

Tidskrift

for

L a n d ø k o n o m i .

Udgivet

af

J. C. la Cour.

Fjerde Række.

Andet Bind.

Kjøbenhavn.

Forlagt af J. H. Schubothes Boghandel.

G. E. Wibes Bogtrykkeri.

1868.

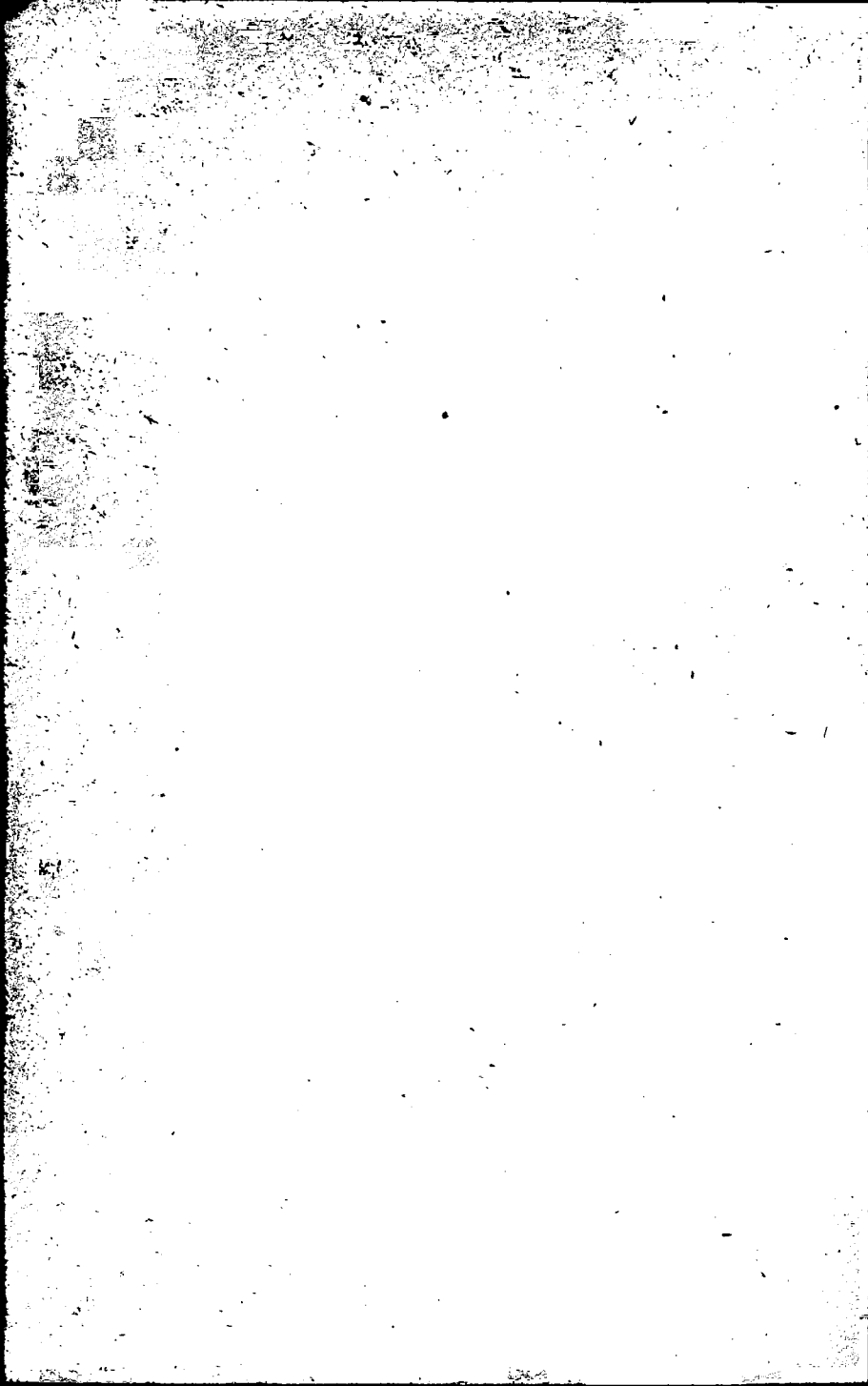

Indhold.

	Sibe
Landbruget 1867 ved J. C. la Cour	1
Skovbrugsberetning for Sommerhalvaaret 1867. Af L.	18
Meddelelser om Kreaturudforsklen til Storbritanien. Af Docent We-	
string	41
Det kongl. Landh. Selskabs Halvaarsmøde d. 18de Decbr. 1867 . .	65
Agerdyrkningsberetning fra 1ste Halvdel af Januar 1868.	82
Korn- og Produktmarkedet i December 1867	87
Vejrforholdene i —	88
Landbruget i Belgien I. Af J. C. la Cour	89
Landh. Selskabets Læringeinstitution. Af Professor Sjørgensen . .	117
Diskussion herom i det kgl. Landh. Selskab	127
Agerbruget 1866—67 paa Durupgaard, Gjedsergaard etc. Af Etats-	
raad, Godsejer Tesdorpf	132
Om den saakaldte Kogning i Hø. Af Docent Fjord	142
Vejrtilget 1867. Af J. C. la Cour	166
Kapitelstatter for Afgrøden af Aaret 1867	172
Korn- og Produktmarkedet i Januar	173
Vejrforholdene i —	174
Rodfrugtdyrkning i et lille Agerbrug	176
Ad hvilke Veje kan Landbosforeningernes Virksomhed udvikles fylldigere	
og mere tidsvarende? Af Forpagter Heide	177
Diskussion herom i det kgl. Landh. Selskab	184
I hvilken Retning bør Udviklingen af det danske Agerbrug i Fremtiden	
ledes? Af Etatsraad Tesdorpf	189
Diskussion herom i det kgl. Landh. Selskab	208
Jordens Dyrkningsmaade og Udsædens Størelse i Danmark 1866.	
Af Konferentsraad David	215
Diskussion herom i det kgl. Landh. Selskab	231
Nogle Bink til dem af mine Landsmænd, som ville forpagte Ejen-	
domme i Skaane. Af S.	233
Vejeriregnskaberne for 1866—67 fra Durupgaard og Gjedsergaard. .	239

	Side
Agerdykningsberetning fra Begyndelsen af Marts	245
Korn- og Produktmarkedet i Februar	260
Vejrforholdene i —	261
Landbrugsmøde i Stockholm 1868	262
Om Statsstovenes Salg. Af Forstkandidat Chr. Pittken	265
Jordens Dyrkning med Dampkraft. Af J. C. la Cour	281
Skovbrugsmeddelelser:	
I. Nyttens af Regnskabsoversigter	321
II. Gunderslevholm Skovdistrikt 1849—68. Af Skovridersparre	324
Agerdykningsberetning fra Begyndelsen af Maj	331
Korn- og Produktmarkedet i Marts og April	340
Vejrforholdene i — —	342
(Tillæg: Dyrskuerne i Horsens og Randers 1867. Af Forpagterne Bøch og Neergaard).	
Retkrologer:	
Statsraad, Godsejer Valentiner, ved Professor B. S. Jørgensen	345
Justitsraad Hald, ved Professor B. S. Jørgensen	357
5 Kvegstammen, Fodringsmaaden og Masketjælderens paa Dybeck i Skaane. Af Godsejer Wallis	361
Skovbrugsberetning for Vinterhalvaaret 1867—68. Af L.	376
Møde af Delegerede fra Landboforeningerne	392
Agerdykningsberetning fra Begyndelsen af Juli	410
Korn- og Produktmarkedet i Maj og Juni	420
Vejrforholdene i — —	422
Sagttagelser fra en Rejse gjennem Tydskland, det sydlige England og det nordlige Frankrig i Foraaret 1868. Af Professor B. Prosch	425
Det kgl. Landh. Selskabs Halvaarsmøde d. 17de Juni 1868	459
Dampens Anvendelse i Landbruget paa Fyen. Af Kammerherre Sehestedt=Juni	465
Bemærkninger om Betons Anvendelighed som Byggemateriale. Af Arkitekt R. Borring	467
Bevarelse af nogle Spørgsmaal: 1) Kartoflernes Nydannelse. 2) Kaaormen og en af dens Fjender. 3) Benbrudfyge. 4) Vil Halmen blive drøj at fodre med i Vinter?	474
Agerdykningsberetning fra Begyndelsen af September	482
Korn- og Produktmarkedet i Juli og August	499
Vejrforholdene i — —	501
Landbrugsmøderne i Leicester og Aberdeen 1868. Af J. C. la Cour	505
Regnskabsoversigt for Gunderslevholm Skovdistrikt for 1849—68. Af Skovridersparre	534

Om Inspekternes Bygning som Middel til Bedømmelse af deres Leve=	
maade. Af Forskandibat N. Frih	546
Notitser om det flotte Agerbrug. Af Landmand A. Plesner	557
Agerdykningsberetning fra Begyndelsen af November	565
Korn- og Produktmarkedet i September og Oktober	572
Vejrforholdene i	574
Benyttelsen af Mejemaskiner:	
1) Paa Søholm. Af Forpagter Borries	579
2) — Durupgaard. Af Forvalter A. la Cour	583
3) — Frederiksdal. — Proprietar Nyholm	590
4) — Valbygaard. — Hofjægermester Bøch	592
5) — Ravnholt. — Kammerherre Sehestedt=Suul	595
6) — Holmstrupgaard. — Proprietar Petersen	598
7) — Rønnebæksholm. — Forpagter Olsen	600
Eroplantning i de jydste Klitter. Af Hofjægermester de Lyngesøn	601
Skovbrugsbetretning for Sommerhalvaaret 1868. Af L.	608
Sernstangstrømmen. Af Assistent Greve	624
Bog anmeldelser	627
Korn- og Produktmarkedet i November	641
Vejrforholdene i	642
Register	644

Landbruget 1867.

I Danmark.

Danmark. — Aarsudbyttet. Høst, Handel. Agerbrugets Fremadskriden. Grundforbedringer; Draining, kunstig Gjødning, Byggeforetagender. Rødfaber, Dampærkning. Udstillinger og Dyrskuer. Foreninger. Fattiggaarde. Dplysning. Nye Love. — Sverig. Afgrøden. Brødnød. Agerbrugets Udvikling. Trang til Reformer. — Norge. Afgrøden. Kvæghold bør være Hovedsagen. — England, Skotland og Irland. Afgrøden. Efteraarsarbejder. Kvægpesten. Arbejderforholdene. Hypothekloven. Nye Landbosforeninger. Landbrugsmøder. Statistisk Fremstrid i Irland. — Tydskland. Afgrøden. Misvært i enkelte Egne. Høst-udbyttet i pSt. Tryk af Krigsudsigtterne. Forsøgsstationerne. Sydtyskland; god Høst. — Frankrig. Afgrøden. Daarlig Høst. Brand. Røefullerfabrikationen. Daarlig Vinhøst. Misvært i Algier. Agerbrugets trykkede Stilling. Den store landøkonomiske Undersøgelse. Regjeringsforanstaltninger. Pariserudstillingen.

Landmandens Udsigter i det forløbne Aar have været usædvanlig værlende; til sine Tider meget trykkende, til andre overordentlig gode; det mærkværdig sildige Foraars, Kornets langsomme Udvikling og det ustadige Høstvejr hjemføjte Landmanden med Frygt, de græsrige Sommermaaneder, den sildige Straa- og Bladudvikling af Kornet og de vedvarende høje Kornpriser tændte Haab hos ham om et godt Aarsudbytte. Det er glædeligt, at snarere Haabet end Frygten er blevet virkelig gjort, og om Resultatet end viser sig mindre godt ved Kornærkningen, end man i Oktober ventede, saa maa Aaret dog

indskrives blandt de gode, om end blandt de besværlige for den danske Landmand; og vi maa være saa meget mere taknemmelige derfor, som det er det andet Aar i Træk, at Danmark har faaet en god Høst, medens næsten alle de omliggende Lande have haat en daarlig Høst. — Den direkte Handel paa England med fede Kreaturer har imidlertid ikke givet godt Udbytte paa Grund af de lave Priser. Udførslen dertil har derfor været mindre end i 1866. Af Korn, der heldigvis mere og mere forsendes i formalet Tilstand, har Udførslen derimod været meget betydelig. Smørudførslen har været ret god, men Priserne lavere, end i de nærmest foregaaende Aar.

Afgrødens væxlende Skjæbne have vi omhyggelig fulgt og meddelt i forrige Binds Agerdyrkningsberetninger; her skulle vi derfor blot kortelig kaste et Blik paa Udviklingen af de Midler og Faktorer, der ere virksomme ved Agerbrugets Fremadskriden. I denne Retning ligner Aaret sine Forjængere; i en, vi tør nok sige glædelig Modsætning til flere andre Lande, arbejder vort Agerbrug sig stadig, om end langsomt fremad. Det underkastes ikke pludselige og gennemgribende Systemforandringer, men derved bibeholdes ogsaa den indre Harmoni mellem dets forskjellige Grene, der giver det en god og sund Udvikling, og som afgiver den bedste Byggegrund for nye Fremskridt; thi vidtdeevne, om end i og for sig heldige Forbedringer i en enkelt Retning bringe saa ofte Tab istedetfor Fordel, naar de ikke kraftig støttes af tilsvarende Forbedringer i de andre Grene af Gaardens Bedrift. Vort Agerbrug vilde maasse være interessantere, hvis det, saaledes som andetsteds, i sin Midte havde Rigmænd, der i Begejstring for en eller anden Specialitet, eller i utaalmodig Higen efter at blive bemærkede, indførte pludselige og gennemgribende Forandringer, men det vilde næppe være bedre, og det er et Held, at de blandt dem, der med Dngtighed selv deltagte i deres Agerbrugs Ledelse, og som derved have vundet Ravn i Folket, ved Siden af deres Evner, Dngtighed og Energi tillige have hele den Sindighed, Taalmodighed og Udruelighed, der kun tillader dem at tage

fat paa virkelig praktiske Forbedringer, men da ogsaa at gennemføre disse paa en saadan Maade, at de kun kunne virke opmuntrende for alle dem, der ikke have Lyst eller Evner til at bryde Ijen. Det er derfor ikke nogle enkelte, men hele Massen af Landets Jordbrug, der løstes fremad, saa at den nyere Tids store Forbedringer: Draining, bedre Kvæghold og Gjødningskraft ikke blot skulle søges paa Herregaardene, men ogsaa kunne findes paa Bøndergaardene, og har en Forbedring først holdt sit Indtog paa disse, da breder den sig snart over det Hele. Men endnu er langt frem til den Markespæl paa Fremstridets Bane, hvortil vor nærværende Kundskab og de dertil knyttede Ønsker søge at drage Agerbruget baade i dets Helhed og i dets Enkeltheder.

Naar der ikke i 1867 er udført flere Grundforbedringer end Tilfældet er, da skyldes dette væsentlig de ugunstige Bejrhold; thi Sandsen derfor er som sagt vakt, og det gode Aar 1866 havde givet Kræfter dertil; men dels blev man først meget sildig færdig med Baarsædens Lægning, og dels blev man af Frostens standset i Efteraarspløjningen, inden den var sluttet, saa det egentlig kun var Midsummeren, i hvilken der levedes Tid til Grundforbedringer. Dog forceredes Drainingen da saa stærkt, at de fleste Teglværker ikke kunde tilfredsstille Begjæret om Rør. For en halv Snæs Aar siden mældtes det, at den første større Herregaard var færdig med Drainingen af sine Marker; til 1867 knytter sig det første Budskab om, at flere Bøndergaarde (Nord for Aarhus og Syd for Horsens) ere helt færdige med komplet Draining. Forbruget af kunstig Gjødning er i stærk Stigen, navnlig fordi den synes ikke længere at bruges blot forsøgsvis paa en Del af vore større Gaarde, men derimod at have fundet systematisk Anvendelse paa disse. Derimod er det kun forholdsvis saa af de mindre Jordbrugere, der endnu have faaet den Tillid til deres Jord, at de tør betro den et saa dyrt Produkt, som den kunstige Gjødning i Reglen er. Flere nye Sorter have fundet Indgang paa det danske Marked, og en direkte Indførsel af Peru-Guano til Danmark, der i flere Retninger

maa medføre væsentlige Fordele, er forberedt. — I enkelte Egne af Landet blev der udført en stor Mængde Byggeforetagender, navnlig i det sydlige Jylland, saa at Teglværkerne ofte havde udsolgt, saa meget mere, som den første Del af Sommeren var meget uheldig for Fabrikationen.

Om end vore almindelig brugte Redskaber ere saa gode, at de kun lade lidet tilbage at ønske, sammenlignet med andre Landes Redskaber af samme Slags, saa er der derimod i Indførelsen af nye Redskaber (f. Ex. Grubbers) og navnlig Maskiner (f. Ex. Mejemaskiner og til Dampkraft) en viid Mark for Fremstridt. De heldige Resultater, der i det forløbne Aar ere naaede paa Etatsraad Tesdorpf's Gaarde med hans ny anskaffede Damptærskemaskine (see 1. B. S. 312) ville forhaabentlig bidrage væsentlig til at vække Sandsen derfor. I Slutningen af Aaret arbejdede en lignende Maskine, men fra Hornsby's Fabrik, smukt og fordelagtigt i Nærheden af Kjøbenhavn, og toges i Ojsehn af en Mængde. Ogsaa Heegaards bekjendte Lokomobil og Schröder & Jørgensens dertil hørende Tærskemaskine vinder nogen Udbredelse; for Tiden er der 4 i Brug af denne Slags.

Af Udstillinger og Dyrskuer har der kun været de almindelige provindsielle, med Undtagelse af en mere omfattende Produkt- og Industriudstilling i Slagelse (see 1ste B. S. 509), den første i sit Slags, men som forhaabentlig ad Aare vil finde Efterlignere. Det danske Agerbrug deltog kun lidt i Pariserudstillingen; den besøgte vel af en Del danske Landmænd, men Udbytter, de hentede derfra i landøkonomisk Retning, har næppe svaret til Forventningerne. — Man begynder allerede at forberede sig til Landmandsmødet i Kjøbenhavn 1869, navnlig hvad Opdrag og Tillæg af Kvæg, især Fedekvæg, angaaer.

Til Landboforeningernes Virksomhed har man kun mærket lidt i det forløbne Aar, i hvert Fald udenfor deres respektive Kredse; dette er meget beklageligt, da det baade vilde være til Almenhedens Gavn og en Spore for mange af dem, hvis deres Virksomhed blev mere kjendt af den større Offentlighed (See 1. B. S. 400). — Landhusholdningsselskabet udfolder

derimod stadig større Kraft og vinder mere og mere Tilslutning; om dets Virksomhed kunne vi henvise til Beretningen længere tilbage i dette Hefte. — Ogsaa det danske Hede-selskab arbejder med Energi; Opgaven, det har sat sig, er imidlertid saa stor, at den i hvert Fald næppe vil kunne løses uden en større Tilslutning fra de ikke deri direkte Interesseredes Side.

Af andre Foranstaltninger, der ere Børn af den nyere Tids Asociationsaand, skulle vi nævne Forbrugsforeninger, hvoraf den første for Landarbejdere saa vidt vides er traadt i Kraft paa Holland i Slutningen af Aaret, og Syge- og Alderdomsskasser af lokal Karakter (see 1. B. S. 261); hertil kan føjes en temmelig almindelig Oprettelse af Tvangsarbejdsanstalter og Fattiggårde, enten for enkelte eller flere Sogne.

Trangen til en bedre Oplysning, hvad enten det er den blotte Fagdannelselse, som den meddeles ved Landbohøjskolen og Landbrugsskolerne, eller den mere almindelige Oplysning, som den gives ved Folkehøjskolerne, vixter sig stærkt. Et betydelig større Elehold end nogensinde før nyder iaar Godt af Landbohøjskolens fortrinlige Undervisning, og de mange Folkehøjskoler og Landboskoler, der rejse sig i alle Landets Egne, vise tydeligt, at Bonden alvorlig føler, at kun „Lys bringer Liv“, og at „Kundskab er Magt.“

Af størst, om end mere indirekte, Betydning for det danske Agerbrug vil dog Aaret 1867 være ved de højt vigtige Love, der ere komne frem i dette. Vi skulle i saa Henseende blot nævne de 2 store Lovarbejder: Om Landkommunernes Styrelse og om Hærens Ordning, der saa stærkt vedrøre hver enkelt Mand og de sociale og økonomiske Forhold. Ligesaa vil ved den nye Vejlov Bivejenes Forbedring ventelig blive kjendelig fremmet. Tillige arbejdes der med Iver paa Fuldstandiggjørelsen af vort Jernbanenet.

Udenfor Danmark. Sverig og Norge.

Vejrforholdene i Sverig vare 1867 endnu ustadigere og uheldigere, end i Danmark. Foraaret var endnu mere vinterligt end hos os, saa Kvæget ofte først kom ud i første Halvdel af Juni, uden at der dog blev Fodermangel, da Halmforraadet efter Høsten 1866 var stort. Da Sommeren endelig kom, udviklede alt sig frodigt, Græsmarkerne, i hvilke Kløverne for en Del vare udfrosne i den uheldige Eftervinter, bleve fyldige og tætte, saa Høhøsten var god, og Kornet stod godt og tæt frem. Da kom Sommerfrosken med de kolde Nordvestvinde i Slutningen af Juni og i Juli, og den nedflog de store Forventninger, ja stemplede endog Rugmarkerne, der da stode i Blomst, til Misvæxt i alle de nordlige Landskaber og ligesaa paa de lave, slet afgravede Marker i de sydlige, saa at 1 til 2 Fold var meget almindelig, og mange Steder slet intet. Ogsaa Hveden tog Skade og gav saa Fold og en meget daarlig Handelsvare; dette sidste var ogsaa Tilfældet med Bygget og tildels med Havren, der iaar var den bedste Sædart og gav ret godt til Fyld.

Rodfrugterne til Kvægfoder, der i Begyndelsen trykkes meget af Vejret og Ukrudet, kom sig godt i den milde Oktober, man havde i en stor Del af Sverig, men derimod fejedes til Misvæxten af den ene Brødplante, Rugen, tillige Misvæxten af den anden, Kartofflen, og det er navnlig denne Omstændighed, der gjør Tilstanden saa kritisk, og lader Hungersnøden finde Vej til saamange Dalstrøg og Landskaber. Om end Nøden er størst i de nordlige Egne, saa hjemføger den ogsaa Syden, selv mange af de frugtbare Egne i Skaane, og dette maa indføre meget Brødkorn, skøndt man allerede fra Høsten af begyndte at blande Byg, Havre og Boghvede i Brødrugen. „Nøden for Fattigfolk“ skrives fra Skaane „er stor; ifølge Opfordring fra Regjeringen er nu overalt i Kommunerne henlagt Sæd til Salg for billig Pris i Løbet af Vinteren og Sommeren; det hjælper jo en Del, men ogsaa Arbejderne ere ind-

skrænkede ved den tidlige Frost, og skjøndt mange Landmænd, for at hjælpe den trængende Arbejder, undlade at benytte Tærstemaschine iaar, og lade Sæden aftærste ved Haandkraft, saa er der dog stor Arbejdsløshed."

Det har altsaa ikke været noget godt Aar for den svenske Landmand, og Stillingen vedbliver at være meget trykket, hvorom de mange forcerede Ejendomsfalg noksom vidne. Paa en Del større Gaarde indføres dog med Kraft nyere Forbedringer, men herom gjælder desværre ikke det samme, som ovenfor er sagt om Forbedringerne i det danske Agerbrug; Svensken mangler meget ofte den Taalmodighed, der er saa nødvendig for enhver Landmand, og hans Agerbrug kommer derfor let til at savne den ovenfor omtalte harmoniske Udvikling, der bør være dets første Grundregel. Nye og gode Maskiner have maaste fundet endnu mere Udbredelse i Sverig end her, saaledes er Dampkraftens Anvendelse paa Skaanes store Gaarde meget almindelig, men ved Siden deraf findes ofte meget slette gammeldags Redskaber. Drainingen er grebet med stor Begjærighed, selv af Bønderne, saa Teglværkerne ikke kunne levere de nødvendige Rør, men om den just er et Held, tør være et Spørgsmaal, idet den blot er en ny Befordrer af det Kornudpiningssystem, hvorpaa det svenske Agerbrug nu er bygget. Hefteholdet er meget stort, Kvægholdet meget ringe, og Fodringen om Vinteren nærmest sultfødende. — De indre Forhold, med deres „Torper“ og „Statere“, trænge til gennemgribende Reformers; efter den nye Grundlovs Gennemførelse er det at haabe, at Opmærksomheden særlig vil vende sig til disse, og allerede har der søgt at danne sig et Parti derfor, der, som naturligt er, stærkt fremdrager de heldige Resultater, som Danmarks Exempel paa dette Omraade frembyder, men endnu er dette Parti ikke organiseret, og det modarbejdes af de Partier paa Rigsdagen og i Pressen, der søge at beslaglægge hele Offentlighedens og Statens Interesser for Udviklingen af Industri-, Fabrik- og Hjergværksdrift, Retninger, hvori der venter Sverig en stor Fremtid, men som man burde see bedst fremmes ved en samtidig Udvikling af Agerbruget.

For Norge gjælder tildels, hvad ovenfor er sagt om de nordligere Dele af Sverig. Den overordentlig snerige Vinter begunstigede Skovningen, saa der blev hugget mere end sædvanligt. Vaaren kom, som overalt, meget sent, og Foderet gik med, nogle Steder blev endog Fodernød. I det sydligste Norge fik man begyndt paa Vaarsædens Lægning sidst i Maj, i det nordlige først hen i Juni, og Jorden var intetsteds bekvem. Rugen, navnlig den sildigsaade, havde taget Skade i det raakolde Foraar, meget maatte ompløjes, hvilket var saa meget værre, som der var saaet mindre Rug end sædvanligt. Da Sommeren ogsaa i Norge var kold og tildels regnfuld, faldt Høsten meget sent, en Del blev end ikke modent, og baade i Kvalitet og Kvantitet var det nøjsommeligt Bjergede kun simpelt.

I Nordlands, Tromsø og Finmarkens Amter blev det saa godt som fuldstændig Misvæxt; ifølge de officielle Indberetninger bjergedes i flere Sogne i Finmarken ikke et Straa, og i Tromsø Amt avledes vel Halm, men næsten helt uden Kjerne. Fra det Offentliges Side er man derfor kommet disse Distrikter til Hjælp. For det Søndenjeldste har Aaret derimod været et Middelaar. Høhøsten var rigelig og bjergedes godt; Vaarsæden var tilfredsstillende, men Vintersæden ringere. Kartoflerne vare derimod meget flette, navnlig i det Tronhjemste og længere Nord paa, hvor de ellers spille en saa stor Rolle; de vare der iaar saa faa og smaa og tilmed daarlige, at det ofte ikke lønede sig at tage dem op. Kun i Vestlandet lykkes de nogenlunde.

Det har derfor hellerikke for Norge været noget godt Aar, uden maaske for saa vidt at det har været en ny Lære om, at det er i Kvæghold og ikke i Kornavl, at den norste Landmand bør søge sin Støtte, henvist til Græsæxt. Dette indsees ogsaa mere og mere, og varme Indlæg for en Agerbrugsforandring i denne Retning findes jævnlig at læse i de norste Blade, der i et for Dagspressen usædvanligt Omfang drøfte og optage længere Afhandlinger snart om et snart om

et andet landøkonomisk Emne. Især er det det her nævnte Spørgsmaal, Husmandsvæsenet, den landøkonomiske Undervisning og Midlerne til større Orden og Dygtighed hos Bønderkonerne og deres Døttre, der drøftes og behandles ikke blot med Indsigt i Sagerne, men ogsaa med en forfriskende og velgjørende Barme.

England, Skotland og Irland.

Efter en snerig Vinter, der i høj Grad besværliggjorde Faarenes Overfodring, kom en mørk regnsfuld April, der vel tillod Baarsjædens Røgning, men kun i lidet bekvem Jord. Begyndelsen af Maj bragte Liv i Vegetationen, men det fik et stærkt Tryk af de raakolde Perioder i Midten og sidste Halvdel af Maanedens. Vel fremmedes Værten ret godt i Juni og den smukke første Halvdel af Juli, men Yppighed fandtes dog kun paa Græsmarkerne, der gavede en stor og i Reglen ret vel hjerget Høafgrøde. Fra Slutningen af Juli var Vejret temmelig regnsfuldt, og for hver Uge lode Beretningerne mindre gunstige, navnlig fra de lavtliggende stærke Jorder; Storme i Høsttiden gjorde ogsaa en Del Skade, og i det nordlige Skotland ødelagde Hagelstorme en Del Korn, inden det blev hjerget. Følgen heraf er bleven en daarlig Kornhøst, omtrent $\frac{1}{3}$ mindre end almindelig. Derimod har Turnipsen i England, Irland og det vestlige Skotland givet et ret godt Udbytte, i de rige veldyrkede østlige Egne af Skotland derimod et mindre godt. Kartoflerne have lidt meget af Snydommen, omtrent Halvdelen var ødelagt, og Prisen paa dem er meget høj, især da Tilførslen fra Fastlandet er ringe og næsten Halvdelen af de Hønkulede allerede ere raadne. Efteraaret var smukt, Oktober meget tør, og Jorden derfor besværlig at faae pløjet; November og næsten hele December bragte derimod et passende mildt Vejr med Regn, saa Efteraarsarbejderne bleve godt fremmede og Hveden faaet i meget bekvem Jord, og den staaer nu smukt. Først i Begyndelsen af Januar indfandt en stærkere Frost sig.

Rvægpesten er af og til brudt frem paany, og skjøndt

man nu synes hver Gang hurtig at blive Herre over den, bringer den dog stadig stærkt Røre blandt de opstrammede engelske Landmænd. Den har siden sit Udbrud omtrent krævet 280,000 Offre foruden 57,000 Stkr. sundt Kvæg, der ere slagtede for at begrænske den. For andre Sygdomme har baade Kvæg, Faar og Svin været mærkværdig fritagne, og Staldene ere derfor fulde, saa meget mere som Rjødpriserne holde sig lave, hvilket man tilskriver det mindre Forbrug af Rjød, som Nedsættelse i Arbejdslønnen, paa Grund af overflødig Arbejdskraft, har ført med sig. Arbejdsforholdene vedblive at beskæftige Landmændene stærkt, og Arbejdsnedlæggelse blandt Landboerne finder hyppig Sted; nogle Steder bekæmpes dette med Kraft af Landmændene, andre Steder har man forsøgt at gjøre Arbejderne meddelagtige i Jordens Udbytte, saa at deres Indtægt ligesom deres Arbejdsherrers maa rette sig efter Aargangen. Flere Love, der søge at ordne Forholdet mellem Husbonde og Tyende, ere udfomne; ligesaa er Hypothekloven, der i en Række af Aar har vaakt saa stærkt Røre og været et saa frugtbart Agitationsmiddel, bleven forandret, saa Ejeren ikke længere har en saa omfattende Hypotheksret i Gaardens Afgrøde ligeoverfor Forpagteren, idet den nemlig er tabt over den Del af Gaardens Produkter, der ere solgte, bortførte og betalte, eller ere blevne solgte ved en offentlig Auktion, om hvis Afholdelse Ejeren en Uge forud skriftlig er bleven underrettet.

En Mængde lokale Landboforeninger (Chambers of Agriculture) ere oprettede i det forløbne Aar. Det landøkonomiske Undervisningsspørgsmaal har været underkastet en ivrig Drøftelse, og skjøndt langtfra at være naaet til en Ordning af nogen Varighed, arbejdes der dog nu i den rigtige Retning, idet man lader den vidtløftige mathematisk og filosofisk Uddannelse afløse af Undervisning i de Fag, der nødvendigvis maa være Landøkonomiens Basis, Naturvidenskaberne. Foruden de mange mindre Landbrugsmøder er der holdt de 2 store: det engelske i Bury St. Edmunds og det skotske i Glasgow;

dette sidste var meget stærkt besøgt, og der var en rig Samling af Redstaber, blandt hvilke navnlig nogle nye Mejemaskiner og Kartoffeloptagere tiltrak sig Opmærksomhed; det første, der skulde været holdt ifjor, men opsattes formedelst Kvægpesten, uden at det dog iaar kom til at omfatte Hornkvæg, havde en meget rig Samling af Maskiner og Faar, men var kun lidt besøgt og synes ikke at have bragt noget egentligt Nyt, undtagen en interessant Forbedring ved Howards Dampplou med 2 Lokomobiler, idet der stadig haves 2 Plovsæt i Virksomhed; Damppløjningspørgsmaalet lægger i det Hele taget stærkt Beslag paa Alles Interesse. Skjøndt de engelske Maskiner og Redstaber hjembragte mange Præmier fra Udstillingen i Paris, hersker dog almindelig Misfornøjelse med den uordentlige og slette Maade, hvorpaa Forsøgene siges at være ledede, og den Hensynsløshed, hvormed Udstillerne af Redstaber mene sig behandlede.

— I England og Skotland optages nu aarlig landøkonomisk statistiske Optegnelser i Righed med hvad allerede i en Række af Aar har fundet Sted i Irland. Her gjør Agerbruget gode Fremskridt; omtrent 400,000 Tdr. Land ere tagne ind under Dyrkning siden 1860; Kvægstyrken er i samme Tidrum forøget med 500,000 Stkr. Kvæg, der desuden ved Blanding med Korthorn ere langt bedre end tidligere, og 1,500,000 Faar; i sidste Aar er udført 579,000 Stkr. Kvæg, medens kun 195,000 i 1850, hvilken Forøgelse anslaaes til omtrent 27,000,000 Rd. Hørdyrkningen, der havde grebet stærkt om sig i Irland, medens Krigen i Nordamerika stod paa, aftager nu igjen.

Indsland.

Om end Vejrliget har været ligesaa usædvanligt og ustadigt i Indsland som andre Steder, saa er dog den Skade, Afgrøden har taget, meget ulige i de enkelte Egne, og medens der fra nogle mældes om en ret god Høst, sukke andre under en yderst slet Høst, der for enkelte Kornarters Vedkommende nærmer sig til Misvært, saaledes i Regjeringskredsene Königsberg og Gumbinnen, hvor baade Rugen, hvoraf meget blev

ompløjet i Foraaret, og Kartoflerne have givet et yderst simpelt Udbytte, Hveden taget megen Skade af Rust, og Baarfæden og Høhøsten ogsaa været simpel. I disse Provindsler har Regjeringen ved en hel Række af kraftige Foranstaltninger søgt at komme Beboerne til Hjælp, ligesom offentlig Indsamling til Bedste for hele Ostpreussen er sat i Gang. Vedre har Høsten været i det indre og navnlig i det sydlige Tyskland.

Foruden det vinterlige Foraar, der endog vedblev længere i en stor Del af Tyskland end andetsteds, nemlig endnu i de sidste Dage af Maj, og hvorved baade Vinterfæden led og Baarfæden dels kom meget sent, dels meget daarligt i Norden, er det navnlig Oversvømmelser i de lavtliggende Egne, det ustadige Vejr i Højbjergningstiden og i Rugens Blomstrings- og Bjergningstid, en regnfuld Høst for Baarfæden, et i sine Egne altfor gunstigt Vejr for Kartoffelnyddommens Udbredelse, medens dog andre Egne næsten have været helt forstaaede for den, og endelig en kold Sommer for Rodfrugterne, — det er, sige vi, navnlig disse Omstændigheder, der satte Udbyttet i hele Nordtyskland ikke lidt under en Middelhøst. Hertil kommer, at Hveden, der allerede var temmelig svag efter Vinteren, men som i Sommerens Løb havde udfoldet sig med Kraft, pludselig i nogle Provindsler, navnlig i Preussen, blev angrebet af Rust, der med næsten ukjendt Hurtighed, begunstiget af Vejret, i Løbet af 14 Dage ødelagde den ret smukke Hvedeafgrøde, idet man indtil da havde ventet et Gjennemsnitsudbytte af 7—8 Fold, men efter den Tid kun gjorde Regning paa at høste omtrent 3 Fold Hvede. Ifølge 1090 Beretninger fra det preussiske Monarki til Landbrugsministeriet anslaaes Høsten iaar, naar en almindelig Middelhøst af de forskjellige Afgrøder sættes = 1, til at give:

	Kornudbytte	Halmudbytte
af Hvede	0,74	0,88
Rug	0,74	0,82
Bug	0,87	0,89
Havre	0,97	0,99

	Kornudbytte	Halmudbytte
af Grter	0,91	0,96
Bønner	0,87	0,95
Boghvede	0,83	0,85
Raps og Rjbs	0,66	0,72
Kartofler	0,77	
Sukferroer	0,79	
Andre Rodfrugter	0,76	
Hør	0,95	
Humle	0,01	
Tobak	0,77	
Enghø	1,06	
Kløver	1,04	
Lupiner	1,05	

Vinterfæden giver baade mindre Korn og Halm end 1866, Vaarfæden derimod lidt mere. Det er den daarligste Rughøst i de sidste 10 Aar, den næstdaarligste Hvedehøst og den daarligste Byg- og Kartoffelhøst i samme Tidsrum.

At Stemningen under disse Forhold er meget trykket er naturligt, saameget mere som den stadige Krigsfrugt, hvori Befolkningen bliver holdt, i høj Grad hæmmer Foretagelsesaanden ikke mindre paa Agerbrugets, end paa Industriens og Handels Omraade. Arbejdsløshed og Nød findes derfor i mange Egne, og desuden hvile de høje Skatter tungt paa Befolkningen.

At Tyskland, med Hensyn til videnskabelig Undersøgelse af Agerbruget, gaaer fremmest i Nationernes Række kan ikke nægtes, og intetsteds er baade privat og offentligt saa mange Videnskabsmand kaldede i Agerbrugets Tjeneste. Man vedbliver at oprette Forsøgsstationer for agrifkulturkemiske og plantefysiologiske Undersøgelser, der imidlertid synes at drage flere Spørgsmaal ind under deres Forstæn, end de med Held kunne magte; mere Samarbejden vilde sikkert være heldig. — Ved Halle er iaar oprettet en ny Art Forsøgsstation, nemlig til Prove af nye Redskaber og Maskiner, der anskaffes af et dertil dannet

Selskab, og enten blive forsøgte i en dertil indrettet Mark eller paa Medlemmernes Ejendomme.

I Sydtyskland har Udbytten været over en Middelhøst med Undtagelse af Hveden. For Badens Vedkommende kaldes den ret god; navnlig Havre og Blandsæd meget god, Bng, Baarhvede, Kartofler og Rug lidt over og kun Vinterhveden lidt under en Middelhøst. Handelsplanterne, Engene og Frugttræerne have givet et godt Udbytte. — I Würtemberg er Udbytten god, navnlig Havre, Bælgfrugter, Kartofler, andre Rodfrugter, Raps, Ager- og Enghø, Humle, Tobak og Rug over en Middelhøst, derimod Hvede, Hør og Hamp noget under. Frugttræerne have givet et stort Udbytte. — I Baiern har Høsten været mellem god og meget god, men ogsaa her er Hveden daarligst.

Frankrig.

Ogsaa Frankrig har desværre havt en daarlig Høst. Da de sidste Aars Udbytte var daarligt, og Agerbruget ogsaa af andre Grunde led under temmelig stærke Tryk, var Stemningen blandt Landmændene en Del nedslaaet, og med særlig Interesse og Deltagelse har man derfor maattet følge Agerdyrkningsberetningerne fra dette Land, alt som Aarstiden skred frem. Foraaret var regnfuldt og tildels snerigt; dog blev Baarsæden lagt midt i April, men Jorden var ubelevem, og da Kulden holdt sig og Regnen vedblev, fremmedes Sædens Væxt kun lidt, mens Ukrud i stor Masse myldrede frem. Nogle Dages Mildning i Begyndelsen af Maj fulgtes af en stærk Kulde, navnlig fra den 22—25de Maj, hvorved en stor Del af Vinen tog Skade og Kornafgrøderne rrykkedes. Endnu kunde det blevet ret godt, men hele Sommeren bragte Kulde og Regn indtil Slutningen af August, da endelig Varmen indfandt sig, og da var Høstens Skjæbne hovedsagelig afgjort. Hveden blev hjerget ret godt i Syden og gav der en stor Halmmasse, men korte Ax; i mange af de andre Egne led den overordentlig meget af Rust og navnlig af Brand, der

optraadte med en saadan Styrke, at sine Steder indtil $\frac{1}{3}$ af Aarene bleve ødelagde; hertil maa Grunden søges i, at de tidligere tørre Aar kun havde givet meget lidt Brand i Hveden, og at man derfor i et beklageligt Omfang var bleven forsømmelig med at bejste den. I det Hele taget er Hvedehøsten langt under en Middelhøst og Kvaliteten meget slet. Store Masser blive derfor indførte; alene i Oktober indførtes omtrent 1 Million Tønder; det er navnlig Egypten, Syrien, Ungarn og forhaabentlig Sydrusland, hvorfra imidlertid Kornet først meget sent, til næste Sommer, kan naae at komme paa Markedet, der iaar ville dække noget af det øvrige Europas Understud; det synes, som om de franske Kjøbmænd noget tidligere end de engelske have forudsæet det daarlige Udbytte i det vestlige og nordlige Europa, og ere komne disse i Forkjøbet med Kornbestillinger i de Lande, hvor Høsten tegnede godt. Rugen, Havren og Bygget naaede ikke en Middelhøst; ogsaa Rapsen var daarlig. Kartoflerne have omtrent givet en Middelhøst; de lovede ret godt, da Sngdommen først i August brød ud med stor Voldsomhed, men heldigvis standsedes den ved den tørre, varme Periode sidst i August. Roehøsten har omtrent givet $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{5}$ mindre end ifjor, hvorved den sig stærkt udviklende Sukkerfabrikation vil lide en kjendelig Standsning*). Høudbyttet var stort, men temmelig simpelt de fleste Steder. Frugttræerne og Olivenen have givet meget simpelt, i mange Egne saa godt som intet; men det største Tab er dog, at Vinen har givet saa lidt, omtrent Halvdelen af en almindelig Høst, om end af meget god Kvalitet. Som nævnt blev en stor Del af Vinen allerede ødelagt af Kulden sidst i Maj; det Tiloversblevne udviklede sig simpelt, og Druesygen indfandt sig temmelig stærkt; kun Barmen sidst i August reddede den, gav Druerne Kraft og frelst altsaa ogsaa dem ligesom ovenfor nævnt Kar-

*) Sukkerroeuudbyttet i Frankrig fra 1866 er blevet bearbejdet i 434 Sukkerfabrikker og har givet 433,719,354 \mathcal{R} Sukker, hvoraf imidlertid kun en meget ringe Del er gaaet til Udsædet.

toflerne fra den Misvæxt, der da truede, og som i et saa daarligt Hvedeaar vilde have været en overordentlig Ulykke. — Ej heller Efteraarsarbejderne have kunnet glæde sig ved noget gunstigt Vejr; i nogle Egne ere de forulempede af en vedholdende Tørke, i andre af en vedholdende Regn. — I Algier er Høsten saa godt som helt mislykket paa Grund af en usædvanlig vedholdende Tørke, og store Kornmasser maa sendes did, hvis Hungersnød skal undgaaes.

At Forholdene efter en saadan Høst i høj Grad ere trykfedede er naturligt, og hertil kommer, at baade Penge og Arbejdere drages fra Landet til Bjerne, fordi der ikke fra den lovgivende Magts Side endnu gjøres noget Praktistt for at afhjælpe de Ulemper, hvorunder Agerbruget arbejder. Det er umiskjendeligt, at Befolkningen føler dette og er meget misfornøjet dermed; denne Misfornøjelse tvang Regjeringen til, som vi omtalte ifjor (1 B. S. 17), at gjøre Skridt til at søge Underne afhjulpne; en stor Underføgelse af Agerbrugets Stilling og Vilkaar blev sat i Gang; 4—5000 Personer ere bleve afhørte, og omtrent 6000 skriftlige Erklæringer desangaaende ere indkomne; nogen Bearbejdelse af disse foreligger ikke endnu, og først da kan man vente at see Reformforslagene fremkomme. Dog er der et Par Punkter, hvorpaa alle Meddelelser saa bestemt have flaaet, nemlig en bedre Undervisning og en Istandsættelse af Bivejene, at Regjeringen allerede nu har rettet sin særlige Opmærksomhed derpaa og forbereder dertil sigtende Lovforslag. Da Kvægingen endnu af og til viser sig sporadist, haandhæves de tidligere tagne Forholdsregler. Af Regjeringsforanstaltninger, der i det forløbne Aar ere bragte i Udførelse, skulle følgende navnes. En Lov sigtende til at modarbejde Gjødningsforfalskning er udkommet. Mand ere udsendte for i de franske Bjergegne at finde mineralste Gjødningsarter. Opmærksomheden for nye og bedre Drueforter og for Midlerne til at modarbejde Druesygen søges vakt. En Kemiker er sendt til Preussen for at gjøre sig bekendt med de derværende landøkonomiske Forsøgs-

stationer. Den Subskription, som Regjeringen satte i Gang til Bedste for de Skadelidte ved de store Flodoversvømmelser 1866, naaede omtrent op til 2 Millioner Rd. Tilplantningen af Bjergsfrøaningerne søges ivrig fremmet. Landets 775 Landboforeninger have ifjor modtaget omtrent 220,000 Rd. i rede Penge og Medailler af Staten; desuden have Departementerne givet dem et Tilskud af over 300,000 Rd.

Sluttelig maa endnu nævnes den store Udstilling; men hvor fortrinlig den end muligvis har været for Industriens og Kunstens Bedkommende, har dens Betydning for Agerbruget næppe svaret til de berettigede Forventninger, man stillede til den. De landøkonomiske Forsøg faldt i Reglen ikke godt ud, snart af en snart af en anden Grund, men som det synes væsentlig formedelst en mangelfuld Ordning. Betegnende var det derfor ogsaa, at Landmandene, kjede af de Misgreb, der i saa Henseende gjordes af de Ledende, sluttede sig sammen for privat at afholde Udgifterne ved nogle større Forsøg, der gjordes med forskellige Damppløve; og maa det være Frugten af Udstillingen, at Landmandene bryde med det Formynderskab, hvorunder man ved alle Fællesforetagender hidtil har levet, for ved frie Sammenslutninger at begynde selv at ordne Udstillinger og Prøver af forskjellig Art uden Regjeringens hidtidige styrende og kontrollerende Medvirkning, da vil den store Udstilling dog indirekte forhaabentlig have ydet det franske Agerbrug en væsentlig Tjeneste.

J. C. la Cour.

Skovbrugsberetning

for Sommerhalvaaret 1867.

Vejrliget. Kulturarbejder. Rosenfte Saamaffiner. Hedestovkultur; Houborg Plantage. Udsaaning af Bøgeolden paa ulige Maader. Dghbearbejdning paa Kastrop og Randsbøl Distrikter. Skadelige Stovinfekter. Oldenborreføerme. Skovgræsningen, dens Nytte og Betingelser. Priser paa Stoveffekter. Opfordring til at sende Meddelelser. Middelspriser paa Bøgeved, Egeved og Naaletra. Arbejdslønnen for Kultur- og Skovningsarbejder. Bejanlæg, Grøstegravning og Hegnætning.

Vejrliget synes i afvigte Sommer i det Hele taget at have været gunstigt for Trævæksten, og fra enkelte Egne af Landet lyde Beretningerne endog usædvanlig gunstige. Dette gjælder især om Nordsjælland, hvor Skoven under Løvspringet, der for Bøgens Vedkommende først afluttedes hen i Juni Maaned, udviklede en sjelden Bladfyldte, og Aarsstuddene, navnlig paa de unge Træer, naaede en usædvanlig Længde. Det kolde Foraar har her vistnok forsinket, men kun ganske undtagelsesvis hemmet Udviklingen. Selv den 13de Mai, da Thermometret paa fri Mark faldt til -4° , holdt de nys fremkomne unge Bøgeblade sig uden at affvides inde i Skoven. Ogsaa fra Sidsjælland meldes om god Væxt, dog have de den 13de Mai allerede udprungne Bøge her taget Skade af Frostene, uden senere ret at kunne komme i Grøning. Alle andre Træer, som endnu ikke paa den Tid vare udprungne, have derimod udviklet meget stærke og kraftige Skud især i de yngre Bevøxninger, og Topstød paa 3 Fods Længde høre ingenlunde til Sjeldenhederne i de unge Granbevøxninger. Aarsagen til denne frodige Væxt maa vel nærmest søges i de gunstige Vejrforhold, der, efter at det kolde Foraar og en derpaa følgende kort tør

Periode først vare overstaaede, udmærkede den øvrige Del af Sommeren med kjølig Temperatur og hyppig og rigelig Regn, Vejrforhold, der, saa ubehagelige og ubelejlige de i mange andre Henseender kunne være, i høj Grad tiltale de fleste og vigtigste af vore indenlandske Skovtræer; dog kan der maaste ogsaa for den ældre Skovs Bedkommende tildels udledes deraf, at Blomstringen saa at sige fuldstændig er udebleven, idet, som bekjendt, en frodig Vært i Reglen staaer i omvendt Forhold til en rig Blomstring.

Paa Lolland synes Fugtigheden dog næsten at have været for stor, da den overalt, hvor Grunden ikke har været vel afgravet, har havt en skadelig Indflydelse paa Bøgens Tilvært, og Tilværten kan i de lollandske Skove i det Hele taget neppe sættes over et Middelaars; dog fortjener det maaste at fremhæves, at de unge Hvidellekulturer have udfoldet en usædvanlig Frodighed, og blandt alle Træarter ubetinget havt den største Tilvært. En ung Naaletræplantage paa Dens Nordkyst, der den foregaaende Vinter havde været fuldstændig oversvømmet ved et med en Nordøststorm indtræffende stærkt Højvande, havde dog ingen væsentlig Skade lidt, uagtet flere af de henved to Alen høje Træer havde været næsten ganske dækkede af Vandet. Rimeligvis har dette Højvande dog ikke været af ret lang Varighed.

I Sjælland har den fugtige Sommer vistnok ogsaa viist sig gavnlig for Træværten, men Regnens gavnlige Indflydelse er bleven modvirket af de i denne Landsdel hyppigere skarpe og kolde Vinde, der f. Ex. i Estvadgaard's Plantage, i Hedeegnen Syd for Skive, i ikke ringe Grad have kuet de ved det kolde Foraar og den tørre Forsommer allerede noget svækkede unge Planter. Ældre Planter, som allerede vare godt i Groning og derfor bedre kunde overvinde Foraarets Ugunst, have derimod havt en ret god Tilvært. Heller ikke i Skovene ved Frynsborg kunne Nykulturer paa ubeskyttede Steder siges at have havt noget ret gunstigt Udfald, hvorimod ogsaa her ældre allerede i Vært værende Planter have staaet sig bedre, og Bøgeopværten fra 1865 endog viist en forbausende frodig Vært,

overalt hvor de lokale Forhold have været nogenlunde gunstige. I Landets sydligste Egne mellem Vejle og Varde har Tilvæksten været omtrent som sædvanlig, uden at man hverken i den ældre Skov eller i den unge Opvæxt har kunnet iagttage nogen fra det Almindelige kjendelig afvigende Indflydelse af Vejrliget.

For Kulturarbejder maa Sommeren i disse Egne i det Hele taget kaldes gunstig. Vel var Foraaret, den egentlige Plantetid, ogsaa her raat og koldt, og Jorden paa denne Tid kun lidet bekvem for Plantning og Planteffolearbejder, men senere stillede Forholdene sig saa meget desto gunstigere, og blev der end ikke i den egentlige Foraarstid paa Grund af de omtalte Ulemper plantet saa meget som sædvanligt, hvilket forøvrigt, i Forbigaaende bemærket, maa betragtes som et Held, da det Plantede led meget i den paafølgende tørre Periode, kunde man til Gjengjæld senere, begunstiget af det kjølige regnfulde Veir, vedblive at plante Naaletræ næsten uafbrudt hele Sommeren igjennem. Hvad enten man seer hen til Plantningen eller til Saaningen i det Frie vise Resultaterne sig lige gode, ja Besaaningen har endog, tværtimod hvad man skulde vente, bedre end Beplantningen udholdt Forsommerens Tørhedsperiode. De Besaninger, hvorpaa her nærmest tænkes, udførtes ved Hjælp af den rosenfste Saamaskine, om hvis Virkninger man altsaa her har haft Vejrlighed til at danne sig en Forestilling. „Seg gif ofte“, skriver vor Hjemmelsmand, „med Engstelse og saae til de smaa spæde Frøplanter i Rillerne, om de ogsaa kunde taale den vedholdende Tørke og Kulde. Mange Planter gif jo ogsaa bort især paa Steder, hvor Redskabet ikke var gaaet dybt nok i Jorden; men det var mærkverdigt, hvor godt de dog i det Hele taget holdt sig beskyttede af Rillernes Sidevægge, og, da denne første farlige og vanskelige Periode heldigvis senere afløstes af det for al Plantevæxt saa gavnlige afvejlende Vejrlig, er Besaaningens Resultat blevet saa gunstigt, som det kunde ønskes.“

Foruden paa Randbøl Distrikt, hvor Saaning med den

rosenfte Masfine er iværksat paa 15 til 16 Tdr. Land med en Blanding af Rødgran og østerrigsk Fyr i lige Forhold, hvortil endvidere var sat 2% Bussfyr, hvilket sidste Frø iaar har været meget vanskeligt at skaffe tilveje, er der ogsaa paa Houborg Plantage tilfaaet omtrent 12 Tdr. Land ved Hjælp af samme Redskab med Dværgfyr (*Pinus montana*), østerrigsk og almindelig Fyr samt, saavidt vides, Rødgran.

Sidstnævnte Anlæg fortjener at fremhæves som et Exempel paa en god Begyndelse til Iværksættelse af Hedeskovkultur ved private Kræfter. Det drives af et Aktieselskab, der konstituerede sig i sidst afvigte April Maaned, efter allerede i nogen Tid at have været i Virksomhed. Dette Selskab, hvis første Dannelse allerede omtales i Skovbrugsberetningen for ifjor Sommer*), udfolder i Forhold til de Kræfter, det raader over, en ret betydelig Virksomhed. Foruden at Størstedelen af Indhegningsarbejdet om det henved 700 Tønder Land store Plantageareal allerede er enten tilendebragt eller bortafforderet til Udførelse inden 1. April 1868, er der til Dato forberedt 24 til 25 Tdr. Land ved Hulgravning med omtrent 5300 Huller pr. Tønde Land, tilfaaet med Naaletræfrø de foran omtalte 12 Tdr. Land, kulegravet og indhegnet til Planteakole omtrent 2 Tdr. Land, som tillige tildels ere mærglede, udpriflet i Plantebede 130,000 Stkr. dels indkjøbte, dels gratis modtagne Naaletræplanter og tilvirket henved 150 Læs Kulturafte. Da man naturligvis maatte foretrække, at opsætte Hullernes Tilplantning et Par Aar for hertil at kunne benytte Planter af egen Opelsning, fremfor at fordyre Kulturen ved Indkjøb af Planter, har det hidtil i det Frie udsatte Planteantal ikkun udgjort 11,000 Stkr., der tildels ere skænkede Selskabet andetsteds fra og navnlig ved Medvirkning af det danske Hedeselskab.

Et saa betydeligt Resultat af saa kort Tids Virksomhed vidner paa en meget fordelagtig Maade om den Energi og Dugtighed, hvormed Aktieselskabets Anliggender ledes, og da det,

*) 1. Bind 1. Hefte Side 93.

som vi allerede i den ovenfor citerede Skovbrugsberetning bemærkede, er af stor Vigtighed, at de første Forsøg i denne Retning lykkes, er dette meget heldigt og glædeligt og et godt Bærsel om en bedre Fremtid for Inlands øde Hedeegne.

Ogsaa i andre Egne af Inland synes der at være kommet nyt Liv i Hedekulturen. Saaledes har man f. Ex. paa Estvadgaards Plantage begyndt at udfolde en ikke ringe Virksomhed, der lover godt for Plantagens fremtidige Udvikling. Med fuld Føje har man opgivet de paa denne Plantage tidligere almindelig brugte borede Plantehuller, og i de sidste 2 Aar udført alle nye Kulturer ved Plantning i gravede Huller, og denne Kulturmaade har allerede viist sig at være langt at foretrække. Saa vidt muligt bleve Hullerne gravede et halvt Aar før Plantningen, for at Jorden før denne kunde blive tilstrækkelig udluftet, og den løse Sandahl, som findes paa flere Steder i Plantagen, faae Tid til at forvitre fuldstændig.

Planteskolerne har man ved Hegn af Egeris søgt at skaffe nogen Beskyttelse mod de skadelige skarpe og udtærende Vinde, og de gavnlige Følger heraf have allerede viist sig, idet de unge Planter i samme, Rødgran, Hvidgran og østerrigsk Fyr, gennemgaaende have bevaret et smukt og kraftigt Udseende. Nogle Forsøg med Plantning af Ontarie-Poppel og Saaning af Gnyvel for at tilvejebringe Læ ere endnu altfor nye til at nogen bestemt Mening om dem kan udtales; men det er, efter alt hvad der ellers er bekjendt om Træarten paa Heden, ikke meget rimeligt, at den nævnte Poppelart, hvor haardfør og nøjsom den end maatte være, vil kunne faae nogen synderlig Fremgang eller endog blot holde sig mod Vestenvindens idelige Angreb i den magre og ufrugtbare Jordbund; medens det derimod, hvad Gnyvelen angaaer, maaste kunde befrægtes, at den paa de Steder, hvor den overhovedet vil voxe, skal gribe for stærkt om sig og derved dels kvæle de unge Træplanter, dels berøve dem for meget af den allerede i Forvejen kun altfor sparsomt forhaandenværende Plantenæring.

I Skovene paa Derne ere Kulturerne næsten overalt, hvorfra

vi have modtaget Beretninger, lykkedes godt, nogle endog ualmindelig godt; og imod Sædvane er Foraarsplantningen iaar flaaet bedre an end Efteraarsplantningen. Dette sidste, som til Exempel meddeles os fra 6te Kronborg Distrikt i Nordsjælland, antages at hidrøre derfra, at det i Foraaret varede temmelig længe, inden Frosten gik af de dybere liggende Jordlag, saa at Vandet ikke kunde synke fra Planterne, som derfor i den stærkt opblødte Jord let kunde roffes løse. At mange af de i Efteraaret plantede Bøge tillige have lidt en Del af Frosten har uden Tvivl sin Grund deri, at de vare tagne fra et beskyttet Sted i Skoven og derfor ikke istand til at taale Vinterens Strengthed i fri Stilling. Paa samme Distrikt er der i Foraaret foretaget temmelig betydelige Naaletræplantninger, der alle, hvor Jordbundsforholdene ikke frembyde særegne Vanskeligheder, ere lykkedes meget godt, og de udplantede unge Graner have i usædvanlig høi Grad bevaret deres gode Farve og udviklet meget gode Skud.

Fra Sydsjælland lyde Beretningerne tildels endnu gunstigere. Paa et Distrikt navnlig, hvor betydelige Kulturer saavel med Lovtræ som med Naaletræ aarlig foretages, ere disse i lang Tid ikke lykkedes saa godt som iaar; thi Afgangen har i det højeste udgjort 2%, hvorved det endda maa tages i Betragtning, at en Del af disse Kulturer ere udførte paa en Jordbund, der paa nogle Steder er saa let, at den grændser nær til at være Flyvesand. Og det er da ogsaa paa disse Steder, at Afgangen har fundet Sted; thi paa den bedre Jord skal man søge længe for at finde en udgaaet Plante. Paa et andet Distrikt, hvor der i afvigte Foraar er plantet over 60,000 Granplanter, ere disse ligeledes flaaede udmærket godt an; derimod er af Bøgeplantningerne paa samme Distrikt meget gaaet ud, hvori for Efteraarsplantningens Bedkommende det ualmindelig varme og tørre Vejr i forrige Oktober Maaned maa antages at have i det mindste nogen Skyld, medens Skylden for Foraarsplantningens Bedkommende nærmest maa søges i den fildige Vinter, idet adskillige af de nyplantede Bøge allerede

havde brudt, da denne indfandt sig og bortsvævede de aabnede Knopper.

Paa Volland synes Kulturerne ogsaa at være slaaede godt an. Særlig skal nævnes Tilplantningen af den under Grevskabet Knuthenborg henhørende lille Ø Lindholm. Denne Hofm, hvor en tidligere forsøgt Granekultur paa Grund af Jordbundens maadelige Bestaafenhed og den meget udsatte Beliggenhed var slaaet fejl, blev i Foraaret tilplantet med toaarige Planter af *Pinus Pumilio* (rimeligvis den samme, som vi i Jylland have kaldet Busksyr, og som der ialmindelighed gaaer under Navnet *Pinus inops* *), i en indbyrdes Afstand af 2 Alen paa den ene Led og $1\frac{1}{2}$ Alen paa den anden; og Forsøget synes at skulle lykkes over al Forventning, idet alle Planterne, paa nogle faa Undtagelser nær, see friske og kraftige ud og have gjort ikke ubetydelige Aarsffud.

I Efteraaret 1866 blev der ligeledes paa Knuthenborg forsøgt Nedhakning af Bøgeolden i en ældre, aaben Fyrrebevogning, men dette Forsøg paa at tilvejebringe Bøgeopvæxt mislykkedes aldeles, idet Musene i stort Antal faldt over Kulturen og fortærede hele Udsæden. En Forsøgelse af Rævestanden i denne Egn vilde derfor vistnok være ønskelig som det bedste Middel til en Formindskelse af Musenes Antal, da Mus som bekjendt udgjøre Rævenes væsentligste Næringsmiddel.

Et langt heldigere Udfald fik følgende Kulturforsøg, som anstilledes i afvigte Foraar. 5 Ldr. Land Agerjord, der er indtaget til Skov besaaedes med Bog blandet med Baarsæd,

*) Da der synes at herske nogen Usikkerhed med Hensyn til den rette botaniske Bestemmelse af denne for Skovbruget paa ufrugtbare og udsatte Steder saa vigtige Træart, anmodes d'hr. Skovdyrkere, der have at gjøre med deslige buskagtige Fyrrearter, om i Sagens Interesse at indsende fuldt udviklede Kogler med tilhørende Gren, samt helst ogsaa blomsterbærende Grenne af samme til Forstkandidat Ch. Lütken (Nørrebrogade Nr. 13, Kbhvn.), der har paataget sig hos en kyndig Botaniker at søge Hjælp til de indsendte Exemplarers rette systematiske Bestemmelse, hvorefter Resultatet strax skal blive Indsenderne meddeelt.

1½ Tønde Bog i hver Tønde Land, og Resultatet har været fortrinligt. Planterne ere kraftige og smukke og deres indbyrdes Afstand er i Gjennemsnit neppe 1 Kvarter, saa at der, hvis Frostene i Vinter ikke vil gjøre for megen Skade, foruden de Planter, der behøves paa Stedet selv, vil blive et betydeligt Antal tilovers til Anvendelse andetsteds. Da denne Kulturmaade fortjener Efterligning, havde det været ønskeligt om Fremgangsmaaden ved Saaningen, Mængden af det isaade Korn og dettes Høstning havde været noget nærmere bestrevet, ligesom ogsaa Kundskab om samtlige Udgifter og Indtægten af det indvundne Korn havde været af Interesse.

En anden Saaningsmaade, der dog nærmest er anvendelig i Planteskoler, er forsøgt paa 6te Kronborg Distrikt. Omtrent 9 Tønder Bogeolden udsaaedes der i Efteraaret 1866 dels paa fritliggende Plads, dels under en aabenstaaende Lærkebevoxning paa følgende Maade: Jorden udstrøedes paa den forud gravede Jord og dækkedes med et omtrent 2 Tommer tykt Lag Mosemuld, hvorefter Bedene belagdes med et tykt Lag Granris, der fornødes saasnart Kaalene begyndte at falde af og først aftoges i Juni Maaned, da man maatte haabe at være sikket mod Nattefrost. Resultatet har været meget tilfredsstillende, og der kan paavises Planter, som med en 7 Tommer lang Rod have en Høide over Jorden af 13 Tommer og ikke mindre end 10 Sideknopper. Det bedste Resultat er opnaaet under Lærkebevoxningen, hvilket dog var at forudsee, da Jorden der er langt bedre end i de fritliggende Planteskoler.

Det i sidste Skovbrugsberetning*) omtalte Forsøg med Rølegravning paa det kastrupske Skovdistrikt er senere fortsat. Denne Rølegravning, hvorved Jorden bearbejdes i en Dybde af 18", foretages dels i det Frie til Plantning og dels i Bøgestoven som Forberedelse til naturlig Besaaing. Sædvanligt udføres den i Strimler paa $\frac{3}{4}$ à 1 Alens Brede, dog ogsaa baade som Huller og i større Brede. Størstedelen af de

*) 1. Bindes 4de Hefte Side 306.

betydelige Plantninger paa dette Distrikt ere i Foraaret udførte i kulegravet Jord, der havde ligget gravet Vinteren over, og det maa vistnok for en Del tilskrives denne Fremgangsmaade, at Planterne ere slaaede saa godt an og have gjort saa gode Skud.

Ogsaa paa Randbøl Distrikt har man anstillet et lignende Forsøg, idet man i Løbet af sidste Vinter har kulegravet $\frac{1}{4}$ Tønde Land Hedejord i en Dybde af 16 Tommer. Det øverste Spademaal var fast, men dog temmelig grusfrit, det nederste rødligt Sand; Ahl fandtes ikke paa dette Sted. For at forebygge, at det kulegravede Areal skulde blive ligesaa stor en Sandflugt, blev, efterhaanden som Arbeidet skred frem, Overfløjen af hveranden Grøft lagt tilbage paa det sidst Graveede og fordelt over samme som Ruderne paa et Dambrædt, saa at hele Stykket efterhaanden blev dækket paa denne Maade med Halvdelen af den oprindeligt paa samme værende Lyngtorpe, medens den anden Halvdel derimod blev nedgravet. I Begyndelsen af August blev Stykket tilplantet med en indbyrdes Afstand mellem Planterne af $2\frac{1}{2}$ Fod, dels med 3aarige omprillede Rødgraner, dels med ligealdrende Frøbedplanter af samme Art, som klumpvis udtoges af Vedene og med den Jord, der vilde følge med, anbragtes paa Blivestedet. Plantningsarbejdet gaaer naturligvis let fra Haanden i den løse dybbearbejdede Jord og bliver, uagtet den større Plantemængde, billigere end de fleste andre Plantemethoder, men Gravningsomkostningerne løbe desto mere op, da de der paa Stedet ikke vilde kunne bestrides for mindre end 60 til 65 Rd. pr. Td. Land, og hvor Jorden er grusrig og ahlholdig neppe under 90 til 100 Rd. Planterne have i den korte Tid, de have staaet der, holdt sig udmærket godt, men det er selvfølgelig altfor tidligt at fælde nogen Dom om denne Plantemethodes Fortrin for billigere Methoder. Dette vil først kunne skee efter at Methoden har været prøvet i længere Tid, men det er i hvert Fald heldigt, at dette interessante og lærerige Forsøg, der synes at være ledet med en sjelden Omfigt og Kyndighed, rimeligvis vil blive fortsat til næste Aar og for-

haabentlig ogsaa i den følgende Tid, for at Besvarelsen af et faa vigtigt og indgribende Spørgsmaal kan blive faa fuldstændig og udtømmende som muligt.

De skadelige Skovinsekter synes i det Hele taget i afvigte Sommer ikke at være optraadt paa nogen truende eller foruroligende Maade, hvilket rimeligvis tildels skyldes den længe vedholdende Kulde i Foraaret og det senere indtrædende regnfulde Vejr. Vel nævnes fra Nordsjælland en Smelde-larve, der har beskadiget en Del Olden ved under Spiringen at bore sig ind i de unge Planter's Livsknuder, ligesom ogsaa de i Skovbrugsberetningen for ifjor Sommer*) omtalte Larver igjen iaar have viist sig, dog kun i ringe Mængde, og den foraarfagede Skade er derfor kun ubetydelig. I Sydsjælland har Bombyx pudibunda og endnu en Meddeleeren ubekjendt Larve-art viist sig, men kun aldeles sporadisk, og heller ikke derfra have vi modtaget nogen Meddelelse om Insektskade af nogen Betydning. Oldenborren har vel ladet sig see flere Steder, men kun i det sydlige Sjælland er den hist og her optraadt i større Mængde og har her i nogle Egne huseret i ualmindelig stærk Grad. Efter at have viist sig enkeltvis i sidste Halvdel af Maj Maaned, kom den med det milde Vejr, der pludselig for en kort Tid afløste Kulden, den 28de Maj drivende i store Starer fra Sydvest fra Hede- og Sandjorderne næsten som en Snebyge paa en Vinterdag, og tilintetgjorde snart alt Løv-værk (undtagen paa Linden og tildels paa Syrenen) i Haverne og Bestkanterne af de indenfor dens Udbredningskreds liggende Skove. Den aad ikke alene Knopper og Blade, men ogsaa de unge Skud, saa at alle Haver og mindre Anlæg saavel som den yngre Opvæxt i Skovene havde et højt bedrøveligt Udseende og bleve satte meget tilbage. Paa Randbøl Distrikt blev en smuk lovende Bøgekultur under gamle Fyrre, som den eneste Løvtræbevoring i en vid Omkreds, især stærkt medtaget; dog har den senere i Juli og August igjen sat nyt Løv, saa

*) 1ste Bind, 1ste Hefte, Side 91.

at der forhaabentlig ingen Fare er for dens Existens, skjøndt den naturligtvis er sat mindst et Aar tilbage i Værten. Blandt Naaletræerne angreb Oldenborren især Hvidgranen, af hvilken den ikke blot fortærede de unge Blade og Skud, men ogsaa de ældre Naale og Barken, hvorfor dette Træ ogsaa har lidt meget iaar. Mærkeligt nok har man i de forudgaaende Aar intet hørt om de Udelæggelser, Larverne til disse Oldenborresværme nødvendigvis maa have foraarsaget et eller andet Sted. I Vejles nærmeste Omegn mærkedes Oldenborren ikke, derimod har Larven af en Geometra-Art der anrettet en Del Udelæggelse paa Bøgeopvæksten og paa Løvtræerne i Planteskolerne. Den fandtes hovedsagelig kun i Vejle Skov og herskede kun i kort Tid, men optraadte i stor Mængde og viste megen Graadighed. En lignende Larve har viist sig paa Holland, hvor den dog især har holdt sig til Egene, der paa sine Steder bleve temmelig slemt tilredte af den, dog er den Skade, den har foraarsaget, i det Hele taget kun ubetydelig*).

Om Skovgræsningens Nytte synes der endnu at være temmelig forskjellige Meninger blandt Skovbrugerne. Enkelte ville aldeles ikke tillade Kreaturerne at komme i Skoven; andre tillade det vel i visse Tilfælde og under Sagttagelsen af nøje forefrevne Forsigtighedsregler, men betragte dog i det Hele taget Skovgræsningen med temmelig mistænkelige Øjne. Og dette er endda ikke saa underligt, naar man betænker, at det ikke er stort mere end et halvt Aarhundrede siden, at mange Skoves Existens endog blev alvorlig truet ved en rigtignok

*) Da flere af de skadelige Insekter, der iaar ere seete i Skovene, ikke synes at have været Sagttagerne bekendte, tillade vi os her at gjengtage den i en Note til Skovbrugsberetningen for ifjor Sommer til d'Hr. Landmand og Skovbrugere rettede Opfordring til, strax at indsende Exemplarer af saadanne Insekter saavel i Larvetilstand som i fuldt udviklet Tilstand til den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole ved Kjøbenhavn, hvor samme ville blive undersøgte og bestemte, og hvorfra Oplysning om Undersøgelsens Resultater senere enten gennem dette Tidsskrift eller paa anden Maade vil blive bragt til Indsenderens Kundskab.

overdreven og ukontrolleret Græsning. Man ansaa det da, vistnok med fuld Føje, for et stort Fremskridt, at Græsningen blev affkaffet, og uimodsigelig var dens Affkaffelse i den Form, hvori den dengang anvendtes, den første Betingelse for Indførelsen af et regelmæssigt og ordnet Skovbrug. Det kan derfor ikke være andet, end at det maa forekomme mange høist besynderligt, at man nu igjen vil vende tilbage til en Forholdsregel, som engang har viist sig saa fordærvelig. Vistnok indrømmes det, at det kun var Misbrugen, der var skadelig; men det gjøres derhos gjældende, at der fra Brug til Misbrug kun er et kort Skridt, hvor Grændsen mellem begge er saa vag og saa vanstelig at affætte skarpt og bestemt som i nærværende Tilfælde, især naar den personlige Fordel saa let kan komme med i Spillet og søge at gøre sig gjældende til Skovens Skade. Har man først i Tillid til Skovgræsset indrettet sig paa en vis Kvægstand, strider man nødigt til at indskrænke samme, selv om Hensynet til Skovens Larv fordrer det; man søger snarere at bilde sig selv ind, at det nok endnu kan gaa an, at der endnu ingen Fare er, og — saa er man med Gøt lige midt i Misbrugen. Det er derfor, som sagt, ingenlunde at undre paa, at mange Skovbrugere ere bange for at aabne Skoven for Kreaturerne, selv om de indrømme, at Græsningen i visse Tilfælde kan være gavnlig. Fra Nordsjælland skrives saaledes: „Kun Skovfogdernes og Skovløbernes Kvæg har iaar havt Udgang til Skovene, og, da jeg kun seer Skaden af en saadan stadig Græsning i Skoven, vil til næste Aar Græsningen blive aldeles hævet, med mindre Mus skulde indfinde sig i betydeligt Antal i Besaaningshængsterne, i hvilket Tilfælde det mindre Onde bliver at foretrække for det større. Vel er det sandt, at Køerne kun ugjerne fortære Bogeløv, men ligesaavist er det, at de gjerne æde Løvet af Eg, Ahorn, Aft og mange andre Træarter, der hyppig forekomme i den naturlige Opvæxt og ingenlunde bør prisgives. Desuden er den Skade, Kvæget gjør paa Vandgrøfter og Beje, saa stor, at den langtfra staaer i Forhold til den Nytte, som skulde opnaaes

ved Græsningen. Denne bør derfor vistnok aldrig tilstedes undtagen, som alt bemærket, under ganske særegne Forhold i Bøgestovens Forngølseshugster."

Fra en anden Egn udtaler man sig endnu mere bestemt imod Græsningen; men de fleste synes dog at være af den Mening, at en maadeholden Græsning er til Gavn for Skoven. Sædvanlig er det kun Skovbetjentenes Kær, der gives Afgang under den udtrunkelige Betingelse, at de bestandig holdes under streng Vogt og kun komme paa saadanne Steder, hvor der findes rigeligt Græs. Nogle paaftaa, at Ungkvæget, i den Tid Tænderne voxer frem, særlig nyde at tynge Trærnes tynde Kviste, og udelukke derfor dette aldeles fra Skoven.

Fra Grevsfabet Frnsenborg hedder det, at Græsning i Skoven har været udøvet overalt i Bøgebesaaningshugsterne, hvor Græsset truede med at tage Overhaand, men med den Indskrænkning, at Kreaturerne først ere drevne ind henimod Middag og ikke ere forblevne i Hugsten længere end 3 til 5 Timer, ligesom der ej heller er tilstedet dem Afgang umiddelbart efter stærkere Regnsfald; „og kan jeg — skrives der — ikke andet end glæde mig over det særdeles heldige Resultat, denne Fremgangsmåde har givet."

Da Græs og andet Ukrud unægtelig undertiden kan være meget besværligt i Skoven, dels ved at lægge sig hemmende og kvælende over de unge Træplanter, dels ved om Vinteren at give Musene Tilhold, maa det vistnok indrømmes, at Skovgræsning, hvorved dette Onde formindstes, i mange Tilfælde maa kunne være til Gavn. Efter Fleres Mening kommer her til endnu den indirekte Nytte af Kvægets Omdriven i Skoven, at mange Musfegange i Jordoverfladen tiltrædes, hvilket ogsaa maa bidrage endel til Musenes Fordrivelse. Saalænge Skovgræsningen derfor kun betragtes og anvendes som et rent Kulturmiddel til Understøttelse og Beskyttelse af den unge Opvæxt, uden at et større Kvæghold baseres paa samme, synes den efter alt, hvad der hidtil er fremkommet og oplyst, at maatte anses for gavnlig. Det kommer blot an paa altid at have et pas-

fende Antal Køer disponible til at drive ind i Skoven, naar denne trænger til det, uden dog at savne Skovgræsset til disse, naar Græsningen, enten paa Grund af Vejrforholdene eller fordi Græsset ikke forefindes i tilstrækkelig Mængde, vilde være skadelig.

De hermed forbundne Banskeligheder saavel som Frngten for at Græsningen skal tage Overhaand og blive benyttet mere i Landbrugets end i Skovbrugets Interesse, ere vistnok Hovedgrundene til at Skovgræsningen, om hvis Gavnlighed de Fleste dog synes at være enige, i det Hele taget endnu kun anvendes i temmelig begrænset Udstrækning, ja endog paa nogle Steder bestemt forkastes.

Da der, som bekendt, om Sommeren kun hugges lidet i Skoven, men en Del af det i Vinterhalvaaret skovede Træ undertiden først bliver folgt hen paa Sommeren, gjælde de i efterfølgende tre Tabeller A, B og C anførte Priser i Reglen saadant Træ. Mange Sortimentter ere kun folgte i ringe Mængde, og mange slet ikke, saa at disse Oversigter, som Efteraars-Prisoversigterne overhovedet, nødvendigvis maa være mindre fuldstændige og mindre paalidelige end de tilsvarende Oversigter om Foraaret. Vi skulde derfor maasse rent have udeladt dem her, dersom vi ikke netop havde ønsket at henlede vore Læsere og da navnlig Skovejernes og Skovbrugernes Opmærksomhed paa denne Sag. Det vilde nemlig især i denne Tid, da der strides saameget om Skovenes Betydning, være af ikke ringe Bigtighed at faae klart Begreberne om Skovbrugets økonomiske Vilkaar her i Landet; og hertil tro vi, at aarlige eller halvjaarlige Oversigter som de her meddelte ville kunne bidrage meget, selvsølgelig dog kun naar de bygges paa et rigere og fuldstændigere Materiale, end det, der for Øieblikket har staaet til vor Raadighed. Et saadant Materiale lader sig dog kun tilveiebringe ved Manges Samvirken, og det er netop i Betragtning heraf at vi have bragt Sagen frem for Offentligheden. Troer man nu, at der kan udrettes noget ad denne Vej, anmode vi derfor enhver Skovbruger, der interesserer sig

for Sagen, om at tilstille os Prisoversigter fra sin Egn for indeværende Vinter. Disse Oversigter skulde da samlede og ordnede i en Generaloversigt for hele Landet blive meddelte i nærværende Tidsskrifts Skovbrugsberetning til Foraaret og derefter regelmæssigt hvert Foraar, saalænge vi vedblive at modtage de fornødne Oplysninger. Disse behøve ikke at være affattede i samme Form som Tabellerne, skjøndt dette jo unægtelig vilde være det bekvæmste, men kunne ogsaa være affattede i en hvilken som helst anden Form, naar det kun iagttages, at det virkelige Kubikindhold af Vedmassen i hvert af de brugte Maal tillige angives i Kubikfod. Dette sidste er nødvendigt for med Sikkerhed at kunne benytte og sammenarbejde Prisangivelser fra forskellige Egne af Landet; man kan nemlig ellers ikke være sikker paa, at de opførte Priser gjælde ligestore Kvantiteter. Skulde Kubikfod-Bestemmelsen et og andet Sted volde Vanskelighed, ville vi ogsaa, om end paa en mindre fuldkommen Maade, kunne hjælpe os, naar i det Sted de brugelige Bunkers Længde, Brede og Højde og de enkeltvis folgte Sortimenters Længde og Tykkelse paa Midten opgives, da deres omtrentlige Kubikindhold deraf vil kunne beregnes; men dette vil selvfølgelig kunne bestemmes med større Nøjagtighed af Vedkommende selv, og jo nøjagtigere og rigtigere Kubikbestemmelsen er, desto værdifuldere vil Oversigten naturligvis blive.

I nedenstaaende Tabeller er Prisen pr. Kubikfod beregnet efter det os velvillig meddelte Kubikindhold af de brugelige Salgsformer, Favne, Bunker, Tylote, enkelte Stykker osv., og hvor intet Kubikindhold er opgivet, have vi for at bevare det Ensartede i Fremstillingen selv anslaaet samme i Overensstemmelse med den Størrelse, dette sædvanlig har. Ganske vist kan betydelige Fejl derved indsnige sig, og de saaledes fundne Tal ere selvfølgelig mindre paalidelige end de øvrige, fra hvilke de derfor ogsaa ere gjort kjendelige ved forskjellig Træk.

B. Duerligt over Middelpriiserne paa Egeved.

	Søle Træer		opfloret																			
	paa Støben		færdige		Svante		bestaaende af Sløve- brende		Rood		Iibbyg.		Bart.									
	pr.	’gns	pr.	’gns	pr.	’gns	pr.	’gns	pr.	’gns	pr.	’gns	pr.	’gns	pr.	’gns	pr.	’gns	pr.	’gns		
Nordlige Sjælland.																						
6te Nordboerge Skovdistrikt.	RM β	β	RM β	β	RM β	β	RM β	β	RM β	β	RM β	β	RM β	β	RM β	β	RM β	β	RM β	β	RM β	β
Østlige Sjælland.																						
Køstrop Skovdistrikt	9 64	16,6	9	15,4	20	“	“	“	1 38	6,7	3 80	12,5	2 44	17,5	“	“	“	“	1 69	1 84	“	“
Søland.	11 80	20,5	“	“	“	“	“	“	2 80	13,6	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“
Stovene under Grevfabet	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“
Smuttenborg	“	“	“	“	“	“	“	“	4 32	7,4	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“
Mellemste Sjælland.																						
Grevfabet Strupenborgs Stove	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“	5	8,6	“	“	“	“	“	“	“	“	“	“

D. Overfigt over Middelsøjden af Stedetslømmen for Kulturarbejde.

	Englømmen for			Fuglgraving						Grønting				Plantning			Dyrkning						
	en Mand.	en Kvinde.	en Dreng.	2 Gøtte med Skudf og Meds Faber.	maa almindelig fajt Sord	maa blød Profobund	12" 18" 24" 12" 18" 24"	bøje med tilførende Stibbe pr. 100 Guller.	1 Spademaal dybt i Plante=folen	Skifer 1 Yd. brede	2 Gøtters maad babet Kallegravnng hvor Sorden er	Løs fajt	Løs fajt	pr. løbende Gaan.	Løs fajt	pr. 100 Guller.	smaa	middelfstore	store	smaa	store		
Nordlige Sjælland.																							
6te Kronborgs Skovdistrikt.	β	β	β	Med	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β
Sydlige Sjælland.																							
Stovene under Rasttrup, Øst=berholm og Skarlottenbal.	48	32	24	2	"	28	"	16	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
48a) 28a)	56	32	"	1	64	"	40	"	"	32	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Sjælland.																							
Stovene under Ørevfaber Rinn=tienborg.	48	32	"	2	"	16	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Sjælland.																							
Stellemte Sølland.	60	44	32	2	"	"	"	12	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Østbørgaard Plantage.	40a)	24a)	16a)	2	48	16a)	32a)	40a)	12a)	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Stovene under Ørevfaber Fyr=senborg.	64	36	24	à 3	"	28	48	72	16	40	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
2)	"	"	"	2	48	24a)	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Sydlige Sjælland.																							
Manddal Distrikt.	72	40	36	à 3	"	"	30	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Søndborg Plantage.	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"

F. Overlagt over Middelhøiden af Arbejdslønnen for Støvning af Sævre.

		for Sævning og		Dyfløvning af												for Dyfløvning af Støb								
				godt Kløve=brænde		Sunde=brænde		bestaa=biget Brænde		Svæs		Sæmme=fagotter		Slang=træ		Sietre		Smaat Udbyg		Kaffe=og Maand=Kæppe				
Kub. pr.	Kub. pr.	Kub. pr.	Kub. pr.	Favn. pr.	Kub. pr.	Favn. pr.	Kub. pr.	Favn. pr.	Kub. pr.	Bunde. pr.	Kub. pr.	Favn. pr.	Kub. pr.	Bunde. pr.	Kub. pr.	Bunde. pr.	Kub. pr.	Bunde. pr.	Kub. pr.	100 St. pr.	Kub. pr.	Favn. pr.	Kub. pr.	
																								for korte
β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β
0,75	0,25	96	1,7	80	1,4	64	1,1	16	0,8	64	1,1	16	0,5	24	0,88	24	1,2	10	2,5					
"	"	"	"	"	"	"	"	10	0,5	"	"	16	0,5	16	0,8	"	"	8	2,0	80	2,0	"	"	
"	"	64	1,1	"	"	"	"	"	"	"	"	16	0,5	"	"	16	0,8	"	"	"	"	"	"	
"	"	96	1,7	"	"	"	"	"	"	"	"	20	0,88	"	"	20	1,0	"	"	"	"	"	"	
<p> Østlige Sjælland. 6te Kronborgs Støvspritt Østlige Sjælland. Røstpr Støvspritt Østlige Sjælland </p>																								

F. Duerligt over Arbejdslønden af Arbejdslønnen for Støvning af Maalstæ. .

Egen og Støvsfrøtt.	for Støvning alene af Træet, hvis Træermaal i Støvthøje er				for Sommer fædet og				for andet Saum- træ fædet og opfløvet.		for Støvning og Opfløvning af			
	over 16" 12-16" 8-12" 4-8"		Hjæls Fær pr.		Saumarer pr.		Fægter. 3 fagst 2 fagst pr.		Hjæls Fær pr.		Spars rer. pr.		Fægter. 3 fagst 2 fagst pr.	
	pr. Træ.		Stk. Rub.		Stk. Rub.		Stk. Rub.		Stk. Rub.		Stk. Rub.		Stk. Rub.	
Nordlige Sjælland.	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β
6te Kronborgske Distrikt	12	8	6	3	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β
Syddige Sjælland.	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Kastrop Støvsfrøtt.	"	"	"	"	"	2	0,00	12	2,0	"	"	"	"	"
Midlemste Sjælland.	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Ørslevsøbet Færrens borgs Støve . . .	"	"	"	"	3	0,00	1,5	0,00	12	1,2	8	1,6	18	2,2
Syddige Sjælland.	"	"	"	"	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a
Marudal Distrikt . . .	"	"	"	"	5	0,41	3	0,75	30	3,7	"	"	"	"
"	"	"	"	"	12	1,7	8	2,00	15	2,5	"	"	"	"

Hvad der foran er sagt om det fra et almindelig nationaløkonomisk Standpunkt Ønskelige i fuldstændige Prisoversigter gjælder ligeledes om Oversigten over Omkostningerne saavel ved Kultur- som ved Skovningsarbejderne. Paa saadanne Oversigter meddele vi omstaaende en Prøve, idet vi ogsaa henlede Skovbrugernes Opmærksomhed paa denne Sag og stole paa deres velvillige Bistand til sammes Fremme. Da der plantes baade i Sommer- og i Vinter-Halvaaret, ville Oversigter over Arbejdslønnen for Kulturarbejder passende kunne optages baade i Foraars- og Efteraars-Beretningen, hvorimod Oversigterne over Skovningsudgifterne finde deres naturligste Plads alene i Foraars-Beretningen.

De øvrige statistiske Meddelelser, vi have modtaget, ere for sporadiske og uensartede til at kunne ordnes i tabellarisk Form. De angaa hovedsagelig de saakaldte Skovforbedringsarbejder, navnlig Hegn- og Bandednings-Arbejder samt Arbejderne ved Anlæg og Vedligeholdelse af Skovvejene.

Angaaende Bejarbejdet hedder det fra Nordsjælland, at Matadamiseringen selv af mindre Veje der er temmelig almindelig. Paa 6te kronborgske Distrikt anvendes denne Bejarbejdsmaade udelukkende, og Bekostningen derved er for at flaa en Kubikfavn Sten 6 Rd. og for sammes Transport og Paalægning 3 Rd.

I de frysensborgske Skove, hvorfra de fuldstændigste Oplysninger om Omkostningerne ved denne Art Arbejder foreligge, koster Anlægget af almindelige Skovveje, hvor ingen egentlig Afgravning eller Opfyldning finder Sted, i Reglen fra 16—32 β pr. løbende Favn, og sammes Gruslægning fra 16 til 24 β . Større Bejarbejdsanlæg ere selvfølgelig betydelig kostbarere; ved samme betales i Almindelighed vist pr. Kubikfavn at udgrave paa Stedet og vist for den udgravede Jord's Flytning i en vis Afstand, ligeledes beregnet pr. Kubikfavn. Den samme Bejarbejdsmaade anvendes ved Gruslægningen, der her kan gaa op til 3 Rd. pr. Favn. Planeringer ansættes til 1 til 2 β og Vejgrofternes Oprensning til 1½ til 3 β pr. løbende Favn.

Fra Lolland angives de to sidstnævnte Arbejder noget billigere, nemlig til respektive $\frac{1}{2}$ og 1 β ; men heraf kan dog ingen Slutning drages til en billigere Arbejdsløn, da Arbejder af denne Art kunne være af meget forskjellig Betskaffenhed.

For Grøstegraving betales paa Frysensborg 40 til 72 β pr. Kubikfavn udgravet Jord, alt efter Jordens Betskaffenhed og Grøstens Dybde, paa Lolland 29 til 41 β ; og for Oprensning af gamle Grøfter paa førstnævnte Sted 1 til 3 β , paa sidstnævnte, hvor Grøfterne regelmæssig renses hvert Aar, $\frac{1}{3}$ β pr. løbende Favu. Fra andre Egne angives Priserne for Gravning af nye Grøfter ogsaa pr. løbende Favu, saaledes fra Nordsjælland til 3 til 4 β og fra Sydsjælland til 4 β . Denne sidste Beregningsmaaade er vistnok den almindeligste; men da vi tro, at Mængden af den udgravede Jord er det paalideligste Maal for Mængden af det udførte Arbejde, have vi indrettet de til Udfyldning udsendte Skemata i Overensstemmelse dermed, uden dog derfor at miskende de Ulemper og Ufuldkommenheder, der ogsaa klæbe ved denne Burderingsmaaade, og uden at overse det Betænkkelige i en saadan Afvigelse fra det almindelig Brugte.

Af Hegnsarbejder skal kun nævnes Opkastning af Jordvolde, der i Nylland betales med 48 til 68 β , paa Lolland med 41 β pr. Kubikfavn opkastet Jord, og af andre særegne Arbejder kun Bløjning af Brandlinier, der som bekjendt i Hedeegnene anlægges rundt om Plantagerne og bestandig maa holdes fri for Lyng, for at afholde muligen opstaaede Hedebrande fra disse. Bløjningen af saadanne Linier har paa Estvadgaards Plantage kostet 5 Rd. 32 β pr. Td. Land, hvor Lyngen var høj og stærk, og 4 Rd. pr. Td. Ld., hvor den var lav og svag.

Den i forrige Skovbrugsberetning udtalte Formodning, at Haret kun vilde bringe liden Bøgeolden har fuldstændig bekræftet sig, og fra flere Egne klager man over ikke engang at have tilstrækkeligt til Plantestolernes Forsyning.

Meddelelser om Kreaturudførslen til Storbritanien.

Foredrag holdt i det kgl. Landhusholdningselskab d. 11te Decbr. 1867
af Docent **G. Westring.**

Denne Udførsels Størrelse. — Transporten over Havet: Skibenes Præstationer; det bekendte og ubekendte Tab; Konduktører og fuldkomne Kreaturskibe. — Markedspriser i Storbritanien; Middelspriser, Aarets, maanedlige; hvad vore Varer have naaet. — Vaand paa Importen af Kreaturer i Storbritanien, Virkningerne deraf, Muligheden for at formindste deres Tryk. — Omkostningerne ved Forsendelsen. — Tilbageblik paa Virkningen af den direkte Kreaturudførsel.

I den forløbne Del af 1867 er der udført direkte til Storbritanien

fra Kjøbenhavn	1789	Stkr.	Kvæg	1296	Faar	29	Svin,
fra Aarhus	1762	—	—	133	—	"	—
fra Randers	1698	—	—	343	—	"	—
fra Aalborg	879	—	—	276	—	10	—

tilsammen 6128 Stkr. Kvæg, 2048 Faar, 39 Svin,
medens den direkte Udførsel af Kreaturer til Storbritanien
ifjor udgjorde

8697 Stkr. Kvæg, 11,107 Faar, 257 Svin og 33 Kalve.
Der er altsaa iaar udført

2569 Stkr. Kvæg, 9059 Faar, 218 Svin og 33 Kalve færre
end ifjor.

Transporten af Svin er saa vanskelig, at det kun kan be-

tragtes som glædeligt, om Udførslen direkte til England af levende Svin rent kunde bortfalde; at der er udført saa faa Faar iaar imod ifjor, maa antages begrundet i, at Priserne paa Faar i Storbritanien have været flane iaar. Det er mig bekjendt, at der flere Gange af Handelsmand her paa Pladsen har været gjort Forsøg med at sende Faar, men Udbyttet deraf har ikke været opmuntrende. Forskjellen mellem det iaar og ifjor udførte Antal Kvæg er mindre, men maa ligeledes ansees begrundet i, at Forskjellen mellem Priserne her paa Pladsen og i England ikke har været saa stor, at den kunde opmuntre til en stærkere Forsending.

Men der er en Omstændighed ved den direkte Udførsel af Kvæg iaar, som vel er værd at lægge Mærke til, nemlig at den har været langt bedre beregnet iaar end ifjor, idet det langt overvejende Antal er blevet forsendt i Tidrummet Mai til Juli inkl. Medens nemlig ifjor kun 958 Stkr. Kvæg $37,9\%$ af det hele Antal forsendtes i dette Tidrum, er der iaar affibet 1628 Stkr. $85,3\%$ af det hele Antal i de nævnte Maaneder, en Omstændighed, der maa betragtes som heldig, dels fordi Transporten paa denne Tid er mindst farlig, dels fordi Priserne i Storbritanien ere bedst i den Tid. Med Hensyn til disse Tal maa jeg dog bemærke, at de kun gjælde de under Konduktørernes Tilføjelse udførte Dyr, da jeg om de andre ikke har haft sandanne Oplysninger, at jeg har kunnet see, om det ogsaa gjælder dem.

Af de iaar udførte Kreaturer have de Skibe, som have været ledsagede af Konduktører, ansatte af Landhusholdnings-Selskabet, udført 1910 Stkr. Kvæg, 1163 Faar og 29 Svin, saaledes at „Gnome“ paa 13 Rejser fra Kjøbenhavn til Leith over Kristianssand har transporteret 822 Stkr. Kvæg og 436 Faar; „Dwina“ paa 8 Rejser fra Kjøbenhavn direkte til Leith 703 Stkr. Kvæg, 523 Faar og 29 Svin; „Florence“, som optog „Dwina“s Fart, paa 4 Rejser 91 Stkr. Kvæg og 204 Faar og „Phonix“ paa 2 Rejser fra Aarhus til London 294 Stkr. Kvæg.

Gnome, Dwina og Florence

fra Kjøbenhavn til Leith.

Stib.	Undervejs			Anmærkninger om Rejjen.	Kvæg.	Faar.	Andre Kreat.	Døde eller til-	
	fra	til	iaft Timer.					Kvæg.	Faar.
Gnome	19/4	28/4	96	"	59	"	"	"	"
"	3/5	8/5	65	"	47	"	"	"	"
"	17/5	20/5	72	"	120	8	"	"	"
"	21/5	3/6	72	"	159	"	"	"	"
"	14/6	17/6	72	"	160	200	"	1	"
"	28/6	3/7	116	"	125	10	"	"	"
"	12/7	15/7	72	"	33	"	"	"	"
"	20/7	29/7	72	"	30	"	"	"	"
"	9/8	12/8	79	"	30	4	"	"	"
"	23/8	28/8	81	"	14	"	"	"	"
"	6/9	15/9		{ Axen knækkede, Stibet laa 1 Dogn i Norge og slæbtes derfra til Leith.	13	"	"	"	"
"	8/10	11/10	220	{ Stibet maatte ligge 2 Dogn i Norge for Storm.	29	112	"	"	"
"	24/10	28/10	102	"	3	102	"	1 Ben- brud	13 skyll. overbord 34 slagt.
tilfammen					822	436		2	47
Dwina	28/4	29/4	69	"	62	"	"	"	"
"	10/5	13/5	62	"	115	"	"	"	"
"	24/5	27/5	79	"	121	193	"	"	"
"	7/6	11/6	89	"	210	81	29	"	"
"	21/6	24/6	78	"	110	248	"	"	"
"	5/7	9/7	104	"	65	"	"	1 Ben- brud	"
"	20/7	24/7	106	"	19	"	"	2 slagt.	"
"	2/8	5/8	80	"	20	1	"	"	"
tilfammen					722	523	29	3	"
Florence	30/8	2/9	72	"	32	"	"	"	"
"	13/9	16/9	75	"	57	36	"	"	"
"	27/9	4/10		{ Stibet maatte ligge 1 Dogn ved Stagen for Storm.	2	30	"	"	"
"	16/10	19/10	72	"	"	138	"	"	"
tilfammen					91	204	"	"	"
Phønix									
fra Aarhus til London.									
Phønix	2/5	5/5	72	"	151	"	"	"	"
"	22/5	25/5	72	"	143	"	"	"	"
tilfammen					294	"	"	"	"

Det Antal Kreaturer, der er udført under Konduktørers Tilfyn, er altsaa ringere iaar end ifjor, men dette hidrører fra, at Expeditions-Kontoret i Aarhus nægtede at indkassere det bestemte Bidrag til Dækning af de med Tilfynet forbundne Udgifter, og Landhusholdnings-Selskabet, som Følge deraf, fandt sig foranlediget til at ophøre at sende Konduktører med de derfra expederede Skibe.

Fraregnes de Toure, paa hvilke Skibene have maattet ligge over et eller andet Sted paa Grund af Storm, og det har indtruffet hyppigere iaar end ifjor, samt den Tour, paa hvilken „Gnome“ fik Axen knækket og maatte bugseres fra Norge til Leith, har „Gnome“ brugt gennemsnitlig $86\frac{3}{4}$ Timer til Rejsen fra Kjøbenhavn til Leith over Kristianssand, „Dwina“ $76\frac{1}{2}$, og „Florence“ 73 Timer fra Kjøbenhavn til Leith direkte og „Phoenix“ har paa de 2 Rejser fra Aarhus til London, paa hvilke det var besat med Konduktør, brugt hver Gang 72 Timer. Til den hurtigste Rejse har „Gnome“ brugt 65 Timer, „Dwina“ 62 og „Florence“ 72 Timer, til den seneste af de her medregnede brugte „Gnome“ 96, „Dwina“ 89 og „Florence“ 75 Timer. „Gnome“ har altsaa iaar ikke kunnet havde den Plads som den hurtigste Sejler, det erhvervede ifjor.

Baade „Dwina“ og „Florence“ ere blevne roste af Konduktørerne som udmærkede Søskibe, der rulle henholdsvis lidt og ikke tage meget Vand over. „Phoenix“ havde iaar faaet hensigtsmæssige Indretninger i Lastrummene for Kvæget, og det blev ogsaa af den Konduktør, der fulgte det iaar, rost som et i det Hele godt Kreaturskib, men det var ligesom ifjor kun paa et Par Rejser og i heldigt Vejr at det havde Konduktør med.

Af de Kreaturer, som iaar ere blevne forsendte under Konduktørers Tilfyn, er der død 1 Stk. Kvæg, 2 ere blevne slagtede, og 2 have faaet Venbrud paa Rejsen. Regnes de alle som tabte, udgjør det lidt over $0,26\%$ (imod ikke fuldt $0,2\%$ ifjor), men fraregnes de 2 med Venbrud, hvad der er rettest, fordi de dog afleveredes levende og i slagbar om end forringet Stand, udgjør Tabet for Kvægets Vedkommende ikke fuldt $0,16\%$.

Det Stk. Kvæg, som døde, faldt og blev traadt af et af de nærmest staaende, hvorved rimeligvis en af de større Arer er bleven sprængt, da Dyret døde under Symptomer paa en indre Forblødning. De to Kreaturer, som maatte slagtes, vare blevne saa forkomne, da Vejret paa denne Rejse var særdeles haardt, at Konduktøren ikke kunde være Haab om at faae dem levende til Bestemmelsesstedet*); og det var ligeledes under meget haardt Vejr, at de to fik Venbrud, det ene paa den Rejse, da de to maatte slagtes, og det andet paa Gnomes sidste Rejse. Af Faarene er der tabt 47 Stkr., hvoraf 13 bleve skyllede overbord og 34 maatte slagtes. De tabtes alle paa den sidste Rejse, „Gnome“ gjorde med Konduktør, og dette Tab skyldtes et Sammenstød af flere uheldige Omstændigheder. „Gnome“ var nemlig den Gang saa stærkt ladet, at det maatte ansees for farligt at sende Kreaturer med det og da især Faar, naar de skulde staa paa Dækket, saa langt hen paa Efteraaret, og jeg telegraferede derfor Aftenen før Afreisen til Ejeren om at holde dem tilbage. Men Ejeren var fraværende, saa der intet Svar kunde komme tilbage før Afskibningen, og Kreaturerne kom selvfølgelig med. Da Skibet var midt i Nordsøen blev det truffet af en orkanagtig Storm fra S.V., som vedblev fra Torsdag Middag til Mandag Morgen Kl. 2, og i hvilken Søen var saa svær, og Skibet arbejdede saa voldsomt, at Førerne vare meget betænkelige med Hensyn til dets Skjæbne. Det tog saameget Vand over, at Søerne endog undertiden overstyllede Taget paa Kuffet, der er mer end en Mand's Højde over Dækket, og under saadanne Forhold tør man ikke undres over, at nogle af Faarene kunde blive skyllede overbord — alle Kreaturerne stode paa Dækket — og en Del blive saa medtagne, at de maatte slagtes, saameget mere som 7 Diefade, der fandtes paa

*) Det er i Konduktørernes Instrux paalagt dem først at slagte Dyrene, naar alt Haab om deres Aflevering i levende Tilstand maa opgives, og denne Sætning er bestandig bleven indskjærpet dem, fordi Erfaringen viser, at det, der reddes ved Slagtningen, er forholdsvis lidet.

Dækket maatte slaaes itu, og kastes overbord, for at lette Skibet noget, og hvorved alting paa Dækket blev overfølet med Olie. Man maa meget mere anerkjende Konduktørens og Besætningens Udholdenhed, naar de under disse Forhold kunde redde saa mange og give sig af med at slagte de forkomne.

Det har bekræftet sig, hvad jeg berørte ifjor, at de spanske Faar ere meget vanskeligere at forsende over Søen end de andre Racer, og at det følgerig er en farlig Sag at forsende dem efter Oktober Maanedes Begyndelse og for April. De 47, som gik tabt, vare alle spanske, medens der ingen tabtes af 22 Blandinger af Dishley og Landfaar, som vare med paa denne Rejse.

47 udgjøre 4,15% af det hele Antal Faar, der iaar er blevet udført under Konduktørens Tilsyn; det er omtrent det tredobbelte af, hvad Tabet af Faar udgjorde ifjor; men havde ikke det Uheld indtruffet, at mit Telegram ikke kunde blive besvaret, saa havde det været rimeligt, at der ingen Kreaturer vare komne med paa den Rejse, og saa havde Tabet af Faar iaar været 0. Som Følge af Overfyldning af Lastrummene har der ikke været noget Tab iaar, og det maa anerkjendes, at der baade fra Expeditionskontorets og Kaptajnernes Side er viist Beredvillighed til at følge Konduktørernes Anvisninger i saa Henseende.

Da det hele Tab af Faar skyldes et Sammentræf af uheldige Omstændigheder, tør det nok siges, at Transporten over Havet iaar ligesom ifjor har været ret tilfredsstillende, hvad det direkte Tab af Kreaturer angaaer; fraregnes sidste Rejsses Uheld, har Resultatet i denne Retning endog været saa godt, at man ikke med Rimelighed kunde vente det bedre, og det uagtet baade Efterommeren og især Efteraaret vistnok tør siges at have været usædvanlig stormfulde, altsaa særlig ugunstige for Kreatur-Transport over Vesterhavet. Og det samme kan siges med Hensyn til Kreaturernes Vardiforringelse som Følge af Rejssens Besværigheder; der har kun været et Par Ladninger, om hvilke det maatte siges, at Dyrene bleve land-

fatte i mindre god Tilstand, deriblandt den sidste Ladning, som vare meget medtagne og bleve førte lige til Slagtehuset; men ellers ere Dyrene blevene overførte og afleverede i en Tilstand, som fornuftigvis intet har ladet tilbage at ønske, og i nogle Tilfælde have de slet ikke viist Spor af, at Rejsen har indvirket paa dem. Jeg har havt Lejlighed til at see en Ladning Kvæg, som blev udsfibet fra „Dwina“, medens jeg var i Leith, og jeg kunde ikke see, at Dyrene havde tabt det mindste i Udseende. En Vejning af Kreaturerne lige før Indsfibningen og lige efter Afleveringen vilde vistnok give værdifuldere Oplysning i saa Henseende, end den, et Skjøn kan give; men den har ikke kunnet blive udført, neppe her, hvor der dog har været stillet en Vægt paa det bekvemmeste Sted til fri Afbenyttelse, og aldeles ikke i Leith; i Leith have der nemlig ingen Vægt paa Opstaldningsstedet, og selv om der blev anskaffet en til det Brug, vilde en Vejning af Kreaturerne der vistnok af Kommissionærerne blive opfattet som et Middel til at kontrollere deres Færd og som saadan møde megen Modvillie.

Ville vi søge Grunden til dette heldige Resultat baade med Hensyn til det direkte Tab og den af Rejsen følgende Værdiforringelse, troer jeg kun at ramme Sandheden, naar jeg siger, at det for en meget væsentlig Del maa tilskrives det af Landhusholdnings-Selskabet foranstaltede Tilsyn ved Konduktører. Thi selv i det heldigste Tilfælde, hvor baade Kaptajnen og Styrmandene ikke alene ere nidjære og samvittighedsfulde Mænd, men ogsaa have Forstand paa Dyrenes Behandling og Følelse for dem, kunne deres Interesser dog kun for en Del, og det endda oftest kun for en ringe Del, siges at være knyttede til de medhavende Kreaturers Skjæbne, medens Konduktørens Interesser samle sig udelukkende derom. Er Konduktøren da en dygtig Mand, som kan varetage sit Hverv og forstaaer at gjøre sig gjældende overfor Skibsførerne og andre Vedkommende, saa er det en Selvfølge, at han maa kunne udrette meget, og Erfaringen har i Sommer i to beklagelige Tilfælde godtgjort dette. Jeg sigter herved til de to Ladninger, som bleve af-

skibede med „Stettin“ og „Dsfian“, med hvilke der ikke kunde sendes Konduktører, og af hvilke „Stettin“ tabte 20% og „Dsfian“ mer eller mindre fuldstændig*) 50% af de medsendte Kreaturer. „Stettins“ Kreaturladning var 550 Faar, som havdes paa Dækket; det er et udmærket, stort Skib, saa der var rigelig Plads, og det havde ikke haardt Bejr paa Rejsen, men det var — idetmindste saavidt jeg har kunnet bringe i Erfaring — kun ved en beklagelig Mangel paa sund Sands og Følelse for Dyrene hos Styrmanden, at Tabet foraar= fagedes; han lod nemlig i Nordsøen, da de nærmede sig Skotland, Faarene drive forud og affpærre der, for at Dækket kunde blive spulet, og der bleve de druknede, da Skibet tog noget Vand over. „Dsfians“ Kreatur=ladning var Kvæg; det havde 22 i forreste Mellemlast og 9 paa Dækket. Det havde meget haardt Bejr paa Rejsen, og at nogle af de paa Dækket staaende Dyr kunde fylles overbord, var endda ikke saa forunderligt, skjøndt slikt ikke er skeet med et eneste Stk. Kvæg, naar der har været Konduktør med; men at mange af dem i Mellemlasten gif tabte, det tyder paa en Mangel paa Omhu for Dyrene, som vilde gjøre Transporten altfor risikabel, til at man skulde kunne glæde sig ved den, ifald den stedse skulde være prisgivet en saadan.

Men, vil man spørge, kunne da Konduktørerne ikke undværes? kan der ikke gjøres saadanne Indretninger paa Skibene, hvorved Kreaturerne kunne sikres uden Konduktørers Tilfyn? Jeg troer, det vil falde vanstelig. Jeg mener, at man ved Afgjørelsen af dette Spørgsmaal ma skjælne temmelig skarpt mellem de Skibe, som udelukkende lade Kreaturer, eller for hvilke dog Kreaturladningen er Hovedsagen, og dem, for hvilke denne kun er en Bisfragt; paa hine vil der kunne gjøres Indretninger, hvorved Kreaturerne kunne beskyttes særdeles meget, og der ville Skibsførernes Interesser fortrins= vis være knyttede til Kreaturerne sikre og i alle Maader hel=

*) Jeg har ikke med Sikkerhed kunnet faae at vide, hvormange Kreaturer der gif overbord, og hvormange der bragtes døde i Land.

dige Befordring, hvad der efter mit Skjøn er en Hovedsag derved. Men Forholdet bliver et andet, naar der er Tale om de Skibe, der kun tage Kreaturer som Bilast. Her ville hensigtsmæssige Indretninger for Dyrene blive undværede saavidt muligt, dels fordi de altid medføre nogen Bekostning, dels og især fordi deres Anbringelse og Fjernelse hvergang er forbundet med Ulejlighed, en Ulejlighed, om hvilken man ikke engang rigtigt veed, hvem man skal læsse den paa, da Skibets Folk ikke have noget at bestille med at lade og løsse den øvrige Fragt, og de Folk, som lade og løsse, ikke vide sig berettigede eller i hvert Fald ikke forpligtede til at tage sig af de Indretninger, som skulle gøres for Kreaturerne. Og her ville, som ovenfor nævnt, Skibsførernes Interesser kun for en ringe Del være knyttede til Kreaturerne mer eller mindre heldige Transport; Hensynet til den øvrige Ladning og til Rejsens hurtigst mulige Tilendbringelse vil her ofte veje langt mere for dem. Og til denne Klasse Skibe, der tage Kreaturer som mer eller mindre udtalt Bisragt, maa aabenbart vor Trafik fortrinnsvis være henvist, idetmindste for Dernes Bedkommende, om ikke i det Hele taget. Det maa nemlig være forholdsvis store Skibe, der skulle kunne bringe Kreaturer nogenlunde godt over Vesterhavet, men selv om vi kunde give saadanne Skibe fuld Ladning af Kreaturer, hvorved da absolut den ugentlige Afftibning maatte opgives, saa er det et Spørgsmaal, om saa store Ladninger vilde give et saa godt Resultat, hvad Affætningen paa Vestemøllensstedet angaaer, noget, der idetmindste for de mindre Pladfers, som Veiths, Bedkommende, neppe tør antages. Hertil kommer endnu, at den øvrige Affætning af Landbrugsprodukter til Storbritanien, som er af ikke mindre Betydning, støttes ved Kreaturforsendelsen, ligesom denne kun ved hin gøres mulig for den nu paa de engelske Dampskibe gjældende Fragt.

Hvad iøvrigt Transporten med særligt til Kreaturfragt indrettede Skibe angaaer, da har jeg iaar i London havt Lejlighed til at see Kvæg ankomme med saadanne fra Tønning, og jeg tør sige, at det ankom i en ikke bedre Tilstand end den,

det herfra udfibede afleveres i. Og det var med General Steam Navigation Companys Skibe, der ansees for nogle af de bedste, og som ogsaa ere indrettede med al den Opfindsomhed og Omhu, som Englænderne kunne udfolde i slige Retninger. Og jeg har paa Londons Kvægmarked seet en Ladning svenske Stude, som vare bleve overførte i et Kreaturskib, og som vare i den Grad ilde medtagne af Rejsen, at man næsten maatte forbauses over, hvorledes det var gaaet til. Paa Fler-tallet af dem var der neppe et Sted, hvor Huden glider over et fremstaaende Ben, uden at den var knust og bedækket med en Brandskorpe; og medens jeg var i London, taltes der en Del om en Sag, som var anlagt mod en Kaptajn paa et af Great Eastern Railway Comp. Skibe, som havde kastet en stor Del Kvæg overbord paa Vejen fra Holland til London, fordi han mente, at Skibets Sikkerhed fordrede det; det var ligeledes et Skib, som var indrettet særligt for Kreaturfragt, og jeg mener, at det viser, at Skibenes hensigtsmæssige Indretning langtfra kan give fuldstændig Sikkerhed for en heldig Transport, men at Tilfynet har den største Betydning i den Henseende; at dette kan besørgeres ligesaagodt af Skibsførerne som af en Konduktor, vil jeg ikke benægte, men at det ikke altid bliver saa godt udført uden Konduktor, mener jeg Erfaringen har viist.

I Tighed med de Uddrag af Markedspriserne i Edin-burgher Journalen »The North British Agriculturist«, som jeg ifjor fremlagde i Tabelform, for at skaffe et Overblik over Priserne i London, Newcastle og Edinburgh, har jeg iaar gjort Uddrag af Priserne i samme Blad for hele Aaret og stillet dem sammen i Tabeller for de samme 3 Pladsers Vedkommende, og jeg har ved Valget af Priserne ligesom ifjor stræbt at komme saa nær som muligt til det, der kunde sammenlignes med vore Varer.

London.

Dag.	Kvæg.				-Faar.				Middelpriser for hver Maaned.	
	Tilførsel af frem. Kv.	1ste Klasse.	2den Klasse.	3die Klasse.	Tilførsel af frem. S.	1ste Klasse.	2den Klasse.	3die Klasse.	Kvæg.	Faar.
1866.		<i>KM β</i>	<i>KM β</i>	<i>KM β</i>		<i>KM β</i>	<i>KM β</i>	<i>KM β</i>	December.	
³ / ₁₂	1845	4 74	4 58	3 58	6806	5 26	4 42	3 74		
¹⁰ / ₁₂	1489	4 91	4 26	3 66	8754	5 42	4 58	3 91	1. Kl.	<i>KM β</i> 4 82½
²⁴ / ₁₂	2245	4 74	4 11	3 50	6018	5 26	4 42	3 66	2. -	4 30½
³¹ / ₁₂	602	4 91	4 27	3 66	2414	5 26	4 42	3 66	3. -	3 60½
1867.									Januar.	
⁷ / ₁	1622	4 91	4 27	3 66	1894	5 26	4 42	3 66	1. Kl.	4 88½
¹⁴ / ₁	1462	4 74	4 11	3 50	5147	5 11	4 27	3 58	2. -	4 24½
²¹ / ₁	2221	5 19	4 42	3 91	6778	5 26	4 42	3 74	3. -	3 66¼
²⁸ / ₁	2176	4 74	4 19	3 58	4479	5 19	4 27	3 58		
⁴ / ₂	1864	4 58	4 3	3 50	4016	5 50	4 58	3 91	Februar.	
¹¹ / ₂	2220	4 58	4 3	3 50	4418	5 50	4 58	4 3	1. Kl.	4 56
¹⁸ / ₂	2003	4 58	4 3	3 50	5639	5 34	4 42	3 74	2. -	4 5
²⁵ / ₂	1246	4 50	4 11	3 50	1848	5 50	4 58	3 91	3. -	3 50
³ / ₃	2206	4 58	3 91	3 34	8082	5 50	4 58	3 91	Marts.	
¹¹ / ₃	1860	4 58	3 91	3 34	8282	5 42	4 58	3 91	1. Kl.	4 58
¹⁸ / ₃	2483	4 58	3 91	3 34	6258	5 80	4 66	3 91	2. -	3 91
²⁵ / ₃	2077	4 58	3 91	3 34	6747	5 58	4 66	3 91	3. -	3 34
¹ / ₄	1519	4 58	3 91	3 34	5818	5 42	4 50	3 74	April.	
⁸ / ₄	1273	4 42	3 74	3 19	6349	5 11	4 19	3 42	1. Kl.	4 48½
¹⁵ / ₄	1783	4 58	3 91	3 34	7411	5 42	4 35	3 74	2. -	3 68
²² / ₄	1653	4 42	3 91	3 34	6317	5 27	4 35	3 58	3. -	3 31
²⁹ / ₄	1430	4 42	3 82	3 34	9761	5 27	4 35	3 58	Maj.	
⁶ / ₅	919	4 19	3 58	3 11	9470	5 3	4 11	3 27	1. Kl.	4 23
¹³ / ₅	2572	4 19	3 58	3 11	10241	4 35	3 91	3 42	2. -	3 66
²⁰ / ₅	1515	4 19	3 74	3 31	8723	4 50	4 11	3 58	3. -	3 22½
²⁷ / ₅	1366	4 35	3 74	3 34	10533	4 50	4 11	3 58	Juni.	
³ / ₆	1170	4 35	3 74	3 34	12972	4 50	4 11	3 58	1. Kl.	4 50¼
¹⁰ / ₆	1242	4 58	3 91	3 50	8602	4 66	4 27	3 66	2. -	3 82¼
¹⁷ / ₆	1400	4 42	3 74	3 34	10523	4 66	4 27	3 66	3. -	3 38
²⁴ / ₆	1677	4 66	3 91	3 34	8051	4 66	4 27	3 66	Juli.	
¹ / ₇	2595	4 50	3 91	3 34	5859	4 66	4 27	3 66	1. Kl.	4 43¼
⁸ / ₇	2014	4 42	3 74	3 34	7519	4 50	3 91	3 50	2. -	3 82½
¹⁵ / ₇	2301	4 58	3 91	3 50	7039	4 50	4 3	3 50	3. -	3 34½
²² / ₇	1398	4 58	3 82	3 34	6357	4 50	3 91	3 34	August.	
²⁹ / ₇	2298	4 58	3 74	3 19	5715	4 50	3 82	3 19	1. Kl.	4 42¼
⁵ / ₈	2048	4 58	3 74	3 19	5702	4 50	3 82	3 19	2. -	3 76
¹² / ₈	2327	4 27	3 66	3 19	4487	4 35	3 74	3 19	3. -	3 26½
¹⁹ / ₈	2496	4 42	3 82	3 34	8155	4 42	3 74	3 19	September.	
²⁶ / ₈	1870	4 42	3 82	3 34	5599	4 58	3 74	3 19	1. Kl.	4 25½
³ / ₉	2385	4 35	3 66	3 19	7064	4 11	3 74	3 19	2. -	3 61½
⁹ / ₉	2766	4 35	3 66	3 19	8738	4 42	3 74	3 19	3. -	3 19
¹⁶ / ₉	2635	4 19	3 58	3 19	7859	4 27	3 66	3 19	October.	
²³ / ₉	3296	4 19	3 58	3 19	10911	4 27	3 66	3 19	1. Kl.	4 26½
³⁰ / ₉	3041	4 19	3 58	3 19	10064	4 27	3 66	3 19	2. -	3 69½
									3. -	3 19

Dag.	Kvæg.				Faar.				Middelpriser for hver Maaned.	
	Kül= forfel.	1te Klasse.	2den Klasse.	3die Klasse.	Kül= forfel.	1te Klasse.	2den Klasse.	3die Klasse.	Kvæg.	Faar.
1867.		Kül β	Kül β	Kül β		Kül β	Kül β	Kül β	Oktober.	
7/10	2542	4 19	3 58	3 19	6909	4 27	3 66	3 19		
14/10	3569	4 11	3 58	3 19	7596	4 11	3 58	3 19	1. Kl.	Kül β 4 17 $\frac{3}{4}$ 4 19
21/10	3450	4 11	3 58	3 19	6760	4 11	3 58	3 19	2. -	3 62 3 64
28/10	3374	4 27	3 74	3 19	8220	4 27	3 74	3 34	3. -	3 19 3 22 $\frac{3}{4}$
4/11	2992	4 27	3 74	3 34	4628	4 42	3 82	3 34		November.
11/11	2948	4 27	3 74	3 34	8058	4 27	3 74	3 27	1. Kl.	4 30 $\frac{3}{4}$ 4 34 $\frac{1}{2}$
18/11	2281	4 27	3 74	3 34	10041	4 27	3 74	3 27	2. -	3 78 $\frac{1}{4}$ 3 80 $\frac{1}{4}$
25/11	2540	4 42	3 91	3 50	10475	4 42	3 91	3 42	3. -	3 38 3 32 $\frac{1}{2}$

Newcastle.

Dag.	Kvæg.				Faar.				Middelpriser for hver Maaned.	
	Kül= forfel.	1te Klasse.	2den Klasse.	3die Klasse.	Kül= forfel.	1te Klasse.	2den Klasse.	3die Klasse.	Kvæg.	Faar.
1866.		Kül β	Kül β	Kül β		Kül β	Kül β	Kül β	December.	
4/12	715	5 7	4 36	3 78	4383	5 42	5 3	3 91	1. Kl.	Kül β 5 19 $\frac{3}{4}$ 5 32
11/12	794	5 7	4 36	3 78	5800	5 27	4 58	3 74	2. -	4 48 4 90 $\frac{1}{2}$
18/12	1070	5 45	4 72	3 92	4300	5 27	5 18	4 11	3. -	3 82 $\frac{3}{4}$ 3 90 $\frac{3}{4}$
1867.									Januar.	
8/1	869	5 8	4 50	4 21	4210	5 27	4 74	3 91	1. Kl.	5 17 5 21 $\frac{3}{4}$
15/1	701	5 35	4 63	3 92	4250	5 11	4 74	3 91	2. -	4 63 $\frac{1}{4}$ 4 82 $\frac{1}{2}$
22/1	881	5 8	4 77	3 64	3420	5 27	5 3	3 91	3. -	3 91 3 91
5/2	610	5 8	4 31	3 92	3670	5 27	5 11	4 58		Februar.
12/2	860	4 77	4 21	3 78	4290	5 58	5 18	4 42	1. Kl.	4 83 $\frac{3}{4}$ 5 69 $\frac{3}{4}$
19/2	654	4 77	4 21	3 78	3160	5 89	5 27	4 74	2. -	4 19 $\frac{1}{2}$ 5 26 $\frac{1}{2}$
26/2	862	4 77	4 5	3 64	3626	6 9	5 50	5 11	3. -	3 78 4 70 $\frac{1}{4}$
5/3	630	4 90	4 31	3 92	4700	5 74	5 18	4 74		Marts.
12/3	702	4 77	4 18	3 78	4717	5 74	5 18	4 74	1. Kl.	4 80 5 77 $\frac{3}{4}$
19/3	766	4 63	4 5	3 64	4370	5 74	5 18	4 74	2. -	4 21 $\frac{1}{4}$ 5 28
26/3	550	4 90	4 31	3 92	3675	5 89	5 58	5 11	3. -	3 81 $\frac{1}{2}$ 4 82 $\frac{1}{4}$
2/4	672	4 77	4 18	3 78	4050	5 81	5 58	5 11		April.
9/4	684	4 77	4 18	3 78	4644	5 81	5 58	5 11	1. Kl.	4 79 $\frac{3}{4}$ 5 57 $\frac{1}{2}$
16/4	539	4 77	4 31	3 92	5464	5 50	5 42	5 3	2. -	4 23 $\frac{1}{4}$ 5 39
23/4	519	4 90	4 31	3 92	4850	5 50	5 42	4 91	3. -	3 83 $\frac{3}{4}$ 4 84 $\frac{3}{4}$
30/4	668	4 77	4 18	3 78	5460	5 27	4 91	4 19		Maj.
7/5	606	4 77	4 18	3 78	4300	4 66			1. Kl.	5 17 4 68
14/5	536	4 90	4 31	3 92	4070	4 66	4 50	3 91	2. -	4 37 4 39 $\frac{1}{2}$
21/5	594	5 8	4 45	4 18	5013	4 66	4 26	3 91	3. -	4 5 $\frac{1}{2}$ 3 85 $\frac{1}{2}$
28/5	605	5 22	4 54	4 26	"	4 74	4 42	3 74		Sum.
4/6	556	5 8	4 45	4 18	6170	4 50	3 91	3 91	1. Kl.	5 17 4 52 $\frac{3}{4}$
11/6	609	4 90	4 18	"	5720	4 58	3 82	3 74	2. -	4 48 $\frac{1}{2}$ 3 74 $\frac{1}{2}$
18/6	446	5 49	4 82	4 54	6690	4 50	3 50	-	3. -	4 24 3 82 $\frac{1}{2}$

Dag.	Kvæg.				Faar.				Middelspriser for hver Maaned.	
	2de førel.	1ste Klasse.	2den Klasse.	3die Klasse.	2de førel.	1ste Klasse.	2den Klasse.	3die Klasse.	Kvæg.	Faar.
1867.		Rd β	Rd β	Rd β		Rd β	Rd β	Rd β		Juli.
16/7	546	4 90	4 31	4 5	8800	4 19	3 74	3 74	1. Kl.	Rd β 5 3½ 4 19
28/7	444	5 22	4 59	4 31	7940	4 19	3 58	3 58	2. -	4 40½ 3 63½
30/7	640	4 90	4 31	4 5	9370	4 19	3 58	3 58	3. -	4 13½ 3 63½
18/8	586	4 95	4 45	3 92	10000	4 19	3 74	3 42	1. Kl.	August. 4 95 3 93
20/8	642	4 95	4 21	3 92	10230	3 82	3 58	3 27	2. -	4 29 3 58
27/8	658	4 95	4 21	3 92	10200	3 82	3 42	3 27	3. -	3 92 3 32
3/9	688	4 72	3 91	3 64	9640	4 19	3 74	3 58	1. Kl.	September. 4 67½ 4 19
17/9	711	4 72	3 91	3 64	10740	4 19	3 58	3 27	2. -	3 82 3 63½
24/9	726	4 59	3 64	3 50	11550	4 19	3 58	3 27	3. -	3 59½ 3 37½
1/10	781	4 59	3 64	3 50	10300	4 19	3 58	3 27	1. Kl.	Oktober. 4 59 4 15
9/10	958	4 59	3 64	3 50	12020	4 11	3 58	3 19	2. -	3 64 3 58
									3. -	3 50 3 23
5/11	986	4 45	3 45	3 37	8800	3 82	3 40	3 19	1. Kl.	November. 4 54½ 3 82
11/11	833	4 59	4 9	3 37	7630	3 82	3 40	2 77	2. -	3 67 3 40
19/11	737	4 59	3 51	3 37	6770	3 82	3 40	2 84	3. -	3 37 2 92

Edinburgh.

Dag.	Kvæg.				Faar.				Middelspriser for hver Maaned.	
	2de førel.	1ste Klasse.	2den Klasse.	3die Klasse.	2de førel.	1ste Klasse.	2den Klasse.	3die Klasse.	Kvæg.	Faar.
1866.		Rd β	Rd β	Rd β		Rd β	Rd β	Rd β		December.
5/12	428	5 89	4 77	4 21	4596	5 26	4 91	3 58	1. Kl.	Rd β 5 40¾ 5 30
12/12	508	5 22	4 31	4 31	4794	5 26	4 74	3 91	2. -	4 77 4 78¼
19/12	352	5 12			4710	5 26	4 74	3 91	3. -	4 21 3 80
26/12	233	5 40	4 77	"	3884	5 42	4 74	"		
1867.										Januar.
2/1	346	5 35	4 77	4 50	2846	5 42	4 91	4 58	1. Kl.	5 7½ 5 23¾
9/1	454	5 8	4 63	4 21	4344	5 42	4 71	4 11	2. -	4 58 4 74¾
16/1	435	5 8	4 50	4 21	4921	5 11	4 58	4 26	3. -	4 ½ 4 30¼
23/1	477	4 90	4 50	3 64	3835	5 11	4 58	—		
30/1	326	4 90	4 50	3 37	3250	5 11	4 91	4 26		
6/2	393	4 77	4 21	3 91	2462	5 58	5 27	4 26		Februar.
13/2	525	4 63			3816	5 58	5 27	4 26	1. Kl.	4 79 5 58
20/2	360	4 86	4 50	3 64	3317	5 58	5 27	4 58	2. -	4 30¾ 5 27
27/2	440	4 90	4 21	3 64	4035	5 58	5 27	4 58	3. -	3 73 4 42

Dag.	Kvæg.				Faar.				Middelspriser for hver Maaned.		
	Lit. forfel.	1ste Klasse.	2den Klasse.	3die Klasse.	Lit. forfel.	1ste Klasse.	2den Klasse.	3die Klasse.	Kvæg.	Faar.	
1867.		Rdt	β	Rdt	β	Rdt	β	Rdt	β	Marts.	
6/3	419	4 86	4 50	3 64	4790	5 81	5 27	5 27		Rdt	β
13/3	447	4 92	4 50	3 91	4306	5 72	5 72	"	1. Kl.	4 71 ¹ / ₄	5 75 ¹ / ₄
20/3	539	4 77	4 50	4 21	3925	5 89	5 57	4 91	2. -	4 46 ¹ / ₂	5 57
27/3	594	4 50	4 36	4 9	4094	5 89	5 57	4 58	3. -	3 94 ¹ / ₄	4 74 ¹ / ₂
5/4	424	4 63	4 36	4 9	3728	5 57				April.	
10/4	463	4 50	4 21	4 9	3546	5 42			1. Kl.	4 66 ³ / ₄	5 45 ³ / ₄
17/4	489	4 77	4 36	4 21	3544	5 57	5 27		2. -	4 28 ¹ / ₂	5 27
24/4	612	4 77	4 21	3 64	5255	5 27			3. -	4 1	"
1/5	562	4 63	4 93	64	4196	5 34	4 58	4 26		Maj.	
8/5	495	4 63	4 93	64	4350	5 42	4 42		1. Kl.	4 79 ² / ₅	5 51 ² / ₅
15/5	438	4 77	4 50	3 92	4566	5 74	5 11	4 58	2. -	4 36 ¹ / ₂	4 77 ¹ / ₅
22/5	467	4 90	4 50	3 92	4268	5 50	4 91	4 42	3. -	3 85 ¹ / ₅	4 42
29/5	505	5 8	4 63	4 21	4406	5 58	4 91			Juni.	
5/6	445	4 72	4 36	3 92	3566	4 91	4 74		1. Kl.	4 91 ¹ / ₄	4 82 ¹ / ₄
12/6	345	4 90	4 49	3 92	3921	5 11	4 58	3 91	2. -	4 53	4 38 ¹ / ₄
19/6	313	5 17	4 77	4 50	5018	4 91	4 26	3 91	3. -	4 15 ¹ / ₄	3 69 ¹ / ₅
26/6	355	4 90	4 50	4 21	5725	4 42	3 91	3 27		Juli.	
3/7	288	5 8	4 63	4 21	6543	4 50	3 91	3 91	1. Kl.	5 11 ² / ₅	4 43 ² / ₅
10/7	262	5 12	4 63	4 21	6549	4 50	3 91	3 58	2. -	4 67 ² / ₅	4 5 ¹ / ₅
17/7	265	5 8	4 77	4 50	6714	4 26			3. -	4 43 ¹ / ₅	3 69
24/7	243	5 26		4 74	5375	4 58	4 26	3 91		August.	
31/7	374	4 99		4 50	8900	4 34	3 91	3 58	1. Kl.	5	4 42 ¹ / ₄
7/8	443	4 63	4 50		9174	4 42	4 26	3 91	2. -	4 69	4 18 ¹ / ₄
14/8	236	4 99	4 59		7121	4 11	3 91	3 27	3. -	4 35 ¹ / ₂	3 75
21/8	285	5 22	4 90	4 50	6727	4 58	4 26	3 91		September.	
28/8	240	5 8	4 77	4 21	8403	4 58	4 26	3 91	1. Kl.	4 95	4 46
4/9	351	4 86	4 50	3 92	8555	4 50	3 91	3 42	2. -	4 53 ¹ / ₄	4 6 ¹ / ₄
11/9	325	5 8	4 63	3 92	8376	4 42	4 26	3 58	3. -	4 8 ¹ / ₂	3 54
18/9	318	5 8	4 50	4 21	8385	4 50	3 91	3 58		Oktober.	
25/9	451	4 86	4 50	4 21	8418	4 42	4 11	3 58	1. Kl.	4 61 ² / ₅	4 18 ² / ₅
2/10	505	4 63	4 21	3 92	9527	4 11	3 58	3 27	2. -	4 21	3 54 ¹ / ₂
9/10	302	4 63	4 21	3 92	6538	3 91			3. -	3 78	3 4 ¹ / ₅
16/10	470	4 63	4 21	3 78	7788	4 26	3 91	2 77		November.	
23/10	649	4 59	4 21	3 64	7720	4 26	3 27	2 77	1. Kl.	4 74 ¹ / ₂	4 34 ¹ / ₄
30/10	544	4 59	4 21	3 64	6148	4 34	3 42	2 84	2. -	4 28 ¹ / ₄	3 86 ³ / ₄
6/11	442	4 72	4 21	3 64	5876	4 42	3 91	3 27	3. -	3 71	3 34 ¹ / ₄
13/11	668	4 77	4 21	3 64	5044	4 42	3 91	3 58			
20/11	444	4 63	4 21	3 64	6988	4 11	3 74	3 27			
27/11	397	4 86	4 50	3 92	6031	4 42	3 91	3 27			

London.	Kvæg.			Faar.		
	Rdt	β	Rdt	β	Rdt	β
Middelspris . . .	4	47 ¹ / ₈	3	86 ³ / ₁₀	3	36 ¹ / ₂
Høieste Pris . . .	5	19	4	58	3	66
Løveste Pris . . .	4	11	3	58	3	11
Forfjæl . . .	1	8	1	"	"	55
					1	69
					1	8
					"	80

Newcastle.	Kvæg.						Faar.					
	Rd	β	Rd	β	Rd	β	Rd	β	Rd	β	Rd	β
Middelpris .	4	88 $\frac{2}{5}$	4	21 $\frac{5}{10}$	3	82 $\frac{1}{5}$	4	74 $\frac{2}{10}$	4	31 $\frac{5}{4}$	3	85 $\frac{7}{10}$
Høieste Pris .	5	49	4	82	4	54	6	9	5	58	5	11
Laveste Pris .	4	45	3	45	3	37	3	82	3	40	2	77
Forskjel . . .	1	4	1	37	1	17	2	23	2	18	2	30

Edinburgh.

Middelpris .	4	88 $\frac{1}{4}$	4	47 $\frac{5}{12}$	4	4 $\frac{1}{10}$	4	94	4	54	3	87
Høieste Pris .	5	89	4	90	4	77	5	89	5	57	4	91
Laveste Pris .	4	50	4	9	3	37	3	91	3	27	2	77
Forskjel . . .	1	39	„	81	1	40	„	94	2	30	2	14

Det fremgaaer af disse Uddrag, at Priserne baade paa Kvæg og Faar helt igjennem have været lavere iaar end ifjor. Medens f. Ex. Middelpriiserne i London ifjor vare 4 Rd. 87 β, 4 Rd. 30 β og 3 Rd. 77 β pr. danst Lispund for henholdsvis 1ste, 2den og 3die Kvalitet Drefjød, og 5 Rd. 40 β, 4 Rd. 56 β og 3 Rd. 88 β pr. Lpd. Faarefjød, have de tilsvarende Priser iaar været 4 Rd. 47 β, 3 Rd. 86 β og 3 Rd. 36 β for Drefjød, 4 Rd. 81 β, 4 Rd. 13 β og 3 Rd. 52 β for Faarefjød; og paa de andre Pladser har Forholdet været noget lignende; i Newcastle har dog Forskjellen paa Priserne paa Faarefjød iaar og ifjor været endnu noget større.

Baade paa Dref- og Faarefjød have Middelpriiserne iaar været højest i Edinburgh og lavest i London. De have i Edinburgh udgjort 4 Rd. 88 β, 4 Rd. 77 β og 4 Rd. 4 β pr. danst Lpd. for henholdsvis 1ste, 2den og 3die Klasse Drefjød, 4 Rd. 95 β, 4 Rd. 52 β og 3 Rd. 87 β pr. Lpd. Faarefjød; i Newcastle have de tilsvarende Priser været 4 Rd. 86 β, 4 Rd. 21 β og 3 Rd. 32 β for Dref-, og 4 Rd. 73 β, 4 Rd. 31 β og 3 Rd. 85 β for Faarefjød og i London som ovennævnt. Men Forskjellen mellem den høieste og laveste Pris, der i Aarets Løb er betalt for samme Vare, har iaar som ifjor været betydeligt mindre, Priserne have været langt mere stadige i London end paa de 2 andre Pladser, og Fluktuationen i Priserne paa disse Pladser har navnlig for Edinburghs Vedkommende tydelig viist sig at staa i Forbindelse med

Udfregninger over forhandlede Dyr,

Dag.	Dyr.	Levende Vægt.		Supponeret Slagtevægt.	
		℔	℔	℔	℔
April 16de	6 ældre jydfe Stude	"	"	177	"
" 24de	10 bedste Sort jydfe Stude	"	"	330	"
" "	10 do. do.	"	"	345	"
" "	2 middel Sort do.	"	"	61	"
" 24de	{ 3 unge, fede, jydfe Stude	170	10	"	"
"	{ 2 udmalkede Køer, 6—8 Aar gammel .	104	11	"	"
" 29de	8 fede, jydfe Stude	"	"	256	"
" "	18 unge, fede, jydfe Stude.	"	"	576	"
Maj 1ste	38 bedste Sort jydfe Stude	"	"	1216	"
" "	{ 4 unge, fede, jydfe Stude	227	3	"	"
" "	{ 1 ældre udmalket Ko	61	4	"	"
" 15de	2 unge, fede, jydfe Stude	"	"	66	"
" "	11 ældre, meget fede, jydfe Stude . .	"	"	374	"
" "	4 jydfe Stude	267	3	"	"
" 29de	3 unge, udmalkede Køer	173	7	"	"
Juni 5te	4 jydfe Stude	278	12	"	"
" 6te	8 unge, fede, jydfe Stude	"	"	248	"
" 12te	20 svenske Stude	"	"	660	"
" "	6 jydfe Stude	395	10	"	"
" 19de	20 svenske Stude	"	"	620	"
" "	6 jydfe Stude	395	10	"	"
" 24de	12 unge, fede, jydfe Stude	"	"	348	"
" 20de	3 unge, udmalkede Køer	163	"	"	"
" 26de	8 jydfe Stude	535	"	"	"
Juli 3die	7 do. do.	473	"	"	"
" 10de	5 unge, udmalkede Køer	270	15	"	"
" 17de	2 do do. do.	111	9	"	"
" 31te	{ 2 do. do. do.	159	6	"	"
"	{ 2 ældre do. do.	"	"	"	"
Oktober 15de	5 Køer	259	"	"	"

Hvis Vægt er bekendt.

Udbragte til:		Omkostninger.		Netto.		Udgjor pr. ££ Brutto.		Udgjor pr. ££ Netto.		Forhandlede af:	
£	s. d.	£	s. d.	£	s. d.	℔	β	℔	β		
87	" "	11	3 6	75	16 6	4	41	3	82	Mr. Swann & Son.	
170	" "	18	8 4	151	11 8	4	61	4	13	samme.	
170	" "	} 20	10 "	176	10 "	{	4	42	"	}	samme.
28	" "		4				13				
42	" "	} 9	1 10	56	8 2	{	2	21	"	}	Berry Barclay & Co.
23	10 "						2				
126	" "	15	13 10	110	6 2	4	41	3	84	Mr. Swann & Son.	
271	" "	35	6 1	235	13 11	4	23	3	66	samme.	
606	" "	74	10 8	531	9 4	2	47	3	90	samme.	
61	" "	} 9	14 6	65	5 6	{	2	40	"	}	Berry Barclay & Co.
14	" "						2				
32	2 6	3	7 "	28	15 6	4	37	3	89	Mr. Swann & Son.	
194	" "	17	16 9	176	3 3	4	64	4	23	samme.	
74	" "	5	18 2	68	1 10	2	47	2	28	Mr. Ritchie.	
38	10 "	5	8 4	34	1 8	2	"	1	69	Berry Barclay & Co.	
86	" "	6	4 6	79	15 6	2	75	2	55	Mr. Ritchie.	
124	" "	13	11 2	110	8 10	4	48	4	1	Mr. Swann & Son.	
332	10 "	28	18 "	303	12 "	4	51	4	13	Mr. Ritchie.	
102	" "	8	14 "	93	6 "	2	31	2	12	samme.	
325	10 "	31	3 3	294	6 9	4	70	4	27	samme.	
111	" "	9	2 3	101	17 9	2	50	2	31	samme.	
181	18 5	22	19 "	158	19 5	4	68	4	11	Mr. Swann & Son.	
34	10 "	4	16 6	29	13 6	1	87	1	61	Mr. Ritchie.	
145	10 "	beregneede sammen med Omkost. for 100 Faar				2	43			samme.	
123	" "	10	17 4	112	2 8	2	33	2	13	samme.	
58	15 "	6	18 9	51	16 3	1	91	1	69	samme.	
25	" "	2	17 9	22	2 3	2	2	1	75	samme.	
44	10 "	5	14 "	38	16 "	2	49	2	18	samme.	
52	10 "	7	11 11	44	18 1	1	79	1	54	samme.	

en større eller mindre Tilførsel, dog saaledes at en betydeligere Tilførsel især har trykket den næstfølgende Markedsdags Priser.

Jeg har uddraget Middelpriiserne for hver Maaned, og ifølge disse Uddrag have i Edinburgh Middelpriiserne paa Kvæg været høje i Januar, derfra dalet til April, saa hævet sig igjen, naaet den største Højde i Juli og ere saa dalede igjen og blevne lavest i Oktober; i Newcastle har Stigningen i Forfømmere begyndt noget tidligere, og naaet sit højeste Punkt i Juni, og Faldet har været noget langsommere, saa de laveste Priser falde i November. I London have Priserne været højest i Januar, ere faldne til henimod Juni, have da hævet sig, men ere snart igjen dalede, indtil de have naaet deres Minimum i Oktober.

Det har forhen været udtalt, og det bestyrkes herved, at den Tid, paa hvilken vi ville naae de bedste Priser, især i Edinburgh, er fra midt i Maj til Slutningen af Juli, og det er saaledes, fordi det i Skotland staldfedede Kvæg gjerne slipper op hen i Maj, og det græssede, hvoraf især Irland leverer en stor Del, ikke kommer før hen i Juli eller Begyndelsen af August.

Bed velvillig Smødekommen fra flere Affenderes Side er jeg iaar bleven istand til at sammenstille ikke saa Afregninger over Kvæg, hvis Vægt er bekjendt, saaledes at der deraf kan sees, hvilke Priser vi have naaet (see Tab. paa foregaaende Sider). Sammenlignes disse Priser med dem, der betales for vore Varer ifjor, finde vi, at de ligeledes have været lavere, skjøndt Kvaliteten af de iaar forsendte Dyr vistnok har været gennemgaaende ikke saa lidet bedre; der er saaledes gennemsnitlig iaar neppe naaet over 4 Rd. 48 β pr. Epd. Kjødvægt for yndste Stnde, medens der ifjor naaedes gennemsnitlig 5 Rd. 29 β . Dette maatte nu vel tildels ventes, fordi Priserne i det Hele taget have været lavere iaar end ifjor, men for en ikke ringe Del maa det vistnok opfattes som en Virkning af de Indskrænkninger, hvorunder Importen af fremmed Kvæg til Storbritanien lider som Følge af Kvægpesten. Disse Indskrænkninger have fornemlig bestaaet

i, at intet fremmed Kvæg har maattet føres ind i Landet fra den Havn, hvortil det bragtes, men har skullet slagtes der inden 4 Døgn efter Landsættelsen. Derved have vi været udelukkede fra Markederne i det Indre (og saaledes ogsaa Glasgow Marked) og indskrænkede til den enkelte Plads, hvor Ladningen er bleven udfikket, og det har ikke alene bevirket, at vi ikke have kunnet drage Fordel af hine Markeders bedre Tilbud for vore Varer, men det er derved ogsaa blevet lettere for Kjøberne at benytte sig af enhver betydeligere Tilførsel til at trykke Priserne. Dette viste sig saaledes ret slaaende engang i Sommer, da Niord førte en Ladning Kvæg fra Island til Leith, medens den ellers foer paa London. Der blev derved paa engang bragt et Par Hundrede Stykker Kvæg mere end det sædvanlige til Leith, og om end dette Antal over det almindelige ikke kunde have virket saa trykkende i Forhold til det hele Antal Kvæg, der føres til Markedet, saa fik det dog megen Betydning derved, at det var en Forøgelse, som kun ramte en Slags Kvæg. Thi de forskjellige Slagtere holde sig fornemlig til en Sort Kvæg; nogle bruge især Skotsk, andre fornemlig fremmed, og om end en Slagter kjøber begge Slags, saa erstatter han dog ikke gjerne den ene med den anden. Dette gjør, at Efterspørgslen efter en vis Sort Kvæg er temmelig stadig, og at følgelig en saa usædvanlig Forøgelse, som den Niord bragte, absolut maatte trykke Priserne. Vore Forholdene i England ikke usædvanlige, bestode ovennævnte Indskrænkninger for Indførslen ikke, saa vilde en saadan Overfyldning langt fra have saa stor Betydning, thi da kunde Kommissionærerne lade det Overflødige gaae til andre Pladser, men det kan ikke stee nu, da intet fremmed Kvæg maa transporteres ind i Landet.

I den koldere Aarstid kan der vel bødes noget derpaa, ved at Dyrene slagtes og Kroppene forsendes til andre Pladser, men det giver dog et ringere Udbytte af forskjellige Grunde. For det Første er Fragten omtrent dobbelt saa dyr paa slagtet Kjød som paa levende, hvad der vistnok fornemlig er begrundet i, at Sernbaneselskaberne gjøres ansvarlige for mulige

Forfinkelser, hvorved Kjødet taber i Værdi eller bliver for-
 dærvet, og flere saadanne Erstatningsfager, som de have tabt,
 have bevæget dem til at beregne sig en Art Assurancepræmie
 som Tillæg til Fragten. Dernæst kan Affaldet ikke blive ud-
 bragt til saameget, naar Dyret skal slagtes paa Havnepladsen;
 endvidere taber Kjødet tilhneladende eller virkelig i Værdi ved
 Forsendelsen, og endelig ere Slagterne i det Hele taget imod
 at købe deres Kreaturer slagtede. Og i den varme Tid, i
 Sommermaanederne, er denne Udvej saa godt som ganske lukket;
 Dyret skal hænge mindst 12 Timer efter at være slagtet, for
 at Kroppen kan blive stiv, inden den forsendes, da den ellers
 lider mere ved Transporten; derefter skal den pakkes, rystes
 paa en Jernbanevogn, atter udpakkes, sælges til Slagteren og
 saa bringes til dennes Udsalgsted; med alt det hengaaer der
 let et Par Døgn fra den Tid, da Dyret er slagtet, og til det
 kommer i Forhandlerens Bod, en Omstændighed, som denne
 tillægger og maa tillægge en meget stor Betydning og som selv-
 følgelig nedsetter Prisen paa Varen, ikke at tale om, at en
 tilfældig Forfinkelse kan medføre en total Fordærvelse af det
 slagtede og forsendte Kjød.

Ligesom disse Forhold trykke Priserne i Havnestederne og
 derved forringe Udbytten for Affenderne, saaledes virke de natur-
 ligvis trykkende baade paa Slagterne og især paa Forbrugerne
 ved at forhøje Kjødpriserne i de indre Byer, som ikke kunne
 faae Part i den i Havnestederne fremkaldte Overflod, og disse
 og Affenderne ere derfor Allierede i at arbejde paa Indskræn-
 ningernes Fjernelse. Der har ogsaa været udvirket Lempelser
 i disse Baand paa Transporten, idet det tillodes under visse
 Forbehold at føre Kvæg fra nogle Sindhavne til det Indre af
 Landet.

Fra »Tames Haven«, et nyt, fornemlig i dette Djiemed
 anlagt Værft, nær Temsens Munding, var det saaledes tilladt
 at føre Kreaturer til Londons Kvægmarked; men de skulde da
 først være opstaldede i »Tames Haven« nogen Tid efter Ankom-
 sten, saa den af Rejsen forarsagede Ophidselse kunde tabe sig;

derefter skulde de synes af en dertil ansat Dyrlæge, og saa føres direkte paa Jernvejen i særegne Vogne til Londons Marked, som de da ikke atter maatte forlade. Og der var derved tillige lagt den Indskrænkning paa Londons Kværgmarked, at intet Dyr, som havde været fremstillet der, maatte føres derfra igjen uden for at slagtes, og at ethvert Dyr, som havde været paa Markedet, skulde slagtes inden 4 Dage efter at det havde været der. Under samme Betingelser havde General Steam Navigation Comp.'s Skibe Ret til at løsse Kvæg i Katharina Dok, og det var jo for Londons Bedkommende egentlig ikke mere end det, der var tilladt andre Søstæder, f. Ex. Newcastle, hvor ligeledes fremmed Kvæg kunde føres fra Havnen til Markedet, kun at Vejen fra »Tames Haven« til London er betydelig længere, en Omstændighed, der dog maa anses for at være af underordnet Betydning, naar Transporten steer ad Jernvej, og ikke er saa lang, at det bliver nødvendigt at gjøre Ophold undervejs. Men der krævedes et betydeligt Polititilsyn for at vaage over de stillede Betingelsers Overholdelse, og da Bedkommende naturligvis selv maatte betale det, tyngede det jo paa Trafikken.

Da der ingen Tvivl kan være om, at det vilde gavne vor Affætning af Kreaturer, hvis der kunde tilvejebringes en lignende Lettelse for vor Handel paa Skotland, saaledes at Leith eller Granton kunde blive Havneplads for Glasgow, ligesom »Tames Haven« er det for London, har der baade fra Regjeringens, Landhusholdnings-Selskabets og andre deri Interesseredes Side været arbejdet paa at tilvejebringe en saadan Lettelse. Der er fra Lokalitetersnes Side intet til Hinder derfor. Saavel fra Granton som fra Leith kunne Dyrene gaa direkte fra Opstaldningsstederne i Dokken over i Jernbanevogne, og føres til Glasgow med lige saa ringe Fare for Udbredelse af en mulig Smitte som paa Vejen fra »Tames Haven« til London. Det vedkommende Jernbaneselskab vilde stille Vogne til dette Brug; i Glasgow kunde der indrettes et separat Marked for det fremmede Kvæg, og Slagterne i Glasgow lode villige

til at finde dem i den Indskrænkning i Friheden af Benyttelsen af Byens Slagtehus, som maatte blive Følgen deraf. Der vilde altsaa i det Væsentlige kun blive tilbage som Forhindring Omkostningerne ved Polititilsynet, men selv om Trafikken kunde blive betydelig nok til at bære disse uden at besværes deraf, og at det saaledes maatte synes som om alle Forhindringer forholdsviis let lode sig rydde af Vejen, saa fordredes der dog endnu Udvirningen af en Parlamentsakt derfor, og den kan kun de i engelske Forhold nøjere Indviiede forudsige Muligheden af at faae frem. Den skulde søges af Importørerne, navnlig da af de Kommissionærer, som modtage vort Kvæg til Forhandling, og disse have ogsaa virket derfor, men hidtil er det ikke lykkes dem at udrette Noget. Imidlertid er Spørgsmaalet endnu aabent, og det er forsaavidt heldigt, at der altsaa kan være Haab om en for os heldig Afgjørelse deraf, som Grændsen for disse Indskrænkningers Varighed er vanskelig at forudsee. Jeg har i en Afhandling om Kvægpesten søgt at godtgjøre, at Kvægpesten, ifølge den Udvikling, Befordringsmidlerne nu have, og endmere ifølge den Udvikling, de rimeligviis i en nær Fremtid ville faae, maa blive en stadig Gæst i Europa, og det er min Overbevisning, at England med den store Tilførsel af Kvæg, det behøver, kun kan holde sig fri for Kvægpesten, saalange de nu bestaaende Indskrænkninger i Indførslen af fremmed Kvæg holdes i Kraft, at følgelig Indskrænkningerne nærmest maatte antages at ville blive vedvarende. Det er min Overbevisning, men hvorledes Englænderne ville og kunne tage den Sag, er jo en helt anden Ting. Det er neppe muligt at vide, om Parlamentet vil kunne modstaa Trykket af den Opinion, der rimeligviis vil danne sig for disse Indskrænkningers Ophævelse som Følge af Rjødets Fordyrelse i de indre Stæder, naar Tiden har henvejret den Frygt, som den sidste Råsen af Kvægpesten i England fremkaldte; men det er paa den anden Side rimeligt, at Regjeringen kun nødigt giver Slip paa det Hold i Tilsynet med Indførslen af Kreaturer, som Kvægpestens Herfsken gav den i Hænde. En anden Sag er det, om det Tryk, som Befolkningen, det Tab, som følgelig Landet i Længden

Afregninger, som vise Omkostningerne i Forhold til Brutto-Beløbet.

Dag.	Dyr.	Udbragte til	Frugt og Gra- tiale til Kapt. og Mandflab.		Kommission.		Andre Omkost- ninger.		Omkost- ningerne til- sammen.		Udgjøre % af Bruttobeløbet.	Forhandlet af:
			£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.	£ s. d.			
April.												
16de	6 Stude	87	..	6 13 6	1 10 ..	3	11 3 6	12,77		Mr. Swann & Son.	
24de	10 do.	170	..	10 19 2	2 10 ..	4 19 2	18 8 4	10,85		famme.		
"	12 do.	198	..	13 19 ..	3 ..	4 11 ..	21 10 ..	10,88		famme.		
"	5 Stfr. Kvæg	65 10	..	5 6 8	1 19 4	1 15 10	9 1 10	13,88		Berry Barclay & Co.		
29de	8 do.	126	..	8 16 ..	2 ..	4 4 17 10	15 13 10	12,4		Mr. Swann & Son.		
"	18 do.	271	..	19 15 11	4 10 ..	11 2 ..	35 6 1	13		famme.		
Mai.												
1ste	38 do.	606	..	41 15 10	9 10 ..	23 4 10	74 10 8	12,8		famme.		
"	5 do.	75	..	5 6 8	2 5 ..	2 2 10	9 14 6	12,98		Berry Barclay & Co.		
15de	2 do.	32 2 6	..	2 6 6	.. 10 10 6 3 7	.. 10,4			Mr. Swann & Son.		
"	11 do.	194	..	12 15 9	2 15 ..	2 6 ..	17 16 9	9,2		famme.		
"	4 do.	74	..	4 7 8	.. 18 6	.. 12 ..	5 18 2	7,98		Mr. Ritchie.		
29de	3 do.	38 10	..	3 4 ..	1 3 1	1 1 3	5 8 4	14		Berry Barclay & Co.		
Juni.												
5te	4 do.	86	..	4 7 8	1 1 6	.. 15 4	6 4 6	7,2		Mr. Ritchie.		
6te	4 do.*	58 17 5	..	4 13 4	1 5 ..	2 3 ..	8 1 4	13,68		Mr. Swann & Son.		
6te	8 do.	124	..	9 6 8	2 ..	2 4 6	13 11 2	10,9		famme.		
12te	20 do.	332 10	..	23 5 ..	4 3 ..	1 10 ..	28 18 ..	8,7		Mr. Ritchie.		
"	6 do.	102	..	6 19 6	1 5 6	.. 9 ..	8 14 ..	8,5		famme.		
"	2 do.	24	..	2 6 4	.. 10 10 ..	3 6 4	13,75		Mr. Swann & Son.		
19de	20 do.	325 10	..	24 12 ..	4 1 3	2 10 ..	31 3 3	9,57		Mr. Ritchie.		
"	6 do.	111	..	6 19 6	1 7 9	.. 15 ..	9 2 3	8,2		famme.		
20de	3 do.	34 10	..	3 10 15 11 6 4 16 6	13,88			Mr. Swann & Son.		
24de	12 do.	181 18 5	..	14 ..	3 ..	5 19 ..	22 19 ..	12,58		famme.		
Juli.												
3die	7 do.	123	..	8 16 1	1 10 9	.. 10 6	10 17 4	8,85		Mr. Ritchie.		
10de	5 do.	58 15	..	5 16 9	.. 14 6	.. 7 6	6 18 9	11,7		famme.		
17de	1 do.	25	..	2 6 6	.. 6 3	.. 5 ..	2 17 9	11,6		famme.		
31te	4 do.	44 10	..	4 13 11 10 ..	5 14 ..	12,73		famme.		
Okt. 15.	5 do.	52 10	..	5 16 5	.. 13 ..	1 2 6	7 11 11	14,4		famme.		

Gjennemsnitlig udgjør det for Berry Barclay & Co. 13,81% , for Mr. Swann & Son 12,4% og for Mr. Ritchies Bedkommende 9,85% af det udbragte Brutto-Beløb.

*) De to slagtede jor Glasgow Marked.

maa lide ved disse Indskrænkninger, ikke fuldtvel vil veje op mod det, som et Udbrud af Kvagpesten nu og da vilde foraarsage, naar man kun altid var parat til at imødegaa den paa rette Maade, men denne Betragtning vil neppe med det Første, om nogenfinde, gjøre sig gjældende i Storbritanien.

Det vilde have været mig hjært at kunne fremlægge en paa Tal grundet Oversigt over Priserne paa fede Kreaturer her paa Pladsen i et Tidrum før den direkte Forsendelse til Storbritanien begyndte og fra denne Tid til nu, men jeg har ikke kunnet overkomme Materiale til en saadan. Jeg mener nemlig, at det vilde have fremgaaet deraf, at denne Foranstaltning har ramt Maalet, idet den har bevirket, at Priserne paa fede Kreaturer ere blevene ikke alene højere, men ogsaa — og det er af en ikke ringere Betydning — stadigere her paa Pladsen, siden den kom igang, saaledes at der nu med større Sikkerhed for et heldigt Udbytte kan spekuleres i Fedning. Den har fremkaldt en Mængde Handelsmænd her, som gjøre Opkjøb for at forsende, den har bragt engelske Opkjøbere til vort Marked, og den har ved Konkurrencen ganske vist ogsaa virket gavnlig paa vor Handel over Hamburg. Jeg veed, at der iaar er gaaet adskillige Ladninger til Hamburg, saavel fra Sylland som fra Derne, og fra de Sider, hvor jeg har hørt Udtalelser derom, har man været tilfreds med Udbyttet deraf, ligesom det har været udtalt, at Handelsmændene her paa Pladsen have betalt særdeles tilfredsstillende Priser.

Men Grundtanken ved Oprettelsen af den direkte Udførsel af Kreaturer til Storbritanien var jo netop den, at den skulde bidrage til at staffe os høje og stadige Priser paa fedede Dyr, for derved at fremkalde Fedning i større Omfang end tidligere, hvad man antog den bedst vilde kunne være istand til, dels ved at virke som en Konkurrent for Hamburger Handlen, dels ved at give den mindre Forsender, som ikke ret kunde drage Fordel af denne, en god Adgang til Englands Markeder. Men dette synes den jo allerede at have opnaaet, og man tør derfor vel sige, at den har ramt Maalet.

Det kgl. Landhusholdningselskabs Halvaarsmøde

d. 18de Decbr. 1867.

Valg af Embedsmænd. Nye Medlemmer. Om Søborg Landboskole bør optages som Medlem. Budgettet og dets enkelte Poster. Antagelsen af Læringer. Mastinlæringer paa Frederiksværk. Ny Udgave af Dreier's „De danske Foderurter“. Prisopgave: en Vejledning i Draining. Wegen Interesse for Vejriagttagelserne; nye Stationer. Kreaturforsendelsen til England: Inddragelse af Konduktørerne. Det danske Hedelselskab. Bør Selskabet deltage i Udgifterne ved Gjødningsanalyser? Undersøgelserne over Mælkens fordelagtigste Benyttelse.

Omtrænt 50 Medlemmer fra Landets forskjellige Egne ere tilstede.

Profesor Førgensen, der som Præsident leder Forhandlingerne, lader først foretage de lovbestemte Valg af Embedsmænd, ifødetfor de efter Tour fratrædende; de blive alle, saa godt som enstemmig, gjenvalgte, nemlig: 1) Etatsraad Tesdorpf til Præsident; 2) Etatsraad Dr. Bendz, Hoffjægermester Friis, Konseilspræsident, Lehnsgreve Friis-Frijsenborg og Etatsraad Hummel til Medlemmer af Selskabets Kommission og 3) Assessor Hald til Selskabets Sekretær.

Derefter optages som Medlemmer af Selskabet enstemmig: Barner, E., Godsejer, Kallundborg Ladegaard. Berg, Proprietær, Store Vejlegaard. Boesgaard, K., Proprietær, Kongelse ved Rudkjøbing. Boring, K., Arkitekt.

- Brøchner, E. C., Kjøbmand, Hull.
 Buchwald, Chr., Proprietær, Estruplund ved Randers.
 Buus, N. P. S., Forvalter, Rosvang ved Thisted.
 Carlsen, Forpagter, Brede ved Kongens Lyngby.
 Carøe, Etatsraad, Grosserer.
 Cold, Bogholder.
 Engelsted, Wright, N., Jægermester, Korbæk ved Kjerteminde.
 Eriksen, Julius, Grosserer.
 Finsen, Stiftsforvalter, Ballø.
 Frederiksen, Professor, Hummeltofte ved Kongens Lyngby.
 Halberstadt, Grosserer.
 Halvorsen, Gæstgiver, Skomagerfros.
 Hannemann, D., polyt. Råd., Landbrugsingenieur.
 Heegaard, Anker, Fabrikøjer.
 Heimann, Philip W., Grosserer.
 Holt, P., Gaardejer, Sandal ved Frederiks.
 Jakobsen, E., Kaptajn, Landinspektør.
 Knuth, Kammerherre, Greve, Liliendal.
 Koch, N. M., Forpagter, Rønnousholm ved Hjørring.
 Lange, C., Forpagter, Rødkilde ved Svendborg.
 Lange, S., Forpagter, Margrethesminde ved Svendborg.
 Lemwigh, Doktor, Alfestrup.
 Lund, C., Gaardejer, Kongens Lyngby.
 Mackeprang, M., Forpagter, Rassebølle ved Faaborg.
 Mørch, J. M., Konsul, Aarhus.
 Neergaard, Godsejer, Faarevejle.
 Rasmussen, Kammerraad, Gissfeld.
 Schaffalitzky de Muckadell, Baron, Møgelkær ved Horsens.
 Schrøder, Civilingeniør, Sandbygaard.
 Schubarth, Proprietær, Røgaard.
 Selchou-Hansen, Forpagter, Egholm.
 Suhr, Proprietær, Rosengaarden ved Ringsted.
 Teisner, Proprietær, Emdrupgaard.
 Tillisch, Forpagter, Aunsøgaard ved Kallundborg.

Tvermoes, Profurator.

Ulrich, Forpagter, Lindholm.

Ulrich, Forpagter, Rjærup.

Wasfard, Proprietar, Marielyst.

Wedell-Wedellsborg, B., Baron, Borupgaard ved Horsens.

Wolfhagen, Proprietar.

Den styrende Præsident meddeler, at man fra Baron Zynphen-Adeler har modtaget Anmædelse om, at Søgaard Landboskole ønskes optaget i Selskabet. Præsidiet har været i Tvivl om, hvorvidt det vilde være rigtigt i Righed med Landbosforeningerne at optage en Skole som moralsk Person i Selskabet, og ønsker derfor at forelægge dette som et særligt Drøftelses- og Afstemningspunkt for Medlemmerne.

Kammerraad Andersen finder det ikke rigtigt at optage Skoler i Selskabet, thi ihvorvel han fuldt erkjender Folkehøjskolernes mange og nyttige Formaal, saa falde disse dog ikke saa absolut sammen med Landhusholdningselskabet og dets Virksomhed som Landbosforeningernes; for Skolerne er dog Hovedsagen den almindelige Oplysning, om de end tillige baade direkte og indirekte arbejde til Nytte for Landbruget. Han indseer ikke, hvad Nytte Skolen vil kunne have deraf, thi den Retning, hvori Landh. Selskabet væsentlig støtter disse Skoler, nemlig ved at give dem Bøger, vil lige godt kunne blive den til Del, hvad enten den er Medlem eller ikke. Ønsker Skolen som moralsk Person at indvirke paa Selskabet, da stræber den videre, end der med Rette kan tilkomme den. Han vil derfor holde paa, at Begrebet moralske Personer som Medlemmer af Selskabet kun udstrækkes til direkte landøkonomiske Foreninger.

Kammerherre Wichfeldt indseer ikke, at det i nogen Maade kan være til Skade eller Ulempe for Selskabet at optage den nævnte Skole, der har et Areal af 60 Tdr. Land, og altsaa repræsenterer et ikke uvæsentligt Agerbrug. Den ønsker at optages, derved yde sit Bidrag som Medlem og derfor at modtage de Skrifter, der omdeles til disse. Han indseer ikke heller, at der vil kunne drages nogen uheldig Konsekvens heraf.

Derimod vil det være trykkende for en Skole, der ønsker at virke for Agerbruget, om den ej maa ansees værdig til at optages i Selskabet. Subsidiært vil han indstille, at Bestyrelsen paa Skolens Vegne optages som Medlem.

Prop. Rasmussen troer, at det er Bestyrelsen for Skolen, der ønsker sig som saadan optagen i Selskabet, og mener ej dette bør nægtes, naar den antager at kunne have Nytte deraf.

Kammerr. Andersen: Dette er noget helt andet, thi Bestyrelsen er en levende Person.

Den styrende Præsident oplyser, at ifølge Anmeldelsen er det Skolen selv.

Lehnsgreve Holstein-Holsteinborg oplæser Lovens § 9, hvori der kun er omhandlet Optagelse af Personer. Præsidiat maatte derfor være noget betænkeligt ved at foreslaa Skolen optaget, da det let kunde danne et uheldigt Præcedens. Han har selv været med ved Oprettelsen af den nævnte Skole, og ganske vist har den et ikke ubetydeligt Jordtilliggende og arbejder direkte for Agerbrugets Fremgang, men blandt de mange andre Skoler, der ere oprettede i de sidste Aar, er der ogsaa flere, der mer eller mindre gjøre dette, og det vilde da være uheldigt ligeoverfor Skolerne, om man her i Selskabet vilde komme til ved Anmeldelse om Optagelse at vælge og vrage imellem dem; han troer derfor, at Sagen maa afgjøres uden alle Bihensyn og blot som Princip.

Prop. Holstein: Vi have allerede optaget Landboforeninger, og hvor er ved disse den moralske Person? Skolerne ere knyttede ligesaa meget til Agerbruget som disse og bør derfor vist gives Afgang.

Kammerr. Wichfeldt oplyser, at Forstanderen ikke paa Skolens Vegne har kunnet anfælde sig til Optagelse i Selskabet, da han er underordnet Bestyrelsen.

Statsr. Suel: Vel var det oprindeligt kun Hensigten at optage fysiske Personer, men derfra er man allerede afveget ved at optage Landboforeninger, og da nu mange Ikke-Landmænd

blive optagne i Selskabet, forekommer det ham ikke, at man kan undslaa sig for at optage en Skole, der paa Grund af sin Birkfomhed staaer Agerbruget saa nær.

Den styrende Præsident troer, at Optagelsen af Skolen vil kunne drage ubehagelige Konsekventer efter sig, men disse kunne da muligvis senere afhjælpes ved Lovene.

Ved Afstemningen erklærer 27 sig for og 9 imod at optage Søgaard Landboskole som Medlem af Landh.=Selskabet.

Salt optages altfaa 45 nye Medlemmer, saa Medlemstallet nu omtrent er 340. Siden 1857 har Tilgangen været 308 og Afgangen 81, saa Selskabet nu tæller 227 Medlemmer flere end da.

Den styrende Præsident sætter dernæst Budgettet for Regnskabsaaret 1868—69 under Forhandling.

Indtægtsiden, der udgjør 10,960 Rd., nemlig:

Renter af Aktier	5860 Rd.
Afdøde Statsraad Schous Legat.	100 —
Statskassens Bidrag	1600 —
Medlemmernes Bidrag	3000 —
Andre Indtægter	400 —

vedtages enstemmigt.

Udgiftsiden behandles punktvis.

1) Til Landvæsens-, Mejeri- og Drainingslæringer foreslaaes 700 Rd.

Af Landvæsenlæringer tjente under Selskabet ved Udgangen af 1866 80; af disse ere 11 dimitterede efter 3 Læreaar og 9 ere frattraadte i Utide af forskjellige Aarsager. Der er antaget 32 nye, saa Tallet nu er 92. De ældre iblandt disse Læringer ere efter Tour omflyttede til andre Gaarde, og i Reglen fra den ene Provinds til den anden. De Vidnesbyrd, som de have modtaget fra deres Husbonder, ere i det Hele taget anbefalende. Der viser sig en tiltagende Søgning efter de dimitterede Læringer til Avlskarle, saa at det jævnlige ikke har været muligt at forstærke saadanne. 3 Februar Maaned rejste 6 Læringer til Skotland, hvor Hr. E. Thomsen havde

aabnet dem Pladser hos dygtige Landmænd. 4 af dem erholdt Understøttelse af Selskabet. Tidlig i næste Foraar ville atter nogle flere drage derover, navnlig dimitterede Landvæsenlærlinger, der fortrinsvis komme i Betragtning ved Selskabets Understøttelser. Der er atter iaar stillet 50 Rd. til Hr. Thomsens Raadighed til Doucører for skotske Volskarle, der vejlede danste Lærlinger.

Ligesom i de foregaaende 14 Aar har Selskabet atter i sidste Foraar antaget Drainingslærlinger, ialt 23, som anbragtes paa større Gaarde i forskjellige Provindsfer, og som sikkert senere ville kunne gjøre god Nytte ved mindre Anlægs Udførelse.

Af de 19 Mejeriskelærlinger, som tjente under Selskabet ved Udgangen af 1866, ere iaar 8 dimitterede og 2 fra- traadte af andre Grunde. 10 nye ere i deres Sted antagne.

Af Mejeribødkerlærlinger tjene 9 under Selskabet, og af Sveitferilærlinger dimitteredes en, og en anden antoges istedetfor (hos Forpagter Trock paa Kragerup).

Der er iaar begyndt en ny Klasse Lærlinger, nemlig unge Mænd, der oplæres i Mejerstegjerning og tillige som Mejeribestyrere. Af saadanne Lærlinger ere 3 antagne, og de fore- trækkes nu jævnligen paa middelstore Gaarde, hvor der ikke holdes Mejeribødker*).

Det samlede Antal af Selskabets Lærlinger udgjør for Tiden 123 og var i Sommer, inden Drainingslærlingerne rejste hjem, henimod 150, — det største Antal Lærlinger Selskabet nogensinde har haft. Hertil er der som sagt foreslaaet 700 Rd., men dette udtrykker kun en Del af Udgiften, da mange af Lærlingerne erholde en betydelig Gave af Bøger. Ikke desto mindre er Summen kun ringe, i Forhold til den Nytte,

*) Hertil kan endnu føjes, at Fabrikant Anker Heegaard velvillig har tilbudt at modtage gratis paa Frederiksvært nogle Arbejdere for at gjøres bekendte med Sammensætningen og Behandlingen af Lokomo- biler og andre Maskiner til Anvendelse i Agerbruget.

Foranstaltningen har gjort og sikkert vil vedblive at gjøre, naar den, tagen paa rette Maade, støttes af Medlemmernes Agtpaagivenhed.

Propr. David, Folehavegaard, spørger om hvilke Kvalifikationer, der maa præsteres Bevis for, for at blive optaget som Lærling.

Den styrende Præsident: 18 Aar, selbftreven Ansøgning, godt Helbred og Arbejdsdygtighed samt Vidnesbyrd fra Præst og Skolelærer.

Propr. David spørger, om det ikke vilde være ønskeligt, at der tillige blev givet Bevis for at Vedkommende i det Mindste var i Besiddelse af almindelig Karledygtighed. Han har havt nogle Lærlinger, men enkelte af dem have været yderst simple og tilmed slet begavede; en af dem havde end aldrig før brugt en Æ, skjøndt han allerede 1 Aar forud havde været Lærling under Selstabet paa en anden Gaard.

Den styrende Præsident: Hvis en 1 Aars Lærling ikke er i Stand til at bruge Plov og Æ, da er det i Sandhed ligesaa forbausende som sørgeligt, men Præsidiets vil da ret meget ønske at faae bestemt opgivet, hvor han har været i det første Aar.

Propr. David har baade skriftlig og mundtlig gjort Anmældelse derom. Han fremdrager Sagen ikke for det enkelte Tilfældes Skyld, men fordi han troer, der burde offres nogen mere Kritik paa Antagelsen af Lærlingerne, og at de f. Ex. først $\frac{1}{2}$ Aar maatte tjene paa Prøve, inden de bleve antagne. Hans Lærling iaar er saaledes vel en meget stikkelig Karl, men vil ikke komme ud over det almindelige, og det maa dog særlig ønskes, at de skulle kunne hædre Navnet af Landh. Selstabs-Lærling.

Den styrende Præsident: Det er Bestyrelsen umuligt at føre et umiddelbart Tilsyn med den store Mængde Lærlinger; den maa stole paa, at Landmændene, under hvem de arbejde, indsende Klager over dem, naar der er Grund hertil. Naar saadanne indløbe, blive de nøje og omhyggelig undersøgte, og i det forløbne Aar er saaledes 9 Lærlinger blevne afstedigede. Bestyrelsen kan ved Antagelsen kun holde sig til de

Umbefalinger, hvoraf hver Enkelt's Ansøgning ledsages, men tilmed antager den kun nødvendig andre end Bønder sønner, der maa ventes at være opvoksede ved og allerede en Del kjendte med Agerbruget.

Blandt Flere, der udtale sig vel fornøjede med deres Lærlinger, yttre Forpagter Béch, Balsøllillegaard, at der vist fra Selskabets Side gjøres alt for at fremkalde et godt Resultat, især naar der sees hen til de store Krav, der i andre Retninger stilles til Bestyrelsens Tid og Kræfter. Naar der ankes over, at nogle Lærlinger ej kunne pløje og bruge Le, da er dette særlig en Skam for de Mænd, der have haft Lærlingerne, og til saadanne burde ikke senere nogle betroes; desværre benyttes ikke sjældent de sendte Lærlinger altfor meget til vedkommende Husbondes personlige Fordel; vel skal der ikke dægges for dem, og de skulle ikke skaanes for Arbejde, men til Erstatning for dette have de et Krav paa at blive viste til Rette og hjulplne fremad, — et Krav, som desværre altfor ofte ikke fyldestgøres.

Derpaa vedtages den omhandlede Post.

2) Til Anskaffelse og Uddeling af Landøkonomiske Skrifter 1200 Rd. og 3) til Udgivelse af saadanne 1000 Rd.

Følgende Skrifter, som Selskabet iaar har bekostet udgivet i Trykken, ere omfendte til Medlemmerne: Docent Fjords Fem-aarsberetning om Resultaterne af Vejriagttagelserne i 1861—65; Aarsberetning om Selskabets Forhandlinger i 1866; Lieut. J. E. la Cour: meteorologisk Aarsberetning for 1866; de som Manuskript trykte Meddelelser om Draining; Landinspektør Kleins Skrift om Udarbejdelse af Byggeplaner, navnlig for større Avlsbrug, og Johnston's Agerdyrkningskatekismus, 5te Dplag, besørget af Prof. C. Barfoed.

Der er iaar indkommet over 40 Andragender om Bidrag til Laanebogsamlinger paa Landet, dels tidligere understøttede, dels nyoprettede, hvoraf de fleste ere blevne bevilligede; desuden er der stænket Bøger til 3 Folkehøjskoler, 2 Lærere og til Selskabets Lærlinger. Nogle flere Skrifter

ere omfendte til Landboforeningerne. Til Fremlæggelse ved Pariserudstillingen erholdt den danske Komite ved denne ældre og nyere Udgange af Tidsskrift for Landøkonomi. Mod flere Mænd og Institutioner i Udlandet, fra hvilke Selskabet i Aarets Løb har modtaget Bogsendinger, er der gjort Gjengjæld. Foruden paa ældre periodisk Litteratur har Selskabet i den senere Tid subskriberet paa et Antal Exemplarer af den nyere. En ny Udgave af Dreier's Skrift „De danske Foderurter“ vil forhaabentlig udkomme ad Aare, besørget af Professor J. Lange. — Selskabet har udsat en Prisopgave, sigtende til at tilvejebringe en Vejledning i Draining paa større og mindre Gaarde, paa Grundlag af de iaar som Manuskript trykte „Meddelelser om Draining.“

De foreslaaede Summer til 2 og 3 vedtages og ligesaa 4, de 200 Rb., der foreslaaes anvendte til Foranstaltninger til Odelæggelse af skadelige Dyr.

5) Til meteorologiske Sagttagelser foreslaaes 600 Rb.

Vejriagttagelserne, som ved Selskabets Foranstaltning bragtes i Gang 1860, fortsættes regelmæssig ved 8 Stationer, foruden paa den fgl. Landbohøjskole; og desuden anstilles Sagttagelser over Regnmængden i og udenfor Skovegne paa 13 forskjellige Steder. Resultaterne bekendtgjøres hver Maaned i en stor Mængde Dagblade og Tidsskrifter samt i den aarlige Beretning, der udgives af Selskabet. Istedetfor Docent Fjord, som med stor Nidjærhed velvilligen har ledet denne Sag, men hvis andre Forretninger ikke længere tillade ham at vedblive hermed i den tidligere Udstrækning, har Lieut. J. E. la Cour, som Sekretær i den meteorologiske Komite, fra dette Aars Begyndelse overtaget en større Del af Arbejdet, imod et Honorar.

Man har ikke faa Beviser for, at disse Sagttagelser følges med Interesse; der er saaledes indkommet flere Forespørgsler baade fra Ind- og Udland om Vejrforholdene her i Landet, og der foreligger ialt Tilbud fra 15 nye Steder om at ville foretage fuldstændige Vejriagttagelser. Det viser aabenbart megen Interesse for Sagen, naar Mænd tilbyde 3 × 365 Gange

aarlig til bestemte Klokkeslet at ville være tilstede for at iagttage paa Instrumenterne, og det har gjort Komiteen ondt, at den ikke har kunnet benytte flere end 4 af disse Tilbud, men hverken dens disponible Arbejdskraft eller dens Pengemidler har sat den i Stand til at bearbejde Jagttagelserne fra saa mange Stationer, og den har ikke villet modtage Jagttagelser, som den ikke kan overkomme at faae bearbejdede. De 4 nye Stationer, hvorfra der vil modtages Jagttagelser fra 1ste Januar 1868, ere: Eskelund ved Skodborghus (Læge Bay), Gjerlev ved Randers (Skolebestyrer Frederiksen), Ryslinge Folkehøjskole i Fyen og Sct. Nicolaj Skole paa Bornholm (Lærer Clausen). — Den foreslaaede Sum vedtages.

6) Til Foredrags- og Diskussionsmøder 300 Rd.

I afvigte Vinter og Foraar har Selskabet holdt 7 Møder af denne Art, hvorom udførlige Referater ere givne i Tidsskrift for Landøkonomi. Til disse Møder vare som sædvanlig Rigsdagens Medlemmer og en Del Videnskabsmænd indbudne. — Summen vedtages.

7) Til Rejseunderstøttelser 1300 Rd.

Fra adskillige af de Mænd, som i det sidste Aar eller tidligere have modtaget Rejseunderstøttelse, ere Beretninger indkomne om deres paa Rejserne indsamlede Jagttagelser og Erfaringer. Disse offentliggøres saa vidt muligt enten i Tidsskrift for Landøkonomi eller i Ugeskrift for Landmænd. En Beretning fra Landbrugskandidat M. Koføed om det stotste Agerbrug vil, da den ikke egner sig til Optagelse i Tidsskriftet, blive trykt særskilt til Omdeling blandt Medlemmerne. — Summen vedtages.

8. Til Forelæsninger 150 Rd. — Man gjør intet for at fremkalde disse, men ønsker at have en mindre Sum for at kunne understøtte dem, naar Lejlighed bydes. — Vedtages.

9. Til Belønninger 200 Rd. I afvigte Aar er der som Belønning for Landboflid tilkjendt:

Gaardmændene Niels Andersen i Ladby, Odense Amt og

Kaufst Andersen (Kaastrup) i Hem ved Skive, hver 2det Sølvbæger, hvilken Udmærkelse kun sjældnen uddeles; desuden Husmand S. Nielsen Faarhus paa Harritsø Mark, Vejle Amt, 4de Sølvbæger, Gartner E. Larsen, Bjergby Sogn, Hjørring Amt, 20 Rd. og Husmand J. P. Jensen, Gjellerup Sogn, Ringkjøbing Amt, en svensk Harve. — Summen vedtages.

10) Til Fremme af den direkte Produktudførsel 500 Rd.

De Bengeoffre, Selskabet har gjort i de sidste Aar for at fremkalde en regelmæssig Dampskibsforbindelse paa England, have været stærkt paa Selskabets Kasse. Man har søgt at faae Erstatning herfor ved at opkræve en vis Sum for hvert Kreatur, der førtes med de Skibe, hvormed Selskabet sendte Konduktør; men dette har ikke været nok til at dække Udgifterne, faa meget mere som Expeditionen i Aarhus vægrede sig ved at indkassere disse Benge af Kreaturafladerne, hvorfor man ogsaa nødsagedes til at inddrage Konduktørerne fra de Skibe, der fore paa Aarhus. Der har derfor den meste Tid af Sommeren kun været Konduktør med 2 Skibe, der have faret paa Kjøbenhavn, og hvor gunstig Forsendelsen med disse Skibe har været fremgaaer tydeligt af Docent Westrings Foredrag derover i sidste Landhusholdningselskabsmøde*). Om Offeret ifjor end har været meget stort (omtrent 2000 Rd.), bør Sagen dog ikke tabes af Syne, og man mener derfor, at Selskabet bør fortsætte sin Virksomhed i en noget anden Form, hvortil omtrent vil medgaa 500 Rd. istedetfor de 1000, som hidtil have været bevilligede. Naar Sagen først er kommen rigtig i Gang, da maa og ville de private Kræfter sikkert selv sørge for den. Bestyrelsen har bestræbt sig meget for at fremkalde Lettelser med Hensyn til Indførslen af dansk Kvæg i Storbritanien, dels gjennem den danske Gesandt i London, der har viist megen Interesse for denne Sag, dels gjennem Professor Wilson o. a., men uden at det dog hidtil er lykkedes at naae noget Resultat.

*) See dette Hefte.

Propr. Holstein spørger om det er Bestyrelsens Mening at vedblive at sende Konduktør med Kvægflibene, hvilket han troer vilde være heldigt og modtages med Tak af Afsladerne.

Den styrende Præsident: Nej, de store Udgifter, der ere forbundne dermed, forhindre det, men man vil interessere sig for, at der ved private Kræfter søges sendt Konduktører med, og man vil, om det ønskes, hjælpe til at føre Overopsyn dermed.

Profesor Prosch beklager, at saa vigtige Spørgsmaal som dette og flere andre ikke kunne blive tilbørlig drøftede, da Tiden medgaaer til de Meddelelser, som Bestyrelsen giver, men som det vilde været ønskeligt forud at have modtaget trykkede, hvorved der vilde spares Tid, og hvorved Medlemmerne tilmed kunde møde mere forberedte til en Diskussion af dem.

Den styrende Præsident gjør opmærksom paa, at Arbejdet for Bestyrelsen, der allerede er stort, og som ydes frivilligt, derved end yderligere vilde forøges.

Fra forskjellige Sider udtales dog det Ønskelige deri, samt Villigheden til, hvis det derved skulde vise sig nødvendigt, at bidrage en større Sum til Kontorhold.

Derefter vedtages Summen.

11) Til Indkjøb og Uddeling af Agerdyrkningsredskaber 200 Rd. Vedtages.

12) Til Træplantning 650 Rd.

Det danske Hedefelskab, som ifjor gav Meddelelse om dets Oprettelse og Formaal, har ogsaa iaar anbefalet sig til Selskabet, og tillige nærmere præciseret, hvortil det navnlig attraaer Selskabets Bistand, nemlig til større Hedeplantninger og Engvandingensanlæg, til Udarbejdelsen af en Hedegeografi, til Plantørers Oplærelse i Hedekultur osv. Hedefelskabet har desuden særlig anbefalet nogle paabegyndte Skovanlæg paa større Hedearealer til at nyde Tilskud fra Landh. Selskabet; men til saa storartede Foretagender, hvor der blev Tale om en forstmæssig Tilfuktivering af tilsammen 1660 Tdr. Land, maatte dette Selskab af

pekuniære Grunde undslaa sig for at bidrage og indskrænke sig til de Formaal, det engang havde paataget sig at fremme.

Etatsr. Suel ønsker Oplysning om der ydes de Bønder i Thy og andetsteds i lignende skovløse Egne, der i de senere Aar lægge Vind paa Hegnsplantning, Understøttelse dertil.

Den styrende Præsident: Nej, i Reglen ikke; det er umuligt at hjælpe den enkelte Mand undtagen som Belønning, men derimod ydes jævnlig Bidrag til Planteskoler. — Summen vedtages.

13) Til Fremme af Biavl en o. lg. 200 Rd. Vedtages.

14) Til kemiske Analyser 200 Rd.

12 af Selskabets Medlemmer have iaar indsendt Prøver af Gjødningsstoffer til Analysering. Halvdelen af Udgiften er udredet af Selskabet, men denne Begunstigelse maa selvfølgelig bruges med Maadehold, saa at det, der fordres af Selskabet, ej overstrider hvert Medlems Kontingent.

Prof. Prosch spørger, om denne Foranstaltning oprettholdes i det Almindeliges eller i den Enkeltes Interesse; er dette sidste Tilfældet, da troer han, at Nyttens af de kemiske Analyser er saa almindelig anerkjendt, at et slikt Opmuntringsmiddel ikke er nødvendigt, ja, det forekommer ham end ikke passende.

Grev Bernstorff til Rattrup antager, at Begunstigelsen navnlig er for at lette de mindre Jordbrugere Udgiften ved Analyserne, og finder tillige deri et stort Sikkringsmiddel mod Forfalskningsforsøg.

Prof. Prosch: Af mindre Landbrugere har Selskabet kun saa, og dets 10 Analyser om Aaret lægge næppe noget kjen- deligt Baand paa de Fabrikanter, der ville forfalske deres Gjødning.

Propr. Holstein mener dog, at det skyldes denne Foranstaltning, at en Del af de forfalskede Gjødningsfabrikater, der tidligere fandtes paa vort Marked, nu ere forsvundne derfra, og kommer end Analysen nærmest den Enkelte til Gode,

faa bliver dog den derved fremkaldte Sikkerhed ogsaa værdifuld for Landbruget.

Lehnsgreve Lerche har selv ifjor benyttet Selskabets Medvirken til at faae en Handelsgjødning analyseret, naturligvis ikke for derved at spare Penge, men fordi han antog Gjødningen for at være forfalsket og mente, at det da vilde være Fabrikanten ubehageligere, naar Sagen gik gennem Landh. Selskabet, og derved kom til mere almindelig Kundskab.

Prof. Prosch: Hvis man forlanger Pengene til at føre Kontrol med de kunstige Gjødningsarter, der komme paa Markedet, da vilde de maaste være nødvendige, skjøndt han ej troer det, men ifølge Paragrafen synes det at være et Gratiale, Medlemmerne stille til deres egen Raadighed, og som saadant maa han fastholde Ønskeligheden af at denne Post bortfalder.

Summen vedtages med 23 Stemmer mod 4.

15) Til Island, Færøerne og Grønland 400 Rd. Vedtages.

16) Til Honorar for 2 Undersøgelser over Mælkenes fordelagtigere Benyttelse, samt til Rejser i denne Anledning 1300 Rd.

Prop. Holstein erkjender det Nyttige i denne Sag og anerkjender ogsaa fuldt den Mand, om hvis Virksomhed her er Tale; men han maa dog henstille til Bestyrelsen, om det ikke vil være rigtigt at henvende sig til Indenrigsministeriet om at faae den dertil nødvendige Sum optaget paa Statsbudgettet, for at Manden derved kan knyttes til Staten, hvilket baade vil være ønskeligt for Selskabet, der ikke i Vængden kan vedblive at afholde denne store Udgift, og for Manden, hvis Stilling da vil blive fastere og sikkrere.

Prof. Prosch: Skal denne Udtalelse forstaaes saaledes, at det vilde være ønskeligt at faae en Agerdyrkningsekemiker i strengeste Forstand knyttet til Landbohøjskolen, og at dette er Manden, der særlig egner sig dertil, da er han enig heri; men dette kan ingen Indflydelse have paa Bevillingen af den her

omhandlede Post, der vist er saa vel anvendt som nogen anden paa Budgettet.

Kammerr. Andersen: Have vi taget Sagen i vor Haand, da bør vi fortsætte den og bringe den saa nær som mulig til Ende.

Propr. Holstein turde vente sig fritaget for Bestyrelsen om ej at ville yde Rand. Segelcke al mulig Tak og Anerkjendelse, men hans Stilling er svævende, som Sagen nu er ordnet, og for Landbrugets egen Skyld bør man søge at knytte ham til det ved fastere Bånd.

Kammerr. Andersen: Vedtage vi ikke den her foreslaaede Sum, da standse vi dermed hele dette højt nyttige Foretagende.

Lehnsgreve Holstein: Dette er sikkert ej heller Forslagsstillerens Mening, men hans Udtalelse bør nærmest opfattes som et Fingerpeg, der var ønskeligt at følge, hvis Lejligheden skulde tilbyde sig. Efter den Erfaring, han har til Finantslovens Behandling, troer han imidlertid ikke, at det i den nærmeste Tid vil kunne lade sig gennemføre; thi skøndt der i et Land som Danmark, der ret egentlig hviler paa sit Agerbrug, kun ifjor forlangtes 8000 Rd. til Agerbrugets Fremme, holdt det dog haardt at bevare denne Sum.

Grev Bernstorff: En Plads som den antydede ved Landbohøjskolen vilde være til Gavn, men den vilde ikke klare de her undersøgte Spørgsmaal. Oprindelig var der en stærk Opposition her i Selskabet imod at anvende en saa stor Sum paa den foreslaaede Maade, men efter de Dplysninger, som Bestyrelsen forelagde, kom Oppositionen senere til det Resultat, at Pengene havde været vel anvendte og lod derfor enhver fremtidig Indsigelse falde. Nu ere imidlertid 4—5 Aar forløbne siden den Tid, i hvilke man ikke har seet andet end nogle kortere Meddelelser i Tidskriftet, og vel tvivler han ikke paa, at disse Aar ere blevne godt anvendte, men det vilde dog være ønskeligt snart at erholde nogle nye Meddelelser.

Den styrende Præsident troer, at de Foredrag, Rand. Segelcke hvert Aar holder her i Selskabet, nok kunne kaldes

fuldkommen fuldige Meddelelser. Men foruden disse yder han Selskabet en meget stor Hjælp ved at holde hele det store Apparat af Mejerifager, der forterer under Selskabet, i Gang, ligesom han ogsaa ofte raadspørges i teknisk-kemiske Sager. Det er kun en Del af de ved de omtalte Undersøgelser foranledigede Udgifter, der kunne dækkes af den foreslaaede Sum, og Rand. Segelcke maa selv bringe Offre i saa Henseende.

Grev Bernstorff: Kun de Medlemmer, der ere tilstede ved Foredragene, faae noget egentlig at vide af disse; alle de andre, altsaa det store Flertal, erfare kun noget derom paa anden Haand.

Den styrende Præsident: Alle Foredragene blive trykkede i „Tidskrift for Landøkonomi“, og da dette omfendes til alle Medlemmerne, have altsaa de af disse, der have været fraværende ved et Foredrag, saa let Udgang som muligt til at gjøre sig bekendte med hvad der meddeltes i dette.

Prop. David: Selskabets Bestræbelser i Mejerifagen have givet fortrinlige Resultater, og den Mand, der har været den væsentlig virkende i disse, fortjener derfor i fuldt Maal Selskabets Anerkjendelse.

Rammerr. Staun troer, at det lille Skrift om Smørtilberedning, som Rand. Segelcke har udgivet, i og for sig er en fuldgjldig Erstatning for alle de Penge, som Selskabet har offret paa denne Sag.

Prop. Holstein maa fastholde, at Selskabet ved Regjeringsens Hjælp bør søge at fremkalde en anden og bedre Ordning; og naar det dog enkelte Gange er lykkedes i Finantsloven at sætte Smaaposter igjennem til Landbohøjskolen, saa nærer han ogsaa Haab om, at det vilde kunne lykkes i denne Sag, især da den varme anbefaling, der vilde kunne meddeles fra Selskabet, nødvendigvis maatte være Ministeren en væsentlig Støtte.

Grev Bernstorff: Ganske vist har Rand. Segelckes lille Skrift gjort fortrinlig Nytte; men det er nu dog flere Aars siden det kom, og han skulde derfor ønske, at man snart maatte

faae en lignende lille Bog, der indeholdt Resultatet af de nyere Undersøgelser.

Den styrende Præsident: Disse findes som sagt i Tidsskriftet, og ere altsaa derigjennem stillede til Enhvers Raadighed.

Summen vedtages.

Til Lønninger, Pensioner, Fragt og Portoudgifter 1860 Rd.

Den samlede Udgift bliver saaledes ansat til 10,960 Rd., og sluttelig bemyndiges Bestyrelsen til at overføre til en Konto fra en anden, hvad der ikke er blevet benyttet paa denne.

December Maaaned 1867.

Agerdyrkningsberetning.

(Fra Begyndelsen af Januar.)

Vejrlic. Efteraarsarbejder. Vintersædens Tilstand; — Iøstørpe. Foderet. Foderstanden. Sundhedstilstanden. Hjælp, der ydes Arbejderne.

Ofte har Frosten indfundet sig tidligere om Efteraaret end 1867, men en saa vedholdende og stræng Frost er ikke almindelig paa den Tid af Vinteren. De mange Plove, som man fandt staaende urørte i de frozne Marker gjennem en stor Del af December Maaaned, vidnede ogsaa tydeligt om, at Landmanden ventede Tø, saa han atter kunde tage dem i Brug, hvorefter han saa meget mere længtes, som han kun undtagelsesvis var bleven færdig med sin Efteraarspløining. Dels var nemlig Høsten og Vintersædens Røgning falden meget sent, dels var Rodfrugternes Optagning og navnlig Hjemkørsel i det ustadige Efteraarsvejr fra de opblødte Marker vanskeligt og besværligt, dels lokkede de høje Kornpriser mange Hænder fra Ploven til Plejlen, dels var Vejret ustadigt og regnsfuldt i Oktober og Jorden derfor meget tung at pløje, og om derfor end November med Undtagelse af enkelte Regndage og Frostmætter var ret gunstig for Jordens Pløining og øvrige Markarbejder, saa at Jorden i denne Maaaned blev pløjet bedre og med mindre Slid for Hestene end i Oktober, saa naaede man dog indtil Frostens Komme i Reglen kun at faae Stubjorden pløjet i Gang; at faae pløjet 2den Gang eller at faae Brakmarken fældet hørte til

Sjældenhederne, og af Extraarbejder, saasom Mærgling, Grøftegravning, Draining o. Ig., blev kun meget lidt udført. Kun paa Thorseng, Vangeland og i det sydlige Fyen, hvor Høsten faldt tidlig, og i de lettere Egne af Sylland, hvor Plojningen mere uhindret kunde fortsættes, blev man omtrent færdig. Imidlertid maa det ikke oversees, at naar en saa vaad Jord gennemfryser saa vel som iaar, bliver den godt skjørnet, hvad sikkert vil kjendes paa den kommende Afgrøde, naar ikke en sludfuld Estervinter eller en utidig Foraarsplojning ødelægger denne Skjørhed. Efter Frostens Komme vendte de fleste Hænder sig til Tærstning, der er bleven forceret ualmindelig stærkt, men som for alle Kornarters Bedkommende, — dog især for Rugens —, giver et mindre Udbytte end ventet. Frosten, der gjorde Marker og Beje faste, muliggjorde derved tildels mange Kjørfsarbejder, og i den forløbne Maaaned er der paa sine Steder baade udført megen Gjødningskjørfsel, saa at Møddingerne i saadanne Egne ofte sees tomme, og Skovkjørser, saa at Arbejderne i Skovene ere vel fremmede; og naar der ikke er udført mere af disse Arbejder, da er Grunden væsentlig den, at Føret har holdt sig ualmindelig glat næsten i hele Frosttiden, 5—6 Uger.

Vintersædens Tilstand kan ikke siges at være god. Med Undtagelse af de saa Steder, hvor den blev saaet tidlig, saa at den naaede en kraftig Udvikling inden Vinteren, var den kun meget svag, da denne indfandt sig. Sæden laa ualmindelig længe i Jorden, og da Vejret i November var koldt og Himlen overtrukket, vilde den ikke udvikle sig; kun sjældent findes et Stykke Rug, der har buftet sig og dækket Jorden, og Hvedemarkerne vare ogsaa svage, om end i Reglen forholdsvis bedre; flere Steder var Hveden imidlertid end ikke kommet op, inden Jorden blev frostbunden. Dog seer man jo ofte en temmelig svag Vintersæd komme ret godt og uftadt gennem Vinteren, og nogen særlig stærk Grund til Ængstelse vilde der ikke være, naar der ikke havde lagt sig en Iskorpe over store Stykker af mange selv højtliggende Vintersædsmarker. Jorden

var nemlig allerede før Frosten temmelig vaad og blev derfor stærkt frostbunden, men værre blev det, da Tovejrsdagene i Julen smæltede meget af den Sne, der var falden, uden at Snevandet kunde synke i Jorden eller finde Afløb til Grøfterne, inden den nyindtraadte Frost atter bandt det og lagde det som et ofte temmelig tykt Isdække over Markerne. Saa fuldt som nogeninde vil derfor Vejrliget i det kommende Foraar blive af overvejende Indflydelse paa Sommerens Høst; bliver det tidligt og mildt, kan forhaabentlig endnu alt nogenlunde rette sig, men bliver det ustadigt, da vil sikkert de fleste Vinterfædsmarker blive tynde og svage, mange blive meget plettede, og nogle saa helt mislykkes, at de maa omplojes. Ikke blot paa Bornholm, hvor en Del Rug- og mange Hvedemarker forbleve usaaede, men ogsaa andre Steder naaede man ikke at faae Vinterfædsmarkerne heelt tilsaaede. — Rapsen, hvoraf der iaar kun er faaet lidt, staaer godt. — Ogsaa for de unge Kløver angstes man hist og her, hvor Vandafledningen er flet.

At Halmfoderet efter et saa vaadt Aar og navnlig en saa vaad Høst ikke vilde være synderlig drøjt var at forudsæe, men dog gaaer det stærkere med end ventet. Dette skyldes dels den strænge Vinter, i hvilken der altid tæres stærkt paa Foderet, dels den mindre gode Tilstand, hvori meget af den rige Høst i flere Egne blev bjerget, saa at Høet ofte er blevet meget uadvasket og derfor hverken er nærende eller behageligt for Kvæget, og endelig de høje Kornpriser, der, idet der sees hen til de lave Smørpriser, meget stærkt friste Folk til at spare mere paa Kjørnefodring end uønskeligt baade for Kvæget og for Jorden. De høje Kornpriser i det sidste Par Aar forarsage aabenbart en Standsning i den gode Fremgang, som Interessesen for Kørnes bedre Vinterfodring havde bragt med sig, men der vil dog næppe vise sig at have fundet nogen egentlig Tilbagegang i saa Henseende Sted, naar et mere passende Forhold mellem Korn- og Smørpriser atter vender tilbage. Oliefageforraadene have forlængst været udsolgte selv til høje Priser, og den stærke Efterspørgsel efter andet Kraftfoder har ogsaa hævet Prisen paa

dette. Ved en Drøftelse af denne Sag i en landøkonomist Forening kom man til det Resultat, at gode Klid til $2\frac{3}{4}$ ß pr. *N* i en Vinter som denne maatte ansees for et billigt Foder. Med alt dette for Dje er det ikke at undre paa, at man flere Steder, trods den ret rigelige Halmhøst, nærer Frygt for, at der kan blive Fodermangel, hvis Vinteren bliver streng og langvarig; der er derfor skjellig Grund til en omhyggelig Sor-teren og Økonomiseringen med Foderet, især i det midterste og vestlige Jylland, hvor Kvægbesætningerne tilmed ere store, da Priserne paa Kreaturerne i Efteraaret vare lave, saa man, navnlig paa mindre Gaarde, søgte at undgaa at sælge flere end nødvendig, og da tilmed Faarene, der ellers saa ofte bjerger det meste af Føden i Mark og Hede, den største Del af Vinteren allerede i over en Maaned have maattet være paa Stald. — Fra et Par Steder omtales atter de heldige Resultater, som en Indstrøning af Salt imellem det mindre vel bjergede Hø har ført med sig, idet Høet derved kjendelig forfriskes og forbedres, saa at Kvæget æder det med samme Begjærighed, som om det var vel høstet.

Hvor Kvæget allerede midt i Oktober blev taget paa Stald, eller hvor det i hvert Fald var inde om Natten og fik et Aften- og Morgenfoder, saa at det ikke trykkes for meget af Oktober Maanedes raakolde Vejrlig og knappe Græsning, er Foderstanden i Reglen ret god endnu; at den imidlertid mange Steder til Foraaret vil være simpel, er at vente, dels af ovenstaaende Grunde, dels fordi Foderstanden bedst maales, naar Kælningen ret har begyndt, og endnu falder denne de fleste Steder, navnlig hos de mindre Jordbrugere, først sent, — i Marts og April —, medens dog Meningen om det Fordelagtige ved at lade dem kælte i Decbr.—Februar, hvor en kraftig Vinter- og Sommerfodring finder Sted, mere og mere vinder Indgang. Hestens Foderstand blev en Del medtaget ved den forcerede og, navnlig i Oktober, tunge Efteraarsplojning, især da Havren ikke var kraftig at fodre med.

Kvægets Sundhedstilstand er i Almindelighed god.

Enkelte Steder har der været nogen Kalvekastning som en naturlig Følge af det mindre vel bjergede Foder, og mere maa rimeligvis ventes ud ad Foraaret. Blandt Hestene er der en Del Koliktilfælde, dog vel næppe mere end almindelig. Blandt Svinene i Holstebroegnen skal Miltbrand herse temmelig slemt.

Endnu synes ingen Arbejdsløshed at finde Sted, men Frygten derfor er tilstede de fleste Steder, om der end oftere end ellers gjøres Anstrengelser fra Arbejdsgivernes Side for at bestjæftige Arbejderne. I næsten alle Beretninger omtales de mange Godgjørenhedsforanstaltninger, Gaver eller Godtkjøb af Korn og Brændsel, hvormed man i de fleste Sogne søger at komme den fattige Vandarbejder til Hjælp i hans Nød i den haarde Vinter med de nærværende høje Kornpriser. Da det er en frivillig Hjælp, der saaledes ydes, var det at vente, at den vilde blive uddelt uden Hensyn til Fattiglovens Bestemmelser, og dette Princip har man ogsaa fulgt i mange Sogne, men i mange andre har man desværre besluttet kun at ville lade den tilflyde dem, der allerede have Forsørgelsesret paa Stedet, hvilket ved en saa temporær Understøttelse, der ofte bør ydes inden kort Frist, hvis den skal nytte paa rette Maade, synes at maatte afføde mange Ulemper. I Syllands magrere Egne blandes der næsten overalt Byg i Rugen til Brød, og det ikke blot hos den fattige, men ogsaa hos den velstaaende Gaardejer, thi disse Egne ville uden dette have vanskeligt ved at brødføde sig selv, og enkelte af Midtjyllands Hedegne maa endog ved Siden af denne Foranstaltning indforfrive Rug.

Korn- og Produktmarkedet i December 1867.

Middelpriser i Kjøbenhavn.

	6te		13de		20de		27de	
	Rd	β	Rd	β	Rd	β	Rd	β
Hvede 125 \mathcal{L} 's pr. Td.	12	72	13	32	13	32	13	40
Rug 117 \mathcal{L} 's - -	10	80	10	76	10	76	10	72
Byg 2rd. 110 \mathcal{L} 's - -	7	8	7	68	7	68	7	48
— 6rd. 102 \mathcal{L} 's - -	6	80	7	8	7	8	7	20
Havre 83 \mathcal{L} 's - -	4	88	5	4	5	4	5	„
Erter, alm. gule - -	9	64	9	72	9	56	9	36
Biffer - -	7	„	7	48	7	48	7	72
Hørfvø - -	10	72	10	72	10	72	10	72
Kommen - -	23	„	23	„	24	48	24	48
Kaps - -	11	48	11	48	11	48	11	48
Kybs - -	11	„	11	„	11	„	11	„
Malt - -	8	20	„	„	„	„	7	64
Hvedemel, Flor= pr. \mathcal{L}	1	43	1	43	1	43	1	43
Byggryn pr. Td.	„	„	11	88	„	„	„	„
Kartofler - -	3	64	3	64	„	„	3	64
Bedste Stude pr. \mathcal{L} Kjødv.	„	„	3	72	„	„	4	„
Ringere do. - -	„	„	3	8	„	„	3	32
Unge, fede Køer - -	„	„	3	24	„	„	3	48
Tyre - -	„	„	2	72	„	„	3	„
Gode, fede Kalve - -	3	64	3	88	3	88	3	88
Flask, fersk, prima til Udførsel . . . pr. \mathcal{L}	3	8	3	16	3	8	3	„
Smør, Herregaards= pr. Td.	102	„	92*	„	92	„	92	„
— Bønder= - -	71	„	62*	„	62	„	62	„
Ug pr. Snes	„	51	„	58	„	64	„	60
Rugbrød pr. 8 \mathcal{L}	„	39	„	39	„	39	„	39
Uld, jydsk pr. \mathcal{L}	„	45	„	46	„	46	„	46
— sjællandsk Nr. 1. - -	„	„	„	„	„	„	„	„
Skind, spilede Kalve= pr. Døger	15	12	15	12	15	12	15	12
— Uld= pr. \mathcal{L}	„	33	„	33	„	33	„	33
Huder, saltede Ko= u. H. og H. pr. \mathcal{L}	2	44	2	44	2	44	2	44
— Heste= pr. Stk.	5	84	5	80	5	80	5	80
Talg, smeltet pr. \mathcal{L}	3	32	3	32	3	32	3	6
Kapslager pr. 100 \mathcal{L}	3	16	3	48	3	48	3	48
Lintager - -	4	16	4	16	4	16	4	16
Klid pr. \mathcal{L}	„	42	„	42	„	42	„	42
Halv Hvede= - -	„	10	„	11	„	10	„	9
— Rug= - -	„	14	„	15	„	15	„	13
— Byg= - -	„	9	„	9	„	8	„	10
— Havre= - -	„	10	„	11	„	11	„	12
Hø - -	„	18	„	19	„	20	„	23
Peru Guano pr. 100 \mathcal{L}	6	Rd	„	β	5	Rd	72	β
Fosfo do. - -	5	-	72	-	5	-	72	-
Sur fosforsur Kalk. - -	3	-	32	-	3	-	32	-
Benmel. - -	3	-	48	-	3	-	48	-
Gibs - -	1	-	32	-	1	-	32	-
Portland Cement. pr. Td.	5	Rd	72	β	5	Rd	72	β
Frandsen og Meyers Cement - -	3	-	64	-	3	-	64	-

*) Vinterfsmør.

Vejrforholdene

December Maaned 1867 paa Landbohøjskolen og paa 5 af Landhusholdningssekskabets Stationer.

	Middelvarme. (C°).	Varmeste Dag.		Kuldeste Dag.		Luftens Middel= tryk.	Regn- og Sne- høje i Vinter.	Regn- og Sne- dagens Antal.	Luftens Middel- fugtighedsgrad R. 2 i pēt.
		Dag.	Varme.	Dag.	Varme.				
Landbohøjskolen.	÷ 3,17	1ste	4,52	21de	÷ 13,55	27"11,31	15,61	20	"
Næsgaard ved Stubbekjøbing	÷ 2,32	1ste	5,23	21de	÷ 8,80	27"11,22	20,23	14	"
Viborg	÷ 1,78	1ste	5,40	21de	÷ 10,47	—	27,40	18	"
Larm ved Varde	÷ 1,54	1ste	6,87	21de	÷ 8,67	—	32,20	11	"
Silleborg	÷ 1,76	1ste	6,29	21de	÷ 9,31	—	16,28	7	"
Majbølgaard ved Sønderborg .	÷ 0,74	1ste	5,47	30te	÷ 6,50	—	13,78	16	"

December var meget kold, nemlig i Gjennemsnit af ovennævnte 6 Stationer ÷ 1,89° C., hvilket er 2,83° lavere end Kjøbenhavns Middelvarme for December Maaned efter 72 Aars Sagttagelser og 3,98° lavere end Middelvarmen af de 6 foregaaende Aars Sagttagelser ved Selskabets Stationer. Den 2den om Aftenen begyndte Frosten, samtidig med den nedenfor omtalte Storm, og holdt sig, med enkelte korte Undtagelser, Maanedens ud. Det koldeste Døgn var d. 21de Decbr., og lavest samt Varmen Natten mellem d. 21de og 22de, nemlig næsten til ÷ 18° C.

Regn- og Snemængden saavel som Antallet af Dagene med Nedslag var meget ulige i Landets forskjellige Egne. I Silleborg var saaledes Regn- og Snehøjden kun halv saa stor som i det vestenfor liggende Larm og ligeledes meget mindre end i Viborg.

Det mærkeligste Vejrphenomen i December var imidlertid den usædvanlig lave Barometerstand d. 2den Decbr. i Forbindelse med den stærke Stormhvirvel, der da passerede os. Med Vinden i S. V. sank Barometret allerede d. 1ste December betydeligt og stod om Aftenen Rl. 10 paa 27" 1,07"; i Nattens Løb vedblev det at falde, saa det om Morgenen Rl. 8 d. 2den December kun viste 26" 7,60"; Rl. 9 stod det lavest, nemlig paa 26" 5,31" (en næsten ukjendt lav Barometerstand), steg derefter i Løbet af 2 Timer over 5,5 Linier, naaede til om Aftenen over 27" og indtil næste Aften over 28" 2". Vinden var d. 2den Rl. 8 F. S. og allerede temmelig stærk; tiltog i Dagens Løb til en stærk Storm, idet den drejede sig vesten om, stod næste Morgen i N. og om Middagen i N. N. V., og lagde sig derefter henad mod Aftenen, idet den da slog tilbage til V., o: Stormhvirvlen havde passeret os.

Landbruget i Belgien.

1.

Af S. G. la Cour.

Dets Betydning for Nordens Agerdyrking. Dets Historie og Udvikling. Landets Udseende paa Romernes Tid. Den første Opdyrking. Frankernes Udbyggelse. Agerbrugets, Industriens og Handlens Opblomstring. Ingen Statistik fra hin Tid, men Vidnesbyrd nok. Fremmed Herredomme, Frihedens Tab, Erhvervsgrenenes Forfald. Den gjenvundne Frihed og Kraft. Indflydelsen paa de omliggende Lande. Sammenligning mellem det belgiske og engelske Landbrug. Flandern. Jordens Bestaafenhed. Scheldestoden. Jordbrugenes Størrelse. Bearbejdningen. Mineraltheorien. Den flamske Plov o. fl. a. Pløjning, en Kunst. De smalle Agre, deres Goder og Ulemper. Harverne. Agerflæveren. Spaden; dens Uundværlighed. Ulige Slags Spader og deres Brug. Halken. Dydbearbejdningen og dens Nytte. Lugningen og Kvikfrigen.

Jen Afhandling om Kempen (Campinen)* i det nordøstlige Belgien har jeg søgt at fremstille de smukke og lærerige Resultater, som Hedeopdyrkingen i dette Landstak fremviser. Dette er imidlertid kun en enkelt Uttring af det ligesaa interessante som mærkelige belgiske Agerbrug, og en saa intensiv Hedeopdyrking vilde staa som et uforklarligt Fænomen, hvis der ikke bagved Heden, i de tilgrændsende Egne, stod et gammelt gennem Aarhundreder rodfæstet Agerbrug, hvis Udvikling og

*) Anm.: I dette Tidsskrifts 3die Række, 13de Bind, Side 217. 1865.

Produktivitet havde naaet en Højde, som intet andet Sted i Europa. Det er derfor naturligt noget nærmere at undersøge det Agerbrug, der kan levere et saa modent, saa grundigt, saa vel afpasset og smukt udført Arbejde som Hedeopdyrkningen i Kempen, der vel med Rette kan betragtes som det belgiske Agerbrugs „Mesterstykke“ i dette Aarhundrede.

Men endnu større Krav paa vor fulde Opmærksomhed stiller det belgiske Agerbrug til os, naar vi mindes, at det paa en Maade er Stammoder til Agerbruget saavel hos os som hos alle de andre gotisk-germaniske Folkeslag, og at hvad det romerske Agerbrug var for de latinske Folkeslag i Oldtiden, det har det belgiske været for os gennem Middelalderen og i den nyere Tid. Belgien har nemlig været Hjemstavn for en Mængde af Agerbrugets allervigtigste Forbedringer, og derfra ere de vandrede ud til England, til Tyskland, til Skandinavien, og ere enten uforandrede eller lidt omformede efter Landenes og Folkenes Ejenommelighed snart kom rigtig tilhuse og „bleve hjemme“ i disse Lande, fordi de vare grundige, velprøvede og fuldvogne. inden de udvandrede. Vi behøve blot at nævne Mærgling, Dybbearbejdning, Draining med Risknipper, Kløver, Svingploven, Handedplanter, Bæxeldrift og først og fremmest en rationel Gjødnings-Bemttelse, der alle tilbels ere Produkter af den belgiske Landmands Tænkfomhed og Erfaringer, — og vi maa indrømme, at saa Lande i Verden have praktisk bidraget saa meget til at have Agerbruget til dets nuværende Højde, som netop Belgien. I forrige Aarhundrede og Begyndelsen af dette var det altid Tyskland og navnlig Holsten, og nu for Tiden er det England og navnlig Skotland vi stadig see hen til som følgeværdige Exempler, men vi skulle mindes, at hvad Englands Agerbrug nu er for os og hele Verden, det var Belgiens gennem mange Aarhundreder for England, Tyskland og omliggende Lande, og at det endnu gjenmer en Skat af praktiske Erfaringer, som vi intetsteds kunne finde større eller rigere.

Er Agerbrugets Historie et af de interessanteste Afsnit af ethvert Folks Historie, fordi dettes Sundhed, Kraft, Sæder og

Stikke affspejle sig i det saa fuldt som i noget, — intetsteds er den dog interessantere end i Belgien, dels fordi det allerede tidligt her naaede en saa høj Udvikling, og dels fordi det i Belgien fra første Færd af har været en Sjøsel og Næringsvej, som hverken Ridder eller Rigmænd undsaa sig for at offere sin Tid og sine Kræfter, medens den saa mange andre Steder som en foragtelig Bestilling henslængtes til Fattige, Trælle og Livegne. Vi maa derfor først med et Par Ord dvæle ved dets Historie og værlende Skjæbne gennem Tidernes Løb.

Det er Julius Cæsar, som paa en Maade har lagt Grunden til Belgiens senere Udvikling; thi fra da af mærker man den romerske Kulturs Indflydelse paa Landets Opblomstring. Ikke skulde man da ved at see Landet have anet, at der der skulde udvikles en saadan Frugtbarhed, Rigdom og Kultur, thi saa Steder fandtes en daarligere og utaknemmeligere Jordbund. Begrændset af store næsten uigjennemtrængelige Skove i Syd, bestod Landet kun af flade lavtliggende Strækninger, tildels Sandsletter, som enten overskylledes af Havet, der dengang skar sig meget længere ind end nu, eller af Floderne Schelde, Eys og Bisfloder, der ofte gik op over deres Bredder for at oversvømme de brede Flodsenge, som indeholdt den bedste Jord; eller Landet bedækkedes af Moradser, Søer og Sumpe, og kun hist og her fandtes enkelte højere liggende Strækninger, hvorpaa en sparsom Befolkning fik sit tarvelige Udkomme ved Jagt, Fiskeri og lidt magert Kvæg, og over det Hele hvilede et raat, taaget, usundt Klima, hvis hyppige Frostnætter i høj Grad skadede Plantevægten. De frugtbare smilende Sletter, som vi nu gennemvandre i Flandern og Brabant, bare i hine Dage kun et sparsomt Buskads af Bii og El, der som grønne Øer stak frem af Vandene og de opblødte Moradser. Alt, Klima, Jordbund og Naturen, syntes saa lidt som noget at indbyde den tynde Befolkning til at tage fat paa det umaadelige Arbejde at bringe disse Lande under Kultur; men støttet af Ud-

holdenhed og Flid, af Kjarlighed og et naturligt Anlæg til Jordbrug og Industri, af en Samdrægtighedens Aand, der bragte Kræfterne til at forene sig mod det fælleds Maal, indvandt man lidt efter lidt Jorden til Agerbrug, trængte ved Diger og Dæmninger Floderne mere og mere tilbage til deres Leje og Havet til dets retmæssige Grændser. Romernes Kultur kom Folket til Hjælp: Veje anlagdes, Broer, der endnu staa som Vidnesbyrd om den herlige romerske Bygningskunst, førtes over Floderne, Stovene ryddedes, Agermarkerne udvidede sig, — og at de dyrkedes godt fremgaaer deraf, at Beboerne allerede dengang drog til England for at hente Mærgel til Jordens Forbedring, — Byer hævede sig, Handel og Industri begyndte at blomstre, kort sagt gjennem nogle faa Aarhundreder forandrede Landet saaledes Karakter, at Frankernes lystne rovgjerrige Dine faldt paa det, og de trængte derind. Den Standsning, som disse Plyndringer og Uordner medførte i Landets Udvikling, varede længe, men lidt efter lidt samlede den gamle indre Kraft sig til ny Daad, og gjensidig støttende hinanden naaede de 3 Erhvervsgræne: Agerbrug, Industri og Handel en forbausende Højde; den voksende Befolkning i Byerne stillede store Forordringer til Agerbruget om Uld, Hør, Hamp og andre Handelsplanter samt Næringsmidler, det maatte anstrænge sig for at tilfredsstille dem, men det betaltes godt derfor, thi Handelen, der navnlig søværts førtes paa fremmede Lande med Byernes fortrinlige Industriefrembringelser, bragte Rigdom til disse. Men ikke nok hermed; ved Handelen bragtes ogsaa Flæmingerne Ry vide omkring, og snart see vi derfor Konger og Fyrster i fremmede Lande ved rige Tilfagn at indkalde flamske Kolonister. Vi see dem saaledes allerede fra det 12te Aarhundrede og endnu til Cromwell's Dage at drage over til England for at lære de derboende Folk at bygge Diger mod Havets og Flodernes Oversvømmelser, at udtørre Sumpe ved Bejrmøller, at dyrke Humle, Turnips og alle Slags Grønt. Vi see flamske Kolonier at udbreedes i Sachsen, Thüringen, Holstein, Bremen og langt ind i Østerrig; vi see dem kaldte til Frankrig for at udtørre og op-

dyrke den Del af Poitou, som endnu kaldes „Lille Flandern“, og overalt, hvor de kom, satte de sig ved deres Dngtighed Minder, som endnu kunne spores.

Vi finde desværre ingen Landbrugsstatistik fra den Tid, men endnu findes der Midler, hvorved vi kunne faae et Indtryk af den Højde, hvortil Udviklingen i hine Dage var naaet. De store mægtige Kirker og de prægtige Raadhuse, som vi endnu frydes ved næsten i hver By i Flandern og Brabant, staa som herlige Vidnesbyrd baade om den Velstand og Skjønhedsfands, som da sad tilhuse hos Flamingerne, og de minde netop ogsaa om de to store Faktorer i Folkelivet, der gav dette en Kraft som intet andet magter: en stærk religiøs Verbødighed parret med en fri virksom og dngtig Selvstændighedsfølelse. Hvad enten vi besøge de gamle Byer, hvor de prægtige med Billedværker rigt smykkede gamle Borgerhuse gjemme en Historie i sig, hver for sig, eller vi gjennevandre Hederne og Skovene og see Opdyrkerens Spade og Hakke uventet støde paa Leaningerne af store Bygningsværker og fordums Herlighed, — overalt maa vi føle os grebne af de omfattende Minder om Flanderns Rigdom og Kultur i Middelalderen. Først var det Brugge og Gent, siden Mecheln og navnlig Antwerpen, der sadde som Industriens og Handelsens Dronningebyer i det nordlige Europa. Floderne sejlbargjordes, Kanaler gravedes, Veje anlagdes; hver Uge droge 2000 tungtlæssede Fragtvoogne til og fra Antwerpen; de besørgede Udførslen langt ind i de tilgrændsende Lande, medens den levende Skibsfart ned ad Scheldefloden, hvor man ofte talte 2500 rigtladede Skibe, førte de mangfoldige Produkter af den rige flamske Industri til fjerne Lande og hentede Raastoffer tilbage; alene af Klæde udførte Flandern i hine Dage for næsten 20 Millioner Rigsdaler. Og hvad den engelske Industri og Handel i vore Dage er for det engelske Agerbrug, den Støtte, uden hvilken det afgjort vilde falde sammen, det samme var i endnu højere Grad i hine Dage Flanderns Industri og Handel for det omliggende Agerbrug. Det var denne inderlige Sammenvirken af 3 faa mægtige hinanden

støttende Erhvervsgrene, tilligemed Folkets mærkelige uovertrufne Anlæg og Agtelse for den landlige og industrielle Virksomhed, og endelig de frie uafhængige og selvstyrende Forhold, hvorunder Folket levede, der i en Tid, da ellers Mørke, Despotisme, Standsfordomme og aandelig og materiel Goldhed hvilede over alle omliggende Lande, hævdede Flandern til et aandeligt og materielt Standpunkt, som det næppe endnu for anden Gang har naaet.

Saaledes var Belgiens Stilling indtil Midten af det 16de Aarhundrede, men med de bittere blodige Kampe, som Reformationen da fremkaldte, begyndte nu den lange Række af Ulykker, Undertrykkelser, Blodbad og Udplyndringer, som i Løbet af de følgende 2 Hundreedaar, under Spaniolernes, Østerrigernes, Franskmændenes, Englandernes og Hollændernes varslende Herredomme, bragte dette rige lykkelige Land i saa dybt Forfald. Vel var der Tidspunkter, da en ordnet Styrelse søgte atter at fremhjelpe de fordum saa blomstrende Erhvervsgrene, men snart brød atter Uvejrløs, som kastede dem endnu dybere. Den kommunale Frihed, uden hvilken ingen kraftig Udvikling er mulig, blev brudt; Industrien led Trængsel paa alle Maader; Udførslen besværliggjordes; Scheldefloden, den vigtigste Udførselsvej, blev lukket, og herved modtog Industrien maaske sit dybeste Saar, thi Verdenshandlen flyttedes fra Antwerpen til Amsterdam, og de store Gallejer, som rigtladede havde krydset Østersøens og navnlig Middelhavets Bølger, vare nu fordømte til at raadne op i Antwerpens lukkede Havn og langs Scheldeflodens muddrede Bredder. Forgjæves gjorde Agerbruget af og til Kraftanstrengelser for at holde sig oppe, men det var umuligt, Livskilden: Industrien, udtørredes mere og mere, og Hede, Krat og Sumpe bredte sig ud over Strækninger, der gjennem flere Aarhundreder hvert Aar havde smuktet sig med rige Afgrøder.

Det er først fra Midten af forrige Aarhundrede, at vi atter see Agerbruget begynde at hæve sig. Trods dets Forfald stod det endnu højere end andetsteds; en Mængde Erfaringer

vare overleverede fra Slægt til Slægt, og da ogsaa Grundkarakteren i Folket: dets store Kjarlighed og naturlige Anlæg for de landlige Syssler, havde bevaret sig, see vi atter det belgiske Agerbrug at gjenfødes med en vidunderlig Hurtighed og Sikkerhed, og atter at indtage den hæderfulde Plads som Fører i den Kamp, der i Slutningen af forrige Aarhundrede i alle Lande begyndte af det nyere Agerbrug mod gammel Slendrian og forstenede Fordomme. Og Jordbunden i de omliggende Lande var nu anderledes moden til, at dets Mission som Bærer af et rationelt Agerbrug kunde lykkes; ikke længer behøvede Konger og Fyrster nu ved kunstige Midler at søge de belgiske Erfaringer indplantede i deres Lande, det var af egen Drift, at der af Folkene selv droge Mænd til det berømte Flandern for der at hente Raad og Erfaringer til de store Reformere i Agerbruget, som det sidste Hundrebaar har været Vidne til.

Vel har der ogsaa i dette Tidsrum været vanskelige Kriser for Agerbruget i Belgien at gennemgaa, men det er dog der, at vi finde Grundlaget til det nyere Agerbrug, som nu i saa mange Lande bidrage til Folkenes stigende Velvære. De Theorier, der vare fremgaaede af Aarhundreders Erfaringer, og hvorom den dygtige flamske Landmand værnedes med Trofasthed og faderlig Kjarlighed, trods Tryk og Savn og Fattigdom, ere nu vandrede Verden over, og blevne alle Folks Ejendom, og hvert Land har optaget og tillæmpet dem efter dets ejendommelige Forhold. Intet Land har i denne Henseende draget større Nytte af dem end England*), thi det ligger i det praktiske

*) I Slutningen af forrige og Begyndelsen af dette Aarhundrede blev Belgien gennemstuderet af engelske Rejsende; de havde imidlertid ofte Vanskelighed ved at trænge rigtig tilbunds i en saa mangesidig Forretning som det flamske Agerbrug; Beboernes noget indesluttede og mistænksomme Karakter og det fremmede Sprog bidrog til at forøge disse Vanskeligheder. Da derfor selv den berømte John Sinclair, som det store Agricultural Board i London udsendte for at trænge til Bunds i det flamske Landbrug, kom tilbage med uforrettet Sag, fandt man paa at gaa en anden Vej ved i alle de flamske og brabantiske Blade at lade indbyde til en Konkurrence om den bedste og fuldstænd-

engelske Folks Karakter, at det ikke blindt følger i Andres Spor, men at det selvstændigt tilegner sig, hvad Godt det andetssteds seer, og tilhugger og benytter Bygstenene saaledes, som de bedst passe for dets Tarv. Derfor finde vi, at det engelske Agerbrug i flere Retninger langt har overgaaet Moderlandets, saaledes f. Ex. hvad Agerdyrkningsredskaber og Husdyravl angaa, og i disse Grene ville vi høste langt større Udbytte ved at gaa til England end til Belgien. Men maa vi end anerkjende Datterens gode Sider, saa bør vi dog ingenlunde miskjende eller glemme Moderens uomtvistelige Fortrin; de ere desværre i den sidste Tid stillede altfor meget i Skygge og gjemme dog mangt fortrinligt Vink, der fortjener vor Eftertanke.

Naar i det Foregaaende er nævnet, ligesom naar der almindelig tales om det belgiske Agerbrug, menes ikke dermed dette i dets Helhed, thi der er en overordentlig Forskjel mellem Agerbruget i de forskjellige Provindsfer, ja afgjort større end i noget andet Land af lignende Kladeindhold, -- en ny Grund til, at en Undersøgelse af Belgiens Agerbrugsforhold frembyder en saa høj Grad af Interesse. Nej, — alt det Gode, vi ovenfor have sagt, vilde kun daarligt passe, naar vi ikke strængt fastholdt, at der kun er ment det flamske Agerbrug eller rettere sagt det Agerbrug, som vi træffe hos den flamske Del af Befolkningen, hvis Nationalitet ikke strængt maa bedømmes efter Sproget, da det franske Sprog ved den Begunstigelse, det i lang Tid har nydt, paa Sydgrændsen og navnlig i den sydvestlige Del har fortrængt det flamske Sprog, medens dog Beboernes Herkomst og derfor ogsaa deres Sæder og Skikke,

digste Beskrivelse af det flamske Agerbrug; 3 store Pengesummer fattes som Kampens Pris. 7 større Afhandlinger, hvoriblandt ogsaa et fortrinligt Værk af van Aelbroeck, hvoraf heldigvis en Kopi blev tilbage i Belgien, var det aabne og forekommende Svar, som fra Belgien sendtes tilbage over Kanalen; — mærkeligt nok, der indløb aldrig Svar eller Præmier fra Selskabet, og Afhandlingerne forsvandt sporløst i Selskabets Arkiv.

Karakter og Ejendommelighed er flamsk. Det er altsaa ikke blot Provindsen Vest- og Østflandern, om de end indtage Hovedmassen, men ogsaa den nordlige Del af Brabant, Nord for en Linie over Grammont, Bryssel og Løwen, samt Provindserne Antwerpen og Limburg, der have det flamske Agerbrug. Forholdene i disse 2 sidste Provindser ere imidlertid ejendommelige formedelt de store Hedestrækninger, der findes der, og da de allerede tiidels ere omtalte under „Landbruget i Kempen“, kunne de her forbigaaes, og Beskrivelsen derfor indskrænke sig til den større vestlige gammeldyrkede Del af Flamingernes Jord, som vi altsaa, noget i Strid med den nuværende politiske Inddeling, men i temmelig Overensstemmelse med Befolkningens Nationalitet, ville kalde Flandern. Strækningerne langs Havet og Scheldesfloden, de saakaldte Boldere, der ere affatte af og tiidels indvundne fra Havet, ere, hvad baade Jordens Bestaafenhed og Dyrkning angaaer, saa afvigende fra det øvrige Flandern, at vi foreløbig maa lade dem ude af Betragtning, blot holdende os til den Del af Jorden, der er henlagt under det ejendommelige rige flamske Agerbrug.

For den, der ad Bærnanen farer ind igjennem disse dejlige Provindser og overalt seer Jorden skjult under smukke Afgrøder, eller selv for den, der ved en Vandring gjennem Landet kun gjør et overfladigt Bekjendtskab med dens Kultur, vil den flamske Jordbund let komme til at staa som en af Naturen frugtbar Jord, og man bringes ikke ud af denne Formodning, hvis man hist eller her skulde see en nyopløjet Mark, thi Blodfuren ligger fort og muldrig og forraader ligesaa lidt sin egen oprindelige Fattigdom som sit Underlags Udselshed. Men lægge vi Mærke til Bærbanernes og Kanalernes Gjennemføringer, disse Snit ind i Jorden, som ofte aabne et saa godt Indblik i dens Grundkarakter, da see vi snart, at den frugtbare Jordoverflade i de fleste Tilfælde kun er et Kunstprodukt, en guldne Kasse, som kun Aarhundreders Anstrængelser og Omhu have kunnet lægge om den. Ravnlig gjælder dette om Provindserne Vest- og Østflandern; omkring Brygge og især Syd

for den findes rent Sand, ofte med et Lag af Sandahl eller et temmelig fast Konglomerat af skarpkantede Stene; endnu ligger en Del af disse Strækninger i Hede, og Jordens oprindelige Magerhed er paa saadanne Steder iøjnefaldende, medens paa den anden Side de friske frodige Afgrøder lige paa Randen af Heden pege hen paa den Velsignelse, der ligger gjemt i en grundig og omhyggelig Opdyrkning. Længere Øst paa i Nærheden af Gent findes enkelte Sandstrækninger, der ere blandede med nogen Ler, medens andre, der først i den sidste Tid atter indtages til Skovanlæg eller Dyrkning, ere saa lette, at de vanskelig kunde holde Stand mod Vinden, hvis ikke Beboerne kom dem til Hjælp. Gaa vi endnu længere mod Øst møde vi denne Jord i Waeslandet, der, som vi senere skulle see, fortrinsvis kan kaldes et Kunstprodukt, thi skøndt den nu er en af de smukkeste og bedst dyrkede Pletter i hele Belgien, har den dog oprindelig, og det endnu for nogle faa Aarhundreder siden, været en tildels gold Sandhede. Vende vi os nu mod Syd, da træffe vi mellem Antwerpen og Mecheln og i Nordbrabant vel en fortrinsvis sandet men dog noget lerblandet Jord, og længere Vest paa er det først ved Kortryck at vi træffe paa Ler. Men gaa vi nu længere mod Syd, bliver Jorden mere og mere leret og samtidig dermed mere bakket, medens de hidtil omtalte Egne ere saa flade, at det kun er ved de omhyggeligste Udgraftninger, at man har kunnet lægge deres Jorder tørre. Lidt efter lidt naae vi da op i den stærkt lerede, meget bakkede, af Naturen langt frugtbarere men mindre godt dyrkede Del af Sydb brabant og Nord-Hainaut. Naar vi nu hertil føje, at der undertiden hist og her findes Smaasøer, Moser og Moradser, hvis Udtørring Jordens Fladhed hidtil har trodset, saa mangler endnu kun et Moment for at Læseren kan have et nogenlunde fuldstændigt Billede af det Jordsmon, som Flæmingen har at arbejde; — kaster man et Blik paa Kortet sees strax, hvad det er. Som en Bifte spreder Scheldefloden med alle dens Bifloder sig ind over Flæmingernes Jord; nogle af dem tage

deres Udspring inde i Frankrig, andre oppe mellem Banterne i Hainaut, men i begge Tilfælde komme de fra grundfrugtbar Egne og føre fra Højlandene en Mængde opstemmet Ler og Dynd med sig, som de i Tidernes Løb have aflejret i de brede Floddale, som de forhen overstykkede, men i hvis Midter de nu ligge sammentrængte mellem de Rækker af Diger, som Beboerne i Aarhundredernes Løb have opførte til Bærn for de bag Digerne liggende marstagtige overordentlig frugtbare Enge. Den Skat af naturlig Frugtbarhed, som ligger gjemt i disse Enge, har været og er vedvarende en ubetalelig Støtte for Agerbruget, selv i flere Miles Afstand, hvorom de meget høje Priser — indtil 3000 Rdl. pr. Td. Land Eng — nok som vidne.

Flandern er det lille Agerbrugs egentlige Hjemsted*); her skyldes ikke Agerbrugets Fremstrid og høje Standpunkt saaledes som i England til rige Godsejere og Landlorder,

*) Henviende til et senere Afsnit, i hvilket de landøkonomiske statistiske Forhold nærmere vil blive fremstillede, skal jeg blot her meddele et Par Data, der vil give en foreløbig Ide om Ejendomsforholdene og den dertil knyttede Befolkning i Belgien.

I Østflandern er hver Bedrift i Gjennemsnit $4\frac{1}{2}$ Td. Land Ager og Eng.

Af 1000 Jordbrug ere 447 under 7 Stp. Land, 416 fra 7 Stp. til $8\frac{3}{4}$ Tdr., 118 fra $8\frac{3}{4}$ —35 Tdr., 19 fra 35—86 Tdr. og kun 1 derover.

Af de 800 Jordstykker, der bleve gennemstaarne ved Anlæget af en Jernbane i Waeslandet, var der kun 157, der havde en Størrelse fra 2—3 Tdr. Land.

Paa 100 Tdr. Land dyrket Jord lever i Østflandern 155 Mennesker (hvoraf 60 ere Arbejdere), medens der paa hver 100 Tdr. Land i Belgien i det Hele taget findes 86, i Lombardiet 78, i England 59, i Frankrig 44, i Danmark 18 og f. Ex. i Frederiksberg Amt 28.

der, sættende en Ære i at være Bestyrttere for nye Forbedringer og i at »highfarming« skal finde et Afsl paa deres Gaarde, nøjes med at drage saa Renter af disse; denne Lykke for et Land og dets Agerbrug, som kun er mulig, hvor foruden Dngtighed tillige saa store Kapitaler, saa blomstrende en Handel, saa fordelagtig og storartet en Industri og saa rige Kolonier som de engelske staa som Agerbrugets Støtter og Bærere, — denne Lykke er ikke eller har i hvert Fald ikke siden i Middelalderen været til Huse i Flandern, det er den lille Jordbruger, som, seende nøje paa hver Skillings Rente ud af sin Jord, her er kaldet til at være Agerbrugets Bærer og Repræsentant, og som kun ved en overordentlig Flid og Paapassenhed bliver i Stand til paa sit lille Jordstykke at holde Konkurrencen ud med sin rige Nabo hinsides Kanalen, ja til endog daglig at mødes med ham paa hans Marked, thi Produktudførslen fra Belgien til England er større end man i Reglen troer, om end naturligvis Indførslen af Korn fra andre Lande overstiger Udførslen. — Lad os da nøjere undersøge de Omstændigheder, som gjøre, at han ikke ligger under i denne Konkurrence.

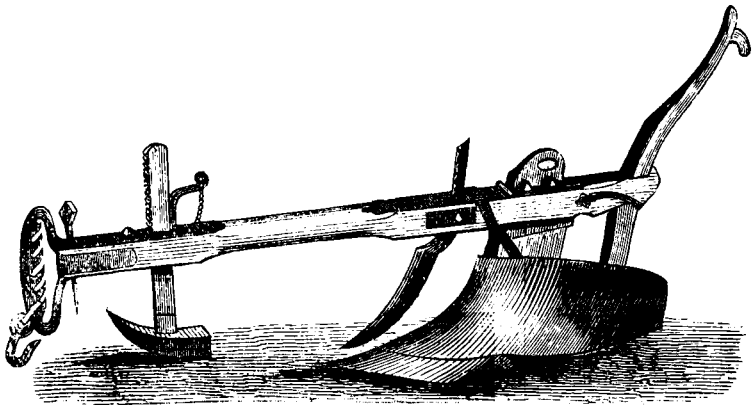
Det er først og fremmest i Jordens Bearbejdning, at Flæmingerne ere Mæstre, og ikke uden Grund har man kaldt Belgien Europas Have, thi den samme Omhu ved Dykning og Rensningen af Jorden, som andetsteds bliver Haverne til Del, nyder her næsten al Jorden. Ganske vist er det kun en saa tæt Befolkning og forholdsvis billig Arbejdskraft som den belgiske, der tilstøder en sliq Kultur, men ikke blot Folkemængden, ogsaa Folkedngtigheden bidrager Sit dertil. Ingen forstaaer saa godt som Flæmingerne at bedømme sin Jords Godhed, at vælge de for den bedst passende Kulturplanter og at give Jorden den for hver af disse heldigste Bearbejdning. Hvis gamle Thæer havde levet i Belgien istedetfor i Preussens Sandegne, vilde han næppe have fremstillet sin bekjendte Humustheori, thi Belgien vilde snart have lært ham, at vel er en muldrig Madjord et godt Kjendemærke for en god Jord, men at det kun er

den Muld, der dannes ved Forraadning af vegetabilsk og animalisk Gødning, der har Betydning, og at Mængden af de tilstedeværende Alkalier, Salte, Sand, Ler, Kalk og Stene ere Momenter af yderste Vigtighed; man behøver blot at læse det første Afsnit af van Helbroecks fortrinlige Vært: „Werkdadige Land-boum-kunst der Flamingen“ (Gent 1823) for at forbauses ved at see, hvorledes den liebigste Mineraltheori, der, fremsat 1840, gjorde en saa stor Omvæltning i Agerbrugs- og Gjødningsprinciperne, hvorledes den allerede længe forud havde været den ledende Grundsætning for den praktiske Belgier, kun havde han ikke med Analyse og Remiens Nøjagtighed bestemt præciseret den Opfattelse, som Aarhundreders Erfaringer empirisk havde ført ham til, og som var den ledende for ham i hans Agerbrug.

Vi vide, at den flamske Plov har været kjendt og brugt i Belgien i Aarhundreder, og at den har dannet Grundlaget for de forbedrede engelske Plove, ligesom dens Form ogsaa gjenkjendes i den meget udbredte Hohenheimer Plov, som den berømte Schwertz dannede, da han blev Forstander for Landbrugsakademiet i Hohenheim, og til hvilken han sikkert medbragte Modellen fra sit lange Ophold i Belgien; den er altsaa Moder til alle det sidste Aarhundredes Reformere i Plovvasenet, og alene gennem denne ene Ting har saaledes det belgiske Agerbrug haft en saa mægtig Indflydelse paa hele den nyere Tids Agerbrug, at det er med god Grund, man i Hohenheims store Redstabsamling har henstillet et forgyldt Exemplar af den hohenheimske Plov, og at selv Schillers Muse hørdrende har besunget den. Lad nu være, at dens noget klodsede Form med den ene Stjert og Skøjten foran ikke tiltaler os, vi skulle dog nødes til at anerkjende den, naar vi see den Fuldkommenhed, med hvilken Flamingen med denne Plov kan behandle sin Jord, naar vi see, hvorledes de smalle Agre forme sig saa smukt under hans Hænder, som vare de lagte op af Spade og Rive. Han kan ikke undvære Skøjten paa sin Plov, men det er ikke

paa Hestenes Beføstning og til Dovensflabs Pleje at den bibeholdes, men snart skal han skrælle Jorden tyndt, snart pløje dybt igjennem, snart flække en faa Tommer bred Kam, snart udstikke en Fure saa ret som en Linie; kun naar han pløjer paa flad Jord kan Ploven beholde den samme Gænge, overalt, hvor han pløjer paa de smalle Agre, maa Ploven stilles om for hver Omgang, thi der er ikke 3 Furer, som skulle være eens; Flæmingen regner ofte ikke sine Agres Bredde i Alen eller Favne, men i Fureres Antal, — 6—8—10 Furer er det almindelige i hver Ager, — og naar der skal arbejdes med en saadan Nøjagtighed, er det let at forstaa, at en støttende Forstilling er nødvendig.

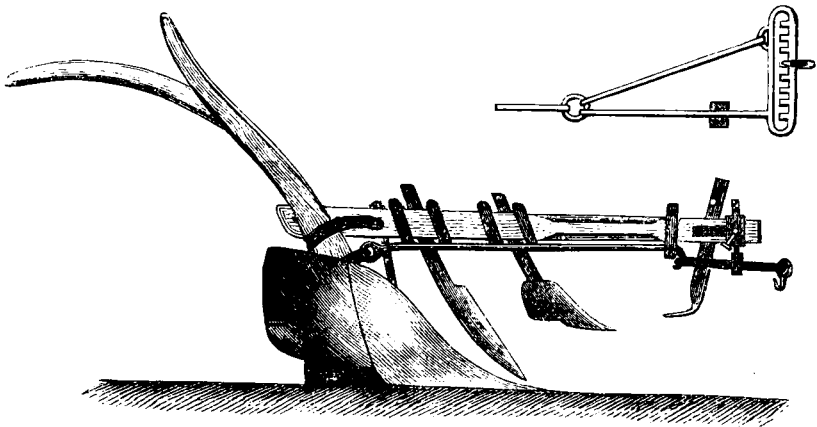
For vore Forhold vilde denne Plov ikke passe, dertil er den for klodset og plump lavet, og dertil ere vore Jorder for urene, stenede og for lidt behandlede. Den har en lige, meget

Den flamske Plov.

lang (67 Tommer) Træaas, Træstjert og i Reglen et bredt Brædt paa Landsiden, der baade tjener som Bryst og tillige vil forhindre den ofte saa løse Jord i at falde ind i Ploven,

da det rager op gennem Afsen. Muldsjælen vender til venstre, er snart lang, snart kort, men altid vel bøjet og vender Furen smukt. Langjernet er næsten altid knivkrummet og sidder langt tilbage paa Afsen tæt ved Brystet. Iøvrigt findes der en Mængde Omændringer af den i de forskjellige Egne, saaledes de brabantste og hainautste Plove, der adskille sig fra den ved at være noget sværere, have en endnu bredere Kiste bagtil (13 Tommer bred), have en Muldsjel, hvis bagerste Halvdel kan stilles i forskjellig Bredde, medens dens forreste Halvdel dannes af det meget store buede Skjær, der gaaer helt op og dækker hele Plovens Bryst; og endelig have disse Plove, ligesom de fleste andre (Limburgerploven, Lütticherploven o. fl.), et Stræl-

Limburgerploven.

jern foran Langjernet, eller et lille Plovlegeme bestemt til at tage og vende en lille Fure af et Par Tommers Dykkelse, inden Langjernet skærer ind. Dette har aabenbart store Fordele i mange Tilfælde, hvor man ellers maatte udføre en ligefrem Dobbeltpløjning, og er sikkert overført fra de nyere fortrinlige engelske Plove, hvis heldige Indflydelse man ogsaa i

andre Retninger sporer paa Belgiernes Plove, medens dog den gamle Grundform bibeholdes.

At pløje godt i en Flæmings Dine er en hel Kunst, som det langtfra er givet alle at kunne lære; det er tillige et Studium, som her vilde fordre for megen Plads, om det blot nogenlunde udtømmende skulde beskrives, men som et Exempel skal jeg tillade mig, tildels efter Schwerz, kortelig at uævne, hvad Flæmingen maa iagttage, naar han f. Ex. skal ompløje en Kløvermark, der, da den har været udlagt i Vintersæd, er opdelt i de smalle Agre; ellers foretrækker man altid at have Kløveren paa flad Mark. Vi maa altsaa forestille os 2 Agre ved Siden af hinanden med en dyb Agerfure i Midten, og Ploven, som de fleste Plove i Flandern, at vende Furen tilvenstre.

Ploven stilles saa fladt, at den kun kan tage en 2 Tommer dyb Fure, og sættes i Jorden noget tilhøjre for Midten af Agerfuren, ned i hvilken Furen altsaa tildels kastes, og vender paa samme Maade tilbage paa den anden Ager langs venstre Side af Agerfuren; Ploven stilles nu 6 Tommer dybt, gjør en Omgang i Bunden af de samme Furer, og Begyndelsen af den nye Agerryg er da dannet; Ploven stilles atter 2 Tommer dybt, gaaer en Omgang, atter 6 Tommer dybt og gaaer i Bunden af sidste Omgang. Der er nu kun et smalt Stykke (1 Fod bredt) tilbage af de gamle Agres Rygge; dette ompløjes ej strax, men man gaaer til Raboagrene, ladende de gamle Rygge staa urørte et Par Uger for at de rigtig kunne paavirkes af Luften. Efter denne Tid spænder man 1 Hest for en særlig dertil indrettet Plov, der stilles 2 Tommer dybt; Hesten forspændes, saa den kan gaa i Furen paa højre Side af den gamle Ryg; Ploven sættes ikke an midt i Ryggen men saaledes, at den affræller $\frac{2}{3}$ af den ned i Furen, idet man hælder Ploven lidt over til Landsiden, blandt andet for at den kan faae en fastere Gang, da den ellers let glider ned ad den smalle Ryg; saaledes vedbliver man hele Marken over, og først da tager man fat paa at affrælle den sidste endnu urørte Trediedel af Ryggene; dette er meget vanskeligt, da de kun ere 3 Tommer brede; ved Skøjten hæves Ploven saa meget, at Spidsen af Skjæret ikke kan gribe ind i Jorden, og Ploven holdes da saa skraat, at det blot bliver Skjærets Binge, der affjærer denne Rest. De øverste 2 Tommer ere altsaa strællede af de gamle Rygge, men inden disses Bundstykker ompløjes, bringes Gjødning i de 2 ved hver Ager aabentstaaende

Furer, i hvis Bund blot den tynde Affstrøling er nedkastet, og først da tages der fat med den almindelige Plov at fløve den sidste Rest af Ryggene og i deres Sted at danne Agerfurerne mellem de nye Bede; men da disse Agerfurer kun maa have 1 Plovfures Bredde, og man dog maa tage 2 Furer for aldeles ligeligt at tildele hver Ager det Halve af den staaende Ryg, saa stilles Ploven saaledes, at den, gaaende meget dybt og skjævt, først affløjer en Fure, som er de $\frac{2}{3}$ Dele af Ryggens Brede for oven og kun $\frac{1}{3}$ Del i Bunden, og derefter tages den sidste Rest ved en endnu dybere Fure, der har $\frac{2}{3}$ Dele af Ryggens Brede i Bunden og kun $\frac{1}{3}$ Del foroven. Nu er Pløjningen færdig, men endnu er der langt tilbage at ændre med Harve, Spade og Slæber, inden Ageren faaer en saa regelmæssig hvælvet Form, som Belgieren forlanger.

Dette maa være nok for at give Læseren at forstaa, hvilket Studium Pløjningen er hos Flæmingen og hvilken Omhu den fordrer; saameget mere som dette kun var en enkelt Slags Pløjning, og der gives mangfoldige andre, der hver for sig fordrer en forskjellig Fremgangsmaade.

For den, der ikke har været i Belgien, lyder det maaste underligt at tale om Agre kun 6—10 Furer brede med dybe Båndfurer mellem hver, men selv for den, der blot ad Jernbanen er faret igjennem det, vil det være kjendt; det seer altfor mærkeligt ud og giver Landskabet en altfor ejendommelig Karakter til ikke at vække enhver Fremmeds Forundring; og er man en nogenlunde skarp Sagttager, vil man ogsaa selv paa en saadan Gjennemfart lægge Mærke til, at jo bedre Agerbruget er i en Egn, desto smallere ere Agrene, — det skulde da være, at man tilfældigvis førtes gennem Waeslandet, thi der er, som senere skal vises, Markernes og Egnens Udseende et helt andet. — Vi betvivle Fordelagtigheden af den store Mængde Båndfurer, som man ligesaavel finder paa de højtliggende og tørre Zorder som paa de lave og fugtige, ligesaavel paa Sandjord som paa Lerjord, og for os, der nu i Draining og Ridsaa-ning — takket være Englænderne — have fortrinlige Midler til at erstatte de to væsentligste Goder, som det belgiske smaalagrede System frembyder, kan det aldrig yde prak-

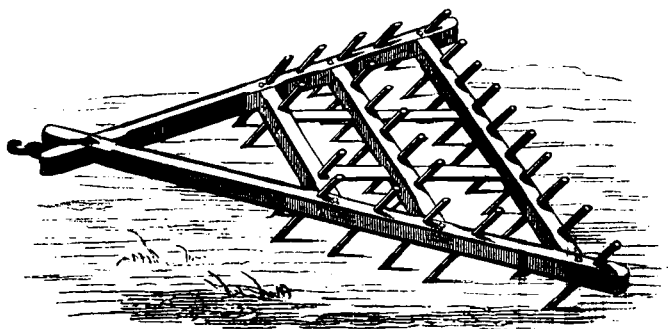
tiste Fordele, ja selv for Belgieren er maaske den konservative Fastholden ved det ikke længer tidsvarende. Men vi maa ej dømme ham for haardt, fordi han ikke kan komme bort fra det, thi uden det havde han næppe kunnet bringe sit Agerbrug saa højt eller ført det saa nær til at være et Havebrug, hvilket de smalle Agres Benævnelse af „Bede“ ogsaa paapeger. Selv Romerne, hvis Agerbrug paa Virgilius Maros Tid stod saa mærkelig højt, at vi i hans „Georgica“ gjenfinde mange af de saakaldte „Nutidens Fremstrid“ i Agerbruget allerede beskrevne og beskrevne hos ham som hjemlige, — selv hos dem var Markernes Inddeling i saa smalle eller endnu smallere Bede gjenemgaaende. Om denne Dyrkningsmaade af Romerne indplantedes i Spanien og Frankrig og derfra udbredte sig til Belgien eller om den førtes direkte med de gamle Romere ind paa Flanderns Jordbund, da Agerbruget her begyndte at udvikle sig saa herligt, skulle vi lade være usagt, kun er det vist, at den er ældgammel hos Belgierne, navnlig til al Vintersæd (Hvede, Raps, Rug og Vinterbyg), hvorimod den kun undertagelsesvis har været brugt og bruges paa Baarsædsmarkerne, og i Reglen er den udeluftet fra Hør-, Kartoffel-, Klover- og Havremarkerne. Hensigten med den er først og fremmest at kunne aflede Vintervandet tidlig om Foraaret, saa at der kan komme Mildhed i Jorden nogle Dage før end ellers, og at Værten af Vintersæden og Behandlingen af Baarsædsmarkerne kan blive begyndt. Dernæst skulle disse Agerfurer tjene som Gange, hvorfra Lugning, Kornets Pasning og Jordens Behandling under Værten let kan finde Sted. De skulle tillige fremme Adblutningen af Jorden, og tjene som en Slags Brak eller Hvile, idet Vandfurens Plads paa Ageren skifter fra Aar til Aar; derved bliver da ogsaa lidt efter lidt Jorden dybt bearbejdet, thi ved ingen almindelig Pløjning naaer man saa dybt som i Vandfuren. Man har indvendt imod denne Dyrkningsmaade, at der ikke kan staa saamegen Sæd paa det smalle hvælvede Bed, som paa den flade Ager; — denne Indvending har vist intet at sige, man faaer maaske mindre Straa, men Aret

bliver fyldigere, og iøvrigt vil man forgjæves hen ad Sommeren lede efter Vandfurer, naar man seer ud over en Mark, Sæden har luffet fuldstændig over dem; desuden vilde jo med endnu større Grund den samme Indvending kunne rejses imod Radsaeningen, der endnu saa ofte miskjendes og fordømmes, og som maaste endnu ikke er tidssvarende for os, men som dog upaatvivelig er et praktisk Fremtidsmaal for os, som den har været det for Engländerne i den nyere Tid, og var det for Romerne i Oldtiden. En anden Indvending synes mere holdbar: man faaer en uregelmæssig Afgrøde paa Marken, stærkt Korn midt paa Ageren, tyndt og kort paa Kanterne, og Fordømmelsen faaer Styrke, naar der sees hen til, hvorledes det ofte seer ud paa vore Agre, der dog ere saa brede. Flamingen veed at hjælpe derpaa; — som der ovenfor blev bemærket under Bløjningen, giver han de yderste Furer langs Vandfurerne et Extratilskud af Gjødning, de to midterste Furer, der danne den ny Rng, faae derimod aldrig nogen, og han fiktrer sig derved en jævn Afgrøde.

Bedenes omtrentlige Brede er allerede omtalt; deres Midtes Højde over deres Kanter er forskjellig, men omtrent 8 Tommer; selve Vandfurerne ere 7—9 Tommer dybe; efter at Markerne ere behandlede: harvede, overflabte, tilsaade, harvede og tromlede, hvorved en Del Jord er falden ned i Vandfurerne, oprensnes de med en gammel Plov uden Rangjern og Muldfjæl og sluttelig med Spaden, hvorved Jorden kastes ind over Ageren og bidrager noget til en fuldstændigere Dækning af Saasæden. Marken er nu færdig og frembyder et særdeles smukt Skue.

Ikke blot Ploven, men ogsaa de øvrige Redstaber ere ligesaa simple som antike; og der hører en gjennemarbejdet flamsk Jordbund og en Flaming's Flid og øvede Haand til, for at slige Redstaber skulle kunne gjøre Arbejdet saa smukt og godt, som der fordres. Hele denne Samling af svenske, skotske, norske og rullende Harver, Skarifikatorer og Extirpatorer, tunge og lette, som vi alle andre Steder træffe paa veldrevne Gaarde,

ere ukjendte i Belgien, en tre- eller firkantet Harve med runde Trætænder er det eneste Redskab, der maa erstatte alle disse. Kun i Søndbelgiens meget svære lerede Jorder finde vi en Slags Harve med Serntænder, der noget ligner den skotske.

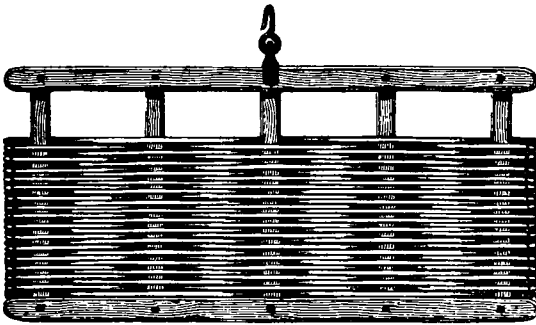

Den flamske Harve.

Træharvernes Tænder ere i Reglen 9 Tommer lange i den forreste Bul, 10—11" i den næste, og de bageste 12"; de ere helt runde med Undtagelse af de nederste 2—3 Tommer, der ere skarpt affaarne; de sidde i Bullene under en Vinkel af 45° , og naar man derfor skal harve dybt igjennem, da spænder man Festene saaledes for, at Tænderne gribe ind i Jorden, skal man derimod blot let overharve Jorden, eller nedbringe Sæd, da spændes ved de firkantede Harver for det modsatte Hjørne, og den trekantede Harve, hvis Tænder næsten ere ligesaa lange over som under Bullen, vendes om, saa Tænderne i begge Tilfælde komme til at vende bort fra den Retning, hvori man kjører. Ved saa simple Midler veed Belgieren at hjælpe sig, og i saa velbehandlede Jorder ere de ogsaa tilfredsstillende.

En særlig Ulempe for Bearbejdningen, som man i Reglen ikke andre Steder vilde tillægge nogen Vægt, har man i Stubbene; de ville være til Hinder for en saa fin Bearbejd-

ning af Jorden, som der forlanges, de maa altsaa staves bort. Er det til Vaarsjød, da sørges ved Efteraarsbearbejdningen for at faae dem forraadnede, men skal der Vintersjød i Stubbene, da maa andre Midler bruges. Naar Stubjorden er pløjet, og Harven har bragt Stubbe og Ukrud (især Kvif, denne besværlige Følgesvend paa alle stærkt dyrkede Jorder) op paa Overfladen, sættes Agerflæberen paa Marken. Det er et gammelt Redskab, som vi ogsaa finde omtalt hos Romerne, og som

Agerflæberen.

bestaaer af en Træramme med Tversjinker, mellem hvilke der er indflettet Grene; Hesten spændes for, Rudsken stiller sig strævende paa Redskabet, og ved vejelvis at lægge sit Legemes Vægt over paa den ene eller anden Fod fremkalder han en slingrende Bevægelse af Redskabet, som end nderligere bidrager til at det let afgnider den vedhængende Jord fra de Rødder og Stubbe, som Harven har bragt op; dette er Redskabets Opgave; nu kommer Haandreven, samler Stubbene og Ukrudet, Børn fylde det i Kurve, og hjem kjøres det for at strøes under Kvæget eller blandes ind i Kompostbunken. Et lignende Redskab, kun at Rammen i Reglen er fyldt med Brædder istedetfor indflettede Grene, bruges ogsaa efter Harven til at gnide Røl-

dene itu, jævne, luffe og fæstne Jorden, hvilket især er nødvendigt til Hø, som man ofte kun nedharver med en let Tjørneharve, hvorpaa man lægger et Par Græstørv.

Hvor omhyggeligt de her nævnte Redstaber benyttes, kunne de dog ikke sætte Markerne saaledes i Skik, som Flæmingen fordrer, dertil maa han have Spaden, dette uundværlige Redskab i enhver flamsk Gaard. Der gaaer næsten ikke en Dag hen, uden at man skal bruge Spaden til et eller andet; ikke uden Grund kaldes den Flæmingens „uadskillige Ledfager“, og ikke uden Grund siger et gammelt flamsk Ord: »De spa is de goudmyn der boeren« (Spaden er Bondens Guldmine); den er hans Stolthed som hans Kjaledægge, og i hans øvede Haand skeer der Underværker med den; med den har han fra første Færd af erobret Heden, med den har han udtørret Sumpen, med den har han hentet det „skjulte Guld“ frem fra Hedens og Mosens frugtbarere Underlag, med den som Baaben har han støvnet til Kamp mod det magtige Vesterhav, mod de opsvulmede Floder, trængt dem tilbage og fravristet dem som Bytte de store dejlige Enge, der nu ligge milebredt langs deres Bredder. Den er Bæreren af det lille Agerbrug og derved af det belgiske Agerbrugssystem; kunde blot vore Smaafolk her i Landet faae mere Smag for at bruge den, og deres Smaalodder skulde blive en Velstandskilde for dem, istedetfor at de nu faa ofte snarere er til deres Fordærv, naar de kun ved fremmed Hjælp kunne magte dem, thi deres Dyrkning maa da rette sig efter andres Tid og Lejlighed.

At et Redskab, der bliver kaldet til saa forskjelligartet Tjeneste som Spaden, maa have en forskjellig Form er indlysende; snart skal den trænge dybt ned i Jorden, snart let jævne Overfladen, snart udgrave de dybe Markfurer eller gjennembryde den stenhaarde Undergrund, snart tynndt affkrælle den øverste Jordforpe; derfor finde vi ogsaa et helt Udvalg af forskjellige Spader i hver flamsk Gaard; til hvert Arbejde haves sin Form, og af disse skal jeg her meddele de Vigtigste saa nøjagtigt, som

det var muligt, med Kejsfetasten paa Ryggen og Noterebogen i Haanden, at tegne dem.

Træspaden (Fig. 5) med halvt Jernblad bruges overalt, navnlig i de lettere Egne, og det er med denne, at de store og idelige Keolgravninger finde Sted; var Bladet helt af Jern, vilde Spaden blive altfor tung for Arbejderen, derfor laves det øverste Stykke af Egetræ, og tilligemed Skaftet faves det ud af eet Stykke Træ. Bladet er næsten plant, en lille Smule hvælvet og fremadrettet med den nederste Kant; foroven er det $10\frac{1}{2}$ " bredt, hvor Jernbladet begynder er det $10\frac{1}{4}$ " bredt og fornedet $8\frac{3}{4}$ "; det er ialt 20" langt, deraf Jernbladet $11\frac{1}{2}$ ". Skaftet er 26" langt. Træbladet er foroven $1\frac{1}{2}$ " tykt i Midten, men kun $\frac{1}{2}$ " tykt i begge Sider, ligesom det ogsaa bliver tyndere nedester.

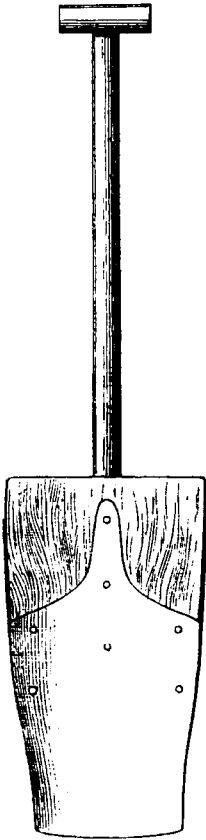

Fig. 5.

Fig. 6.

Et andet Middel til at gjøre Spaderne til Opgravning lette er brugt i Fig. 6; Bladet er 12" langt, $8\frac{1}{2}$ " bredt og næsten plant.

Til Fordybning og Udgravning af Grøfter bruges enten Fig. 7 eller 8. Den første Blad er 16" langt og 6" bredt,

Fig. 7.

Fig. 8.

lidt hulhælvbet og en ubetydelig Smule bredere for neden end midt paa; den andens Blad er mere hulhælvbet, $18\frac{1}{2}$ " langt, $6\frac{1}{4}$ " bredt forneden, $5\frac{1}{2}$ " paa Midten og 6" foroven.

Til Oprensning af Vandfurer, Læsning af Jord o. Ig. bruges Spaden Fig. 9, hvis Blad har en enkelt Krumning, er $11\frac{1}{4}$ " langt, $6\frac{1}{2}$ " bredt foroven og 6" forneden. Til almindelig Gravning i stærkere Jorder bruges Spaden Fig. 10, navnlig træffes den meget i det sydvestlige Belgien ligesom

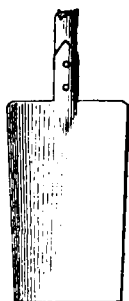

Fig. 9.

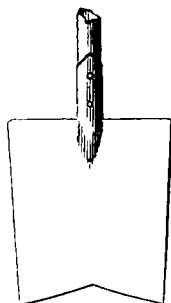

Fig. 10.

ogsaa i Departement du Nord i Frankrig; dens Blad er $10\frac{1}{2}$ " langt i Siderne, $9\frac{1}{2}$ " langt i Midten, 9" bredt foroven og 8" bredt for neden.

Bed Opdyrkning af Hedejord bruges flere Steder Spaden Fig. 11, hvis Blad er $14\frac{1}{2}$ " langt, 7" bredt forneden, $4\frac{1}{2}$ " bredt i Midten og 6" foroven.

Til stenede faste Jorder, navnlig saadanne som have et haardt Lag nede i sig, eller som ere fulde af Trærødder, bruges Spaden Fig. 12. Den er $6\frac{1}{2}$ " bred foroven, Grenene ere $9\frac{1}{2}$ " lange og $1\frac{1}{8}$ " brede. Den synes med Fordøel at kunne bruges til Ahlopbrudning.

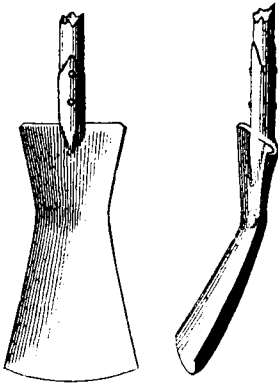

Fig. 11.

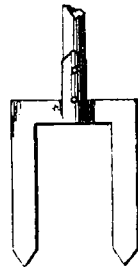

Fig. 12.

Et hermed beslægtet Redskab, som man ogsaa overalt vil træffe paa, er Hakken eller Flæmingernes Braak; den har et stort Blad, 10" langt og 8" bredt, og Skaftet, der er langt, sidder i Reglen under en mer eller mindre spids Vinkel fast til Bladet. Det er en stor Dvælse Flæmingen har i at bruge dette Redskab; det bruges istedetfor Spaden til at vende Jorden og berede den til Sæd, udretter mere Arbejde, men kan naturligvis ikke trænge saa dybt.

Tag den frugtbareste Jord, fyld den med Gødning, men lader man være omhyggelig og fint at bearbejde

den, da vore vel de Ukrudsplanter, der ynede en fast Jord, kraftig frem, men alle vore Kulturplanter, der fordre et veludluftet mildt Borested, ville kun give et middelmaadigt Udbytte. Ingen er længere i Tvivl om Dybpløjningens Nytte; ingen tvivler længer om, at en af Hovedfordelene ved Drainingen er, at Luften kan trænge ned i Jorden, indvirke opløsende paa dennes Bestanddele, bringe sin Varme ned til Planteroden, aflejre sine Vanddampe omkring hver lille Jordpartikel netop paa en saadan Maade, at Plantens kraftige Rodvæv kan drage Nytte af denne Vandforsyning, medens den tidligere altfor rige Vandmængde i Jorden kun var skadelig. Nu forklarer Videnskaben saa fuldt og fyldestgjørende alle Fordelene ved den dybe Bearbejdning, men — mon det ikke er den lille belgiske Jordbruger, der forlængst har forsynet den med Materiale dertil; mon det ikke er hans gamle Erfaringer, som nu ere bragte i System? — Er Underlaget godt, da vendes det op, er det simpelt, tildels skadeligt for Planten, da maa det dog brydes, men det bliver da nede i Bunden i nogle Aar, indtil Jorden atter graves, for at Luften kan forbedre det, inden det kommer op og faaer den mere ansvarfulde Plads som den Madjord, til hvilken Landmanden tillidsfuldt kan betro sin Udsæd. 16—20 Tommer trænger den store Træspade i Reglen med eet Stik ned i den lette Jord; der skal Ovelse og Kraft til sliq Gravning; Spaden vendes ikke, idet den aflægger Jorden, men denne affrydes ved et raft lille Stød med Spaden; i de stærkere Jorder maa man bruge 2 Stik, men ængstes da ikke for at gaa lidt dybere end i de lette. Kun saa Jorder dyrkes udelukkende med Spaden, det er kun Smaalodder, med hvilke dette er Tilfældet; men ligesaa saa, om i det Hele taget nogle, undvære nogensinde Spaden; selv paa de største Gaarde maa Jorden af og til graves, forffjelligt paa de ulige Slags Jord, nogle Steder hvert 4—5te Aar, andre Steder kun hvert 8—10de, men meget fjeldent med længere Mellemrum. „Selv de letteste Jorder graves regelmæssig, Gjødningen vadses ned i Jorden og vilde gaa tabt, hvis vi ikke jævnlis standfede den i Flugten“, svarede

en Bonde mig paa min Forundring over, at saa let Jord kunde behøve saa megen Bearbejdning; — det var blot den ene af Grundene, han nævnedes mig; der er, som vi have seet, flere, men han skjætter ej meget om at give for nøje Bessed, og man maa trænge ind og fritte ud mere end eet Sted, naar man vil have fuld Bessed.

Det er Jordens Bearbejdning i sin Almindelighed, jeg her har søgt at fremstille; at vise hvorledes de enkelte Arbejder til hver af de forskjellige Kulturplanter udføres, vilde her føre os for vidt; men endnu er der dog et Arbejde, som er saa gjen-nemgaaende og saa vigtigt, at det her kortelig maa omtales. Paa den flamske Mark er der altid Liv og Virksomhed, det skal være et strængt Wintervejr, der holder Flæmningen borte fra hans Ager, ellers træffes han der daglig og ligesaa vel naar Kornet staaer og voxer, som naar Jorden skal beredes til det; hvor omhyggelig nemlig dette end er skeet, er Jorden ham dog ikke ren nok. Det er et forunderligt Syn, naar man i Maj Maaned kommer gjennem Flandern, da at see disse lange Rækker af Mænd, Koner og Børn, Side om Side liggende paa Knæ inde paa Markerne, Hovedet noget bøjet og Hænderne travlt bestjæftigede med at afluge hver eneste lille Ukrudsplante, der har stjaalen sig frem mellem Kornet. Det er navnlig Hørren, der er Gjenstand for en saa omhyggelig Lugning; den taaler ogsaa bedst, selv om den er flere Tommer høj, denne Extratromling, som derved bliver den til Del; men Træstoene glemme de aldrig at sætte ved Udkanten af Hørstykket, inden de gaa ind til Arbejdet paa dette. De elske formelig dette Arbejde, og maaste, som van Aelbroeck mener, fordi en indre Følelse siger dem, at den lille Hørplante, som de saa omhyggelig pleje om, er den, der ved Spind og Vævning om Vinteren skal bringe dem og Deres Brødet. Jeg har ofte, selv paa en lille Mark, talt 20—30 ja indtil 40 Lugere i Række, i Reglen barfodede, undtagen Manden oppe paa Fløjen, han har Støvler paa, det er Ejeren selv, der end ikke holder sig tilbage fra dette Arbejde, ja ofte tager hans Kone endog Plads ved hans Side.

At Kartoffel- og Turnipsmarken saavel som Kornet, naar det er faaet i Rader, ogsaa luges og renses under Værten, er naturligt, og jeg har undertiden, navnlig i Waeslandet, gaaet i flere Minutter og forgjæves ledt om en eneste Ukrudsplante paa en nyluget Mark.

Saa snart Kornet er ført af Marken begynder „Kvikkrigen“; man seer dem da overalt med en Kurv i den ene Haand og et Jern i den anden, langsomt gennemsøge Stubbene for at udstikke hver Kvik, som træffes paa; naar derefter Ploven kommer i Gang, følges den af et Par Røner, der sluttelig udpille de Kvik, der kunne være undgaaede tidligere Efterfølgning. Mens alt andet Ukrud omhyggelig bringes i Kompostbunken, hvor det snart raadner, maa Vlden først ihjelslaa den sejglivede Kvik; der sættes ingen Tid til at den seer ud, som om den var visnet.

(Fortsættes)

Det kgl. Landhusholdningselskabs Lærlinge- Institution.

Foredrag holdt i Landh. Selskabet den 22de Januar 1868,
af Professor B. S. Sjørgensen.

Landvæsenlæringer. Agerbrugets trykkede Stilling 1820. Foretagender, der da bleve iværksatte af Landh. Selskabet. Det stigende Antal af Landvæsenlæringer. Midlerne til deres Uddannelse. Nyttens af denne Institution sammenlignet med Landbrugsskoler. Resultatet, der er naaet. Drainings-, Mejeribødker-, Mejeri- og Sveitsjeri- samt Mejerstelæringer. Læringerne, der rejste til Skotland.

Det er nu snart 50 Aar siden at Landh. Selskabet begyndte at antage Læringer, og da denne Foranstaltning vistnok er en Ejendommelighed for vort Fædreland, idet den næppe findes saaledes organiseret i noget andet Land, vil det maaskee ikke være uden Interesse at kaste et Blik tilbage paa dens Udvikling og Historie.

Læringerne kunne henføres til 4 Klasser, som jeg skal omtale hver for sig, nemlig:

1. Landvæsenlæringer.
2. Drainings- og (især tidligere) Engvandinglæringer.
3. Mejeribødker- og Mejeribestyrerlæringer.
4. Mejerstelæringer.

Landvæsenlæringer. Opgaven er her at uddanne unge Bønder sønner til dygtige Agerbrugere, og med denne Klasse begyndtes allerede 1820, saa den kan betragtes som

Stammen for alle de øvrige. Det var jo nemlig da en overordentlig trykkende Tid for Fædrelandet; en ulykkelig Krig var nylig endt, en almindelig Bengenød var fulgt efter, Svækkelse trængt ind i alle Forhold, og en Mængde Familier maatte gaa fra Gaard og Hjem. Dette Tryk blev ikke uden Indflydelse paa Selskabet, hvis Virksomhed i de nærmeste Aar efter Krigen synes aftaget; men heldigvis havde dette en Bestyrelse, som ikke tabte Modet, men tværtimod indsaa, vel særlig tilskyndet af sit virksomme Medlem, senere Gehejmraad Collin, som fra 1808 havde været Præsident, at det netop var en Tid, hvori der maatte gøres meget. Tre hver for sig betydningsfulde Foretagender bleve satte i Gang, nemlig 1) en Understøttelse af Selskabet til en planmæssig Drift af Bøndergaardene, der varede fra 1820—38, og som var temmelig betydelig, nemlig 300 Rdl. til en Helgaard og forholdsvis til en Halvgaard og et Boelssted. 2) Præmiepløjninger, hvoraf den første afholdtes i Efteraaret 1820 ved Frederiksborg, og det ligger nu klart for os, hvilken mægtig Væstestang dette var til Indførelsen af Svingploven, og derved altsaa ogsaa til alle de Fremskridt og Goder, der fulgte denne; og endelig 3) Uddannelsen af Vandværkslærlinger, som jeg iaften skal omtale. Desuden blev der ved denne Tid tænkt meget paa en økonomisk Beskrivelse af Landet; dette førte til Udgivelsen af Amtsbeskrivelserne, hvoraf den første, over Vejle Amt, udkom 1826. Det fremgaaer af alle Beretninger fra hin Tid, at Bondens Agerbrug stod saare lavt, og at Udsigten til Fremgang var saa ringe, at selv Mænd, der mente Bondestanden det vel, vare nær ved at tabe Taalmodigheden, ja der fremkom endog fra en af dens senere varmeste Talsmand ved denne Tid et Forflag om at sammenlægge Bøndergaardene til større Avlsgaarde paa 500 Tdr. Land, og lade de tidligere Gaardfæstere nøjes med nogle faa Tønder Land, hvorfor de skulde gøre Arbejdsdage til Herregaarden. Dog mødte dette Forflag en meget heftig Modsigelse, og Sædefornene til Fremskridt vare for en væsentlig Del nedlagte og trængte kun til Pleje af en

hjørlig Haand for at vore frem med Kraft; Lovgivningsværket var jaaledes da tildels affluttet, og var der end endnu tryk- kende Bestemmelser som Hoveriet, Ægtkjørslerne, Hovedlande- vejenes Anlæg og Vedligeholdelse o. s. v., saa vare dog Ager- dyrkningsforholdene i det Hele ordnede, og det kom nærmest an paa at lære Bonden at dyrke sin Jord bedre.

Det var nu dette som Landhusholdningssekskabet ved sine forskjellige Foranstaltninger havde for Æje. Den 24de Decbr. 1819 indgav Landhusholdningssekskabets daværende Bestyrelse, Drewsen, A. S. Ørsted og Collin, et Andragende til Regje- ringen om Tilladelse til at maatte udtage 10 unge værneplig- tige Bønderkarle hvert 3die Aar for at lade dem oplære i det praktiske Agerbrug hos dygtige Landmænd, og at disse Karle da, hvis de efter en treaarig Væretid erholdt Værebrev fra Sel- skabet, maatte være fritagne for Krigstjenesten. Tanken var navnlig ledet hen paa en sliq Foranstaltning ved at 3 unge Islændere nogle faa Aar tilbage vare komne herved for ved Selskabets Medvirkning at lære Agerbruget paa nogle af vore veldrevne Gaarde, og denne Foranstaltning havde for disses Bedkommende viist sig særdeles heldig. Den 1ste Marts 1820 faldt den sgl. Resolution for at der maatte udtages 10 (ved Resol. af 1ste Decbr. s. A. forøgedes Antallet til 12) værne- pligtige Bønderfønner under 21 Aar, at de skulde udtages fra hele Landet, og at de, hvis de ikke fik Værebrev, da skulde for- lods udskrives, og den 1ste Novbr. samme Aar anbragtes de 11 første og lidt senere den 12te paa forskjellige Gaarde i Lan- det. D. 28de Decbr. 1824 udvidedes Udtagelsesretten til 18, d. 26de Decbr. 1837 til 22, og 1834 fik Selskabet tillige Dis- positionsret over 5 Pladser, som ved Redlægningen af Hør- beredningsanstalten i Kjøng i Sydsjælland vare blevne ledige; det samlede 3aarige Antal var altsaa 27 eller 9 om Aaret. D. 15de Maj 1841 blev Tilladelsen udvidet til 50 i hvert Tre- aar, og Indstillingen desangaaende blev begrundet paa, at Fre- deriksberg Stutteri da blev indskrænket, og ved dette havde der været beskæftiget 80 Værnepligtige. Af de antagne Værtinger

var det overvejende Antal Gaardmændsønner, dog optoges ogsaa Husmændsønner, naar de vare istand til at tjene uden Løn i de bestemte tre Aar. Desuden antoges fra 1828—49 55 Ikkværnepligtige, mest Sønner af Præster, Skolelærere og Kjøbstadborgere, men som maatte underkaste sig samme Vilkaar, som de værnepligtige Lørlinger, hvad der ofte forskaffede Selskabet mange Bryderier. Af Bønder sønner, som havde trukket Frilod ved Sessionen, havde kun ganske faa mældt sig. 1849 var der en Krise i Sagen, idet der stærkt diskuteredes, hvorvidt man burde søge Foranstaltningen fortsat eller ikke. Med den nye Værnepligtslov var nemlig Udtagelsesretten bortfaldet, og da man skrev til de 40 Ansøgere, hvis Begjæringer om Antagelse henlaa i Selskabet paa den Tid, Loven udkom, hvorvidt de vedblivende vilde fastholde deres Ansøgninger eller ej, var der kun 6, der fastholdt deres Ønske. Dette ringe Antal var noget nedslaaende for Sagens hidtidige Venner og Bærere, om der end kunde søges en væsentlig Grund hertil i, at Krigsbegivenhederne havde udtyndet den arbejdende Befolkning saa stærkt. Man besluttede dog foreløbig at fortsætte Sagen med 25 Lørlinger i 3 Aar, og at tilbyde Lørlingerne Løn, medens der hidtil kun fra Selskabet var givet nogle faa Rigsdalere i Rejsepenge. Man skrev derfor til Husbonderne om de vare villige til at give Løn og da hvor meget; de herpaa modtagne Svar vare højst ulige; nogle gif ind derpaa, andre ikke; nogle vilde give en ordentlig Løn, andre kun en meget ringe. Der maatte imidlertid være Righed for Lørlingerne, og derfor besluttede Selskabet sig til at supplere de tilbudte Lønninger saaledes, at Lørlingerne i det 1ste Aar kunde faae 30 Rdl., i det andet 36 og i det tredie 40 Rdl. I de senere Aar bidrager dog Selskabet Intet til Lønnen, der helt udredes af Husbonderne.

Saa snart Krigen var forbi fik Selskabet flere Lørlinger end nogenfinde før; 1851 mældte sig saaledes 39, og vel sank Antallet lidt 1852 (nemlig til 27), men fra den Tid vedblev det at stige indtil 1864, da Krigen atter gjorde en Stands-

ning i det; 1865 mældte sig imidlertid 35, 1866 38 og 1867 32 nye Læringer. Samle vi Antallet for større Tidsrum, hvorved de enkelte Aars mer eller mindre gunstige Indflydelse udjævnes, da finde vi, at i Aarene 1820—29 var der ialt 67 Læringer, fra 1830—39 105, fra 1840—49 195, fra 1850—59 218 og i de 8 Aar 1860—67 af indebærende Tiaar har der allerede været 187, saa at Antallet er i stadig Stigning. Ialt er der antaget 772 Læringer, og deraf er afgaaet med Lærebrev fra Selskabet 534, og for Øjeblikket tjene endnu under Selskabet 92. Vel have alle Amtene bidraget hertil, men i et uforklarligt ulige Maal. Vi see nemlig, at medens Svendborg Amt har leveret flest, 54, og at derefter kommer Odense, Viborg, Aarhus, Hjørring og Kjøbenhavns Amter, har Maribo Amt, der er lavest, kun leveret 7, Ribe og Frederiksborg Amter 14 og Sorø Amt 18. Hvorpaa dette ulige Forhold grunder sig er ikke let at see; for Frederiksborg Amts Bedkommende kan man maaste forklare sig det ved at saa mange Børnepligtige i de første Aar fra disse Egne bleve anbragte paa det nærliggende Stutteri, og der følgelig var mindre Trang til at søge til Landh. Selskabet.

Spørge vi nu, hvad Værdi denne Institution har havt, da maa først fremhæves, at dens Formaal har været overvejende praktisk, at Læringerne derfor have stiftet Lærested hver af de 3 Læreaar, og det saaledes, at en Dø i Reglen har været anvist Plads 2 Aar i Jylland og 1 Aar paa Øerne, og det omvendte for en jydsk Lærling. Kjendstab til forskjellige Egnes Agerbrug ansees nemlig for at være et vigtigt Middel til Læringernes Uddannelse, da der herved for Læringerne omtrent naaes det samme som ved en Rejse til Udlandet af unge Mænd med højere Uddannelse. Selv om Lærestederne, hvor de anbringes, ere langt fra at være Mønstergaard, vil der dog paa enhver veldreven Gaard, og kun saadanne benyttes til Læresteder, findes meget Efterlignelsesværdigt, som er nyt for Læringerne, og selv Mangler ved Driften kunne være lærerige, naar Læringerne først faaer Øje for, hvad det kommer an paa

i Landbruget. Den aarlige Omflytten ansees for et saa vigtigt Middel til Værlingernes Uddannelse, at det nu for Tiden aldrig tilstedes Værlingen at blive mere end eet Aar paa en Gaard, selv om han ansøger derom og Husbonden intet har derimod.

Det er saaledes væsentlig ad Erfaringens Vej at Værlingen søges uddannet, men man har dog ej heller forsømt at skaffe Værlingerne Kundskaber i boglig Retning, saa vidt Forholdene tillade. Naar en Værling kommer til den Gaard, der er bleven ham anvist, modtager han en Bogpakke fra Selskabet; disse Bøger ere kun at betragte som et Laan til ham, medens han er i Tjenesten, og forlader han af en eller anden Grund denne, inden de 3 Aar ere omme, da afleveres Bøgerne igjen til Selskabet, hvorimod de blive hans Ejendom, naar han har erholdt sit Lærebrev. Det er omtrent en Snæs nyttige Bøger*), som Selskabet paa denne Maade forsyner ham med, og Husbonden anmodes om at vejlede ham ved Læsningen deraf. Flere Steder giver Husbonden dem Undervisning i Vinteraftenerne, idet han dels læser med dem, dels lader dem skrive smaa Beretninger, og Selskabet er overmaade taknemlig for enhver Omfarg, der fra Husbondens Side vises Værlingen for at forøge hans Kundskaber og vække hans Tænksohmhed. Ved at det paalægges Værlingerne at føre Dagbog, i hvilken der gives

*) De Bøger der sendtes de 32 Landvæsens-Værlinger, som antoges 1867, vare: Andersen: Hørens Behandling, Beermann: Skov- og Seguplantning, Bøgh: Frugttrædyrking i Sylland, Folkelæsning I & II, Hofman (Bang): Faarehold, Jacobsen: Hævedog, Johnson: Agerdyrkningskatekismus, Kasstrup: Kvægaaf og Mejeriprodukter, Krøyer: Fiskenes konstige Befrugtning, Lacoppidan: Agerdyrkningslære, Landhusholdningselskabet's Aarsberetninger, Lichtenberg: Vejledning til Træplantning, Ussing: de danske Landbosforhold, Valentiner: Peter kommer paa Landet I & II, Valentiner: Hvorledes Hans fandt Guld herhjemme, Wendt: Om Rodfrugter.

Ogsaa de ved Mejeriet anbragte Værlinger, baade mandlige og kvindelige, erholde passende Bøger tilsendte ved Læretidens Begyndelse.

en Beretning dels om Gaardens Drift ialmindelighed, dels om Arbejds Gang gjennem hele Aaret og det særegne Arbejde, som er overdraget Lærlingen, tvinges de til at gjøre sig nøje Rede for den Virksomhed, hvori de deltage. Der har oftere været Tale om at indrette disse Dagbøger efter en vis Model, men man har dog med god Grund frngtet for, at dens Føring derved blot skulde blive et mekanisk Arbejde, og derfor overladt det til Lærlingerne selv, vejlede af deres Husbonde, at indrette dem. Hvor Lejlighed tilbyder sig for en Lærling i Vinterens Løb at arbejde nogle Maaneder hos en Hjulmand i Nærheden, er Selstabet altid beredt til at hjælpe med at betale Lærepengene. Dog benyttes dette noget mindre nu end tidligere. Alligevel maa man erkjende, at Lærlingernes Uddannelse paa denne Maade bliver noget eenfaldig, da der ere mange Lærlinger, hvis Skolekundskaber lade meget tilbage at ønske, og det er derfor et naturligt Spørgsmaal: Vilde det ikke have været rigtigere i sin Tid at oprette Landbrugsstoler omkring i Landet, paa Gaarde, særlig indrettede dertil? Flere Ting kunne tale derfor, saaledes at man mere umiddelbart kunde virke paa Lærlingens Uddannelse, at Agerbruget, ved hvilket de beskæftiges, der kunde indrettes mere normalt, at Lærlingerne kunde faae mere boglig Undervisning og mere Tilsyn, og i Virkeligheden finde vi ogsaa, at der allerede i den første Indstilling er henpeget herpaa. Men der fremhævedes derimod to Indvendinger nemlig Bekostningen, som i Landets daværende trange Periode vanskelig kunde staffles tilveje, og Vanskelighed med at finde passende Forstandere, da hele Skolens Nytte væsentlig vilde afhænge deraf. Lærlingeinstitutionen er i Virkeligheden en overmaade billig Foranstaltning baade for Lærlingen og det Almindelige. Lærlingerne kunne komme ud af det med den Løn, de faae, og Husbonderne finde vel ogsaa omtrent i Lærlingernes Arbejde Erstatning for Koft og Løn. Statskassen tilskyder aldeles intet direkte; tidligere gaves der af Indenrigsministeriet et Par Hundrede Rigsdaler aarlig som Doucør for Drainingslærlinger, men det er i de sidste

År faldet bort, og Selskabet har ved hele Foranstaltningen en direkte Udgift af 4—500 Rd., men heraf medgaaer det meste til de andre Klasser af Lærlinger; de egentlige Landvæsenlærlinger medføre i Reglen ikke andre Udgifter for Selskabet end Bøgerne, kun i Tilfælde af langvarig Sygdom eller lignende maa Selskabet undertiden træde til.

Hvad Manglen paa boglig Undervisning angaaer, er denne for Tiden mindre følelig, efterat saamange Folkehøjskoler ere oprettede, og det er nu ganske almindeligt, at Lærlingen enten kommer fra en Folkehøjskole, eller efter Læretidens Ophør tilbringer et halvt eller helt År paa en saadan.

Naar man spørger om Resultaterne af den her omtalte Foranstaltning, da maa de sikkert siges at være tilfredsstillende. Det er altid let for de uddannede Lærlinger at faae Plads, og der indløber i Reglen fra Landmændene flere Forespørgsler om at faae af den Slags Folk, end der kunne tilfredsstilles. Man kan ogsaa nok sige, at mangen ung Bondekarl har gjort sin Lykke ved at gennemgaa dette Lærlingekursus; ikke faa af Landets større Forpagtere ere tidligere Landvæsenlærlinger, som efter at være afgaaede fra Selskabet erholdt en Forvalterplads paa en større Gaard, og derigjennem arbejdede sig op til deres nuværende Stilling, ligesom man ogsaa træffer mange tidligere Lærlinger som ansjete og velstaaende Gaardmænd.

De Midler, hvorved Selskabet mere direkte har kunnet virke til Foranstaltningens Held, ere et omhyggeligt Valg af Lærlinger og af Læresteder og et saa godt Tilsyn som muligt. Man troer naturligvis ikke, at man altid er heldig ved Valget af Lærlinger, her som overalt kunne Anbefalinger stufte; men naar der er indkommet en grundet Klage over en Lærling, eller der er Formodning om, at Bestræbelserne for at udvikle ham ikke ville lykkes, da affædiges han. Det er dog kun forholdsvis faa, der saaledes ere blevne affædige i Utide, og at dømme efter de Vidnesbyrd, der foreligge fra Husbonderne, og som man dog ikke kan frakjende Betydning, maa det siges, at man i sin Almindelighed har været heldig i Valget af Lærlingerne.

Hvad Værestederne angaa, da er der naturligvis Forstjæl, men man søger jo at frigjøre sig for de mindre gode; som Regel maa man ogsaa sige, at der ofte fra Husbondens Side virkes meget for at gjøre Lærlingen Opholdet saa nyttigt som muligt. Der har ofte været Tale om der ikke burde gjøres noget direkte fra Landhusholdningselskabets Side for at føre Opsigt med Lærlingerne, enten ved at lade en Mand rejse omkring til de forskjellige Steder eller ved at lade det nærmest boende Medlem af Selskabet føre Tilsynet; men man har aldrig ovøet at blande en saadan Mellemmand ind i Forholdet mellem Husbonde og Lærling, da den hele Ordning er en fuldkommen frivillig Sag, der kun hviler paa vedkommende Landmænds velvillige Samvirken med Selskabet.

Med Hensyn til Væresteder skal endnu blot bemærkes, at Lærlinger ere anbragte paa 61 forskjellige Gaarde; heraf ligger 21 paa Sjælland og Møen, 6 paa Volland-Falster, 15 paa Fyn og Vangeland, 14 i Sylland og 5 i Slesvig. Paa endel af Gaardene findes 2 Lærlinger.

Jeg skal nu gaa over til kortelig at omtale de andre Klasser af Lærlinger.

Af Drainingslærlinger antoges de første 1852, og det samlede Antal siden den Tid har været 233. Ved Antagelsen foretrækkes navnlig de unge Bønder sønner, der høre hjemme i Egne, hvor Drainingen endnu ikke har vundet syn-derlig Indgang. De antages kun for en enkelt Sommer og anbringes da navnlig paa større Gaarde, hvor Drainingen gaaer for sig, og ere pligtige at deltage i alt derved forefaldende Arbejde; de øves tillige noget i Nivellering og Landmaaling og ikke sjelden modtager Selskabet ret smukke Kort med Drainplaner, som i Løbet af Væretiden ere udarbejdede af Lærlingen. De lønnes af Husbonderne med 4 Rd . om Ugen, foruden Kost og Bolig, og modtage fra Landh. Selskabet, efter at være tilfredsstillende udlærte, 15 Rd . i Doucør. De Engvandinglærlinger, som, navnlig tidligere, tjente under Selskabet, maa nærmest henregnes til denne Klasse.

Med Mejeribødkerlærlinger begyndtes 1853, men først i de sidste Aar har Sagen vundet ret Fremgang; ialt har der været antaget 28, af hvilke endnu 9 ere i Være. De blive i Reglen 2 Aar paa samme Gaard og beskæftiges foruden i Bødkeriet ved at have Tilsyn med Kvægets Røgt, Svinenes Pasning o. lg. De erholde Løn som Landvæsenlærlinger, og naar de ere udlærte tilstaaes der den Mejeribestyrer, under hvem de have arbejdet, en Doucør af 20 Rd. Nu forlanges det i Modsatning til tidligere, at de skulle være øvede i Bødkerarbejde, inden de antages.

Som Mejeri- eller Sveitserilærlinger antages unge Mænd, der ønske sig uddannede i Smør- og Ostelavning, foruden i alt hvad der vedrører en Mejeribestyrers Forretninger. Det er først i det sidste Par Aar, at der er antaget Lærlinger af denne Klasse, da man ikke kunde begynde dermed, inden der vare dygtige Mænd, der kunde lære dem. For Djebliffet er der 3 af den førstnævnte Slags, og 1 af den sidste. De faae ingen Løn, men Kost og Logi, og der tilstaaes deres Lærer ved Afgangen samme Doucør af Selskabet som for Mejeribødkere.

Af Mejeriskelærlinger antoges de første 1836, og deres aarlige Tal er senere tiltaget stærkt, saa der ialt har været 244 antaget, af hvilke 147 have tjent i den normalt bestemte Tid, 2 Aar, 44 i 1—1½ Aar og 31 i 1 Aar; endnu tjene 19 under Selskabet. De skulle, som alle Lærlingerne, selv skrive deres Ansøgning til Selskabet, og det sees meget gjerne, at de tidligere have været beskæftigede i et større Mejeri. Der fordres nu altid en toaariig Læretid; Pigerne kunne ikke fordre Løn i Læretiden; efter dennes Udløb erholder Mejeristen 40 Rd. i Lærepeng af Selskabet.

Foruden de her nævnte Klasfer af Lærlinger maa endnu nævnes de unge Mænd af Bondestanden, der ved Selskabets Hjælp rejse til Skotland for gennem praktisk Deltagelse i Agerbruget at blive kjendte med det derværende Landbrug. For 12—14 Aar siden afrejste de første, og hvert Aar understøtter

Selskabet i Reglen 4 til at rejse derover. Selskabet anviser dem Plads derovre, hvilket dog kun er muligt ved forhøvet. Beskunderen Hr. Edv. Thomsens gode Medvirkning, navnlig have mange fundet Plads i Forfarshire, hvor de unge danske Karle have et godt Omdømme. De arbejde for deres Brød og bo enten hos Forpagteren og faae der Kosten men ingen Løn, eller de bo hos en af dennes gifte Arbejdere, og faae da vel Løn, men kun en lav Løn, omtrent 16—18 £ om Ugen. Forpagterne kunne imidlertid ikke godt staa sig ved at give mere, og Landh. Selskabet understøtter dem derfor i Reglen med 100 Rd. hver, dels for at hjælpe paa deres tarvelige Løn, dels for at sætte dem i Stand til at see sig lidt omkring i andre Egne. Hele Foranstaltningen koster Selskabet omtrent 500 Rd. aarlig.

Efter saaledes at have gjort Dem bekendte med hele Læringsinstitutionens hidtidige Udvikling og nuværende Stilling troer jeg, at man med god Grund kan haabe, at den i den nærmest kommende Tid ikke blot kan bestaa, men at den ogsaa vedblivende vil kunne udvikle sig og bringe Fædrelandet Gavn.

Hertil knyttes følgende Udtalelse af:

Professor Prosch: Allerede tidligere har jeg ved et af Selskabets Halvaarsmøder haft Lejlighed til at udtale mig om Lærings-Institutionen, idet jeg søgte at gjøre gjældende, at der derved langt fra kunde siges at være gjort nok for Landbrugernes, og især for Landalmuens, fagmæssige Uddannelse. Men da det var tydeligt nok, at denne Institution var et hjært Barn i Selskabets Øjne, og da Selskabet desuden ledes efter en ældre Tids Former, saaledes at hele Virksomheden ligger hos Bestyrelsen, medens Selskabets øvrige Medlemmer ere temmelig passive, hvoraf atter følger, at enhver Kritik let faaer en personlig Karakter, saa har jeg ikke villet optage Spørgsmaalet paany, selv ikke ved sidste Halvaarsmøde, da det kom til aaben Udtalelse, at alt ved denne Institution dog muligt ikke var fuldt saa fortræffeligt, som det viste sig paa Papiret. En anden Sag er det imidlertid, naar Sagen tages for, saaledes som det er steet iaften; thi ligeoverfor en Bestræbelse efter at forherlige denne Institution, eller idetmindste fremstille den som noget paa eengang originalt og særligt fortjenstligt, troer jeg, at man skulder saa vigtig en Sag som Landalmuens fagmæssige Uddannelse at tilside sætte blotte personlige Hensyn.

Allerede da jeg først omtalte denne Sag, sagde jeg, at jeg paa ingen Maade tvivlede om, at Institutionen jo til sin Tid kan have udfyldt sin Hensigt, og det er i Aften oplyst, at det dengang, da den først sattes i Værk, allerede var en Fortjeneste at kunne og ville gjøre noget. Jeg har ogsaa indrømmet, at den i og for sig maatte være til Gavn for dem, som drage Nytte af den; men den Mening, jeg allerede dengang antydede, at den virkede i en altfor snæver Kreds, den har jeg i Aften kun kunnet finde styrket, naar jeg seer, at der ved denne Institution i næsten to Menneſkealdrer kun er uddannet lidt over 500 Lærlinger; hvor mange, mange Aar maa der ikke gaae hen, inden man ad den Vej kan vente nogen virkelig Indsydelse paa vort Landbrugs Udvikling. Jeg dvælede dengang nærmest ved en mere formel Indvending, om det end ingenlunde var den, som jeg tillagde størst Vægt, nemlig den, at en saadan Institution helst maatte være stedlig; at de enkelte Landboforeninger langt bedre vilde kunne finde de unge Mænd ud, som vilde have størst Nytte af at sættes i Lære, og at de desuden langt bedre vilde kunne vælge passende Steder, da de ganske anderledes nøje kjendte de paagjældende Personligheder, — og i et saadant Forhold betyder netop Personligheden saa meget —, samt at der fra deres Side med største Lethed kunde holdes en Kontrol, som Selskabet selv indrømmer, at det ikke seer Udveje til at føre. De Dplysninger, der kom til Orde ved sidste Halvaarsmøde, synes ikke at kunne andet end styrke denne Opfattelse; vi vide jo dog alle, hvor lidet Vægt man tør lægge paa Bidnesblyd, Attester og Studsmaal, og dog er det gjennem dem og dem alene, at Selskabets Ledelse af Institutionen maa gaa.

Og dette er kun en Indvending af underordnet Vægt; af langt større Betydning er det, at den egentlige Opgave, Landbo-standens Dplysning, derved er blevet bragt ind i et galt Spor. Man har nemlig begyndt Dplysningsværket fra neden af, paa det laveste Trin af Stigen, hvor ingen Overførelse til andre finder Sted, og hvor der altsaa altid maa begyndes forfra; og man har herved glemt, at Dplysningen som det andet himmelske Lys altid udstrømmer fra oven. Det ligger i Sagens Natur, og Dplysningens historiske Gang viser ogsaa, at det altid har været saaledes, altid er det fra Enkelte, altid fra den højere Lærdom, at Dplysningen er steget ned, stedse dybere og dybere, gennemtrængende lidt efter lidt altid flere Lag; men aldrig vil man finde, at der af nok saa mange sammenlagte mindre Lys er affødt et større. Det er ogsaa i Overensstemmelse hermed, at man ikke kan maale en Nations aandelige Styrke og Storhed efter Summen af de mange lavere Dplysningstrin; men at det er de enkelte store

Aander og de nye fremkommende Tanker, som bære hele Menneſſe-
 heben fremad. Man vil ikke miſforſtaa min Mening, ſom om
 jeg ſkulde miſtjende, at Dplyſningens almindelige Udbredelſe er
 et ſtort og højt Maal, thi ikke alene beredes derved mangen Jord-
 bund, ſom uden dette aldrig vilde kunne have optaget det højere
 Lys, men det er desuden en moralſk Ret for den Enkelte, at faae
 ſin Del af det ſælleds Gode; den lavere Dplyſning ſtaaer ej
 heller i Modſætning til den højere, den er tværtimod dennes na-
 turlige, kun i Tiden begrændſede Følge. Saa ſtor en Anerkten-
 delſe det derfor end fortjener, at den vaagnende Frihedsſtræben
 kræver Dplyſningens Udbredelſe ogſaa til Samfundets laveste
 Trin; ſaa ſorgeligt er det paa den anden Side, at den demo-
 kratifſte Miſundelſe ſaa ſaare ofte jævnsides med denne Beſtræbelſe
 viſer et ligefremt Had til den højere Dplyſning, og, om den kunde,
 gjerne tilſtoppede den Kilde, hvis ſibſte Udſtrømninger den be-
 gjærer. Og med denne almindelige demokratifſke Retning ſtøder
 en tilſvarende ſammen, ſærligt udgaaende fra Landbrugerne. I
 ſin Beſtræbelſe efter at aſtorte Bejen, ſtrag at naae det, ſom han
 umiddelbart kan bruge, og derfor kalder praktiſt, kaſter han alle-
 vegne Brag paa den højere Videns, der i hans Dine kun er Luxus
 om end ikke Tant, og kun højt unødigt griber han den Haand,
 ſom den rækker ham. Men det er paa denne Landbrugets Stil-
 ling til den højere Videns, at det grunder ſig, at Landbruget ſtaaer
 ſaa overmaade langt tilbage for den øvrige Induſtri. Vi have i
 de nyeste Tider havt et ſtort Exempel herpaa; de engelſke Land-
 mænd have nemlig blot af denne Grund i Løbet af lidt over
 et Aar betalt en direkte Bøde af over 60 Millioner Rigsdaler,
 foruden en indirekte, ſom efter deres eget Skjøn ſnarere er større
 end mindre; og hver Stilling af denne Sum kunde de have
 ſparet, naar de ikke havde ſtoppet deres Dren mod de Sagkyn-
 diges Raad; ſaa at, hvor tung Revſelſen end har været, man
 dog maa indrømme, at ſjeldent er nogen Hjemſøgelſe faldet ſaa
 velſortjent ſom her. Man vil maaffe paaſtaa, at vi her i Landet
 gjøre en Undtagelſe, efterſom der her er oprettet en Læreaſtalt
 for den højere Underviſning; men naar man vil erindre ſig, hvor-
 ledes Forholdene vare, dengang det lykkedes at føre Loven ved-
 rørende den igjennem, da vil man mindes, at det kun var ved
 at opbyde alle Kræfter, at det med ſtor Banſſelighed var muligt
 at holde den Modſtand Stangen, ſom netop udgit fra den Side
 af Rigsdagen, i hvilken Landbrugerne ſaagodtſom udelukkende ere
 repræſenterede, og Ingen vil kunne tvivle om, at det vilde have
 været umuligt at føre Loven igjennem en eneſte Sæſſion ſenere,
 efterat Landbointerelſen havde begyndt at naae den Overvægt,
 ſom den ſiden ſtadig har hævdet.

Paa dette Sted turde det maaffe være mig tilladt at vise hen til, at hele den Opfattelse, jeg her har tilladt mig at udvikle for Dem, ogsaa andetsteds har begyndt at slaa igjennem. Under det Tryk, som mange Steder hviler paa Agerbruget, og som har vaakt Regjeringernes Betsynring, da de mere og mere indsee, at Agerbrugets Svagheit truer selve Livsaaren, er Opmaerksomheden ogsaa bleven vaakt for Oplysningens store Betydning; det er for at virke i denne Retning, at der er oprettet praktiske Landbrugsffoler, og i Frankrig er man gaaet saa vidt, at man fra Regjeringens Side har rejst det Spørgsmaal, om ikke Landbrugets Grundtræk burde være Læregjensstand i enhver Sogneskole, og om ikke Seminarierne burde omordnes, for at de fra dem afgaaende Skolelærere skulde kunne opfylde dette nye Hverv. Men de mest fremragende Mænd i Frankrig blandt dem, som opoffre sig for Agerbrugets Fremstribt, ere traadte disse Planer imøde, og have tvertimod erklæret, at det, der trænges til, netop er den højere, den videnskabelige Undervisning; giv os Lærere til vore Lærere, sig de, saa ville de praktiske Landbrugsffoler faae et helt andet Opsving og større Indflydelse; giv os en lærd Skole, gjennem hvilken Videnskabens højeste Sandheder ligesaa hurtig og fuldstændig kunne komme til at gjennemtrænge Landbrugsfagene, som de ved Universitetet og de polytekniske Skoler ere satte til de andre Livsstillingers Raadighed. Jeg nærer ikke mindste Tvivl om, at Fremtiden tilhører denne Anskuelse, allerede af den Grund, at de praktiske Vidler hidtil have viist sig magtesløse.

Endelig troer jeg ogsaa, at den mere primitive Uddannelsesmaade som Lærling maa siges at staa langt tilbage for Oplærelsen paa en Landbrugsffole, og at den sidstnævnte baade er mere intensiv, og lægger Beslag paa et meget kortere Tidsrum af den unge Landbrugers Liv. Det er jo netop det Betegnende ved en virkelig Lærer, at han har Gaver til at opfatte det Væsentlige, det, hvorpaa det især kommer an, og at han derved ganske anderledes let vil kunne overvinde de Vanskeligheder, som han møder hos den Uerfarne; og paa den anden Side vil Læreren ved at opoffre sig for Lærervirksomheden alene, kunne udstrække sin Indflydelse til et ganske anderledes stort Tal end det, selv den videst gennemførte Lærlingeinstitution kunde overkomme.

Imidlertid er det en Selvfølge, at den uegennyttige Utrættelighed, som Selstabet's Bestyrelse altid har viist i denne Sag, fortjener den varmeste Tak; men den største Anerkjendelse synes mig dog at maatte blive selve Landbostanden til Del, eftersom den i sin Egen efter Oplysning sees at have benyttet ethvert

Middel, selv det, der stillede de største Fordringer til dens Udholdenhed og Flid.

Statsraad Hofman=Bang takker Selskabet for dets Virksomhed gennem Lærlingeinstitutionen, der navnlig tidligere har gjort megen Nytte. Blandt de 60—70 Elever, jeg har havt, have flere været fra Landh. Selskabet, og jeg maa bestandig med særlig Glæde tænke tilbage derpaa. Uden disse Lærlinger vilde det været umuligt at faae en saa god Aand og Tone ind i Arbejdskarlene, og at faae disse til paa en fornuftig og nyttig Maade at benytte de lange Vinteraftener; ofte har jeg seet Karlene sidde inde i Lærlingernes Kammer om Aftenen for af disse at blive vejlede ved deres Læsning. Jeg er desuden vis paa, at megen af den Trang til Undervisning, der nu viser sig hos Almuen, skyldes Landvæsenlærlingerne. — Ved de franske Landbrugsffoler lærer man unægtelig godt at kjøre og ride, men selv i de første Begyndelsesgrunde i Skrivning og Regning er man ofte meget langt tilbage.

Prof. Jørgensen: Den Uddannelsesmaade, som er Hovedprincippet i Lærlingeinstitutionen, vil man næsten finde anvendt overalt, hvor det gjælder om en Udvikling af de praktiske Haandgreb og Færdigheder; det er jo væsentlig den samme som anvendes for at gjøre unge Mænd, bestemte til at styre store Avlsbrug, bekendte med den praktiske Del af Landvæsenet. Hovedsagen er at bringe Bondesønnen udenfor sin snævre Kreds, og gjøre ham bekendt med andre Forhold; Sagen giver Selskabet endel Arbejde, men store Summer er der ikke anvendt hertil, og at Selskabet derfor har tabt andre Formaal af Dje skal man have Bamskelighed med at bevise.

Agerbruget 1866-67 paa Ourupgaard, Gjedser- gaard etc.

af

Statsraad, Godsejer **Tesdorpf.**

De Udtalelser, jeg har hørt over det af mig ifjor offentliggjorte Svar til Hr. Professor Wilson, hvilket Svar væsentligst bestaaer i Tal, lader mig formode, at en fortsat Meddelelse over Udbytten af de Avlsbrug, som henligge under min personlige Ledelse, muligen vilde være mine Kolleger, de danske Jordbrugere, velkommen.

Jeg kunde have ønsket at ledsage disse Meddelelser med en Række af Bemærkninger, hvortil flige Meddelelser jo give en velkommen Lejlighed, men jeg forhindres deri, ligesom af Mangel paa Tid. Jeg stal derfor nøjes med at yttre, at de følgende Tal afgive et synligt Bevis paa, at Aaret 1866—67 har været et usædvanlig godt Aar, saa godt, at enkelte af de her nævnte Avlsbrug vanskeligen i en længere Aarrække vilde støtte deres Ejer saaledes, end sine yderligere, end de have gjort i det nævnte Aar.

Ikke desto mindre troer jeg at turde udtale, at vi i Almindelighed langtfra vente i Udbytten at have fulmineret. Allerede ifjor henlede jeg Opmærksomheden paa, at Indtægten af Kvæg og Faar paa de mindre Gaarde, hvor ingen Mejeri-

drift findes, staaer i et uheldigt Forhold til Udbyttet af Hollænderigaardene. Jeg er for Tiden bestjæftiget med at danne mig et Hollænderi paa 50 Hoveder paa Gaarden „Bøttø“, hvormed jeg iøvrigt først i heldigste Tilfælde kan vente at blive færdig i Aaret 1869. Denne Besætning agtes dannet af store jydste Røer og de bekjendte Breitenburger. Røerne paa denne Gaard bedækkes af en Korthorns-Tyr, og deres Afkom opdrættes dels paa Bøttø, dels paa Frijensfeld, for i 3 Aars Alderen at blive fedet paa sidstnævnte Gaard og paa Kringelborg. Det er en Selvfølge, at Faareflokken paa Grund heraf maa indskrænktes. Lykkes denne Plan, forventer jeg, at Indtægten af de mindre Gaardes Kreaturbesætninger med Tiden vil stille sig endel gunstigere.

Gjedsfergaard har i det nævnte Aar ej stillet sig saa gunstigt som man skulde ventet efter Gaardens Kulturtrin. Hertil maa Grunden tildels søges i, at vi ved Kreaturerne opfodrede et forholdsvis større Kvantum Sæd, navnlig iblandt andet til Svinene, uden at Indtægten af Besætningen har givet fuld Erstatning for denne stærke Anvendelse af Kraftfoder. Forøvrigt er det jo vanskeligt at trække den rette Grændse i dette Tilfælde, ligesom man ej heller kan bedømme en Gaards Værdi af enkelte Aars Udbytte, hvilket Gjedsfergaard især viser iaar, hvor dets Udbytte tilskyndende væsentlig vil overgaa de andre Gaardes Ren=Indtægt.

Bøttø=Gaard er en Havstok, som vi i sin Tid modtog uopdyrket; den bestaaer i sine højeste Strækninger af Klitter, uskiftet til Kultur, det være da, at vi der Tid efter anden kunne frembringe noget Naaletræ, hvilket vi søge at forberede ved temmelig betydelige Plantager af pinus inops. I sine lavere Dele bestaaer Havstokken af Sandbund, hvorpaa der i Aarenes Løb har dannet sig et humusrigt, tørveagtigt, 6 til 7 Tommer dybt Jordlag. Denne lavere Del var tidligere tildels saa stærkt udsat for Oversvømmelser, især om Vinteren, at den ikke kunde opdyrkes; i 1861 udførtes et større Udgravningsarbejde i Forening med en Sikkring af Kysten imod

Østerføens Indtrængen i Vottø-Noer; derved blev Vandstanden sænket saaledes, at hele Havstokkens lave Del i de følgende Aar har kunnet opdyrkes. Vi befinde os saaledes med denne Jordbund synlig endnu ikke i nogen normal Tilstand, men have alligevel nu dog i adskillige Aar kunnet behandle den uafhængig af forstyrrende Elementer. Da jeg nu tillige troer at kunne tilføje, at den, i Forening med Anvendelsen af en meget betydelig Driftskapital, er bleven bestyret saa økonomisk og omhyggeligt som Forholdene vel have tilladt det, vidner Gaardens ringe Udbytte om, hvor vanskeligt det er at frembringe et passende Overskud, hvor den ene Hovedfaktor, en taknemmelig Jordbund, mangler. Forøvrigt venter jeg en Opadgaaen paa dette Sted, foranlediget ved de alt før berørte Grunde, Forandring af Besætning og Avlingens mere normale Tilstand i Almindelighed.

Skulde de i efterfølgende Regnskaber nævnte Tal fremkalde Sammenligninger med gængse Forpagtningsafgifter, kan jeg kun gjentagende minde om, at det her nævnte Aar maa ansees for et af de allerbedste, for ikke at sige det bedste, danske Landmænd nogensinde have oplevet, ligesom ogsaa, at den nævnte Produktion er Frugten af mange Aars Bestræbelser og en meget betydelig Kapitals Anvendelse i de forskjelligste Retninger.

Jeg nægter ikke, at det er mit Haab, at disse Tal ville bidrage til at styrke Tilliden til det fremadskridende Agerbrugs Soliditet, hvilket Haab ogsaa er, naar Alt kommer til Alt, Bevæggrunden til, at vi fremtræde for Offentligheden med vore Regnskaber.

Til Oplysning ved efterstaaende Pengeregnskab fremsættes i omstaaende Tabel følgende Opgivelser om Gaardenes Hartkorn, Areal, Markinddeling, Høsten 1866 og Kreaturbesætningen.

	Durup- gaard.	Gjedsfer- gaard.	Kringel- borg.	Frijsensfeld.	Bøtta.
Gaardenes Hartkorn er	137 6 3 $\frac{2}{3}$	70 5 2 "	27 5 " 2 $\frac{3}{4}$	26 7 1 1 $\frac{3}{4}$	11 1 2 1
" Areal Tdr. Land	1016	500	290	291	280 og 250
(Gjedsfergaards Areal er tidligere fejlt publiceret; Kringelborgs Areal er bleven forøget med 20 Tdr. Ld. siden sidste Offentliggjørelse)					Tdr. Land permanent Græsning,
§ 1866 var besaaet med Korn Tdr. Land	501	246	149	149	107
Arealen er inddelt i Marker . . .	8	7	7	7	7
1. Brak, Helbrak	$\frac{2}{3}$ Mark	$\frac{2}{3}$ Mark		$\frac{2}{3}$ Mark	1 Mark
Halvbrak	$\frac{1}{3}$ "	$\frac{1}{3}$ "	1 Mark	$\frac{1}{3}$ "	
2. Vintersæd, Hvede eller Rug	1 "	1 "	1 "	1 "	1 "
3. Byg eller Havre	1 "	1 "	1 "	1 "	1 "
4. $\frac{1}{2}$ Erter, $\frac{1}{4}$ Koer, $\frac{1}{4}$ Bønner og lidt Blandsæd	1 "	1 "	1 "	1 "	
5. Havre eller Byg	1 "	1 "	1 "	1 "	1 "
med Kløver og Græs høves . . .	3 "	2 "	2 "	2 "	3 "
§ 1866 høstedes ialt:	Tdr. Fjold	Tdr. Fjold	Tdr. Fjold	Tdr. Fjold	Tdr. Fjold
Hvede	1941 15,5	1116 16,3	635 15,9	692 17,3	
Rug	243 9,7				383 9,9
Byg	1881 15,0	1012 16,0	660 16,5	880 22,0	440 11,8
Havre	2627 21,9	1463 22,8	1027 25,0	962 24,0	417 14,4
Erter	831 16,0	326 13,8	473 16,9	324 14,1	
Bønner	163 13,8	221 13,8			
Blandsæd	702 16,7	113 12,5		132 22,0	
ialt høstet	8388 "	4251 "	2795 "	2990 "	1240 "
Gjennemsnitsfold pr. Td. Land besaaet	16,73	17,3	18,8	20,0	11,8
Kreaturbesætningen var i Aaret 1866/7:					
Arbejds-Heste Stkr.	42	26	12	12	12
Plage "	12	4			
Tyre "	4	3		4	1
Malkøer "	225	113	9	16	5
Stude og Fedekøer om Vinteren "	10	12	10	32	25
Ungkøer (Kvier) om Sommeren "				23	60
do. om Vinteren "			62	23	18
Faar "	330	440	750	533	400
Sviin "	200	110			

et tørt Gindring af Vædte-
riernes Driftsudgifter.
Netto-Indtægen af Søleret
efter Fradrag af Drifts-
udgifter
Forskjellige Indtægter
Den samlede Indtægt bliver .
eller pr. Td. Land af Arentet .

II. Udgift.

a) Dagsløje kontant	3590 55	3M β	1959 5	325 48	2,168 71	3M β	940 11	2,542 84
Prisforskiel paa Godskøbs- torv og Brænde	548 "	508 24	241 68	2,188 36	1,819 88	284 48	165 20	1,298 90
do. do. Smør	416 68	182 43	183 94	226 56	24 62	1,232 43	"	129 76
	4,555 27	2,929 70	2,929 70	15,784 "	18,854 1	177 59	"	7,368 12
b) Affordrbararbejde kontant. leveret i Færrestorv	679 39	"	449 1	54 41	64 76	"	"	26 30
	198 54	"	"	"	"	"	"	"
c) Søstarbejde kontant	1873 22	816 68	305 48	"	"	"	"	"
leveret Østtorv for	42 40	21 "	50 74	"	"	"	221 88	"
do. Østbrænde	46 32	"	20 64	"	"	"	8 12	"
	1,961 94	"	837 68	376 90	498 45	"	"	230 4
d) Løn i Penge	1377 42	1106 31	462 24	"	496 32	"	"	486 "
Korn, Mælk, Smør for	252 40	170 48	50 32	"	"	"	"	"
Brænde for	45 "	"	"	512 56	"	"	"	"
	1,674 82	"	1,276 79	3,458 80	2,404 83	"	"	2,066 95
	9,070 8	"	5,493 26	"	"	"	"	"
2) Væstebefættningens Bedragsbeholdelse	1,520 57	"	502 38	"	"	"	"	70 "
Væstebæ	10,590 65	"	5,995 64	3,488 80	2,404 83	"	"	2,186 95

*

	Durrupgaard.		Gjølsgaard.		Kringelborg.		Ørstenfeld.		Østta.	
	RM	β	RM	β	RM	β	RM	β	RM	β
Transport ..										
3) Inventariets Anskaffelse og Vedligeholdelse:										
a) Maskiner:										
Mejlemaskiner ..										
1 Damptrøffelmaskine ..	4064	81	"	"	"	"	306	44	"	"
1 Svønder ..	80	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Saamaskiner ..	110	"	"	"	"	"	110	"	"	"
Høstevær ..	134	92	"	"	"	"	"	"	"	"
Trøffelmaskiner ..			"	"	"	"	467	"	"	"
Decimalvægte ..	35	20	"	"	"	"	"	"	"	"
div. Maskinarbejde ..	132	44	181	38	"	"	"	"	"	"
b) Smedearbejde ..	1177	58	185	66	"	"	417	12	29	48
c) Hulmandsarbejdet ..	531	9	222	69	"	"	62	48	353	68
d) Sædelmagerarbejde ..	203	"	137	40	"	"	54	32	53	78
e) Høstlagerarbejde ..	229	50	71	20	"	"	10	90	42	48
f) Sark og Prensninger ..	224	85	102	26	"	"	60	4	19	66
g) div. Ting ..	103	82	43	32	"	"	207	25	41	"
Ialt Inventariat	7,027	41	944	3	566	4	1,695	63	34	80
									575	4
4) Skatter og Afgifter:										
a) Iongelige Skatter ..	1456	72	{ 997	5	"	"	298	3	9	26
b) Kommuneskatter i Penge ..	731	95	{ 72	12	"	"	124	47	122	92
i Korn ..	216	25	98	"	"	"	29	24	56	87
c) Tienste og Refusioner ..	266	46	119	88	"	"	254	"	7	66
d) Assurance ..	75	30	25	62	"	"	11	68	"	"

tagelse af Kost til Mejeri- personalet, der er fratrukket Mejeriet, Koster	5,825	72	"	2,655	95	"	916	94	"	968	38	"	870	26
6) Drainingen har kostet	669	41	"	"	"	"	12	34	"	"	"	"	"	"
7) Kunstig Gjødnng, ialt for	6,395	57	£	3,483	33	£	1,556	74	£	1,868	20	£	1,203	3
nemlig: Peru-Guano	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Gifte-Guano	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Chili Salpeter	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
for foef. Kalf	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
8) Kjøbt Dieltager for	2,062	35	"	839	73	"	495	23	"	889	84	"	1,026	76
nemlig: Dørrøtger	"	"	"	5,500	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Kapsfager	"	"	"	24,500	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
do. Rfid for	947	"	"	3,392	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
9) Rløver og Græsfrø etc. for ialt	1,373	24	"	790	19	"	389	1	"	331	79	"	249	28
nemlig: ital. Rajgræs	"	"	"	654	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
engl. do.	"	"	"	360	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Rødløver	"	"	"	910	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Hvidløver	"	"	"	350	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Hvittløver	"	"	"	204	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Limothé	"	"	"	500	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Kunetrofrø	"	"	"	208	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Turnipfrø	"	"	"	90	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Gulerødsfrø	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Batteris	37,638	27	"	16,165	44	"	8,689	7	"	8,876	29	"	6,258	23

	Durup- gaard.	Gjedser- gaard.	Kringel- borg.	Frisenfeld.	Bøtta.
	RM β	RM β	RM β	RM β	RM β
Transport . . .	37,638 27	16,465 44	8,689 7	8876 29	6258 23
10) Forstjellige Ud- gifter:					
Dyrlægeregning	138 48	57 60	25 80	"	"
Gavntra	100 "	"	"	"	"
Bertraad til Markindbeg- ning	319 77	"	"	"	"
Stenful	1287 30	447 19	"	80 42	"
Forstjellige Smaaavgifter .	196 32	42 48	"	157 46	22 "
Summa Udgift . . .	39,680 22	17,012 75	8714 87	9114 21	6280 23
Foranstaaende Indtægt er .	63,508 95	28,529 24	15,784 "	18,854 1	7366 12
Udgiften er . . .	39,680 22	17,012 75	8714 87	9114 21	6280 23
udkommer Nettooverskud med pr. Td. Land af Areal . . .	23,828 73	11,516 45	7069 9	9739 76	1087 85
Anskaffelsen af Maskiner, der ikke bør falde dette Ar- alene til Last, udgjør pr. Td. Land	23 43	23 3	24 36	33 45	3 85
Udgift til Draining, ligeledes pr. Td. Land	4 18	"	"	3 8	"
hvorved Nettoindbyttet rettes- ligen bliver pr. Td. Land	" 63	"	"	"	"
	28 28	23 3	24 36	36 53	3 85

**Til Regnskaberne knytte
sig følgende Sammen-
stillinger:**

	Tdr.	Tdr.	Tdr.	Tdr.	Tdr.
Af det i 1866 høstede Korn er solgt og bortført fra Gaardene	3786	2400	1532	1963	850
Derimod indkjøbt	450	859	142	332	489
altfaa solgt af Høsten 1866 eller i pCt. af Høsten	3336 40	1541 36	1390 50	1631 54½	361 29
Bengeindtægten for solgt Korn er, efter Fra- drag af Udgift for indkjøbt Korn	RM β 29,671 14	RM β 14,944 80	RM β 11,647 40	RM β 14,478 44	RM β 3138 4
Gjennemsnitspris pr. Td. Korn	8 86	9 67	8 36	8 84	8 67
Kornsalget giver pr. Td. Land af Areal	29 20	29 85	40 16	49 73	11 20
I Regnskabsaaret er opfø- dret med Heste, Kvæg, Svin og Faar	Tdr. Korn. 3924	Tdr. Korn. 2386	Tdr. Korn. 1093	Tdr. Korn. 1150	Tdr. Korn. 749
hvilket bliver pr. Td. Land Areal	3,862	4,77	3,77	3,95	2,67

	Durup=		Gjedsfer=		Kringel=		Frisenfeld.		Botts.	
	Rd	ß	Rd	ß	Rd	ß	Rd	ß	Rd	ß
Ansættes Prisen pr. Td. Korn til 6 Rd., har det opfodrede Korn en Værdi pr. Td. Land Areal af . .	23	16	28	60	22	59	23	68	16	4
Udgiften til Oliefager og Klid bliver pr. Td. Land Areal	2	92	1	66	1	80	3	6	3	64
Det opfodrede Korn, Oliefager og Klid bli= ver herefter i Penge pr. Td. Land	26	12	30	30	24	43	26	74	19	68
Indtægten af Kvæg og Svin er ialt efter Fra= drag af Driftsudgifterne .	23,584	68	11,578	45	325	48	2168	71	2542	84
Indtægten af Faarehol= det er ialt ligeledes . . .	2815	54	1017	6	2188	36	1819	88	1298	90
tilsammen Indtægt af Kvæg, Faar og Svin .	26,400	26	12,595	51	2513	84	3988	63	3841	78
er pr. Td. Land Areal . . .	25	95	25	18	8	64	13	68	13	69
Det til Heste, Kvæg, Svin og Faar opfodrede Korn repræsenterer en ansat Værdi pr. Td. Land af	26	12	30	30	24	43	26	74	19	68
Herefter koster den pro= ducerede Gjødning == Værdien af Hø, Halm, Koer og Græs, samt i Penge pr. Td. Land .	„	13	5	12	15	75	13	6	5	95
Forbruget af kunstig Gjød= ning er pr. Td. Land af hele Areal	6	28	6	55	5	74	6	40	4	28
Ialt . . .	6	41	11	67	21	53	19	46	10	27

Durupgaard, den 14de Februar 1868.

Som Bilag til ovenstaaende Regnskab vil der i næste Hefte blive meddelt Mejeriregnskabet for Durupgaard og Gjedsfergaard for Aaret 1866-67. Red.

Om den saakaldte „Kogning i Hø“*).

Et Foredrag, holdt i det Igl. Landhusholdningselskab d. 5te Febr. 1868, af **N. S. Fjord**, Docent ved Veterinær- og Landbohøjskolen.

Tidligere kjendt. Dahlers Apparat. Forsøg dermed. Forsøg i Norge. Tidligere Forsøg af Docent Fjord og derved indvundne Erfaringer. Det er Barmen og ikke selve Kogningen, der bevirker Forandringerne ved Madlavningen; Forsøg til Bestyrkelse deraf. Forsøg med Høapparat og Beskrivelse af dette. Forsøg med andre Barmeholdere. Indretningen af det Apparat, der bør anbefales; Benyttelsen af det. Nødvendigt at Kjedlen mindst er halv fuld. — Madlavningsforsøg paa Landbohøjskolen og hos Familier. Resultaterne af de hidtidige Erfaringer. Grød. Belling og Grynsuppe. Kartofler og Rødbeder. Suppe med fersk Kjød. Grøn Søbelaal med saltet Flæsk. Urter. Fylde Hvidkaalshoved. Budding. Apparatet navnlig beregnet for den arbejdende Klasse. Nye Kognings- og Stegningsforsøg.

Den Fremgangsmaade ved Kogning af Kjød- og Melspiser, over hvilken jeg har anstillet en Del Forsøg, er ældgammel her i Landet. Den er bekjendt under Navn af „Kogning i Hø“**) og er især anvendt ved Grødkogning. Den bestaaer i, at man efter kort Tids Kogning tager Gryden af Ilden og beskytter den mod en hurtig Afkøling; hos os har man tidligere brugt at anbringe Gryden mellem Dynerne i Sengen — en fra Theoriens Side ypperlig Fremgangsmaade —, nu derimod paffer

*) Barmeangivelserne ere i Reaumurste Grader.

**) Denne Benævnelse bruges ogsaa og med mere Ret om en anden Slags Kogning, hvor man har Hø i selve Gryden.

man den ind i en Kasse eller Halmkurv med Hø. Mange have fortalt mig, at de kjende Anvendelsen til Grødkogning, at den endnu bruges i forskjellige Egne, vel isærdeleshed af Bondestanden, men hist og her dog ogsaa af Damer, der ansees for at forstaa sig fortrinlig saavel paa den finere som den mere jævne Madlavning. Der forekommer ogsaa Exempler paa, at den har været brugt ved Kogning af Kjød og ved Syltning af Bær, der ikke maatte koge ud. Nogle have befundet sig vel ved dens Anvendelse, andre ere blevene kjede af den, og det synes, som om den, istedetfor at vinde Fremgang, snarere trænges mere og mere tilbage. Mine Forsøg have derfor ikke til Hensigt at skabe noget Nyt, men at redde det Gamle fra en ufortjent Forglemmelse og at give det en udvidet Anvendelse.

Methoden er imidlertid ikke udelukkende dansk; den har været godt kjendt i vore nordiske Nabolande, og ifølge de Oplysninger, der i afvigte April Maaned gaves i det norske Morgenblad, synes den i de senere Aar i Norge hos flere Familier at have været brugt i større Omfang end hos os. Den norske Kapitain Dahler havde nemlig erstattet den gamle Høkasse ved et andet Apparat, som blev forevist Prinds Oscar paa en Øvelsesmarsch med den norske Garde i Stockholm i December 1866. Efter kort Tids Kogning over Ilden fattes Kjedlen med Soldaternes Mad i Apparatet, der bestaaer, saaledes som det nu forekommer i Handelen, af en firkantet Trækasse med Laag, stoppet indvendig med et Lag Kjøhaar, som atter er beklædt med sort Løj, saa der bliver et rundt Hul i Midten, hvori Kjedlen nøjagtig passer. Kassen fattes paa Rustvognen, og da Soldaterne efter et Par Timers March gjorde Holdt, var Maden fuld færdig, varm og velmagende. Derefter blev ifølge Prinds Oscars Befaling gjort en Række Forsøg ved den norske Gardes Kaserne under Dr. Finnes Ledelse. Over disse Forsøg foreligger der en fuldstændig Rapport i „Norsk militært Tidskrift“ for 14de Maj 1867; de omfatte Kogning af Vandgrød, Ørter med Flæsk samt Suppe med Kjød, alt i Portioner for

omtrent 100 Mand. Forsøgene, der sees at være foretagne med megen Omhu, gave næsten alle tilfredsstillende Resultater.

I afvigte April Maaned fremkom, saavidt jeg har kunnet see, den første offentlige Meddelelse om disse Forsøg i det svenske „Aftonblad“, der omtaler dem i en Artikel med Overskrift „Ny Kogningsmethode“; samtidig bekendtgjøres i Bladet, at Kapt. Dahler har faaet Patent paa Apparatet, hvorhos dets Brugbarhed godkjendes ved flere Erklæringer dels fra Videnskabsmænd og dels fra Mandskabet ved den norske Garde. Det norske „Morgenblad“ nedlagde imidlertid strax Protest mod denne Methodes Nyhed; den havde i flere Aar været brugt i Norge af Korpsslæge Larsen ved et militært Sygehus; han havde endogfaa ved en Rejse gjort Armeens høje Chef opmærksom paa sin Fremgangsmaade. Fremdeles ophlystes det, at den anvendtes med Held i flere private Familier, at den var vel kjendt i Danmark, hvor den var brugt ved Kogningsforsøg paa Betr. og Landbohøjskolen ved Kjøbenhavn; men derhos fremhæver en anden Indsender, at den for en Del Aar siden havde gjort sin Kunde gennem Romsdalen, hvor man blev kjed af den; det var gaaet med den som med saameget andet Nyt: „den gif sin Vej uden nogen vidste, hvorfra den kom, eller hvorhen den gif“. Kapt. Dahler sendte imidlertid sit Apparat til Verdensudstillingen i Paris, hvor det prisbelønnedes med Sølvmedaille, og hvor der nok især eksperimenteredes med Tillavning af Kjødsuppe; ligeledes er det tilkjendt Sølvmedaille ved en Udstilling i Østid i afvigte Aar.

Hvad enten Methoden maa kaldes ny eller gammel, er det dog klart, at Kapt. Dahler ved at konstruere sit Apparat gav Anledning til, at de nævnte Forsøg i det Store anstilledes i Stockholm, og at han saavel herved som ved senere at tage Sagen praktisk fortjener Æren for at have henledet det store Publikums Opmærksomhed paa Methodens Brugbarhed.

De Kogningsforsøg, som jeg har foretaget, bestaa af tre Rækker. De første foretoges i Aaret 1866; Beretningen om dem, der findes i „Tidskrift for Veterinærer“ (XIV. Bind, 1866), fore-

laa trykt, før Forsøgene udførtes i Stockholm; den næste Række blev foretagen i Aaret 1867, altsaa efter Forsøgene i Stockholm; de sidste ere først paabegyndte for omtr. 14 Dage siden og ere endnu langt fra deres Afslutning. De første Forsøg bleve foretagne i Anledning af Trikinspørgsmaalet, og da disse danne, om jeg saa maa sige, det videnskabelige Grundlag for de efterfølgende, maa jeg her fremhæve enkelte Punkter af dem, skjøndt de vist vilde være de fleste af mine Tilhørere bekendte, da „Tidskrift for Landøkonomi“, i 4de Række, 1ste Bind, 1867, har ladet gjøre Udtog af Dr. Krabbes og mine Underføgelsler, og under Titel „Sikkringsmidler mod Trikiner“ er dette Udtog kommet i Handelen.

Samtidig med at det lykkedes Dr. Krabbe ved mange nøjagtige, hinanden kontrollerende Forsøg at vise, at Trikinerne utvivlsomt dræbes ved 45° R, erholdt jeg bevilliget de nødvendige Pengemidler af Betr. og Landbohøjskolens Forsøgskonto til at undersøge, om Kjødet helt igjennem ved sædvanlig Røgning og Stegning opvarmes til en saadan Varmegrad; for at være fuldkommen sikker satte man dog Grændsen til 50° . Varmegraden i det Indre maalttes med et almindeligt Kvægsølv-Glasthermometer med en ikke for stor Kugle, stukket ind i Kjødet; selv om Kjødet ligger i kogende Vand, vil Varmen dog ikke ad Omveje paavirke Kvægsølvet i Kuglen i nogen kjendelig Grad. — Det viste sig ved mange Forsøg, foretagne paa denne Maade, at Varmen trænger ind i Kjødet med stor Langsomhed, men paa den anden Side med saa stor Regelmæssighed, at man efter Kjødets Vægt, naar Stykkets Form ikke er altfor afvigende fra den almindelige, med temmelig stor Nøjagtighed kan forud beregne den til Sikkring mod Trikiner nødvendige Røgetid; tilmed viste Forsøgene, at et stort Stykke Kjød end ikke i $\frac{1}{2}$ til 1 Tommes Dybde ved Røgning og Stegning opvarmes til en Varmegrad, der ligger tæt ved Vandets Kogepunkt, 80° , og at der var en meget betydelig Forskiel i Varmegraden paa forskellige Steder i et velkogt eller velstegt Stykke Kjød. Jeg skal, for at paavise dette med Tal,

fremdrage enkelte af Forsøgene. — 3 en Skinke paa 8 *A* og 3 Tommers Tykkelse anbragtes tre Thermometre; Nr. 1 i Midten i $1\frac{1}{2}$ Tommes Dybde, Nr. 2 tæt ved Nr. 1, men kun i $\frac{1}{2}$ Tommes Dybde, og Nr. 3 i den tykke Ende omtrent 1 Tomme inde. Skinken fattes over Ilden i koldt Vand; det varede 20 Minutter, før Vandet kom i Kog; Varmen var

	Nr. 1.	Nr. 2.	Nr. 3.
da Kjedlen fattes over Ilden	9°	9°	9°
$\frac{1}{4}$ Time efter Kogningens Begyndelse	15°	42 $\frac{1}{2}$ °	36°
1 $\frac{1}{2}$	—	41 $\frac{1}{2}$ °	70°
2	—	52°	72 $\frac{1}{2}$ °.

Efterat Skinken var tagen op, blev Varmen endnu ved at trænge ind i nogen Tid fra de varmere ydre Lag til de koldere indre, saa at Nr. 1 tilsidst viste paa 57°.

3 en stor Skinke paa 16 *A*, 5 Tommer tyk, var ligeledes anbragt 2 Thermometre i Midten, Nr. 1 i $2\frac{1}{2}$ Tommers Dybde, Nr. 2 een Tomme højere, altsaa $1\frac{1}{2}$ Tomme under Overfladen. Det varede ligeledes her 20 Minutter, inden Vandet kom i Kog. Thermometrene viste:

	Nr. 1.	Nr. 2.
da Kjedlen fattes over Ilden	6 $\frac{1}{2}$ °	6 $\frac{1}{2}$ °
1 Time efter Kogningens Begyndelse	11°	23°
2 $\frac{1}{2}$	—	29°
4 $\frac{1}{2}$	—	52°
		62°.

Altsaa efter $2\frac{1}{2}$ Timers Kogning var Kjødet ikke varmere i det Indre, end det var, da Svinet slagtedes (omtrent 30°). Disse Tal turde være tilstrækkelige til at vise, at den største Del af det Kjød, der nydes, højst har været opvarmet til en Varmegrad, der ligger mellem 60 og 70°, altsaa 10 til 20° under Vandets Kogepunkt. Mange Maalinger i Husholdninger saavel af Varmegraden i kogte Skinker som i Suppekjød og i flere forskjellige Slags Stege bekræftede dette ydermere. Men det fremgik tillige af Maalinger paa en af vore første Restaurationer, at navnlig Døsteg kan nydes med Velbehag, selv om Varmen har været langt lavere; saaledes var Varmegraden i

Midten af en Øresteg paa 12 *A* efter omtrent 2 Timers Stegning i en stærk ophedet Ovn kun 22°, og i en anden 27°; i et Par Stykker Boeuffsteg henholdsvis 30° og 45°. Jeg kan ikke undlade at bemærke Lejligheden til at gjøre opmærksom paa, at det ikke synes, at Varmen ved Stegning, selv om Ovnen er nok saa hed, trænger kjendelig hurtigere ind end ved Røgning, hvad der iøvrigt er let forklarligt; det alleryderste Lag af Kjødet kan ikke modtage en højere Temperatur end Røgepunktets, før den Vædske, som deri indeholdes, er fordampet, — altsaa først naar der er dannet en Skorpe —, men hertil bruges baade Tid og Varme. Denne Skorpes Tykkelse er saa ubetydelig i Forhold til Kjødets Tykkelse, at den højere Varmefilde ikke ved den kan siges at rykke nærmere mod det Indre. Altsaa bidrager den stærke Hede i Stegeovnen kun til at danne en fast Skorpe, men fremstjynder ikke Stegningen i det Indre.

De fremsatte Exempler turde være tilstrækkelige til at paa- vise Rigtigheden af den simple fysiske Lov, at det er Varmen, og ikke det vi kalde Røgning, der bevirker de Forandringer, der under Tillavningen skulle foregaa i vore Spiser, og at de idetmindste for Kjødspisernes Vedkommende kunne foregaa ved en Varmegrad, der ligger ikke saa Grader under Vandets Røgepunkt. Selve Røgningen er som bekjendt kun den Yttring af Varmen, at den paa Bunden af Kjedlen dannede Damp har Spændkraft nok til at stige op igjennem Vædsken, og selve Røgepunktet varierer derfor med Lufttrykket; en Dag, naar Barometret viser paa „Storm“, koger Vandet ved 79°; viser det derimod paa „smukt Veir“, koger Vandet først ved 80½°; naar Vandet i det sidste Tilfælde er opvarmet til 79°, vil det have samme Virkning paa Maden som det kogende Vand i det første Tilfælde, skjøndt det endnu er 1½° under Røgepunktet.

Vi maa imidlertid vende tilbage til Røgning af Skinker; en Husmoder gjorde mig opmærksom paa, at hun brugte en kortere Røgetid for sine Skinker end andre, men saa lod hun til Gjengjæld Skinken staa et Par Timer i Kjedlen i det

varme Vand paa et ikke alt for koldt Sted; derved blev Skinken fastigere i de ydre Dele. Det var mig strax klart, at dette maatte være en god Fremgangsmaade; de ydre Dele blive ikke „forkogte“, og dog faaer Varmen Tid til at trænge ind. Methoden prøvedes, og det viste sig, at man ved dens Anvendelse kunde forkorte den beregnede Kogetid henimod en Time, naar der ikke var for lidt Vand i Kjedlen. Disse Forhold henlede min Opmærksomhed paa den i Begyndelsen omtalte „Kogning i Hø“, som jeg i mine Drengaar havde seet anvendt i Vestjylland. Jeg havde endnu saamange Penge og saamegen Tid tilovers, at jeg kunde prøve Fremgangsmaaden ved enkelte Forsøg, før Beretningen om Hovedforsøgene skulde afgives. Der lavedes da af en Risikuro og en Sæk Hø et, som de senere Forsøg have viist, temmelig ufuldkomment Høapparat; der brugtes navnlig løst Hø ovenpaa Grydens Laag, og Høet stoppedes hvergang ned om den varme Kjedel; desuagtet viste et foreløbigt Forsøg over Afkølingens Hurtighed, at den gik saa langsomt for sig, at selv i en stor Skinke maatte efter kort Tids Kogning over Ilden med paafølgende Hensætten i Høkurven Varmen i det Indre kunne drives op over den Varmegrad, som der naaes ved sædvanlig Kogning. Derefter foretoges tre Forsøg med Skinker; ved de to første Forsøg blev Kjedlen kun staaende i Høkurven, indtil Skinken i det Indre havde naaet den samme Varme som den vi vare gaaede til ved Kogning paa sædvanlig Maade. Svindet i Vægt var der $\frac{3}{4}$ til 1 $\frac{1}{2}$ mindre end sædvanlig. I det sidste Forsøg med en meget stor Skinke lode vi den staa i Høskassen indtil Varmen i det Indre var over 60° ; ingen af de andre store Skinker havde været saa velkogte helt igennem som denne, og her var ikke Tale om, at de ydre Dele havde lidt Skade ved en lang Kogning; men den havde da hellerikke været over Ilden i mere end tre Kvarter, istedetfor 4 Timer. Svindet i Vægten syntes her at være ligesaa stort som sædvanlig. — Svindet i Vægt hidrører dels fra det Fedt, der smelter, og dels fra, at en Del af Kjødets Saft presses ud, idet Kjødet under Op-

varmingen trækker sig sammen, hvortil kommer en Udvaflning i de ydre Dele, der især maa blive stor ved den sædvanlige Røgning, hvor Vandet er i en stadig Bevægelse. Ved „Røgning i Hø“ maa den første og sidste af de tre Virkninger svækkes i en kjendelig Grad, hvorimod den mellemste vil være afhængig af den Varme, der naaes; nu naaede man i det Indre i det sidste Forsøg op til en højere Varme end sædvanlig, og her ligger vist Grunden til, at Svindet i Bægt var temmelig betydeligt. — Disse Forsøg gave Bevis for, at „Røgning i Hø“ ej blot kan drive Varmen op til det Punkt, ved hvilket Kjødets røde Farve forsvinder (56°), og at Kjødet kan blive mørt, men ogsaa at Suppen maa kunne blive kraftig, naar blot Kjødets Indre bliver tilstrækkelig gennemvarmet. For endnærmere at give et praktisk Bevis for, at det er Varmen og ikke Røgningen, der bevirker de ønskede Forandringer i Kjødspiserne, gjorde jeg følgende Forsøg med et Stykke Orefjød paa 7 *A*; Vandet, hvori det blev lagt, kom slet ikke i Røg, men holdtes i 3 Timer ved omtrent 67° , altsaa 13° under Røgepunktet; Kjødet var „velkogt“, og selv Suppen var klar og velsmagende.

Hermed bleve Forsøgene sluttede i 1866. De sidst omtalte vedkom egentlig ikke Hovedformaalet for Dr. Krabbes og mine Undersøgelser. De gav imidlertid saadanne Resultater, at jeg ikke tog i Betænkning ved næste Finantsaars Begyndelse atter at stille Fordringer til Højskolens Forsøgskonto for nærmere at kunne undersøge denne gamle Røgegaard. Jeg blev ydermere opmuntret dertil, fordi Flere henvendte sig til mig for at erholde Oplysning, om Fremgangsmaaden ikke kunde bruges ved andre Retter. Et Provindsblad anmeldte endog mine Forsøg med Overskrift „Ny Røgegaard“, uagtet jeg udtrykkelig i min Beretning fremhævede, at den var gammel; dette gav Anledning til, at en Indsænder gjorde sig lystig over denne i Sylland meget gamle Nyhed og henviste til den ofte omtalte Grødgrøde og Høkurv.

De Forsøg, jeg derefter anstillede i afsigte Nar, havde alene til

Henfigt at søge at udfinde Fordelene og Manglerne ved den ofte omtalte „Kogning i Hø“. Jeg søgte da først at erstatte Høkurven ved et bedre Apparat, men fandt efter en Del Forsøg, at naar hin lavedes og benyttedes paa rette Maade, saa var den et meget godt og bekvemt Apparat. — Smedens Gryden er kold, stoppes der tørt Hø fast i Kassen (Trækasse, Halmkurv, Papkasse) udenom den; et Høslag paa 3 Tommers Tykkelse er tilstrækkeligt; Høet stoppes ikke for tæt op til Grydens Laag; der vil da være dannet et rundt Hul, som vil beholde sin Form, naar Gryden tages op; og man behøver ikke at danne noget nyt Hul, saalænge man benytter den samme Gryde. Jeg prøvede paa at beklæde dette Hul med Løj, men Apparatet snarere tabte end vandt derved i Properhed, da Gryderne ikke i den Grad tilsmudsede Høet som Løjet, og Fordelen, der naaedes i Uvnen til at beskytte mod Afkøling, var aldeles forsvindende; hertil søjedes endnu en Bude, løst stoppet med kartet Bomuld (ligeledes 2 til 3 Tommer tyk) og saa stor, at den kunde dække Grydens Laag og stoppes fast ned ved Siderne mod Høet. Man havde da et til praktisk Brug særdeles godt Apparat; man kan lave sig det selv, man kan bruge fine egne Gryder; man kan let omdanne Hullet efter forskellige Gryder; man kan bruge sorte Gryder, og man kan bruge blanke Metalhjedler, skjøndt disse i det Hele taget og navnlig da i det nedenfor beskrevne Apparat ere at foretrække; thi den sorte Overflade udstraaler mere Varme end den blanke, hvorfor Forsøgene ogsaa altid viste, at over samme Gasflamme kom den blanke Hjedel hurtigere i Kog end den sorte Gryde; ligesom den bag efter afkøledes langsommere. Gryden bør have et nogenlunde velsluttende Laag; dette kan være af Træ eller Metal; Laaget bør ligge paa Gryden, medens den staaer paa Ilden; ikke blot spares derved i Brændsel, idet man næsten forhindrer Fordampningen, indtil Kogningen begynder, og til Dampdannelsen forbruges der som bekjendt forholdsvis megen Varme, men de Dele af Maden, der muligvis rage op over Vandet, ville da omtrent blive ligesaa vel kogte i det med varm Luft og Damp fyldte Rum i

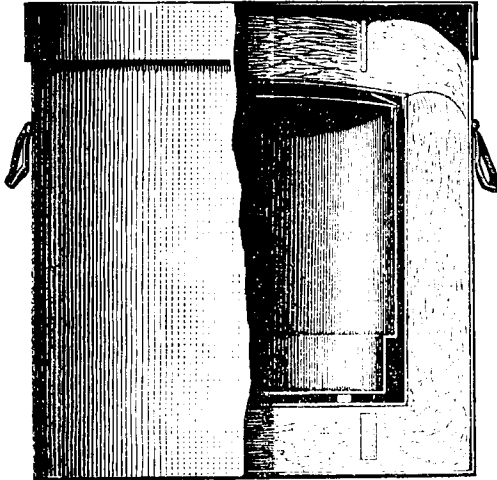
Rjedlen, som om de havde været under Vandet. Det bør iagttages, at Gryden er i Kog, naar den tages af Ilden, og sættes hen i Høkasen; et sikkert Kjendetegn herpaa er, at Dampen strømmer livlig ud ved Laaget. Man maa ikke lade sig stufte af den surrende Lyd, der gaaer forud for Kogningen; denne høres længe før Kogepunktet naaes og hidrører fra Damp, der dannes paa Bunden og atter der fortættes, fordi Vandet endnu ikke er varmt nok til, at Dampen kan komme op til Overfladen. — Vil Kogningen ikke lykkes, naar Høapparatet bruges paa denne Maade, saa vil den hellerikke lykkes, om man bruger et af de nedenfor beskrevne Apparater. Det at lægge en Bude ovenpaa Rjedlen istedetfor Hø er imidlertid hellerikke noget Nyt. Flere have fortalt mig, at netop saaledes have de brugt Høapparatet; at de istedetfor Bomuldsputen have brugt en Bude med Uld eller Fjer gjør ikke Apparatet mindre godt. Altsaa, den gamle Høkasse maa holdes i Ære, og jeg tvivler meget om, at det vil lykkes Nogen at konstruere et i praktiske Husholdninger anvendeligt Apparat, der besytter saa meget bedre mod Afkøling, at det kan have nogen synderlig Betydning ved Madlavning. Det er fra en anden Side, nemlig fra Properhedens, at Manglerne ved Høkasen hovedsagelig maa hentes. Der vil fra Rjedlen slaa lidt Damp, dog ikke saamegen som man kunde formode, over i Buden; denne vil tilsmudses af Rjedlen, og er man saa uheldig at spille noget af Maden enten ved Ridsætningen eller senere, naar f. Ex. Kassen staaer paa et slingrende Skib eller en kjørende Bogn, saa kan det ikke tørres op.

Disse Ulemper søgte jeg at afhjælpe ved at anbringe Rjedlen i en vandtæt Kasse, uden om hvilken det besyttende Stof er pakket; tilmed burde Apparatet af Hensyn til den lille Plads i mange Kjøkkener, gjøres saa let at flytte som mulig og saa net, at det om fornødent, kunde staa inde i Stuen, uden at det dog, ved at man tog disse Hensyn, blev mindre vel skikket til at langsomgjøre Barmens Gjennemgang.

Ved de foretagne Prøver fattes Rjedler med kogende Vand ned i Kasser, som vare indpakkede med forskjellige Stoffer.

Foruden Hø prøvedes Koghaar, Fjer, Uld og Bomuld; med Thermometre, anbragte i Huller i Laaget, iagttoges Afkølingen for hver halve eller hele Time, og samtidig iagttoges Varmens Stigning i det yderste Lag af Indpakningen. Det viste sig da, at Koghaar ikke gjorde bedre Tjeneste end Hø; rimeligvis har det i Garverierne mistet noget af sin flette Varmeledningsevne; kaltet Uld eller Bomuld havde noget forud for Hø, dog ikke saameget, som man kunde være tilbøjelig til at antage; begge disse Stoffer beskyttede omtrent lige godt, og almindelige Fjer heller ikke kjendelig bedre.

Efter mange Forsøg er jeg bleven staaende ved følgende Konstruktion:

Yderst en Papkasfe, beklædt med stærkt Væred (Sækketøj); inderst en rund Kasse af tyndt Jernblik, hvis Sammenføjninger for ikke at ruste, bør loddes indvendig. Kjledlen og Blikkassen maa passe saa nøje sammen, at der kun bliver en halv eller højst en hel Tommes Spillerum mellem dem; Kjledlen bør være forsynet med et Par Hanker, som kunne falde

ned paa Laaget; man kan da faae fat i dem, og de Hængsler, hvori de sidde, kunne netop faae Plads i Spillerummet mellem Rjedlen og Blikkasfen. Man kan sætte Rjedlen umiddelbart paa Kasse's Bund, men da denne derved tilsmudses, bør man foretrække at lægge et Par Træpinde i Bund. Papkasfen er omtrent 4 Tommer videre og mindst 5 Tommer højere end Blikkasfen; mellem begge stoppes kaltet Bomuld (eller Uld), Laaget bliver altsaa 2 Tommer tykt; det er ikke nødvendigt at stoppe videre fast. I Udstopningen i Bund anbringes fire smaa Træklojse, to Tommer høje, saa Bomulden ikke sammenpreses; ved Blikkasfens øverste Rand anbringes en smal Strimmel Løj, der kan stoppes ned ved Papkasfen og saaledes dække Bomulden. Hertil kommer en rund Bude, ligeledes løst stoppet med Bomuld; en Papring paa to Tommers Højde gjør samme Tjeneste indeni Buden som Klodserne i Bund; Buden bør være lidt større end Papkasfen, saa den, lagt paa og stoppet ned, slutter tæt til Siderne. Et saaledes udstyret Apparat til en Rjedel, hvori kan koges 12 til 16 Potter, vejer omtrent 12 \mathcal{R} og vil kunne anskaffes for 8 til 10 Rd.

Apparatet er let at bruge. Rjedlen tages af Ilden, sættes ned i Blikkasfen, Laag og Bude lægges paa. Man kunde befrygte, at Blikkasfen strax vilde frembringe en forholdsvis hurtig Aftøling; men dette er ikke saa; en Blikkasse paa 3 \mathcal{R} vil, da Fernet's Varmehynde omtrent er $\frac{1}{10}$ af Vandets, ikke bruge mere Varme til Opvarming end $\frac{2}{3}$ Pøgel Vand; tilmed vil der fra Blikkasfens blanke Overflade kastes nogle Varmestraaler tilbage til Rjedlen; den fra Rjedlen udtrængende Damp fortættes i Blikkasfen og afgiver her sin Varme. Man maa dog ikke tillægge de berørte Forhold saa stor Betydning, at man antager ad denne Vej at opnaa et bedre mod Aftøling besyttende Apparat, end om man indpakkede Rjedlen umiddelbart i Bomuld; ved blanke Rjedler synes der at være liden eller ingen Forskjel; ved sorte Serngrynder giver den direkte Indpakning det bedste Resultat; men Forskjellen er heller ikke her saa stor, at den har synderlig praktisk Betydning. — I det bekvæmte

Apparat sank Varmen ved den sædvanlige Prøve med kogende Vand i en Kjedel med 12 Potter — Kjedlen kunde rumme næsten 15 Potter — i 3 Timer fra 80° til 74°, i 12 Timer til 62°, som er omtrent 8° over den højeste Varmegrad, ved hvilken Mæden kan nydes; i et Apparat for en Kjedel med 9 Potter sank Varmen til 73°, i et tredie for en Kjedel med 2½ Pot til 67° i 3 Timer. (Brøfdale af en Grad ere udeladte, da der efter den ydre Temperatur er nogen Forskjel; dog ikke stor). Hvis man har en mindre Vandmængde i Kjedlen, saa vil Varmen synke hurtigere, omtrent i samme Forhold som Vandmængden tager af, saa at den, hvis der er 6 Potter Vand i den 12 Potters Kjedel, i 3 Timer vil gaa ned til 68°. Det fremgaaer deraf, at fordi Kogningen kan lykkes, naar Kjedlen er næsten fuld, er det ikke afgjort, at den vil faae et godt Udfald for en lille Portion, ja endog rimeligst, at den vil mislykkes, naar Kjedlen ikke er halvfuld. Andre Forsøg viste, at det ikke har saameget at betyde, om der fattes en mindre Kjedel i en større Varmeholder. Saaledes vil Udfaldet med en fylt 6 Potters Kjedel i en Varmeholder for en Kjedel paa 12 Potter blive bedre end med 6 Potter i denne sidste Kjedel; dog er denne Side af Sagen ikke saa gjennemarbejdet, at jeg tør angive nogen bestemt Lov. Selvfølgelig giver en fylt Kjedel i et Apparat, hvortil den passer, det bedste Resultat.

Til Sammenligning med Høkasfen og det nævnte Apparat forstrev jeg et af de Dahlerste fra Fabrikken i Stockholm; jeg fik det for saa Dage siden, men har dog kunnet foretage enkelte Prøver. Her bliver Kjedlen, som anført, sat umiddelbart ned i Lejet, saa man m. S. t. Properheden kan rejse de samme Indvendinger som ved Høapparatet, hvorimod man paa en bekvem Maade, naar Kasfen er tilstrækkelig høj, kan sætte flere Kjedler med samme Diameter ovenpaa hinanden. Ved flere Sammenligninger fandt jeg fuld Bekræftelse paa de alt omtalte Resultater; Kjedlen afsøledes i dette Apparat, hvor der til Udstopningen var anvendt Koghaar, samt lidt Hø, ligesaa hurtigt som i Høkasfen med Bude; hvorimod mit Apparat om-

trent holdt Barmen to Grader højere oppe i tre Timer. Denne Forskjel beløber sig vel til 30 pCt. af Barmetabet, men har i de fleste Tilfælde liden eller ingen praktisk Betydning, og Forskjellen vil naturligvis forsvinde, naar der til Udstopningen i det Dahlerske Apparat anvendes et bedre — men da ogsaa dyrere — Stof.

Blikkassen i det af mig konstruerede Apparat bør efter Brugen tørres af, da der altid fortættes lidt Vanddamp paa den; den kan isvrigt tages op for at pudses og sættes ned igjen, uden at det ved den første Udstopning dannede Hul lider derved. — Man kan let give Apparatet et smukkere Udstyr: en Træplade i Laag og Bund, nogle tynde Stænger langs Papkassens indvendige Side fra Bunden og op til Laaget, en Beflødning af Bøgdug eller lignende, og man har da en net lille rund Puf.

Vi ville dermed forlade Apparatets Indretning og atter gaa over til Forsøgene med Mad. Det er tilstrækkelig godtgjort, at Kjødspiser langtfra skulle gjennevares til 80° for at blive møre og velsmagende; for Mælkspiserne gjælder noget lignende; under alle Omstændigheder behøver Barmen ikke i hele den Tid, der medgaaer til Omdannelsen, at være 80°. Det, der skal skee, er egentligt kun, at det varme Vand skal gjennevtrænge de smaa Stivelseskorn, derved sprænge de træagtige Kapsler, hvori de ligge, eller med andre Ord, der skal laves Klister; nu siger Kemien, at denne Forandring alt kan foregaa ved en Varme mellem 55° og 70°, forskjellig for forskjellige Kornsorter; men Spørgsmaalet bliver dog, om der kan laves velsmagende Mad f. Ex. Grød ved en saa lav Varmegrad. Der gjordes i denne Anledning et Par Gange følgende Forsøg: i en lille Kjedel opvarmedes Vandet til henimod 70°; der rørtes da Gryn i Vandet; den lille Kjedel sættes i en større med varmt Vand til 67°; denne var iforvejen sat ned i „Barmeholderen“, og Barmen vilde her næppe synke to Grader i Timen. Man fik paa denne Maade lavet en Vandgrød, der i Udseende og Smag ikke adskilte sig kjendelig fra den sædvan-

lige, kun var den maasse lidt mindre sammenhængende. Andre Forsøg ledede mig til at maale Varmegraden i kogende Grød. Grøden maa jo kun koge ved en svag Ild, saa man seer hist og her Bobler stige op; stikkes Thermometerkuglen ned paa et saadant Sted, ja saa finder man nok paa Bunden kogende Bands Varmegrad, men løfter man Thermometret en Tomme højere op, kan Varmen synke 10° , og paa andre Steder i Gryden, hvor der ikke faaes nogen Røgning, fandtes endog tæt ved Overfladen engang 52° , det er 28° lavere end det varmeste Sted paa Bunden; efter en raaf Omrøring viste Thermometret omtrent 60° . Forholdet er let forklarligt; den svage Røgning kan ikke tilføre de øverste Lag saamegen Varme, som der bruges til Fordampningen fra Overfladen, hvorfor Varmen her maa synke, naar den kogende Belling gaar over til at blive en jævn Grød. Altsaa i vor „Varmeholder“ kunne vi holde Grøden varmere end ved en svag Røgning over Ilden. Her er atter et tydeligt Bevis for, at det er Varmen og ikke Røgningen, der besørger Madlavningen. Hvergang vi lave Kaffe, The, Salep og blødkogte Æg ved at stænke kogende Vand paa disse Gjenstande, føre vi da og praktiske Beviser for den samme Sætnings Rigtighed; thi Vandet ophører med at koge, naar det heldes ud af Kjedlen, Fordampningen afkjøler strax Vandstraalen noget, og ved Berøring med Karret, hvori den stænkes, skeer endnu en yderligere Afkøling.

Gaa vi dernæst over til den mere praktiske Side af Sagen, selve Madlavningen, da maa jeg først omtale et Par Forsøg. Der blev to Gange kjøbt omtrent 10 *Å* Dækfød; hvert Stykke deltes med Hensyn til Vægt og Form i to lige Dele; den ene Del kogtes over Ilden i 3 Timer med Rødder og Bist paa sædvanlig Maade; det andet kogtes over Ilden i $1\frac{1}{2}$ Time; Rødder og Bist kom paa 5 Minutter før Kjedlen toges af Ilden; Kjedlen stod derefter i Varmeholderen i 5 Timer. Det er en Selvfølge, at man ved Paagynning af kogende Vand sørgede for, at der blev ligemegen Suppe af begge Stykker; dernæst indbødes Flere til at affige deres Dom over Rjød og

Suppe, uden at de i Forvejen vidste, hvad der var kogt paa den ene og hvad paa den anden Maade. Det i Barmeholderen kogte Kjød vandt ubetinget Fortrinet; det var saftigere i de ydre Dele og federe end det andet Stykke; men der var da heller ikke saameget Fedt at stumle af Suppen. Suppen havde omtrent Halvdelen af Stemmerne for sig; den var maaste, navnlig den ene Gang, næppe saa kraftig som den anden Suppe, men saa havde den til Gjengjæld en mere aromatisk Smag. En lignende Prøve blev foretagen med Vandgrød; her vandt Barmeholderens Grød ogsaa de fleste Stemmer. Men vore Lugeorganer fige os netop, at der under den lange Kogning gaaer Noget bort, foruden selve Vanddampen, og det er rimeligt nok, at dette Noget, hvis det tilbageholdes, kan forøge Madens Velsmag, — en Erfaring, der forlængst er gjort med Kaffe og The. Hertil kommer, at i Kjødspiserne findes et lignende Eggehvitestof som i Æg, og Æg blive mindre velsmagende og ansees for mindre fordøjelige, naar de i lang Tid udsættes for kogende Vands Virkning, end naar der skænkes kogende Vand paa dem, og de saaledes „koges“ i varmt Vand.

Efter de nævnte og flere lignende Forsøg paa Højskolen med andre Retter, samt en Del Forsøg, foretagne i et Par Husholdninger, nærede jeg ikke Tvivl om, at Fremgangsmaaden i mange Tilfælde var praktisk og frembød væsentlige Fordele, navnlig ved den jævne Madlavning; men det var jo klart, at Metoden vanstelig fra Højskolens Laboratorium kunde gaa lige ud i Livet; den maatte først gjennemprøves i Husholdninger. Landhusholdningssekskabet, hvem jeg henvendte mig til om Pengemidler til Anskaffelse af Apparater, idet jeg især motiverede min Begjæring ved den Nytte, Fremgangsmaaden maatte kunne yde den arbejdende Klasse, anviste mig den begjærede Sum; og de Husmødre, jeg henvendte mig til, lovede at prøve Maaden, og de have prøvet den med en sjelden Omhyggelighed og Omsigt. De have tilmed foretaget selvstændige Forsøg og givet mig mange Vink, hvorfor jeg er dem meget taknemmelig. Prøverne fortsættes endnu, og jeg tvivler ikke om, at disse Husmødre

fremdeles ville blive ved med at gjøre nøjagtige Optegnelser og meddele mig dem, saa jeg haaber, at Fremgangsmaaden kan blive fuldstændig gjennemprøvet med mange Retter. 15 Apparater ere i Brug; et Par af dem ere sendte til Provindferne; de andre prøves af Familier i Landbohøjskolens Omegn, af hvilke nogle leve under tarvelige Forhold, saa Husmoderen selv maa passe sit Kjøkken og sine Børn og undertiden hjælpe med til Erhvervet, medens andre høre til de mere velhavende Samfundsklasser; nogle Familier bestaa kun af 3 Medlemmer, medens i andre Antallet er fem Gange saa stort. Fremgangsmaaden er saaledes prøvet under meget ulige Forhold, og den derved indvundne Erfaring skal jeg søge at sammenfatte i følgende Bemærkninger og Vink.

1. Grød. Ved den sædvanlige Kogning bortdamper — hvad der er paavist ved Bejning — indtil en Trediedel af Vandet (eller Mælken), saa der maa tages mindre Vand eller Mælk end ved den sædvanlige Kogning. Sagttages ikke dette, faaer man Belling istedetfor Grød. Det er vanskeligt at give nogen bestemt Regel for Forholdet, thi nogle ville have Grøden mere, andre mindre lind, men det bliver omtrent saaledes: knap 3 Potter Vand, men lidt mer end 3 Potter Mælk, til et Pund Gryn. Vandgrød bliver, som alt berørt, meget god; men Sødgrød, det være sig af Risengryn eller af Byggryn, kan ikke blive saa fed ved denne Fremgangsmaade som ellers; thi det er Vandet i Mælken og ikke de Bestanddele, der give Ost og Smør, som dampe bort ved den lange Kogning. I det ene Tilfælde har man saaledes i den samme Portion Grød Ost og Smør af f. Ex. 4 Potter Mælk, i det andet kun af 3; Forskjellen er dog langt mere paafaldende ved Risengrød end ved Byggrynsgrød. Hvis man tidligere har benyttet afflummet Mælk, kan man raade Bod herpaa ved at benytte nogen sød Mælk, uden at Retten fordværes. [Det berørte Forhold er maaste en Hovedgrund til, at Fremgangsmaaden, der som anført især har været brugt ved Grød, er trængt tilbage i den nyere Tid; thi tidligere, da Mælken var

billig, bruges vist langt hyppigere Sødmeælk end nu; ligesom Brugen af Risengryn istedetfor Byggryn ogsaa horer den nyere Tid til.] Bortseet fra de nævnte Ulemper vil al Slags Grød blive fortrinlig kogt. Ved den sædvanlige Fremgangsmaade bringes Vandet eller Mælken først i Kog, hvorefter Grynene kommes paa; det samme er brugt her, og naar Kogningen atter er begyndt under paalagt Laag, kan Gryden sættes hen i Barmeholderen; imidlertid mene nogle, at Grøden bliver mere sammenkogt, naar Kogningen over Ilden fortsættes i 10 til 15 Minutter eller indtil der er dannet en jævn Belling; og saaledes lyder ogsaa Reglen for Brugen af den gamle Høkurv.

Gryden behøver næppe her at staa i „Barmeholderen“ i længere Tid, end den ellers plejer at staa over Ilden; ved de efterfølgende Retter maa Tiden forlænges, og man bør, navnlig ved de første Forsøg, ikke gjøre den for knap. Maden bliver ikke kold og synes i de allerfleste Tilfælde ikke at tabe i Velsmag ved at staa 2 til 3 Timer længere i Barmeholderen, end den ellers staaer over Ilden.

2. Belling og Grynsuppe. Her kan Gryden sættes hen strax, naar Kogningen, efterat Grynene ere komne paa, atter er begyndt. Alle Slags Gryn kunne blive fuldkommen møre, selv de største Byggryn — Bankebyg; ved disse bliver det maasse nødvendigt, paa Grund af det nedenfor ved Erterne berørte Forhold, at sætte lidt Extra-Jævning til, hvilket kan skee, før Gryden sættes hen i Barmeholderen.

3. Kartofler kunne ligeledes sættes hen strax, Rødbeder efter højst 5 Minutters Kogning. Ved begge Dele er Fremgangsmaaden meget brugelig.

Ved de foregaaende Retter har man kunnet tage Gryden af Ilden efter saa Minutters Kogning, fordi de benyttede Stoffer bestaa af saa smaa Dele, at disse helt igjennem, naar Væsken er i Kog, maa kunne antages at være ophedede til dens Barmegrad. Ved Kogning af store Stykker Rjød maa Rjødlen derimod ikke sættes hen strax; thi de indre Dele af Rjødret ere endnu kolde, og de ville da afkøle Vandet for stærkt;

vi have derfor sat som Regel ^{1. 2} Times Kogning over Ilden; men det er en Selvfølge, at jo mere Vand og jo mindre Stykker Kjød, desto kortere kan Kogetiden baade over Ilden og i Kassen være.

4. Suppe med ferskt Kjød. Omtrent et halvt Kvarter før Kjedlen tages af Ilden kommes Rødder, Bisk og Boller paa, saa Suppen igjen kan komme i Kog og koge i et Par Minutter under Laag, før Kjedlen sættes hen i Barmeholderen, hvor den staaer i 3 til 5 Timer; selv et Stykke Kjød paa 8 *℔* vil da blive velkogt og give en god Suppe. Større Stykker Kjød bør man helst dele i mindre Stykker, igris hvis man kun bruger lidt Vand. Der har kun været een Mening om, at Kjødet bliver godt kogt og mere velsmagende i de ydre Dele; imidlertid er det en Selvfølge, at man ved en lang Kogning over Ilden anderledes kan pine Saft og Kraft af Kjødet end ved denne, og altsaa faae en kraftigere Suppe; imidlertid finde de Fleste Suppen kraftig nok, hvorhos den er klar. Baade Kjød- og Melboller holde sig hele under denne lange men rolige Henliggen i Suppen; der er delte Meninger om de tabe videre i Velsmag. Rødderne koge ikke ud og blive meget møre.

5. Grøn Søbekaal med saltet Flæsk eller saltet Drefkjød lyses ogsaa særdeles godt. Nogle mene, at der bør sættes lidt Extra-Zævning til; men saavel denne, som Kaalen, Kartoflerne m. m. kommes, ligesom ved Suppen, paa saa Minutter før Gryden tages af Ilden. Flæsket, Kjødet, Kuller-pølsen er altid blevet fortrinligt. Her fremtræder den Banstellighed, at ved den finere Madlavning tages nok Kjødet op, før Kaal m. m. kommes paa. Under saadanne Forhold er Metoden ikke praktisk.

6. Urter kunne gøres aldeles møre og stikkede til at moses ved at sættes hen i Barmeholderen, strax efterat Gryden er bragt i Kog, og blive staaende deri omtrent 4 Timer; men da her savnes den stadige Bevægelse, som finder Sted ved almindelig Kogning, foruden selve Omrøringen med Grydesteen, hvor-

ved mange Urter knuses, er det naturligt nok, at de ikke kunne blive saa udkogte og jævne ved denne Fremgangsmaade som ved almindelig Kogning, medmindre de bagefter faae et kort Opkog.

Det Samme, der er Aarsag i, at Voller og Rødder ikke koges ud, gjør, at Urter og store Grøn, skjøndt fuldkommen gennemkogte og møre, dog ligge hele.

7. Fjldt Hvidkaalshoved bør lægges i Kjedlen, naar denne sættes paa Ilden i det kolde Vand, saa det kan være noget opvarmet, før Kogningen begynder. Kogningen over Ilden fortsættes indtil $\frac{1}{2}$ Time. Med denne Ret er der gjort mange vellykkede Forsøg; kun ved et enkelt har man fundet Raalen lidt haard.

8. Endelig er der flere Gange kogt saavel Rjød= som Melbudding med Feld. Buddingformen har, for at staa fast, faaet et Par Pund Bly — eller en Jernring — under Bunden og staaer helt ned i Kjedlen, saa Vaaget hele Tiden kan ligge paa; den varme Damp vil da være Erstatning for Gløderne, som ellers bruges paa Vaaget. Formen har to Vaag, af hvilke det yderste sidder paa en udenom Formen loddet fremstaaende Ring; derved undgaaes, at Vandet i Kjedlen, hvis det under Kogningen skulde boble for højt i Vejret, trænger ind til selve Buddingen. Vandet maa fra Begyndelsen af være omtrent en Tomme under Formens øverste Kant. Buddingen bliver ligeledes sat ned i Kjedlen i koldt Vand — af samme Hensyn som ved Hvidkaalshovedet —; Vaaget lægges paa Kjedlen, og efter en halv Times Kogning og 4 til 5 Timers Hensstaaen ere Forsøg med Prindsesfebudding paa indtil 20 Ug altid lykkedes.

Disse Retter ere saa gennemprøvede, at jeg ikke troer, at de anførte Domme ville blive synderlig forandrede efter længere Tids Erfaring. Der er, som berørt, flere Ulemper; disse have for een Familie større, for en anden mindre Betydning, alt afhængig af, hvorledes man er vant til at lave sin Mad. Methoden kan ikke rette sig efter Enhvers Skik og Brug; man

maa derimod rette sig efter, hvad „Barmeholderen“ kan yde. Der er ingen Varme at ødsle med, og man maa ikke stille for store Fordringer til Apparatet; man maa ikke vente, at man kan koge f. Ex. 4 Potter Mad i en 16 Potters Kjedel, medmindre Røgningen fortsættes i længere Tid over Ilden end anført. I flere Husholdninger noteres Barmegraden, naar Kjedlen tages ud af Barmeholderen; det synes her som 60° er et Vendepunkt; har Varmen været nogle Grader højere, har Maden faaet bedste Karakter, men hvis den har været nogle Grader lavere, ligger Dømmen mindre gunstig. Derfor bør man følge den Regel ikke at bruge Barmeholderen, medmindre Kjedlen mindst er halvt fyldt. Med to Barmeholdere, en større til Suppe o. s. v. og en mindre til Grød, Belling etc., vil man opnaa bedre Resultater end med een. Ligesaameget som jeg vil tilraade Folk at prøve Fremgangsmaaden, vil jeg fraraade dem strax at anstaffe kostbare Apparater; Enhver bør først søge at høste Erfaring med sine egne Gryder og Høkurven, eller en Kasse, foret med en gammel vatteret Klædning eller lignende.

Fremgangsmaaden frembyder de største Fordele for den mindre bemidlede Klasse, hvor en lille Besparelse i Brændsel og en stor Besparelse i Tid kan have ikke liden Betydning. Arbejderen kan lave sin Døvre om Aftenen, og han kan tage sin Middagsmad med i Marken om Morgen. Hvor der er et daarligt Kjøkken, kan Husmoderen befries for den Plage at opholde sig der flere Timer daglig. Prøves den under saadanne Forhold, tvivler jeg ikke om, at man vil synes godt om den; man vil i mange Tilfælde faae bedre Mad end sædvanlig, thi netop paa Grund af den knappe Tid har man maaste tid maattet afforte Rogetiden. De alt gjorte Erfaringer bekræfte dette; men under andre Forhold turde Fremgangsmaaden, anvendt i Husholdninger, næppe have nogen Fremtid for sig; de smaa Ulemper ville maaste der overveje Fordelene.

Der var imidlertid een Bemærkning, der stadig kom igjen: ja kunde vi blot lave vor Eftermad samtidig, saa var Methoden fortrinlig; men vi skulle de fleste Dage have Ild paa alligevel senere hen for Eftermadens Skyld; vi skulle have varmt Vand til Opvaskning o. s. v. Selv om „Barmeholderen“ indrettes saaledes, hvad ikke er vanskeligt, at flere Kjedler paa een Gang kunne anbringes i den, eller, hvad der er mere praktisk, om man anskaffer sig flere Apparater, raades der ikke tilfulde, idetmindste ikke paa en bekvem og billig Maade, Bod paa disse Ulemper. — Een Husmoder hjalp sig lidt ved at stege fine Frikadeller eller Karbonnade, lægge disse Sager paa et Fad med Laag, som derefter sættes ovenpaa Blikkasen under Bomuldspuden; det var jo altid en Udvej; men man maatte see at afhjælpe Ulemperne yderligere. Forsøgene herover ere først begyndte for 14 Dage siden, og jeg har her kun min egen Erfaring med saa Forsøg at bygge paa, saa jeg ikke tør anbefale Fremgangsmaaden. — Den bestaaer simpelthen i, at man laver Formad og Eftermad i Kasseroller, staaende ovenpaa hinanden i samme Kjedel, i hvilken der paa Bunden er Vand. Lad os f. Ex. antage, at vi ville have Grød og Bønkfjød med Kartofler til Middag; Forsøget er gjort hermed; Grynene og Mælken eller Vandet blandes koldt sammen i en lille Blikkasserolle med tre Læer, der sættes paa Bunden af den store Kjedel; i denne heldes koldt Vand, saa det staaer næsten op til Kasserollens Laag; en aflang lav Kasserolle sættes ovenpaa den første, i denne er iforvejen Kjødet brunet, hvad der nok hører sig til, hvorefter der heldes tilstrækkelig — ikke for meget — koldt Vand paa Kjødet; tværs over denne Kasserolle staaer en tredie, ligeledes aflang, med Kartofler med kun lidt Vand. Nu lægges Laaget paa Kjedlen; denne sættes over Ilden, og efter $\frac{1}{4}$ til $\frac{1}{2}$ Times Røgning hen i Barmeholderen. Den nederste Kasserolle opvarmes af det varme Vand i Kjedlen, de øverste af Dampen; det bliver saaledes kun en Dampfogning med Damp, der har en lidt lavere Barmegrad end ved den sædvanlige Dampfogning.

Vandet eller Mælken i de tre Kasseroller kan ved denne Fremgangsmaade opvarmes lige til Kogepunktet, men kan ikke komme i Kog; der vil af denne Grund ikke strømme Damp fra den ene Kasserolle i den anden; de ere alle omgivne af Damp fra det rene Vand i Rjedlen, saa Fremgangsmaaden i Virkeligheden er meget proper. Der dannes ikke Klumper i Grød, Belling, Grønnsuppe o. s. v.; thi Omdannelsen foregaaer her langsomt under den jævne Opvarming, og Maden kan ikke svies; men om Mælken, navnlig den stummede, ikke er mere tilbøjelig til at stilles ad under denne Behandlingsmaade, om Grøden ikke tidligere end ellers under Henstaaen bliver sur, er Spørgsmaal, som Forsøgene endnu ikke have kunnet bevare. Om Kjødet, Fisken, Kartoflerne ligger lidt længere eller kortere gjør ikke stort til Sagen, da Vandet, hvori disse Stoffer ligge, som anført, ikke kommer i Kog; Fisken og Kartoflerne blive møre, selv om der kun er lidt Vand paa Bunden i Kasserollen; de øverste Dele dampkoges og kunne maaste derfor uden at tabe synderlig i Velsmag staa hen i flere Timer; Fisken koger ikke istykker. — Fra Theoriens Side synes Fremgangsmaaden at være tilraadelig; men den er ikke endnu gennemprøvet, og jeg tør ikke anbefale den. Det er unægtelig bekvemt, hvis den Husmoder, der selv passer sit Kjøkken, kan slippe med at opholde sig der en Timestid, og lade Maden rolig staa hen i „Barmeholderen“, indtil Familien er samlet.

Endelig er der gjort flere vellykkede Stegningsforsøg efter samme Fremgangsmaade; man maa ved Stegningen have en Barmefilde, der efterhaanden kan tilføre Kjødets indre Dele den nødvendige Varme. Stegen brunes først i Kasserollen ligesom ved sædvanlig Stegning i Gryde; derefter heldes lidt Vand paa, og Kasserollen sættes ned i Rjedlen enten i Vandet, eller hvad der ogsaa er lykkes, mellem to Kasseroller, Grønnsuppe forneden, Kartofler foroven; Rjedlen sættes over Ilden, og Kogningen fortsættes indtil en halv Time, hvorefter den sættes hen i Barmeholderen; Kjødet bliver da gennemvarmet af Vanddamp; men netop dette skeer ogsaa under sæd-

vanlig Stegning i Grønde. Flere Forsøg ere lykkedes, selv med temmelig store og tykke Dresteg; men det bliver et andet Spørgsmaal, om kyndige Folk ville erkjende et saadant Stykke gennemvarmet Kjød for at have en Stegs behagelige Egenstaber; dette turde være tvivlsomt. Og saa dette skal kun være en Antydning af den Retning, hvori de nylig begyndte Forsøg gaa.

Jeg kunde have ønsket at lade nærværende Afhandling ledsage af fuldstændigere Talangivelser end skeet er; men da disse ikke have nogen sær praktisk Betydning, og da der endnu er en Del Forsøg tilbage, har jeg foretrukket at gemme dem til en anden Lejlighed.

Vejrlijet 1867.

Barmen. Afvigelse fra det Almindelige. Sammenligning mellem Verne og Jylland. Regnmængden. Jagttagelser i Skovegne.

De af det kgl. Landhusholdningssekskab foranstaltede Vejriagttagelser ere i Aaret 1867 blevene anstillede paa 7 Stationer foruden den kgl. Vet. og Landbohøjskole, og desuden er Regnen i Foraars-, Sommer- og Efteraarsmaanederne bleven maalt paa 14 Steder. — Idet vi iøvrigt henvise til Aarsberetningen fra Landhusholdningssekskabet desangaaende, tillade vi os her kortelig at sammenfatte de Resultater, som disse Jagttagelser have givet angaaende Vejret 1867, og hvoraf en Del allerede findes meddelt i de maanedlige Vejrberetninger i forrige Bind af dette Tidskrift.

Aaret 1867 har været meget ustabigt og raakoldt. Det begyndte med stærk Frost i den første Uge af Januar, saa Barmen paa Landbohøjskolen d. 5te sank ned til $\div 18^{\circ}$, under $\div 19^{\circ}$ paa Silkeborg og under $\div 22,5^{\circ}$ paa Hindholm og Tarm; efter nogle faa milde Dage indtraadte en længere haard Frostperiode fra d. 11te—24de Januar, uden at Barmen dog sank saa lavt. Begge Frostperioder bragte en Del Sne navnlig med de nordøstlige Storme d. 1ste og d. 16de—17de Januar, men begge Gange smæltede Snelaget hurtigt bort ved den temmelig stærke Regn, der faldt efter begge Frostperioderne. Februar bragte derimod Mildning i Luften med Regn og taaget

Vejr, og midt i Maaneden begyndte Varmen endog at vække Livet i enkelte Planter, hvilket imidlertid standsedes af den paafølgende Kulde de sidste Dage i Maaneden, og som navnlig ved de skarpe Norden- og Østenvinde i Størstedelen af Marts i Forbindelse med en Del Sne gav Aarstiden fuld Vinterkarakter. I Slutningen af Marts steg Varmen vel over Frysepunktet, men holdt sig dog med nogle faa Undtagelser meget lav gjennem hele April, der tilmed bragte megen Regn og flere Gange stærke Storme. Forholdsvis koldest og til størst Ulempe for Agerbruget som for hele Planteværten var dog Maj; navnlig var der 3 meget kolde Perioder fra d. 1ste—3die, d. 9de—15de og d. 21de—25de, alle mer eller mindre ledsagede af Sne, især paa Verne, og umiddelbart forud for dem alle droge stærke Øststorme hen over os; de nordøstlige, østlige og sydøstlige Vinde vare aldeles overvejende i Maj Maaned, medens de vestlige og sydvestlige Vinde pleje at være fremherskende i denne Maaned, og det er rimeligvis denne Omstændighed, der gjorde Maj* saa raakold, som den maaffe næppe i Mands Minde har været. Først de sidste Dage i Maaneden blev Vejret mildt, og først da udfoldede Løvspringet og Vegetationen sig med Kraft. Denne Varme vedblev imidlertid kun nogle faa Dage ind i Juni, og hele Midten af denne Maaned var raakold med hyppige Regnbyger og nordlige Vinde. De faa varme Dage i Slutningen af Juni afløstes af en gennemgaaende kold og usædvanlig regnfuld Juli, hvorved Høsten blev meget besværliggjort. Regnen faldt dels som Byger dels som temmelig vedholdende Landregn. August og den første Halvdel af September Maaned var, med Undtagelse af Februar, den forholdsvis varmeste Tid af Aaret, om end Middelvarmen kun hævede sig lidt over Middeltallet for samme Tidsrum af de 6 foregaaende Aar. Da August Maaned tillige var nogenlunde tør, modnedes Kornet stærkt, og Begyndelsen af Høsten skete i heldigt Vejr. Derimod var September og Oktober meget regnfulde, til stor Ulempe for Høsten, og da tillige Slutningen af September og mere end den første Halvdel af Ok-

tober var kold, tryffedes saavel Efteraarsgræsset som Rodfrugterne i Væxten. Ogsaa November var kold, men især var December Maaned meget kold, og enhver Efteraarsbearbejdning i denne Maaned saa godt som umulig. Begge de sidstnævnte Maaneder, ligesom i det Hele taget hele Aaret, vare rige paa stærke Storme.

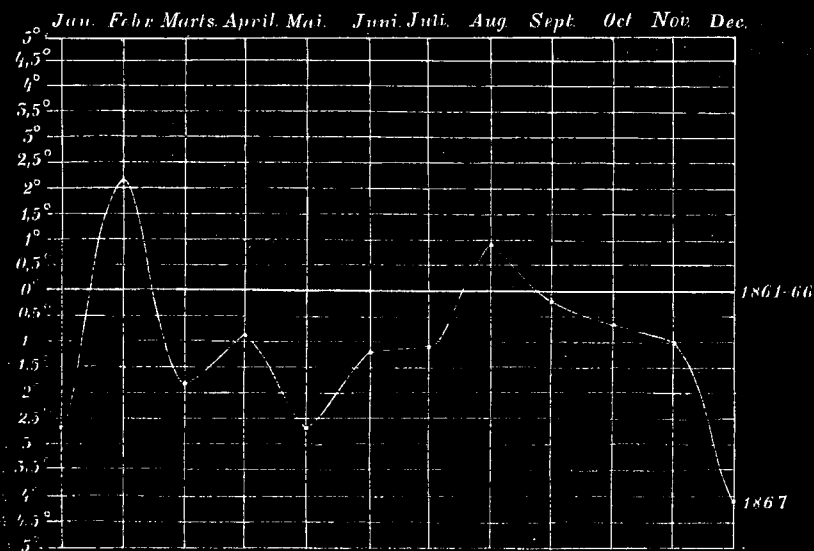
Den maanedlige Middelvarme paa hver Station har været:

	Landbohøj- skolen.	Spindsholm.	Næsgaard.	Smidsstrup.	Viborg.	Larm.	Silkeborg.	Majsgaard.	Alle Station. Middelv. 1867.	Middelv. for 1861—66.
Januar . . .	÷ 3,0	÷ 3,1	÷ 1,6	÷ 4,6	÷ 3,5	÷ 3,6	÷ 2,9	÷ 1,3	÷ 2,9	÷ 0,2
Februar . . .	1,5	2,0	2,8	1,2	2,8	2,5	2,6	2,4	2,1	0,0
Marts . . .	÷ 1,3	÷ 0,8	÷ 0,7	÷ 1,7	÷ 0,9	÷ 1,1	÷ 1,0	÷ 0,4	÷ 1,0	0,3
April . . .	4,4	4,9	4,9	3,7	4,7	4,7	4,6	4,9	4,6	5,5
Maj . . .	6,9	7,8	6,6	6,2	7,4	7,4	7,6	7,9	7,2	9,9
Juni . . .	13,5	13,5	13,5	12,1	12,9	12,8	12,7	13,1	13,0	14,9
Juli . . .	14,6	14,4	14,2	14,4	14,1	13,9	14,4	14,4	14,3	15,4
August . . .	15,8	16,2	15,8	15,7	15,0	15,3	15,4	16,4	15,7	14,3
September . .	12,4	12,8	12,8	11,9	11,2	12,6	12,0	13,3	12,4	12,6
Oktober . . .	8,1	8,0	8,1	7,5	7,0	8,0	7,8	8,1	7,8	8,4
November . . .	2,5	3,1	3,1	3,1	2,7	3,9	2,7	3,4	3,1	4,1
December . . .	÷ 3,1	÷ 2,8	÷ 2,3	÷ 1,7	÷ 1,8	÷ 1,5	÷ 1,7	÷ 0,7	÷ 2,0	2,1
Aaret . . .	6,0	6,3	6,4	5,7	5,9	6,2	6,2	6,8	6,2	7,3

Naar hver Maanedes Middelvarme af de foregaaende 6 Aar betegnes ved den med 0° mærkede tykke Streg paa omstaaende Tavle, vil den maanedlige Middelvarme i 1867 for alle Stationerne falde som den der indlagte Kurve.

Vinteren har altfaa været 1,5° koldere end i de foregaaende 6 Aar,		
Foraaret	—	1,8°
Sommeren	—	0,5°
Efteraaret	—	0,6°
og hele Aaret	—	1,1°

Forholdene have imidlertid været lidt forskellige paa Øerne og i Inskland, og sammendrages de derværende Stationers Af-

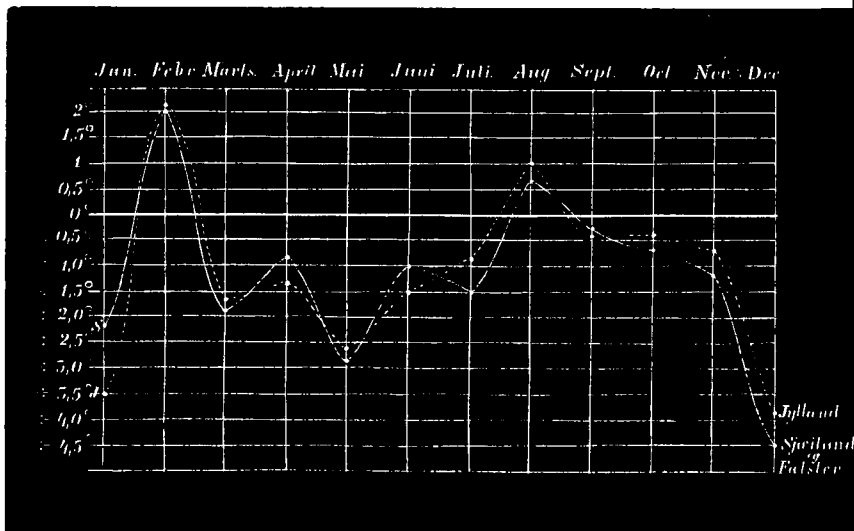

vigelfer fra de foregaaende 6 Aar for hver enkelt Maaned, faaes som Middeltal for

	Derne		Byland		Forskjel
Januar	÷ 2,2	÷ 3,5	1,3
Februar	2,0	2,2	÷ 0,2
Marts	÷ 1,9	÷ 1,7	÷ 0,2
April	÷ 0,8	÷ 1,3	0,5
Maj	÷ 2,9	÷ 2,6	÷ 0,3
Juni	÷ 1,0	÷ 1,5	0,5
Juli	÷ 1,5	÷ 0,9	÷ 0,6
August	0,7	1,0	÷ 0,3
September	÷ 0,3	÷ 0,4	0,1
Oktober	÷ 0,7	÷ 0,4	÷ 0,3
November	÷ 1,2	÷ 0,9	÷ 0,3
December	÷ 4,5	÷ 3,9	÷ 0,6.

*

Disse Afvigelser fra de foregaaende 6 Aars maanedlige Middelværme (0° Stregen) ere indlagte paa nedenstaaende Tavle.

Man seer heraf, at Jylland har været heldigere stillet end Derne baade i den for den unge Sæds kraftige Fremspiring vigtige Maj Maaned og i de for Kornets Udvikling og Modning vigtige Maaneder, Juli og August.

Regnmængden i 1867 har over hele Landet været lidt større (omtrent 4") end i de foregaaende 6 Aar. Størst var den i April og Juli, mindst i Marts og August. De enkelte Stationers Regnmængde for hver Maaned er angivet paa omstaaende Tabel.

Den samme store Uregelmæssighed, der viser sig mellem Regnmængderne i de enkelte Maaneder paa de forskjellige Stationer, viser sig ogsaa ved de Jagttagelser over Regnmængden i Skovegnene, som paabegyndtes 1863, for derigjennem at erholde Oplysning om en paaberaabt Indflydelse af Skovene paa Regnmængden. Disse sidste Jagttagelser have

Regnmængden 1867.

	Randshøj- Kølen.	Stindholm.	Næsgaard.	Smidstrup.	Biborg.	Tarm.	Silleborg.	Majbølgård.	Skov. efter 44 Mars Jagt
Januar	30,9'''	24,8'''	38,5'''	35,1'''	22,6'''	40,8'''	25,1'''	18,7'''	20,0'''
Februar	31,3	31,0	25,3	30,3	23,9	34,6	24,0	21,3	18,1
Marts	7,2	8,7	8,9	33,1	7,3	8,7	11,7	9,5	18,5
April	33,6	35,1	36,3	33,7	23,6	44,6	26,5	29,5	17,4
Maj	21,9	21,5	34,7	14,3	22,2	10,8	17,4	17,3	17,8
Juni	25,3	31,1	37,4	15,0	10,7	25,7	12,7	22,5	25,2
Juli	57,5	58,3	57,3	48,5	49,1	46,8	34,4	46,6	27,4
August	8,1	4,3	8,0	10,4	25,1	11,0	16,4	9,3	29,5
September	35,0	43,0	23,0	39,5	64,3	60,5	52,5	34,2	25,0
Oktober	29,8	38,6	30,6	32,5	39,3	48,6	30,6	23,5	25,6
November	24,8	18,5	13,0	"	13,2	22,3	14,3	11,2	24,2
December	15,6	11,5	20,2	"	27,4	32,2	16,3	13,8	20,1
Maret	26" 9'''	27" 3'''	27" 10'''	"	27" 5'''	32" 3'''	23" 6'''	21" 5'''	22,6

lige saa lidt iaar som i de tidligere Aar givet noget bestemt Resultat i denne Retning, og den store Ullighed mellem Regnmængderne paa de enkelte Stationer kan ikke forklares ved Stedernes lokale Forhold eller Beliggenhed. Saavel Regniagttagelserne fra Skovegnene som fra nogle andre Egne findes anførte i Linier i nedenstaaende Tabel:

	Marreinde ved Silleborg.	Gulborhove ved Silleborg.	(Stov) Rødbet ved Silleborg.	Ørenbet ved Silleborg.	Kølsygaard ved Barhø.	(Stov) Kragblumb ved Frysenborg.	Smørum ved Støenhavn.	(Stov) Porekov ved Fursen.	(Stov) Humleste ved Fursen.	Dringlund paa Samsø.	Taarborg ved Korsør.	Burkhave paa Thorøng.	Kjølsgaard ved Røstov.	Looslyst ved Pelsinger.
April	36,2	31,2	37,0	25,2	26,4	27,8	11,0	30,9	"	24,8	22,0	29,0	36,5	32,5
Maj	9,4	5,6	10,0	16,7	15,6	18,2	11,5	25,7	28,8	19,2	16,2	20,5	21,6	28,3
Juni	9,8	19,1	11,7	13,2	11,6	13,4	39,2	22,8	25,2	14,8	24,7	23,8	26,1	27,7
Juli	52,6	38,4	42,3	38,1	37,6	45,0	57,2	53,7	54,3	50,2	45,5	56,9	51,8	52,0
August	18,1	12,6	20,8	15,3	16,1	16,8	8,9	8,8	23,7	12,1	7,0	7,7	2,9	13,2
Septbr.	63,7	39,3	54,5	42,1	54,4	53,3	31,1	36,7	37,5	42,3	30,7	38,7	35,4	33,7
Oktober	39,9	29,8	40,4	30,8	44,7	30,0	35,9	36,0	45,2	35,0	24,7	23,2	31,5	35,5
Apr.-Oktb.	230	176	217	181	206	205	195	215	"	198	170	200	206	229

Kapitelstarten for Skiften af Aaret 1867.

	pr. E.d.	pr. E.d.	pr. E.d.	pr. E.d.	pr. E.d.	pr. E.d.	pr. E.d.	pr. E.d.	pr. E.d.	pr. E.d.	pr. E.d.	pr. E.d.	pr. E.d.
	Skibe	Brug	Bjerg	Saure	Svide skifter	Græs skifter	Bog- høede	Bog- høede- græs	Emær	Stæff	Søn- ning		
Sjællands Stift (Bornholm	SkM β	SkM β	SkM β	SkM β	SkM β	SkM β	SkM β	SkM β	SkM β	SkM β	SkM β	SkM β	SkM β
undtaget)	12 16	9 50	6 71	4 64	8 93	8 30							
Skæret	12 16	9 75	6 22	3 57					pr. Skb. " 26				
Bornholm		9 48	6 70	4 51									
Fyens Stift													
Køllands-Kalthers Stift:													
forrige Skæret og Skæret	12 77	9 90	6 64	4 42	9 2	8 66							
Skæret	12 78	9 86	6 68	4 36	8 44	8 25							
— Skæret	12 61	9 86	6 54	4 31	8 76	8 70							
Skåne Stift:													
Skæret og Skæret		9 48	5 95	3 74									
Skæret og Skæret		9 42	5 71	4 15									
Skåne Stift													
Skæret		9 23	5 84	3 62									
Skåne Stift													
Skæret		9 38	6 51	4 41									
Skåne Stift:													
Skæret		9 90	6 23	4 50									
Skæret		9 42	6 51	4 43									
Skæret		9 49	5 80	3 86									
Sjællands Stift af Aaret 1867	12 58	9 59	6 32,3	4 20,8	8 77,7	8 47,7	5 57,3	11 75	pr. Skb. 4 64,5	3 38,3	" 28,3		
af Aarene 1858-67	8 44,3	6 2,9	4 69	:3 12,8	6 45,1	6 31,4	4 24,3	9 72	4 65,4	3 4,6	" 25,9		
— 1848-67	8 25,7	5 90,9	4 49,4	2 95,4	6 25	6 6,5	4 15,2	9 16,3	4 27,3	2 79,5	" 23,8		

Seben 1855 have Gjæmmeffikaterne paa de fleste Skifter (og navnlig paa Skibe, Brug, Bjerg og Saure) ikke naaet en faaban Gøibe som for Aaret 1867.

Korn- og Produktmarkedet i Januar 1868.

Middelpriser i Kjøbenhavn.

	3die		10de		17de		24de		31te	
	Rd	β	Rd	β	Rd	β	Rd	β	Rd	β
Hvede 125 \mathcal{L} 's pr. Td.	13	88	14	20	13	60	14	„	13	80
Rug 116 \mathcal{L} 's - -	10	72	10	92	10	72	10	64	10	76
Byg 2rd. 109 \mathcal{L} 's - -	7	60	7	64	7	64	7	76	7	72
— 6rd. 104 \mathcal{L} 's - -	7	20	7	20	7	20	7	36	7	52
Havre 83 \mathcal{L} 's - -	5	8	5	16	5	16	5	16	5	28
Erter, alm. gule - -	9	52	9	72	9	72	10	„	10	12
Bikker - -	7	72	7	72	7	72	7	72	8	48
Højræs - -	10	72	10	72	10	72	10	72	10	72
Kommen - -	24	48	24	48	24	48	24	48	24	48
Raps - -	11	48	11	48	11	48	11	48	11	48
Rybs - -	11	„	11	„	11	„	11	„	11	„
Malt - -	7	64	7	64	7	64	7	64	7	68
Hvedemel, Flor= pr. \mathcal{L}	1	43	1	45	1	43	1	44	1	44
Byggryn pr. Td.	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Kartofler - -	4	„	4	16	4	24	4	24	3	88
Bedste Stude pr. \mathcal{L} Kjødv.	3	80	3	64	3	64	3	56	3	80
Ringere do. - -	3	„	3	32	3	32	2	64	3	24
Unge, fede Køer - -	3	„	3	16	3	16	3	16	3	40
Tyre - -	3	„	3	„	2	80	2	80	3	„
Gode, fede Kalve - -	3	88	„	„	3	48	3	„	3	64
Flæsk, ferst, prima til Udførsel . . . pr. \mathcal{L}	3	24	3	24	3	8	3	16	3	16
Smør, Herregaards= pr. Td.	92	„	94	„	94	„	98	„	98	„
— Bønder= - -	62	„	64	„	64	„	64	„	64	„
Teg pr. Snes	„	52	„	58	„	56	„	51	„	59
Rugbrød pr. 8 \mathcal{L}	„	39	„	40	„	40	„	40	„	40
Uld, jndst pr. \mathcal{L}	„	47	„	47	„	47	„	47	„	47
— sjællandst Nr. 1. - -	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„
Skind, spilede Kalve= pr. Døger	15	12	15	12	15	12	15	12	15	12
— Uld= pr. \mathcal{L}	„	33	„	33	„	32	„	32	„	32
Huder, saltede Kø= u. S. og S. pr. \mathcal{L}	2	44	2	44	2	40	2	36	2	36
— Heste= pr. Stk.	5	80	5	80	5	80	5	72	5	72
Talg, smeltet pr. \mathcal{L}	3	6	3	6	3	6	3	6	3	8
Rapslager pr. 100 \mathcal{L}	3	48	3	48	3	32	3	32	3	32
Linlager - -	4	16	4	16	4	16	4	16	4	16
Rlid pr. \mathcal{L}	„	42	„	41	„	42	„	43	„	44
Halm Hvede= - -	„	9	„	9	„	9	„	9	„	9
— Rug= - -	„	12	„	11	„	13	„	13	„	13
— Byg= - -	„	10	„	9	„	9	„	9	„	9
— Havre= - -	„	10	„	10	„	10	„	10	„	9
Hø - -	„	21	„	23	„	18	„	23	„	20

	pr. 100 \mathcal{L}		pr. Td.	
Bern Guano	6	Rd	5	Rd 72 β
Fosfo do.	5	- 72 -	Frandsen og Meyers	
Sur jøsforsur Kalk	3	- 32 -	Cement	3 - 64 -
Benmel	3	- 48 -		
Gibs	1	- 32 -		

Vejrforholdene

i Januar Maaned 1868 paa Landbohøjskolen og paa 10 af Landhusholdningsforeningens Stationer.

	Middelvarme. (°C).	Varmeste Dag.		Køleste Dag.		Luftens Middel- tryk.	Regn- og Sne- høje i Linier.	Regn- og Sne- begenes Antal.
		Dag.	Varme.	Dag.	Varme.			
Smidstrup (Hjørring), ved Forstander Bi- borg	÷1,12	17de	5,20	23de	÷10,33	—	37,68	18
Tarm (Varde), ved Lærer Rasmussen . . .	÷0,51	17&31	5,27	23&24	÷ 6,73	—	34,25	15
Viborg ved Distrikts- læge Berg	÷0,90	17&31	5,67	23de	÷ 7,27	—	18,23	17
Silkeborg ved Distrikts- læge Fibiger	÷0,46	17de	5,99	23de	÷ 6,18	—	19,64	14
Gjerlev (Randers), ved Lærer Frederiksen . . .	÷1,23	17de	5,23	23de	÷ 7,40	—	19,02	12
Daugaard (Veje), ved Landinspektør Lind- hardt	÷1,05	17de	4,80	24de	÷ 7,10	27" 9,33	27,53	15
Majbølgaard (Søn- derborg), ved Pro- prietær Jesen	÷0,65	17de	4,37	24de	÷ 6,50	—	22,09	16
Nyslinge (Odense), ved Lærer M. Jørgensen . . .	÷0,89	17de	5,20	24de	÷ 6,10	—	22,18	15
Sindholm (Næstved), ved Avlsbestyrer Sørensen	÷1,06	17de	4,07	24de	÷ 8,20	—	21,69	6
Landbohøjskolen (Kjø- benhavn) ved Assi- stent Greve	÷1,29	31te	4,07	24de	÷10,63	27"11,90	12,36	17
Næsgaard (Stubbe- løbing), ved Over- lærer Lacoppidan . . .	÷0,58	17de	5,60	24de	÷ 8,80	27"11,89	24,12	14

Ved Marskiftet er der oprettet 5 nye Stationer ifølge velvilligt Tilbud fra d'Hr. Skolebestyrer Frederiksen i Gjerlev ved Randers, Læge Bay i Eskelund ved Skodborghus, Forstander Krarup paa Daugaard ved Veje, Lærer Jørgensen i Nyslinge ved Odense og Lærer Clausen i Sct. Nicolai paa Bornholm. Derimod maa Stationen paa Skaarupgaard, hvorfra der ingen Jagttagelser er modtaget i længere Tid, betragtes som ophørt.

Med Undtagelse af den 3die Uge og det sidste Par Dage af Januar stod Thermometret hele Maanedens under Frysepunktet og den 24de om Mor-

genen endog paa $\div 13,6^{\circ}$ paa Landbohøjskolen, efter at en Storm fra *ND* havde blåst hele det foregaaende Døgn. Middelvarmen af ovennævnte 11 Stationer har været $\div 0,89^{\circ}$ C., hvilket er $0,3^{\circ}$ lavere end Januar-Middelvarmen af de 7 foregaaende Aars Jagttagelser paa Selskabets Stationer og $0,3^{\circ}$ højere end Kjøbenhavns Middelvarme for samme Maaned efter 82 Aars Jagttagelser.

Den første Halvdel af Maaneden var tør; i den 3die Uge faldt megen Regn og i Slutningen af Maanedens lidt Regn og Sne. Maanedens hele Regn- og Snemængde afviger kun lidt fra det Almindelige; først var Regnmængden i det nordlige og vestlige Jylland; navnlig faldt en stærk Regn, 15,5 Linier, d. 31te paa Smidstrup.

En stor Mængde kortvarige, men heftige Storme ere dragne hen over os i Januar Maaned, og næsten altid med tilsvarende Fald af Barometerstanden; navnlig d. 19de og 20de var denne meget lav, lavest om Morgen d. 20de med 26" 10,53 paa Landbohøjskolen.

Blanding.

Rodfrugtdyrkningen i et lille Jordbrug.

(Af et Brev fra Malt Sogn ved Skodborghus).

Naar undtages, at der her i Sognet findes en Smaamand, som nu i 5 Aar med Iver har dyrket Rodfrugter, maa denne Afgrøde siges at være saagodtsom aldeles ukjendt her paa Eggen. Ovennævnte Mand, hvis Navn er Jakob Jakobsen, driver en lille mager Lod med 1 Hest og 2 Køer, der hjælpe Hesten ved Pløjningen. Han har lidt store Tab ved Oldenborrelarver, der her i Eggen, hvor der er meget Egetrat, ofte anrette stor Skade, og det synes fornemmelig at være disse Tab, der have bragt ham til at forsøge den nye Kultur, som han har maattet begynde under temmelig uheldige Vilkaar. Han har nemlig aldrig haft Lejlighed til praktist at lære noget om disse Planters Dyrkning, og al den Anvisning, han gjennem Læsning har modtaget, synes at indskrænke sig til de korte Anvisninger, der som Anmærkninger findes i Frøhandlernes Prisfortegnelser. Af Redskaber har han ikke haft andre, end de han selv har opfundet og forarbejdet. Hans Hestehakke bestaaer af en klostet Egegren, hvori han har fastgjort 3 Tænder af en svensk Harve og et Par Stjerte til at styre Redskabet med. Frøet lægger han med Haanden, men da den høje Stilling, hvori dette Arbejde almindelig gjøres, faldt ham som de fleste yngre Mænd meget anstrængende, har han dannet sig et Rør af Træ, hvis øverste Ende er forsynet med en Bliktragt. Røret er indrettet til at spænde fast paa det ene Ben; dets nederste Ende trykker Hul til Frøet, naar man gjør et Skridt med Foden og samtidig kastes et Par Frøkorn i Tragten, der naaer lidt op over Knæet. Ved dette Redskab kan han paa en bekvem og temmelig hurtig Maade udsaa Frøet med temmelig stor Nøjagtighed. Haandhakkens er et Redskab, der har været ham aldeles ubekjendt, og Haandarbejdet ved Rensningen har derfor han og hans Familie foretaget ved at luge og stufte. Manden sidder i smaa Kaar, og den Gjødningskraft, han har kunnet raade over, (han har klatgødnet med Staldgødning), har derfor været meget tarvelig. Men trods de store Vanskeligheder, Manden har haft at kæmpe med, have hans Køer dog givet ham et saadant Udbytte, at han er bleven en varm Forkæmper for Dyrkningen af dem. Turnippen har som oftest givet ham det største Udbytte, men han vil dog vedblivende dyrke endel Raalraber, da de, anvendte som Svinesøde i kogt Tilstand, have givet ham et fordelagtigt Udbytte. I nogle Aaringer ere Gulerødder lykkedes godt for ham, men Kunkelroerne synes ikke at ville trives hos ham, dertil er vist hans Jord for mager og Klimaet for koldt.

„Ad hvilke Veje kan Landbosforeningernes Virksomhed udvikles syldigere og mere tidsvarende?“

Foredrag holdt i det kgl. Landhusholdningselskab d. 12te Febr. 1868,
af Forpagter Heide.

Ringe Interesse for Læsning. Diskussionsmøder. Udstillinger. Dyrskuer. Fejlene ved disses Ordning. Premiefordelingen ved Horsens Landbrugsforening 1867. De heldige Bestemmelser for Randers Amts Dyrskuer. Forslag om en Samvirken mellem Landbosforeningerne. Hovedmomenterne ved Dyrskuernes Ordning, hvorom man bør enes.

Naar jeg iaften skal tillade mig at indlede dette Spørgsmaal, da er det fordi jeg stoler paa, at det vil finde en almindelig og udelt Interesse, og at det vil byde et rigt Stof for Diskussion.

Efter „Ugekrift for Landmænd“ har Danmark for Tiden 53 Landbosforeninger, sandelig et ikke lidet Antal, og et glædeligt Bevis paa, at Interessen og Opmærksomheden for Danmarks Velstandskilde — Agerbruget — er almindelig og levende. Det er ikke faa Kræfter og et ikke lidet Maal af Tid og Arbejde, der virker i disse 53 Landbosforeningers Tjeneste, og det vilde være interessant og gavnligt at kjende Størrelsen af den Kapital i Penge, der benyttes, og i hvilke specielle Dje med den anvendes.

Af de 53 Landboforeninger er det kun et meget lidet Antal, jeg har mere eller mindre Kjendskab til; og jeg maa indrømme det, skjøndt det er en Fejl, at jeg, som Formand for en Landboforening, maa afgive denne Tilstaaelse. Det er derfor en Selvfølge, at min Bedømmelse af Landboforeningernes Virksomhed ikke vil passe paa dem alle, og at jeg, ved i det Følgende at fremhæve Mangler eller Fejl, nærmest tænker paa den Forening, for hvilken jeg har den Ære at være Formand.

Af de mange ulige Maader, hvorpaa en Landboforening kan virke, og af hvilke jeg kun skal fremhæve nogle enkelte, vil jeg da først nævne dens Virksomhed ved at stifte og samle et Bibliothek, hvilket utvivlsomt maatte kunne stifte stor Nytte, hvis det blev benyttet nogenlunde flittigt; men dette kan ingenlunde siges at være Tilfældet, i al Fald med det Bibliothek, som vi have oprettet ved Horsens Landbrugsforening; ja, jeg maa endog sige, at Benyttelsen er meget utilfredsstillende. For dog muligvis at faae Sandsen for landøkonomisk Læsning noget mere udbredt, besluttede Foreningen sig til for nogle Aar siden at tilbyde alle de af dens Medlemmer, der vilde holde „Ugeskrift for Landmænd“, at levere dem dette for halv Pris, men selv med dette Tilbud opnaaedes der kun, at nogle og tyve af Foreningens 7—800 Medlemmer benyttede sig deraf, og Foreanstaltningen maatte derfor atter ophøre.

Et andet Middel, hvorved en Landboforening kan virke til Held for Agerbruget, er ved at afholde Diskussionsmøder. Men hellerikke dette Middel kan faae nogen ret Betydning, da Møderne som oftest ere meget tarvelig besøgte, og det Udbytte, der hentes deraf, staaer derfor ikke i noget passende Forhold til de store Offre af Tid og Kræfter, af god Villie og Udholdenhed, der maa udfoldes fra Bestyrelsens Side. Man har søgt at gjøre Udbytten af Diskussionerne mere frugtbringende ved Bekjendtgjørelse gennem Landboforeningernes Tidende, men af Mangel paa tilstrækkelig Støtte fra Foreningerne har nu denne maattet høre op at udkomme. Man har ogsaa forsøgt at offentliggjøre Forhandlingerne gennem Stedets Avis, og denne Maade

syntes at være ret heldig; men formedelst de ulige politiske Anstuelser holdes nu 2 til 3 forskjellige Blade i hver Kreds; derved bliver Benyttelsen af Stedets Avis mindre tilfredsstillende, og at benytte flere Blade bliver for vidtløftigt og bekoftelig. Ved en Samvirken af samtlige eller den større Del af de 53 Landboforeninger troer jeg, at et heldigere Resultat i fornævnte Henseende vil kunne naaes, ved paa fælles Bekostning at lade trykke Beretninger, Referater og landøkonomiske Meddelelser i et saa stort Antal, at de kunne tilstilles Foreningernes Medlemmer gratis og i Hjemmet. Jeg troer, det vil være den rette og praktiske Maade at udbrede landøkonomisk Væsening paa, og den kan næppe blive for uoverkommelig eller bekoftelig.

Udstillinger til forskjellige Aarstider og i ulige Retninger virke utvivlsomt gavnligt. Jeg vil her tillade mig at nævne den fornylig afholdte Udstilling af Vinteresmør i Aarhus, hvortil Præmierne, i det mindste for en Del, tilvejebragtes ved Sammenstud fra flere Landboforeninger, en Udstilling, som Landmændene sikkert skyldte d'Hrr. Kjøbmænd Tak for, og som vel tør ansees for den heldigst ordnede Smørudstilling, vi hidtil have havt. Der er ingen Tvivl om, at Udstillinger kunne danne et væsentligt Led i Foranstaltningerne til Agerbrugets Fremme, men til Udstillinger høre Præmier, og disse saavel som Arrangementet kræve ikke faae Penge; og dette bliver saa meget mere føleligt, som jeg troer, at de fleste Landboforeninger lide under Trykket af at have for faa Penge til deres Raadighed. I mange, og maaste de fleste, Landboforeninger er Kontingentet endnu kun 1 Rd. aarlig, hvilket ikke afgiver de fornødne Pengemidler til en tilfredsstillende Virksomhed. Men der burde ej heller være nogen Grund til at blive staaende herved; et saa ringe Kontingent staaer ikke i noget Forhold til det Bidrag, som Størstedelen af Gaardejerstanden uden ringeste Ulempe kunde yde til denne Sags Fremme. Dog veed jeg af Erfaring, at der i flere Kredse er stærk Stemning mod at yde et højere Kontingent, og det er saaledes desværre en Sandhed, at mange

Landmænd endnu ikke have et aabent Dje for den Nytte, som Landbosforeningernes Virksomhed kunde stifte. Det vil altid være misligt for en enkelt Landbosforening at forhøje Kontingentet, medens alle de omliggende Foreninger blive staaende ved det hidtidige lave, men jeg troer, at det vil kunne gøres uden Fare for i nogen kjendelig Grad at formindste Medlemsantallet, naar en større Del af Landbosforeningerne samtidig kunde beslutte sig til at bestemme Medlemsbidraget til 2—3 Rd. aarlig. En saadan Samvirken vil imidlertid ikke være let at opnaa, navnlig i Sjælland, men det kan dog vist lade sig gøre; her paa Sjælland ere Landbosforeningerne med Hensyn til Samvirken forud for de øvrige.

Sluttelig kommer jeg til Dyrskuerne, som vel maa kaldes den vigtigste og betydningsfuldeste Virksomhed for Landbosforeningerne. Spørges der: ere Reglerne, hvorefter Udstillingen, Bedømmelsen og Præmietilkendelsen finder Sted tidsvarende? da maa jeg i flere Henseender besvare dette Spørgsmaal benægtende. For at begrunde dette, skal jeg blot fremhæve de Bestemmelser, der almindelig gjælde for Udstillingen af Malkekvæget, og jeg skal saa meget mere fremhæve denne Dyrsklasse, som den hidtil i en uheldig Grad har været Stedbarn ligeoverfor Dyrskuernes Bestræbelser for at fremme Hesteavlens, skjøndt Malkekvægets Forbedring i en langt omfangsrigere Grad vilde have bidraget til Velvære. Jeg skal tillade mig at nævne Præmiefordelingen til Hornkvæg ved Hørens Landbrugsforenings Dyrskue 1867; Kvæget var gennemgaaende delt i 3 Afdelinger, af hvilke der til

Tyre over 2 Aar uddeltes:

1ste Afdeling, Rent jydsk Kvæg af sort, graat, blaffet, sort- eller graabroget Lød, 4 Præmier paa 30, 20, 10 og 5 Rd. 65 Rd.

2den Afdeling,

Rent Anglerkvæg, 3 Pr. paa . 30, 20, og 10 — 60 —

3die Afdeling, Kvæg

af blaridet Race 6 „ „ 25, 20, 10, 10, 5 og 5 — 75 —

Læteris 200 Rd.

Transport 200 Rbd.

Tyre over 1, ikke over 2 Aar:

3 Præmier paa . . . 10, 5 og 5 Rbd. 20 —

Køer over 3, ikke over 11 Aar:

1ste Afdeling 12 Præmier paa 20, 15, 10, 10, 8, 8, 5, 5,
2, 2, 2 og 2 Rbd. 89 —

2den — 4 — — . 20, 15, 5 og 2 — 42 —

3die — 15 — — 20, 16, 12, 10, 10, 8, 8,
5, 5, 5, 2, 2, 2, 2 og 2 Rbd. 109 —

Kvier og Køer over 1, ikke over 3 Aar:

1ste Afdeling 4 Præmier paa . 8, 4, 2 og 2 Rbd. 16 —

2den — 3 — — . . 8, 2 og 2 — 12 —

3die — 5 — — 8, 4, 2, 2, og 2 — 18 —

506 Rbd.

Det vil heraf sees, at vi vel skjelne mellem Racer, men vi fremhæve ikke eget Tillæg eller Afstamning, og vi ere ikke komne ud over at uddele de fleste Præmier og de fleste Penge til Blandingskvæg, og alt for mange Præmier til enkelte Køer, hvilket har faare liden Betydning for Kvægavlen i det Hele taget. En Del Vandboforeninger skjelne ej heller mellem Racer, men Bedømmelsen finder Sted i en broget Samling, som forekommer mig at være endnu værre. Jeg troer ikke, at vi bør give Præmier til Blandingskvæg, som ikke er dannet til en Stamme, eller til Kvæg, som ikke er af eget Tillæg, og hvis Afstamning ikke kjendes, thi vi anerkjende det derved som godt Tillægskvæg, hvilket næppe kan siges at være rigtigt. Men det er ikke let at arbejde imod den store Strøm, og Grunden til, at Reformere i saa Henseende lade vente paa sig, er rimeligvis den, at man anseer det for nødvendigt at gjøre disse Indrømmelser til det ikke ringe Tal af Medlemmer, som endnu ikke ville erkjende Betydningen af Afstamning, og som f. Ex. ingen Bægt lægge paa, hvilken Tyr, der benyttes. Thi som bekjendt gaa en stor Mængde Medlemmer ind i Foreningerne i Forventning om dog at kunne faae en af Smaapremierne engang imellem,

idet de fige, naar vi give 1 Rd. aarlig i Medlemsbidrag og blot hvert andet Aar kunne faae laveste Præmie, 2 Rd., ere vi stadesløse; og selv har jeg Exempler paa, at Medlemmer ere udtraadte af en Forening, fordi denne Forventning, formedelst dens flette Begrundelse, i Løbet af et Par Aar er bleven skuffet.

I afvigte Aar overværede jeg med stor Interesse Randers Amtshusholdningssekselskabs Dyrskue, og der fandt jeg efter mit Skjonnende gennemført med Hensyn til Malketvæg, hvad man efter Kredsens Forhold for Tiden kan fordrø; men i den Henseende er maaste ogsaa denne Forenings Dyrskuer enestaaende. Kvæget bedømmes i 3 Afdelinger, nemlig:

- 1) Svære eller Tyre af Federacen;
- 2) Lettere eller Tyre af Malkeracen, der tillige maa være af jydsk Race, idet alle andre bortvises, og

3) Familier efter følgende Regler:

- a) Kvæget skal være af jydsk Race, enten sort eller sortbroget, blaffet eller blafbroget, og i en passende Alder som Tillæggsdyr; Tyren maa være over 2 Aar og Køerne staa med Kalv eller have kælvet sidste Vinter.

- b) En Fremstiller, der har holdt en Besætning af Malketøer, stiller af en Besætning paa:

over 150 Stkr.	. . .	1 Tyr,	3 Køer	og 2 Kvier
fra 100—150 Stkr.		1 —	3 —	og 1 —
fra 50—100	—	1 —	2 —	og 1 —
under 50	—	—	2 —	og 1 —

- c) Hver Anmelder maa underskrive følgende Erklæring: „Med Haands Underskrift forsiktrer jeg herved, at de af mig fremstillede Kreaturer, til Konkurrence ved Præmieuddelingen for en Samling Malketvæg, bestaaende af . . Tyr . . Køer . . Kvier, ere af mit eget Tillæg, opdrættede af mig og mig tilhørende.“

Der er altsaa lagt Vægt paa Afstamning, med Hensyn til Malketvæg tillige paa Racen, og især paa eget Tillæg. Der var udstillet 29 større og mindre Samlinger, 8 Tyre af Malkeracen og 19 Tyre af Federacen. Paa en Maade havde Amtshusholdningssekselskabet udelukket Køer fra Dyrskuet, idet Præmierne til Samlingerne af Malketvæg af jydsk Race og eget Tillæg

vare tilvebragte ved frivillige Sammenstud i dette Djiemed, og der var saaledes ikke anvendt af Foreningens Midler dertil.

Med Dyrskuet i Randers for Dje, troer jeg nok at kunne sige, at man hellerikke ved de andre Dyrskuer bør tilstede Udgang for Tyre og Køer af blandet Race uden mindste Bevis for Afstamning; Kvægavlens Fremme skades aabenbart ved denne Hensyntagen til Medlemstallet, som man frygter for vil formindstes ved at indføre strængere Bestemmelser. Tilmed troer jeg, at denne Frygt vilde være væsentlig ugrundet, hvis der kunde opnaaes en Samvirken mellem Landboforeningerne, hvorved endvidere Principer for Dyrskuernes Ordning vilde fremmes. Horsens Landboforening tillod sig 1866 at foreslaa flere andre Foreninger gjensidig at sende Delegerede til deres respektive Dyrskuer i 1867. Forslaget fandt velvillig Modtagelse af Sorø landøkonomiske Forening og af Randers Amtshusholdnings-selskab. Forsøget er saaledes gjort, og jeg troer ligesaa fuldt at udtale de andre Delegeredes som min egen Overbevisning, naar jeg mener, at en Fortsættelse af dette Forsøg vil bidrage overmaade meget til at fremme de ønskelige Reformer i Vedtægterne for Dyrskuerne og Præmieuddelingen i Fremtiden. Horsens Landbrugsforening har i et Bestyrelsesmøde i sidste Efteraar vedtaget om muligt fremdeles at fremme denne Sag og besluttet at anmode det kgl. Landhusholdnings-selskab om at bringe et saadant Forslag til Forhandling ved det i indeværende Aar i Anledning af Landmandsforsamlingen 1869 forestaaende Delegeretmøde i omtrent følgende Form:

- 1) Aarligt indbyder en Landboforening Delegerede fra samtlige danske Landboforeninger til at overvære dens Dyrskue og Udstilling.
- 2) Dyrskuet og Præmieuddelingen omfatter kun Landboforeningens Kreds, men Udstilling af Dyr og særlig Konkurrence kan finde Sted fra andre Kredse.
- 3) Udstillingen af Maskiner og Redskaber m. m. tilvebringes hovedsagelig igjennem andre Landboforeninger, som paa

egen Bekostning besørge indsendt de Gjenstande, som de formene kunne have Interesse og Betydning.

- 4) Dyrskuet og Udstillingen maa i intet Tilfælde vare længere end 2 Dage.

Jeg troer, at den her paapegede Samvirken imellem Landboforeningerne for Tiden vil kunne virke saare heldig saavel med Hensyn til Dyrskuerne som i andre Retninger, men jeg troer derimod ikke, at en saadan Ordning vil vise sig at være tilfredsstillende i en længere Arrække. Agerdyrkningsforholdene maa stride hurtig fremad, og bliver Fernbanenettet i Jylland og paa Øerne fuldentd, da vil der næppe være Betæneligheder ved hvert Aar at afholde en større Landmandsforsamling, men indtil den Tid troer jeg, at de Forslag, jeg her har tilladt mig at fremkomme med, ville være heldige for Overgangstiden og fremme Landboforeningernes Virksomhed.

Hertil knyttedes følgende Diskussion:

Kammerraad Andersen, Gunderslevholm, samstemmer i, at der følges samme Regler for Dyrskuerne, og navnlig for Malfekvægets Bedkommende, men det vil vist være umuligt at faae dette gennemført, undtagen for nogle enkelte Hovedmomenter; man kan f. Ex. i Jylland stjæle mellem forskellige Racer, hvilket næsten er umuligt her. Ligesaa er han ogsaa enig i, at det er heldigst at lægge Præmierne paa Handdyrene, navnlig de fuldt udviklede, thi dels ere Handdyrene af langt større Betydning for Kvægavlens Fremme og dels ville derved de gode Handyr holdes i længere Tid til Afbenyttelse. I Sorø Amts Landboforening har der været nedsat en Komite for at drøfte en bedre Ordning af Dyrskuerne, navnlig med de fra Randers og Horsens indhentede Erfaringer for Øje; enkelte Punkter af de derværende Foreningers Bestemmelser ville rimeligvis ogsaa blive benyttede, men i sin Helhed maa man blive staaende ved dem, man hidtil har fulgt. Det er saaledes paa-tænkt, at kun Køer, der ere tillagte eller i al Fald opdrattede af Eieren selv, skulle kunne æste Præmie paa Dyrskuerne; man vilde altsaa derved udelukke baade de store Besætninger, hvoraf der let kan udpilles nogle gode Individuer, men som ikke have nogen synderlig Betydning, naar de ere sammenkjøbte, og lige-

faa de Individier, der opkjøbes af Brangerne for at prøve deres Nytte paa Dyrskuerne. Ogsaa er han saa fuldt som nogen enig i det Rigtige i at udelukke Blandingsdyr; han har selv stærkt kæmpet derfor, men Grændsen kan ofte være vanskelig at drage, og man vil derved tillige være udsat for Konkurrencen fra alle de smaa Foreninger i samme Egn, der ikke ville følge samme Princip.

Forpagter Heide har ikke ment, at man skal gaa i Detail med den ønskede Samvirken og Overensstemmelse mellem Landboforeningerne, men kun, at man bør enes om de i hans Foredrag nævnte Hovedpunkter: ikke at belønne kjøbte Dyr eller Blandingsdyr og kun Hundyr, hvor disse fremstilles som Led af Samlinger af eget Tillæg. Saa vidt han veed er man nu ogsaa i Kals Vig's Landboforening bleven enig om kun at belønne eget Tillæg.

Lehnsgreve Holstein: Skjøndt de Principer, hvorefter man hidtil har ordnet Præmieuddelingen ved Dyrskuerne, have gjort god Nytte og hjulpet vor Kvægavl fremad, saa er han dog fuldt enig i, at vi nu have naaet et Standpunkt, hvor en Bibeholdelse af de hidtidige Principer ingenlunde er tidssvarende, men tværtimod vilde udsatte os for snarere at tabe de naaede Forbedringer, end at vinde nye, og saalænge man derfor ikke bliver enig om at lægge sundere Principer til Grund for Foreningernes Virksomhed, vil denne for en væsentlig Del vise sig ørkesløs.

Den større Samvirken mellem de forskellige Foreninger, som af saa mange Grunde er saa ønskelig, havde man haabet at kunne faae grundlagt gennem Landboforeningernes Tidende og det paa en billig Maade; det glippede imidlertid, og han frygter for, at det samme vil blive Tilfældet med Hr. Heides Forslag om, at Foreningerne skulle lade trykke og sende hverandre Referater om deres Forhandlinger, thi en fuldstændig Gjensidighed, hvorpaa en sliq Ordning maa grundes, vil vistnok kun vanskeligt kunne bringes tilveje. Imidlertid vil Sagen maaske dog være naaet saa langt frem ved de Stød, som Landboforeningernes Tidende og Statskalenderen have givet den, at den nu lader sig virkelig gjøre. Her paa Sjælland har man søgt at fremkalde en Samvirken ved at Delegerede (Formanden og 2 af Foreningernes Medlemmer) fra alle Sjællands Landboforeninger en Gang aarlig samles i et større Møde; uden at der opnaaes en fuld Samstemning har det dog stor Betydning, at man bliver personlig kjendt med hverandre og med Hovedprinciperne for de repræsenterede Foreningers Virksomhed; og han troer, at der derved er knyttet Forbindelser selv mellem

tidligere konkurrerende Foreninger. Maaſte lader noget lignende ſig udføre i Sjælland, og naar endelig engang hele Fernbanenettet er fuldennt, da kunne lignende Plenarmøder holdes for hele Landet.

Gaaſte viſt er Medlemsbidraget noget større her paa Verne end i Sjælland, men denne Fordel paralyſeres ved det mindre Medlemsantal, thi naar man har Balget mellem et Selſtab paa 7—800 Medlemmer, der ſvare 1 Rd. aarlig i Medlemsbidrag, ſaaledes ſom i Horsens, og et andet, hvor der vel ſvares 3 Rd. aarlig, men Medlemſtallet kun er 150—200, da ſynker viſt Bægtſtaalen til Fordel for det lille Kontingent. Dog har dette maaſte mindre at ſige for de ſydſjællandske Amters Landboforeninger, idet der i al Fald baade i Bræſtø og Sorø Amt findes mindre Selſtaber, der, i al Fald i Principet, alene optage Medlemmer, ſom kun ere Ejere af indtil et viſt Antal Tdr. Hartkorn, og i diſſe optages derfor en ſtor Del af de mindre Jordbrugere, der paa Grund af det højere Kontingent holde ſig borte fra de ſtore Amtſforeninger.

Hvad Dyrſtuerne angaa, er han fuldkommen enig i, at man har offret for meget af Kræfterne paa Heſtene og for lidt paa Kvæget; dette vilde langt hurtigere og i langt større Omfang bragt et rentebærende Reſultat, men det maa maaſte netop paa Grund deraf undſkyldes, at Staten ſaa ſærlig har ſtøttet Heſtene, da deres Forbedring langt mere trænger til ſlige Midler for at fremhjaelpes. Smidlertid troer han ikke, at Heſteavlens her paa Sjælland paa Grund af Præmier og Dyrſtuer har gjort noget ſynderligt Fremſkridt i de ſidſte 12—16 Aar, men dog har man ikke kunnet undvære denne Støtte eller Driſfjeder, da Heſteavlens rimeligviſ i ſaa Fald vilde have ſtaaet kjendelig ſlettere. For Sjælland ere Forholdene lidt anderledes, efterſom Heſteavlens der maa ſiges at have mere Rentabilitet end her.

Det er en ſtor Fordel for Sjælland, at det kun har temmelig beſtemt udprægede Racer, og at navnlig den ſtore jydſke Race har et ſaa let og beſtemt Kjendemærke ſom Lødet. Det er heldigt, at Randers Amtſforening er begyndt med at ſtille ſaa ſtrange Fordringer ved Dyrſtuerne, da man derved vil ſaae ſtatueret den ſtore Betydning det har at holde ſig til Racer. Ogſaa her paa Verne bør vi virke for kun at præmiebelønne Hundyr i Samlinger, og det var heldigt, om alle Foreninger i denne Retning kunde følge ſamme Princip. Vi have ikke ſynderligt Kvægopdræt her paa Verne, men egentlig kun Kvæghold, idet det i den ſenere Tid har viiſt at betale ſig beſt at kjøbe det tilvoegede Kvæg, benytte det i Mejeribefat-

ningen, indtil det maa udstydes, og da fede det saa godt som muligt.

Forpagter Bøch, Balsøllillegaard, beklagede ikke at see flere Medlemmer af Landboforeningerne samlede ved denne Diskussion. Han tiltræder hovedsagelig, hvad der er fremført af de foregaaende Talere, hvorimod han nok i nogle Enkeltheder har en anden Opfattelse. — Dyrskuet sidste Sommer i Horsens, hvor han var mødt som Delegeret for Sorø Amts Landboforening, frapperede ham meget; Kvæget var der delt i 3 Afdelinger, men der burde været langt flere, thi det var en broget Samling af forskjellig Slags Kvæg, som var samlet der. Det undrede ham, at der paa Dyrskuet kun var udstillet saa faare lidt fra de større Gaarde. Der var udstillet Ayrshirerqvæg, men det forekom ham kun at have liden Eghed med det, han tidligere havde seet af Ayrshireracen. Af det udstillede Anglerqvæg var der egentlig kun lidt, der fortjente denne Benævnelse. Faarene vare mærkelig flette; det forekom ham ikke, at der var hvad man kunde kalde et „ægte“ Faar paa hele Bladsen. Derimod vare de unge Hingste udmærket gode, den skønneste Samling han nogensteds har seet, og ogsaa Hopperne vare fortrinlige, om det end forekom ham, at de stode noget tilbage for dem i Randers. — Derimod var det en ublandet Glæde at see Samlingerne af Kvæg i Randers; de udmærkede sig lige meget ved den fortrinlige Censartetthed, der karakteriserede dem, og den udmærkede Omhyggelighed, hvormed de vare udsøgte. Hele Ordningen var ogsaa fortrinlig, og Skuet bar gennemgaaende Vidne om, at Udstillerne til Held for det Hele i en mer end almindelig Grad havde underordnet sig de Ledende. Det var fra Ordningens Side det bedste Dyrskue, han nogensteds havde overværet, og Horsens var det næstbedste.

Det vilde ganske vist være ønskeligt, om vi, saaledes som den ærede Indleder foreslog, kunde samles fra alle de andre Foreninger vexelvis ved hver enkelt af dem, men det vil vist være meget vanskeligt at faae alle Landboforeningerne til at gaa ind herpaa. Han troer derfor, det vil være lettere at faae enkelte Mænd, til hvem man henvender sig derom, til at besøge en Del Dyrskuer.

Forpagter Heide: Kvægstanden i det sydsøtlige Nyland er nederst blandet, og derfor bliver det dobbelt vanskeligt ved de der afholdte Dyrskuer at udstyde Blandinger og kun holde sig til eget og til rent Tillæg, thi først lidt efter lidt ville Folks Øjne aabnes for det Rigtige heri; det er som et Middel til at Erkjendelsen heraf hurtigere kan vinde Udbredelse, at han mener Besøg paa hverandres Dyrskuer ville være særdeles heldige. — Anglerracen

vinder stærk Udbredelse i Horsensegnen; alle Kælvene fra de gode Anglerbefættninger ere folgte længe for Kælvingen. — Han maa fastholde, at et Kontingent af 1 Rd. aarlig er for lille, og aldeles ikke svarende til Nutidens Landbosforhold.

Kammerraad Andersen. Den store Forøgelse af Landbosforeningernes Tal indskrænker deres Kreds; det kan have sine gode Sider, men ved de ensartede og sideliggende Forhold, hvorunder de arbejde, kommer der let for megen Eensformighed ind i deres Virksomhed og derved Stillestaen ind i deres Udvikling. Han troer, det vilde være et heldigt Middel herimod, om flere Foreninger kunde flaa sig sammen om større Foretagender, saaledes som f. Ex. Sorø og Præsto Amters Landbosforeninger sidste Sommer ved Afholdelsen af Industri- og Produktudstillingen i Slagelse.

Redaktør Møller-Holst. Den Tanke, at sende Delegerede fra en Forening til andre, er ganske vist heldig, men den større Del af Foreningerne kunne ej gjøre dette; derimod turde det muligvis ventes, at Landhusholdningsselskabet med tilstrækkelig Lethed vilde ved sine Medlemmer kunne lade sig repræsentere i alt Fald ved alle Landets Dyrskuer og derved stille sig i et Forhold til Landbosforeningerne, der ganske vist vilde blive paastjønnet og nu og da vilde kunne give Anledning til værdifulde Indberetninger, som Selskabet da uden Vanskelighed kunde foranledige offentliggjort.

Forpagter Bæch er enig heri, og troer, at Sagen let lader sig ordne, især hvis man kunde enes om i samme Egn at rette Liderne for Dyrskuernes Afholdelse nogenlunde efter hverandre, saaledes at naar f. Ex. en Mand her fra Nerne rejste til Jylland for at besøge et Dyrskue, han da der let kunde faae Lejlighed til at see nogle flere i Naboegnene i de nærmest følgende Dage. Han føler sig forvisset om, at det i saa Fald vilde være let at finde Folk, der vilde paatage sig dette Hverv, selv om de personlig skulde afholde Udgifterne dermed.

Den styrende Præsident: Som Bestemmelsen paabyder, vil der blive sammentaldt et Delegeretmøde fra alle Landbosforeningerne i Sommer i Anledning af Landmandsmødet 1869; Delegeretmødet vil rimeligvis blive afholdt omtrent midt i Juni, og Indbydelseerne til det ville snart udgaa. Ved dette Møde vil det jo væsentlig være Reglerne for Organisationen af Landmandsmødet, der skulde drøftes, men der vil dog intet være til Hinder for, at det af den ærede Indleder nævnte Forslag ogsaa vil kunne bringes under Forhandling.

I hvilken Retning bør Udviklingen af det danske Agerbrug i Fremtiden ledes?

Foredrag holdt i det kgl Landhusholdningssekskab d. 26de Februar 1868,
af Etatsraad, Godsejer Lesdorpff.

Prof. Wilsons Bemærkninger om Danmarks Agerbrug. Faktorerne ved Bestemmelsen af et Lands Agerbrug. Jordens Bestaffenhed. — En Sammenligning mellem det engelsk-skotske og det danske Klima og Betydningen deraf for Agerbruget. — Værdierne af vort Agerbrugs Produkter; Korn-, Mejeriprodukter og Kjød. Priserne Stigning, og de Momenter, der have Indflydelse derpaa. En Sammenligning af Priserne i de sidste Aartier. — Benyttet Brak og ren Brak. — Gjødningskraft; vi dyrke i Reglen en for mager Jordbund. — En Vexling af langstraaede og bredbladede Afgrøder. — Driftskapitalens Betydning; Jordbonitetens Indflydelse derpaa.

Det Spørgsmaal, vi skulle tage under Overvejelse i Aften, mine Herrer, er dels af en saa omfangsrig, dels af en saa vanskelig Natur, at, med hvor megen Interesse jeg end seer paa og følger det danske Agerbrug, har jeg ikke kunnet blive Herre over en betydelig Beklemthed, naar det var Opgaven at veje og, efter bedste Evne, at besvare det Spørgsmaal: „I hvilken Retning bør Udviklingen af det danske Agerbrug i Fremtiden ledes?“

Spørgsmaalet fremkommer ved en Rapport af Professor Wilson, indgivet til den engelske Regjering, over Aarhus Landmandsforsamling, til hvilken Rapport han knyttede en Række af kritiserende Udtalelser over vort Agerbrug i Almindelighed. Denne vort Land saa velvillig findede Mand vil være de fleste

af Dem, mine Herrer i Grindring. Jeg behøver derfor ikke at forudstikke, at hans Bemærkninger ikke indeholde en vort Jordbrug nedfattende Illustration, men derimod en god Bøns Raad, der mener Danmark det rigtig vel, og da nu dertil kan føjes, at han kommer til os fra det Folk, som vi med Rette ere vante til at betragte som værende i Besiddelse af Europas Agonomiske Hegemoni, lyste vi med spændt Opmærksomhed til de af ham offentliggjorte Sagtagelser, og føle os ligefrem forpligtede til faa nøje, som Forholdene tillade os det, at undersøge, hvorvidt vi vilde see os istand til at tage disse Raad til Indtægt.

Professor Wilson figer i sin Rapport:

„Nutidens Agerbrug kan vistnok med Rette gjøre Fordring paa Besiddelsen af visse faste Grundsætninger eller Love, hidrørende fra den Forbindelse mellem Videnskab og Praxis, der udmærker Nutidens Agerbrug fremfor tidligere Tiders. Disse Grundsætninger ere eller burde være anvendelige overalt, paa alle Jorder, i alle Klimaer og til alle Tider, hvorimod Udøvelsen kan, ja maa nødvendigvis afveje, idet Klima, Jordbund, Aars-tider og Affætningskilder udøve deres Indflydelse derpaa og altid mere eller mindre maa indvirke paa den. Men for at Praxis skal ledfages af stadigt Held, maa den hvile paa sande Grundsætninger; for en Tid kunne de tilskyndende oversees, men i Længden kan det ikke ske ustraffet, og Bødens Størrelse vil rette sig efter i hvilken Grad Forsømmelsen er udvist“.

„Med Hensyn til Spørgsmaal, der berøre Principerne for Jordbruget, kunne vi være tilbøjelige til at tale mere tillidsfuldt, end i dem, der kun angaa Praxis, og da det aldrig er godt at tale meget bestemt om det praktiske Landbrug, skulde jeg i det Hele undlade alle Bemærkninger, naar jeg ikke var opfordret hertil netop af dem, om hvis Landbrug jeg skal yttre mig, og naar jeg ikke følte, at min Dom til en vis Grad retfærdiggjøres af den Tilfældeshæftelse, der vises disse Principer, som jeg anseer for at være nødvendige for et sundt og fornuftmæssigt Jordbrug“.

„I den statistiske Oversigt er der 2 Punkter, der tilbrage sig Opmærksomhed; det ene er, at Rodfrugter optage mindre end $\frac{1}{4}$ pCt. af det dyrkede Flademaal, og det andet, at omtr. $\frac{1}{6}$ af hele det dyrkede Flademaal ligger til Brak. Denne store Mængde ikkefrugbringende Agerjord ikke alene formindsker Landets Frembringelser med $\frac{1}{6}$ eller omtr. 16 pCt., men den forsøger i

samme Forhold Produktionsomkostningerne for den virkelige Axl. En Sjettedel er en stor Del for ethvert Land; om vi ogsaa indrømme Nødvendigheden af nogen Kenbrak, burde den indskrænkes til det mindst Mulige i et Land som Danmark, hvor Jorden som oftest er af den lethaandterlige Slags Lerjord, mere eller mindre muldblandet og særlig skiftet til at drives med et stjønsoomt Sædskifte, hvori lønnende Brakafgrøder bør afløse den kostbare Kenbrak. Kenbrak maa i vore Dage betragtes som Vidnesbyrd om Fattigdom af en eller anden Slags, enten paa Kundskab eller Velstand hos Jordbrugerne, eller paa Kulturstand hos den saaledes behandlede Jord. Selv de stærkeste Lerjorder underkastes nu overalt Indflydelsen af dyb Kørlægning, dyb Bearbejdning og mekaniske Hjælpemidler og give aarlige Afgrøder, der voxe i Udbytte i samme Forhold, som de aftage i Bekostning, efter at Brakafgrøden har afløst Kenbrakken. Naar vi see denne forældede Praxis endnu vedligeholdt paa de bedst drevne Gaarde i Danmark, maa vi vente, at der kan ansøres nogen særlig Grund til at vedligeholde en Praxis, der strider ligemeget imod den Enkeltes og mod Samfundets Fordel, med mindre gode og funde Grunde kunne ansøres til Forsvar for den. Ved mere end een Lejlighed blev det mig sagt, at det var nødvendigt for at faae Jorden ren. Den foreslaaede Forandring, ved at lade en Brakafgrøde afløse Brakken, vilde føre til Maalet paa en langt fuldstændigere og mere tilfredsstillende Maade".

"Det kan næppe betvivles, at Grunden til, at en meget stor Del af den dyrkede Jord er saa uren, ligger i det Sædskifte, der sædvanlig følges, og som aldeles strider mod de Principer, der burde ligge til Grund for en sund Sædfølge. De synes ogsaa i langt ringere Grad at give det Resultat, som den danske Jordbruger ønsker at opnaa, end de vilde, naar han forandrede Sædskiftet og forbedrede sin Praxis. Hans Hovedmaal er at tilvejebringe Kjød og Mælk, Dyre- fremfor Plante-Frembringelser. Lad os see, hvorledes de nu benyttede Sædskifter ville stille sig med Hensyn til Udbytte til andre Sædskifter, der kunde indføres, og som vilde passe lige saa godt for Jorderne og samtidig stemme med de Grundsætninger, som vi forfægtede, men som nu ere saa lidet benyttede".

"Vi kunne ikke fejle ved at lægge de paa de fornævnte Gaarde fulgte Sædskifter til Grund for vor Sammenligning, da de repræsentere den bedste Drift i de paagjældende Egne. Paa dem alle finde vi Kenbrakken benyttet, paa dem alle see vi 2 eller 3 Halmafgrøder følge efter hverandre, og paa ingen af dem finde vi, uden efter den mest begrænsede Maalestof, nogen Repræsentant for disse Nodfrugt- eller Brakafgrøder, som have ledet

til saa tilfredsstillende Resultater i vort eget og andre Lande. Vi ere vante til at grunde vore Beregninger over vore Gaardes Kjødfrembringende Eone paa den Mængde grønne Afgrøder, de kunne afgive; og hvad der gjælder om Kjøb, gjælder lige saa fuldt om Mælk. Forsøg og Erfaring have viist os, at de staa i et bestemt bekjendt Forhold til hinanden. Dersom denne Regel anvendes uden nogen Lempelse paa de danske Sædskifter, vilde Resultaterne være meget ringe og aldeles utilfredsstillende; vi maa dog tage Halmproduktionen fra deres Kornavl med i vor Beregning, som havende samme Foderværdi som de grønne Afgrøder, siden Kemien har viist os, at det er langt fordelagtigere at bruge Straaet som Foder end blot til Strøelse. Antage vi $41\frac{1}{2}$ Ctnr. Halm pr. Td. Lb. (30 Cwt. pr. acre) for Kornafgrøderne, 277 Ctnr. pr. Td. Lb. (10 tons pr. acre) for Græsmarkerne og 300 Tdr. pr. Td. Lb. (20 tons pr. acre) for Kødfrugter, saa ville vi finde, at Sædskiftet paa Marselisborg vilde frembringe Grøn-foder i et Forhold af 147 Ctnr. pr. Td. Lb. (106 Cwt. pr. acre) aarlig; paa Lillerup omtr. 166 Ctnr. (120 Cwt.); paa Gjeddesdal 118 Ctnr. (85 Cwt.) og paa Durupgaard omtr. 122 Ctnr. pr. Td. Lb. (88 Cwt. pr. acre) aarlig. Kjøbækvivalenterne for disse forskjellige Mængder af frist Foder kunne anslaaes til 98 Pbd. for Marselisborg, $110\frac{1}{2}$ Pbd. for Lillerup, $78\frac{1}{2}$ Pbd. for Gjeddesdal og $81\frac{1}{4}$ Pbd. for Durupgaard pr. Td. Lb. aarlig.

„Lad os gaa over til de 4, 5 og 6 Aars Sædskifter i vort eget nyere Landbrug, som forbinde Grundsætningerne for Bratning med fuldstændig Lejlighed til at holde Jorden ren, medens de samtidige give et større Udbytte af Fodringsmidler til Besætningen, hvilket virker tilbage paa Gaardens Frugtbarhed ved den forøgede Gjødningsmasse, der frembringes“.

„Lag Fireaars-Sædskiftet for de lettere, og 5-6-Aars-Sædskiftet for de sværere Sorter Jorder. Fireaars-Sædskiftet bestaaer i Roer, Byg, Kløver og Hvede, Femaaars-Sædskiftet i Roer, Byg, Kløver, Kløver, Hvede, og det Seksaaars-Sædskifte i Roer, Byg, Kløver, Hvede, Bønner, Hvede. I disse Sædskifter veksle bestandig en bredbladet og en langstraaet Sædart, der ved deres Uensartethed og ulige Fornødenheder virke kemisk forberedende for hinanden, medens Benyttelsen af en Kødfrugt eller en anden bredbladet Afgrøde med korte Mellemrum giver rigelig Lejlighed til at holde Jorden ren og saaledes befrier Jorden for Ukrudet, der ikke alene tilegner sig Næringen, men ogsaa paa anden Maade hemmer de dyrkede Planter's Væxt“.

„Antage vi det samme Udbytte pr. Td. Lb., som ovenfor anført, saa ville vi finde, at det Fireaars-Sædskifte vilde give os et Udbytte af $221\frac{1}{2}$ Ctnr. pr. Td. Lb. (160 Cwt. pr. acre),

hvad der svarer til 147³/₄ Pd. Kjøb pr. Td. Td. aarlig; at Femaars-Sædskiftet vilde give omtr. 235¹/₂ Ctr. pr. Td. Td. (170 Cwt. pr. aere) eller 157 Pd. Kjøb pr. Td. Td. aarlig, og at Sexaars-Sædskiftet, som passer for de stærkeste Jorder i Danmark, vilde give et Udbytte af 166 Ctr. pr. Td. Td. (120 Cwt. pr. aere), der svarer til Frembringelsen af omtr. 113 Pd. Kjøb pr. Td. Td. aarlig. Dette synes mig at være en Sag, som fortjener at tages under Overvejelse af D'hr., hvis Jordbrug jeg saaledes har ovøet at bedømme. Jeg behøver ikke at forsikre dem om den venstabelige Følelse, som ligger til Grund herfor, eller bede dem modtage mine Øttringer i samme Aand, da jeg er vis paa, at de ville sætte langt mere Pris paa en ærlig og venstabelig Bedømmelse end paa en kritiskløs Roes. Dersom de ved nærmere Undersøgelser føle sig tilfredse med mine Talstørrelser og ville indføre de Forandringer, jeg foreslaaer, ville deres Kalbsfæller visselig snart følge deres Fodspor, den kostbare Renbrak i deres nuværende Sædskifte vil da gradvis forsvinde, og i samme Forhold vil deres Produktion og deres Renindtægt voxe“.

Professoren siger os i det Foranstaaende, at vi forsynde os imod de faste Grundsætninger eller Love, hidrørende fra den Forbindelse imellem Videnskab og Praxis, der udmærker Nutidens Agerbrug, fremfor tidligere Tiders, og tilføjer, at disse Grundsætninger burde være anvendelige overalt, paa alle Jorder, i ethvert Klima, og til alle Tider. Han siger yderligere:

„I den statistiske Oversigt er der 2 Punkter, der tildrage sig Opmærksomheden, det ene er, at Rodfrugter optage mindre end $\frac{1}{4}$ pCt. af det dyrkede Flademaal, og det andet, at omtrent $\frac{1}{6}$ Del af det hele dyrkede Flademaal ligger til Brak, imedens Jorderne i Danmark ere af den lethandterlige Slags Lerjord, hvori lønnende Brakagrøder bør afløse den kostbare Renbrak, thi Renbrak maa i vore Dage betragtes som Vidnesbyrd om Fattigdom af en eller anden Slags.“

Professoren siger dernæst om os: „Hans Hovedmaal er at tilvejebringe Kjøb og Mælk, Dyre- fremfor Plante Frembringelser. Lad os see, hvorledes de nu benyttede Sædskifter ville stille sig med Hensyn til Udbytte til andre Sædskifter, der kunde indføres, og som vilde passe ligesaagodt for Jorderne og samtidig

stemme med de Grundsætninger, som vi forsøgte, men som nu ere saa lidet benyttede."

Han figer dernæst, at man i Storbritanien er vant til at grunde Beregningerne over Gaardenes Kjødfrembringende Evne paa den Mængde grønne Afgrøder, de kunne afgive; og hvad der gjælder om Kjød gjælder lige saa fuldt om Mælk, og i Henhold hertil, medtagende Halmproduktionen for vor Kornavl, anstiller han efter de ham opgivne Sædskifter en Beregning over Kjødækvivalenterne paa 4 danske Gaarde og sammenligner dem med Kjødudbyttet i 3 engelske Sædskifter, hvorpaa han tilfjælneladende bygger Dommen over vort Avlsbrug og dets Rentabilitet, uden at sammenligne, eller i nogen Retning at tage Hensyn til Kornproduktionen.

Disse danne Hovedmomenterne i Professor Wilson's Kritik. Hvad skulle vi da svare ham derpaa? Jeg skjønner ikke rettere, end at vi kun kunne paaberaabe os, at ved Dannelsen af det Agerbrugssystem, vi i Almindelighed følge i Danmark, have vi i første Række havt at tage Hensyn til Faktorer, som det ikke staaer i Menneskenes Magt at forandre, nemlig:

til Jordbund

„ Klima og til

vore Produkters Værdier.

I anden Række bestemmes vore Systemer: ved den Driftskapital, vi have kunnet anvende til Agerbrugets forskellige Djeved, ved den menneskelige Arbejdskraft, der i Almindelighed staaer til vor Raadighed, og endelig ved den Jordinddeling, vi have modtaget i Arv af Fortiden.

Spørgsmaalet er nu, har det skortet eller skorter det os paa Intelligents til at benytte disse Resourcer, og ville vi gjøre Klogt i at følge vor velvillige engelske Vens Raad.

Det være langt fra os at ville trække Kulturens Grændser eller at ville udtale os om, udover hvilket Maal kommende Tidens Klogt og Energi ej vil kunne naae, det er kun vor Opgave at hævde vort midlertidige Standpunkt og gjøre Rede

for de Grunde, hvorfor vi foreløbig ej tro i Et og Alt at kunne indtræde i vore Naboers Spor.

Professoren siger, at Jorden i Danmark som oftest er af den let haandterlige Slags Lerjord, mere eller mindre muldblandet, og særlig stiftet til at drives med et skjønnsomt Sædskifte, hvori lønnende Brakafgrøder bør afløse den kostbare Renbrak.

Jeg formoder, at vi kunne give Professoren Ret i, at største Parten af Jorderne paa de danske Øer og i Sjællands bedre Egne kunne henregnes til de let haandterlige Lerjorder, i Besiddelse af en betydelig naturlig Frugtbarhed, især paa Øerne i Almindelighed hvilende paa en heldig sammensat Undergrund, der paa de fleste Steder ikke indeholder ubetydelig Plantenæring. Jorderne ere i Almindelighed vel stiftede til at frembringe baade Korn- og Rodfrugtafgrøder; saaledes maa deres almindelige Karakter betegnes.

Disse Jorder dyrkes under et Klima, som vi betragte som gunstigt, naar vi sammenligne det med de af Europas nordlige under samme Bredegrad mod Øst liggende Lande, hvorimod vore under samme Bredegrad mod Vest liggende Naboer ere væsentlig heldigere stillede. Professoren siger i sin Rapport: Danmarks Klima synes ikke at være synderlig forskjelligt fra Englands, og han angiver dernæst vore Jagtagelser for 72 Aar, men tilføjer ikke Englands. Hr. Docent Fjord har havt den Velvillie at yde mig sin overordentlig værdifulde Assistance under Sammenstillingen af Englands og Danmarks Klima, og jeg er derved kommen til et fuldkommen paalideligt Resultat, hvilket er af allerstørste Betydning for os under Bedømmelsen og Sammenligningen af de tvende Landes Agerbrug.

Regnhøjde

i danske Linier for to og to Stationer ***).

London og Orford	17,2	15,4	13,6	16,6	18,2	23,0	27,5	23,6	25,1	26,0	25,6	18,6	51,2	48,4	74,2	76,6	20,"
Manchester og York	"	23,1	22,1	22,1	25,9	27,6	37,0	34,8	28,9	37,5	50,7	31,1	77,3	70,1	99,1	117,1	30,"
Edinburgh og Glasgow	"	21,0	15,4	14,9	20,6	17,7	27,6	31,0	22,8	28,1	26,3	23,8	64,9	51,1	76,2	77,2	22,"
Middeltal for disse 6 Stationer	"	20	20	17	18	22	31	30	26	31	34	25	65	57	83	90	25"
Middeltal for Sjæbenhavn for 44 Aar	"	21	18	19	17	18	25	27	30	26	24	20	59	54	82	76	23"

*) See Dr. E. E. Schmid's „Meteorologi“ Side 350—51; samt nogle Angivelser for Danmark efter „Landbusholdnings-selskabets meteorologiske Jemaarsberetning.“

**) Denne sidste Række maa vist kunne antages nærmest at karakterisere Danmarks Varmeforhold; thi paa den ene Side er Sjælvhavs Sommervarme for høj til at kunne bruges som Danmarks Sommervarme, og paa den anden har Sommerbarren i de fem Aar været meget lav. Man ser, at den for de 6 engelske Stationer beregnede Middelværme meget nær er lig Maastrichter Barren for 47 Aar; her er Sagttagelsestiden Kl. 8—11, der meget nær maa give Dagens laude Middelværme, dog i Sommermaanederne, efter hvad man her hos os antager, vel $\frac{3}{10}$ à $\frac{4}{10}$ for højt, hvilken Forskiel dog snarere maa være mindre end førre i England end her, navnlig for Sydfstationerne.

***) See Schmid's Meteorologie Side 710—11.

Jeg behøver efter Ovenstaaende næppe at gjøre Dem, mine Herrer, opmærksomme paa den overordentlige Forskjel i Klima mellem England og Danmark.

Jeg har før tilladt mig at anføre, at ved Dannelsen af vort Agerbrugssystem have vi i første Række at tage Hensyn til Jordbund, Klima og Produkternes Værdier, men for at tvende Lande kunne adoptere samme System, er det ikke nok, at de ere lige stillede med Hensyn til den ene Faktor, de bør med Hensyn til de dominerende Faktorer, som det ikke staa i Menneskets Magt at forandre, nogenlunde dele Vilkaar, hvilket vi synligen ikke gjøre med Hensyn til Klima.

Englænderen kan høste sine Bønner, optage sine Kartofler og sine Roer, kan faae sin Hvede i November og December Maaned, og den milde Vinter gjør, at den vedbliver at voxe. Han kan lade sine Roer for største Delen blive i Jorden og lade dem fortæres af Faarene, uden at de ødelægges af Frosten. Han kan gjøre Regning paa hele Vinteren igjennem med korte Afbrændelser at kunne pløje sin Jord. I afvigte Aar havde vi i Marts Maaned 0,68 Graders Kulde, og uagtet vi ifkun havde 8,37 Linier Vand, kunde vi hele Maaneden igjennem ikke faae Ploven i Jorden, fordi den var frosfen. Englænderne havde ligeledes en tør Maaned, og da de havde aabent Vejr, kunde de benytte denne til at lægge deres Baarsæd, og anvende April og Maj Maaneder til at forberede deres Jord til Roer; vi havde i April Maaned 36 og i Maj Maaned tættved 35 Linier Vand, saaledes at vi paa Faldster, endog paa de bedst drainede Jorder, først d. 21de Maj fuldendte Baarsæden. Vintersædens Lægning var atter meget besværlig; vi bleve først færdige dermed i Slutningen af Oktober Maaned og d. 28de November maatte vi alt standse med Pløjningen, thi December Maaned gav os 3,17 Graders Kulde, imedens alle Beretninger fra England og Skotland, endog for det nordlige Invernesshire, fra den 8de Januar d. A. meldte os, at Vejret indtil Arets Slutning havde været saa gunstigt som vel mulig for alt Markarbejde. Man vil maaste svare mig, at

Bejret i det afvigte Aar har været særlig ugunstig, men jeg skal dog dertil bemærke, affect fra, at den Forstyrrelse og de Følger, et saadant Aar i et overbehyrdet Aulsbrug medfører, ville være faare vanstelige at forvinde, at de ovenansførte Gjennemsnitstal tydeligen sige, at vi arbejde under saa ulige Forhold mod vore vestlige Naboer, at det vilde stride imod alle sunde landøkonomiske Grundsætninger at ville bygge vort Aulsbrug paa det samme System som disse; thi affect fra, at deres Klima i høj Grad begunstiger baade Dyrkningen og dernæst Afbenyttelsen af de saakaldte grønne Foderværter, have endog Græsmarkerne i England en væsentlig højere Værdi end hos os, eftersom Græsset voxer under hine Ders milde Klima i fulde 8 Maaneder, mens dets Voxetid hos os indskrænker sig til gjennemsnitlig længst 6 Maaneder, hvilket Alt bidrager til at henlede de engelske Jordbrugeres Opmærksomhed hovedsageligen paa Husdyravlen og de dyriske Produkters Tilvejebringelse.

Vi have dernæst Værdierne af vore landøkonomiske Frembringelser at undersøge. Vi undergik med Hensyn til en Del af disse en Krise i 1846, i hvilket Aar Englands Kornlove faldt; vi havde i de foregaaende 20 Aar haft en Gjennemsnitspris paa Hvede af 5 Rd. 71 β , paa Byg af 3 Rd. 7 β , efter Kapitelstarten. Vi afholdt om Foraaret 1847 et Diskussionsmøde i Maribo Amts økonomiske Selskab, til hvilket jeg havde paataget mig at indlede det Spørgsmaal: „hvilken Indflydelse tør vi forvente, at Kornlovenes Ophævelse vil have paa Kornets Værdi.“ Jeg stillede den Gang de forskellige Momenter sammen, der efter menneskelig Beregning vilde have Indflydelse paa disse Værdiers Bestemmelse, og kom til den Slutning, at jeg troede for de følgende 20 Aar at kunne stille mindst 7 Rd. for Hvede og 4 Rd. for Byg som Gjennemsnitspris i sikker Udsigt. Disse 20 Aar ere nu gaaede, og Tiden har givet mig Medhold. Gjennemsnitsprisen for Hvede i de afvigte 20 Aar har været 8 Rd. 13 β , for Byg 4 Rd. 71 β . Hvorledes vil Cerealierne Værdi nu stille sig i Fremtiden? Vil det være vor Hovedopgave, som Hr. Wilson formener, at

1482r

den alt nu er, at tilvejebringe Kjød og Mælk, Dyr= fremfor Plante= Frembringelser, eller ville vi finde vor Regning ved som hidtil at indrette vort Agerbrug ogsaa i de kommende Tider saaledes, at Kornavl og Husdyravl gaa jevnfides, og at begge i Forening, alt efter Jordernes Bestaaffenhed og de øvrige Forholds Tilstedeværelse, betragtes som lige berettigede Faktorer i vor Landhusholdning? Paa dette Spørgsmaal vil den kommende Tids Vardier udøve en betydelig Indflydelse.

Jeg er unægtelig mindre dristig nu, end jeg var det for 20 Aar siden, at udtale en Mening om disse Forventninger, thi Verden er synlig bleven en anden; man er paa mange Maader kommen sig saa væsentlig nærmere, overvinder Afstandes Vanstueligheder med en saadan Lethed, at de gamle Regler og Beregninger over Forbruget og detses Dækning synes saa godt som fuldkastede. Vi leve for Tiden i en meget dyr Periode; det samme gjorde vi i 1847; ogsaa dengang tillod jeg mig at henpege til, at efter Naturens Orden plejer at følge paa en Række af Misvæxtaar en Række af særdeles frugtbare Aar, og at vi paa Grund deraf vilde kunne imødesee, hvad vi da vilde kalde lave Priser; dette indtraadte ogsaa; thi alt for Høsten af 1849 havde vi en Kapitelstaxt af 4 Rd. 95 β for Hvede og 2 Rd. 67 β for Bng. Noget lignende vil efter al Rimelighed kunne ventes efter de høje Priser i 1866 og 1867; vi ere for Tiden paa Toppen, og ville midlertidig gaa betydelig nedad; men hvorledes vil Gjennemsnitsværdien paa Hvede og Bng stille sig i de kommende Aar?

I 1847 mødte mine Udtalelser meget bestemte Indvendinger fra Handelsstandens Side; ogsaa idag ville de Herrer, med Importerne fra Kalifornien, Chili, Australien, Ungarn etc. etc. for Dje, sige os, at Europa vanstuelig vil kunne have Brug for alle disse jomfruelige Landes Overstud, og at vi for en lang Tid, naar Importerne falde sammen med et gunstigt Udbytte i Europa, ville imødesee lave Priser. Jeg kan kun dertil svare, at disse nye paa Kornmarkedet konkurrerende Landes Indflydelse kontrabalanceres af Jordbundens synlige Hvedetræthed i

Europas gamle Kulturlande, hvilken Træthed, især fremkaldt ved en for hyppig Saaning, endog den omhyggelige Pleje ikke formaaer at overvinde, en Pleje, der langtfra overalt kan ydes, saaledes at Lande som Frankrig, Belgien, Sveits og Tyskland især ved Rhinen, under en stadig voksende Udstrækning mindre og mindre see sig istand til at brødføde deres voksende Befolkning. Ogsaa Amerika lader til i sine østlige Stater at have exploiteret Jordbunden saaledes, at disse alt trænge til tildels at hente deres Brødstoffer fra Vesten; naar nu dertil regnes Pengenes, om end langsomt saa dog stadig dalende Værdi, da kan jeg ej skjønne rettere, end at de næste 20 Aar, naar ikke uforudsete, langvarige, svære Katastrofer indtræde, ville give os snarere højere end lavere Gjennemsnitspriser paa Hvede og Byg, end vi have haft i de foregaaende Aar, og ville gjøre disse Cerealiers Dyrkning for den danske Landmand fremdeles lønnende, thi hvad der gjælder om Hvede, gjælder ogsaa om Byg.

Ligeoverfor Kornets Værdi, staae Værdierne af Husdyrprodukterne, Smør og Kjød; ogsaa de ere undergaaede en betydelig Forandring. Mine nøjagtige Optegnelser af Priserne paa mine Mejeriprodukter, lige siden 1840, udvise følgende Gjennemsnitspriser for Smør:

75.2	fra 1841 til 1850	= 27,65 β	pr. $\bar{H} = 115.2$	pr kg: 40
108.8	" 1851 — 1860	= 37,27 β	" 155.29	47.49
128.6	" 1860 — 1866	= 43,87 β	" 180.7	62.1

Vi ere med Hensyn til Smørrets Værdi endnu tilshyneladende opadgaaende; hvorledes denne for os saa vigtige Artikel vil stille sig i Fremtiden er imidlertid vanskeligt at sige; vi ere paa dette Omraade i sin Almindelighed næsten fuldt saa raadvilde som paa Kornets; kun dette vide vi, at det ikke er hver Mand's Sag at producere fint Smør, at det tværtimod er en saare vanskeligt Opgave at løse. Vi tro derfor, sikkert med god Grund, at der ingen Fare er for gode Varers Værdi, og forvente, at Malkekoen vil vedblive at være en af Landmandens Grundpiller i Danmark. Ogsaa i andre Henseender stiller Afsetningen af Smørret sig gunstig for Danmark; thi medens

Forstjellen imellem den Pris, Kjøberen betaler i England, og den, Sælgeren modtager i Danmark, udgjør

for en Tønde Hvede 2 Rd. 52 β eller 21 pCt.

— — — Bng 1 „ 81 „ — 20 —

udgjør Forstjellen, paa Grund af de mindre Omkostninger i Forhold til Værdien, paa Smør ikkun 12 pCt., naar vi baade for Kornet og for Smørret regne 4 pCt. i Fortjeneste for Opkøberen i Danmark.

Kjød er en Artikel, der ligeledes hører til Danmarks Frembringelser igjennem lange Aarrækker, om det end tidligere exporteredes fra Kongeriget i mager Tilstand, og først i Hertugdømmerne modtog den Omdannelse, der udfordredes paa de engelske Markeder. Vi have imidlertid, især i de senere Aar, lagt os en Del efter Kjødproduktionen, hvortil vi jo særlig **2)** opfordredes, da vi 1865 begyndte med meget Held fra Østersøen at føre levende Kreaturer til England, og at afsætte disse, forsaavidt de vare tjenlige for det engelske Marked, til tidligere hos os ukjendte Priser, hvilke imidlertid snart førte et saa overordentlig stort Kvantum Slagtekvæg til England fra saa godt som samtlige Europas Lande, at Kjødets Værdi synligen siden Midten af 1866 er dalet betydelig. Priserne stille sig for de sidste 3 Aar saaledes for bedste jydsk Stude i Kjøbenhavn:

Den engelske Producent vilde have faaet 14 pCt. mere, eller

1865 i Gjennemsnit 3 Rd. 64 β pr. \mathcal{L} . 4 Rd. 33 β

1866 do. 4 „ 16 „ — . 4 „ 72 „

1867 do. 3 „ 82 „ — . 4 „ 38 „

og for Tiden koster bedste jydsk Stude i Kjøbenhavn

3 Rd. 48 β pr. \mathcal{L}

første Klasse Kvæg i Edinburgh kostede

1865 1 Rd. 29 β mere pr. \mathcal{L}

1866 1 „ 31 „ — —

i London 1867 „ „ 61 „ — —

og 2den Klasse 51 β mindre.

Uagtet denne Dalen har den direkte Export af Slagtekvæg

havt en saare heldig Indflydelse paa vore Kjødpriser hele Landet over, og de have gjennemgaaende hævet sig med fulde 50 pCt. Hvad der af Dyrkjød betaltes med 12 β pr. \mathcal{R} i Aarene før 1865, betales nu med 18 β , og det Kjød, som dengang folgtes til 18 β , naaer nu en Værdi af 24 β pr. \mathcal{R} . Dertil kommer det store Gode, at Kjødet, forsaavidt det er af lige god Bestaffenhed, næsten betales ens i de bedre Provindsbyer med Kjøbenhavn. Kjødproduktionen har ved den direkte Export til England vundet et fast Fodfæste, hvilket vil blive benyttet i kommende Tider, eftersom Kjødmarkedet i England stiller sig. Det er imidlertid umuligt at forudsige, om Priserne ville gaa op eller ned, thi afgjort er det, at Kjødproduktionen falder naturligere og lettere for de fleste Lande i Europa end Mejeri-^{de}drift. Det forenede Storbritanien er ved det System, som følges i de fleste af dets Grevskaber, saa stærkt knyttet til Fædningen, at de nuværende Priser vanskeligen ville formindske dets Kjødproduktion, imedens enhver ny Jernbanestrækning, især i de Lande, der hidtil mest have maattet savne disse Produktionens stærkeste Løstestænger, forøger Slaatkvægets Tilførsel til Verdensmarkedet. Det for Tiden Rimeligste med Hensyn til Kjødværdien forekommer mig at være, at de nuværende Priser med afvejlende Svingninger til begge Sider ville forblive staaende i en længere Tidsperiode.

Naar jeg nu rekapitulerende stiller Værdierne af vore Produkter overfor hinanden, saaledes som de have været før og saaledes som de ere nu, finde vi Gjennemsnitsprisen at være:

Hvede i de 20 Aar fra 1828—	Hvede i de sidste 20 Aar fra
1847 5 Rd. 71 β pr. Td.	1848-1867 8 Rd. 13 β pr. Td.
Byg i samme Tidsrum	Byg i samme Tidsrum
3 Rd. 7 β pr. Td.	4 Rd. 71 β pr. Td.
Smør efter 10 Aars Gjennemf.	Smør nu, efter de sidste 6
1841—1850 27, ⁶⁵ β pr. \mathcal{R}	Aars Gjennemsnit (1860—
1851—1860 37, ²⁷ - —	66) 43, ²⁷ β pr. \mathcal{R} .
og i Gjennemsnit for disse	
20 Aar 32, ⁴⁶ β pr. \mathcal{R} .	

Rjød, førend den direkte Ex-
port, ifølge 4*) Aars Gjennems-
nitsnit af de højeste kjø-
benhøivste Torvepriser

3 Rd. 8 β pr. *LH.*

Rjød for Tiden i Gjennem-
snit i de sidste 3 Aar 1865—
67 3 Rd. 86 β pr. *LH.*

Man vil i denne Stigen finde en forunderlig Overens-
stemmelse, idet disse, den danske Landmands Hovedprodukter, i
de sidste 2 Decennier ere stegne med omtrent 50 pCt. i Værdi,
hver især. Hvad nu Værdierne Fremtidsudsigter angaa, da
have vi alt antyndet, at vi i det Hele taget snarere vente en
gjennemsnitlig Op- end Nedadgaaen.

Jeg kunde her paa en Maade slutte, thi naar man kjender
sin Jordbund, naar man nøje har gjort sig Rede for sit Lands
og muligen sin Egn's klimatiske Forhold i de forskjellige Aars-
tider, naar man har, med de Midler der staa til ens Raa-
dighed, søgt at bevare det Spørgsmaal, hvorledes ville Vær-
dierne af de Produkter stille sig, som Jordbund og Klima til-
lade os at dyrke, er igrunden Systemet givet, hvilket man med
velberaad Hu efter min Formening tør raade en Egn at lægge
til Grund for sit Agerbrug. Vi have imødegaaet Professor
Wilson ved at vise ham, at han har taget Fejl, da han ud-
talte, at Danmarks Klima ikke er synderlig forskjelligt fra Eng-
lands, og jeg formoder, sikkerlig med Rette, at denne Oplys-
ning væsentlig vil modificere de Raad, han fremdeles vil føle
sig opfordret til at give os.

Smidlertid er jeg dog ikke sikker paa, at han vil tage den
Udtalelse til os tilbage, at lønnende Brakafgrøder bør afløse
den kostbare Renbrak, et Raad, vi modtage af mange det
danske Jordbrug saare hengivne Venner.

Professor Wilson siger, at denne store Mængde ikke frugt-

*) Jeg har forjævet gjennembladet de 16 Aargange af Berlingske Ti-
dende fra 1845—61 uden der at finde de ugentlige Kjøbpriser med-
delte; først fra 1861 ere disse blevne noterede; heri ligger Grunden
til, at det ovenstaaende Gjennemsnit af Kjøbpriserne er udtaget af
forholdsvis kun faa Aar.

bringende Agerjord ikke alene formindster Landets Frembringelser med $\frac{1}{6}$ Del, eller omtrent 16 pCt., men den forøger i samme Forhold Produktionsomkostningerne for den virkelige Avl.

Jeg kan kun dertil svare, at enhver fremadstræbende Landmand i Danmark vil indskrænke sit Brakareal til det mindst mulige, og han vil saaledes, naar han har velkultiveret Jord under sin Baretægt, kun undtagelsesvis brække 16 pCt. af sin Jord, men han vil aldrig indrømme, at han under danske Forhold ved ren Brak formindster sit Lands Frembringelser med $\frac{1}{6}$ Del, thi han vil kun anerkjende det Regnestykke for at være rigtigt, der opgjøres ved Sædkisternes Slutning og efterviser os Avlingens Nettoudbytte efter ren og efter benyttet Brak igjennem alle Aar, i begge Tilfælde tillagt Jordbundens Kulturtilstand og resterende Kraft. Thi vi gaa ud fra den Anskuelse, at det er Landmandens Opgave at benytte sin Jord til det Yderste, men aldrig anderledes end at vi under normale Forhold kunne vente at avle store Afgrøder, thi kun det Agerbrug giver i Længden et solidt Overskud, hvor man med nogen Sikkerhed kan gjøre Regning paa svar, givtig Sæd, en solid Kløverflet og gode Græsmarker, hvilket under Danmarks klimatiske Forhold den nulevende Generation af danske Landmænd, efter min Overbevisning, ikkun vil naae ved Hjælp af en solid Renbrak, hvis Størrelse maa rette sig efter som Jorden er af denne eller hin Beskaffenhed, i denne eller hin Kulturtilstand.

Danmark ligger i Europa midt imellem Østen og Vesten; dets Jordbrug modtager derved dets Præg; uden at være indelent i vore Bevægelser som vore østlige Naboer, hvis Vinter danner ligesom en agronomisk Spændetroje, hæmmende i de forskjelligste Retninger, ville vi kun enkelt- og undtagelsesvis med Held kunne presse os op til Englands prædominerende Husdyravl og dermed nøje sammenhængende faa overordentlig udvidede Dyrkning af Foderværter.

Vi ere henviste til at betragte Kornavl og Husdyravl som fideordnede, søgende vore Udgifter dækkede og vore Indtægter tilvejebragte derved, at begge i Aarenes Række give os et solidt

Overflud, thi kun det Jordbrug vil i Almindelighed i Danmark kunne betragtes som stærkt lønnende, hvor begge disse Faktorer udvise solide Indtægtsposter.

Vi ere i Almindelighed mere henviste til Mælke- end til Kjødproduktionen, efter de stedlige Forhold.

Kjødproduktionen vil under de nuværende Værdier, for at kunne vedligeholdes og muligens udvides, kræve en væsentlig Forbedring af vore Kjødproducerende Racer.

Kjødproduktionen er gunstigere for at konservere Jordbundens naturlige Kræfter og forøge dens Rigdom paa gjødende Substantier end Mælkeproduktionen.

Skulde vi føje til disse Sætninger, som jeg vil tillade mig at betegne som Theser i min agronomiske Troesbekjendelse, endnu nogle Bemærkninger, hvilke jeg som Landmand især vil anbefale mine Kolleger til velvillig Overvejelse, da skulde jeg især nævne som almindelige Brøst: tilstrækkelig klar Erkjendelse af Gjødningsspørgsmaalets virkelige Betydning. Bort Agerbrug er ikke lønnende nok, fordi vi som oftest dyrke en for mager Jordbund. Endnu bestandig udvise vore Exportberetninger ifkun en Gjennemsnitsproduktion af rundelig 70 *H* Smør pr. Ko. Saa længe dette Tal ikke forandres, er Bevistet ført for, at Danmarks Jordbund stadig giver mere ud end den tager ind, eller med andre Ord, at Landets Status forværres og ikke forbedres.

Som andet Ankepunkt skulde jeg nævne, at vi ved vore Sædstifters Dannelse unægtelig tabe den Grundsætning for meget af Syne, som Professor Wilson sigtede til, da han nittrede, at Nutidens Agerbrug vistnok med Rette gjør Fordring paa Besiddelsen af faste Grundsætninger eller Love, hidrørende fra den Forbindelse imellem Videnskab og Praxis, der udmærker Nutidens Agerbrug fremfor tidligere Tiders. Vi sørge alt for lidt for at tilvejebringe en Vexling imellem bredbladede og langstraaede Sædarter, thi ikke alene at de ved deres Uensartethed og ulige Fornødenheder virke kemisk forberedende for hinanden, vide vi, at Jordbundens Kræfter ligefrem konserveres

ved de bredbladede Sædarter, imedens Rodfrugter give os god Lejlighed til at holde Jorden ren og befri den fra Ukrudet. Har jeg tidligere nyttret, at jeg tvivler paa, at vi ville kunne presse os op til at dyrke Fodervæxter i samme Forhold som Englænderne, har jeg derved ikke villet blive Talsmand for et barbarist Agerbrugssystem, hvilket ifkun udpiner Jorden igjennem en Rækkefølge af langstraaede Sædarter; hvilket System, saafremt man tør anvende dette Udtryk paa en sliq Afbenyttelse af Jorden, engang vil ende med Forstrækkelse. At der i dette Punkt synedes paa mangfoldige Steder i Landet, derom er der desværre ej Spørgsmaal.

Som tredie Ankepunkt skulde jeg nævne Mangel paa tilstrækkelig klart Blik for Driftskapitalens Betydning og rette Anvendelse i Agerbrugets Tjeneste. — Det er høist besynderligt dagligen at erfare, at ikke alene den mindre Jordbruger mangler den rette Tillid til paany at anvende Overstudet af fine Indtægter enten tildels eller helt og holden til Produktionens nderligere Forøgelse og Produkternes Forædling, men denne Mangel er synligen stærkt repræsenteret ogsaa imellem de større Landmænd, ja, saare forstandige og endog energifte dygtige Mænd udtale den, som om det saakaldte fremadstridende Agerbrug, det Agerbrug, hvilket unægteligen gjør Anvendelsen af en betydelig Driftskapital til Hovedhjørnesten i sit System, er, Alt vel overvejet, dog ikke andet end Humbug, som kun exalterede Mennesker befatte sig med. Jeg kan forstaa, og vi vide det desværre tilstrækkelig, at mange af vore hæderlige Kolleger ere bundne paa Hænderne derved, at der fattes dem tilstrækkelig Driftskapital, fattes dem Udgang til at see sig den betroet af andre; om dem tale vi naturligen ikke; men deres Tal er stort, der ere fuldt udrustede med tilstrækkelige Midler, men de have mere Tillid til Statens Obligationer end til deres egen meliorerende Gjærning; — maatte disses Tal stadig formindskes i Danmark.

Naar vi tale om Driftskapital og dens Anvendelse, kan jeg som Slutningsbemærkning til mit allerede alt for lange

Indlæg, ikke lade være at gjøre opmærksom paa, at ved Driftskapitalens Anvendelse spiller Jordbundens Bestaffenhed en meget vigtig Rolle; jo bedre Jorden er, desto dristigere kunne vi være ved Anvendelsen af Kapital, thi desto mere kan Jorden bære; jo simplere den er, desto forsigtigere bør vi være, thi desto mindre kan den bære. Kapitalisten trives ikke paa Heden, der hører den Mand hjemme, der arbejder sig frem ved egne Hænders Gjerning. Kunsten i Agerbruget er derfor til syvende og sidst at forstaa at bedømme Jorden, en Kunst, der ligeledes er mindre udbredt, end man skulde tro, thi vi regne endnu meget for meget efter Areal og ikke efter Jordbundens producerende Evner. Jeg red engang i Northumberland med en af Englands dygtigste Godsforvaltere over Lady Waterfords Ejendomme, som han kjendte tilbunds; der var væsentlige Variationer i Markernes Bestaffenhed, men der var ogsaa væsentlige Variationer i Bedømmelsen af deres Forpagtningsværdi; thi under vor Ridetour passerede vi Jorder, hvis Værdi ansattes fra 50 sh. til 10 sh. pr. acre om Aaret, allesammen opdyrkede og liggende tæt ved hinanden. Der skulde et for Jordbonitering øvet Øje til for at udfinde meget stærke Spring i disse jevnfides liggende Markers Værdi, men der udfordredes den prøvede Taxationsmand og tillige, jeg indrømmer det, den grundige Lokalkjender til, for saaledes at kunne sætte Værdi paa de enkelte Stykker Jord, hvori jeg paa en Maade undervistes paa hin Dag, lad mig endnu engang tilføje dette, af en faare solid og faare paalidelig Mand.

Til dette Foredrag knyttedes følgende Diskussion:

Profesor Sjørgensen er overbevist om, at Etatsraad Tesdorpf ogsaa ønsker Brakken indskrænket, thi om den end endnu er nødvendig paa alle større Gaarde med bindende Jorder, saa er den dog allerede indskrænket og bliver det steds endnu mere paa alle lettere Jorder og mindre Gaarde. Den maa betragtes som et Overgangsstadium, som vi efterhaanden maa søge at frigjøre os for. I hvorvel Prof. Wilsons Kritik af vort

Agerbrug forekommer ham løs, saa peger dog meget af den hen i den Retning, hvori vort Agerbrug maa gaa og allerede gaaer. Om Rodfrugtdyrkningen end ikke gaaer saa let her som i England, saa lader den sig dog, som Etatsr. Tesdorpf selv saa fuldt har viist, gennemføre med stor Fordel, naar den bliver sat i Gang med Kraft, Dygtighed og en fast Villie. Mælkeproduktionen vil i lang Tid vedblive at være vor vigtigste Husdyrfrembringelse, men vi maa ej overse, at vi ved Fedningen i langt fuldere Maal gjengiver Jorden den Kraft, som vi i Afgrøderne tage fra den, og der er derfor Grund til, hvor man har Mejeri, at søge at erstatte Jorden ad andre Veje end blot gennem Staldgjødningen det, vi tage bort fra den.

Hoffjægermester Bøch, Valdbysgaard. For at holde Jorden ren er selv under vore Forhold ikke Kenbrak nødvendig, i al Fald ikke paa de mindre Gaarde. En mindre Gaard paa 72 Tdr. Land har han nu i 10 Aar drevet efter Norfolkter 4-Marksdriften, og Udbyttet er i Stigning, da han har kunnet gjøde stærkt hvert andet Aar; men han skal dog ikke undlade at bemærke, at baade hvad Gjødningsforsyning og Koemarkens Behandling angaaer, har denne mindre Gaard havt en væsentlig Støtte i den nærliggende Hovedgaard. Skulde han have mærket Tilbagegang i nogen enkelt Retning, da er det i, at det er vanskeligt at faae Kløveren til at lykkes hvert 4de Aar, men denne Ulempe vil dog let kunne afhjælpes.

Han indrømmer, at vort Klima frembyder store Hindringer for en udbredt Rodfrugtdyrkning, og at det let kommer til at skorte paa Tid og Haandkraft til den. Han har dog paa sin Hovedgaards 800 Tdr. Land naaet at dyrke de 40 med Rodfrugter, og disse betale sig bedre end nogen anden Afgrøde her i Landet; han har f. Ex. kunnet kjøbe Koerne af sig selv med 3 $\frac{1}{2}$ pr. Td. og endda havt Gjødningen frit.

Brakken har han navnlig benyttet til Grønsfoder, uden at mærke Ulempe deraf, naar Jorden forud var ren; og denne Benyttelse falder særdeles belejlig, nemlig paa en Tid af Aaret, da Græsset ofte er meget knapt.

Profesør Frederiksen meddeler, at hans Fader i over 30 Aar har brugt Brakken til Grønsfoder uden at have sporet nogen Ulempe deraf. Den Retning, Wilson har antydet for vort Agerbrug, vil dog vist vise sig at være den rette, hvorom vi bestyrkes ved at see hen til den Udvikling, der i de senere Aar har gjort sig gjældende i mange Jordbrug. Vi ville sikkert saaledes gaa over til Bejeldrift og Fedning, og Klimaet vil ikke forhindre os deri, hvorom Erfaringerne fra Rjøbenhavns Omegn tydeligt vidne, thi Bejeldrift er allerede almindelig her;

ligesaa kan ogsaa herfra hentes Vidnesbyrd for, at Banskellighederne ved en ubstrakt Rodfrugtdyrkning temmelig let overvindes. Spørgsmaalet vil væsentlig afhænge af, om vi kunne febe med Fordel, og dette vil igjen bestemmes af de kommende Priser; men ved en almindelig Betragtning af de Forhold, der indvirke herpaa, og af Danmarks særlige Betingelser for Fedning, maa det vist siges, at den med Fordel vil kunne drives her i Landet, naar dertil egnede Kvægracer bleve udviklede. Sluttelig optaster han det Spørgsmaal, om ikke ogsaa Rodsaaning vil være et nyttigt Middel til at gjøre den rene Brat undværlig.

Statsr. Tesdorpf gjør opmærksom paa, at ogsaa han i sit Foredrag har fremhævet det Onskelige i at begrænde Brakken, og at naar han her har vejet Spørgsmaalet ligeoverfor Prof. Wilson, da har han ikke kunnet see hen til en enkelt særlig begunstiget Egn, som den omkring Kjøbenhavn, men har maattet kaste Blikket udover Landet i det Hele taget, og her kan det da ikke i sin Almindelighed siges, at Brakken endnu med Fordel kan undværes. Skridt for Skridt maa der arbejdes derhen ad, men først maa de Forbedringer, der danne Brakaffælsens Forudsætninger, gennemføres og rodfæstes. Jo bedre Gjødningskraft, jo bedre og dybere Bearbejdning, desto mere lader Brakken sig indskrænke, hvorom der foreligge Vidnesbyrd fra flere Egne af Landet, ligesom ogsaa fra enkelte af hans egne Gaarde; men naar der sees hen til Landets Forhold i Almindelighed, og de klimatiske Forhold tillige tages i Betragtning, da troer han, at endnu i en lang Aarrække ville hverken de større eller mindre Gaarde med Fordel kunne undvære at brakte en større eller mindre Del af den dertil henlagte Jord; thi Fordelen skal vel at mærke ikke beregnes efter et enkelt Aar, men det sammenlignede Regnskab omhyggelig opgjøres for hele Rotationen, da Brakkens Indflydelse er stor paa alle de følgende Afgrøder. Den nævnte Erfaring fra et lille Agerbrug efter Norfolkersystemet viser ikke Muligheden af dette Gennemførelse for Danmarks Bedkommende, thi det er sandsynligt, at det kun er muligt, fordi det støtter sig til og tildels bæres af et større Agerbrug, idet det modtager en betydelig Heste- og Gjødningskraft fra dette.

Han behøver vel næppe at sige, at ogsaa han betragter en kraftig Rodfrugtdyrkning som et væsentligt Middel til det danske Agerbrugs Fremskridt, da den hører til de Afgrøder, som, anvendte paa rette Maade, betale sig allerbedst. Fodermarken paa Surupgaard, der benyttes til $\frac{1}{2}$ Urter, $\frac{1}{4}$ Bønner og lidt Blandsæd samt $\frac{1}{4}$ Roer, har i Gjennemsnit af de sidste 10 Aar

givet 9¹/₂ Fold Erter, der, naar Salmen medregnes, kan sættes til 7587 *R* Høværbi, 21 Fold Blandsæd eller 9829 *R* Høv., 11¹/₅ Fold Bønner eller 9691 *R* Høv. og 199 Tdr. Kær eller 10235 *R* Høv., alt pr. Td. Land; sjøndt Kærne, paa Grund af, at en tidligere Forvalter var en afgjort Fjende af dem, i en Del Aar ikke vare heldige, have de altsaa dog givet det største Udbytte, og den større Mængde Arbejde, de have fordret, er væsentlig blevet opvejet af den højere Kultur, hvori Jorden kom ved deres Dyrkning.

Han tvivler paa, at vi i de nærmest kommende Tider ville blive stærkt henviste til Fodning; Malkesoen vil sikkert endnu i en Række af Aar vedblive at have Forrangen for Fødestuden; thi vore Mejerier staa fuldkommen lige med de gode engelske og hollandske Mejerier, ligesom ogsaa vore Kær, om end mindre end disse Landes, fuldkommen kunne hævde deres Plads ligeoverfor disse Landes gode Malteracer, naar der sees hen til det mindre Kvantum Foder, hvormed vore Kær nøjes. Medens vi derfor kunne underbyde Engländerne med vore Mejeriprodukter, er det vanskeligt at sige, om vi kunne tilvejebringe Fødebæg, der med Fordel kan konkurrere med deres, naar der sees hen til alle de Vanskeligheder og Bekostninger, der knytte sig til en saa lang og ofte besværlig Transport af levende Kreaturer og tillige til det vanskelige for os i at holde stærkt trivelige Føderacer.

Konferentsraad David gjør opmærksom paa, at naar Spørgsmaalet er Korn= kontra Kjødproduktionen, da maa der tages Hensyn til de store Fluktuationer, som Kornpriserne ere underkastede; i Aarene 1857—59 kostede saaledes Hveden 7 Rd. 5 β til 7 Rd. 72 β ; 1860 kostede den 8 Rd. 92 β , 1861 10 Rd. 21 β , 1862 7 Rd. 77 β , 1863 6 Rd. 45 β , 1864 5 Rd. 72 β , 1865 8 Rd. 42 β , 1866 10 Rd. 16¹/₂ β og 1867 12 Rd. 58 β ; altsaa er Hveden i 2 Aar steget over 100 pCt. En saadan Fluktuation som ovenstaaende har paa ingen Maade funden Sted i Kjødpriserne. Det er ogsaa naturligt, at Kornpriserne maa fluktuere stærkere end Priserne paa de andre Produkter, thi Aargangens Frugtbarhed og Høstens Udfald faae nødvendigvis størst Indflydelse paa Kornpriserne. Ganste vist kan der ved de nye Jernvejsanlæg i det indre Europa s. Gr. i Østerrig og Ungarn ventes større Kjødmasser sendte til Markederne, men deraf kan ikke slutes til Priserne i Dalen; thi Kjødforbruget er nu overordentlig ringe i Europa, og med Undtagelse af England maasse intetsteds større end her i Landet, men det vil sikkert stige, efterhaanden som Kjødet bliver lettere tilgængeligt.

Statsr. Tesdorpf. I Almindelighed fluktuere Priserne paa Korn mere end paa dyriffe Produkter, og det er rigtigt at tage Hensyn dertil, men det er ogsaa derfor, at han i sine Sammenstillinger har brugt et stort Antal Aar, thi ved at bruge store Gjennemsnit vil Fejlen væsentlig ophæves. I Europas korntrætte Lande er Produktionen snarere i Afstagen end i Tilstagen, og det er kun ved at see hen til Kornudførslerne fra de nye jomfruelige Lande, at vi kunne vente en nogenlunde tilstrækkelig Kornforsyning af de europæiske Markeder. Ogsaa her i Danmark have vi i de sidste 5 Aar dyrket mindre Hvede end i de foregaaende 5 Aar; denne Hvedetræthed er almindelig i mange af Europas Lande, og derfor er der ingen Rimelighed for, at Hvedens Gjennemsnitspris vil falde saa lavt, som den har staaet tidligere.

I Smørproduktionen have vi ikke saa mange Konkurrenter; vort tempererede Klima med en Sommervarme af 14° er gunstigt for Mejeridriften, hvorimod denne er vanskelig for de sydligere Lande med deres $18-20^{\circ}$ s Sommervarme; derimod ville de have lettere ved at slaa ind paa Fedning. Hvorledes Kjøbpriserne i den nærmeste Fremtid ville stille sig er vanskeligt at bedømme. Vi finde nu Kvæg ligesaa Ladix til de russiske Stepper paa de engelske Markeder, og Kjøbpriserne ere derfor ogsaa underkastede stor Fluktuation; 1865 kostede bedste Bedeljød saaledes i London 9 d, 1866 11 d og 1867 kun 6—7 d. Hvorvidt Kjøbforbruget vil holde Skridt med Kjøbproduktionen er vanskeligt at sige, og vi maa husse paa, at Forbruget ej blot beroer paa Lysten, men ogsaa paa Tønen til at kunne betale for det, og den er endnu i de fleste Lande temmelig begrænset. Naar der saa endelig sees hen til, at høje Priser lokke store Kjøbmasser paa Markedet fra nye Lande, og at saaledes f. Ex. Sydamerika er begyndt at deltage i vor Kjøbforsyning, saa bør vi, der have et saa fortrinligt Husdyrprodukt som vort Smør, være varsomme med paa dets Bekostning at udvide Kjøbproduktionen; hvorimod vi med Kraft bør søge Smørproduktionen fremmet.

Konferentsr. David. Ganske vist har det besaaede Hvedeareal i 1866 været over 20,000 Tdr. Land mindre end i 1861, men Grunden hertil maa sikkert ikke søges i en Hvedetræthed hos Jorden, men i de lave Hvedepriser 1862, 63 og 64, der opfordrede til at afløse en Del af Hvedeudsæden med den værdifuldere Rapsplante, og derfor finde vi ogsaa i 1866 over 15000 Tdr. Land mere besaaet med Raps end i 1861.

Prof. Frederiksen. Man vil ofte finde, at høje Kornpriser ledsages af lave Kjøbpriser, thi mange afhænde deres

Kvæg for at dyrke mere Hvede og mindre Græs, og Kvægmarkebet faaer da for rigelig Tilførsel. Dette vil imidlertid kun være af forbigaaende Natur, og han hører til dem, der tro, at Kjødefterspørgslen vil stige, thi Arbejdslønnen er i Stigning, og den dermed følgende større Velhavenhed fordrer mere Kjød.

Kand. Segelcke. Brakken er i England først succesfuld bleven afløst, ofte efter haarde Kampe; og ogsaa der blev Klimats Ulighed i de enkelte Provindser gjort gjældende som en tilstrækkelig Grund til ikke at overføre de vundne Erfaringer fra en Egn til en anden. Efterhaanden har dog Norfolkshyemmet, om end med visse Modifikationer, bredt sig ud over de fleste Egne, og det maa derfor ej undre, om Wilson, der havde været Vidne til den Modstand, som man, henpegende paa Klimats Ulighed, viste Brakkens Afskaffelse, og til hvorledes nu denne Modstand albeles er forstummet, hellerikke har troet at burde tillægge vore klimatiske Forhold nogen uovervindelig Hindring i saa Henseende. Naar der da tillige sees hen til de ikke saa Exempler, der findes paa Brakkens Afskaffelse her i Landet, ej blot omkring Kjøbenhavn, men ogsaa under helt ordinære Forhold f. Ex. i Sjælland, saa troer han, at man maa være varsom med at tillægge Klimaet for megen Betydning i saa Henseende.

Prof. Prosch takker Etatsr. Tesdorpf for den Naade, hvorpaa han ikke blot har talt Agerbrugets Sag, men særlig fordi han saa bestemt har hævdet den eneste forsvarlige Mening, hvori vor Husdyravl kan ledes. Det Kvæg, vi sende til England, er kun 2den Klasse Kvæg, og det er netop i den Kvægklasse, at den allerførste Konkurrence kan ventes, thi et Lands Husdyrhold behøver ikke at være naaet vidt for at producere 2den Klasse Kvæg. Og til at producere 1ste Klasse Kjød med Fordel, eller med andre Ord til at faae Fedningsstammer uddannede, der ville stille os paa samme gunstige Fod i Fedesagen, som vor vel udviklede Mejeridrift allerede nu tilbyder os til Smørproduktionen, vil der behøves hundrede Aar.

Etatsr. Tesdorpf. Naar der henviises til Jordbrug uden Brak her i Landet, da kan han ikke tage disse Exempler for gyldige, thi de have endnu ikke i Reglen bestaaet deres Prøve gjennem en tilstrækkelig lang Tid, og han veed, at mange Steder, hvor man gjennem et længere Tidrum har drevet sin Gaard uden Brak, der er man efter Regnskabets Opgjørelse atter vendt tilbage til den. Det er ubestrideligt, at de klimatiske Forhold have meget stor Betydning; ingen føler dette bedre end Landmændene, der ofte have haarde Kampe og lide store Tab paa Grund af uheldigt Vejrlig, for sildigt Foraar, for kold og vaad Sommer, for tidligt Efteraar, for haard Vinterfulde. Det er

netop vor tidlige Vinterfrost, der mest vansteliggjør Rodfrugt-
dyrningen i stor Stil og Brakkens Afstæffelse, og som næsten
gjør det umuligt at anvise Vintersæden et godt og produktivt
Sted, naar vi ikke have Brakken. Vintersæden faaer da ofte
ikke Kraft inden Vinterens Komme, og dette vil mærkes alvor-
ligt paa næste Aars Vintersædsudbytte. Han har saaledes selv
en mindre Ejendom i Kjøbenhavns Nærhed, og begunstiget af
alle Fordele, navnlig en overordentlig rigelig Gjødningsfor-
synning, som Veligheden fører med sig, har det dog trods al
Anstrængelse ikke været muligt at hæve Udbyttet af Vintersæden,
der her ikke faaes i Brakmark, saa tilfredsstillende som paa
Durupgaard.

Hofjægerm. Vech mener, at ved Norfolksystemet faaer Hveden
en meget god Plads efter Kløveren.

Statsr. Tesdorpf: ja, begunstiget af Norfolkts milde Jord
og Klima kan det gaa, men næppe her; her kan den ej udbære
om end kun en silbig Sommerbrak.

Prof. Frederiksen refererer en Udtalelse af Leonce de
Lavergne, der undrede sig over Danmarks ufordelagtige Brak-
driftssystem, indtil han hørte, at vore Jorder for en væsentlig
Del vare stærke Lerjorder, da forstod og billigede han det.

Statsr. Tesdorpf er netop af den modsatte Mening, og
vilde snarere være tilbøjelig til at bruge kort Brak paa de stærke
Jorder, naar de først vare i god Kultur, end paa de lette. Han
minde, at en dygtig fransk Nationaløkonom har sagt, at en for-
hurtig Afstæffelse af Brakken har kostet Frankrig Millioner.

Jordens Dyrkningsmaade og Udsædens Størrelse i Danmark 1866.

Foredrag holdt i det kgl. Landhusholdningssekskab d. 11te Marts 1868
af Konferentsraad **David**.

Det samlede Areal. Sammenligning med 1861. Jordens Benyttelse til de 4 Hovedkornsorter; til de andre Kulturplanter; til Græsning; til Renbrak; Udsædens Størrelse: De drainede Arealer. De i 1865 opdyrkede Hedearaler. Statistiske Meddelelser om en Del af de tilsvarende Forhold samt om Kvæg-, Faar- og Svinemængden i Storbritanien.

Den Oversigt over det besaaede Areal og Udsæden i Kongeriget Danmark i Aaret 1861, som er meddelt i Tabelværket 3die Række 5te Bind, er Totalarealet (Søplanen undtagen) angivet til 6,785,523 Tønder Land; idet de i Hertugdømmet Slesvig enklaverede til Kongeriget hørende Distrikter, der afstodes ved Freden 30. Oktober 1864, ikke blev optagne i Oversigten, som først i 1865 blev udgivet i Trykken.

I den følgende Oversigt over Arealets Afbenyttelse og Udsædens Størrelse i Aaret 1866 er Totalarealet (Søplanen undtagen) angivet til 6,849,812 Tdr. Land, idet de slesvigiske Distrikter, der ved Freden blev afstaaede til Kongeriget, ere medregnede. Disse udgjorde 64,289 Tdr. Land*).

*) Under Svendborg Amt	Ursø Herred	15,306 Tdr. Ld.
" Bejle	" N. Lyrstrup Herred . . .	35,013 "
" Ribe	" af Andst " . . .	2,352 "
	" af Ribe " . . .	11,618 "
	Tilsammen 64,289 Tdr. Ld.	

Af hine 6,785,523 Tdr. Land anvendtes		
til Skovkultur	316,702	Tdr. Land
„ Avling af Sæd, Rodfrugter, Handels-		
planter o. s. v.	1,962,183	— —
„ Afgræsning, Høflet, Brak o. s. v. .	2,474,393	— —
	<hr/>	
	4,753,278	Tdr. Land.

og der henlaa udyrket eller uden pro-
duktiv Anvendelse 2,032,245 Tdr. Land.

Af Areal, som det er angivet for 1866, anvendtes i
samme Aar:

til Skovkultur	319,102	Tdr. Land
„ Avling af Sæd, Rodfrugter, Han-		
delplanter o. s. v.	2,023,698	— —
„ Afgræsning, Høflet, Brak o. s. v. .	2,486,518	— —

Tilsammen 4,829,318 Tdr. Land
Ubemnyttet eller uden produktiv Anvendelse 2,020,494 — —

Det uopdyrkede Areal, som i 1861 udgjorde 29,⁹¹ pCt. af Totalarealet, stod i 1866 omtrent i samme Forhold til dette, nemlig 29,⁵⁰ pCt. Men ogsaa i 1866 var ligesom i 1861 dette Forhold højt forskjelligt i Østifterne og Jylland, betragtede særskilte.

I 1861 var Forholdet af det uopdyrkede Areal til Totalarealet i Østifterne 10,⁹⁶ pCt., i Jylland derimod 39,⁷¹ pCt.; i 1866 var det henholdsvis 10,¹⁴ pCt. og 39,⁴¹ pCt., idet i hine kun 235,373 Tdr. Land henlaa uopdyrkede, medens i dette 1,785,121 Tdr. Land vare i en uproductiv Tilstand. Det turde herefter antages, at der i de mellemliggende 5 Aar forholdsvis har været optaget mere hidtil uopdyrket Jord til Dyrkning i Østifterne end i Jylland, — men man vilde deri tage fejl og overse, at af det siden 1861 tilkomne Areal (64,289 Tdr. Ld), der kun for en overordentlig ringe Del var uopdyrket, ere 50,319 Tdr. Ld. indbefattede under Østifternes Aanter og kun 13,970 Tdr. Ld. under Jyllands.

Efter disse faa Bemærkninger om Totalarealets Omfang

og Kulturtilstand i 1861 og 1866 skulle vi gaa over til i det Enkelte at betragte de Resultater, som fremgaa af den i begge Aar foretagne Undersøgelse af Jordens Afbenyttelse og Udsædens Størrelse.

Af det produktive Areal var anvendt:

	1861.		1866.	
	i Østifterne.	i Sylland.	i Østifterne.	i Sylland.
Til Skovkultur . .	204,896	111,806	204,896	114,206
„ Sædavl osv. . .	969,764	992,419	1,006,152	1,017,546
„ Græsning osv. .	877,744	1,596,649	874,006	1,612,512
	<u>2,052,404</u>	<u>2,700,874</u>	<u>2,085,054</u>	<u>2,744,264</u>

Det indbyrdes Forhold var altsaa følgende:

	1861.		1866.	
	i Østif- terne.	i Syll- land.	i Østif- terne.	i Syll- land.
til Skovkultur	9,98	4,14	9,82	4,16
„ Sædavl osv.	47,52	36,74	48,26	37,08
„ Græsning osv.	42,50	59,12	41,92	58,76
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>

Forholdet har saaledes i det Store og i det Hele, som det var at forudsæe, ikke undergaaet nogen mærkelig Forandring. Men anderledes vil det sees at være Tilfældet, naar man gaaer mere i Detail.

Betragter man da først de 4 Hovedkornsorter: Hvede, Bng, Rug og Havre, vil man see, at disse

i 1866 dyrkedes paa et Areal af 1,718,040 Tdr. Ød. medens i 1861 „ „ „ 1,690,238 — kun vare anvendte til disse Kornsorters Dyrkning. Arealet var saaledes 27,802 Tdr. Ød. større i 1866 end i 1861, og Udsæden var 34,225 Tønder større; 2,085,252 imod 2,051,027.

Smidlertid maa det herved ikke oversees, at de paa Overjigten for 1866 tilkomne slesvigiske Distrikter, 64,289 Tdr. Ød., for den overvejende Del bestaaer af Agerjord, hvori disse Kornprodukter dyrkedes, saa at Arealet, som havde denne Anvendelse, i Virkeligheden snarere var større i 1861 end i 1866. Men

i ethvert Tilfælde er Forskjellen ikke betydelig. Derimod er det indbyrdes Forhold, hvori disse Sødarter dyrkedes, langt betydeligere.

Det besaaede Areal for de 4 Hovedarter af Korn var
i Kongeriget:

	i 1861.	i 1866.	Forskjel i 1866 mod i 1861.	
	Tdr. Land.	Tdr. Land.	Tdr. Land.	
for Hvede	112358	95876	÷ 16,482	= ÷ 14,67 pCt.
" Rug	378873	414656	+ 35,783	= + 9,43 "
" Byg	549743	546596	÷ 3,147	= ÷ 0,57 "
" Havre	649264	660912	+ 11,648	= + 1,79 "
tilfammen	1,690238	1,718040	+ 27,802	= + 1,63 pCt.

Fordelingen af det besaaede Areal var følgende:

	i Dernes Amt.			i Sjllands Amt.		
	i 1861.	i 1866.	Forskjel i 1866 mod i 1861.	i 1861.	i 1866.	Forskjel i 1866 mod i 1861.
	Tdr. L.	Tdr. L.	Tdr. Ld	Tdr. L.	Tdr. L.	Tdr. Ld.
for Hvede	95127	79632	÷ 15495	17231	16244	÷ 987
" Rug	147140	170759	+ 23619	231733	243897	+ 12164
" Byg	326393	328360	+ 1967	223350	218236	÷ 5114
" Havre	231014	239005	+ 7991	418250	421907	+ 3657
tilfammen	799674	817756	+ 18082	890564	900284	+ 9720
			+ 2,28 pCt.			+ 1,09 pCt.

Det indbyrdes Forhold mellem disse Arealer var følgende:

	i Dernes Amt		i Sjllands Amt		i hele Kongeriget	
	i 1861.	i 1866.	i 1861.	i 1866.	i 1861.	i 1866.
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
for Hvede	11,69	9,73	1,93	1,81	6,65	5,58
" Rug	18,40	20,98	26,02	27,09	22,42	24,14
" Byg	40,82	40,15	25,78	24,23	32,52	31,91
" Havre	28,89	29,23	46,06	46,96	38,31	38,37

Den hele Udsæd af de 4 Hovedsorter af Korn, som dyrkes her i Landet, var:

	i Aaret 1861.	i Aaret 1866.	Forfjæl i 1866 mod i 1861.
af Hvede	110854 Tdr.	93009 Tdr.	÷ 17845 Tdr. = ÷ 16,10 pCt.
" Rug	388767 "	427235 "	+ 38468 " = + 9,89 "
" Byg	581368 "	572247 "	÷ 9121 " = ÷ 1,51 "
" Havre	970038 "	992761 "	+ 22723 " = + 2,31 "
tilfammen.	2,051027 Tdr.	2,085252 Tdr.	+ 34225 Tdr. = + 1,67 pCt.

Det indbyrdes Forhold mellem Udsæden af de 4 Kornsorter var:

	i Aaret 1861.	i Aaret 1866.
af Hvede	5,40 pCt.	4,48 pCt.
" Rug	18,95 "	20,49 "
" Byg	28,88 "	27,44 "
" Havre	47,30 "	47,61 "

I Dernes Amter udgjorde Udsæden:

	i Aaret 1861.	i Aaret 1866.	Forfjæl i 1866 mod i 1861.
af Hvede	92024 Tdr.	75672 Tdr.	÷ 16352 Tdr.
" Rug	149864 "	172054 "	+ 22190 "
" Byg	335907 "	334166 "	+ 1741 "
" Havre	295671 "	302955 "	+ 7284 "
tilfammen.	873466 Tdr.	884847 Tdr.	+ 11381 Tdr. = + 1,30 pCt.

og i Sjyllands Amter var Udsæden:

	i Aaret 1861.	i Aaret 1866.	Forfjæl i 1866 mod i 1861.
af Hvede	18830 Tdr.	17337 Tdr.	÷ 1493 Tdr.
" Rug	238903 "	255181 "	+ 16278 "
" Byg	245461 "	238081 "	÷ 7380 "
" Havre	674367 "	689806 "	+ 15439 "
tilfammen.	1,177561 Tdr.	1,200405 Tdr.	+ 22844 Tdr. = + 1,94 pCt.

Forholdet mellem Udsæden af Kornsorterne var:

	i Dernes Amt		i Sjællands Amt	
	i 1861.	i 1866.	i 1861.	i 1866.
af Hvede	10,53 pCt.	8,55 pCt.	1,60 pCt.	1,44 pCt.
" Rug	17,16 "	19,44 "	20,29 "	21,26 "
" Byg	38,46 "	37,77 "	20,84 "	19,82 "
" Havre	33,85 "	34,24 "	57,27 "	57,47 "

Men Kulturen paa de Border, der ere betegnede som anvendte til Sædaul, og der i 1861 udgjorde 1,962183 Tdr. Ld. og i 1866 2,023698 Tdr. Ld., indskrænkede sig ikke til de beværte 4 Hovedkornsorter. Paa 271945 Tdr. Ld. dyrkedes i 1861 anden Sæd, og i 1866 var dette Tilfældet paa 305658 Tdr. Ld.

Der dyrkedes nemlig:

	i 1861:	i 1866:
Boghvede paa	49145 Tdr. Ld.	35971 Tdr. Ld.
Ærter og anden Bælgfæd.	75908 —	66902 —
Blandsæd	61087 —	83484 —
Kartofler	55341 —	67847 —
andre Rodfrugter	4508 —	5532 —
Raps	12872 —	28264 —
Handelsplanter	13084 —	17658 —

271945 Tdr. Ld. 305658 Tdr. Ld.

Det vil saaledes sees, at der i 1866 dyrkedes paa ca. 13000 T. L. mindre Boghvede og paa c. 9000 T. L. mindre Ærter end i 1861, men derimod paa 22000 T. L. mere Blandsæd, paa c. 12000 T. L. mere Kartofler, paa c. 16000 T. L. mere Raps og paa 1000 T. L. mere Rodfrugter, samt paa 4000 Tdr. Ld. mere Handelsplanter end i 1861.

Rapsdyrkingens Tiltagen paa samme Tid som Hvedeavlens er aftagen paa et omtrent ligesaa stort Areal (16482 Tdr. Ld.) som det (15392 Tdr. Ld.), hvorpaa der i 1866 dyrkedes Raps mere end i 1861, turde i flere Henseender fortjene Opmærksomhed. Vi henviser i saa Henseende til efterfølgende Overfigter.

S v e d e.

	Besaæet Areal		Forskiel	
	i 1861.	i 1866.	i 1861 mod 1866.	
	Tdr. Land.	Tdr. Land.	Tdr. Land.	Tdr. Land.
Kjøbenhavns Amt med Staden Kjøbenhavn	5175	3528	÷	1647
Frederiksborg Amt	4616	2711	÷	1905
Holbæk —	8737	7722	÷	1015
Sorø —	10041	8705	÷	1336
Præsto —	14620	13278	÷	1342
Bornholms —	4706	3427	÷	1279
Maribo —	24910	24052	÷	858
Odense —	10706	7661	÷	3045
Svendborg —	11616	8164	÷	3068
med Vrå Herred	"	384		
Dernes Amt	95127	79632		÷ 15495
Hjørring Amt	1467	1622	÷ 155	
Lihsted —	615	301		÷ 314
Aalborg —	847	598		÷ 249
Viborg —	727	641		÷ 86
Randers —	2144	2207	÷ 63	
Århus —	2521	2327		÷ 194
Skanderborg Amt	1790	1465		÷ 325
Bejle —	5083	4040	÷ 359	
med Nørre Thystrup Herred	"	1402		
Ringkjøbing Amt	667	435		÷ 232
Ribe*) —	1370	1206		÷ 164
Jyllands Amt	17231	16244		÷ 987
Tilsammen for Kongeriget	112358	95876		÷ 16482

*) Under Ribe Amt er det besaaede Areal i 1866 i de forrige fiesvigste Sognebele anført samlet med Arealet for den øvrige Del af Amtet, da det ikke i alle Sognelisterne er opgivet særskilt for de forrige fiesvigste Distrikter.

R a p s.

	Befaaet Areal		Forskiel	
	i Aaret 1861.	i Aaret 1866.	i 1866 mod 1861.	
	Tdr. Land.	Tdr. Land.	Tdr. Land.	
Kjøbenhavns Amt med Staden Kjø- benhavn	315	1522	+	1207
Frederiksborg Amt	297	1011	+	714
Holbæk —	327	1302	+	975
Sors —	201	570	+	369
Præstø —	771	1543	+	772
Bornholms —	198	712	+	514
Naribo —	194	605	+	411
Odense —	5038	6134	+	1096
Svendborg —	1838	1473	+	191
med Vests Herred	"	556		
Dernes Amter	9179	15428	+	6249
Hjørring Amt	395	746	+	351
Thisted —	335	2643	+	2308
Aalborg —	673	1120	+	447
Viborg —	253	1047	+	794
Randers —	827	3066	+	2239
Aarhus —	188	728	+	540
Skanderb. —	162	938	+	776
Vejele —	643	1071	+	674
med Nørre Lystrup Herred	"	246		
Ringkjøbing Amt	113	1199	+	1086
Ribe —	104	32	÷	72
med de forrige Slesvigke Sognedele af Andst og Ribe Herreder	"	"		
Jyllands Amter	3693	12836	+	9143
Tilsammen for Kongeriget	12872	28264	+	15392

Gaaer man herfra over til at betragte Arealen, som i 1861 og 1866 anvendtes til Græsning, Høstet eller Brak o. s. v., vil det erindres, at dette i 1861 udgjorde 2,474393 Tdr. Ld., hvorimod 2,486518 i 1866. Forskjellen er forsvindende, især naar man erindrer, hvilket Areal, der er tilkommet, men ogsaa her vil man se sig ikke ringe Forskjelligheder, naar man gaaer nærmere ind paa Detaillen.

Af Agermarken henlaa i Sommeren 1861		i 1866.
til Afgræsning af Husdyr	1,077892	1,152504
„ Høflet	330430	263820
som ren Brak	324051	352362
„ Enge	433635	419636
Overdrev og Fælleder til Afgræsning	308385	298196
	<hr/>	<hr/>
	2,474393	2,486518

Af Jorden benyttedes i 1866 c. 75000 Tdr. Pd. flere til Afgræsning og c. 67000 Tdr. Pd. færre til Høflet end i 1861; c. 28000 Tdr. Pd. flere henlaa som reen Brak i 1866; som Eng benyttedes i 1866 c. 14000 Tdr. Pd. færre, og c. 10000 Tdr. Pd. færre henlaa som Overdrev og Fælleder.

Saa vel i Østifterne som i Jylland holdt den stigende Afbenyttelse af Markerne til Afgræsning Skridt med dens aftagende Brug til Høflet, derimod er det Areal, som henlaa som ren Brak, tiltaget langt mere i Jylland end i Østifterne.

§ 1861 henlaa saaledes i Jylland	133432
i Østifterne	188619
	<hr/>
	322051
derimod i 1866 i Jylland	157631
i Østifterne	194731
	<hr/>
	352362

Der henlaa saaledes i Jylland 22199 Tdr. Pd. mere som ren Brak i 1866 end i 1861; hvorimod kun 6114 mere i Østifterne; men paa den anden Side maa det ikke oversees, at ren Brak i det Hele i et langt større Forhold anvendes i Østifterne end i Jylland. 194,731 Tdr. Land ren Brak mod de besaaede og beplantede Agermarker 1,006152 er som 1:5,1, derimod er 157631 mod 1,017541 i Jylland som 1:6,4, med andre Ord i Østifterne udgjorde den rene Brak henimod 20 pCt., i Jylland c. 15½ pCt.

Vi have allerede tidligere paa sit Sted sammenstillet Ud-

fæden af Hvede, Rug, Bng og Havre i 1866 og 1861, og vi have seet, at den for disse 4 Kornarters Vedkommende i 1866 beløb sig til 2,085252 Tdr. Korn, medens den i 1861 kun androg 2,051027 Tdr., ligesom vi ogsaa have gjort opmærksom paa den Forandring i det indbyrdes Forhold, som var indtraadt.

Vi skulle endnu kun bemærke med Hensyn til de andre Kornsorter og Rodfrugterne, som i 1866 have været dyrkede paa et større eller mindre Areal end i 1861, at Udsæden af samme forholdsmæssigen i det Hele er af- eller tiltagen med det benyttede Areals Omfang. Der var saaledes i 1866 lagt 405706 Tdr. Kartofler mod 294185 Tdr. i 1861; da Arealet til Kartoffelavl, som anført, var steget fra 55341 Tdr. Land til 67847 Tdr. Land.

Med Hensyn til Udsædens Størrelse i de 2 omtalte Aar tro vi at burde oplyse, at det i det Hele forsaavidt forholdt sig eens hermed i begge Aar, at der overhovedet saaes tættere i Jylland end i Østifterne; kun med Hensyn til Kartofler blev der pr. Td. Land lagt et ikke lidet større Kvantum paa Derne end i Jylland. Vi ville nu betragte hver af disse Hoveddele særskilt og see om og hvilken Forskjel, der i saa Henseende har fundet Sted imellem 1861 og 1866.

Udsæden i Østifterne		1861.	1866.
pr. Tønde Land	Hvede . . .	0,98	0,95 Tdr. Sæd
— —	Rug . . .	1,02	1,00 —
— —	Bng . . .	1,03	1,01 —
— —	Havre . . .	1,28	1,26 —
— —	Boghvede . .	0,41	0,41 —
— —	Erter . . .	1,00	1,08 —
— —	Blandingsfæd .	1,18	1,14 —
— —	Kartofler . .	6,52	7,12 —
I Jylland			
pr. Tønde Land	Hvede . . .	1,09	1,06 —
— —	Rug . . .	1,08	1,04 —

	1861.	1866.	
pr. Tønde Land Byg . . .	1,10	1,09	Tdr. Sæd
— — Havre . . .	1,61	1,63	—
— — Boghvede . . .	0,54	0,56	—
— — Erter . . .	1,20	1,22	—
— — Blandingsæd . . .	1,43	1,46	—
— — Kartofler . . .	4,35	5,07	—

Det vil saaledes sees, at der i det Hele har viist sig nogen Tendents til at faae mindre pr. Td. Land, dog med Undtagelse af Kartofler, hvoraf der baade i Østifterne og Sjælland er lagt et større Kvantum pr. Td. Land i 1866 end i 1861.

Da man ved at samle det Materiale, hvis Resultater her korteligen ere angivne, ogsaa har søgt Oplysning om det drainede Areal og om Hedejorders Opdyrkelse, meddeles herom Følgende.

Det drainede Areal udgjorde:

	1861.	1866.	
	60,036	175,680	Tdr. Land,
heraf i Østifterne	37,368	108,284	—
Sjælland	22,668	67,396	—

I Aaret 1860, taget for sig, var der drainet:

i Østifterne	9378	Tdr. Land,
Sjælland	6723	—

ialt 16,101 Tdr. Land.

I Aaret 1865:

i Østifterne	18,739	Tdr. Land,
Sjælland	10,643	—

29,382 Tdr. Land.

Der var altsaa i 1865 i Østifterne drainet dobbelt saa meget som i 1860 og i Sjælland omtrent $\frac{2}{3}$ mere end i det nævnte Aar. Sammenligner man det drainede Areal med Totalbeløbet af det til Sædavl og Græsning benyttede Areal, faaer man i det Hele paa 10,000 Tdr. Land 390 Tdr. drainet Jord, i Østifterne, tagen for sig, 576, i Sjælland derimod kun 256.

Endelig har man søgt at indhente Oplysning om hvor-
meget Hedegrund i 1865 er optaget til Dyrkning. Efter
de indhentede Oplysninger udgjorde det i Inland

14953 Tdr. Land til Ager og 496 til Eng*),

der med 84503 — 1299 —

som fra 1855 til 1864

vare opdyrkede, udgjør 99456 Tdr. Land til Ager og 1795 til Eng,
ialt 101,251 Tønder Land.

Førend 1856 havde man i Kongeriget England ikke fore-
taget nogen Undersøgelse om Udsæden og Jordens Benyttelse,
lig den, som for 30 Aar siden (1837) var bleven foretaget
hos os, og som i 1866 blev gjentagen, og som ogsaa for Skotlands
og Irlands Bedkommende tidligere var steet der.

Undersøgelsen blev imidlertid i 1866 ledet paa en mindre
tilfredsstillende Maade, idet man kun indhentede Oplysninger
fra de Grundejere, der dyrkede 5 acres Land og derover. Un-
dersøgelsen blev derfor gjentagen i de forenede Kongeriger i
1867, og foretagen saaledes, at den omfattede alle Jorder.
Beretningen om dens Resultater er allerede udkommen i Tryk-
ken, og jeg skal meddele et kort Uddrag, som jeg troer ikke vil
være uden Interesse for dem, der have staaet den af mig
meddelte Oversigt over Jordens Benyttelse og Udsædens Stør-
relse i 1866 i Danmark velvillig Opmærksomhed.

De forenede Kongeriger omfatte ialt et Areal af 77,513,000

*)	Hjørring Amt	1821	Tdr. Land	Ager	64	Tdr. Land	Eng,
	Tilsted	—	560	—	10	—	
	Aalborg	—	1431	—	65	—	
	Viborg	—	2508	—	51	—	
	Randers	—	874	—	79	—	
	Århus	—	59	—	4	—	
	Skanderb.	—	777	—	21	—	
	Veje	—	1127	—	58	—	
	Ringkjøbing	—	3509	—	127	—	
	Ribe	—	2287	—	17	—	

statute acres*) eller omtrent 58 Mill. Tdr. Land — om heri er indbefattet Søplanen tør jeg ikke sige — heraf .

England . . .	32,5	Mill. acres
Wales	4,7	—
Skotland . . .	19,6	—
Irland	20,3	—

men heraf var kun produktivt anvendt:

i England . . .	22,9	Mill.
Wales	2,5	—
Skotland . . .	11,3	—
Irland	15,5	—
	45,2	Mill.

Der henlaa altsaa i uopdyrket eller i det mindste for Agerdyrkningen uproduktiv Tilstand 32 Mill. acres eller c. 40 pCt. af Arealet, (i Danmark 29,5 pCt.).

I England var dette Forhold	29,6	pCt.
Wales	—	46,7 —
Skotland	—	77,7 —
Irland	—	23,5 —

(i Østifterne var det 10,14 pCt., i Syland 39,4 pCt.).

Af de 22,9 Mill. acres dyrket Land i England anvendtes:

til Sædavl (corn crops)	7,4	Mill. acres
- Foderafgrøder (green crops)	2,7	—
- ren Brak (bare fallow)	0,7	—
- Høflet (Clover under rotation) . .	2,4	—
- Græsning (permanent pasture) . .	9,6	—

Til corn crops regnes ikke blot vore 4 Hovedkornsorter, men ogsaa Urter og Bønner. Vi ville nu see, i hvilket Forhold deres Dyrkning fandt Sted:

Hvede . . .	2,140,215	acres	42,4	pCt.	(Hollands Følsters
Bng	1,892,338	—	25,6	—	Stift 23,1)
Havre . . .	1,506,361	—	20,4	—	
Rug	42,675	—	0,6	—	

*) 1 Acre = 0,788 Td. dansk Land.

Erter . . .	505,539 acres	6,8 pCt.
Bønner . .	312,409	— 4,2 —

Det vil erindres, at Forholdet hos os med Hensyn til de 4 Hovedkornsorter var i 1866:

	i hele Danmark	i Østifterne for sig
Hvede	5,6 pCt.	9,7 pCt.
Rug	24,1 —	20,9 —
Bjg	31,8 —	40,2 —
Havre	38,5 —	29,3 —

I Wales og Skotland ligesom i Irland havde Havreavlen Overvægten, men i forskjellig Grad. Da det maa interessere at kjende Forholdet i hver Del af de forenede Kongeriger, meddeles det nedenfor:

	Wales	Skotland	Irland
Hvede . . .	22,4	8,2	12,4
Bjg	28,4	16,0	8,1
Havre . . .	47,4	73,1	78,5
Rug	0,5	0,6	0,4
Erter . . .	0,7	2,0	0,5
Bønner . .	0,5	0,2	0,1

Det vil saaledes sees, at medens i England Havre kun dyrkedes paa $\frac{1}{5}$ af Areal, paa hvilket Sædavl fandt Sted, var dette i Wales Tilfældet med næsten Halvdelen, i Skotland med næsten $\frac{3}{4}$ og i Irland med over $\frac{3}{4}$ af Areal. Paa den anden Side dyrkedes Hvede i England paa $\frac{2}{5}$, i Wales paa $\frac{1}{5}$, i Skotland paa $\frac{1}{12}$ og i Irland paa $\frac{1}{8}$ af Areal. Rug dyrkedes næsten slet ikke. Rugmarkerne udgjorde

i England	42,675 acres
Wales	3,124 —
Skotland	7,066 —
Irland	7,656 —

60,521 acres eller c. 45,000 Tdr. Land, medens Rugmarkerne i Danmark i 1866 indtog et Areal af 414,656 Tdr. Land.

Derimod var det med Hvede i England o. f. v. besaaede Areal 3,640,925 acres eller c. 2,700,000 Tdr. Land,
i Danmark c. 96,000 —

Der er ovenfor angivet, at af de 22¹/₂ Mill. acres, som det produktive Areal i Kongeriget England udgjør, gavede 2,7 Mill. acres green crops (Foderafgrøder). Vi vil nu se, hvori denne bestaar:

Kartofler	289,611 acres	10,8 pCt.
Turnips og Rutabagar	1,621,123	— 60,2 —
Kunkelroer	253,937	— 9,4 —
Gulerødder	14,722	— 0,5 —
Kaal, Kaalrabi og Kaps	128,863	— 4,8 —
Biffer, Luzerne og til Kløver- og Græsflæt	383,478	— 14,8 —

I de andre Landsdele indtog Foderafgrøder:

Wales	Skotland	Irland
138,387 acres.	668,042 acres.	1,432,252 acres.

Hvorledes Forholdet var med de enkelte Arter af Foderafgrøder vil sees af nedenstaaende Liste:

	Wales		Skotland		Irland	
	acres.	pCt.	acres.	pCt.	acres.	pCt.
Kartofler	45,077	32,6	157,529	23,6	1,001,545	70,9
Turnips	67,927	49,1	484,800	72,6	335,711	23,4
Kunkelroer	3,345	2,4	844	0,1	18,805	1,3
Gulerødder	346	0,2	355	0,1	3,360	0,2
Kaal	679	0,5	4,150	0,6	35,703	2,5
Biffer	21,013	15,2	19,864	3,0	37,128	2,6
	<u>138,387</u>		<u>668,042</u>		<u>1,432,252.</u>	

Medens altsaa den til Foderafgrøder benyttede Jord i England for 60,2 pCt. var anvendt til Turnips og for 10,8 til Kartofler, var Forholdet i Irland saaledes: til Kartofler 70,9 pCt. og til Turnips 23,4. Naar man derhos erindrer, at i England dyrkedes Hvede paa 42,4 pCt. af Ugermarken og paa 25,6 pCt. dyrkedes Byg, men at i Irland Hvede kun

avledes paa 12,4 pCt. og Eng kun paa 8,1 pCt., saa kunne vi heraf ikke blot slutte os til Agrikulturens forskjellige Standpunkt, men ogsaa til det sociale Livs Forskjelligheder i begge Kongeriger.

I ren Brak henlaa:

i England 753,210 acres (10,940,000 acres til Korn og		Foderafgrøder)		6,8 pCt.
Wales	86,257 —	660,000	—	13,0 —
Skotland	83,091 —	2,032,000	—	4,1 —
Irland	26,101 —	3,547,000	—	0,7 —

Til Høflet og Græsning anvendes:

i England	12,023,000 acres	52,4 pCt. af alt produktivt Land,
Wales	1,773,000 —	60,4 —
Skotland	2,264,000 —	51,7 —
Irland	11,658,000 —	75,4 —

I Forbindelse med dette korte Uddrag af Beretningen om Jordens Dyrkningsmaade, skal jeg endnu tilføje Resultaterne af den Kvægtælling, som samtidigen fandt Sted i de forenede Kongeriger. I det Hele taltes 8,731,473 Stk. Kvæg,
33,817,951 — Faar,
4,221,100 — Svin.

Folkemængden i de forenede Kongeriger var i 1866 beregnet til 30,315,079, der kom altsaa paa 1000 Mennesker
288 Stk. Kvæg,
1115 — Faar,
130 — Svin.

Som bekjendt fandt i 1866 en Kvægtælling Sted hos os, hvis Resultat var paa 1000 Mennesker 695 Stk. Kvæg,
1090 — Faar,
222 — Svin.

Da Resultaterne af Kvægtællingen i 1866 i dens hele Detail nu ere offentliggjorte i Tabelværket 3die Række B. 10, skal jeg saa meget mindre dvæle ved den Forskjel, som med Hensyn til Kvægstyrken fandt Sted i Landets forskjellige Dele,

men indskrænke mig til at oplyse Forholdet i de enkelte til de forenede Kongeriger hørende Lande:

	Kvæg.	Faar.	Svin.
England	185	975	125
Wales	459	1878	194
Skotland	312	2198	60
Irland	662	864	221.

I den korte Diskussion, der fulgte efter dette Foredrag, fremhævedes, at den store Overensstemmelse, der er mellem de nævnte Tællinger, maa styrke Tilliden til Opgivelsernes Rigtighed i sin Almindelighed. Man kunde maaske med nogen Grund have ventet større Uoverensstemmelse paa Grund af den senere Tids Fremskridt, thi med Undtagelse af ved Drainingen faaer man ikke et saa tydeligt Indtryk af Fremskridt i disse Opgivelser som i de om Kreaturtallet nylig offentliggjorte, i enkelte Retninger tyde de endog snarere paa Tilbagegang. Paa den anden Side maa det mindes, at den korte Tid af 5 Aar aldrig kan vise store Uligheder, og at de enkelte Aargange, hvori Oplysningerne indsamles, maa have en ikke ringe Indflydelse paa Smaatrækkene af det Billede, man herigjennem faaer af Agerbruget; saaledes har rimeligvis det lille Høstetareal i 1866 sin Grund i Sommerens Tørhed, der fordrede større Græsningsarealer. Paa enkelte Kornarters Areal maa sikkert de nærmest foregaaende Aars Priser indvirke kjendelig, navnlig mente man, at Forandringer i Forholdet mellem Hvede-, Rug- og Rapsudsjædens Størrelse for en væsentlig Del bestemmes deraf. At Bygarealet er aftaget og Havre- og Rugarealet tiltaget navnlig i Jylland maa vistnok have sin Grund deri, at de lange Sædsfister med 6—7 Marker, hvori man tog 2 Bygagrøder, mere og mere blive afløst af kortere Sædsfister, altsaa med større Marker, men kun med 1 Mark med Byg. At Rodfrugtbyrtingen ifølge Opgivelserne ikke er steget med mere end 1000 Tdr. Land eller 25 pCt. i de forløbne 5 Aar skal man ej tillægge stor Vægt, da det baade er meget vanskeligt at faae nogenlunde nøjagtige Oplysninger om alt hvad der er nyt og ligger en lille Smule udenfor det Almindelige, og da der tillige ofte slet intet Hensyn tages til alle de smaa Rodfrugtstykker i Toster og Haber, der dog sammenlagte vilde give ikke lidet. Der nævnes endog som Exempel et enkelt Sogn, hvor Rod-

frugtdyrkingen af de anførte Grunde kun blev opgivet til omtrent $\frac{1}{10}$ af den virkelig eksisterende. Den samme Bemærkning gjælder i endnu større Maal om Kartoflerne, thi i Reglen tages slet intet Hensyn til de jo næsten i hver eneste Gaard- og Hus- have dyrkede Kartoffelslykker, men blot til de i Marken benyttede. — Paa Forespørgsel oplystes, at der til det uopdyrkede Areal henregnes alle Veje, Byggepladser, Gadepladser o. lg., samt at der ligesaa lidt i Danmarks som i andre Landes Opgivelser tages eller kan tages noget Hensyn til, om en større eller mindre Del af den som uopdyrket opførte Jord senere kan bringes under Kultur.

Nogle Vink til dem af mine Landsmænd, som ville forpagte Ejendomme i Skaane.

Naar Forfatteren af disse Linier, der selv kun et Aar har været bosat i Skaane, drifter sig til, allerede nu, at bringe nogle af sine Sagtagelser for Offentligheden, saa skeer dette kun paa Grund af, at han anseer Sagen for saa paatrængende, at den ingen Udsættelse taaler; — opnaaer han kun, at Nogle's Opmærksomhed bliver vækket ved disse Bemærkninger, saa bliver Djemedet derved opfyldt, det nemlig, at en eller anden Danst faaer en Ejendom i Forpagtning, der siden tilfredsstiller ham og ikke stuffer hans Forventninger.

Den almindelige Maade, paa hvilken de Danste søge Ejendomme eller Forpagtninger herovre, er den, at man henvender sig til en herboende Kommissionær, eller til en saadan i Kjøbenhavn. Kommissionærerne have alle, til alle Tider, en Mængde Ejendomme at tilbyde, og man kan snart faae sin Nødt tilfredsstillet ved at faae en Mængde Ejendomme at see; — en eller anden Gaard falder nu i Gens Smag, og Underhandlingerne begynde og føres til Ende til Tilfredshed baade for Den, der afhænder, og Den, der entrerer, og til sikker Fordel for Kommissionæren, der indkasserer sin Fortjeneste fra begge Parter, hvilken Indkassering dog kun gaaer rask fra Haanden, naar der i Forvejen er gjort Aftale om, hvor stort et Honorar, Kommissionæren skal have; thi er dette ikke skeet, saa blive Fordringerne ofte ublue, og der opstaaer Ubehageligheder og Uenighed, ofte endog Processer.

Men har Kommissionæren virkelig fortjent de Penge, han

indkasserer, i Reglen af hver Part 250 à 500 Rd. R. M.? — Har han med Samvittighedsfuldhed paapeget alle Lemper og Ulemper ved Ejendommen? Har han havt det fornødne Kjendskab til Ejendommens Ager, Enge o. s. v.? — Og endelig, er han, efter de gjældende Anstuelser, virkelig forpligtet til at være samvittighedsfuld Vejleder for den Søgende? Seg troer, at de fleste af disse Spørgsmaal i Reglen maa besvares med — „Nej“. —

Men naar jeg, af de anførte Grunde, maa fraraade at bruge Kommissionær, hvor det paa nogen Maade kan undgaaes, saa vil jeg nu angive den Vej, som jeg anseer for den rette at følge.

Der boer jo nu i alle Skaanes Egne saa mange Danste, at de fleste, der attraa Ejendom, ville kjende en eller anden af dem, i det mindste af Navn. — Man skal henvende sig til en eller anden af dem, og man vil sikkert finde Forekommenhed overalt, og vil ved deres Hjælp snart faae Anvisning paa Ejendomme. De større Godsejere begynde at faae Djinene op for det Fordelagtige i at bortforpagte Ejendommene til Udlændinge, og de fleste af dem ville modtage en eventuel Kjøber eller Forpagter bedre, naar han mødes med en Mand fra Egnen, end en Kommissionær. Og hvad de nødvendige Oplysninger om gjensidig Bederheftighed, der naturligvis spiller en stor Rolle, angaa, da vil dette Spørgsmaal lettere klares, paa Grund af, at den gjensidige Tiltro fra først af er større, naar den, der søger Forpagtningen, møder med en kjendt Mand, i Stedet for med den ofte med lidt skjæve Djne seete Kommissionær.

Naar der nu er valgt den ene eller den anden Vej, vil den Søgende snart faae Lejlighed til at see paa en Ejendom, selv udrustet, som man skulde tro, med de fornødne Forkundskaber o. s. v., — men det er forbausende at see, hvor lidt Nogle, i Særdeleshed af de Yngre, have gjort sig den Umage at sætte sig ind i det, en Forpagter, der søger Ejendom hvorfomhelst, har at rette sin Opmærksomhed paa, og dog have de

i saa Henseende en saa fortrinlig Vejledning i Hr. Etatsraad Valentiners „Landbruget, med særligt Hensyn til Forpagteren.“ — Jeg har Exempler paa, at en Mand, efter at have siddet i Forpagtningen et Aar, endnu ikke vidste, hvilke og hvormange Skatter, han havde at betale til Staten, Kommunen og til Præsten, hvilket og hvor stort et Vejstykke, han havde at vedligeholde, hvor han skulde købe sit Brændemateriale og hundrede andre Ting, som dog siden viste sig ej ubetydelige for hans Udgifts-Konto. Der gives saa Mange, der tænke, at naar Ejendommen forresten anstaaer dem, ere disse Ting Ubetydeligheder, og have de havt Kommissionær med sig, saa kan man være sikker paa, at han i Reglen nævner saa faa af Byrderne som mulig. Jeg vil paa det mest Indtrængende raade Enhver til at være forsigtig og at tage alle Forhold nøje i Betragtning, inden Kontrakten afluttes; Overfladighed i saa Henseende vil senere volde Sorg.

See vi os om paa Gaarden, saa finde vi i Reglen meget bedre Beboelseslejligheder til Forpagteren, end vi ere vant til i Danmark; den spiller en stor Rolle ved Fremvisningen, for at den Søgende strax skal faae et godt Indtryk. Avlsbygningerne ere for det meste mere forsømte, ofte usle, og Mejerier findes saa godt som aldrig. Mælkeforpagterne, som i Reglen findes, nøjes med den ringeste Plads paa Gaarden, ligesom Køerne med den ringeste Føde. Derfor er det nødvendigt, naar man skal til at forhandle om Konditionerne, at have i Erindring, at man maa bruge ordentlige Bygninger for at naae en ordentlig Indtægt, og at man, naar forresten Omstændighederne tilstede Mejeridrift, bringer en Kapital med fra Danmark, der vil bære store Renter, nemlig Kjendskab til Mejerivæsenet; man maa betinge sig, at et ordentligt Mejerilokale bliver indrettet. Man vil i Reglen finde velvillig Imødekomen i denne Sag, thi man erkjender her meget vel de Fordele, der for Ejendommen følger med en god Mejeridrift. Maaden, hvorpaa Arrangement træffes angaaende Bygningerne, er naturligvis højt forskjellig, og det kan vel hændes, at Forpagteren

maa beslutte sig til at bygge selv, imod at faae Erstatning ved Fratrædelsen; men er man i Besiddelse af den fornødne Kapital, saa ere Pengene godt anvendte. Byggeforetagender ere billigere her end i Danmark, da Lønner og Arbejds løn er betydelig billigere her, end vi ere vant til; jeg har saaledes i afvigte Sommer seet en Kostald blive bygget af Brædder, med raa Sten indenfor, med Plads til 50 Køer, for 1000 Rd. d. R. M.

Inventariet følger i Reglen ikke med, og Forpagteren er bedst tjent med deraf at kjøbe saa lidt som muligt; gammelt, u hensigtsmæssigt Inventarium, billig kjøbt, er dog dyrere end nyt Inventarium; thi man vil dog kassere det ene Stykke af det gamle efter det andet, og har saa snart en død Kapital henliggende.

Besætningen fortjener mere at tages i Ojsyn, og Forpagteren vil staa sig ved, at tilkjøbe sig de bedste Individer deraf; den staaenst Kø vil, vel fodret, opfulde alle rimelige Fordringer, og jeg vil ubetinget fraraade Indførsel af fremmed Kvæg. Derimod kunde nogle Par gode danske Heste gjøres Behov de fleste Steder, og alle de, der have medbragt sig saadanne, ere velfornøjede dermed, endstjændt de ere ulige kostbarere end staaenst Heste. Svin og Faar ere i Reglen daarligere, og i det Hele taget anseer jeg det at være til stor Fordel for Forpagteren, at han maa tilkjøbe sig Inventarium og Besætning, hvilket jo ogsaa i Danmark allerede i en længere Arrække har været anseet for fordelagtigt for Forpagteren.

Har man saaledes taget Gaarden i Ojsyn, saa er den vigtigste Del af Forretningen, ved at see paa en Ejendom, tilbage, den nemlig, at undersøge Marken. Det er sikkerligen, endog saa for en Mand med Erfaring, meget vanskelig rigtig at bedømme en Ejendoms Jord, hvor hans Oje er hans eneste Vejleder, hvormeget vanskeligere er det da for en yngre Mand, der skal bedømme Produktionsevnen af et Stykke Jord, han ikke har mindste Kjendskab til.

Først og fremmest vil jeg raade til ikke at have formegen Tro til de svære Jorder, der findes paa Sletterne. Jorden

her ligner den bedste Hvedejord i Danmark og vilde sikkert ogsaa være i Stand til at give en ligesaa udmærket Høst som denne, naar den kun befandt sig under de samme Forhold; men man maa huske paa, at Jorden er nyere, sammenlignet med Danmarks svære Hvedejorder, at den endnu er sur, at den ikke er i saa god Gjødningskraft, og at den; formedelst sin ringe Porøsitet, er meget vanskeligt at behandle. Affivningen virker langsomt paa den, paa Grund af, at Vandet har Vanskelighed ved at bane sig Vej igjennem den, og forøget Gjødning vil ikke saa sikkert og hurtig bringe Fordel, som paa god Muldjord. Dertil kommer, at Vandafledningen paa Sletten er vanskeligere og Affivning kostbarere; thi hvor man ellers kan nøjes med 24 Alen mellem Sugerørene, maa man her affive paa 12 Alen, og saa er Affivningen endda ofte ej tilstrækkelig. Paa Grund deraf troer jeg trostigen at kunne raade enhver Forpagter, der jo kun har en begrændset Aarrække til sin Raadighed, der hurtig bør have sine nedlagte Penge igjen, at holde sig fra den svære Lerjord paa Sletterne.

Der findes en Mængde Gaarde med god Muldjord, ofte lerblandet, og, hvor den har været opdyrket i en Del Aar, er den let at behandle; hvor den derimod er uopdyrket, findes den ofte besaaet med store Sten og af og til bevoxet med Egeskov og Krat. Stenene behøver man ikke at være bange for, de ere ikke saa vanskelige at faae bort, og der ligger i Reglen Skatte begravede under dem; sliq Jord er i Aarhundreder bleven benyttet til Græssange og vil snart, uden stort Besvær og Bekostning, blive indbringende. Efterat Jorden er renset for Sten, stjøres og brændes den, i Reglen for 8 Rd. d. R. M. pr. Tønde Land, og kan efter denne Behandling give gode Fjold igjennem en Rotation, uden at behøve at mærgles eller gjødes. Mærgel findes her i Skaane saa godt som overalt i ofte kun ringe Dydde, og Mærglingen udføres billigt. Man vil dog i Reglen finde en Affivning mere paatrængende end Mærgling, og Ejerne findes i Almindelighed villige til at levere Rør; ved Siden deraf vil det dog vise sig, at en forøget Gjødning er

nødvendig; thi Jorden er udpint efter Mærglingen og trænger højligen til Erstatning.

Græsmarker findes paa de højere beliggende Jorder mere frodige end paa Sletten, og man risikerer paa de første ikke saa let, at Kløveren fryser bort. I det Hele taget har jeg herovre fundet bedre Græsmarker end i Danmark, mere jomfruelige og bedre i Stand til at ernære en Besætning rigeligen. Paa Grund heraf, og paa Grund af de mange gode Enge her findes, der ofte, uden stor Bekostning, lade sig overrisle, er jeg overbevist om, at det er rigtigt herovre i Skaane, at lægge sig efter Mejerivæsenet, og at opsoge de Gaarde, der egne sig her-til; det er ved sit Kjendskab til denne Gren af Landvæsenet, at den Danske vil være i Stand til at bringe Sverig sin Tak for den Gæstfrihed, hvormed det modtog ham. Man gavner sig selv bedst ved at fodre sine Kreaturer stærkt og derved forøge Gjødningsmængden, hvortil Jorden her er saa trængende, og man vil have den Tilfredsstillelse at gaa foran med Exemplet, at vise den Vej, hvorpaa Jordbrugeren her maa slaa ind, naar ikke Jordens Produktionsevne stadig skal gaa tilbage og medføre Ruin overalt.

Dg naar jeg nu, saa meget som Pladsen tillod det, har paaapeget enkelte Momenter til Vejledning for dem, der agte at nedsætte sig herovre, saa vil jeg slutteligen bede mine Landsmænd om, ikke at komme herover med for store Forventninger; her skal, ligesaavel som i Danmark, Kapital, Flid og Dngtighed til for at komme frem, og Risikoen er her, hvor Jorden i Reglen er nyere, større, Høsten er langt mere usikker. Dog tvivler jeg ikke om, at den, der med Skjonsomhed har valgt, med Aarene vil finde sit gode Udkomme, og jeg vil tilføje, at jo før man kommer, desto bedre er det; thi der forlanges større og større Forpagtningsafgifter med hver Dag, og Pri-ferne ville om saa Aar have naaet en lignende Højde som i Danmark.

S.

Mejeriregnskaberne for Aaret 1866-67 fra Durupgaard og Gjedsergaard.

(Som Bilag til Beretningen i forrige Hefte om Agerbruget 1866-67 paa Etatsraad Lesdorpf's Gaarde).

I. Durupgaard.

	Rd	β	Rd	β
1. Indtægt af Smør:				
fulgt til Dagens Pris $\frac{108}{2}$ Ldr.				
$\frac{154}{8}$ " } 1641 L 5 S	12,831	26		
$\frac{13}{4}$ " }				
$\frac{6}{8}$ " }				
er i Gjennemsnit pr. L 46,87 β				
til Forskjellige à 3 L pr. L . . . 48 " 5 "	385	48		
" nedsat Pris:				
Dr. Købte 45 Rd. Forskjel 42 Rd. 85 β 11 " 4 "				
Postelin " 103 " 2 " 13 " 3 "				
Deputat 269 " 72 β " 257 " 6 " 67 " 7 "				
.....	717	69		
til Husmænd D. } 1184 L } à 28 β } 132 " 8 " " do. Kr. 936 L } } 751 Rd. 56 β " do. à 24 β, Bygng. } à 24 β 33 " 5 "				
Prisforskjel til Udgift under Dagleie paa D. og Kr. 416 Rd. 68 β				
Bygninger. 126 " 94 "				
	1,295	26		
leveret til Herfabet's Husboldning . 115 " 7 "	901	73		
" " Mejeriets do. . 188 " 4 "	1,470	52		
	i alt 2251 L 9 S	6		
fragaar for indkjøbt Smør 6 " " "	40	"		
Indtægt for Smør			17,562	6
2) Indtægt af Ost:				
fulgt 2325 Stkr. Ost 2780 L 6 S til	3,813	44		
er i Gjennemsnit pr. L 8,28 β				
leveret til Herfabet 40 Stkr. . . 46 " 7 " .	63	67		
" " Mejeriet 343 " . 371 " 12 " .	509	88		
i alt 2708 Stkr. . 3198 L 9 S			4,387	7
Læteris			21,949	13

	Rd	β	Rd	β
			21,949	13
Transport				
3) Indtægt af Mælk:				
fulgt til Forforskjellige 5579 Rdr. fød Mælk	618	66		
7291 " afft. do. 1				
(heraf Deputat 461 " Rd. 72 β)				
leveret til Herstabet:				
187½ Rdr. Fløde à 3 ½ 93 Rd. 72 β				
1060 " fød Mælk à 8 β 88 " 32 "				
360 " afft. do. à 2 " 17 " 48 "	189	56		
" til Mejeriet 367 " fød Mælk . . . 30 Rd. 56 β				
23619 " afft. do. 492 " 6 "	522	62		
ialt 187½ Rdr. Fløde 7006 Rdr. fød Mælk			1,330	88
31,270 Rdr. afft. Mælk				
4) Indtægt af Svin:				
fulgt Tillægsdyr og Grise	416	"		
" 168 Fedesvin (pr. Stk. 29½ Rd.) 4899 Rd. 71 β				
til Mejeriet 24 do. 5719 " . . . 1058 " 64 "				
" Herstabet 4 do. 649 " . . . 117 " 60 "				
	6,076	3		
fulgt 73 " Fedt til Husmand	21	28		
5) Indtægt af Kvæg:			6,513	31
fulgt Tillægsdyr og Kalve:				
til Gjedsergaard 1 Tyr 50 Rd.				
3 Tyrkalve 70 "				
1 Kalv 8 "				
1 Kvie 45 "				
	173	Rd.		
til Kringelborg				
36 Kalve à 20 Rd. 720 Rd.				
1 Kvie 65 "				
	785	"		
til Frisenfeld 2 Tyre 100 "				
" Bøtts 1 do. 50 "				
" Forforskjellige 34 Tillægskalve . 181 " 88 β				
	1,289	88		
Fedekvæg: Slagteren 64 Kalve . . 80 Rd.				
slaget Mejeriet 7773 " Kjød og				
7 Kalve 1229 Rd. 4 β				
" Hovedbygningen 1886 " Kjød				
og 19 Kalve 355 " 31 "				
" Gjedsergaard 117 " Kjød . . . 14 " 60 "				
" Kringelborg 9 Køer à 50 Rd. 450 " " "				
	2,128	95		
fulgt 280 " Talg	52	48		
6) Indtægt af Huder og Skind:			3,471	39
21 Huder og 27 Skind			131	91
7) Extra Indtægter, Ornepenge			25	"
tilsammen			33,421	90

	Rd	β	Rd	β
Transport			33,421	70
Fragaaer Indstud i Besætningen:				
Kjøbt 9 Tyre	420	Rd.		
" 14 Køer fra Angel	1369	" 27 β		
" 2 " " Fyen		" " "		
" 10 Kvier 1½ Aars	500	" " "		
" 24 do. 2½ "	1920	" " "		
" 1 Kvie af Betz	55	" " "		
Fragt etc.	4	" 84 "		
Kjøb fra Gjedsergaard	18	" " "		
			4,287	15
herefter bliver Brutto Indtægt			29,134	55
(221 Køer er pr. Ko 131 Rd. 80 β).				
Udgift.				
1) til Løn:				
Hollænder og Mejerste	353	"		
Undermejerste	30	"		
14 Piger	460	48		
Svinemanden	83	Rd.		
Korn, Smør og Mælk til Svine-				
mand og Røgere	277	Rd. 42 β		
Røgerne	124	" 72 "		
Brænde	30	" " "		
	515	18		
Bødkerne	69	"	1427	66
2) Forskjellige Udgifter afholdt af Hollænderen			239	56
3) Kosten til Mejeripersonalet ansættes saaledes:				
Hollænder, Mejerste og Undermejerste				
à 120 Rd. 360 Rd.				
2 Bødkere, 2 Røgere, 2 Svine-				
passere à 130 " 780 "				
14 Piger à 90 Rd.	1260	"	2400	"
4) Andre Udgifter:				
Bødkerarbejde	149	32		
Brænde og Bødkertræ	412	28		
Maling af Inventariet ansættes til	150	"		
Boner	36	22		
80 <i>h</i> Smørfarve	66	48		
8 Tdr. Lyneburger Salt	67	12		
Smørlærred	7	32		
Hør	40	93		
Staver til 1 Kjerne	11	36		
Baverløn	12	40		
Div. Ting	20	86		
	974	45	4067	26
Interis				

	Rd	β	Rd	β
Transport	974	45	4,067	26
Ostelærred	31	66		
Regnfrakter	11	64		
Røbbermedarbejde	57	12		
Talg	3	36		
Hjebre	22	40		
Blaar	32	72		
1 Ostemølle	17	10		
Grisfeudbødning	25	"		
Drejerarbejde ved Kottene	8	44		
Løbe	2	"		
Salt	65	14		
Jern-Rotøje	23	8		
Græsning af Køerne paa Kringelborg	191	64		
Hø og Halm til Rejsen til England	11	94		
N. Knudes Kone, Assistance	4	64		
			1,482	57
Summa Udgift			5,549	83

Brutto=Indtægt efter Fradrag af Indskud af Kvæg er . 29,134 Rd. 55 β
 Udgiften er 5,549 " 83 "

Mejeriets Netto Indtægt bliver 23,584 Rd. 68 β

221 Køer er pr. Ko = 106 Rd. 68, β.

Der høvdes i Maret 76,238 Bøtter à 4 Rdr. Mælk = 304,952 Rander, er
 pr. Ko = 1370 Rander

ialt produceret 35,936 ℔ Smør eller 162,5 ℔ pr. Ko

" " 51,177 " Ost " 232 " "

til 1 ℔ Smør er brugt 8,88 Rander Mælk.

II. Gjedsfergaard.

Indtægt.	Rd	β	Rd	β
1) af Smør:				
fulgt til Dagens Pris $57\frac{1}{2}$ Edr. } 925 ℔ 12 ℔ }	7153	5		
$85\frac{1}{3}$ " " } à 46,88 β }				
" " andre diverse 2 ℔ 10 ℔	20	80		
" " Frisensfeld 2 " 5 "	15	40		
" " Husmand 59 " 15 "	280	64		
Prisforskjel til Udgift under Dagleje	182	43		
leveret til Husholdningen 125 " 11 "	971	14		
ialt 1116 ℔ 5 ℔	8623	54		
herfra gaaer indkjøbt Smør				
fra Bøtts 11 ℔ 73 Rd. 2 ℔				
" Frisensfeld 2 " 12 ℔ 18 " 2 "				
13 ℔ 12 ℔	91	64		
Indtægt af Smør er			8531	86

	Rd	β	Rd	β
Transport			8531	86
2) af Ost:				
fulgt til Frisensfeld 35 Oste 446½ ₤	43	53		
" " Bøttø 34 " 477 "	45	92		
" " andre 1324 " 20,222½ " à 8,48 β	1778	80		
leveret til Hushold-				
ningen 158 " 1936 "	171	40		
ialt 1551 Oste 23,082 ₤			2039	73
3) af Mælk:				
fulgt 69 Rdr. fød 2018 Rdr. afflummet	45	47		
leveret til Hus-				
holdningen . 216 " " 6145 " " }	217	42		
147 " Fløde }				
4) af Svin:				
fulgt 114 Fedesvin	3183	75		
" 1 do. til Bøttø	20	"		
flagtet 11 do.	360	"		
" 3 Gribe 45 Rd. til Bøttø				
" 3 do. 30 " " Frisensfeld				
" 8 do. 103 " " div.				
	178	"		
5) af Kvæg:				
flagtet til Husholdningen 7 Køer	290	"		
fulgt Slagtekvæg 5 Køer 1 Tyr	596	17		
13 Kalve	13	"		
" til Frisensfeld 18 Kalve à 20 Rd. 360 Rd.				
2 Tyre 100 "				
11 Køer 635 "				
" " Bøttø 10 Kalve 200 "				
4 Køer 312 " 61 β				
	1607	61		
" " Pringelborg 6 Tyrtalve	140	"		
" Tillægstalve 9 Stkr.	34	48		
6) af Huder og Skind:			2681	30
13 Huder og 12 Kalvestind			80	16
7) andre Indtægter: 307 ₤ Talg	60	"		
fra Frisensfeld 16 " do.	3	"		
			57	"
Summa			17,394	81
Indskud i Befætningen:				
fra Sjælland 4 Køer 330 Rd. 52 β				
" Angel 8 do. 764 " 66 "				
" Fyen 3 do. 198 " 36 "				
	1293	58		
" Frisensfeld 1 Tyr 50 Rd.				
17 Kvier à 50 Rd. 850 "				
4 Køer 290 "				
	1190	"		
" Bøttø 2 Tyre 100 Rd.				
2 Køer 145 "				
	245	"		
Køeris	2728	58	17,394	81

	Rd	β	Rd	β
Transport	2728	58	17,394	81
fra Durupgaard 1 Tyr	50			
3 Tyrkalve	70			
1 Kvie	45			
12 Svin	96			
1 Orne	30			
2 Tillægskalve	291			
	15			
			3,034	58
herefter bliver Brutto=Indtægten			14,360	23
115 Køer, er pr. Ko == 124 Rd. 83 β.				
Udgift.				
1) Løn: Hollander og Meierste	247	48		
Svinemand og Røgter	140	"		
8 Piger	296	46		
Ffr. Voss	80	"		
Kostpenge: Hollander, Meierste, Røgter			763	94
og Svinemand à 120 Rd. 480 Rd.				
8 Piger à 90 Rd.	720			
til Røgteren og Svinemanden er leveret:			1200	"
7½ Tdr. Rug à 6½ Rd. 49 Rd. 24 β				
7½ " " " " " " 49 " 24 "				
Husleje	18	73		
Brænde for	20	"		
			137	25
2) Andre Udgifter:			2101	23
efter Kontrakterne udbetalt div.			121	4
Brænde og Bødkertræ fra Stovene	205			
Smørtruge	6	28		
Kobbersmedearbejde	29	30		
Lys fra Møgen	8	30		
Hør, Blaar og Lærred	54	74		
18 Boner	18	10		
8 Æ Smørfarve	6	"		
4 Tdr. Iyneborger Salt	33	55		
Smørlærred	7	"		
Salt fra Frur	37	32		
Jern=Kotsjre	20	80		
Maling af Inventariet	80	"		
Hø og Halm leveret til Rejsen til England	52	92		
			559	47
Summa			2781	74

Brutto=Indtægt efter Fradrag af Indskuddet er 14,360 Rd. 23 β
 Udgiften 2,781 " 74 "

Netto Indtægt 11,578 Rd. 45 β

115 Køer, er Netto pr. Ko = 100 Rd. 66 β.

3 Maret ialt 126,700 Kdr. Mælk eller 1102 Kander pr. Ko

" " 17,641 Æ Smør " 153,8 Æ —

" " 24,000 " Ost " 209 " —

" til 1 Æ Smør er brugt 7,18 Kander Mælk.

Februar Maaned.

Agerdyrkningsberetning.

(Fra Midten af Marts.)

Tærskningen. Markarbejderne. Vintersæden og den nye Klover. Kvægets Fodertilstand og Sundhedstilstand. Kastning. Resultater af Saltning af slet hjerget Hø. Forbedringer i Agerbruget. Foranstaltning til Kvægavlens Fremme. Arbejderne og den forløbne Vinter.

Tærskningen, der blev begyndt tidlig og af flere Grunde temmelig stærkt fremskyndet i den første Halvdel af Vinteren, er nu næsten tilendebragt. Udbyttet i Fold og Vægt for Landets enkelte Egne findes angivet nedenfor, saaledes som det velvilligt er os meddelt gennem 80—90 Beretninger, og det vil i sin Helhed vise sig at stemme med de Forventninger, som de i December modtagne og meddelte Beretninger antydede, nemlig at Kornet kun vilde skjæppe lidt og kun give Sæd af ringe Vægt og ofte daarlig Farve. Om Aargangen 1867 derfor end har været ret god for den danske Landmand og langt bedre end i de omliggende Lande, saa hører man den dog jævnlig overvurderet, thi det maa mindes, at saa Fold med høje Priser ikke blot for Landet i dets Helhed, men ogsaa for selve Landmanden er mindre fordelagtig end rige Fold med forholdsvis lave Priser, da Tøndetallet, der medgaaer til Fødehorn, Udsæd o. s. v. altid er det samme, og Tøndetallet til Salg derfor forholdsvis bliver meget mere reduceret end Tøndetallet

i Fjold udviser. Navnlig synes Rugen og Bygget at have givet mindre i Traven end ventet. Den større Del af Kornvarerne have Kjøbmændene maattet tørre, dels for at gjøre dem holdbare, dels for at bringe dem noget op i Vægt, skjøndt Landmændene ofte have taget mer end almindelig „bag fra“ paa Grund af de mange svange og ufuldkomne Korn. Blandingskornet synes overalt at have givet det forholdsvis bedste Udbytte, og i mange Beretninger fremhæves, at Blanding af Havre—Byg, af Havre—Ærter eller af Havre—Byg—Ærter vinder megen Udbredelse, eller med andre Ord, „at man“, som en Beretning udtrykker sig, „vil staa sig ved i Marken at blande alt eller en Del af det Korn, man agter at opfodre, da det dels voxer godt til, dels giver en Blandingshalm, som Kvæget æder med Begjærlighed.

Den forløbne Vinter har i det Hele taget været ret heldig for Markarbejderne. Bløjningen, der saa pludselig blev afbrudt af Frostene ved December Maanedes Begyndelse, har kunnet gaa raft fra Haanden i sidste Halvdel af Februar og i Marts, og hvor man har villet, og hvor Jorderne ikke ere meget tunge, vaade og ubekvemme af Naturen, har man ej blot fuldført Stubpløjningen og fældet Brakjorden, men man har endog faaet den til Fodermarken i den første Del af Vinteren udførte Gjødning nedpløjet. Ogsaa for Kjørselarbejde har Vinteren været ret gunstig; det glatte Føre i Januar og den oplødte Tilstand, hvori Markerne befandt sig, indtil Tøen havde faaet den temmelig tykke Frostklade brudt igjennem, hæmmede vel en Tid Gjødnings-, Mærgel- og Skovkjørslen, men den senere Tid har været saa meget gunstigere for disse. Ogsaa er der flere Steder bleven kjørt en Del Tang i Vinter. Med Drainingsarbejde, der ikke blev fuldført i Efteraaret, har man i Februar og Marts kunnet fortsætte og derved staffet ikke lidt Arbejde for de mange Hænder, der efterhaanden, men dog gennemgaaende tidligt, bleve færdige med Lærstningen.

Vintersæden har siden vor sidste Beretning bedret sig

kjendelig. Navnlig er dette Tilfældet med Hveden, der om end endnu lille dog staaer med frisk og kraftig Farve, og i et Par Beretninger fra Holland yttres snarest Frygt for at den ved et vedblivende mildt Vintervejr skal blive for stærk. Rugen har vel ogsaa udviklet sig godt i Februars og Marts milde Vejr, men den var forholdsvis svagere fra Efteraaret, idet al den Rug, der var saaet sildig, og det var det meste af den, ikke havde bredet og buftet sig inden Vinterens Komme, og naar dette ikke er skeet, vil Rugen altid vise sig kjælen og vanstelig. I det nordlige, midterste og vestlige Jylland har Stormen i Vinterens Løb slidt de spæde Rugplanter slemt, og dens Udseende der er ikke lovende. Rapsen, hvoraf der kun er saaet lidt, synes at være den af Vintersædarterne, der staaer bedst. Og saa de nye Klover staa nu ret godt, og i det Hele taget have hverken Vintersæds- eller Græsmarkerne taget saa megen Skade, som man skulde have ventet enten af den Isfforpe, der i Januar Maaned ofte fandtes paa store Pletter af Markerne, eller af den store Mængde Vand, som den i Undergrunden frostbundne Jord har paa sig efter det stærke Tøløb i Januar; paa stejle Bakkeskraaninger har dette Tøløb ved sin Nedstylning undertiden gjort endel Skade baade paa Vintersæden og paa den løspløjede Jord, men dette Onde er dog selvsølgelig kun af et begrændset Omfang. I det Hele taget kan det siges, at der endnu Intet er til Hinder for at den kommende Sommers Vintersædsafgrøde kan blive god.

At Kvægets Fodertilstand i et Aar som dette, da Korret er saa dyrt, i det Hele taget ikke kan siges at være god er naturligt, men dog synes den at være bedre, end man ifølge tidligere Erfaringer skulde have ventet. Om Klagerne over slet holdte Besætninger derfor end jævnlig høres, saa fremhæves dog i ikke saa Beretninger, at ikke blot hos mange af de større men selv hos en Del mindre Jordbrugere er Sandsen for en kraftig Fodrings Betydning, saavel for Djebliffets som for den kommende Sommers Udbytte, saaledes trængt ind, at der i den forløbne Vinter ikke er bragt ringe Offre for at overvintre

Befætningerne i en velfodret Tilstand. Hvad der har været en væsentlig Hjælp i saa Henseende er den store Høst fra sidste Sommer og den Mængde Smaafæd, der er falden af ved Tærskningen. Iøvrigt har baade Hø og Halm været udrojt at fodre paa, dels hidrørende fra den vaade Høst, dels fra den mindre Tilgift af Kraftfoder, der er bleven givet. Kun paa Holland og enkeltvis paa de andre Der har man ikke fundet Fodret udrojt, og her vil der ikke blive Fodertrang, selv om Vinteren bliver lang og streng; i det østlige Jylland vil Foderet derimod gaa med; i Beretningerne fra den Del af Jylland, der ligger Nord for Mariager Fjord, udtales der Frygt for Fodermangel, hvis Vaaren kommer sent, skjøndt det milde Vejr i Februar og Marts har sparet meget paa Fodret, og ifølge Beretningerne fra det midterste Jylland maa man der ikke saa Steder vente Fodermangel, hvis Kvæget ikke kan begynde at komme ud inden Midten af April, ihvorvel det har hjulpet en Del, at Faarene i den senere Tids milde Vejr have kunnet søge det meste af deres Foder i Heden, hvilket ingenlunde har skadet deres Sundhed; det er i disse Egne meget almindelig ogsaa at rytte eller slaa en Gift Lynng til Kvæget, og den Lav, som følger med i Lynngen, synes ligefrem at være sund for Kvæget. I denne Egn, som ogsaa i det vestlige Jylland, er der gaaet megen Halm med til Tækning, som Efteraarets hyppige Storme havde gjort særlig paatrængende.

Sundhedstilstanden blandt Husdyrene har ikke paa Derne viist sig mindre god end almindelig; nogle Koliktilfælde hist og her blandt Hestene og Kastningstilfælde blandt Kvæget er jo ej andet, end hvad hver Vinter fører med sig. I Jylland, navnlig det midterste Jylland, er den derimod mindre god; Hestene have mange Steder lidt af forskjellige Forkjølelses sygdomme, der undertiden have antaget en ondartet Karakter og medført Døden, og et forholdsvis stort Antal Kastere i Kobefætningerne er i sine Egne, f. Ex. ved Kaløvig, i det vestlige Jylland, paa Mors og i Viborg- og Grenaaegnen, temmelig almindelig. I flere Beretninger gjøres opmærksom paa, at

Faren for Kastning langt mere knytter sig som en næsten uundgaaelig Ulempe til en meget kraftig Fodring end til en temmelig karrig Fodring, og i en Beretning fra Koeskilddeegnen yttres desuden, „at hvor man ikke bruger den Skik at flytte sine Køer omkring i Stalden om Vinteren, men lader dem beholde en bestemt Plads hele Tiden, og forøvrigt undgaaer Træk, for høi Temperatur og usundt Foder, forekommer i det Hele taget ikke hyppig Kastning hos Køer, der ere opfødte paa selve Stedet og vante til Fodringen og Lokaliteterne, men vel hos ny indkjøbte Køer“.

Fra flere Steder meddeles om de heldige Erfaringer, man iaar har gjort med Saltning af slet hjerget Hø, saaledes fra Moen: „I Høet har der ikke været synderlig Kraft; men det er paafaldende, hvor en Indblanding af Salt har hjulpen paa Høet, idet dette ved at indtages fra Stakken har viist sig at være bedre, end da man høstede det“; og i en Beretning fra Præstøegnen hedder det: „Meget af det slet høstede Hø er for en Del bleven ret brugbart og har ved Indflytningen viist sig bedre, end da det blev sat i Stak derved, at det er blevet drysfet ned med Salt i Stakken i et Forhold af henimod 1 Skp. Salt til hvert Læs Hø. Dette har derved tabt den mugne og usunde Lugt og Smag, det havde ved Iudbjergningen, og derimod faaet en let salt Smag“.

Angaaende de Forbedringer, der iværkfattes i Agerbruget, skulle vi meddele Følgende: Drainingen drives vedblivende med stor Kraft, og navnlig i Horsenseggen ere mange Bøndergaardene foruden en Del af de større helt færdige dermed. Medens Mærglingen i mange Egne tildels for flere Aar siden har fundet Sted, er der andre, hvor den endnu ikke er begyndt, og ikke uden Grund udtales Glæden over, at den i flere af disse vil komme til at gaa Haand i Haand med en kraftigere Fodring og deraf følgende bedre Gjødsning, da Mærglingen i saa Fald bliver et ubetinget Gode, medens den ellers saa mange Steder tidligere blot tjente som et yderligere Udpiningsmiddel. Benyttelsen af kunstig Gjødsning synes i

det forløbne Efteraar at have været og i det kommende Foraar at ville blive større end tidligere; navnlig synes Sandsen derfor i Jylland, hvor man i flere Egne tidligere havde afholdt sig derfra, at have faaet et Stød fremad. — Blandt andre Inddæmninger skal navnlig nævnes det store Inddæmningsarbejde (3500 Tdr. Vand) af Vejløbugten i det sydlige Sjælland, der snart ventes paabegyndt, og som vil faae stor Betydning for de tilstødende Jordbrugere. — Til Kvægavlens Forbedring ere nye Skridt flere Steder iværksatte; saaledes have nemlig flere Landboforeninger drøftet og vedtaget nye Dyrstuevedtægter (f. Ex. Maribo Amts økonomiske Selskab), og „Landboforeningen i Egnen Sydøst for Aalborg har ladet indkjøbe 3 Tyre i Vesteregnet (mellem Hølstebro og Lemvig) og overladt disse til Foreninger, navnlig for at staffe Kreaturerne mere Dybde og Brede, som maa anses for nødvendigt, naar de skulle anvendes til Fødning, hvad enten dette skeer tidlig med Studen, eller senere med Koen, naar den af en eller anden Grund udsættes af Mejeriet. En derboende Landmand har yderligere søgt at bidrage dertil ved at indkjøbe en halv Snes fortrinlige Køer, for at udbrede Til læget der i Egnen“. Foruden de almindelige Dyrstuer og Udstillinger arbejdes der i flere Egne paa forenede Produkt- og Industriudstillinger i Righed med den, der afholdtes sidste Sommer i Slagelse.

Et Spørgsmaal, der efter en Vinter som denne maatte være af særlig Interesse, og hvorpaa vi derfor ogsaa tillode os at henlede vore ærede Korrespondenters Opmærksomhed, er dette: Om der i den forløbne Vinter har været Arbejdsløshed, og om de Midler, hvormed man har søgt at afhjælpe dens Ulemper, have været af en blot foreløbig (Gaver, Godtkjøb o. lg.) eller af en mere varig Karakter (Spare- og Forsørgelseskasfer, Forbrugsforeninger o. lg.). Fra alle Steder meddeles i saa Henseende, at der har været fuldt saa meget Arbejde som ellers, at enhver Arbejder, der har villet søge Arbejde, derfor har faaet det, med Undtagelse af enkelte Egne f. Ex. de Strækninger i Jylland, hvori der arbejdes paa nye Jernveje, til hvilke en stor

Mængde Menneſker efterhaanden vare ſamlede, da Froſten ved Nyaarstider i Løbet af nogle Uger ſtandsede Arbejdet. Men om end flere Beretninger meddele, at der har fundet en tidſvarende Lønningſforhøjſe Sted, ſaa er det dog ved helt andre Midler man de fleſte Steder har ſøgt at afhjælpe Ondet for at kunne vedligeholde en Lønning, der ſaa lidet harmonerer med den herſkende Dyrtid. Det har derfor overalt været nødvendigt at komme de jordløſe Huſmænd til Hjælp, og den Underſtøttelſe, der er ndet i Form af Korn, Brød og andre Fødevarer ſamt af Brændſel til nedſatte Priſer eller endog helt ſom Gaver, og hvortil de nødvendige Midler dels ere tilvejebragte ſom frivillige Gaver, dels ſom Hartkornſpaalæg, dels ved Aftenunderholdninger o. ſ. v. o. ſ. v., har ogſaa været tilſtrækkelig til at holde den værſte legemlige Nød fra Døre. Men bortſeet fra det Trykkende der er i for den arbejdsdygtige, flittige og ærefjære Arbejder ſaaledes for en væſentlig Del at blive underholdt af Gaver, har denne Maade at afhjælpe Nøden paa ogſaa i fuldt Maal viiſt, hvor beſværkelig, vanſkelig og utilfredsſtillende en Maade det er at hjælpe paa, og den Miſundelſe og Miſtænkſomhed for begaaet Uret, der paa ſaa mange Maader er affødt af denne Fremgangsmaade ſkal ej heller anbefale den ſom eneſtaaende Hjælpemiddel for Fremtiden. De fleſte Steder har man ladet ſig nøje med de nævnte midlertidige Nødmidler, men enkelte Steder er dog Tanken ved Arbejderens trykkede Forhold i den forløbne Vinter bleven stærkt hendraget paa Foranſtaltninger af mere varig Betydning, og enkelte Steder ere diſſe allerede iværkſatte, ſaaledes ſ. Ex. Veſt for Roekilde, hvor der er bleven oprettet en Enge-, Alderdoms- og Begravelſekafſe; dette ſkyldes væſentlig en derboende Lehnſbefidder, men iøvrigt støttes den ved Bidrag fra Gaardmand, Forpagtere og Præſter.

Af de mange varme Indlæg, vi have haft den Glæde at modtage i denne Sag, ſkulle vi hidſætte følgende:

Fra Præſtøegnen: Næſten i hvert Sogn her paa Eggen er der allerede uddelt og vil fremdeles blive uddelt en Del

Kornvarer, dels uden Betaling og dels til en meget moderat Betaling. Den uddelte Sæd er i Regien bragt tilveje ved Gaver af Sognenes Beboere, og Uddelingen har været besørget enten gennem Sogneraadet, Bestyrelsen for de Fattiges Kasse eller færilige dertil valgte Komiteer. Det er imidlertid et stort Spørgsmaal, om dette er den ønskeligste eller heldigste Maade at lette Dyrtidens Tryk paa for den arbejdende Klasse, og det er i hvert Fald ganske vist, at det er et besværligt og lidet lønnende Arbejde, baade at skaffe Midlerne tilveje til saadan Understøttelse, men især at fordele den saaledes, at ikke faare mange ere misfornøjede og utilfredse dermed; og der ere endog saa dem blandt de Trængende, som føle Trykket af at modtage den Slags Gaver, og blandt Giverne er der ganske vist mange, som, naar de have givet deres Skærv hertil, dermed ogsaa mene at have gjort alt i den Retning, hvad de behøve. Det vilde bestemt være meget heldigere for alle Parter, om Dyrtidens Tryk kunde lettes for Arbejderne ved Udbydelse af større og flere offentlige Arbejder mod en passende Betaling. De allerfleste Sogne trænge og vil i mange Aar komme til at trænge til flagne Sten til Belægning paa Vejene og have heri et ypperligt Middel til at komme de trængende Arbejdere til Hjælp paa en anstændig Maade, foruden det, at de derved ville vise andre Arbejdsgivere i Sognet en passende Vej til at virke i samme Aand. Ogsaa ved at fremkalde og understøtte Spare- og Forjøgelses- og Forbrugsforeninger kunne Sogneraadene og de mere Bemidlede i Sognene virke langt heldigere til Hjælp og Understøttelse for Arbejderklassen, end ved den hidtil almindeligst brugte Maade af tildels offentlig uddelte Gaver, som kommer Fattigunderstøttelse meget nær, og i hvert Fald kommer den dogne og uværdige Trængende mest tilgode.

Fra Stubbekjøbingegnen: Det er efter min Mening en Fejl, at Arbejdsgiveren ikke betaler Arbejdet saaledes, at den ordentlige Arbejder med Tarvelighed kan leve deraf; thi naar en fast beskæftiget Daglejer ikke kan faae Føden til sig og Familie i et dyrt Aar ud af sin Arbejdsfortjeneste, men maa

hjælpes med billigt Brød ved frivillige Sammenstud i Sognet, saa er det jo dog egentlig Arbejdsgiveren, som bliver hjulpet til for billigt Arbejde. Paa en Del af de større Gaarde, og da ogsaa hos nogle af de mindre Jordbrugere betales Arbejderen saaledes, at han ikke benytter fremmed Hjælp.

Fra Egnen mellem Næstved og Bordingborg: Søvrigt viser der sig Gudstellov stadig større Enst hos Arbejdsklassen til at sørge for sig selv; derom vidne Sygeforeningernes stedse stigende Antal; denne Form for gjensidig Hjælp tiltaler Arbejderen særdeles, fordi han saa at sige daglig kan see Frugten deraf, og saadanne Foreninger virke allerede mange Steder til stor Velsignelse; derimod maa det være Fremtiden forbeholdt, at sætte Forbrugsforeninger og Alderdomsforsørgelser i Gang, der begge støde paa mange Vanskeligheder i de stedlige Forhold; Vanskeligheden ligger for de første især i, at det ikke er let, at skaffe et saa stort Antal Forbrugere, at Udsalget kan være forsynet med Alt, og det til de billigste Priser, ikke heller en Person, der kan og vil paatage sig det dermed forbundne Arbejde. Arbejderen paa Landet er desværre endnu kun sjældent saaledes stillet, at han kan tænke paa at lægge Noget tilside til Alderdommen, idetmindste i disse Tider; — men om denne Tanke end ikke i Øjeblikket kan gennemføres (i alt Fald kun undtagelsesvis), saa troer jeg dog sikkert, at dens Tid vil komme, og betragter Sygeforeninger, med en dertil ofte søjet Begravelseskasse, som et godt Gjennemgangsled og en god Forberedelse; i den Slags Foretagender kan man ikke gjøre store Skridt paa engang, det gjælder fremfor Alt at gaa sikkert og ingen Fejl begaa, som kunne stræmme Arbejderen og gjøre ham mistænkelig.

Fra Mariboegnen: En Forbrugsforening er paabegyndt her paa Egnen. Den møder megen og hidsig Modstand af dem, der ansee deres Rettigheder for krænkede eller deres Forretning skadet ved Foreningen, og vil maasse have Nød med at gaa igjennem den Storm, der rejstes imod den fra Høkere og Kjøbmænd paa Land og i By.

Den nøjere Betragtning af Arbejderforholdene, som den forløbne Vinter har fremkaldt, har ogsaa stærkt hendraget Tanken paa den forhaandenværende Trang til alvorlige Midler for at forbedre den uvillige og dovnede Arbejder, hvorved tillige den Byrde, som han hidtil til saa stor Forargelse og Skade har været for Kommunen, vilde søges lettet; fra mange Egne hører man derfor Tale om Tvangsarbejdsanstalter. At de, organiserede og ledede paa rette Maade, vilde kunne blive af overordentlig gavnlig Betydning for Samfundet baade i moralsk og økonomisk Henseende, er sikkert udenfor al Tvivl.

Vi skulle sluttelig meddele de Gjennemsnitsfold for sidste Aars Høst, der ere os opgivne fra Landets forskjellige Egne, i Tdr. pr. Td. Land og efter hollandsk Bægt, samt de dertil knyttede særlige Bemærkninger.

Eggen Vest for Helsingør: Hvede 7—9 Tdr. til 124—126 Pd., Rug 7—9 Tdr. til 115—119 Pd., Byg 10—13 Tdr. til 109—112 Pd. og Havre 16—20 Tdr. til 80—85 Pd.

Frederiksborgeggen: Hvede 7—8 Tdr. til 122 Pd., Rug 8—9 Tdr. til 117 Pd., 2rd. Byg 11 Tdr. til 108 Pd., 6rd. Byg 12 Tdr. til 103 Pd., Havre 16 Tdr. til 79 Pd. og Værter 7 Tdr.

Amager: Hvede 7—10 Tdr. til 120—127 Pd., Rug 6—9 Tdr. til 113—118 Pd., 2rd. Byg 9—12 Tdr. til 110—114 Pd., 6rd. Byg 12—15 Tdr. til 100—104 Pd., Havre 10—12 Tdr. til 82—85 Pd.

Roeskildeeggen: Hvede 8—9 Tdr. til 125—128 Pd., Rug 8—9 Tdr. til 113—115 Pd., 2rd. Byg 9 Tdr. til 109—110 Pd., 6rd. Byg 10 Tdr. til 104—105 Pd., Havre 12—13 Tdr. til 80—83 Pd. og Værter 7—8 Tdr.

Ringstedeggen: Hvede 10 Tdr. til 124 Pd., Rug 6 Tdr. til 116 Pd., Byg 8 Tdr. til 108 Pd., Havre 12 Tdr. til 82 Pd. og Værter 8 Tdr.

Eggen mellem Holbæk og Kallundborg: Hvede 8—12 Tdr. til 120—128 Pd., Rug 7—11 Tdr. til 114—120 Pd., Byg 10—15 Tdr. til 107—114 Pd., Havre 12—16 Tdr. til 79—85 Pd. og Værter 4—9 Tdr. Kartoflerne have været smaa, kun givet lidt og ofte været stærkt angrebne af Sygdommen.

Samso: Hvede 8 Tdr. til 123—128 Pd., Rug 6 Tdr. til 116—120 Pd., Byg 9—10 Tdr. til 108—114 Pd. og Havre 9—10 Tdr. til 81—85 Pd.

Eggen mellem Kallundborg og Slagelse: Hvede 8—9 Tdr. til 122—124 Pbd., Rug 7—10 Tdr. til 112 Pbd., 2rd. Byg 8—10 Tdr. til 108 Pbd., 6rd. Byg 10—12 Tdr. til 102 Pbd., Havre 12—14 Tdr. til 82 Pbd. og Ærter 4 Tdr.

Den sydvestlige Del af Holbætt Amt: Hvede 8—11 Tdr. til 120—125 Pbd., Rug 8—10 Tdr. til 110—116 Pbd., Byg 9—11 Tdr. til 102—108 Pbd., Havre 10—16 Tdr. til 80—86 Pbd. I denne Egn dyrkes meget Blanding af Byg og Havre, der giver god Kjerne til Formaling og Opfodring og for Kvæget behagelig Falm.

Eggen mellem Slagelse og Skjeltstør: Hvede 10—12 Tdr. til 122—128 Pbd., Rug 9—10 Tdr. til 115 Pbd., Byg 10 Tdr. til 100—109 Pbd., Havre 16—20 Tdr. til 80—85 Pbd. og Ærter 7—8 Tdr.

Kjøgeegnen: Hvede 10—11 Tdr. til 125—128 Pbd., Rug 10—11 Tdr. til 118—120 Pbd., Byg 10—11 Tdr. til 106—112 Pbd., Havre 11—12 Tdr. til 80—85 Pbd. og Ærter 8—10 Tdr.

Præstøegnen: Hvede 7—9 Tdr. til 124—126 Pbd., Rug 6—8 Tdr. til 114—116 Pbd., Byg 9—10 Tdr. til 104—112 Pbd. og Havre 12—13 Tdr. til 80—85 Pbd.

Eggen mellem Næstved og Bordingborg: Hvede 10 Tdr. til 125—130 Pbd., Rug 8 Tdr. til 112—120 Pbd., Byg 8 Tdr. til 108—110 Pbd. og Havre 12 Tdr.

Møen: Hvede 8—10 Tdr. til 122—126 Pbd., Rug 6—8 Tdr. til 116—118 Pbd., Byg 8—10 Tdr., Havre 10—18 Tdr. til 80—85 Pbd. og Ærter 6 Tdr.

Det nordlige Falster: Hvede 8—11 Tdr. til 124—128 Pbd., Rug 6—11 Tdr. til 112—118 Pbd., Byg 8—13 Tdr. til 104—105 Pbd., Havre 10—18 Tdr. til 80 Pbd. og Ærter 3—4, enkeltvis 7—8 Tdr.

Det sydlige Falster: Hvede 9—12 Tdr. til 127 Pbd., Rug 8 Tdr. (meget smaaekjernet og lidet vægtig), Byg 8—10 Tdr. til 109 Pbd., Havre 14—16 Tdr. til 78 Pbd., Ærter 5—7 Tdr., Bønner 12—14 Tdr. og Kuntelroer 200—230 Tdr., Rotabaga lidt mere.

Mariboegnen: Hvede 10—13 Tdr. til 128—130 Pbd., Rug 8—10 Tdr. til 116—120 Pbd., Byg 9—10 Tdr. til 106—110 Pbd., Havre 15—20 Tdr. til 80—89 Pbd. og Ærter 8—10 Tdr.

Det vestlige Folland: Hvede 8—10 Tdr. til 126 Pbd., Rug 8 Tdr. til 116 Pbd., Byg 7—10 Tdr. til 106—108 Pbd. (Chevalierbyg, hvoraf her dyrkes en Del, 116 Pbd.), Havre 10 Tdr. og Ærter 7—8 Tdr.

Langeland: Hvede 8 Tdr. til 124—130 Pbd., Rug 8 Tdr. til 120 Pbd., Byg 8 Tdr. til 112—116 Pbd., Havre 15—20 Tdr. og Ærter 5—6 Tdr.

Taastrup: Hvede 7—9 Tdr. til 124—130 Pbd., Rug 7—9 Tdr. til 116—120 Pbd., 2rd. Byg 8—10 Tdr. til 106—110 Pbd., 6rd. Byg 8—10 Tdr. til 100—106 Pbd., Havre 12—15 Tdr. til 70—80 Pbd., Ærter 6—10 Tdr., Bitter 3—4 Tdr., Kartoflerne, der vare smaa og meget angrebne af Sygdommen, 20—30 Tdr. og Hørrøen, der var meget god, 30—40 Pbd. pr. Td. Land.

Det østlige Fyen: Hvede 8—10 Tdr. til 120—126 Pbd., Rug 9—11 Tdr. til 112—116 Pbd., 2rd. Byg 9—12 Tdr. til 102—108 Pbd., Havre 12—16 Tdr. til 75—80 Pbd. og Ærter 4—10 Tdr.

Odenseegnen: Hvede 8—10 Tdr. til 124—130 Pbd., Rug 8—10 Tdr. til 114—120 Pbd., 2rd. Byg 10—12 Tdr. til 106—112 Pbd., 6rd. Byg 12—18 Tdr. til 98—106 Pbd. og Havren 15—20 Tdr. til 78—82 Pbd.

Egnen mellem Odense og Faaborg: Hvede 8—10 Tdr. til 125 Pbd., Rug 7—8 Tdr. til 116—118 Pbd., 2rd. Byg 10—11 Tdr. til 108—112 Pbd., 6rd. Byg 11—12 Tdr. til 106—108 Pbd., Havre 12—15 Tdr. til 78 Pbd., Ærter 4—7 Tdr., Boghvede 3—5 Tdr. til 102—104 Pbd. og Kunkelrøer 150—160 Tdr. pr. Td. Land.

Det vestlige Fyen: Hvede 11—12 Tdr. til 126 Pbd., Rug 12—14 Tdr. til 116 Pbd., 2rd. Byg 14 Tdr. til 108 Pbd., 6rd. Byg 16 Tdr. til 104 Pbd. og Havre 20—22 Tdr. til 80 Pbd.

Det nordlige Bendskjæssel: Hvede 5—6 Tdr., Rug 4—5 Tdr. til 110—115 Pbd., Byg 6—8 Tdr. til 104—106 Pbd. og Havre 6—8 Tdr. til 75—80 Pbd.

Det sydlige Bendskjæssel: Rug 8 Tdr. til 114—116 Pbd., 6rd. Byg 10—12 Tdr. til 100—106, enkeltvis 110 Pbd., og Havre 10—12 Tdr., enkeltvis 14 Tdr., til 70—80 Pbd.

Løgstøregnen: Rug 4 Tdr. til 112 Pbd., 2rd. Byg 8—10 Tdr. til 107—108 Pbd., 6rd. Byg 8—10 Tdr. til 104—106 Pbd. og Havre 8—10 Tdr. til 78 Pbd.

Egnen mellem Aalborg og Hadsund: Hvede 10 Tdr. til 122 Pbd., Rug 6 Tdr. til 118 Pbd., 2rd. Byg 10 Tdr. til 108 Pbd., 6rd. Byg 104 Pbd. og Havre 12 Tdr. til 78 Pbd.

Egnen mellem Aalborg og Hobro: Rug 5—10 Tdr. til 116—117 Pbd., Byg 10 Tdr. til 106—108 Pbd. og Havre 12 Tdr. til 75—76 Pbd.

Hobroegnen: Rug 5—9 Tdr. til 111—116 Pbd., 2rd.

Byg 8—10 Tdr. til 100—106 Pbd., 6rd. Byg 9—13 Tdr. til 96—102 Pbd., graa Havre 8—12 Tdr. til 60—66 Pbd., hvid Havre 8—14 Tdr. til 72—76 Pbd. og Boghvede 8—12 Tdr. til 98—102 Pbd.

Eggen Syd for Randers: Hvede 4—8 Tdr. til 120—126 Pbd., Rug 6—8 Tdr. til 112—118 Pbd., 2rd. Byg 8—11 Tdr. til 104—112 Pbd., Havre 10—13 Tdr. til 75—80 Pbd., Værter 4—6 Tdr., Boghvede 6—8 Tdr., Kartofler 36—40 Tdr. og af Rodfrugter (Turnips, Raalraber og Gulerødder) 160—220 Tdr. pr. Td. Land.

Grenaaegnen: Hvede 6—10 Tdr. til 122—128 Pbd., Rug 5—8 Tdr. til 116—120 Pbd., Byg 8—12 Tdr. til 106—112 Pbd., Havre 8—12 Tdr. til 78—82 Pbd., Boghvede 6—8 Tdr. til 90—112 Pbd. (den sidste Vægt kun i et enkelt Tilfælde) og Værter 6—8 Tdr.

Øbeltsfteggen: Rug 7 Tdr., Byg 10 Tdr., Havre 12 Tdr., Værter 5 Tdr. og Boghvede 5 Tdr.

Eggen ved Kaløvig: Hvede 9 Tdr. til 118—127 Pbd., Rug 9 Tdr. til 114—120 Pbd., Byg 10 Tdr. til 108—112 Pbd., Havre 12 Tdr. til 70—80 Pbd. og Værter 8—10 Tdr.

Eggen Syd for Aarhus: Hvede 9 Tdr. til 122 Pbd., Rug 9 Tdr. til 116 Pbd., Byg 12 Tdr. til 110 Pbd. og Havre 14 Tdr. til 78 Pbd.

Horsensegnen: Hvede 5—10 Tdr. til 112—126 Pbd., Rug 5—10 Tdr. til 110—119 Pbd., Byg 8—14 Tdr. til 105—116 Pbd. og Havre 12—20 Tdr. til 75—84 Pbd.

Eggen Vest for Horsens: Hvede 8—9 Tdr. til 120—124 Pbd., Rug 8—10 Tdr. til 114—115 Pbd., 2rd. Byg 10—11 Tdr. til 108—111 Pbd., 6rd. Byg 10 Tdr. til 104—106 Pbd., Havre 12 Tdr. til 78—81 Pbd. og Værter 8—10 Tdr.

Eggen Nord for Vejle Fjord: Hvede 9—10 Tdr. til 117—127 Pbd., Rug 7—8 Tdr. til 112—120 Pbd., Byg 10—12 Tdr. til 106—108 Pbd., Havre 12—13 Tdr. og Værter 7—8 Tdr.

Eggen mellem Vejle og Rolding: Hvede 6 Tdr. til 118—122 Pbd., Rug $3\frac{1}{2}$ —6 Tdr. til 112—115 Pbd., 2rd. Byg 10 Tdr. til 108 Pbd., 6rd. Byg 12 Tdr. til 98—102 Pbd., Havre 12—16 Tdr. til 78—80 Pbd. og Boghvede, der næsten er mislykket, 98—102 Pbd.

Mors: Rug 3—7 Tdr. til 111 Pbd., 2rd. Byg 8—10 Tdr. til 105—107 Pbd., 6rd. Byg 9—11 Tdr. til 98—100 Pbd., hvid Havre 11—14 Tdr. til 78—80 Pbd. og broget Havre 12—15 Tdr. til 67—69 Pbd.

Viborgeggen: Hvede 6—8 Tdr. til 120—125 Pbd.,

Kug 4—7 Tdr. til 114—117 Pd., 2rd. Byg 8—10 Tdr. til 106—110 Pd., 6rd. Byg 7—10 Tdr. til 100—101 Pd., Havre 8—9 Tdr. til 75—80 Pd. og Ærter 7—8 Tdr.

Silkeborgegnen: Kug 6 Tdr. til 116—119 Pd., 2rd. Byg 8 Tdr. til 106—108 Pd., 6rd. Byg 8 Tdr. til 96—100 Pd. og Havre 7 Tdr. til 65—70 Pd.

Hammerumherred: Kug 3—6 Tdr. til 112 Pd., Byg 4—8 Tdr., deraf det 2rd. til 104 Pd. og det 6rd. til 94 Pd., Havre 5—6 Tdr. til 65 Pd. og Boghvede 3—9 Tdr. til 92 Pd.

Egnen mellem Skive og Hølstebro: Hvede 6—8 Tdr. til 124 Pd., Kug 2—6 Tdr. til 110—120 Pd., Byg 6—10 Tdr., deraf det 2rd. til 102—108 Pd. og det 6rd. til 90—100 Pd., graa Havre 6—8 Tdr. paa lette, 10—16 Tdr. paa gode Jorder til 68—75 Pd. og Boghvede 4—6 Tdr. til 100 Pd.

Egnen mellem Ringkjøbing og Varde: Kug 3—5 Tdr. til 106—120 Pd., Byg 5—8 Tdr. til 96—106 Pd., Havre 5—7 Tdr. til 63—85 Pd. og Boghvede til 96—106 Pd.

Egnen mellem Varde og Ribe: Hvede 2—6 Tdr. til 110—122 Pd., Kug 2—7 Tdr. til 115—120 Pd., 2rd. Byg 6—12 Tdr. til 108—110 Pd., 6rd. Byg 4—11 Tdr. til 96—101 Pd., Havre 3—20 Tdr. til 60—80 Pd., Ærter 8—9 Tdr. og Boghvede 4—6 Tdr.

Egnen mellem Kolding og Ribe: Hvede 5—6 Tdr. til 120 Pd., Kug 6—10 Tdr. til 114—116 Pd., 2rd. Byg 8 Tdr. til 106 Pd., 6rd. Byg 8 Tdr. til 100 Pd., Havre 8—10 Tdr. til 75 Pd., Ærter 8 Tdr. og Boghvede 8 Tdr. til 106 Pd., men ogsaa ofte mislykket ligesom Kartoflerne.

Den nordvestlige Del af Sønderjylland: Kug 3—6 Tdr. til 108—112 Pd., Byg 8—12 Tdr., deraf 2rd. til 108 Pd. og 6rd. til 100 Pd. og Havre 8—10 Tdr. til 70 Pd.

Tønderegnen: Kug 6 Tdr. til 108 Pd., 6rd. Byg 12 Tdr. til 100 Pd. og Havre 15 Tdr. til 72—75 Pd.

Den nordøstlige Del af Sønderjylland: Hvede 7—8 Tdr. til 124—126 Pd., Kug 5—6 Tdr. til 112—120 Pd., 2rd. Byg 8—12 Tdr. til 110 Pd., 6rd. Byg 6—10 Tdr. til 95—100 Pd., Havre 14—18 Tdr. til 70 Pd. og Boghvede næsten mislykket eller et Par Fald.

Sundeved: Hvede 8—10 Tdr. til 125—128 Pd., Kug 5—6 Tdr. til 115—118 Pd., 6rd. Byg 7—10 Tdr. til 100 Pd. og Havre 10—12 Tdr. til 75—80 Pd.

Als: Hvede 11—12 Tdr. til 127 Pd., Kug 10—11 Tdr. til 120 Pd., 2rd. Byg 11 Tdr. til 108 Pd., 6rd. Byg 12

Tdr. til 105 Pd., Havre 16 Tdr. til 75—80 Pd. og gule
 Urter 9 Tdr.

Bornholm: Hvede 6 Tdr. til 120—126 Pd., Rug 6
 Tdr. til 115—122 Pd., Byg 7 Tdr. til 90—105 Pd., Havre
 omtrent 7 Tdr. med en yderst flet Vægt og Urter 5 Tdr.

Det sydlige Skaane: Hvede 8 Tdr. til 120—124 Pd.,
 Rug 7^{1/2} Tdr. til 113—114 Pd., Byg 9 Tdr. til 105—106
 Pd. og Havre 11 Tdr. til 80—84 Pd.

Det nordvestlige Skaane: Hvede 1—4 Fold til 115—
 122 Pd., Rug 1—3 Fold til 110—116 Pd., 2rd. Byg 3—5
 Fold til 109—114 Pd., 6rd. Byg 4—6 Fold til 104—108
 Pd. og Havre 8—9 Fold til 80—85 Pd.

Korn- og Produktmarkedet i Februar 1868.

Middelpriiser i Kjøbenhavn.

	7de	14de	21de	28de
	Rd β	Rd β	Rd β	Rd β
Hvede 124 \mathcal{H} 's pr. Td.	13 28	13 64	14 "	13 80
Rug 115 \mathcal{H} 's - -	10 48	10 36	10 60	10 36
Byg 2rd. 110 \mathcal{H} 's - -	7 68	7 76	7 76	8 4
— 6rd. 103 \mathcal{H} 's - -	7 20	7 68	7 68	7 60
Havre 83 \mathcal{H} 's - -	5 20	5 24	5 24	5 12
Erter, alm. gule - -	10 36	10 36	10 36	10 40
Bitter - -	9 "	9 72	9 "	9 24
Horsrø - -	10 72	10 72	10 72	10 72
Kommen - -	24 48	24 48	24 48	24 48
Raps - -	11 48	11 48	11 48	11 48
Kybs - -	11 "	11 "	11 "	11 "
Malt - -	7 72	7 72	7 72	7 72
Hvedemel, Flor=. pr. L \mathcal{H}	1 44	1 44	1 44	1 43
Byggryn pr. Td.	10 48	10 56	10 56	11 "
Kartofler - -	3 80	3 80	3 80	3 64
Bedste Stude pr. L \mathcal{H} Kjødd.	3 80	3 80	3 80	3 80
Ringere do. - -	3 24	3 24	3 24	2 24
Unge, fede Køer - -	3 40	3 40	3 40	3 40
Tyre - -	3 "	3 "	3 "	3 "
Gode, fede Kalve - -	3 64	3 64	3 64	3 56
Flekk, ferff, prima til Udsælf . . pr. L \mathcal{H}	3 16	2 88	3 16	3 24
Smør, Herregaards=. pr. Td.	106 "	106 "	110 "	110 "
— Bønder=. - -	65 "	65 "	68 "	68 "
Teg pr. Snes	" 48	" 36	" 34	" 34
Rugbrød pr. 8 \mathcal{H}	" 40	" 40	" 38½	" 39
Uld, jydff pr. \mathcal{H}	" 46	" 46	" 46	" 46
— sjællandff Nr. 1. - -	" "	" "	" "	" "
Stind, spilede Kalve=. pr. Dager	15 84	15 84	15 88	15 88
— Uld=. pr. \mathcal{H}	" 32	" 32	" 46	" 46
Huder, saltede Kø= u. S. og S. . . pr. L \mathcal{H}	2 32	2 32	2 32	2 32
— Heste=. pr. Stk.	5 72	5 72	5 32	5 32
Talg, smeltet pr. L \mathcal{H}	3 8	3 8	3 8	3 8
Rapsfager pr. 100 \mathcal{H}	3 32	3 32	3 32	3 32
Linfager - -	4 32	4 32	4 32	4 32
Alid pr. L \mathcal{H}	" 45	" 46	" 46	" 47
Saln Hvede=. - -	" 11	" 10	" 9	" 10
— Rug=. - -	" 13	" 12	" 12	" 13
— Byg=. - -	" 10	" 7	" 7	" 8
— Havre=. - -	" 9	" 10	" 11	" 11
Sø - -	" 19	" 18	" 18	" 18
Peru Guano 6 Rd " β				pr. Td.
Fosfo do. 5 - 72 -				5 Rd 72 β
Sur fosforfur Raff. 3 - 32 -				Frandsen og Meyers
Benmel. 3 - 48 -				Cement 3 - 64 -
Gibs 1 - 32 -				

Vejrforholdene

i Februar Maaned 1868 paa Landhusholdningssekskabets Stationer.

	Middelvarme. (°).	Varmeste Dag.		Koldeste Dag.		Luftens Middel= tryk.	Regn- og Sne- høje i Liniar.	Regn- og Sne- bøgenes Antal.
		Dag.	Varme.	Dag.	Varme.			
Smidstrup (Hjørring), ved Forstander Vi- borg	2,68	29de	6,33	9de	÷ 1,00	—	18,87	22
Larm (Varde), ved Lærer Rasmussen .	2,76	29de	6,67	9de	÷ 0,80	—	30,83	14
Viborg ved Distrikts- læge Berg	2,93	29de	7,40	9de	÷ 1,53	—	24,88	19
Silleborg ved Distrikts- læge Fibiger	3,10	29de	8,10	9de	÷ 1,44	—	27,68	14
Estelund (Stodborg- hus ved Læge Bay Gjerlev (Randers), ved Lærer Frederiksen .	3,04	29de	7,47	9de	÷ 1,44	—	22,05	21
Daugaard (Veje), ved Landinspektør Lind- hardt	2,45	26de	7,17	9de	÷ 2,83	—	20,52	18
Majbølgaard (Søn- derborg), ved Pro- prietær Jessen . . .	2,63	29de	6,80	9de	÷ 1,67	27" 8,70	25,22	14
Ryslinge (Odense), ved Lærer M. Jørgensen	3,40	26de	6,50	9de	÷ 0,90	—	13,53	18
Hindholm (Næstved), ved Afsbestyrer Sansen	2,46	29de	7,00	9de	÷ 2,07	—	20,73	19
Landbohøjskolen (Kjø- benhavn) ved Assi- sient Greve	2,59	29de	6,73	9de	÷ 0,73	—	27,72	13
Næsgaard (Stubbe- løbing), ved Over- lærer Lacoppidan .	2,22	26de	7,03	9de	÷ 2,80	27" 10,99	24,23	18
	2,73	29de	7,13	9de	÷ 1,20	27" 11,31	24,25	14

Middelvarmen af ovennævnte 12 Stationer har været 2,75° C, hvilket er 2,4° højere end Februar-Middelvarmen af de 7 foregaaende Aars Jagttagelser paa Selskabets Stationer og 3,6° højere end Kjøbenhavns Middelvarme for samme Maaned efter 82 Aars Jagttagelser. — Laveste Varmegrad paa Landbohøjskolen havde den 10de med ÷ 5,40° C.

Maanedens har saaledes været meget mild; Vinden har næsten stadig staaet imellem S. og V., og Regnmængden, der omtrent svarer til den almindelige, har været nogenlunde fordelt over hele Maanedens uden stærke Regnskyl; den har omtrent været lige stor over hele Landet.

Fra den 1ste—6te havde flere Gauge kortvarige men meget heftige Storme, af hvilke Stormen den 1ste ledsagedes af et meget lavt Lufttryk, der om Aftenen naaede ned til omtrent 26" 10". — Disse smaa orkanagtige Storme ledsagedes flere Steder af heftige Regnbyger og enkeltvis af Hagelbyger eller af Lyn.

Landbrugsmøde i Stockholm 1868.

Lirsdagen den 4de August 1868 aabnes det 12te svenske Landbrugsmøde i Stockholm, og det varer i 5 Dage.

Det vil omfatte:

- I. Forhandlinger vedrørende Agerbruget og dets Binæringer. 33 Spørgsmaal ere bragte i Forslag.
- II. Udstillinger, hvortil der er henlagt Præmier til et samlet Beløb af 12,500 Rd. danff. De udstillede Gjenstande deles i følgende Klasser:
 1. Avlsdyr.
 2. Slagtedy. r.
 3. Mælkeprodukter og Fedevarer.
 4. Korn, Foder- og Handelsplanter.
 5. Skovbrugsprodukter.
 6. Produkter af Fiskeri og Jagt.
 7. Haveprodukter.
 8. Landbrugsredskaber og -maskiner.
 9. Husflids- og Landbrugsindustri-Frembringelser.
 10. Kort, Dyrkningsplaner samt Undervisningsapparater.

De 2 første Klasser (1 og 2) staa kun aabne for Svenskere og Normænd, alle de andre derimod for hele Norden, og den 8de Klasse tillige for alle Nationer.

Anmeldelser maa være indsendte til Landbrugsmødets Sekretær (Zuhlin-Dannfelt i Stockholm) inden Maj Maanedes Slutning, og for Skovbrugsprodukternes Vedkommende inden d. 1ste Juli.

Foruden de almindelig gjældende Bestemmelser for de udstillede Gjenstande, skulle vi gjøre opmærksom paa følgende:

Mælkeprodukter, Fedevarer o. lg.

Smør af 1ste Klasse og som egner sig til Udførsel, maa være nedslaaet i Fjerdinger, og disse maa forsegles af 2 uwillige

Mænd samt ledsages af disses skriftlige Erklæring om Dagen, da Smørret blev slaaet ned, hvilket ej bør ske efter den 28de Juni. Ligesaa bør den udfillede Sødmealksost være ledsaget af en lignende skriftlig Erklæring om Tiden, da den blev lavet, og den maa fremsendes under de 2 Mænds Segl.

Saltet Kjød og Flæsk bør nedpakkes som til Udsøsel.

Ulden bør fremsendes i hele Pelse og Merinosulden uvadset. Uldens Alder i Dage og Dyrrets Kjøn, Herkomst og Alder maa opgives.

Alt til denne Klasse henhørende maa være indsendt til Bestyrelsen før den 28de Juli, da det bedømmes inden Udstillingen.

Korn, Foder- og Handelsplanter.

Prøverne af Korn maa mindst være 4 Potter, af Frø 1 *Å*, af Rodfrugter 1 Kubiffod og af Halm Knipper, der mindst ere 3 Tommer tykke. Sagerne maa være indsendte inden den 28de Juli.

Skovbrugsprodukter.

Prøverne af Frø maa mindst veje 1 *Å*; af Planter maa der være 100 af hver Slags og af de øvrige Produkter en tilstrækkelig Mængde til at kunne bedømmes. Indsendes inden d. 28de Juli.

Produkter af Fiskeri og Jagt

omfatte saltet, tørret, røget eller paa anden Maade behandlet Fisk, Fiskehængel, uberedte Skind af vilde Dyr o. lg. Indsendes inden d. 28de Juli.

Haveprodukter

omfatte friske eller hentogte Kjøkkenurter, friske, tørrede og syltede Frugter, Frugtsaft, Frugt og Zirplanter, levende Blomster o. s. v. Alt de ere avlede i et af de 3 Lande maa bevidnes ved 2 Mænds skriftlige Erklæringer. Indsendes inden d. 28de Juli.

Landbrugsredskaber og Maskiner.

De maa ikke være malede, men enten kun overstrøgne med en gennemskinlig Fernis, polerede, eller helt ubedækkede. De maa indsendes inden d. 24de Juli. Der maa ved Anmeldelsen opgives, om de skulle sættes under Tag, hvilket vil koste Udstilleren omtrent 2 β pr. Kvadratfod af Gulvflade. Den nødvendige Drivkraft samt Materialet til Redskabernes Prøve besørges frit af Bestyrelsen; vil Fabrikanten derimod have Redskabet i Gang under selve Mødet, maa slikt anmeldes og bliver

regnet ham til Udgift. Fabrikanten maa selv besørge de Redskaber, der forsendes i skilt Tilstand, samlede, samt lade en øvet Mand ledsage de Redskaber af usædvanlig Konstruktion, der skulle være i Gang under Mødet.

Husflid- og Landboindustri-Frembringelser
omfatte foruden de almindelige tillige Produkter fra Mel- og Oliemøller, Brænderier, Bryggerier, Stivelsesfabrikker, Teglværter o. lg. samt kunstige Gjødningsarter og Fabrikaffald til Kreaturfoder. Indsendes inden d. 28de Juli.

Foruden den store Mængde Prisbelønninger, der ere udsatte for de mange Underafdelinger i hver Klasse, ere følgende Extra-belønninger udsatte: En Sølvkande til 50 Rd. (dansk) til den Mejerste, som har udstillet det bedste Smør eller den bedste Ost; to Guldmedailler hver til 180 Rd. til Opfinderen af et Landbrugsredskab af ny eller forbedret udmærket Bygning, deraf er den ene Medaille bestemt for Svenskere og Nordmænd, den anden for udenrigske Udstillere, og desuden 10 Guldmedailler, hver til 75 Rd. Værdi, der blive at uddele af et dertil særlig nedsat Udvalg.

Forsendelsen til Udstillingen er lettet ved dels helt fri Fragt paa Statens Jernbaner dels kun halv Fragtbetaling, og ogsaa ved Dampskibene til Stockholm vil Bestyrelsen bestræbe sig for at faae Fragten nedsat.

D'Hrr. C. Gram i Nstad, S. Friis i Malmö og J-W. Wilson i Gøteborg have paataget sig imod en moderat Betaling at modtage og affende til Udstillingen de Gjenstande, som de udenrigske Udstillere ville adressere til en af dem inden den 16de Juli.

Stockholm, Mars 1868.

B. von Platen,
Formand.

A. Odberg,
Næstformand.

G. Suhlin-Dannfelt,
Sekretær.

Om Statskovenes Salg.

Af Forstkandidat Chr. Lütken.

Det Urigtige i Statsindustri; Undtagelser derfra, men Skovbruget ej en saadan, uden hvor det klimatiske Hensyn bliver overvejende. — De Momenter, der maa tages i Betragtning ved en Skovs Burdering. — Et Skovbrug maa kunne drives med Fordel; Grundene til at dette saa ofte ikke er skeet. Forhold, der ville forøge Skovenes Værdi. Indskrænkning af Driftsudgifterne, Bedpriserens Stigning, Bedudbyttets Forøgelse, Omdriftens Nedfættelse, billige Kulturmaader. — Undersøgelens Resultat.

Utildags ere vistnok de Fleste, der kjende noget til den politiske Økonomis Grundfætninger, enige i, at Staten som saadan ialmindelighed ikke bør deltage direkte i Produktionen eller hovedet befatte sig med industrielle Foretagender; thi overalt og til alle Tider har det viist sig, at Staten paa Industriens Omraade arbejder dyrt og desuden ved sin overmægtige Konkurrence skader og hemmer den private Industri istedetfor, som den burde, at beskytte og fremme den. Dog gives der Undtagelser fra denne almindelige Regel. Hvor Staten saaledes selv er den eneste Konsument af et eller andet Industriprodukt, kan det undertiden vise sig nødvendigt, at den ogsaa selv sørger for sammes Frembringelse, især hvor det som t. Ex. ved Krudtfabrikationen er vigtigere, at Produktet er nøjagtigt af en ganske bestemt Bestaffenhed, end at det just tilvejebringes paa den allerbilligste Maade, eller hvor det, som for at nævne et andet Exempel, ved Bygning af Krigsskibe eller

Tilvejebringelse af andet Krigsmateriel fornemmelig gjælder om at være fuldstændig Herre over Produktionen saavel i Henseende til Mængden som til Beskaffenheden af det producerede, og ligeledes er af Bigtighed at være uafhængig af det udenlandske Marked. Men med Undtagelse af disse og lignende færlige Tilfælde gjælder det dog i sin store Almindelighed som en ubestridelig Sandhed, at den umiddelbare Deltagelse i Produktionsværket ligger udenfor Statens egentlige Formaal og maa overlades den private Foretagelse, medens derimod den Opgave, Staten har at løse paa dette Omraade, nærmest kun bør bestaa i at give denne Foretagelse den Vejledning til at udfolde sig saa frit og uhindret, som Omstændighederne ville tillade.

I fuld Overensstemmelse med den her udtalte Anskuelse har Regjeringen iaar gjort det første betydeligere Skridt til Afskaffelsen af en fra Fortiden nedarvet Statsindustri, nemlig Vedproduktionen, ved Forelæggelsen for Rigsdagen af Lovforslaget om Salg af nogle Statskove.

Muligen gives der endnu dem, der mene, at Skovbruget hører til de ovenfor nævnte Undtagelser, hvor Staten bør optræde aktiv og selv direkte deltage i Produktionen; men dette beroer uden al Tvivl paa en Misforstaaelse, der er saa meget lettere forklarlig, som den har Aarhundreders Hævd og i Tidernes Løb meget let kunde opstaa ved en overfladisk Betragtning af de herhenhørende Forholds Udviklingsgang. I ældre Tider var Landet nemlig langt skovrigere end nu, men kun tyndt befolket. Der forefandtes altsaa Træ i Overflodighed; Skovene vare fælles Ejendom, og Enhver kunde frit tage, hvad han behøvede. Dette Forhold forandredes vel lidt efter lidt i samme Grad som Folkemængden tiltog og Ejendomsforholdene ordnedes, men Forestillingen om Skovene som noget fælles, som en Herlighed, til hvis Nydelse Alle havde lige Ret, vedblev dog længe haardnakket at holde sig, ja var endog stærk nok til at paatrykke Lovgivningen om Skovforbrydelser et mildere Præg, der først ved den nye Straffelov af 10de Februar

1866 fuldstændig udviffedes. Men ogsaa længe, efter at den enkelte Besidders Ejendomsret til Skoven var saavidt anerkjendt, at man ansaa det for billigt og retfærdigt at betale det Træ, man modtog fra Skoven, var Overfloden endnu saa stor, at Træet i Reglen maatte sælges langt under dets sande Værdi, og denne billige Pris, der i Virkeligheden kun skrev sig fra Markedets Overfyldning, kunde let i Tidens Længde gaa over til at blive betragtet som det normale, der ved Statsforanstaltninger burde bevares. Man havde saalænge været vant til at have Brandsel og Savntræ for godt Kjøb, at man var nær ved at betragte dette som en ligefrem Rettighed, og man fordrede derfor, at Staten skulde vedblive at være Bedproducent, for at Overflødheden ikke skulde aftage, uden at bekymre sig om, at dette muligen kunde medføre større eller mindre Tab for Statskassen. Men igrunnen er en saadan Fordring dog ligesaa urimelig, som om man vilde forlange, at Staten f. Ex. ved Udførselsforbud skulde sørge for, at man altid kunde faae Brødkorn ikke alene billigt men endog til en Pris lavere end dets Frembringelsesomkostninger. Ved Bedproduktionen kan der ikke gjælde nogen anden Regel end den, der gjælder ved enhver anden Produktion, nemlig denne, at Udbytet idetmindste maa dække Produktionsomkostningerne. Naar dette først ret erkjendes, naar man bekvemmer sig til at betale Skovprodukterne med deres virkelige Værdi, saa at Producenten faaer fuldt Vederlag for sit Arbejde og sine udlagte Penge, vil Skovbruget blive et ligesaa sikkert og godt Erhverv som ethvert andet, ja i visse Maader endog sikkrere end Landbruget, da et enkelt ugunstigt Aar langfra er af den Betydning for hint som for dette. Frygten for Skovenes Forsvinden vil dermed ligeledes tabe sig, idet Tordejerne snart ville komme efter, at Skovbrug, ledet med Omfigt og Dygtighed, paa slet Jord, ja maaste endog paa den saakaldte mindre gode Jord, betaler sig bedre end Agerbrug, og det vil forhaabentlig da tillige blive fuldstændig indlysende for Enhver, at Bedproduktion aldeles ikke er eller bør være noget Statsanliggende. Staten har nemlig op=

hørt at være Porcellainsfabrikant, den vil sikkert ogsaa med Tiden lade Vedproduktionen fare.

Hermed skal det dog ikke være sagt, at Staten ikke skulde kunne beholde enkelte Skovstrækninger, ja maafe endog anlægge helt nye Skove, hvor klimatistiske Hensyn gjorde dette ønskeligt; men i saadanne Tilfælde er det da heller ikke mere Vedproduktionen, men derimod en Forbedring af Landets Klima, hvorom det gjælder, og alle almindelige Foranstaltninger til Klimaets Forbedring ere ret egentlig at betragte som Statsanliggender, der bør fremmes, selv om de ikke direkte kunne svare Regning, idet den indirekte Nytte, som derved stiftes ved en Forhøjelse af Landets Produktionsevne i det Hele, ofte mange Gange opvejer den ved saadanne Foranstaltninger foranledigede Udgift. Naar samtlige Klitter langs Jyllands Vestkyst vare bedækkede med en kraftig Trævegetation, naar dertil mindst $\frac{1}{3}$ af hele Vestjyllands Areal var bevoget med regelmæssigt og vel fordelte Skove, vilde disse Egnes Klima uden al Tvivl ogsaa være saa meget gunstigere for Agerdyrkingen, at de tiloversblevne to Trediedele rimeligvis vilde indbringe betydelig mere og ernære en talrigere Befolkning, end hele Strækningen nu gjør. Skovanlæg i Vestjylland er saaledes fornemmelig af klimatistisk Betydning og bør derfor kraftig fremmes af Staten, navnlig overalt hvor Arbejdet er for stort eller for lidet lønnende for private Kræfter; thi, vi gjentage det, overalt, hvor det er øjensynligt, at Skovanlæg ville forbedre Landets Klima, bør Staten lade saadanne Anlæg udføre, selv om der ingen Udgift er til at Udbnyttet af de opfældede Skove fuldstændig vil kunne dække Anlægs- og Driftsomkostningerne, og netop under saadanne Omstændigheder, hvor man ikke kan vente eller forlange private Ejeres Medvirkning, bør Staten tage Sagen i sin Haand. Hvorledes dette vilde kunne stee paa en billig og retfærdig og tillige for alle Vedkommende fordelagtig Maade har jeg, under Skovtvangsafsløsningslovens Behandling i forrige Rigsdagssamling, i en med Mærket —r. —n. undertegnet Artikel i „Fædrelandet“ søgt at paavise, og skal derfor paa dette Sted ikke gaa nærmere ind paa denne Sag,

der jo desuden for Øjeblikket ikke foreligger. Jeg har kun berørt den for at henlede Opmærksomheden paa, at der, selv om man ubetinget stemmer for Salget af alle de Statsstove, der hovedsagelig kun drives for Bedproduktionens Skyld, dog ogsaa kan tænkes Tilfælde, hvor det er rigtigt og ønskeligt, at Staten er og vedbliver at være Skovejer.

De Skovdomainer, som ifølge det foran omtalte Lovforslag paatænkes afhændede, ere to fuldstændige Distrikter, nemlig det petersgaardske i Sydsjælland og det buderupholmske, der udgjør en Del af den betydelige Kold Skov i det nordlige Sjælland et Par Mil Syd for Aalborg, fremdeles samtlige Statsstove paa den nordlige Del af Falster og endelig nogle mindre Skovstrækninger i Nordsjælland. Da det er at vente, at Lovforslaget vil blive vedtaget*), og da Skovsalg i det Større hidtil have været meget sjældne her i Landet, saa at en almindelig Mening om Skovejendommens Værdi i Handel og Bandel vanskelig har kunnet danne sig, turde nogle orienterende Bemærkninger i denne Retning netop i Øjeblikket ikke være uden almindelig Interesse, saavist som de Værdier, hvorom Talen her kan blive, ingeniunde ere ubetydelige. Jeg skal derfor i det Følgende tillade mig at henlede Opmærksomheden paa de mest fremtrædende Hovedpunkter, som maa være afgjorte, inden man kan danne sig nogen paalidelig Forestilling om disse Ejendommens virkelige Værdi; og af de herhenhørende Undersøgelser vil det da formentlig tillige fremgaa, at den nuværende Indtægt ingeniunde afgiver nogen paalidelig Maalestof for Værdien.

Den simpleste og hyppigst anvendte Fremgangsmaade til Bestemmelsen af en given Ejendoms Værdi bestaaer nemlig i at kapitalisere den aarlige Renindtægt, eller, naar denne er en variabel Størrelse, Middeltallet af Renindtagterne i en Række paa hinanden følgende Aar. Ville vi anvende denne Methode til Beregningen af de foreliggende Skovejendommens Værdi, maatte altsaa den aarlige Renindtægt, de i den senere Tid have givet, kendes. Ifølge Statsregnskabet for Finantsaaret 18⁶⁶/₆₇

*) Dette er nu skeet.

var i dette Aar paa Petersgaards Distrikt Bruttoindtægten 23,813 Rd. og Udgiften 12,327 Rd., paa Buderupholms Distrikt Bruttoindtægten 10,850 Rd. og Udgiften 6,370 Rd. Indtægtsoverskuddet var altsaa paa førstnævnte Distrikt 11,486 Rd., paa sidstnævnte 4,480 Rd., hvortil svarer Kapitalværdierne

$$11,486 . 25 = 287,150 \text{ Rd. og}$$

$$4,480 . 25 = 112,000 \text{ Rd.}$$

Det indsees imidlertid let, at et enkelt Aars Indtægtsoverskud er en temmelig usikker Grundvold for Værdiberegningen, og det vilde derfor være meget ønskeligt at kende Indtægten og Udgiften for en længere Aarrække, for deraf at finde et mere brugbart og paalideligt Middeltal. De tidligere Statsregnskaber indeholde imidlertid ikke saa detaillerede Oplysninger, men kun ganske summariske Angivelser af samtlige Indtægter og Udgifter ved Skovvæsenet uden nogen særlig Specifikation for de enkelte Distrikter. Herefter har Nettoindtægten af samtlige Statskove for de sidste 10 Aar i Gjennemsnit udgjort omtrent 223,000 Rd. aarlig. For det nævnte Finantsaar 18^{66/67} udgjorde den 267,000 Rd., hvoraf som anført 11,486 Rd. eller omtrent $\frac{1}{23}$ hidrører fra Petersgaard og 4480 Rd. eller næsten $\frac{1}{60}$ fra Buderupholms Distrikt. Antages nu et lignende Forhold for Gjennemsnitsudbyttets Vedkommende, faae vi et gjennemsnitligt, aarligt Nettoudbytte af Petersgaards Distrikt ved at tage $\frac{1}{23}$, af Buderupholms Distrikt ved at tage $\frac{1}{60}$ af det gjennemsnitlige aarlige Nettoudbytte af samtlige Statskove. Af Petersgaards Distrikt bliver det altsaa $\frac{223000}{23} = 9695,6$ Rd., af Buderupholms $\frac{223000}{60} = 3716,7$ Rd., eller med mere afrundede Tal af det første 9700 Rd., af det sidste 3700 Rd. Lægges disse Størrelser til Grund for Kapitaliseringen, fremkommer følgende Værdier: Petersgaard 9700 . 25 = 242,500 Rd., Buderupholm 3700 . 25 = 92,500 Rd. Da denne Beregningsmaades Rigtighed udelukkende beroer paa, at det Forhold, hvori de to paagjældende Distrikter hidrage til Totaludbyttet, gennem alle 10 Aar har været uforandret, indsees det let, at de fundne Tal ikke kunne gjøre Fordring paa

nogen høj Grad af Paalidelighed. Vi ere tilbøjelige til at tro, at de ved et nøjere Kjendskab til den virkelige Nettoindtægt vilde stille sig noget højere, og at man vilde komme Sandheden nærmere ved at tage Middeltallene mellem dem og de tidligere for 18^{66/67} fundne Tal. Men hvadenten den ene eller den anden af disse Værdistørrelser vælges, vil det snart vise sig, at de ere altfor lave og ingenlunde svarende til Distrikternes virkelige Værdier. Kladeindholdet af det petersgaardske Distrikt udgjør ifølge Statshaandbogen 1751 Tdr. Land, af det buderupholmske Distrikt 3383 Tdr. Land, Værdien af det første vilde altsaa kun udgjøre $\frac{242500}{1751} = 138,5$ Rd. pr. Td. Land og af det sidste endog kun $\frac{92500}{3383} = 27,3$ Rd. pr. Td. Land; men Materialforraadets Værdi maa paa begge Steder idetmindste kunne sættes til 200 Rd. pr. Td. Land, saa at man ved at sælge for den nævnte Pris ikke engang vilde faae Træmassen endfjige Jordbunden betalt. Deraf følger, at den brugte Buroderingsmaade ikke er anvendelig i nærværende Tilfælde eller overhovedet i noget Tilfælde, hvor Indtægtsoverskuddet ikke er stort nok til at dække Renten af de i den paagjældende Bedrift staaende Kapitaler. Man maa derfor her ad anden Vej søge at komme til Kundskab om den virkelige Værdi, navnlig ved at undersøge og vurdere de enkelte i Produktionens Tjeneste samvirkende Kapitaler, blandt hvilke i nærværende Tilfælde Materialforraadet og Jordbunden ere de vigtigste, hver for sig, og under den saaledes fundne Værdi bør man ikke uden tvungende Nødvendighed sælge, da ethvert Salg til lavere Pris nødvendigvis maa medføre større eller mindre Tab. En saadan Fordring lod sig vistnok ikke opstille, hvis det virkelig forholdt sig rigtigt, hvad man i en endda ikke saameget fjærn Fortid temmelig almindelig paaftod, at Skovbrug som saadant ikke kan og heller ikke behøver at forrente sig; men en saadan Paaftand lader sig i vore Dage ligeoverfor en sundere og rigtigere økonomisk Indsigt næppe mere forsvare. At man er kommet til at opstille samme forklares dog let derved, at Skovbrugslæren, da den begyndte at udvikle sig, som naturligt og rimeligt var først fæstede Opmærksomheden paa de ødelagte og

forhuggede Skoves Regeneration og paa Frembringelsen af smukke og anseelige Bevørgninger. Efterhaanden som Larens økonomiske Side ogsaa blev fremdraget og bearbejdet, saae man vel, at de Methoder, hvorved man søgte at opnaa dette, vare for kostbare, og at de antagne Driftsmaader ikke svarede Regning, men man kunde dog som oftest alligevel ikke beslutte sig til at opgive samme i Betragtning af de smukke Resultater, hvortil de allerede havde ført og for Fremtiden lovede at ville føre; de herlige hundredaarige Bevørgninger, de prægtige stuggefulde Bøge sejrede over de tørre Beregninger, og man trøstede sig som sagt med den i vore Øren rigtignok højst besynderligt klingende Sætning, at Skovene vare til for deres egen Skyld, og at deres Drift derfor ikke behøvede at svare Regning.

Det uholdbare i en saadan Betragtningssmaade maatte dog snart blive indlysende, saavist som en Industri, der drives med uafbrudt Tab, er en Uting, der kun kan holdes i Live ved kunstige Midler; og derfor erkjendes det vistnok nu ogsaa af de Fleste, at Vedproduktionen ligesaavel som enhver anden Produktion maa kunne drives med Fordel, ligesom det ogsaa begynder at gaa op for Skovvennerne, at en rentabel Drift er den eneste sikre Grundvold, hvorpaa Skovenes fortsatte Bestaaen kan bygges.

Naar det imidlertid alligevel er en afgjort Kjendsgjerning, at Skovbruget paa mange Steder endnu ikke betaler sig, da har dette sin Grund i flere forskjellige samvirkende Omstændigheder, blandt hvilke Skovtvangen og en uensigtsmæssig Driftsmaade vel maa ansees for de vigtigste; men fordi et givet Skovbrug saaledes for Øjeblikket kun giver et ringe Nettoudbytte vilde det dog formentlig være urigtigt at bestemme de paa gjældende Skoves Værdi udelukkende herefter; thi Nettoudbyttet vil rimeligvis med Tiden stige betydeligt, ja i mange Tilfælde maaske endog strax kunne bringes ikke lidet op alene ved Indførelsen af en mere rationel Drift; og hertil bør der formentlig ved Værdiansættelsen tages tilbørligt Hensyn. Kan Staten ikke opnaa en i Overensstemmelse hermed forhøjet Pris for de

Skovstrækninger, den agter at afhænde, vil der ingen tilstrækkelig Opfordring være til at sælge; thi naar Renten af den ved Salget vundne Kapital dog alligevel ikke er større end Rentindtægten af Skovene, kan man ligesaagodt foreløbig beholde disse, ja man vil uden Tvivl endog gjøre rettest i at beholde dem, da Indtægten af samme, som alt anført, rimeligvis med Tiden vil stige, hvilket derimod ikke kan forudsættes om Renten af den ved Salget indkomne Pengeskapital. Skovene kunne sammenlignes med et Statspapir, der er sikkert nok, men alligevel for Øjeblikket staaer lavt; et saadant sælger man ikke uden tvungende Nødvendighed, men gemmer det hellere til dets Cours igjen stiger.

Tre Aarsager kunne samvirke til at give de her omhandlede Skovejendomme en højere Værdi: 1) Driftsudgifternes Indskrænkning, 2) Bedpriserne Stigen og 3) en Forøgelse af det aarlige Vedudbytte; men Spørgsmaalet er kun, om der er grundet Anledning til at vente, at nogen af disse Aarsager virkelig ville træde i Virksomhed.

Hvad nu for det Første en Indskrænkning af Driftsomkostningerne angaaer, da er det vel muligt, at nogen Besparelse kan indføres i enkelte Retninger; men af stor Betydning vil samme dog neppe kunne blive; og da Arbejdslønnen rimeligvis paa den anden Side med Tiden vil stige, tør man næppe gjøre Regning paa nogen Nedsættelse af Driftsudgifterne, men maa snarere være belavet paa en Forøgelse af samme, saalænge Skovene ere i Statens Besiddelse. Anderledes vil Sagen derimod stille sig, naar de gaa over i private Hænder, idet en privat Mand altid vil kunne indrette Driften billigere, end dette er muligt for Staten, og til en saadan Formindsættelse af Driftsudgifterne kan der derfor vel tages Hensyn ved Fastsættelsen af Skovenes Salgsværdi.

Betragte vi dernæst Bedpriserne, hvis Stigen selvfølgelig ogsaa vil bringe Skovenes Værdi til at stige, da kan det naturligvis ikke med afgjørende Visshed siges, hvorledes disse ville stille sig i Fremtiden; men man kan dog stræbe at danne sig en Fore-

stilling om dem dels ved at slutte fra Fortidens Priser, dels ved at undersøge, om der i en nærmere eller fjærnere Fremtid kan ventes nogen væsentlig Forandring i Konjunkturerne for Træhandelen.

Nedenstaaende Tabel giver en Oversigt over Priserne paa Bøgefløvebrænde i de sidstforløbne 15 Aar:

paa Petersgaards Distrikt,		paa Buderupholms Distrikt,	
pr. Favn,		pr. Favn,	
opstøvet:		opstøvet:	paa Roden:
18 ⁵² / ₅₃	7 Rd. 9 β.	3 Rd. 12 β.	3 Rd. 41 β.
18 ⁵³ / ₅₄	7 — 90 -	6 — 17 -	4 — 8 -
18 ⁵⁴ / ₅₅	8 — 45 -	4 — 94 -	4 — 3 -
18 ⁵⁵ / ₅₆	10 — 22 -	7 — 95 -	5 — 17 -
18 ⁵⁶ / ₅₇	13 — 16 -	7 — 11 -	6 — 6 -
18 ⁵⁷ / ₅₈	11 — 54 -	6 — 25 -	5 — 71 -
18 ⁵⁸ / ₅₉	8 — 1 -	3 — 90 -	5 — 7 -
18 ⁵⁹ / ₆₀	7 — 36 -	4 — 78 -	4 — 61 -
18 ⁶⁰ / ₆₁	9 — 26 -	7 — 24 -	5 — 60 -
18 ⁶¹ / ₆₂	12 — 52 -	5 — 76 -	6 — 35 -
18 ⁶² / ₆₃	9 — 73 -	5 — 2 -	5 — 59 -
18 ⁶³ / ₆₄	7 — 86 -	4 — 46 -	5 — 95 -
18 ⁶⁴ / ₆₅	10 — 26 -	5 — 82 -	5 — 45 -
18 ⁶⁵ / ₆₆	9 — 94 -	5 — 90 -	6 — 41 -
18 ⁶⁶ / ₆₇	9 — 24 -	5 — 3 -	5 — 60 -

Mellem de enkelte Aar kunne Priserne, som det af Tabellen sees, variere temmelig betydeligt; men i det Hele taget har der i det Tidrum, den omfatter, paa intet af Distrikterne fundet nogen væsentlig Stigen eller Dalen Sted, hvilket vil vise sig tydeligere, naar Middelpriiserne for hvert af Tidrummets 3 Femaar søges.

Middelpriisen pr. Favn:

paa Petersgaards Distrikt,		paa Buderupholms Distrikt,	
opstøvet:		opstøvet:	paa Roden:
i Femaaret 18 ⁵² / ₅₇	9 Rd. 36 β.	5 Rd. 84 β.	4 Rd. 55 β.
— 18 ⁵⁷ / ₆₂	9 — 72 -	5 — 58 -	5 — 46 -
— 18 ⁶² / ₆₇	9 — 41 -	5 — 25 -	5 — 81 -

Paa Petersgaard's Distrikt var Middelpriisen, som det vil sees, højest i 2det Femaar og lavest i 1ste, men kun ubetydeligt højere i 3die; paa Buderupholms Distrikt vare Middelpriiserne derimod gjennem alle tre Femaar jævnt dalende for opskovet og jævnt stigende for uopskovet Træ, saaledes at Prisen for dette sidste i 3die Femaar endog var 56 β højere pr. Favn end for det første. Denne tilsyneladende Urimelighed, der forøvrigt ingenlunde er enestaaende for dette Distrikt, forklares let, naar det betænkes, at Bonden, der her sædvanlig er Rjøberen, ved at modtage Træet helt, ofte kan finde mangt et Stykke Gavntræ, som ikke kan udsøges i den opstovede Favn, medens han paa den anden Side ikke behøver at vurdere sit eget Arbejde med Fældningen ret højt, naar der fra Skovvesenets Side blot sørges for, at han kan udføre samme paa en Tid, da han ellers ikke har megen Brug for sin Arbejdskraft. Taxationen af det staaende Træ er derhos som oftest temmelig rundelig, og Toppen regnes i Reglen slet ikke med, saa at man ved at kjøbe Træet paa Roden ikke alene faaer brugbarere, men ogsaa kan gjøre temmelig sikker Regning paa at faae mere Træ, end ved at kjøbe det i opskovet Tilstand, og derfor ogsaa nok kan staa sig ved at betale det noget dyrere.

Den paafaldende store Forskjel mellem Priserne paa de to Distrikter hidrører derfra, at det ene har en for Affætningen overordentlig gunstig, det andet en meget ugunstig Beliggenhed, og maaske Grunden til at den Stigen i Træpriserne, som ellers paa andre Steder har fundet Sted, ikke har viist sig her netop maa søges i disse samme Omstændigheder, idet den lette Affætning paa det ene Sted tidlig har fremkaldt en forholdsvis høj Pris, der senere ikke let kunde overstrides, medens derimod den vanskelige Affætning paa det andet vedblivende maatte holde Prisen lav. Paa Petersgaard ville Priserne rimeligvis først vedvarende stige, naar Træet i Almindelighed faaer en højere Værdi enten ved en Udvidelse af Affætningskredsen eller ved en Aftagen af Træproduktionen i det Hele og Store. Paa Buderupholm er det derimod i høj Grad sandsynligt, at

den nordjyske Jernbane til Aalborg, der gennemskærer Distriktet, vil foranledige en betydelig Forøgelse af Skoveffekternes Værdi, idet disse paa Jernbanen med Lethed ville kunne udføres til fjærnere liggende træfattige Egne. Hvor stor denne Stigen vil blive er det vel ikke muligt forud med Bestemthed at afgjøre, men at den i alle Tilfælde vil blive saa stor, at man ikke vel vil kunne undlade at tage Hensyn til den ved Ansættelsen af Distriktets Værdi, synes i al Fald hævet over enhver Tvivl.

Hvorvidt en større Indflydelse paa Træpriserne kan ventes gennem forandrede Handelskonjunkturer beroer paa flere forskellige Omstændigheder, blandt hvilke Forbedringen af Kommunikationsmidlerne, hvis Betydning specielt med Hensyn til det buderupholmske Distrikt allerede er fremhævet, og ved Siden deraf mulige, hidtil ukjendte nye Anvendelser af Træet, hvorved Efterspørgslen efter samme vil tiltage, her særlig fortjener at nævnes; men størst Indflydelse i denne Henseende vil dog uden al Tvivl Skovvangens Afløsning have. Denne Forholdsregel, der vel ifjor blev opgivet, men, efter den hele Retning vor økonomiske Udvikling har taget, dog næppe vil lade vente ret længe paa sig, vil rimeligvis fremkalde en total Omvæltning i Skovbrugsindustrien her i Landet. Man vil da ikke vedblive at dyrke Skov uden paa saadanne Steder, hvor denne Dyrkningsmaade lønner sig bedre end Agerbrug, og dette vil idetmindste foreløbig, indtil man kommer rigtig igang med at plante Skov paa den flette Jord, have en betydelig Indskrænkning af det nuværende Skovareal og følgelig ogsaa en Formindskelse af den aarlige Bedproduktion til Følge, hvilket igjen vil medføre en Stigen af Bedpriserne og en forøget Værdi af Skovene. Men overalt, hvor Skovene staa paa god Agerjord, vil deres Værdi ved Skovvangens Afkøbselse endog stige i et langt stærkere Forhold, idet Kornproduktionen paa saadanne Lokalteter er langt fordelagtigere end Bedproduktionen. Heraf følger at man ikke kan danne sig nogen bestemt Mening om en Skovs Værdi, saalænge Spørgsmaalet om Skovvangens Afløsning er uaf-

gjort, om man end med Visshed kan forudsæ, at Gjennemførelsen af denne Reform vil bringe Værdien til at stige meget betydeligt. Men saameget maa i al Fald anses for hævet over enhver Tvivl, at den nuværende Kenindtægt med en saadan Eventualitet i nær Udsigt ikke paa nogen Maade kan afgive et fyldestgjørende Grundlag for Værdiansættelsen. Man kunde maaste hertil sige, at Staten jo kan hæve Fredskovtvangen for de Skovstrækninger, som udbydes til Salg, hvorved den paa-pegede B nsf lighed ved Værdiansættelsen fj rnes samtidig med at Udsigten til et fordelagtigt Salg forøges; men dette vilde formentlig alligevel ikke være rigtigt. Dels vilde det nemlig være ubilligt mod de private Skovejere, om Staten tiltog sig selv en Ret, som den nægte de disse, dels turde det være mindre heldigt ved deslige, delvise Afgjørelser at foregribe Skovtvangsafl sningsfagens endelige Ordning, idet samme paa Grund af de saaledes skabte Pr cedenter let kunde blive mindre tilfredsstillende end  nsf ligt er med en saa overordentlig vigtig landøkonomisk Reform.

Den tredie af de forannævnte Aarsager til en mulig Stigen af en given Skovejendoms Værdi, nemlig Forøgelsen af det aarlige Vedudbytte, er vigtig nok til ogsaa at fortjene en nærmere Prøvelse.

Enhver omhyggelig Jagttager af Skovbrugsl rens og det praktiske Skovbrugs Udvikling vil have lagt Mærke til, at begge for Njeblikket befinde sig i en Gj rings- og Overgangsperiode. Det Gamle fra Fædrene overleverede tilfredsstillende ikke mere, og man famler endnu i Balget af det Ny; men saameget synes dog afgjort, at en væsenlig og gennemgribende Modifikation i Skovenes Behandling maa gjennemføres, dersom der i Fremtiden overhovedet skal være Tale om Skovbrug. Man har indseet eller dog i det mindste begyndt at indsee, at Vedproduktionen ligesom enhver anden Produktion maa drives efter rigtige økonomiske Grundsætninger, og man stiller nu den bestemte Fordring til et vel ordnet Skovbrug, at det virkelig skal svare Regning, idet Indtægten ikke alene skal dække Driftsom-

kostningerne, men ogsaa Renterne af alle til Produktionen medvirkende Kapitaler. Dette vil imidlertid med de nuværende Bedpriser næppe kunne stee uden en betydelig Reduktion af disse Kapitaler, navnlig af Materialforraadet, hvilket atter er ensbetydende med en Nedsætning af Omdriften betydeligt under den Grændse, som hidtil har været anseet for den laveste. At man derfor ikke behøver at give Afkald paa Produktionen af Træer af store Dimensioner er en Selvfølge, da Intet er til Hinder for at overholde enkelte Træer eller enkelte mindre Partier af Træer gennem to eller flere Omdrifter for at tilfredsstille Trangen til saadanne store Træsortimenter, for hvilke man netop først da, naar Produktionen holdes indenfor de ved Efterspørgslen betegnede Grændser, kan vente at opnaa en til deres Frembringelsesomkostninger svarende Pris. Om det aarlige Bedudbytte paa denne Maade bliver større, end det tidligere var ved den højere Omdrift, beroer paa, om man ved Nedsættelsen er kommet den Alder, hvori den paagældende Træart sædvanlig opnaaer sin største aarlige Gjennemsnitstilvæxt, nærmere eller ikke. I Almindelighed vil dette være Tilfældet, da de fleste hidtil brugte Omdriftsaldere overskride denne Grændse; men selv om Bedudbyttet ikke i absolut Forstand bliver større, vil det dog upaatvivlelig voxe i Forhold til Materialforraadet, og altsaa betinge en bedre Forrentning, hvorpaa det dog til syvende og sidst her fornemmelig kommer an.

Omdriftens Nedsættelse er dog ikke det eneste Middel, man har tænkt sig bragt i Anvendelse for at tilvejebringe den fornødne økonomiske Ligevægt i Skovbrugsindustrien; ogsaa paa Skovenes Tilblivelse har man henvendt Opmærksomheden og søgt at udfinde billigere Kulturmetoder for at formindske og indskrænke Kulturudgifterne saa meget som muligt. Man har saaledes foreslaaet, at lade den billigere Saaning afløse den langt kostbarere, men alligevel for Tiden mest anvendte Plantning, eller at kombinere Dyrkning af Landbrugsprodukter med Skovdyrkingen for ved det saaledes vundne Extraudbytte helt eller delvis at dække Kulturomkostningerne. Denne sidste Fremgangsmaade

har allerede tidligere været forsøgt paa flere Steder, dog uden ret at svare til Forventningerne og uden nogensinde at have kunnet vinde almindelig Udbredelse; men i den nyeste Tid har man ikke destomindre paany draget den frem i Erkjendelsen af den store økonomiske Betydning, der med Rette maa tillægges Kulturudgifterne, idet disse i det lange Tidsrum, der forløber fra Anlægget af Skoven til dens Benyttelse, med Renter og Renters Renter kunne voxe op til en meget betydelig Sum, der ofte især ved høje Omdrifter kan være større end hele Indtægten. Det maa derfor tilvisse erkjendes, at en Indskrænkning af Kulturudgifterne til det mindst mulige, hvad enten det nu steer paa en af de omtalte eller paa en ganske anden Maade, maa henregnes blandt Skovbrugsindustriens vigtigste Opgaver.

I skarp Modsatning til den her antydede Betragtningssmaade af Sagen staaer en anden, der i den allernyeste Tid paa enkelte Steder har søgt at gjøre sig gjældende. Ifølge samme skal man ved en meget omhyggelig Behandling af Foruden stræbe at fremskynde Træernes Væxt for derved at vinde et større og tidligere faldende Udbytte. Hvorvidt dette imidlertid vil blive saa meget større, at denne intensivere Dykningsmaade virkelig, naar Alt tages i Betragtning, vil vise sig fordelagtig, er vistnok endnu temmelig tvivlsomt, ihvorvel nogle i den angivne Retning gaaende Forsøg, der i den nyere Tid skulle være anstillede i Holland, synes at have ført til gunstige Resultater.

Men hvad enten man naaer Maalet paa en af de her nævnte Maader eller nødes til at søge at udfinde andre, saa meget er da i al Fald tydeligt, at man ikke længere føler sig tilfredsstillt ved den Maade; hvorpaa Skovbruget hidtil som oftest har været drevet, og ikke mere vil lade sig nøje med den hidtil saa almindelige mangelfulde Forrentning af de i samme staaende Kapitaler. Troen paa det Gamles Rigtighed er svækket, og det ny har endnu ikke arbejdet sig frem; men skjønt det under saadanne Omstændigheder ganske vist ikke er let med Sikkerhed at bestemme Skovejendommens virkelige Værdi, maa dog saa-

meget ansees for afgjort, at Værdibestemmelsen ikke kan grundes paa den nuværende altfor lave Kenindtægt.

Saa vist som det derfor, efter hvad vi i Begyndelsen søgte at udvikle, er i fuld Overensstemmelse med sunde statsøkonomiske Grundsætninger, at Ministeriet søger Bemyndigelse til at afhænde de ofte omtalte Statsskove, saa vist synes det ogsaa, at en saadan Bemyndigelse af de foran fremsatte Grunde netop for Øjeblikket maa benyttes med Forsigtighed og Varsomhed, da Skovenes Værdi, som foran viist, rimeligvis i Løbet af ganske faa Aar ville undergaa store Forandringer og paa sine Steder maaske endog ville stige til mere end det Dobbelte.

Jordens Dyrkning med Dampkraft.

Foredrag, holdt i det kgl. Landhusholdningssekskab d. 18de Marts 1868,
af J. G. la Cour.

Den tekniske Side. Fowlers Apparater; System med 2 Lokomobiler; med 1 Lokomobil og 1 eller flere Antre; Patentankeret, Landtridsen; et enkelt Vindeapparat. Redstaber; Ballanceplov, Ballancegrubber o. fl. Smiths System; Grundene til dette; Redstaberne, der anvendes. Howards Apparater; System med 2 Lokomobiler; Kreds-system; Grubberen; Undergrundsroderen. — Priser paa de forskjellige Sæt Redstaber. Sammenligning mellem de 3 Fabrikanters Apparater. — Den økonomiske Side. Det Areal, der kan dyrkes pr. Dag. Udgiften pr. Td. Land. Goderne, der følge med Dampdyrkingen; Jordens Behandling i rette Tid; dybere Bearbejdning; stigende Udbytte; Besparelsen af Hestekraft; dygtigere Arbejdere o. s. v. Ulemper; stor Anstøffelskapital; Nydning af Sten; Anlæg af Beje; Mangel paa Digtighed.

Dampdyrkingen har i de sidste Aar vakt saa megen Opsigt og vundet saa megen Udbredelse navnlig i, men dog ogsaa udenfor, dens Fødested, England, at der forekommer mig at være Grund til at fremsætte og undersøge det Spørgsmaal, om Tiden endnu ikke er kommen til at indføre den i det danske Agerbrug. Spørgsmaalets rette Besvarelse afhænger imidlertid af en saa stor Mængde yderst vigtige Momenter og Faktorer og fordrer et saa nøje og grundigt Kjendskab til det praktiske Agerbrugs mangesidige Forhold, foruden stor Fortrolighed med Maskiners Brug i Almindelighed og med de ulige Dampdyrkningsapparaters Indretning, Virkemaade, Fortrin og Mangler i Særdeleshed, at det vilde være en Misforstaaelse af mine egne Evner og Kræfter, om

jeg tillod mig strax at fremsætte nogen bestemt Mening i saa Henseende. Min Opgave maa nærmest være den, at fremstille de forskjellige Systemer, som hidtil have vundet en saadan Udvikling og et saadant Fodfæste blandt de praktiske Landmænd i England, at de, om end ikke afsluttede, dog maa siges at arbejde sig frem ad de rette Veje, samt at gjøre opmærksom paa de Goder, der naaes ved, og paa de Ulemper, der følge med Dampdyrkningens Indførelse, og det maa da overlades til selve de praktiske Landmænd her i Landet at afveje den Indflydelse, som deres lokale Forhold og individuelle og økonomiske Hjælpe-midler nødvendigvis maa have paa Spørgsmaalets Besvarelse, thi man kan maaske nok sige, at saa af de nyere Foranstaltninger i Agerbruget have havt en saa pludselig og mangezijdig Indflydelse paa de enkelte Momenter i Gaardenes Drift, som en vel gennemført Indførelse af Dampens Anvendelse i Mark og Gaard.

Jeg skal først tillade mig at fremsætte de ulige Systemer, der følges, og som sagt indskrænke mig til de allerede anerkjendte, nemlig Fowlers, Smith's og Howards. Vel benyttes ogsaa andre, af hvilke jeg skal nævne Colemans & Mortons, men de ere endnu kun saa enkeltvis bragte i Anvendelse, at der ikke for Tiden kan udtales nogen almindelig Mening om dem.

Fowlers Apparater.

Grundstenen til Dampdyrkning blev paa en Maade lagt ved Landmandsmødet i Exeter 1850. Allerede tidligere havde man vel paa forskjellig Maade søgt at løse Problemet, som f. Ex. ved at lade Lokomobilet bevæge sig frem og tilbage over Marken paa selvbevægelige Skinner og paa denne Maade direkte trække det arbejdende Redskab efter sig, eller ved at lede Dampnen gennem lange Rør fra en faststaaende Dampkjedel til den arbejdende og sig bevægende Maskine; — men den Benyttelse af en Vinde, til at gjøre den anvendte Kraft intensiv, og af et Fjernreb til at overføre den saaledes forstørrede Kraft til

et fjernt fra Binden arbejdende Redskab, saaledes som John Fowler ved det nævnte Møde fremviste den ved sin Drainplov, gav Røglen i Hænde til den Retning, hvori alle senere Dampdyrknings-systemer have arbejdet. Ved Landmandsmødet i Lincoln 1854 benyttede han for første Gang Dampkraft istedetfor Hestekraft til ved Hjælp af Binden og Jernrebet at trække Drainploven, og Bedømmelseskomiteen udtalte da i sin Rapport: „Prøverne med disse svære Redskaber kunde ikke undlade at vække stor Interesse. En lille 6 Hestes Dampmaskine udførte med Lethed det samme Arbejde som i det Mindste 150 Heste ved direkte Anvendelse af Trækraften, idet den trak dette store Drainingsapparat igennem Jorden uden mindste Standsning eller Uregelmæssighed. Sikker vil denne Maade at benytte Kraften kunne faae en mer'e almindelig Anvendelse, og vi anbefale indtrængende denne Ide til vore Ingeniørers og Mekanikers Overvejelse.“

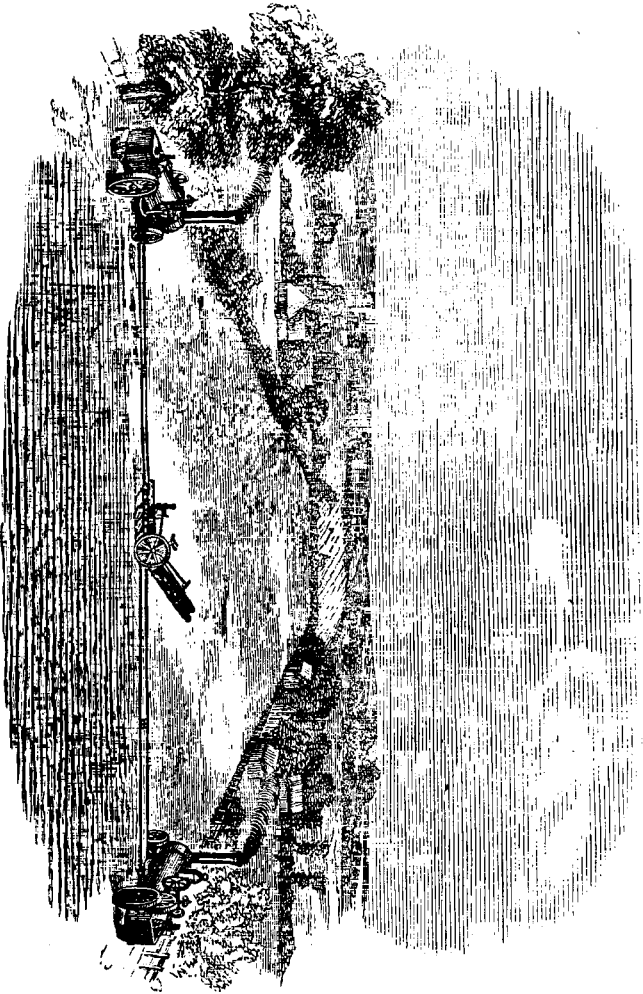
John Fowler lod ikke Ideen ligge Brak; gennem en Mængde Forsøg, nye Konstruktioner, store Offre og mange Støffelser arbejdede han ufortrødent paa at gjøre Dampkraften praktisk anvendelig til Jordens Dyrkning, og efter hans Død, for 2—3 Aar siden, har hans Broder Robert Fowler med samme Energi fortsat Arbejderne ved den Fabrik, som John Fowler i dette Njemed grundlagde i Leeds kun 6 Aar før sin Død, og som nu beskæftiger over 1000 Arbejdere. Resultaterne af disse Bestræbelser have ført til, at der nu ere flere hundrede af Fowlers Dampdyrkningsapparater i Gang i England, og at de, alt efter de Forhold, hvorunder de skulle anvendes, kunne faaes af ulige Størrelser og indrettede efter følgende 3 Systemer:

1ste System: 2 Lokomobiler, (Fig. 1*). Mellem 2 selvbevægelige Lokomobiler, hver bevægende sig langs sin Side af Marken, arbejder Ploven eller Grubberen saaledes, at kun det Lokomobil trækker, mod hvilket Redskabet bevæger sig, imedens da det andet

*) Markernes Bredde paa denne og flere af de følgende Tegninger er trængt sammen for at faae Plads til at vise alle Apparaterne i Virksomhed.

Lokomobil blot vinder sit Kæb af for at være færdig til at trække, naar Pløven har naaet den modsatte Side af Mark-

Fig. 1. Foulders System med 2 Lokomobiler.

ten. De 2 Lokomobiler ere til 14 eller 10 eller 8 Hestes Kraft hver. Det tilsvarende Krafttab ved at have Damp

oppe paa 2 Lokomobiler, skjøndt kun det ene ad Gangen benyttes, viser sig i Virkeligheden at være betydelig mindre, end man antager, og paa den anden Side er det en stor Fordel, som intet af de følgende Systemer har, at den virkende Kraft altid overføres direkte paa Redskabet, der bruges, uden først at passere Vinder.

En anden Maade, hvorpaa ogsaa 2 Lokomobiler benyttes, er ved at ombytte den ene Vinde under Lokomobilerne med en saakaldet Tandtridse (Clipdrum; see nedenfor, Fig. 4, a), og da lade Kraften fra begge Lokomobiler virke samtidig, den ene direkte paa Redskabet, den anden omkring den førstes Tandtridse. Paa denne Maade kan man nøjes med mindre kraftige Lokomobiler, — 2 til enten 10, 8 eller 7 Hestes Kraft.

Fordelene, der knytte sig til Benyttelsen af 2 Lokomobiler, ere, foruden de allerede nævnte, at de, da de ere selvbevægelige, uden Hestekraft kunne føre sig selv og alle de Redskaber, der bruges, fra den ene Mark til den anden, fra den ene Gaard til den anden, og at Jernrebene holdes saa stramme, at der kun behøves saa Rebholdere paa Marken. I Virkeligheden vil det vise sig, at der med dette System arbejdes billigere end med de andre, men Hovedulempen ligger i den store Anskaffelsesudgift, der kun gjør det økonomisk anvendelig, hvor man enten har 2 Gaarde, der hver især har Brug for et Lokomobil, naar de ikke bruges ved Dampdyrkningen, eller hvor det er en Entreprenør, der ejer Maskinerne, og da ved Hjælp af dem dels selv kan besørge sine Apparater flyttede fra Gaard til Gaard uden at kræve Hestehjælp af Landmændene, dels i de Tider, der ikke pløjes, kan leje sine Lokomobiler ud til forskjellige Gaarde.

2det System: 1 Lokomobil og 1 eller flere Ankre, Fig. 2. Ved dette bruges kun eet Lokomobil paa 14 eller 10, sjældent kun paa 8 Hestes Kraft, der trækker sig selv frem langs den ene Side af Marken ved Hjælp af et Anker, nedrammet foran det; det andet Lokomobil erstattes af Fowlers selvbevægende Patent-Anker, omkring hvis store Skive, der er 5 Fod i Diameter, Jerntouget bevæger sig. Dette Anker,

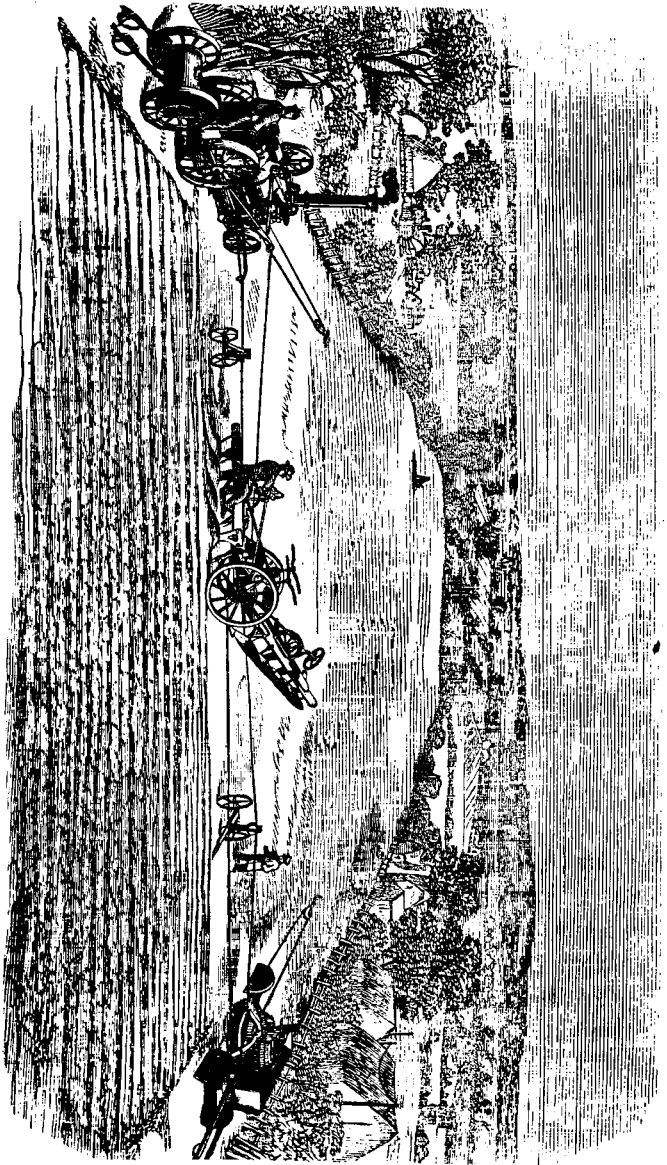

Fig. 2. Foulers Søfem med 1 Kofemobil og Patentanker.

der sees i forstørret Maalestof i Fig. 3, fastholdes mod det Sidetræk, der udøves paa det, af de 6 skarpe Hjulskiver, der skjære ned i Jorden, og bevæger sig frem ad Forpløjningen under Arbejds Gang ved at den store Skive, hvorom Serntouget gaaer, paa sin Axe har et Tandhjul, der kan gribe ind i et lille Tandhjul med en Walse, hvorom da det Serntoug vindes, der med sin anden Ende er fastgjort til en Støtte eller et simpelt Anker fremme i den Retning paa Forlandet, hvorhenad det store Anker skal bevæge sig.

Tandtridsen (the Clipdrum), der paa Lokomobilet, Fig. 4, er betegnet med Bogstav a, bestaaer i sin Omkreds af 2 Kredse af straat-
 affaarne bevægelige Tænder, der ved det mindste Tryk af Touget, naar dette bøjer sig ind mellem Tand-
 kredsene, strax klemme sig fast omkring dette

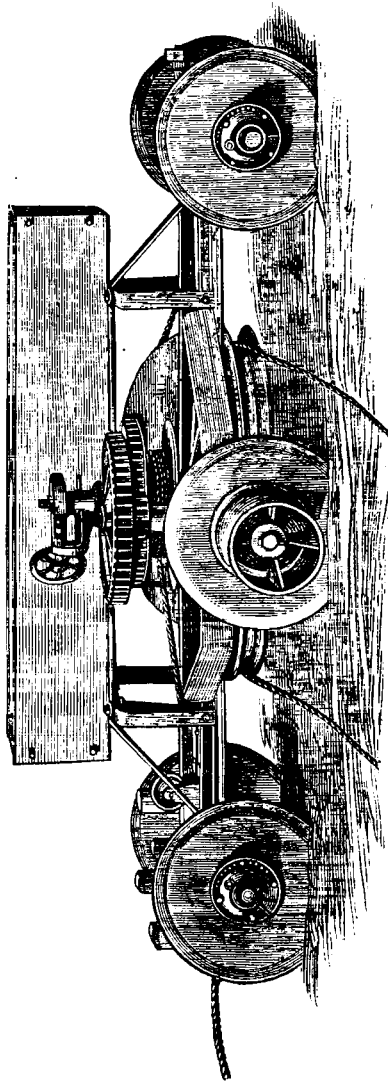
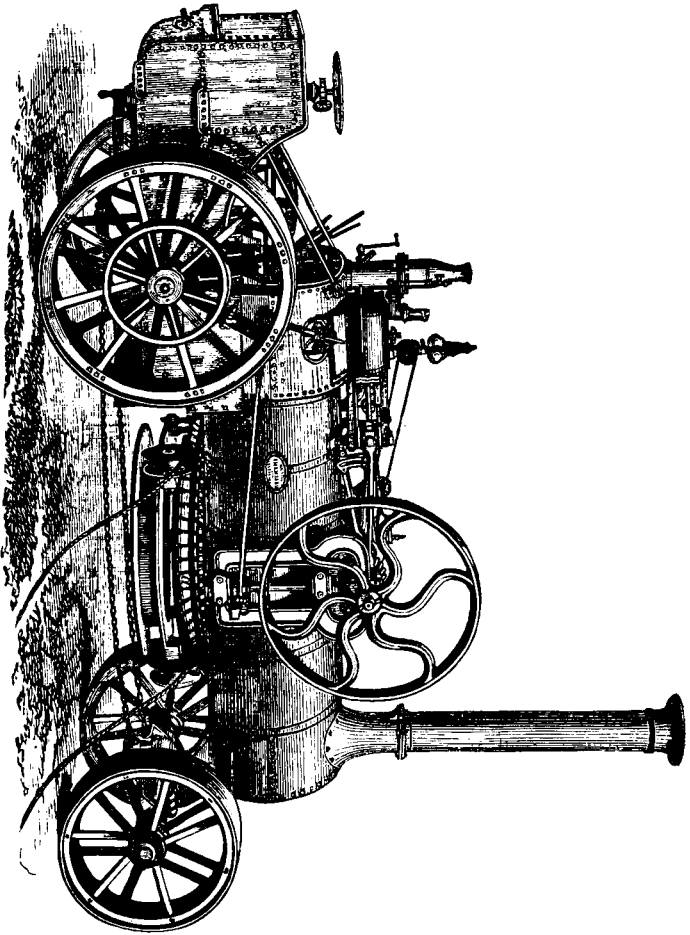

Fig. 3. Bowlers Patentanker.

og holde det saaledes urokket, indtil det paa den anden Side af
Tridsen atter forlader den for at gaa ud over Marken til det

Fig. 4. Fowlers Kolomobil med Tandtrille.

arbejdende Redskab. Ved denne overordentlig findrige og simple
Foranstaltning er enhver Slæben eller Gliden af Touget om-

kring Eridsen undgaaet, og tilmed lider Rebet mindre, fordi det for hver Gang, Ploven gaaer frem over Marken, kun bøjes en Gang paa hver Sted, og de hyppige Bøjninger, naar Louget skal vinde sig op omkring en Valse, stjerne netop Louget meget.

Naar Arbejdet er til Ende, og Patentankeret og Redstaberne skulle samles ovre ved Lokomobilet, besørger dette ogsaa hele dette Arbejde udført uden Hesthjælp. Patentankeret bringes da paa Hjul, men for at hæve det saa højt op over Jorden, at man kan komme til at sætte Hjulene paa det, anvendes en Højsfætte, over hvilken ogsaa Højsningen besørger af Lokomobilet, da Ankeret er altfor tungt til at kunne løstes ved Menneskekraft.

Bed at bruge 2 selvbevægende Patentankere i hver Side af Marken og lade Lokomobilet staa i et Hjørne af denne, undgaaes de Ulemper, der opstaa af blød Bund, bakket Jordsmon, eller uregelmæssige Marker, naar Lokomobilet skulde trækkes frem langs den ene Side af Marken; men Kraften virker altsaa ikke direkte og benyttes derfor ikke saa økonomisk. Dette System, der ligger til Grund for de fleste af Howards Apparater, vil blive omtalt under disse.

3die System: Et enkelt Bindeapparat. For de Landmænd, der allerede eje et almindeligt Lokomobil, og som derfor ikke ville anskaffe et saadant særlig konstrueret til tillige at virke ved Dampdyrkningen, har Fowler konstrueret en Binde, der ved en Rjæde uden Ende sættes i Forbindelse med Lokomobilet. Binden er forsynet med en Tandtridse, ligesom paa de ovenfor omtalte Lokomobiler, og trækker sig selv og Lokomobilet frem langs Markens Side samtidig med at Kraften enten omkring et Patentanker i den anden Side af Marken eller direkte trækker Redskabet tværs over denne, fra og til.

De Redstaber, som Fowler konstruerer til Brug ved hans Dampdyrkning, ere:

1. En Ballanceplow. Plovlegemerne ere fastgjorte til en Skraabom paa en saadan Maade, at man efter Ønske

kan give dem forskjellige Afstande, anbringe flere eller færre Plovlegemer eller ombytte dem med hans Graveplovlegemer, der ere korte og bestaa af et bredt Bryst, som foroven ender i fløvede Grene, (noget lignende som paa de nyere Kartoffeloptagningsplove); Jorden brækkes af de stejle Bryst, glider op ad disse, og vendes og skjæres, idet den falder ned over deres øverste bagerste Kant, saa den i hvert Fald kommer til at ligge udmærket udsat for Luftens Paavirkning. Selv i meget uren Jord vil Ukrudet ikke stoppe for Ploven, da Plovlegemerne ere anbragte paa den ydre Side af Bommen. Tidligere lavede han kun Plove med 2, 3 eller 4 Plovlegemer i hver Halvdel; nu laver han dem til lette Jorder med 6 eller 8 Plovlegemer i hver Halvdel. Fowlers Ballanceplov sees i Virksomhed i Fig. 1 og 2.

2. Balance-Grubberen er et fortrinligt Redskab til Dampdyrkning, men da det særlig skyldes Mr. Smith at have gjort opmærksom paa Grubningens Fortrin ved Dampdyrkingen, skal jeg først nærmere omtale disse ved Beskrivelsen af hans Apparater. Fowlers Balance-Grubber, Fig. 5, er meget stærkt konstrueret, hvilket i det Hele taget er et Særkjende for alle hans Redskaber, maaske tildels fordi hans Virksomhed indtil den sidste Tid væsentlig har drejet sig om at bygge Apparater for stærke Jorder. Indtil sidste Sommer var hans bredeste Grubber kun 6 Fod, men da konstruerede han til Brug ved lettere Jorder 3 nye Grubber af 10, 12 og 15 Fods Bredde. Bredden er da saa stor, at Redskabet ikke kan hvile paa Ballanceprincippet, thi den Ende af det, der er oppe af Jorden, vilde være saa tung, at den i Forbindelse med de stærke Svingninger og „Slag“, der lettere finde Sted i et saa bredt og svært Redskab, let vilde kaste den arbejdende Del ud af Jorden. Disse brede Grubber er derfor ikke dobbelt, men maa vendes ved Enden af hvert Træk, men dette steer meget let, thi ved en Kjæde, der hages i den bagerste Hjulaxel, hæves denne og de fleste Tænder let op af Jorden, idet det derværende Lokomobil langsomt gaaer lidt fremad, og Drejningen er da begyndt saa

meget, at den let fuldføres, naar nu Lokomotivet i den anden Ende af Marken begynder at trække Redskabet til sig ved det

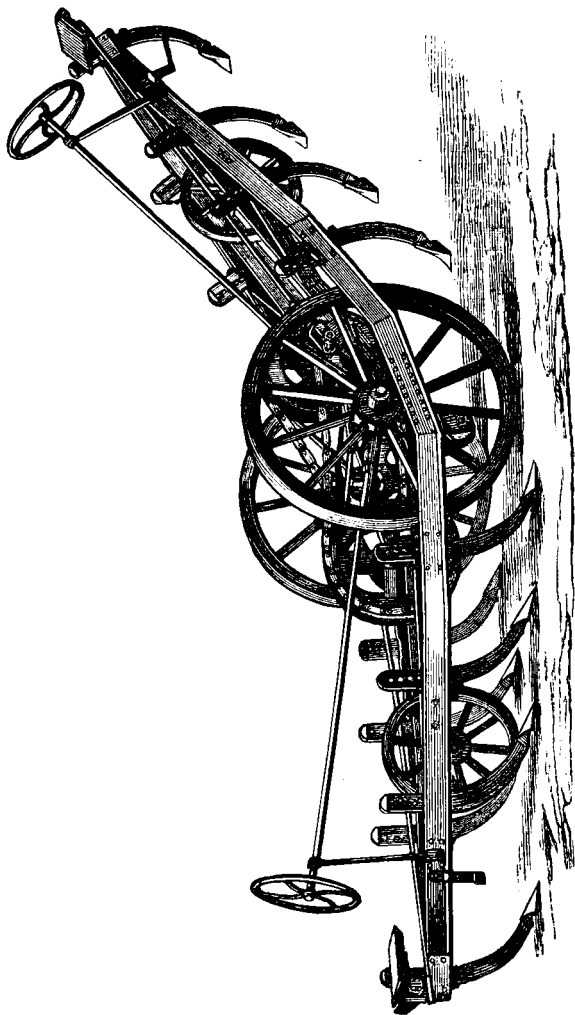

Fig. 5. Fomlers Balance-Grubber.

Serntoug, der er anbragt i Redskabets forreste Ende; man afhænger da Løstefjæden, Lænderne falde atter i Jorden, og Arbejdet kan forfattes.

3. En 15' bred Harve, der enten arbejder ene eller knyttes bag til Grubberen eller til Siden af Ploven, hvor Arbejdet er let, og man altsaa i Lokomotivet har Kraft nok til at harve, samtidig med at man pløjer eller grubber.

Foruden en Slags Undergrundsflo, der gaaer meget dybt, har Fowler desuden konstrueret til Brug for sine Dampapparater Tromler, Klumpeknusere (Clod Crushers), Korste Harver, Landpressere og kort sagt de fleste Redskaber, der bruges til Jordens Bearbejdning.

Smith's Apparater.

Det 2det Hovedsystem, jeg skal omtale, er Mr. Smith's, ikke fordi man hos ham, — der er Landmand, og som lader de enkelte Dele af de Apparater, hvorpaa han har taget Patent, forfærdige omkring hos Fabrikanter, — vil træffe meget udviklede Apparater, men jeg troer nok, man kommer Sandheden nærmest og yder ham den Ret, der tilkommer ham, naar man siger, at han er Faderen til det andet store System for Dampdyrkning, et System, der i de sidste 12—13 Aar, altsaa omtrent ligesaa længe som Fowlers, har arbejdet Side om Side med dette, og fremkaldt en ivrig Strid mellem de engelske Landmænd om hvilket System man bør følge, en Strid der endnu ikke er udkjæmpet, men som synes at føre til, at man finder det heldigst at lade begge Systemer arbejde Haand i Haand.

Fowler gif, som vi have seet, ved Grundlæggelsen af sit System ud paa at lave Damppløve og paa at lade Trækraften saa vidt mulig virke direkte paa Ploven ved at anvende selvbeargellige Lokomotiver. Smith gif derimod ud paa istedetfor at pløje Jorden at grubbe den og paa at benytte faststaaende Lokomotiver. Grundene hertil vare, hvad

Grubningen angaaer, følgende: 1) Ved at pløje Jorden, vender man den blot uden at faae den og Gjødningen, man har bragt paa den, saaledes blandet, som ved at grubbe den; 2) ved at fordybe Jorden med Plov bliver den døde Undergrund bragt op til Overfladen og afgiver ofte et yderst simpelt Bøgested for de fremspirende Sædekorn; ved Grubberen vil man derimod skjørne Jorden i en stor Dybde, altsaa bringe Luften ned til Underlaget istedetfor dette op til Luften, og man vil beholde sin gode Madjord til de unge Planter's første kraftige Udvikling; 3) ved Ploven vil man ganske vist for en Tid gemme en Del af Ukrudet, men en stor Del af det, navnlig meget Rodukrud, f. Ex. Kvik, vil dog spire frem; ved Grubberen vil man derimod rykke Rodukrudet ud af Jorden, saa det enten kan visne paa Overfladen eller let ved andre Redskaber og Haandkraft samles af Marken, og ved den Skjorhed, man giver Jorden, vil Frøukrudet lettere spire i en større Jorddybde, end hvor det kommer til at ligge inde i eller paa Bunden af Plovsuren.

Grunden til at han foretrak at bruge et faststaaende Lokomobil istedetfor et selvbevægeligt var den, at han mente, der vilde tabes mere Kraft ved at Lokomotivet skulde bevæge sin egen Vægt, 14—18,000 *H*, fremad, og det tilmed ofte ikke ad en fast Vej, men ad en løs Markvej eller maaste endog op ad en lille Bakkeftraaning, end der kunde tabes ved at trække et længere Kib, selv om dette gled henad Jorden.

Gaaende ud fra disse Betragtninger lagde han Planen til sit System i Foraaret 1855, og i December samme Aar gjorde han sine første Forsøg, der lykkedes saa godt, at han allerede i den første Del af 1856 benyttede Dampkraft til Dyrkningen af omtrent 75 Tdr. Land, saa at han gjør Fordring paa tidligere end nogen anden at have bragt Jordens Bearbejdning ved Dampkraft til et praktisk Maal, og hans Gaard, Woolston i Buckinghamshire, erkjendes selv af hans Modstandere for at være den første dampdyrkede Gaard i England, og vel altsaa i Verden.

Det var et 7 Hestes Lokomobil, han betjente sig af; ved Hjælp af en Vinde overførtes dettes Kraft gennem lange Jern-touge til de arbejdende Redskaber efter det Princip, som mere udviklet findes beskrevet nedenfor under Howards System.

De Redskaber, hvorpaa han tog Patent, og som han til-dels endnu bruger, ere alle meget lettere byggede end dem, man ellers træffer ved Dampdyrkning, og medens ellers altid Red-skabsstyreren sidder paa Redskabet og styrer det, gaaer ved hans Redskaber Arbejderen bagved dem og styrer dem paa almindelig Maade. De omfatte dels 3 meget store Grubber, nemlig en med 5, en med 3 Tænder og en med 1 Tand, af hvilke navnlig de 2 sidste ere bestemte til Jordens Fordybning, dels en Kul-tivator i Forbindelse med en Saamaskine og dels en meget stor Høppeplov, Fig. 6, med en Grubbertand paa hver Side. Med denne Høppeplov opkammer han umiddelbart før Vinteren al den Jord, der skal besaaes til næste Foraar, efter først at have gennemarbejdet den med Grubberne og derefter udsprede Gjød-ning paa de dertil bestemte Marker. Jorden kommer altsaa til at staa i store Kamme med Gjødning i Midten, og er saaledes godt udsat for Luftens og Frostens Paavirkning, og det samme bliver tildels Tilfaeldet med Undergrunden, der løsnes af de 2 paa Høppeploven anbragte stærke Grubbertænder til en Dybde af omtrent 5 Tommer under Blodløbets Gang.

Da ingen af hans Redskaber ere dobbelte, maa de altsaa vendes hver Gang de have passeret over Marken og ere komne til Hovedtridserne, der ere anbragte paa disses Sider; det vilde være for svært at udføre Vendingen med Haandkraft, og der- for udføres den af Dampkraften ved en yderst simpel Foran- staltning, idet der foran i Redskaberne er anbragt en stærk Vin- kelvægtstang af Jern, Fig. 7, saaledes, at naar Trækket hører op i Retning ad a, og Redskabet c skal vendes for at trækkes i Retning ad b, dette ligefrem vil skee ved den skraa Stilling, som den derværende Vægtstangsarm har til Redskabet, indtil det er blevet vendt, og denne Vægtstangsarm er kommen til at ligge i samme

Retning som Louget og Redskabet. Han kaldte denne Invention: „Røglen til Dampdyrkningen“, og om dette end er et

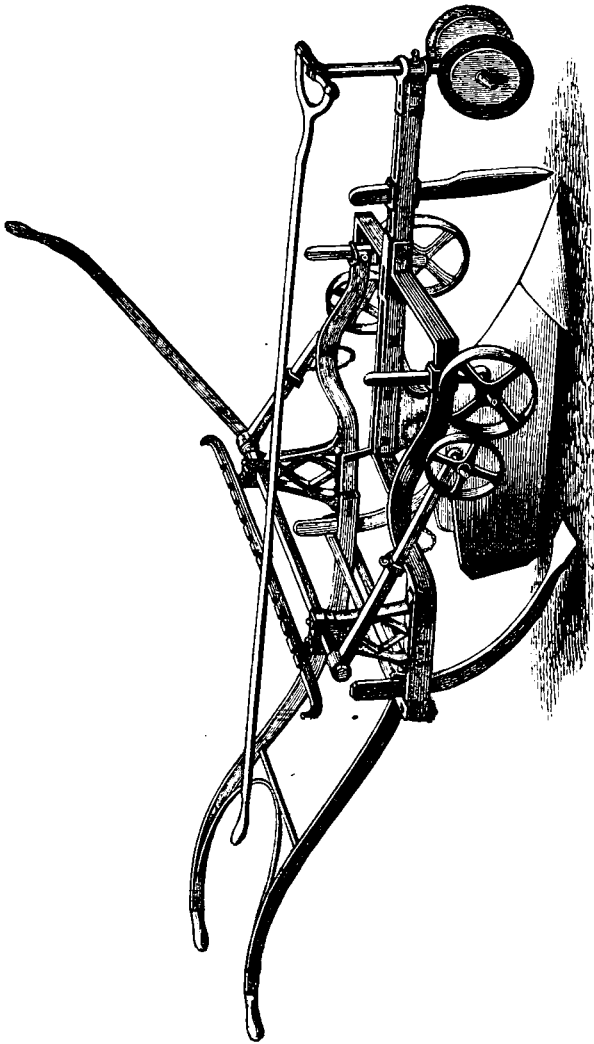

Fig. 6. Smith's Hoppelov til Dampkraft.

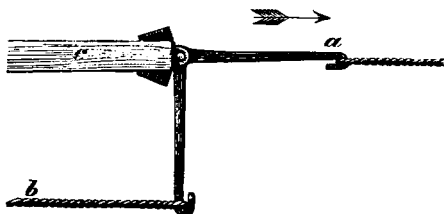

Fig. 7. Smith's Bendefrog.

for stærkt Udtryk, forekommer den mig dog at være meget hensigtsmæssig, i al Fald for hans forholdsvis lette Redskaber.

Han opgav mig at have solgt 400 Sæt af sine Apparater, men heri var sikkert medregnet omtrent 200, der ere færdigede af Brødrene Howard, med hvem han tidligere havde en Kontrakt, ifølge hvilken de mod en Godtgørelse for hvert Apparat havde Ret til at benytte hans Patenter; ad andre Veje har jeg seet opgive, at omtrent 200 af hans Apparater ere i Brug i England. De udmærke sig særlig ved deres store Prisbillighed, idet Mr. Smith vedblivende vægrer sig ved at lade lave Redskaber, der kunne tage en større Bredde og altsaa gennemgaaende fordre større og stærkere Maskiner, da han paa- staaer, at man ikke med de mangefurede Plove eller mangetandede Grubber kan faae sin Mark fuldkommen ensformig behandlet.

Howards Apparater.

James og Frederik Howard begyndte omtrent for 10 Aar siden deres Virksomhed i Dampdyrkningsagen og toge de Principer til Udgangspunkt, som Mr. Smith paa Woolston først bragte i Anvendelse; i en Del Aar bestod der derfor som nævnt en Samvirken mellem disse Mand, men paa Grund af senere Uenighed, hvortil de angave forskjellige Grunde, er denne Samvirken senere hævet. Men Brødrene Howards store Maskinfabrik i Forbindelse med en i andre Agerdyrkningsredskaber særdeles omfangsrig og indbringende Forretning har sat dem i Stand til at arbejde videre paa det fælles Grundlag med be-

tydelig større Kraft end Smith, og fra deres berømte Værksteder, Britannia Iron Works, ved Bedford, hvor der beskæftiges 600 Arbejdere, er der vandret over 400 Dampdyrkningsapparater ud ej blot til engelske Landmænd, men ogsaa til Kontinentet og selv til de andre Verdensdele. Det er ved en Sammenarbejden af Smiths og Fowlers Principer og ved Sindrigheden i Forbedringer af mange af Enkelthederne, at de navnlig have indlagt sig Fortjeneste af Dampdyrkingen. For Tiden følge de 2 Systemer.

1ste System: 2 Lokomobiler, Fig. 8. Dette er bestemt for store Gaarde eller for Folk, der leje det ud; her er derfor mindre taget Hensyn til en billig Anskaffelse end til en billig og hurtig Udførelse af Arbejdet, fremkaldt ved en direkte Overføring af Trækraften. Det dannes af 2 selvbevægelige Lokomobiler, der bevæge sig langs Forlandet paa begge Sider af Marken, men istedetfor at der ved Fowlers System af samme Art kun bruges et Redskab (Plov eller Grubber), der krydser Marken i hele dens Bredde, bruger Howard, som Tegningen viser, 2 Redskaber ad Gangen, der stadig ere i Virkomhed; der bliver altsaa udført meget mere Arbejde, men Lokomobilerne maa ogsaa, naar det ikke er meget let Jord, altid være paa 14 Hestes Kraft.

2det System: 1 Lokomobil og Ankre (Kredssystemet, roundabout), Fig. 9. Dette er beregnet for mindre Gaarde, der ikke behøve en saa hurtig Udførelse af Arbejdet, men hvor Anskaffelsesomkostningerne derimod ere af større Betydning. Her bruges kun et Lokomobil, der er faststaaende, og som anbringes i det ene Hjørne eller i den ene Side af Marken, og fra hvilket Kraften over flere Tridser langs Markens Ydersider føres til de 2 Hovedtridser paa hver Side af Marken, mellem hvilke Redskaberne arbejde frem og tilbage.

3 de efterstaaende Tegninger Fig 10—12 er viist Anvendelsen af Kredssystemet paa Marker af ulige Størrelse og Form.

3 Fig. 10 staaer Lokomobilet i en tilgrændsende Mark,

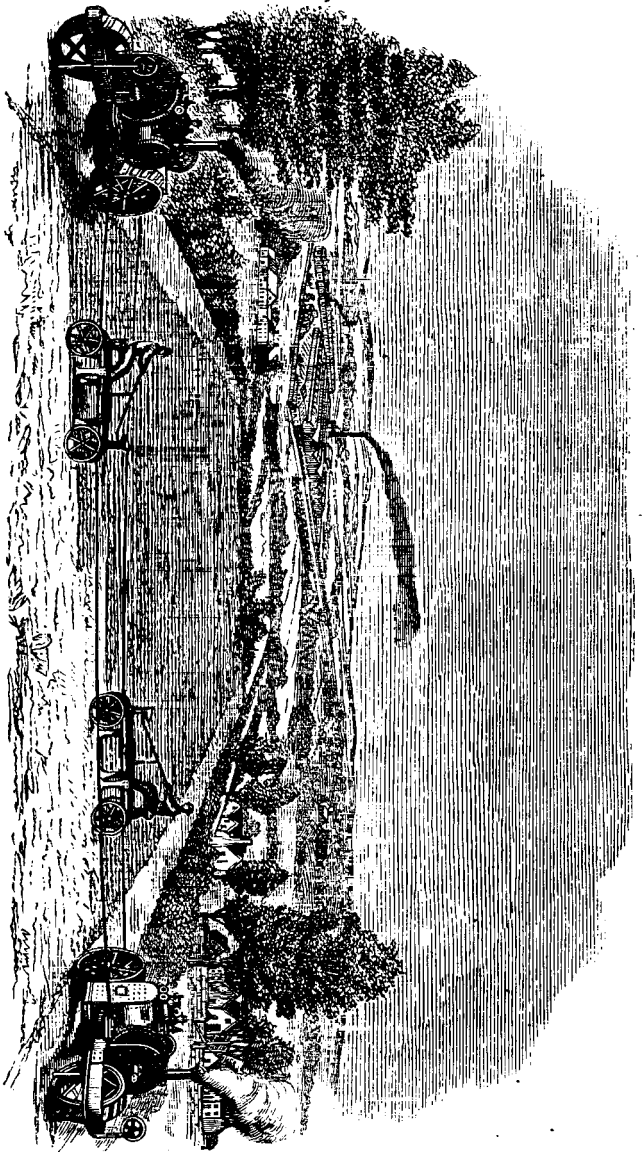

Fig. 8. Somarbs System med 2 Kolmotorer og 2 Hestevær.

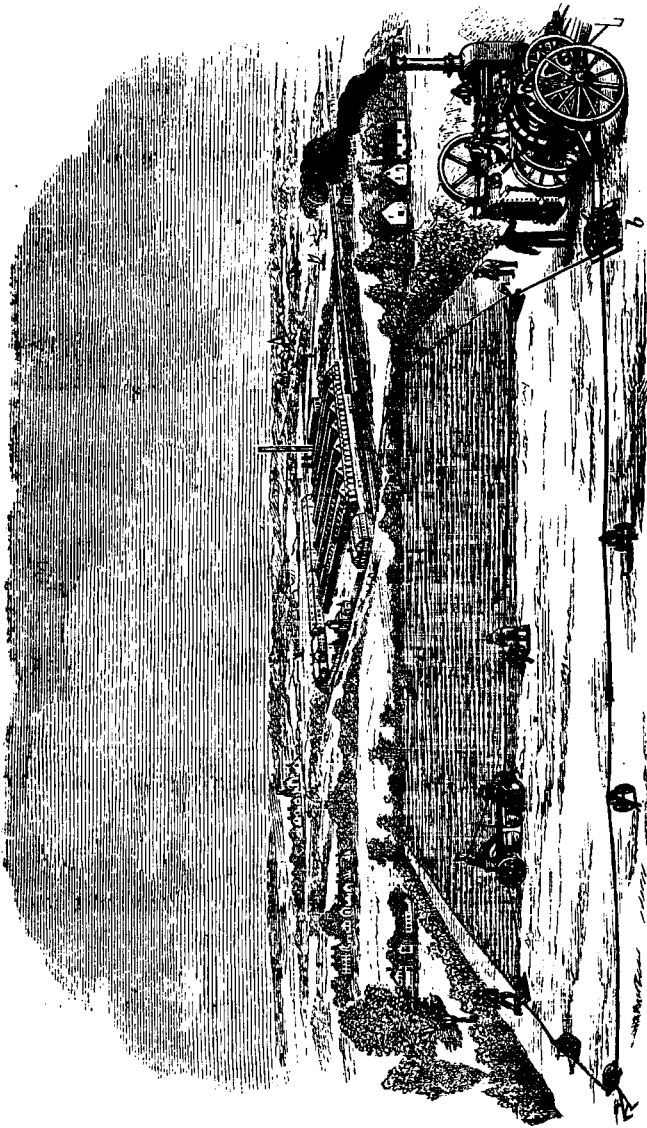

Fig. 9. Howards System med 1 Lokomobill og flere Antre (Kredssystemet).

og Jernrebene gaa gennem Hegnet for over de ledende Ankre ved A og B og Arbejdsankrene i de 2 nederste Hjørner af grubbe Jorden mellem disse. Arbejdsankrene maa flyttes for hver Gang Redstabet gaaer frem og tilbage, hvorimod de ledende Ankre ved A og B blive uforandrede, indtil Jorden er dyrket i Højde med dem; da flyttes de til Hjørnerne B og A. Natur-

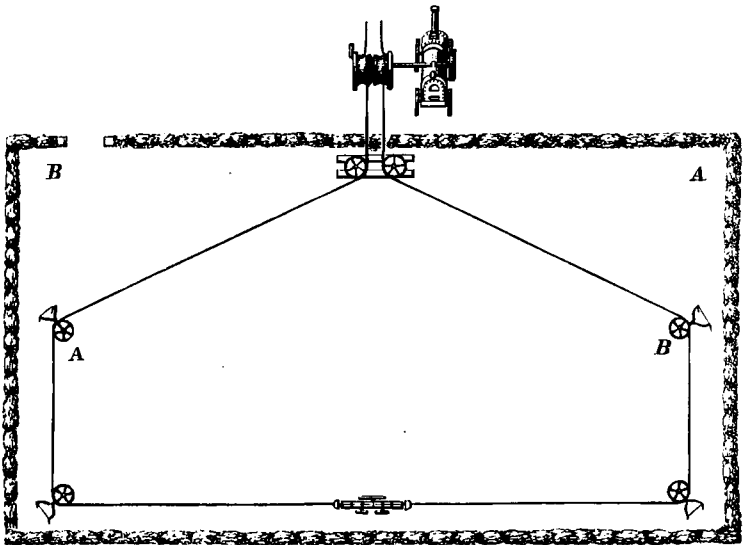

Fig. 10.

ligvis er der intet til Hinder for at lade Lokomotivet staa i det ene Hjørne af Marken, f. Ex. i Abningen ved B, og den ledende Tridse ved A vil da ikke behøves.

I Fig 11 er viist den Maade, hvorpaa en stor regelmæssig Mark kan bearbejdes med mindst Flytning af Lokomotiv og Apparater. Efter at Stykket A er dyrket, flyttes Arbejdsankrene til de venstre Hjørner af Stykket B; efter at og-

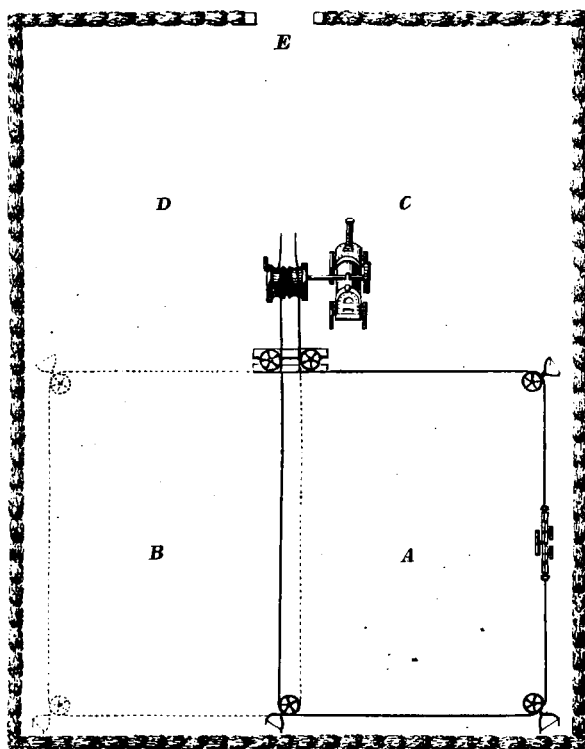

Fig. 11.

faa dette er færdigt, flyttes Lokomotivet til E, og nu bearbejdes Stykkerne D og C paa en lignende Maade som A og B.

I Fig. 12 er viist Dyrkningen af en Mark med uregelmæssige Sider; i Begyndelsen bruges 2 ledende Ankre A og B; naar Jorden er bearbejdet i Højde med dem, tages Ankret A helt bort, da der ikke længere behøves noget ledende Anker i den Side af Marken, og det ledende Anker B flyttes til C.

Binderne, om hvilke Touget op- eller afrulles, ere i det første System, med de selbbevægelige Lokomobiler, ligesom hos

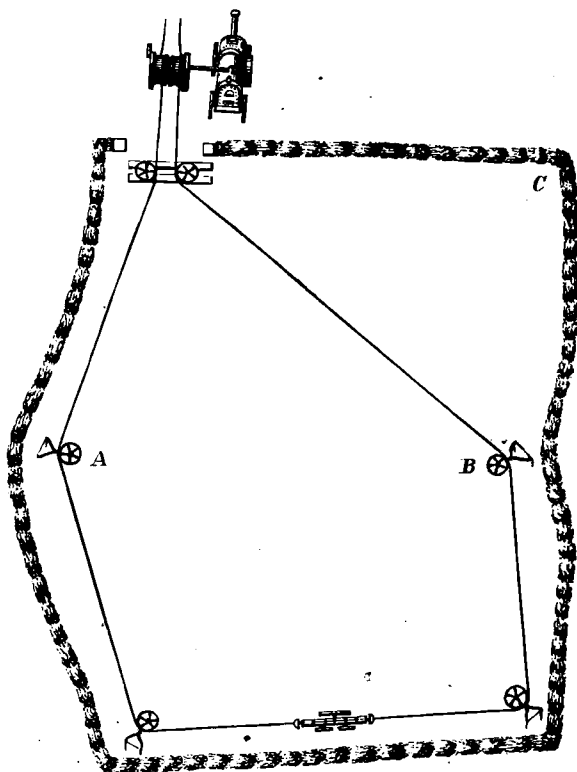

Fig. 12.

Fowler, anbragte paa selve Lokomotivet. Ved det faststaaende Lokomobil, der anvendes i det 2det System, er der derimod et særligt Vindeapparat (Fig. 9 a.); de 2 Cylindre paa Vinden, hvorom Touget af- eller oprulles, sidde ligefrem paa en stærk Benaæxel, der er forbundet med Hjulaxlen; Vinden er altsaa let at transportere og kan hurtig placeres og bringes i Virksomhed. Ved en ligefrem Udløsning kunne Tougvalserne og følgelig ogsaa Touget og Bloven øjeblikkelig standse, uden at Lokomotivet standser, og tillige kan Touget let rulles jævnt op

omkring Tougvalserne, hvorved Slidet paa det bliver mindre. Hver enkelt Tougvalse kan sættes i Bevægelse for sig, og Tougstramheden derved opnaaes. Omkring 2 i en Ramme fastfiddende Tridser (Fig. 9 b.), der ligge omtrent 36' foran Binden, ledes Tougene i de Retninger, man ønsker; ved Anbringelsen af en 3die Tridse (c.) imellem de 2 nævnte, der ligger saa fast ind paa disse, at Tougene tildels fastholdes imellem dem, vil det løse Toug kun glide ligesaa hurtigt ud omkring den ene Tridse, som det trækkende Toug vindes ind omkring den anden Tridse, og det vil altsaa forhindres, at det løse Toug kommer til at slæbe paa Jorden mellem Tougbærerne, hvorved megen Kraft tabes. Tougbærerne staa omtrent 100' fra hverandre. Ved de 2 Hovedtridser med Arbejdsankre paa begge Sider af Marken, fra hvilke Touget gaaer direkte hen til det arbejdende Redskab, er i det sidste Aar anbragt en findrig Indretning (a snatch block sling) af Bullstrode (Fig. 13); D er Tridsen, hvorover Touget gaaer fra Ma-

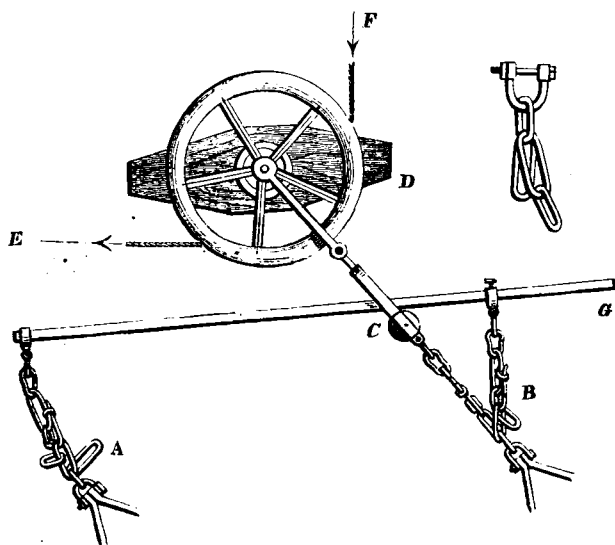
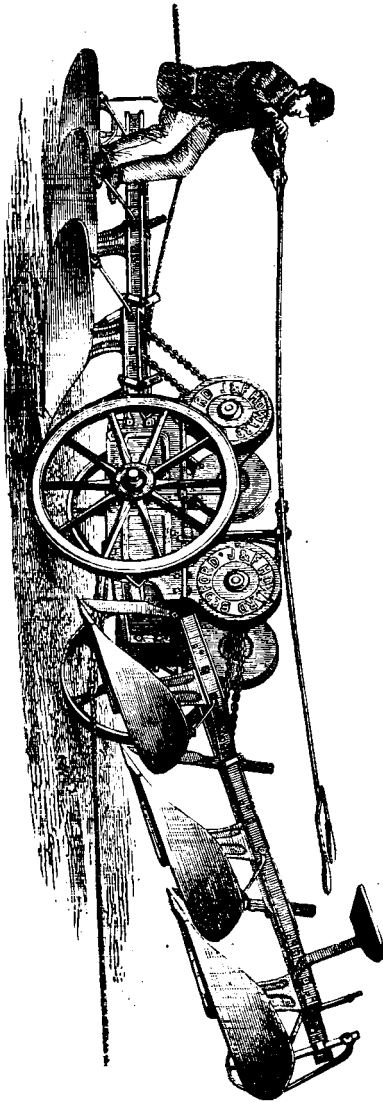

Fig. 13.

Fig. 14. Somard's Dampflou.

skinen E til Redskabet F; A og B er 2 Ankre, bestemte til at fastholde disse Tridsfer. I Figuren trækkes Redskabet hen mod Tridsfen; efterat Redskabet er vendt og gaaer bort fra Tridsfen, hvorved altsaa kun det løse Toug glider hen over Tridsfen i Retning af F, tager Ankermanden, ved Hjælp af Vægtstangsarmen G, Tridseskjæden af Ankerkjæden ved B, og den lille Tridse C glider da langs Vægtstangsarmen hen mod Ankret A, i hvis Rjæde Tridsekjæden fasthages. Tridsfen er da flyttet saa langt frem, at Redskabet paa sin Gang tilbage til den og atter fra den vil træffe udyrket Jord, og imens flyttes nu Ankeret B over paa den anden Side af A, og Vægtstangen anbringes igjen i samme Stilling, som der er vist paa Tegningen.

De Redstaber, som Howard fabrikerer, ere:

1. En Plov med 2, 3 eller 4 Plovlegemer paa hver Halvdel, fastgjorte til den vinkelbøjede Side af en Ramme af stærke Jernstænger paa Kant; den hvilede tidligere paa 4 Hjul paa Midten, men er nu omdannet til en Ballanceplov, Fig. 14, ved

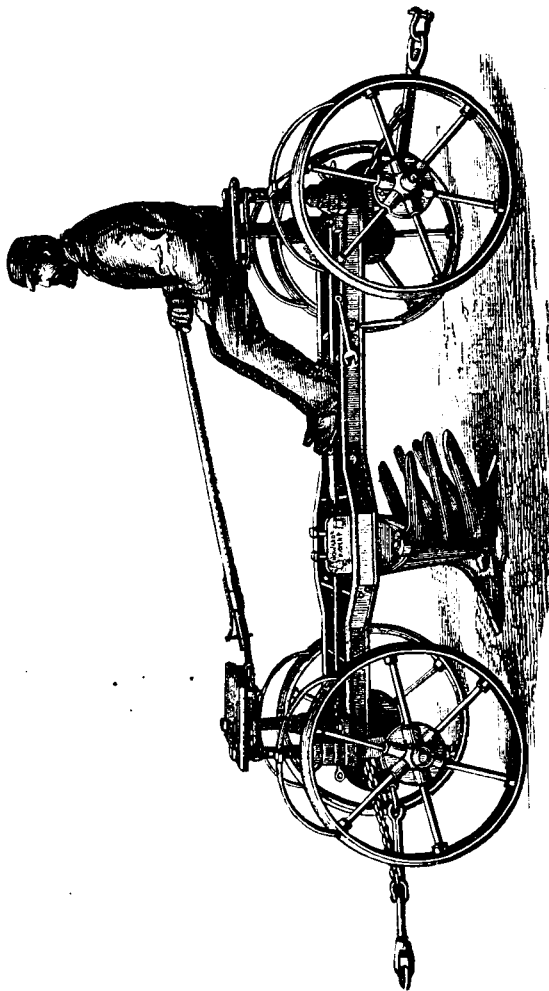

Fig. 15. Howard's Undergrundsroder.

hvilken man fuldkommen er i Stand til at bringe de 2 Halvdele til at holde hinanden i den ønskede Rigevægt, alt efter som den arbejdende Halvdel skal gaa mere eller mindre dybt.

2. En Grubber med Tænder eller Fødder, der kunne arbejde i begge Retninger; deres Antal varierer fra 2—7, alt efter den Dybde, hvori man vil trænge ned, og Jordens Haardhed. Af samme Grund ere ogsaa de forskjellige Sæt Fødder af ulige Bredde, nemlig fra 2—13 Tommer. I Fig. 9 sees 1, i Fig. 8 2 saadanne Grubberere i Arbejde.

3. Undergrundsroderen, Fig. 15, er det samme Redskab som Grubberen, kun ere alle Fødderne med Undtagelse af en i Midten tagne af, og den tilbageværende Land er forsynet med en Slags meget stærke, grenede Muldfjale.

4. Harverne ere konstruerede efter det samme Princip som hans tunge Hesteharver, vendes altsaa ikke i Enderne, men Tænderne ere formede saaledes, at Virkningen bliver ligestor, hvad enten man trækker den fremad eller tilbage. Denne Harve kan anbringes paa Siden af Grubberen og altsaa strax harve den ved forrige Træk grubbede Jord, naar Jordsmonnet og Dybden, hvori man arbejder, er saa let, at Lokomotivet ikke har Arbejde nok i at trække det ene Redskab.

Inden jeg gaaer videre, skal jeg tillade mig at anføre Priserne paa de almindeligst brugte Apparater.

Af Fowlers Apparater koster:

2 selvbevægelige 14 Hestes Lokomotiver med Plov, Grave- og Grubbeapparat samt Reb og øvrigt Tilbehør	12,618	Rd.
2 selvbevægelige 10 Hestes Lokomotiver med dito	10,926	—
2 — 8 — — —	9,738	—
Et 14 Hestes Lokomotiv med Patentanker og dito	7,875	—
Et selvbevægeligt 12 Hestes dito med dito dito	7,722	—
Et 10 Hestes dito med dito dito	6,831	—
Et selvstændigt Bindeapparat med dito dito	2,250	—

Af Howards Apparater koster:

2 selvbevægelige 14 Hestes Lokomobiler med Reb, Kultivator, Grubber og Rebbærere	11,250 Rbd.
2 selvbevægelige 12 Hestes dito med dito	10,350 —
Et 12 Hestes Lokomobil med dito og Binde, Anker etc.	6,750 —

Af Smiths Apparater koster:

Et 10 Hestes Lokomobil med Binde, Anker, Reb og 2 Grubber	4,626 Rbd.
Et 8 Hestes dito med dito	4,086 —

At drage en streng Sammenligning mellem de 3 nævnte Mænds Apparater vil være vanskeligt, og Dommene, der falde om dem, ere meget ulige. Jeg skal dog ikke undlade at gengive det almindelige Indtryk, som jeg i saa Henseende har modtaget dels ved at see Apparaterne arbejde i England, dels ved at besøge Fabrikkerne og dels ved at gennemgaa nogle af de trykte Meddelelser, der foreligge fra engelske Landmænd om Brugen af Apparaterne, Meddelelser, der imidlertid ere saa rigelige, at det kun har været mig muligt at gennemgaa en forholdsvis ringe Del af dem.

Ved Fowlers Apparater faaer man strax Indtrykket af en meget høj Grad af Soliditet, og af at der intet er sparet for at gjøre Apparaterne saa stærke og saa kraftig virkende som mulig. Det er navnlig 14 og 12 Hestes Lokomobilerne, der bruges i Forbindelse med hans Redskaber, og i den nære Tid bliver Benyttelsen af 2 Lokomobiler istedetfor 1 Lokomobil med Patentanker mere og mere almindelig. Hans Apparater fordre derfor en stor Anlægs kapital, fordre større Regelmæssighed af Markerne og altsaa af Hegnene og fordre tildels Anlæg af faste Veje langs Markernes Ydersider. Men de udføre da ogsaa meget Arbejde, og Bræk paa Apparaterne ere forholdsvis sjældne. At hans System afgjort er det bedste, naar Spørgsmaalet blot er om Damppløjning, navnlig paa stærke Jorder,

kan der næppe være Tvivl om, og ogsaa hans Grubber er et fortrinligt Redskab.

Howards Apparater ere udførte med mere Elegance, simplere i deres Konstruktion, lettere at tumle for Arbejderne, kunne bedre benyttes paa ujævn, selv lidt bakket Jord, og i Marker med uregelmæssige Sider; de ere lettere byggede og mere beregnede paa en billig Anskaffelse end paa at udføre meget Arbejde. Naar der dog ikke oftere skeer Bræk paa dem, da er Grunden sikkert den, at han, saa vidt jeg veed, er Indehaver af Hemmeligheden med at lave det saakaldte »malleable» Jern; dettes Fortrin er overordentlig stort; det støbte Jerngods, der selvfølgelig er stjørt, bliver saa sejgt og fast, at man kan hamre paa det, eller til saakaldet malleable Iron, ved i Løbet af 10—14 Dage at udsættes for en meget stærk Hede i en dertil indrettet Ovn, hvori det ligger i en Blanding, som nok skal foranledige Forandringen i det støbte Jern. Det Jerngods, der er saaledes behandlet, er dobbelt saa dyrt men selvfølgelig ogsaa langt bedre og navnlig af uvurderligt Gavn for enkelte Maskindele, hvorpaa der virker stærkt Bræk. Medens Howards Damplove, endog ifølge hans eget Udsagn til mig, ikke, i hvert Fald dengang, vare saa gode som Fowlers, kunde hans Grubber i det mindste paa lettere Jorder maasse nogenlunde maale sig med Fowlers, og det er ogsaa navnlig dem, der benyttes af de engelske Landmænd, og næsten altid kun med et 10 Hestes Lokomobil. Paa stærkere Jorder bør sikkert Fowlers foretrækkes, thi at Howards Grubbefødder med deres nederste Flade afglatte Bunden af den Jure, de danne, maa sikkert være en Ulempe hos dem.

Smiths Apparater, der med Undtagelse af Hynpeploven indskrænke sig til Grubber, ere beregnede til langt lettere Brug, til Behandlingen af mindre Arealer og lettere Jorder og til at være billige i Anskaffelsesomkostninger; de udføre derfor ogsaa meget mindre Arbejde, men synes at udføre det godt og tilfredsstillende.

Man seer altsaa, at hver af de 3 Mænds Apparater have fine Fordele, og i Virkeligheden er det ogsaa temmelig afmindedigt at finde dem brugte i Forbindelse med hverandre.

Efter saaledes, saa godt som Bladsen og mit Kjendskab tillader, at have fremsat den tekniske Side af Dampdyrkningsagen, fremstiller sig for os de store økonomiske Spørgsmaal, der knytte sig til den, og af hvis Besvarelse en praktisk Sværksættelse jo først og fremmest vil være afhængig.

Jeg skulde imidlertid ikke driste mig ind paa de økonomiske Spørgsmaal, hvis jeg udelukkende havde været henvist til de Optegnelser, som jeg tildels som Djenuidne foretog paa en Rejse i England, eller til de spredte Meddelelser, der findes i de landøkonomiske Skrifter, men det er saa heldigt, at det store engelske Landbrugsselskab i Efter sommeren 1866 lod 3 Komiteer af indsigtsfulde og paalidelige Mænd berejse alle Dele af England for at indsamle Erfaringer angaaende Dampdyrknningen, og herom findes den omfangsrige Beretning meddelt i Selskabets Journal, 3die Del 1867*). Det er en Samling af Beretninger om de gjorte Erfaringer paa hver enkelt af 135 Gaarde, der tilsammen indtage et Areal af omtrent 50,000 Tdr. dyrket Land, og blandt hvilke nogle kun ere paa 150 Tdr., andre paa indtil henimod 2000 Tdr.; de omfatte Sorder af helt ulige Bestaaffenhed og Dyrkningsmaade, og beliggende under helt ulige klimatiske og lokale Forhold; nogle af dem grunde sig kun paa 4 andre paa indtil 10 Aars Erfaringer; saa jeg kun paa det Indstændigste maa opfordre enhver, der muligvis tænker paa at tage fat paa Dampdyrknningen, at gjøre sig nøje kjendt med de i den nævnte Bog nedlagte omfangsrige Erfaringer.

*) The Journal of the Royal agricultural Society of England. Vol III. Part I. Nr. V. London, John Murray, Albemarle Street. 6 sh.

Det første Spørgsmaal, der fremstiller sig, er, hvor meget kan der dyrkes hver Dag med hvert af de forskjellige Apparater. Som et Gjennemsnit af omtrent 70 Beretninger i den ene Komitees Rapport, der omfatter Gaarde lige oppe fra Northumberland og ned til Kanalen, har jeg faaet følgende Resultat for de enkelte Apparater i ulige Slags Jord, hvorved dog maa bemærkes, at hvad Engländerne kalde lette Jorder svare til vore stærke Jorder, og deres middeltærke Jorder ere mindst saa svære som vore stærkeste.

Fowlers Apparat:

		I Gjennemsnit Tdr. Pd. pr. Dag.	
		Plojet.	Grubbet.
I stærk Jord med	2 14	Hestes Lokomobiler .	7 ¹ / ₂ "
—	2 12	— .	6 7 ¹ / ₂
—	2 10	— .	5 ¹ / ₂ 9 ¹ / ₂
—	1 12	— .	4 ¹ / ₂ 10
—	1 10	— .	4 6 ¹ / ₂
I let og middeltærk			
Jord med . . .	1 14	dito dito med 1 Anker .	6 ³ / ₄ 15
—	1 12	— .	6 11 ¹ / ₄
—	1 7	do. do. med 2 Ankre*).	3 4 ¹ / ₂

Howards Apparat:

I stærk Jord med	1 10	dito dito med Ankre*).	4 5 ¹ / ₂
—	1 8	— .	" 4 ¹ / ₂
I let og middeltærk			
Jord med . . .	1 10	— .	3 ³ / ₄ 6
—	1 8	— .	" 6

Smiths Apparat:

I let og middeltærk			
Jord med . . .	1 10	dito dito med Ankre*).	" 3 ³ / ₄
—	1 9	— .	" 3 ³ / ₄
—	1 8	— .	8 4 ¹ / ₂

*) Hvor Lokomobilet staaer i den ene Side af Marken.

Det næste store Spørgsmaal, der paatrænger sig, er den Pris, for hvilken de forskjellige Slags Bearbejdning kan udføres med Dampkraft. Heller ikke dette Spørgsmaal har Bedømmelseskomiteen besvaret under Tæt, men indskrænket sig til at opgipe for hvert enkelt Tilfælde, og de have sikkert handlet rigtigt deri, thi de ulige Dybder, Jordbundsforhold, Størrelser af Markerne, Apparater, Kulpriser, Daglønninger o. s. v. o. s. v. gjør det umuligt at uddrage noget nøjagtigt Middeltal, og det er da rigtigere at lade Læseren selv gennemgaa de enkelte Tilfælde og blive nøje kjendt med alle influerende Omstændigheder. Naar jeg ikke desto mindre nogenlunde fuldstændigt har gennemgaaet den vidtløftige Beretning og søgt af denne at finde Middelpriiserne, saa er det skeet for at kunne give de danske Læsere en omtrentlig Ide om Driftsomkostninger, og der maa ingenlunde tillægges disse Middelpriiser nogen absolut Værdi.

Ifølge 62 forskjellige Beretninger vil
 Pløjningen af en Td. Land i Gjennemsnit koste omtrent 8 Rd.
 Grubningen — — — — — 5 —
 men jeg finder Pløjningen at variere fra

5 Rd. 1 ½ — 9 Rd. 1 ½ pr. Td. Td.

og Grubningen endog fra 2 „ 3 „ — 6 „ 2 „ —
 hvilket, foruden af mange andre Omstændigheder, væsentlig afhænger af den Dybde, hvortil man har bearbejdet Jorden, og som har varieret fra 6—12 Tommer.

Hermed stemmer nogenlunde de Priser, som et af Dampdyrkningskompagnierne fordrer for sit Arbejde, naar man mindes, at de, som de selv sige, maa forlange en saa høj Betaling, at de ere dækkede for den Tid, de staa Fare for at ligge ledige, navnlig fra Turnipstiden og til Høsten har begyndt. Det nævnte Kompagni, der er lidt billigere end andre, hvis Priser jeg har seet opgivne, forlanger for

Pløjning af meget svær Jord 9 Rd. 1 ½ — 12 Rd. pr. Td. Td.
 for Grubning 4 „ 2 „ — 8 „ 4 ½ —

alt efter Jordens Beskaffenhed, og
 for 2 Gange Harvning 3 Rd.

I de her opgivne Priser er alt indbefattet, og det ikke blot Arbejdskraft (af Mennesker og Heste), Olie, Kul, Slid, Reparationer og Rentor, men ogsaa den Forringelse, som man mener Apparaterne ville have i Handel og Vandel væsentligst paa Grund af de nye Forbedringer, som Fabrikkerne aarlig foretage i de senere aar. Denne sidste Amortisationspost regnes i Gjennemsnit til $7\frac{1}{2}\%$ af Anstafelsesomkostningerne; Renten af Pengene er beregnet til 5% ; Slidet paa Jerntrougene, der er det væsentligste, kan i Gjennemsnittet sættes til 2 à 3 Rd. pr. Ed. Land. Kulpriserne paa Gaardene variere fra 9 Rd. 4 Sk. til 29 Rd. pr. Læst og ville i Gjennemsnit omtrent være 18 Rd. 3 Sk. ; Arbejdslønnen er i Gjennemsnit for Maastrinken 9 Sk. 10 B. , Blommanden 8 Sk. 4 B. , Arbejderne ved Ankerne 7 Sk. , Drengene til at flytte Rebbærerne 3 Sk. 8 B. , Vand- og Kulfjørereren 6 Sk. 4 B. og Hesten dertil 9 Sk. pr. Dag; disse Lønninger ere altsaa en Del højere end vi ere vant til her, og da de udgjøre en væsentlig Udgiftspost ved Dyrkingen, har jeg som Middeltal af omtrent 20 Beretninger fundet, at de ville være $\frac{1}{3}$ Del af de samlede Udgifter.

Disse Priser ere imidlertid saa høje, at Dampdyrkingen ligefrem maatte fordømme sig selv, hvis dens Fortrin blot bestod i at udføre det samme Arbejde paa samme Maade, som man kan udføre det med Hestekraft, og denne Dom maatte ogsaa Englænderne udtale, selv om, som almindeligt er, en Arbejdshests Underhold i England sættes til 207 Rd. aarlig, dens Beslag, Seletoj og Forringelse til 50 Rd. , Slidet paa Avlsredskaber pr. Hest til 28 Rd. og Rudsens Part til 140 Rd. eller ialt til 425 Rd. Saameget større maatte Fordømmelsen blive hos os, hvor disse Udgifter ville være en Del mindre, men det, der gjør en fornuftig Anvendelse af Dampdyrkingen fordelagtig i al Fald i England, er, at der ved den opnaaes Goder, som man enten slet ikke eller kun ved endnu langt større Udgifter vilde være istand til at naae med Hestekraft.

Af disse Goder, der ere langt mere omfattende, end man ved den første Betragtning formoder, skal jeg tillade mig at

fremhæve de vigtigste efter de 3 ovennævnte Underfølgelseskomiteers Betænkninger, altsaa Goder der ikke grunde sig paa en spekulativ Theoretiseren over Sagen, men paa mangefidige og grundige Erfaringer.

Den første store Fordel er den, at man altid kan faae Jordens Behandling udført til rette Tid, og at hverken en stærk Tørring, som vilde gjøre det fuldstændig umuligt med Hestekraft at komme i Jorden, eller en anden Benyttelse af Heste- og Folkkraften forhindrer Jordens tidsvarende Behandling. Det er især efter Høstens Begyndelse, naar det første Korn er kommet af Marken og en øjeblikkelig Grubning af Stubbene af saa mange Grunde vilde være heldig, og igjennem hele Efteraaret, da Jordens Tørhed ofte forhindrer en ordentlig Efteraarsbearbejdning, hvis Nytte jo med Rette tillægges en saa stor Betydning for den kommende ja de kommende Afgrøder, at flere senere Bearbejdninger, efter at det rette Tidspunkt er passeret, ikke ville kunne opveje den, hverken hvad Jordens Stjærnelse eller Markens Renhed for Ukrud angaaer, — det er især paa disse Tider, at denne her nævnte Fordel ved Dampdyrkingen viser sig i sit fulde Lys. Det forekommer mig, at vi foruden til de her nævnte Tider vilde kunne have fortrinlig Brug for en saadan uimodstaaelig Kraft til Behandlingen navnlig af Halvbrakken, hvis væsentlige Ulempe vel nok kan siges at være den, at man ved indtræffende Tørke ikke bliver i Stand til at faae Jorden brakket og behandlet til den kommende Vinterfæd.

Den anden store Fordel er, at man ved Dampapparaterne bliver istand til at dyrke Jorden dybere end hidtil, hvilket af saa mange Grunde udøver en særdeles velgjørende Indflydelse paa Jorden, idet man ved at skaffe Luften Adgang forbedrer dens fysisk-mekaniske Egenskaber, bringer de frugtbare Stoffer i Jorden i Circulation, gjør Virkningen af Drainingen navnlig paa svære Boder endnu kjendeligere, og bringer den anvendte Gjødning til at virke endnu bedre. Hertil kommer, at ligesom selve Dampdyrkingen for hver Gang bliver

lettere, saa Erfaringerne overalt vise, at man for hver Gang kan faae et større og større Areal bearbejdet med Dampapparaterne i samme Tid, saaledes samstemme de ogsaa alle i, at al senere Behandling af Jorden med Hestekraft falder langt lettere end tidligere og bliver dog meget bedre udført. Jordens øvrige Dyrkningsomkostninger reduceres derfor meget, samtidig med at Udbytten af den stiger, efter de fleste Beretninger med 1—2 ja endog med 3 Tdr. Korn mere pr. Td. Land og efter dem alle med bedre Rodfrugtafgrøder. Dette viser sig især isjñefaldende paa de Jorder, der vare for stærke til med Fordel at bære Turnips; efterat Dampdyrkingen er bleven indført paa disse Jorder, egne de sig nu godt for Turnips, og vi træffe derfor næsten gennemgaaende, at paa Jorder, hvor man ikke før kunde erstatte Renbrakken med en Turnips- og Foderafgrøde, der er nu Renbrakken forsvundet og 4 eller 5 Marks Sædskiftet indført, en Fordel der i og for sig, i al Fald for de engelske Forhold, er af umaadelig Værdi, — saameget mere som Muligheden af Turnipsdyrkingen paa en sliq Jord er et indirekte Bevis for at Jorden ogsaa giver bedre Kornafgrøder.

Den 3die væsentlige Fordel, hvorpaa jeg skal henlede Opmærksomheden, er Besparelsen af Hestekraft, men hvor væsentlig den end er, bør den dog sikkert ikke stilles først, da de 2 allerede nævnte, om end mindre isjñefaldende, dog sikkert ville være større. Jeg veed nu meget godt, at der angaaende Hestekraftens Indskrænkning vil rejse sig mange Indvendinger, og at man navnlig vil sige, at Kornets Indkjørelse og Vaarsædens Nedbringning i sildige og pludselige Foraars samt Gjødningskjørslen vil nødvendiggjøre hele den Hestekraft, der for Øieblikket haves. Jeg skal ikke tillade mig nogen absolut Mening derom, men næst efter at have gjort opmærksom paa, at Stakfætning i Markerne vilde kunne hjælpe i det første Tilfælde, og at Dampdyrkingen dels som nævnt indirekte letter, dels sikkert direkte vil kunne foretage en Del af Foraarsbehandlingen, samt endelig, at man jo mere og mere aflader at koncentrere hele Gjødfætningen til Brakmarken, dels mere og mere ud-

fører en stor Del af Gjødningskjørflen om Vinteren, — jeg skal, siger jeg, blot henvise til, at de samme Indvendinger, der ogsaa fremkom med stor Styrke i England, dog ikke have forhindret alle de derværende Gaarde, der have indført Dampdyrkning, i at indskrænke Hestekraften endog meget betydelig. Som Middeltal af den Komitees Beretninger, der som sagt omfatte Gaarde fra Skotlands Grændser og ned til Kanalen, har jeg fundet, at Hestekraften i Gjennemsnit er formindsket paa

Vette og middeltærke Jorder fra 23 til 15 Heste eller 35 %

Stærke Jorder 20³/₄ til 13¹/₄ „ „ 36 %

eller med omtrent $\frac{1}{3}$ Del. Paa de Gaarde, hvor Dampkraften var indført, udgjorde efter samme Beretninger Hestekraften nu kun et Par Heste for hver 55 Tdr. dyrket Jord, og det vel at mærke, for i Gjennemsnit meget stærke Jorder.

Af de øvrige Fordele skal jeg endnu kun nævne den heldige Indflydelse, som Dampkraften har til at vænne Arbejderne til Punctlighed og Rasthed, saa at det almindelig viser sig, at en Dags-Arbejde paa en Dampgaard repræsenterer mere Arbejde af selve Arbejderne end ellers, skjøndt den stiller mindre Krav til deres fysiske Styrke men mere til deres Kvikhed og Intelligents; det bliver altsaa ædlere Kræfter, Arbejderne hde, og de have derfor ikke blot Krav paa, men, da deres Kræfter ogsaa have ydet Ejerne større Indtægt, modtage de i Virkeligheden ogsaa højere Løn end tidligere.

Foruden disse Fordele, der som sagt ere fremgaaede af selve Erfaringerne, skal jeg endnu meddele nogle Erfaringer, som den nævnte Underfølgelse konstaterer.

Med Undtagelse af nogle faa Exempler paa Gaarde med 100—150 Tdr. Land dyrket Jord, paa hvilke endog Anstæffelsen af et selvstændigt Dampdyrkningsapparat har viist sig fordelagtig, mener Underfølgelseskomiteen, at det i Reglen ikke vil betale sig at anstæffe et saadant udelukkende til eget Brug paa Gaarde, der have under 250 Tdr. Land stærk Jord eller omtrent 400 Tdr. Land lettere Jord;

- at paa mindre Gaarde vil dels Fællesskab om Dampdyrkningsapparaterne, dels Dampdyrkningskompagnierne med størst Fordel kunne anvendes;
- at saavel Fællesskab som Kompagnierne i Reglen have svaret ret god Regning;
- at Markerne mindst bør have en Størrelse af omtrent 8 Tdr. Land, og at man iøvrigt bør søge at forstørre de enkelte Marker, da der paa de smaa bearbejdes $\frac{1}{2}$ —1 Td. Land mindre pr. Dag, og Kulforbruget pr. Td. Land tilmed er 40 \mathcal{R} større paa Grund af de korte Bendinger og de hyppige Flytninger af Apparater fra en Mark til en anden;
- at paa smaa og uregelmæssige Marker og paa bakket Jord er Systemet med Lokomobilet staaende ubevægeligt i den ene Side af Marken det fordelagtigste og mest praktiske, hvad enten Jorden er let eller stærk; men at derimod, hvor Jordsmonnet er jævnt, Markerne store og det hele Areal saa stort, at Apparatet kan have Arbejde nok i omtrent 100 Dage aarlig, der er en selvbevægelig Dampkraft at anbefale, forudsat at der, hvor der skal arbejdes meget dybt, og Jorden er meget svær, saa der maa bruges meget svære Lokomobiler, anlægges Veje langs Markerne Sider;
- at hvor der er tilstrækkeligt Extraarbejde (f. Ex. hvor en Mand ejer 2 større Gaarde) vil Systemet med 2 Lokomobiler, et langs hver Side af Marken, i Længden afgjort vise sig at være det fordelagtigste;
- at man baade bør have Plow og Grubber og ikke, som mange have været tilbøjelige til, blot holde sig til den sidste, thi dels er der Aarstider, da Pløjningen er et saa nyttigt Arbejde, at den ikke kan erstattes af Grubning, saa at Marker, der baade pløjes og grubbes, i Reglen ere renere og i en bedre Skik, end hvor man næsten helt har villet undvære Pløjningen, dels benytte mange Landmænd Manglen af en Plow som Undskyldning for, at de holde flere Heste, end de nødvendig have Brug for; det viser sig da ogsaa, at mange af dem, der først kun anskaffede en Grubber, senere have

anskaffet sig en Plov, og at de, der have en saadan, ikke undlade at bruge den;

at overalt, hvor Dampdyrkingen er indført, og ikke let paa-
viselige Feil ere blevne begaaede, betragtes den som en stor
Fordel, og dens Benyttelse udvides stadig mere og mere,
saa flere Landmænd endog have erklæret, at de ikke vilde
dyrke Jord uden Damp.

Det vilde imidlertid være urigtigt, om jeg undlod at frem-
hæve de Ulemper, der ere forbundne med Indførelsen af Damp-
dyrking; jeg skal ogsaa søge at samle dem, forsaavidt de ikke
alt ere nævnte, i enkelte Poster.

1) De store Anskaffelsesomkostninger; disse ville imidlertid
blive meget reducerede, hvis det, som det synes, er muligt at
indstrænke Hestekraften med indtil $\frac{1}{3}$.

2) De store Reparationer. Disse ere i Virkeligheden paa
Grund af Fabrikationens Fremstridt, bedre Konstruktioner og
bedre Materiale, nu indstrænkede saa meget, at de nærmest sig
stærkt til at blive og i mange Tilfælde ere blevne reducerede
til det, Vedligeholdelsen af de afløste Hesteredskaber kostede aar-
lig. Rebslidet, der tidligere var meget stort, og som endnu er
den væsentligste Udgiftspost til Reparationer, har navnlig været
Gjenstand for Fabrikanernes særlige Opmærksomhed og er dels
ved fortrinligere Materiale, bedre Spinding, bedre Stramning
over Rebbærerne paa Markerne, saa Rebene ej flæbe hen ad
Jorden, og endelig ved at Balskerne, hvorom de viskes, dels ere
blevne af større Diameter dels kun forudsatte færre Omvik-
linger og altsaa mindre Bøjning, — Rebslidet er af disse
Grunde reduceret meget.

3) Bortryddelse af Hegn, hvor Markerne ere altfor smaa,
og Opbrydning af store jordfaste Sten, som ikke tidligere for-
ulempede Markernes Behandling. Det forekommer mig, at
efter vore Erfaringer at domme, ville disse Sten, om de end
ikke i Øjeblikket forulempede den, dog efter kortere eller længere
Tid, have de af Frostens, komme til det, og deres Bortrydning

vil i saa Fald ikke være en absolut Udgiftspost men blot et Tidsspørgsmaal.

4) Anlæg af bedre Markveje, hvor Jorden enten stadig eller til enkelte Tider er blød, og hvor man vil indføre de selvbevægelige Lokomobiler. Muligvis turde denne Forbedring ogsaa af mange andre Grunde være tilraadelig, især hvor man er kommen ind paa Rodfrugtdyrkningen, for da at lette den ofte besværlige Hjemkjørsel af Koerne.

5) Endnu maa nævnes som en Hindring Banstfeligheden ved at faae dygtige Arbejdere til at monøvrere med saa store og ukjendte Maskiner. Denne Hindring maa vistnok tillægges en Del Bægt, thi den Erklæring af Komiteen: „at der ingen uovervindelige Banstfeligheder ere forbundne med at vænne Arbejderne til at bruge Maskinerne“, kan vist ikke tillægges en fuldt saa beroligende Betydning for vore Forhold som for de engelske, hvor Arbejderne fra Børnsben af ere anderledes vant til at tumle mellem Dampmaskiner, Tandhjulsforbindelser og sammensatte Redskaber end her hos os. Dog vil sikkert ogsaa denne Hindring kunne overvindes hos os, hvor den Fordring steer Fyldest, der i alle 3 Komitebetænkninger fremsættes som Grundbetingelsen for med Fordel at indlade sig paa Dampdyrkningen, nemlig, at vedkommende Landmand baade har Indsigt i Mekanikens Grundfætninger, et klart Blik og tilstrækkelig Ro og Konduite til at tumle med Maskiner i det Hele taget, samt endelig en seig Taalmodighed og fast Villie til at ville overvinde de mange Banstfeligheder, som det aldrig kan undgaaes, at en saa ny og ukjendt Sag nødvendigvis vil taarne op omkring ham i Begyndelsen. I de saa Tilfælde, hvor Dampdyrkning har været indført og atter er bleven opgivet, har det ogsaa viist sig, at Grunden ligger langt mere i vedkommende Landmands Mangel paa Dygtighed til at sætte en sliq Sag i Gang end i Fejl og Mangler ved de benyttede Apparater; ja, den ene Komitebetænkning erklærer endog, at i den dygtige Landmands Haand vil ethvert af de her omtalte Dampdyrkningssystemer svare Regning.

Men, vil man maaste sige, selv antaget at Dampdyrk-

ningen er fordelagtig paa Englands stærke Jorder, er der dog ingen Sandsynlighed for, at den vil være det paa vore, der, hvor svære de end ere, dog ere lette i Forhold til hine. Jeg skal, som allerede strax nævnt, ej tillade mig endnu at have nogen afgjort Mening derom; men kan dog ikke undlade at gjøre opmærksom paa, at Dampdyrkingen lige saa vel har viist sig fordelagtig paa Englands lettere som sværere Jorder, og naar der endnu ikke foreligger ret mange Erfaringer fra dets lette Jorder, da er Grunden at søge i en særlig Omstændighed, der er paa Veje at blive afhjulpen. Ogsaa i England har det nemlig til den allerfjerdste Tid været en forudfattet Mening, at det kun kunde betale sig at dyrke svære Jorder med Damp, og Maskinfabrikterne toge derfor ved Konstruktionen af deres Dampapparater udelukkende og ensidigt Hensyn til disse, maaste med Undtagelse af Mr. Smith, hvis Apparat ogsaa synes at være det fordelagtigste paa lette Jorder. Først lidt efter lidt har man dristet sig til at føre Dampapparaterne ind paa lettere Marker, men paa denne Maade belærte ved de heldige Resultater, der ere indvundne, have Fabrikterne nu begyndt at konstruere Redskaber for denne Slags Jorder, og allerede ere sfurede Plove og 6—7 Fods Grubbere i Gang og arbejde fortrinligt; en af disse sidste har saaledes i Gjennemsnit grubbet 15—18 Tdr. Land om Dagen med et 14 Hestes Lokomobil. Sidste Sommer blev endog en sfuret Plov og 3 Grubbere, henholdsvis 10—12 og 15' brede, bragte i Anvendelse; til saa brede Redskaber er Systemet med de 2 selvbevægelige Lokomobiler særlig fordelagtigt, da der ikke ved dem opstaaer nogen Banstørelighed ved at faae Trækraften flyttet saa hurtig, som der fordres ifølge de brede Jordstykker, der bearbejdes ved hvert Træk; men det er da ogsaa heldigt, at det netop er de samme Slags Jorder, der i Reglen have Bærekraft nok til at besæres af selvbevægelige Lokomobiler, og at Markerne der i Reglen ere af en saadan Størrelse, at der kan være betimelig Brug for Redskaber, der udføre endnu mere Arbejde end de hidtil almindelig brugte.

Det er maaske paa denne nye Retning for Dampdyrkningsens Virksomhed i England, som allerede der har fremkaldt et saadant Røre, at baade Landboforeningernes Møder og Tidskrifternes Kolumner for saa stor en Del have været optagne af den i den senere Tid, det er maaske til denne nye Retning, at vi med alvorlig Opmærksomhed maa fæste vort Blik, da det muligvis først er for den, at baade de berettigede og formodede Hindringer mod Dampdyrkningsens fordelagtige Indførelse her i Landet efterhaanden vilde vige.

Skovbrugsmeddelelser.

I. Om Nytten af Regnskabsoversigter og andre statistiske Meddelelser vedrørende Skovbruget.

Som det vil være vore Læsere bekendt, opfordrede vi i Skovbrugsberetningen for Sommerhalvaaret 1867 Landets Skovbrugere, der maatte interessere sig for Sagen, til hver for sin Egn at tilstille os Oversigter over de for Skovbrugsprodukterne i det forløbne Vinterhalvaar opnaaede Priser, for at vi paa denne Maade kunde blive fatte istand til at meddele en almindelig sammenlignende Prisoversigt for hele Landet. I Henhold til denne Opfordring have vi fra Hr. Skovrider Sparre paa Gunderslevholm i Sydsjælland modtaget nedenstaaende Prisoversigter, der, da de omfatte en længere Række, ere for righoldige til at indordnes i den Oversigt Tidsskriftet meddelel for hvert enkelt Halvaar, hvorfor vi have anseet det for rigtigst at meddele dem særskilt, og dette saameget mere som vi føle os overbeviste om, at Hr. Sparre her er slaaet ind paa den rette Vej. Det er Kjendsgjerninger, sikkre velbegrundede Kjendsgjerninger, hvorpaa det ved en Erfaringsvidenskab som Skovbrugslæren fremfor alt kommer an. Det er Erfaringen i Forbindelse med en grundig Indsigt i de herhen hørende Spørgsmaals Natur, der vil kunne lede Skovbrugeren i Valget af den bedste Fremgangsmaade og de virksomste Midler, naar denne Erfaring, der forudsætter omhyggelige, samvittighedsfulde Undersøgelser, støtter sig til nøjagtige Maalinger og Vejninger og lader sig udtrykke i bestemte vel begrundede Talsstørrelser.

Der kan ingen Tvivl være om, at saadanne firkte Erfaringsresultater, hvortil vi tro at nedenstaaende Tabeller med Rette kunne henregnes, ville bidrage meget til at fremme en sund og heldbringende Udvikling af Skovbruget, idet intet andet giver en saa klar Indsigt i sammes indre Økonomi, og vi betragte det derfor ogsaa som et godt Bærsel, at vor Appel til Skovbrugerne i denne Retning saa hurtig er bleven besvaret. En fuldstændig og nøjagtig Bogføring er sikkert ligesaa nødvendig for det rationelle Skovbrug som for det rationelle Landbrug, og det behøver intet Bevis, at Offentliggjørelsen af en saadan Bogførings Resultater ikke kan andet end virke i høj Grad oplysende og belærende. For Landvæsenets Bedkommende have Etatsraaderne Tesdorpf og Valentinier og Proprietær Møller paa Als i forrige Bind af Tidsskriftet givet saa omfattende og oplysende Regnskabsoversigter, at de sikkert kan fortjene Tak og Paastjønelse af Landmændene; for Skovvæsenets foreligger endnu kun nærværende Tabeller og enkelte andre mindre Bidrag til Opgavens Løsning, noget udtømmende er endnu ikke fremkommet; dog borger den levende Interesse, hvormed Skovbruget nu paa mange Steder omfattes, for, at Skovbrugerne ikke længe ville vedblive at staa tilbage i denne Henseende.

Et fuldstændigt Skovbrugsregnskab maatte give en klar i bestemte Talværdier udtrykt og med de fornødne Bemærkninger ledsaget Oversigt over alle de økonomiske Momenter, der ere af Betydning i Skovbrugsindustrien. Det maatte altsaa paa den ene Side vise Størrelsen af samtlige Udgifter, hvorunder ikke alene Arbejds- og Administrationsomkostningerne samt andre aarlige løbende Udgifter, men ogsaa Renterne af de til Driftens regelmæssige Gang nødvendige Kapitaler, navnlig Jordbunds- og Materialkapitalen maa henregnes, paa den anden Side give en detailleret Oversigt over Udbyttets Størrelse efter Art, Bestaffenhed og Værdi. Men for ikke strax i Begyndelsen at stille Maalet for højt, vilde allerede det være af ikke ringe Betydning, om der fremkom paalidelige Oversigter over Mate-

rialsforraadet paa den ene og Udbyttet paa den anden Side, begge Dele udtrykte i Kubikfod, og Udbyttet tillige efter dets Pengeværdi. Allerede derved vilde meget være vundet, navnlig med Hensyn til Bestemmelsen af Materialforraadets rette Størrelse, idet det snart vilde vise sig, hvor stort dette maatte være for at forrente sig bedst og altsaa tillige, i hvilken Omdrift den paagjældende Skov helst burde holdes. Alene det at komme til fuldkommen Klarhed i dette ene Punkt vilde være et saa stort Fremstridt, at det rigelig vilde lønne det med Opstillingen af de nævnte Oversigter forbundne Arbejde; men indirekte vilde Virkningen uden Tvivl strække sig langt videre, vilde anspore andre til at henvende fordoblet Opmærksomhed paa deres eget Skovbrug, og det Opsving, Skovdyrkningen under en saadan Kæppestrid vil kunne tage, er uberegneligt og vil selvfølgelig blive større og større jo mere levende Deltagelsen i Kæppestriden bliver.

Derfor tro vi, at enhver, der offentliggjør fikre statistiske Data vedrørende sine Skove, bidrager væsentlig til at fremme Skovbrugets Udvikling, og vi skulle med Glæde gennem nærværende Tidsskrift gjøre vort til at skaffe saadanne Meddelelser Udbredelse; men mest tro vi som sagt dog, at Offentliggjørelsen af Regnskabsoversigter vil gavne Sagen, og vi tillade os derfor at opfordre Skovbrugerne til i dette Stykke at følge Landmændenes Eksempel.

II. Regnskabsoversigt for Aarene 1849—68 fra Gunderslevholm Skovdistrikt.

Af det Brev, der ledsagede Regnskabsoversigterne fra Gunderslevholm, skulle vi hidsette følgende:

I Henhold til Deres ærede Anmodning i „Tidskrift for Landøkonomi“, 2det Bind, 1ste Hefte, om at indsende Bidrag til „at faae klaret Begreberne om Skovbrugets økonomiske Vilkaar her i Landet“ tillader jeg mig, af Interesse for Sagen, ærbødigt at tilstille Dem Indlagte, antagende at De muligen vil gjøre Brug af samme.

Jeg har omtrentlig henholdt mig til den Form, som De i Tidskriftet har opgivet, og som ogsaa hovedsageligen stemmer med Formen i mine Regnskabsbøger. Jeg har gjort et Uddrag af disse, som De vil see, for et Tidrum af de sidste 19 Aar, — den Tid jeg har virket her ved Gunderslevholm, antagende at De muligen kunde tro det af Interesse at offentliggjøre det Hele.

Priserne paa Skoeffekterne ere hovedsageligen opnaaede ved Auktion, som saa at sige er den eneste Salgsmaade, der benyttes her paa Distriktet. Kubikindholdet af de forskjellige Sortimenter har jeg, baade ved Maalning og Vejning, søgt at komme saa nær som muligt.

Tosteruphus pr. Nestved, den 31te Marts 1868.

N. G. Sparre.

B. Middelpriser paa Gøgeved ved Gumbertsholm Stoddistrikt.

Åar regnet fra 1ste Maj til 30te April.	Fede Ererer				Døfløvet				Bart					
	paa Støben		fædte og bortfede		Gangtræ		Mistæ		Gnaat Ildhug		Stum = Speil-			
	pr.	pr.	pr.	pr.	pr.	pr.	pr.	pr.	pr.	pr.	pr.			
	30kr à 75 R.	β R.	30kr à 75 R.	β R.	30kr à 20 R.	β R.	30kr à 25 R.	β R.	30kr à 15 R.	β R.	30kr à 15 R.	β R.	30kr à 15 R.	β R.
1849-50	9	11,0	8	10,5	1	4,8	"	"	"	"	"	"	"	"
1850-51	29	"	18	"	8	5,2	"	"	"	"	"	"	"	"
1851-52	62	9,8	"	"	37	6,8	"	"	5	6,7	"	"	"	"
1852-53	"	"	23	8,0	18	5,7	"	"	"	"	"	"	24	"
1853-54	14	10,4	"	"	2	4,8	"	"	"	"	"	"	"	"
1854-55	32	"	"	"	91	4,5	"	"	9	7,0	"	"	"	"
1855-56	7	9,4	"	"	1	5,6	"	"	"	"	"	"	"	"
1856-57	11	14,6	"	"	56	7,6	"	"	"	"	"	"	"	"
1857-58	14	14,6	"	"	2	9,6	"	"	"	"	"	"	"	"
1858-59	10	13,1	"	"	32	6,4	"	"	"	"	"	"	"	"
1859-60	9	12,4	"	"	1	3,2	"	"	"	"	"	"	"	"
1860-61	"	"	48	10,8	48	7,2	"	"	"	"	"	"	"	"
1861-62	"	"	8	9,0	1	4,8	"	"	"	"	"	"	"	"
1862-63	"	"	10	13,4	70	8,0	"	"	1	6,4	"	"	"	"
1863-64	"	"	43	11,5	1	5,6	"	"	7,4	5,0	"	"	"	"
1864-65	"	"	9	10,2	16	9,6	"	"	1	7,7	"	"	"	"
1865-66	"	"	8	12,8	"	8,8	"	"	2	4,2	"	"	"	"
1866-67	"	"	62	17,8	80	10,0	"	"	9,4	6,7	"	"	"	"
1867-68	"	"	64	16,2	2	10,4	"	"	"	8,0	"	"	"	"
	"	"	25	20,8	2	9,75	"	"	5	4,9	"	"	"	"

Åaar undtagne Barten, som er leveret 2 til 3 Malt fra Støben til 12 og 16 β pr. Gentner, ere Salgspriserne opnaaede i fede Støbene.

C. Middelpriser paa Pladetre ved Gunderslevholm Støbtværk.

Året regnet fra 1ste Maj til 30te April.	Sæle færdige Skræer			Fagter				Plindre Gavntræ.		Rovs		Støbttræ					
	Eftermaal i Bygghøjde		aflagt i rette Længde, men utilbarnebe.	3 til 4 Fagse pr.		2 til 3 Fagse pr.		Summefagter		Bønnefagter		pr.	pr.				
	over 16"	8" - 12"		4" - 6"	under 4"	Rub.' a 10 R.	Rub.' a 8 R.	Rub.' a 3 R.	Rub.' a 1 R.	Rub.' a 10 R.	Rub.' a 1 R.						
1855-56.	β	β	β	β	RM a 10 R.	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β
1856-57.	"	9,0	7,8	"	10	10,6	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
1857-58.	"	"	"	"	2	9,8	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
1858-59.	"	"	"	"	10	10,6	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
1859-60.	"	9,5	9,2	"	88	8,8	56	"	32	10,6	"	"	"	"	"	"	"
1860-61.	"	"	"	"	75	7,5	"	"	30	10,0	6	6,0	"	"	"	"	"
1861-62.	"	7,0	8,2	"	83	8,2	"	"	31	10,3	11	11,0	"	"	"	"	"
1862-63.	"	10,0	12,0	"	6	10,2	"	"	40	13,2	11	11,0	"	"	"	"	"
1863-64.	"	10,0	9,1	"	88	10,2	"	"	32	10,6	"	"	18	1,8	"	"	"
1864-65.	"	12,0	11,0	"	10	10,6	"	"	30	10,0	"	"	22	2,2	1	86	4,5
1865-66.	"	12,1	12,0	"	16	11,2	"	"	35	11,6	"	"	22	2,2	1	16	2,8
1866-67.	"	13,0	12,0	"	48	14,4	"	"	31	10,3	11	11,0	19	1,9	"	"	"
1867-68.	"	12,5	16,0	"	18	11,4	85	10,6	45	15,0	10	10,0	16½	1,65	"	90	2,25

D. Middelejsiden af Omloftninger ved det vigtigste Besarbejde ved Gunderslevholm Stoddistrikt.

Ørenlægning af Besj.

Åar regnet fra 1ste Maj til 30te April.	Transport (og Stubløb) af Øten, for- fjellig efter Besjængden, pr. Rubiffaavn.	Boring og Øjphoning af Øten pr. 1" Boring.	Udførelsen af Øten		Ølæning af Ømaafsen			Ørenlægning af Ørund og Ømaafsen for 1 Faavn Besj.	Ømloftninger ialt for at færdiggøre med Ørund og Ømaafsen pr. 1 Faavn Besj. 3 1/2 Øl.
			of Ørund- og Øiseffen pr. Rubiffaavn.	af Ørund- ffen pr. Rubiffaavn	2" i pr. Rubiffaavn.	1 1/2" i pr. Rubiffaavn.	1" i pr. Rubiffaavn.		
1853-54	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund
1854-55	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund
1855-56	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund
1856-57	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund
1857-58	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund
1858-59	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund
1859-60	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund
1860-61	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund
1861-62	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund
1862-63	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund
1863-64	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund
1864-65	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund
1865-66	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund
1866-67	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund
1867-68	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund	Ørund

Øil 10 å 12 Faavn Besj er medgaaet 1 Rubiffaavn Ørundffen og Øiseffen.
Øil 14 å 18 Faavn Besj er medgaaet 1 Rubiffaavn Ømaafsen.

Øog glæder dette kun for de senere Åar, tidligere er anvendt færre Øten.
Øvad der fornemmelig forhøjer Ømloftningerne er Øjphoning og længere Transport af Øten.
Ødet her nævnte Øidstrum er fæstlagt eller maadamerret paa denne Maade over 9/4 Ølil.

R. Middelbejden af Arbejdslønnen for Støvning af Maalreer ved Gunderslevholm
Støbifabrik.

Åar regnet fra 1ste Maj til 30de Majtil.	For Færdning og Sammen- bering af Reerer, hvis Reerer- maal i Stykfløje er				Opføoning og Bunting af												
	over 16"	12 à 16"	8 à 12"	4 à 8"	Rægler				Gumleflager		Bønnenflager.		Røde		Støbebrænde		
					3 à 4 Fags	2 à 3 Fags	pr.	pr.	pr.	pr.	pr.	pr.	pr.	pr.			
1858-59.	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β
1859-60.	"	"	4	"	8	6	"	4	1,8	2	"	"	"	"	"	"	"
1860-61.	"	"	"	"	8	6	0,75	6	2,0	2	2,0	"	"	"	"	"	"
1861-62.	"	"	"	"	8	"	"	6	2,0	3	3,0	"	"	"	"	"	"
1862-63.	"	"	2	"	8	"	"	6	2,0	3	3,0	"	"	"	"	"	"
1863-64.	"	"	"	"	8	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
1864-65.	"	"	6	"	8	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
1865-66.	"	"	"	"	10	"	"	6	2,0	4	4,0	"	"	"	"	"	"
1866-67.	"	"	"	"	12	"	"	6	2,0	4	4,0	"	"	"	"	"	"
1867-68.	"	8	8	4	12	"	"	8	2,7	5	5,0	16	1,8	192	4,9	"	"

Marts og April Maanedes.

Agerdyrkningsberetning fra 1ste Halvdel af Maj.

Vintersædens Tilstand. Jordens Foraarsbehandling og Vaarsædens Lægning. Græsmarkerne's Tilstand og den nye Klover. Kvægets Foder- og Sundhedstilstand. Kælningen og Læmningen. Vinterens Mælteri- udbytte. Grundforbedringer. — Det sydlige Sverig. Storbritanien. Tydskland. Frantrig.

Danmark.

Vintersæden var svag, da Vinteren ved December Maanedes Begyndelse indfandt sig, men da baade selve Vintertiden og den første Del af Foraaret i det Hele taget var gunstig for den, udviklede den sig, naturligvis langsomt, men dog kraftig og sundt. I Begyndelsen af April tegnede derfor al Vintersæd godt, men skjøndt dens farligste Foraarsfjende, varme Sol- skinsdage afløste af Nattefrost, ikke iaar har skadet den synder- lig, saa er Rugen dog kuet en Del ved det kolde, vaade og stormfulde Vejr i April og ved den tørre Nordveststorm i Be- gyndelsen af Maj. Rugen staaer derfor kun kraftig og lovende paa de saa Steder, hvor den blev saaet tidlig, saa den allerede fik sig buftet i Efteraaret; ellers er den baade tynd og spids, og vil næppe give nogen god Høst; paa fide, kolde Border er den endog ligefrem daarlig, og i de højtliggende lette Egne i Sjælland har den danste Rug især lidt meget ved den sidste Tids Storme, der have slidt Sandet fra Roden. Bedst synes

Rugen at staa paa Fyen og omliggende Smaaøer. — Hveden, der, senere i sin Udvikling, bedre har modstaaet den ugunstige Vejperiode i Foraaret, staaer paa alle veldyrkede Jorder godt og kraftig og kan endnu give en meget god Høst. Ogsaa for den er der imidlertid paa mange Jorder en stor Forskjel mellem den tidlige og sildigsaade, medens det fra andre Steder hedder, at Hvede, der næppe var synlig i Efteraaret, nu udvikler sig kraftig og tilfredsstillende. Bedst synes Rapsen at staa; men der er i Aar kun faaet meget lidt Raps, dels paa Grund af de sidste Aars daarlige Raps-høst, dels paa Grund af de høje Kornpriser. Den er overalt meget kraftig, men Haabet om, at den paa Grund af den kolde April ikke vil blive plaget meget af Viller i Blomstringstiden, synes at blive skuffet; ligesaa udtales der i en Beretning fra Mors Frygt for, „at Larven af *Ceutorhynchus assimilis**), som allerede meget tidlig indsaad sig, og som maaste næppe nogetsteds ved nøjere Undersøgelse vil savnes, ogsaa iaar i en væsentlig Grad vil forringe Udbytten af denne i sin Dyrkning og i sit Udbytte saa usikre Plante.“

Paa alle lette eller vel afgravede Jorder kunde Vaarsædens Lægning iaar begynde meget tidlig uagtet den store Regnmængde i Marts, og allerede i Slutningen af denne Maaned blev der mange Steder faaet Vært, Vikehavre og Havre, og det 2de. Byg blev lagt i Begyndelsen af April, saa flere Gaarde navnlig i Fyen og det sydlige Jylland vare væsentlig færdige midt i April. Jorden var i denne første Saaperiode bekvem og faldt, hvor den var godt efteraarspløjet, smukt for Harven. Men i de nærmeste 14 Dage efter Paassen, omtrent fra 9de—21de April, var Vejret regnfuldt og koldt, Saaningen standsedes tiidels, Jorden blev død at behandle, og skjøndt den stærke Tørring sidst i April og navnlig først i Maj mulig-gjorde Saaningen, selv paa de lavtliggende Jorder, saa mange vare færdige inden April Maanedes Udløb og de fleste andre i

*) See Tidsskriftets 3die Række, 14de Bind, Side 199.

den første Uge af Maj, saa blev Jorden, hvor den ikke var meget kold og vaad, dog ikke bekvemmere og i mange Tilfælde end ikke saa god, som den havde været i den første Saaperiode. Fordelene ved at faae sin Jord tidlig tjenlig ved Hjælp af Draining har derfor ogsaa viist sig iaar. Den først saade Sæd laa vel temmelig længe i Jorden, men brød senere smukt, jævnt og kraftig frem; den stærke og kolde Blæst fra Nordvest i den første Uge af Maj svækkede vel dens Farve, men ved de sidste Dages milde Vejrs har den atter gjenvundet denne, og Baarsæden vil nu ventelig faae Magt over det flere Steder i ikke ringe Mængde fremspirende Ukrud.

Paa Grund af den sildige Høst forrige Aar, og det kolde Efteraar vare de unge Kløver kun svage, da vi gif Vinteren imøde, men de have overstaaet baade denne og Foraaret udmærket godt og love en rig Afgrøde. 2det Aars Rødkløveren er derimod for en stor Del gaaet bort, og paa disse Marker viser det sig derfor stærkt iaar, hvor fordelagtigt det er, at foretage en Efterjaaning For- og Efteraar og at benytte en god Blanding af forskjellige Kløver- og Græsarter, blandt hvilke Alfikkkløver ikke maa glemmes. Græsmarken er i det Hele taget, men dog navnlig paa de mindre Gaarde, den af Gaardens Marker, der behandles mest stedmoderlig; endnu ofte lægges den ud i en forpint Tilstand og med en altfor karrig Besaaning af Kløver- og Græsfrø, 12—16 \mathcal{N} ; og om end den Omhu, der ydes denne Mark, er helt ulige i de forskjellige Egne, saa kan man dog være temmelig vis paa, at jo lavere Agerbrugets Standpunkt er, desto elendigere er ogsaa Græsmarkens Behandling; saaledes meddeles f. Ex. i en Beretning fra det vestlige Sjælland (Ringkjøbingegnen): „At lægge Markerne ud med Græsfrø, hører endnu til de store Sjældenheder her paa Egnen og er desuden unødvendigt, da Jorden, som aldrig bliver nogenlunde rensset for Kvikrødderne, af sig selv groer sammen strax efter den sidste Kjærv, og Kvikgræsset kvæler snart alt andet isaaet Græs. Hvor kostbare den Slags Græsmarker imidlertid ere, er vanskeligt at beregne.“

Græsmarkerne begyndte tidlig at grønnes, især hvor man havde brugt engelsk og italiensk Rajgræs, men fremmedes i den sidste Halvdel af April ikke meget; ved det milde Vejr fra d. 9de Maj stød Græsset imidlertid rask frem, og Kvæget kom i de nærmest paafølgende Dage paa Græs, saa meget mere som man længtes efter at faae Kvæget bort fra Staldene, hvor det paa alle velfodrende Gaarde fortærede et langt dyrere Foder, end det kunde betale gennem Mælkeriprodukterne.

Halm- og Høfodret har paa Øerne og i de bedre Egne af det østlige Jylland været tilstrækkeligt, og hvor der har været viist lidt Økonomie dermed, er der endog bleven noget tilovers. I det midterste og vestlige Jylland er Fodret imidlertid sluppet tidlig op, og mange Steder er det kun ved at slaa Kvæg og Faar meget tidlig ud, ofte fra midt i April, at man har faaet Vinterfodret til at slaa til; der er i disse Egne betalt indtil 3 Rd. pr. Skpd. Halm.

Kvægets Foderstand er efter Omstændighederne ret god, og dets Sundhedstilstand meget god med Undtagelse af Hestenes; disse have hele Vinteren flere Steder lidt af Forkølelses sygdomme, og Bedningen i Marken i det kolde blæsende Vejr i Vaarsædstiden synes, som let forstaaeligt er, snarere at have fremmet disse Sygdomstilfælde.

Saa vel Kælvingen som Læmningen har iaar i Regelen været ret heldig, og om der end i enkelte Beretninger hører Klager over begge Dele, saa er dette næppe mere end almindeligt; ligesaa klages der fra flere Steder over, at Kælvingen iaar falder ualmindelig sent, og som formodet Grund anføres, at Parringslysten paa Grund af den kolde Forsommer ifjor er bleven forsinket.

Det gamle Tvidls spørgsmål, om man skal lade Kvierne kælve med 2det eller først med 3die Aar, kommer med forøget Styrke frem paa alle Gaarde, hvor der bydes en kraftig Fodring. Fra Faldster skrives saaledes herom: „Det gjøres gjældende, at man faaer en stærkere og solidere Ko ved at vente til 3die Aar, medens det paa den anden Side er klart, at man

har Udsigt til at faae en bedre Malksko, naar Dyret forøvrigt kan holde ved at lade den kalve med 2det Aar. Det gjør sig dog overalt gjældende nu, at det er meget vigtigt at have en stærk Ko, naar man vil hyde den et svært Foder, og fodres der for stærkt til en fin og svag Besætning, vil det strax give sig tilkjende ved en overdreven Kæftning, Overløbning og Mælkefeber, hvilket sidste Onde ingenlunde er mindre betydende end de 2 førstnævnte. Fine, smaa Besætninger ere aldeles ikke brugelige, hvor man fodrer meget, fordrer at de skulle omsætte en 9 til 10 *N* Kraftfoder om Dagen."

At Mælkeriudbyttet i den forløbne Vinter er bleven kjendelig paavirket af den mindre kraftige Fodring er indlysende, men fra flere Egne klages desuden over, at det i Forhold til det givne Kraftfoder ikke har været saa stort, som det plejer; det har derfor kun undtagelsesvis været saa godt som i de nærmest foregaaende Vintre, og navnlig blev det i Foraars-tiden, Marts og April, af flere Grunde meget ringe, og dette havde en stærk Stigen af Priserne paa Bøndersmør til Følge saavel i Kjøbenhavn som i en Mængde af Provindsbyerne. — Af Flæsk er der i Vinter kun produceret meget lidt, da der først i den sidste Tid er blevet opnaaet Priser, der blot nogenlunde have kunnet bringe Produktionen til at svare Regning.

Af Grundforbedringer er der i dette Foraar udført en Del Mærgling i Sjælland og megen Draining og mange Byggeforetagender saavel der som paa Øerne. Mærkeligt nok synes Holland næsten at være den Provinds, hvor Drainingen og i hvert Fald en fornuftig Draining har vanskeligt ved at bane sig Vej til de mindre Jordbrugere. I en Beretning derfra hedder det saaledes: „Mange begynde at draine iaar, selv om de skulle laane Pengene dertil; men hvor forunderligt det end synes, er her paa Holland dog endnu mange aabenbare Modstandere af Drainingen. Enkelte, selv paa større Gaarde, draine til en meget ringe Dybde ($1\frac{1}{4}$ Alen) og dog i samme Afstand som ved større Dybder. Det er meget beklageligt, at

en saa kostbar Grundforbedring udføres saa ufuldstændig, og derved nok kan bidrage til at sætte Drainingen i Miscredit."

Det sydlige Sverig.

Bløjningen standsedes ligesom i Danmark af den stærke Frost, der indtraf i Slutningen af November; derved bleve imidlertid Vejene farbare, og da den lille Høst snart vilde kunne udtærskes, tog man strax fat paa Udearbejdet, og i Løbet af 2 Maaneder, indtil Løvejret atter indtraadte i Begyndelsen af Februar, blev megen Skovning, Mærgling og Gjødningskørsel udført. Skovningsarbejderne vare da omtrent færdige, men de paafølgende Auktioner gik daarlig. — Vintersæden stod som oftest godt i Efteraaret undtagen paa meget stærke og kolde Zorder, hvor der først blev saaet sent; paa de andre Zorder blev i Reglen saaet tidligere end i Danmark; da Vintersæden holdt sig godt under det beskyttende Snedække i den strænge Frostperiode, og da Foraaret har været gunstigt for Vintersæden, der som sagt havde bukket sig i Efteraaret, staaer den for Tiden godt. Baarsæden er lagt under lignende Forhold som i Danmark. — Den forløbne Vinter har været stræng for mange Arbejdere i Sverig; „vi indskrænke os til at forebygge, at Arbejderen sulter ihjel, og vi gjøre ej mere, end hvad vi ere nødsagede til for at befordre de arbejdende Klasers Vel," skrives der i en Beretning fra Skaane, og i en anden hedder det: „Sandten for Arbejdsindretninger, Forsørgelsesforeninger o. lg. begynder vel at vækkes, men endnu er meget tilbage, før Trangen til noget saadant bliver Almuen bevidst. Her som i Danmark ere Arbejderforholdene i Udvikling, men det gaaer yderst langsomt, og de trykkende Hoveriforhold kvæle endnu paa mange Steder al Fremgang."

Storbritanien.

Often en Vinter, der vel ikke har været stræng, men derimod ofte bragt Værling i Vejret og navnlig i Skotland meget stærke og hyppige Storme, begyndte Foraarslivet i enkelte

Egne undtagelsesvis midt i Februar, men i de fleste andre Egne først nogle Dage ind i Marts; Vejret holdt sig da gennem hele denne Maaned og indtil midt i April udmærket smukt, tørt og gunstig baade for Hveden, Jordens Behandling, Baarsædens Lægning og Fremspiring, og for Græsmarkerne. Navnlig fra Skotland og det nordlige England lyde alle Beretningerne meget gunstige, og Saaningen var der de allerfleste Steder fuldendt midt i April; derimod var man noget længere tilbage baade i det vestlige England, hvor Regnen vedblev til sidste Halvdel af Marts, og i det sydlige England. Navnlig herfra lyde Beretningerne mindre godt, især fra alle Kyststrækningerne; Hveden er der meget tynd og svag og maa for en Del ompløjes; den unge Kløver er simpel, og Baarsæden led her mere af det ustadige, raakolde Vejr, mange Steder ledsaget af Sne og Frost, der midt i April indfandt sig næsten over hele Landet. Naar imidlertid denne sidstnævnte Egn undtages, kan det siges: at Hveden, baade den efteraars- og vinterfaede, staaer kraftig og buftet, — og der er faaet megen Hvede iaar, — at Baarsæden er kommen smukt frem, at Græsmarkerne og de unge Kløver ere tætte og fremmelige, at Kartoflerne, hvoraf der iaar overalt er lagt mange flere end almindelig, ere komne i en velbehandlet Jord, at Kvægets Sundhedstilstand har været meget god, og at Halm- og Høfodret har flaaet rigeligt til, hvorimod man har maattet spare paa Turnipsen, der imidlertid, ligesom Rutabagaen og Runkelroerne i Syden, har overstaaet Vinteren ret godt. For Faarene har Vinteren været god med Undtagelse af de Egne, der have faaet altfor megen Regn; de bleve temmelig tidlig drevne op i Højene, og Læmningen har været god. I det Hele taget ere Udsigterne til den kommende Høst for den engelske Landmand altsaa i Øjeblikket lovende.

Sydskland.

I Østersøprovindserne havde hverken den i Reglen fildig faaede Vintersæd naaet nogen Kraft, ej heller var Jordens Efter-

aarsbehandling fuldført, da Vinteren indtraf. Denne har imidlertid saavel her som i største Delen af det øvrige Tyskland været gunstig, og under et gjentagende fornyet godt Sne-dække er Vintersæden bleven beskyttet; denne stod derfor ved Foraarets Komme i det Hele taget ret godt, undtagen i enkelte Egne hvor Jorden ej var frosten, og hvor det vedvarende Snelæg bevirkede, at en Del borttraadnede og følgelig maatte omplojes. I Posen og omliggende Provindser staaer Vintersæden i det Hele taget bedst, endog meget tilfredsstillende, undtagen i enkelte lavtliggende Egne, der have lidt af for megen Fugtighed; Efteraarsvejret var der gunstigt, og Vintersæden havde god Kraft, da Vinteren indfandt sig. Rapsen staaer bedst, men der er kun faaet lidt af den; i Rhinpreussen har den lidt en Del af Insekter og en Del maa omplojes. — Hungersnøden i flere af Østersjøprovindserne, navnlig i Königsberg og Gumbinnen, har naturligvis været meget trykkende og fremkaldt megen Snyd, men er i ikke ringe Maal bleven lindret ved den omfangsrige Virksomhed, som den private Hjælp og Godgjørenhed har udfoldet. Mange Egne ere der saa fuldkommen udspiste, at det nu i Foraarstiden har kostet store Anstrengelser at skaffe den nødvendige Saafød; navnlig har det her, men ogsaa i flere andre Egne af Tyskland, f. Ex. i Rhinpreussen, været nødvendigt at uddele Læggekartofler til Husmænd, Parcellister og mindre Jordbrugere.

Vaarsæden er iøvrigt bleven lagt heldig og spiret smukt frem. Allerede i første Halvdel af Marts begyndte Saaningen i mange Egne og blev tidlig tilendebragt paa de lettere og velafgravede Jorder, medens man endnu ikke var færdig dermed paa de svære, lavtliggende og slet afgravede Jorder ved Maj Maanedes Komme. — Høsttudfigterne ere derfor, om end en Del forskjellige, for Øjeblikket gunstige for Tysklands Bedkommende. — Husdyrenes Sundhedstilstand har i det Hele taget været god i den forløbne Vinter; hvorimod Foderstanden kun har været temmelig tarvelig, navnlig i de Egne hvor Høsten ifjor var saa simpel; derfra klages der baade over at He-

stene vare affkræftede til Foraarsarbejderne og at Mælkeudbyttet var saa simpelt og Fødningen saa ringe, at Priserne paa de dyrkede Produkter steg ualmindelig stærkt.

Frankrig.

Fra midt i December til midt i Januar var Frostene meget stærk, og da det varede noget, inden der kom et Snelag til at beskytte de unge Planter, toge de en Del Skade, navnlig de tidlig saaede, og især Vinterhavren. Men større Skade har dels en vedholdende Tørre i det sydøstlige og navnlig en jævnlig og temmelig stærk Foraarsfrost i hele Frankrig, med Undtagelse af det nordlige og vestlige, anrettet. Afgrøden staaer derfor langt fra godt, med Undtagelse af Rapsen, der vel ogsaa har lidt en Del, men dog endnu kan give en ret god Afgrøde. Navnlig i det midterste og sydøstlige er meget Korn bleven omfaaet i dette Foraar. Baarsæden er lagt under ret gode Forhold, undtagen i det nordøstlige, hvor en vedholdende Regnperiode gjorde Jorden tung og død. Vinen, som havde begyndt at springe ud, loffet af det milde Vejrlig i de første Dage af April, har lidt særdeles meget ved den paafølgende Nattefrost. Vegetationen udfolder sig i det Hele taget meget langsomt iaar; Græsmarkerne kunde endnu ikke føde Kvæget i Slutningen af April, og Høforraadet begyndte at slippe op mange Steder, saa Fodernød fandt Indgang, Besætningerne maatte formindskes og Kvægpriserne sank. Den franske Landmands Udsigter for den kommende Høst ere altsaa for Djæbbliget ingenlunde gode, hvilket er saa meget sørgeligere, som de 2 sidste Aar have været meget flette for ham, og hans Stilling i det Hele taget er trykket. For den franske Landarbejder har det været en meget streng Vinter; stor Nød har hersket i mange Egne, men heldigvis har Sundhedstilstanden blandt Befolkningen desuagtet holdt sig nogenlunde god. — (Følge nogle under Korrekturlæsningen modtagne Beretninger har det milde og gunstige Vejr i Begyndelsen af Maj kjendelig forbedret Vinter- og Baarsædens samt Græsmarkerne's Udseende.)

Korn- og Produktmarkedet i Marts 1868.

Middelpriser i Kjøbenhavn.

	6te	13de	20de	27de
	Rd β	Rd β	Rd β	Rd β
Hvede 124 \mathcal{H} 's pr. Td.	12 92	13 64	13 4	13 56
Rug 115 \mathcal{H} 's - -	10 24	10 44	10 20	10 4
Byg 2rd. 109 \mathcal{H} 's - -	7 80	7 88	7 68	7 64
— 6rd. 104 \mathcal{H} 's - -	7 60	7 56	7 52	7 20
Havre 83 \mathcal{H} 's - -	5 8	5 48	5 32	5 36
Erter, alm. gule - -	10 12	9 84	9 84	9 72
Bikker - -	8 88	8 64	8 64	8 "
Høris - -	10 72	10 72	10 72	10 72
Kommen - -	24 48	24 48	24 48	24 48
Raps - -	11 48	11 48	11 48	11 48
Rybs - -	11 "	11 "	11 "	11 "
Malt - -	7 92	8 "	8 "	8 "
Hvedemel, Flor=. pr. L \mathcal{H}	1 42	1 42	1 41	1 41
Byggrøn pr. Td.	10 72	10 72	10 64	10 48
Kartofler - -	3 72	3 72	3 84	3 80
Bedste Stude pr. L \mathcal{H} Kjødv.	3 80	3 72	3 48	3 64
Ringere do. - -	3 24	3 16	3 8	3 24
Unge, fede Køer - -	3 40	3 16	3 16	3 24
Tyre - -	3 "	2 72	2 72	2 80
Gode, fede Kalve - -	3 56	3 56	3 40	3 48
Flæst, ferst, prima til Udførsel . . pr. L \mathcal{H}	3 32	3 32	3 48	3 48
Smør, Herregaards=. pr. Td.	108 "	112 "	112 "	112 "
— Bønder=. - -	66 "	66 "	66 "	66 "
Ug pr. Snes	" 34	" 32	" 28	" 29
Rugbrød pr. 8 \mathcal{H}	" 38½	" 38½	" 36½	" 36½
Uld, jndst pr. \mathcal{H}	" 48	" 48	" 47	" 47
— sjællandst Nr. 1. - -	" "	" "	" "	" "
Stind, spilede Kalve=. pr. Dager	15 88	15 88	16 12	16 12
— Uld=. pr. \mathcal{H}	" 46	" 46	" 46	" 46
Huder, saltede Kø- u. S. og S. . . pr. L \mathcal{H}	2 28	2 28	2 44	2 44
— Heste=. pr. Stf.	5 32	5 32	5 48	5 48
Talg, smeltet pr. L \mathcal{H}	3 8	3 8	3 8	3 "
Rapsfager pr. 100 \mathcal{H}	3 32	3 32	3 32	3 32
Linkager - -	4 32	4 32	4 32	4 32
Klid pr. L \mathcal{H}	" 46	" 46	" 44	" 43
Halm Hvede=. - -	" 8	" 9	" 9	" 9
— Rug=. - -	" 12	" 13	" 12	" 12
— Byg=. - -	" 7	" 8	" 8	" 8
— Havre=. - -	" 10	" 9	" 10	" 11
Hø - -	" 19	" 19	" 19	" 18
	pr. 100 \mathcal{H}			pr. Td.
Peru Guano 6 Rd " β				Portland Cement. 5 Rd 72 β
Fosfo do. 5 - 72 -				Frandsen og Meyers
Sur fosforsur Kalk. 3 - 32 -				Cement. 3 - 64
Benmel. 3 - 48 -				
Gibs. 1 - 32 -				

Korn- og Produktmarkedet i April 1868.

Middelpriser i Kjøbenhavn.

	3die		10de		17de		24de	
	Rd	β	Rd	β	Rd	β	Rd	β
Hvede 124 \mathcal{H} 's	pr. Td.	13 64	"	"	14 "	"	14 32	"
Rug 117 \mathcal{H} 's	-	10 24	"	"	10 48	"	10 4	"
Bvg 2rd. 109 \mathcal{H} 's	-	7 44	"	"	7 84	"	8 32	"
— 6rd. 103 \mathcal{H} 's	-	7 24	"	"	7 60	"	7 72	"
Havre 82 \mathcal{H} 's	-	5 32	"	"	5 48	"	5 72	"
Erter, alm. gule	-	9 72	"	"	9 72	"	10 "	"
Biffer	-	8 "	"	"	8 40	"	8 72	"
Høfrø	-	10 72	"	"	10 72	"	10 72	"
Kommen	-	24 48	"	"	24 48	"	24 48	"
Kjops	-	11 48	"	"	11 48	"	11 48	"
Kjops	-	11 "	"	"	11 "	"	11 "	"
Malt	-	8 "	"	"	8 "	"	8 8	"
Hvedemel, Flor=	-	1 41	"	"	1 41	"	1 42	"
Bvggrøn	pr. $\mathcal{L}\mathcal{A}$	10 48	"	"	10 48	"	10 72	"
Kartofler	pr. Td.	3 72	3 64	3 56	3 64	3 80	3 80	3 80
Bedste Stude	pr. $\mathcal{L}\mathcal{A}$ Kjøbn.	3 64	3 64	3 64	3 64	3 64	3 64	3 64
Ringere do.	-	3 8	3 24	3 24	3 24	3 24	3 24	3 24
Unge, fede Køer	-	3 8	3 32	3 32	3 32	3 32	3 32	3 32
Lyre	-	2 64	3 "	3 "	3 "	3 "	3 "	3 "
Gode, fede Kalve	-	3 48	3 80	3 80	3 80	3 80	3 80	3 80
Klæft, ferst, prima til Udførsel	pr. $\mathcal{L}\mathcal{A}$	3 48	3 56	3 48	3 48	3 72	3 72	3 72
Smør, Herregaards=	pr. Td.	112 "	"	113 "	"	114 "	"	"
— Bønder=	-	76 "	"	91 "	"	94 "	"	"
Æg	pr. Snæs	" 31	" 32	" 33	" 34	" 34	" 34	" 34
Rugbrød	pr. 8 \mathcal{H}	" 36½	" 36½	" 36½	" 36½	" 36½	" 36½	" 36½
Uld, indst	pr. \mathcal{H}	" 50	" "	" 50	" "	" 53	" "	" "
— sjællandsk Nr. 1	-	" "	" "	" "	" "	" "	" "	" "
Stind, spilede Kalve=	pr. Deger	16 24	" "	16 24	" "	16 24	" "	" "
— Uld=	pr. \mathcal{H}	" 46	" "	" 46	" "	" 46	" "	" "
Huder, saltede Kø= u. H. og H.	pr. $\mathcal{L}\mathcal{A}$	" 2 48	" "	" 2 48	" "	" 2 52	" "	" "
— Heste=	pr. Stf.	5 48	" "	5 48	" "	5 48	" "	" "
Talg, smeltet	pr. $\mathcal{L}\mathcal{A}$	3 "	" "	3 "	" "	3 "	" "	" "
Kjopsager	pr. 100 \mathcal{H}	3 32	" "	3 32	" "	3 32	" "	" "
Linfrager	-	4 32	" "	4 32	" "	4 32	" "	" "
Klid	pr. $\mathcal{L}\mathcal{A}$	" 45	" "	" 46	" "	" 44	" "	" "
Halm Hvede=	-	" 10	" 8	" 10	" 9	" 9	" 9	" 9
— Rug=	-	" 13	" 12	" 12	" 12	" 12	" 12	" 12
— Bvg=	-	" 8	" 8	" 8	" 8	" 8	" 8	" 8
— Havre	-	" 10	" 10	" 10	" 10	" 10	" 10	" 10
Hø	-	" 19	" 19	" 20	" 17	" 17	" 17	" 17
	pr. 100 \mathcal{H}						pr. Td.	
Peru Guano	6 Rd " β			Portland Cement	5 Rd 72 β			
Fosfo do.	5 — 72 -			Frandsen og Meyers				
Sur fosforsur Kalk	3 — 32 -			Cement	3 — 64 -			
Benmel	3 — 48 -							
Gibs	1 — 32 -							

Vejrforholdene

i Marts Maaned 1868 paa Landhusholdningselskabets Stationer.

	Middelvarme. (C°).	Varmeste Dag.		Koldeste Dag.		Luftens Middel- tryk.	Regns- og Sne- højde i Linier.	Regn- og Sne- dagernes Antal.	Luftens Middel- fugtighedsgrad St. 2 i pct.
		Dag.	Varme.	Dag.	Varme.				
Smidstrup (Hjorring), ved Forstander Vi- borg	3,21	31 te	8,40	7 de	÷ 2,03	—	20,66	19	86
Larm (Varde), ved Lærer Rasmussen .	3,71	14 de	8,27	2 den	0,40	—	32,73	19	83
Viborg, ved Distrikts- læge Berg	3,63	14 de	8,73	7 de	0,60	—	39,41	19	88
Silkeborg, ved Distrikts- læge Fibiger	3,62	14 de	8,84	2 den	0,11	—	22,24	15	—
Effelund (Skodborgs- hus), ved Læge Bay	3,55	14 de	9,03	2 den	÷ 0,23	—	33,86	24	80
Gjerlev (Randers), ved Lærer Frederiksen .	2,81	14 de	8,10	7 de	÷ 1,47	—	28,57	16	79
Daugaard (Vejlø), ved Landinspektør Lind- hardt	3,02	31 te	7,43	2 den	÷ 0,57	27" 8,76	30,30	17	—
Majbølgaard (Søn- derborg), ved Pro- prietær Jesen . . .	3,73	22 de	8,20	3 die	1,53	—	19,33	15	83
Ryslinge (Odense), ved Lærer M. Sørensen	2,69	22 de	8,67	2 den	÷ 0,33	—	23,37	16	—
Sindholm (Næstved), ved Aulsbefyrer Hansen	3,18	22 de	8,07	4 de	0,77	—	31,73	11	86
Landbohøjskolen (Kjø- benhavn), ved Asst- sistent Greve	2,53	22 de	7,23	3 die	÷ 0,23	27" 11,47	26,74	16	82
Næsgaard (Stubbe- høbing), ved Over- lærer Jacoppidan .	3,04	22 de	7,93	24 de	0,57	27" 11,47	31,01	12	84
Sct. Nicolai (Born- holm) ved Lærer Clausen	1,74	31 te	5,20	3 die	÷ 1,87	—	9,98	15	86

Middelvarmen af ovennævnte 13 Stationer har været 3,11° C, hvilket er 2,6° højere end Marts=Middelvarmen af de 7 foregaaende Mars Sagttagelser paa Selskabets Stationer og 2,1° højere end Københavns Middelvarme for samme Maaned efter 82 Mars Sagttagelser. — Laveste Varmegrad paa Landbohøjskolen havde den 4de med ÷ 6,0° C.

Det milde Vejr, der havde i Februar, har altsaa holdt sig gjennem Marts Maaned, ligesom ogsaa de sydlige og vestlige Vinde have været de

overvejende. Klare Nætter have imidlertid jævnlig ført lidt Frost med sig, saa f. Ex. Thermometret paa Landbohøjskolen i 16 Nætter sank under Frysepunktet.

Marts har bragt temmelig megen Regn; i Gjennemsnit af ovennævnte 13 Stationer er der falden 26,9 Linier eller omtrent $\frac{1}{2}$ Gang mere end den almindelige. Regnmængden har været størst i Sylland. Regndagenes Antal har gjennemsnitlig været 17.

D. 1ste og 2den har der paa de fleste Stationer været heftige Storme med Hagel og Snebyger. D. 8de sank Barometret meget lavt, naaede sit laveste Punkt om Aftenen paa Landbohøjskolen med 26" 10,43", og saavel denne Dag som navnlig d. 9de rasede paa Verne en meget stærk Storm, der ledsagedes af en stor Regnmængde, der f. Ex. paa Landbohøjskolen d. 9de beløb sig til 14,3 Linier.

April 1868.

	Middelværme (6°).	Varmeste Dag.		Koldeste Dag.		Luftens Middel- tryk.	Regnsøbe i Linier.	Regn- og Sne- begynder Antal.	Luftens Middel- fugtighedsgrad i p. Cent.
		Dag.	Værme.	Dag.	Værme.				
Tarm	5,51	22de	10,27	12te	1,90	—	11,48	8	72
Viborg	5,41	22de	10,73	12te	2,00	—	12,16	10	72
Silleborg	5,39	22de	11,19	12te	1,72	—	11,83	5	67
Eftelund	5,30	22de	11,07	10de	1,77	—	13,09	11	70
Gjerlev	4,99	23de	10,27	2den	0,93	—	12,13	9	76
Daugaard	5,21	22de	10,97	10de	2,13	27" 9,17	14,57	9	67
Majsbølgård	5,81	5te	11,30	10de	1,13	—	15,48	15	71
Rysslunge	4,99	23de	10,83	10de	0,20	—	17,92	16	79
Hindholm	5,57	23de	10,70	10de	0,40	—	24,66	11	81
Landbohøjskolen	5,51	22de	11,20	10de	0,43	—	24,02	14	69
Næsgaard	5,37	23de	11,80	10de	÷ 0,07	27" 11,49	28,05	17	77
Sct. Nicolai	3,88	20de	9,20	9de & 10de	0,00	27" 11,42	18,38	18	82

Regnhøjde i Skovegne.

a) Silleborg-Frysenborg:	b) Frederiksdal ved Fursøen:
Nørrefnede 14,58 Linier	Smørum 20,10 Linier
Guldførhoved 11,83 —	St. Harestvov 23,08 —
Rødbæk 16,17 —	
Grønbæk 10,22 —	
Kalbysgaard 13,48 —	
Kraghlund 12,80 —	

Regnhøjden ved Trnslund paa Samsø har været 15,82 Linier

do.	paa Taarnborg ved Korsør	14,38	—
do.	ved Bukkehøve Mølle paa Thorseng	15,48	—
do.	" Lille Rjøbelevgaard ved Raskov	19,30	—
do.	" Lovisehøst ved Helsingør	25,56	—

Middelvarmen af ovennævnte 12 Stationer har været $5,25^{\circ}\text{C}$., hvilket er $0,14^{\circ}$ lavere end April-Middelvarmen af de 7 foregaaende Aars Jagttagelser paa Selskabets Stationer og $0,3^{\circ}$ lavere end Kjøbenhavns Middelvarme for samme Maaned efter 82 Aars Jagttagelser. Laveste Varmegrad paa Landbohøjskolen havde d. 3die med $-2,90^{\circ}\text{C}$.

Den første Uge i April var Vinden vestlig; d. 8de (i Jylland) og 9de (paa Zerne) slog den om til at blive østlig og holdt sig her med enkelte kortvarige Undtagelser indtil d. 20de; i Slutningen af Maaneden var den atter fortrinsvis vestlig. Disse Vindomslag have givet Maanedens Karakter. I Begyndelsen var Vejret mildt (Dagens Middelvarme i Gjennemsnit $6-7^{\circ}$), Luften var tør ($60-70\%$ Fugtighed), og der faldt ingen Regn. Med den østlige Vind fik Varmen et stærkt Nedslag (Dagens Middelvarme i Gjennemsnit $2-4^{\circ}$), Luften blev mindre tørrende ($75-85\%$ Fugtighed), og der faldt jævnlig og temmelig stærk Regn, — i de første Dage af Omslaget endog Sne, navnlig paa Bornholm. Skjøndt Vinden holdt sig østlig gjennem Midten af Maanedens steg Varmen dog lidt (Dagens Middelvarme i 3die Femdøgn var $4-5^{\circ}$, i 4de Femdøgn $5-6^{\circ}$), men først efter at Vinden atter var bleven vestlig blev Varmefigurationen betydeligere (5te Femdøgn $9-10$), ligesom ogsaa Luften blev mere tørrende, om der end vedblev at falde en Del Regn til Maanedens Udgang. Disse Vejrförändringer, der vare noget stærkere fremtrædende paa de østlige end paa de vestlige Stationer, have ikke havt ringe Indflydelse paa Markarbejdernes Gang, der for en Del standsedes i den kolde og regnfulde Periode midt i Maanedens. Regnmængden, der i Gjennemsnit af alle Stationer omtrent svarede til den almindelige, var langt større paa Zerne (i Gjennemsnit $20,2$ Linier) end i Jylland ($12,9$ Linier).

Byrskuerne i Horsens og Randers 1867.

(Tillæg til Tidsskrift for Landøkonomi).

THE [unclear] OF [unclear] [unclear] [unclear]

Beretning

om Dyrskuerne i Horsens og Randers 1867 *).

Horsens Landbrugsforening havde forrige Aar fremsendt en Opfordring til flere Landbosforeninger, hvoriblandt til Sorø Amts landøkonomiske Selskab, om at sende Delegerede til forskjellige Dyrskuer for at see disses Arrangements og særlig Bedømmelsen af de fremstillede Dyr, idet man nærrede det Haab, derved efter=

*) Efter ved Diskussionen i det Igl. Landhusholdningselskab d. 12te Februar d. Aar, at være kommet til Kundskab om, at der til Sorø Amts landøkonomiske Selskab var afgivet en Beretning fra d'Hrr. Forpagter Bøch, Balsøllegaard og Keergaard, Fuglebjerggaard om Dyrskuerne i Horsens og Randers f. A., henvendte vi os til den førstnævnte af d'Hrr. med Annødning om at maatte erholde en Kopi af denne Beretning tillæns, da det er vort Ønske, fremtidig at kunne meddele flere sammenlignende Dyrskue-Beretninger udarbejdede af Mænd fra andre Egne, for hvem det Karakteristiske ved vedkommende Skuer og de der fremstillede Dyr vil være lettere isjuefaldende, end for Kredens egne Mænd. Aarstidens Travlhed har imidlertid været Skyld i, at vi først idag, efterat hosfølgende 4de Hefte af Tidsskriftet var sluttet, have modtaget den ovennævnte Beretning, men da den forekommer os at være affattet paa en saa kyndig og livlig Maade, at den nødvendigvis maa læses med megen Interesse, og tilmed indeholder nyttige Binf, som det maa være ønskeligt kunne komme vore Læsere i Hænde, inden Afholdelsen af Provindsdyrskuerne begynder, lade vi den som et Tillæg følge med dette Hefte, samtidig med at vi angaaende Dyrskuernes Ordning iøvrigt henvise til Hr. Forpagter Heides Afhandling i Tidsskriftets 3die Hefte for iaar.

D. 13de Maj 1868.

Redaktionen.

haanden at opnaa større Ensartethed end hidtil, navnlig ved de benyttede Points Størrelse og Talrighed, da disse nu ere saa høist forskjellige, saa at det for den Windviede, ikke ligger klart, hvorledes f. Ex. en Ro et Sted kan tilkjendes første Præmie med Point 30, og et andet Sted opnaaer en Ro ikke — for at nærne et Tal — 12te Præmie med Point 70*).

Man indseer her det gavnlige, der laa i det fremkomne Forflag, hvis Marsag Soro Amts landøkonomiske Selskabs Generalforsamling den 18de Maj 1867 bærede os Undertegnede med Valget til, som Delegerede og efter Indbydelse, at overvære Dyrstuerne i Horsens og Randers i afvigte Sommer.

Efter at have modtaget fornævnte Hverv og overvaret nævnte Dyrstuer, have vi herved den Ære at fremsende nærværende Beretning om, hvad vi have seet og hørt paa fornævnte Rejse, idet vi bede tilgive, at vi maaste have været noget vidtløftige i Beskrivelsen, der mulig ogsaa er mere udstrakt og detailleret end behøvedes, og fremsat Et og Andet, der egentlig ikke vedkommer selve Sagen, men som maaste dog kan have Interesse for den Enkelte, der ikke har Vejledning til, selv at berejse andre Egne og see andre Forhold.

Det egentlige Dyrstue i Horsens afholdtes den 27de Juni, men da der afholdtes Centralhingststue — for de ældre Hingste — samme Sted den 26de, hvilket kunde interessere os at see, rejste vi dertil den 25de Juni.

Paa Touren igjennem Jyen ad Jernbanen, som ikke ligger i de frugtbareste Strøg, fandt vi Sæd- og Græsmarkerne temmelig tarvelige, og Græsvarsten bestod hovedsagelig af Rajgræs. Ved paa Jernbanen at udtale os om dette mindre tilfredsstillende Skue, svarede en Jyenbo — fra Egnen ved Årsens — „at Agerbruget hos den fynske Bonde var nødt til at gaa tilbage, idet der drives for stærkt med Kornafgrøder,

*) Naar det anførte ikke er korrekt med Indbydelsen, hidrører dette fra, at det ogsaa skulde stilles i Samklang med Udtalelser under Generalforsamlingen.

holdes for lille Kvægbesætning, fodres alt for flet og des-
aarfag produceres alt for lidt og alt for mager Gjødning,
som han ansaa for Aarsagen til, at Kloverne nu ikke mere
vilde trives." Sa han udtalte, „at der var Flere, som ikke
holdt meget mere end een Ko pr. Td. Hartkorn". Heri laa
en tilstrækkelig Begrundelse af de mindre frodige Marker i det
ventlige Fyen.

Paa den smukt anlagte, vel indrettede og festlig pyntede
Dyrskueplads ved Horsens den 26de Juni, hvor Centralhingste-
stuet den Dag holdtes, bleve vi, — samtidig med Delegerede
fra Randers — modtagne med særdeles venlig Gæstfrihed og
Æresbevisninger af Landbrugsforeningens meget virksomme
Formand, af Dyrskuekomiteen og Flere, hvorved vi strax følte
os hjemme iblandt de brave Syder. Vi modtog saaledes først
et „Æresgæsttegn“, som og a) Kataloger over de den Dag
fremstillede Hingste, over de det foregaaende Aar fremstillede og
over de Dyr, der skulde møde til Dyrskue næste Dag. b) Love
for Horsens Landbrugsforening. c) Almindelige Vedtægter for
Dyrskuet og Præmieuddelingen. d) Love for Hesteforsikringen.
e) Katalog over Foreningens Bogsamling. Alt var arrangeret
og ordnet, som ved de store Landmandsmøder, med Indbegning
af Pladsen, denne inddelt til hver Dyrart, hvor alle stode op-
stillede i den ønskeligste Orden med paahængte Nr., der svarede
til Nr. i Kataloget, kort sagt, et fortrinligt Arrangement og
Orden i alle Maader, som vanskeligt vil kunne overtræffes.

Til Centralhingststuet for ældre Hingste var indmeldt 21
Hingste, i Afdelinger til svært og let Brug. Kraftprøve fandt
Sted ved Kjørsel og Ridning; for de svære Hingste $\frac{1}{2}$ Mil
i 20 Minutter med Væs af 1000 *H*'s Vægt. Hingstene til
lettere Brug $\frac{1}{2}$ Mil i 13 Minutter. Distancerne tilbage-
lagdes i kortere Tid, end der fordredes.

Til de svære Hingste uddeltes 4 Præmier, respektive paa
200, 160, 120 og 75 Rdl.

Til de saakaldte lettere Hingste uddeltes iffun 3 Præmier; disse vare paa 150, 100 og 75 Rdl.

Man seer heraf klart, hvilken Hest Nyderne ønske produceret.

At her var fremstillet mange fortrinlige Hingste, vil være overflødig at bemærke, ligesom at mange, selv af de bedste Hingste, vare udeblevne fra Hingstskuet — maaste, som det sagdes, for ikke at udsættes for Kraftansfrængelsen.

Vi kunne ikke undlade at bemærke: at for Øboerne var det et eget Skue, at see de til Konkurrence som „lettere“ fremstillede Hingste, idet disse langt vilde overgaa de hos os fremstillede saakaldte „svære“ Hingste, saavel i Starrelse som Fjælde og udtrykt Styrke. Ja, at de egentlig tilkom Benævnelsen „lette“, tro vi heller ikke at være korrekt eller begrundet.

Bed det egentlige Dyrskue den 27de Juni var fremstillet de samme Hingste som den foregaaende Dag, der atter forbleve hele Dagen paa den anviste Plads, og først denne Dags Eftermiddag tildeltes de dem Dagen forud tilkjendte Præmier, umiddelbart før Præmierne uddeltes til de andre Dyr.

Af de yngre Hingste, 2 og 3aarige, var den Dag fremstillet 24; hvoraf mange særdeles lovende (navnlig Afkommet efter Hingstene „Konstantin den 1ste“ og efter „Konstantin den 2den“), der uddeltes 9 Præmier, paa respektive 40, 30, 20, 15, 10, 5, 5, 5 og 5 Rdl.

Af Hopper over fire Aar fremstilledes 41, hvoriblandt adskillige rigtig gode, der vilde have prydet et sjællandsk Dyrskue. I denne Afdeling uddeltes 12 Præmier, nemlig paa 30, 20, 15, 15, 10, 10, 10, 10, 5, 5, 5 og 5 Rdl.

Af Tyre over 2 Aar var fremstillet 46, der vare meget uens i Form og Godhed; dog maa herfra undtages og særlig fremhæves som fortrinlige: en Anglertyr fra Matstrup, og en jydsk Tyr fra lille Hovedgaard, der begge vare meget værdifulde. I denne Afdeling blev uddelt 13 Præmier, til Beløb 200 Rdl., nemlig fra 30 til 5 Rdl.

Af Tyre imellem 1 og 2 Aar var udstillet 10, hvortil uddeltes 3 Præmier med 20 Rdl. i alt.

Af Køer fra 3 til 11 Aar var der 84, hvortil uddeltes 31 Præmier til Beløb af 240 Rdl. og fra 20 til 2 Rdl.'s Størrelse.

Af Kvier og Køer fra 1 til 3 Aars Alderen vare 34 tilstede; de fik 12 Præmier, til samlet Beløb 46 Rdl., fra 8 til 2 Rdl.

Bed Indmeldelsen og Bedømmelsen var Kwæget klassificeret i tre Afdelinger, nemlig: a) ægte jydsk Race, b) Anglerrace og c) Blandinger. Til denne sidste Afdeling henvisstes nogle enkelte Ayrshire-Individer.

Bed at see hele Kwægfamlingen sporedes megen Uensartethed, maaffe en Stræben efter at gaa over til Anglerracen, men hvorved der, paa faa Exemplarer nær, der hovedsagelig tilhørte Selskabets meget ærede Formand, Hr. Forpagter Heide, lodes meget tilbage at ønske.

Det er isvrigt et Spørgsmaal, om denne Race er ønskelig for Jylland; det betvivles eller befrygtes af Flere, som isvrigt ere Yndere af Racen. Jeg maa dog her samtidig beklage, at yderst faa af de større Gaarde i Horsensseggen havde sendt Kreaturer til Dyrskuet. Endvidere maa jeg bemærke, at her kun var Tale om „Mælkekvæg“.

De specielle Regler for Bedømmelsen af Mælkekvæg vare:

1. For dyb Kropbygning . . .	15 Point
2. Størrelse	5 —
3. Knokler og Ben	5 —
4. Hoster, Kryds og Kng . . .	15 —
5. Dver — Patter — Mælkeaarer	10 —
6. Mælkehul	20 —
7. Løs og blød Hud	15 —
8. Speil (kun)	15 —

Er tilsammen 100 Point

Det er mange Point her er i Brug, men naar man ansætter de forstjellige Vegemsdele og Kjendemerker med særlige

Point, vil det være nødvendigt at gaa op til det høje Tal. Søvrigt ere vi forvisfede om, at vi hos os, med vore faa og lave Talstørrelser, komme Sandheden af et Kreaturs Bedømmelse ligesaa nær, som der hvor der bruges de mange og høje Tal.

Uagtet man hører og seer, at Inderne sætte Pris paa et godt Spejl, faa er det interessant at see, at dette Mærke ifkun tildeles 15 af de 100 Point, der tælles op til. Ja, man kan ikke nægte, at de have Ret, naar de sige: „vi ville ikke prisbelønne et mulig fremkommet Karrikatur, fordi dette kan være forsynet med et mere end almindeligt fremtrædende Spejl“.

Af de ovenangførte Point falder der saaledes 40 paa Kropbygningen, 45 paa de saakaldte gl. Kjendemerker og 15 paa Spejlet. Paa Mælkehullet sættes der fortjent Pris.

Faarene, som fremstilledes, vare ikke indtagende; de vare store og grove, maaste med lidt Dishlenblod og isprængt South-downsrace, men der fandtes ikke et med tilnærmelsesvis ægte Præg iblandt de 32 Bødere, hvoraf 9 præmieredes, med et samlet Beløb af 48 Rdl., fra 15 til 2 Rdl., og 13 Faar, som fik 3 Præmier, med 14 Rdl., fordelte fra 8 til 2 Rdl.

Af Svin var der ikke mange, ligesom disse krævede Overbærenhed. Der var 7 Orner, som tildeltes 3 Præmier, med 17 Rdl., fra 10 til 2 Rdl. Endvidere var der to Kuld Grise, som tildeltes 6 Rdl. i Præmie.

Der uddeltes saaledes ialt 880 Rdl. til Præmier, af hvilket Beløb

Sparekassen for Horsens og Omegn havde stænket	300 Rd.
Tilskuddet fra Statskassen var 280 —
Landbrugsforeningens eget Tilskud 300 —

Dyrstuet havde sammenkaldt en Mængde Mennesker af begge Kjøen og af forskjellige Livsstillinger, og megen Interesse sporedes for de fremstillede Dyr og for det festlige Arrangement.

Efter endt Dyrstue samledes et meget stort Antal Mennesker til et fælles Maaltid, ved hvilket der herstede en meget livlig Stemning; Samværret varede til Kl. 12 Midnat, og det

hele Arrangement gjorde de Herrer, der havde forestaaet det, megen Ære.

Endstjøndt sent paa Natten, fulgte vi en gjæsteventlig Indbydelse og kjørte flere Mil vester paa med vor nye Vært til hans Ejendom; og i de følgende Dage færdedes vi efter behagelige Indbydelse paa mange Gaarde og i forskjellige Egne, indtil vi den 2den Juli mødte ved Dyrskuet i Randers. Paa denne Rundrejse (hvorunder vi nøde en Gjæstfrihed, der kun kan findes i Jylland) besaa vi den alt længe saa vel bekendte Kvægbesætning paa Holbekgaard ved Randers Fjord, der nok var Rejsen værd. Denne bestod udelukkende af Kvæg af ægte jydsk Race, med Størrelse, Dybde og Styrke, — der lod formode, at Holstebro og Lemvigegnen var dens Stamegn —, og den vidnede fuldelig om Ejerens Sagkundskab i Udvalg og Tillæg. Hele Besætningen var meget egal og fremviste alle antagne Mærker paa at være meget malkeligende, hvilket Prøvemalkébøgerne ogsaa noksom bekræftede.

En lignende Besætning forevistes os af Stamgodsbesidderen paa Clausholm; ogsaa denne var udelukkende af ægte jydsk Race, og var ligesaa ensartet og med fortrinligt Præg som Malkeskvæg. Men denne Besætning var lidt finere i hele Bygningen. Vi fremhæve disse Besætninger som særdeles interessante. Endnu skulde vi nævne en Samling af 7 Følhopper — hvoraf flere meget forædlede — samt flere ædle Hingste og lovende Plage, som fremstilledes for os paa Gammel-Estrup; det var en sjelden Samling af forædlede Heste.

Omsider kom Dagen, da Randers Amtshusholdningselskab afholdt sit Dyrskue. Ved Ankomsten der, bleve vi modtagne af Formanden og Bestyrelsen med lignende Gjæsteventskab og Æresbevisninger som i Horsens. Det Hele var vel ordnet og havde et festligt Præg, hvilket strax tiltaler den Fremmede, — særlig naar man er tarvelig vant hjemme. Men sandt er det, man føler sig vel tilmode ved en rigtig velordnet Udstilling. At en saadan ikke skæbes uden Ud-

gift, eller uden megen Ulejlighed for de arrangerende Herrer er klart; men ejheller krympe ret mange af de Besøgende sig ved da at give nogle Skillinger for Afgangsbilletten, og disse Afgangstege bringe ikke saa lidt i Kassen. Tillige var der en Del Forlystelser, saasom Tombolaer og lignende, der indeholdt ret nette og gode Gevinster, som lode Folk glemme de mange Nitter, Pykkehjulet indeholdt.

Ved Ankomsten til Dyrestuepladsen fik vi klart Indtryk af, at der laa adskillige Mil imellem Horsens og Randers. Anstuelserne vare her fast jydsk; vi saae ingen røde Køer; alle vare fortbrogede eller blakbrogede; og ligesaa fast som man var i Anstuelserne, var Kvæget i Form og Farve; man havde ved Generalforsamlingen slaaet fast, at ingen til Mælkeracen hørende Ko eller Tyr kunde komme i Betragtning til Præmieæftning, naar den bar fremmede Farver, det vil sige var rød eller rødbroget; alt skulde bare de nationale jydsk Farver: sort eller fortbroget, blakket eller blakbroget. Og ligesom dette saae ensartet ud, saaledes bar hele Kvægudstillingen Præget af, at høre til en Race, til en Stamme, der vidnede om at være mælkogivende i tilfredsstillende Grad. Dog, misforstaa os ikke, det er Totalindtrykket, vi have omtalt, og det stod langt over det Indtryk, man fik af Kvægudstillingen i Horsens. Men naar vi saaledes have forudskiftet nærværende Bemærkninger om Køerne, maa vi ogsaa jevnfides omtale vor Anstuelse om de her fremstillede 2- og 3-aarige Hingste; vi maa da beklage, at disse ikke gjorde saa godt et Indtryk som Kvæget, ja stode en Del tilbage for de unge Hingste, der præsenteredes i Horsens. Hvorimod Hopperne her vare i rigeligere Tal en Del bedre end hist.

Af de to- og treaarige Hingstplage var her fremstillet 37; hvor hver af de anførte Aldersklasser bleve bedømte for sig. Til de 3-aarige uddeltes 6 Præmier til et Beløb af 180 Rd., fra 50 til 15 Rd. Til de 2-aarige uddeltes 5 Præmier, til et Beløb af 130 Rd., fra 40 til 15 Rd.

Af Hopper var der indmeldt 47, hvoriblandt mange rigtig gode og velskabte. Hopperne bedømtes i svære og lette, med Føl; og særlig gaves Opmuntringspræmier til gølge Hopper. Til de svære Hopper uddeltes 5 Præmier til et Beløb af 100 Rd., fordelte fra 30 til 10 Rd. Til lettere Hopper uddeltes ligeledes 5 Præmier med 100 Rd., der ogsaa vare fordelte fra 30 til 10 Rd. Til de gølge Hopper uddeltes 11 Præmier à 5 Rd. til hver, er 55 Rd.

Dernæst fremstilledes 9 Tyre af Federacen, som tilkjendtes 8 Præmier til et Beløb af 210 Rd., fra 50 til 15 Rd., nemlig 50, 35, 30, 25, 20, 20, 15 og 15 Rd.

Af Tyre henhørende til Mælkeracen fremstilledes 32, hvoriblandt flere fortrinlige med bestemt og godt Racepræg. Til disse uddeltes 8 Præmier til Beløb af 215 Rd., fra 50 til 15 Rd., nemlig 50, 35, 30, 30, 25, 25, 15 og 15 Rd. *)

Efter Bedtægterne bleve Køerne kun fremstillede i Samlinger, i Forhold til Udstillernes Kvægbestand. Tallet i Samlingerne varierede fra 3 til 5; men undertiden fremstillede en Ejer flere Hold paa 4 à 5 Køer, og fra 3 til 5 Køer skulde ledsages af en Tyr. Der var fremstillet 30 Samlinger; disse tildeltes 10 Præmier til et samlet Beløb af 295 Rd., fra 50 til 15 Rd. for en Samling; nemlig 50, 45, 40, 35, 30, 25, skulle være 20, 20, 15 og 15 Rd.

Denne Foranstaltning, med kun at præmiere Samlinger, maa ganske vist ansees for et særdeles rigtigt og heldigt Fremstridt, og særlig ønskeligt vilde være, om den kunde blive almindelig indført ved Landets øvrige Dyrskuer. At Samlingerne skulle være af eget Tillæg er en Selvfølge.

Bed at omtale det glædelige i at see, at man har holdt saa bestemt paa det ægte jydsk Kvæg, og derved bevaret den Race, der saa længe har havt et godt Ord paa sig, svarede en

*) Da der i de her angivne Tyres Tal findes Uoverensstemmelse med Forpagter Heides Udtalelser i det kongelige Landhushold. Selskabs Møde den 12te Februar, maa vi tilføie, at det her anførte er efter det os givne Katalog.

Bøndemand os: „ja, vi maa være varfomme, at det ikke skal gaa os med vor Kvægrace, som det er gaaet Sjællænderne med deres frederiksborgske Hesterace; de og vi græde nu, den er borte; vi maa derfor vogte os, at vore Efterkommere ikke skulle græde over vor Nutids letfindige Tragten efter: bestandig Nytt og altid Misnøje med vort Eget, hvilket har været og er hos os en Nationalfejl, der vil komme os dyrt at staa“.

Faarene, som vare tilstede, gav en endnu tarveligere Repræsentation end i Horsens; dog fandtes her en — vistnok — ægte Dichley Bæder, men beklageligt var det, at han — maaske fordi han var lille — ikke tilkjendtes Præmie, hvortil fortrinsvis han forekom os berettiget. Der var indmeldt 44 Bædere, som tildeltes 8 Præmier med 71 Rd., fra 15 til 6 Rd.

Af Faar fremstilledes 10, hvoraf det alt for store Antal 6, fik Præmie til et Beløb af 59 Rd., fra 15 til 6 Rd.

Svinene vare tarveligt repræsenterede ved 2 Orner, der ingen Præmie tilkjendtes.

Her uddeltes saaledes i alt Præmier til det store Beløb 1395 Rd., hvortil Sparekassen i Randers havde givet 200 Rd., og nogle Medlemmer af de større Herregaardsejere en rund Sum, der, hvis jeg erindrer rigtigt, beløb sig til den Sum, der blev givet til Kopræmierne.

Man vil af det Foranførte see, at Principerne ved Præmieuddelingerne i Horsens og i Randers vare temmelig fideordnede, i det man, hver efter sin disponible Kapital, — dog særlig i Horsens — yndede mange Præmier, om disse end derved stundom bleve smaa. Men til de mange Præmier udkrævedes desuagtet mange Penge, og, for at tilvejebringe de ønskelige Kapitaler, havde, som bemærket, de respektive Sparekasser i begge de fornævnte Byer fulgt det smukke Exempel, der er givet ved flere af de større Landmandsmøder. Desformedelst havde man hvert Sted en ret anseelig største Præmie til hver Klasse, der ikke benævnedes ved „første Præmie“, men ved „Sparekassепræmie“. Paa en Skaaltak til Sparekassen for dens velvillige Assistance svarede en tilstedeværende Direktør: „at

denne Velvillie egentlig ikke var Tak værd; det var ene som Finantsmand, at han havde givet sit Minde dertil, idet han indsaa, at jo bedre Kreaturer Landmændene fik, desmere fik disse tilovers, til atter at gemme i Sparekassen". Og Manden har afgjort Ret, gid alle Sparekasedirektioner ville finde og benytte den samme sande Tanke.

Efter endt Dyrskue i Randers var ligeledes Festsmaaltid i et stort og smukt Lokale, og en livlig Stemning vidnede om, at Gæsterne havde følt dem tiltalte saavel ved det smukke Arrangement som ved den gode Orden og ved de fremstillede Kreaturer. Man drog bort med et varigt Minde om den jndste Gæstfrihed og med Ønsket og Haabet om, at slige Besøg ved forskjellige Dyrskuer omkring i Landet maa blive mere almindelige og aarlig gjentagne i de forskjellige Egne; thi hver Den, der saaledes rejser om, vil, naar Interessens er tilstede, nok faae sit Udlæg betalt, lig hvad ovenfor blev sagt om „Sparekassen". Og ved at færdes i fremmede Egne vil man tit blive vaer, at man — naar man ikke er alt for hildet i sit Eget — skal anstrænge sig, for ikke at blive omgaaet for meget af sine Kollegaer. Og med disse Sætninger vel bevarede ville vi slutte vor Rapport, idet vi bringe vor Tak for den enstemmige Tillid, hvormed vi valgtes til den her bestrevne Rejse.

G. G. Bøch,
Balsøllølegaard.

P. Nørrgaard,
Fuglebjerregaard.

Iblandt de trykte Sager, der, som foran nævnt, bleve os leverede ved Ankomsten til fornævnte Dyrskue, vare, hvad man det ene Sted kaldte „Bødægter", det andet Sted „Regler" for Virksomheden ved de respektive Dyrskue. Af disse vare det os tilladt at fremhæve nogle, som vi savne i vor Virksomhed her, og som formenes at egne sig til at optages hos os, eller i al Fald at tilsendes efter de stedlige Forhold.

1) Horsens Landbrugsforening giver ikkun Præmie til Medlemmer af Selstabet, (det aarlige Kontigent er kun 1 Rd.); hvorimod Randers Amtshusholdningselskab giver $\frac{1}{2}$ Præmie til Ikke-medlemmer, paa Betingelse af, at der af dem erlægges et Indskrivnings-salair af 1 Rd. for en Hest eller Ko, og 3 $\frac{1}{2}$ for et Faar eller Svin, som ønskes stillet til Dyrskue og Præmiekonkurrence.

2) De for en Tyr tilkjendte Præmier udbetales ikke samme Aar, den tilkjendes, men først det næste Aar, om Tyren da kommer tilstede.

3) I Randers ere forskjellige tidligere Indskrænkninger nu hævede. Saaledes er Konkurrencen til Præmier nu aldeles fri, saa at der ikke finder nogen Indskrænkning Sted med Hensyn til det Antal Præmier, som hver Udstiller af Kreaturer kan tage. Anskuelsen er følgende, at de bedste Dyr belønnes, enten de ere paa een Mands Haand, eller ejes af flere.

4) En Udstiller, som ejer indtil 50 Køer, skal fremstille 2 Køer og 1 Kvie; fra 50 til 100 Køer: 1 Tyr, 2 Køer og 1 Kvie; fra 100 til 150 Køer: 1 Tyr, 3 Køer og 1 Kvie, og over 150 Køer repræsenteres ved 1 Tyr, 3 Køer og 2 Kvier. Alle af eget Tillæg og Opdræt.

5) Tilkjendelsen af Præmie betinges af, at det eller de paagjældende Dyr af Bedømmelseskomiteerne skjønes ikke blot i Forhold til de øvrige Dyr, men i og for sig at være fortrinlige Dyr til Avl.

6) Hopper kunne kun præmieres, naar de møde med deres Føl, der bevisligen er falden efter en anerkjendt god Hingst.

7) Der skal særlig lægges Vægt paa, at Dyrene bevisligen nedstamme fra anerkjendte gode Tillægdyr, og bør det tillige tages i Betragtning, om de have frembragt lovende Afkom. Frugtbarhed hos Hunddyrene, maa kunne bevises.

Det vilde glæde os, om den højtærede Generalforsamling fandt, at der i nærværende Fremstilling af, hvad vi have opfattet paa vor Rejse, er Momenter værdige til, at en Komite

maatte blive nedfat for at undersøge, hvorvidt heri maatte findes noget, som med Held kunde overføres ved vore Dyrstuer.

G. G. Bøch.

P. Neergaard.

Efterskrift:

Generalforsamlingen valgte strax en Komite bestaaende af 5 Medlemmer, som skulde udarbejde et Forslag til mulige Forandringer eller Tillæg til den her hidtil brugte Fremgangsmaade.

Et saadant Forslag er nu udarbejdet, og det vil blive forelagt i første Direktionsmøde og kommende Generalforsamling.

manne blise heftel for in underlige. boerheit beti maante funder
naget, som med Guds lunde onstodes her dore. Amen.

W. G. Rind. H. W. Rind.

Wittetritt

Overaltstamlingen baltic ficut en kramte betannde
at a Wiedemner som stitit udratke si forling til mulige
forandringes eller tilke til den her liden hange fremgangs
maade.

Et saadant faldt er nu udratket, og det er til sine fore
ledt i færdige Tidsmaade og formentlig overaltstamling.

Adolph Valentiner.

Enhver, der interesserer sig for vort Agerbrugs Fremgang, vil med Sorg have erfaret Statsraad Valentiners Død. Hans Navn er nøje knyttet til vort Agerbrugs Udvikling i den nyere Tid; baade med Gjærning, Skrift og Tale søgte han at virke — derfor, og man kan sige, at det var hans vigtigste Livsformaal at fremme det; han gjorde enhver Opoffrelse, underkastede sig enhver Anstrængelse, hvor han troede at kunne virke derfor. Dette Tidsskrifts Hefter indeholde saamange Beviser paa hans flittige og dygtige Gjærning, at det kun er en simpel Taknemmelighedsgjæld vi søge at afbetale, naar vi her med korte Træk give et Tilbageblik over hans Liv.

Adolph Valentiner fødtes den 4de Juli 1803 paa Gaarden Futterkamp i det østlige Holsten, hvor hans Fader Heinrich Christian W. dengang var Forpagter, og da denne ogsaa har havt sin Betydning for vort Agerbrug, og hans Virksomhed navnlig har havt stor Indflydelse paa Sønnens Arbejde i Landvæsenets Interesse, skulde vi her omtale hans Livsforhold med nogle Ord, hvortil vi saameget mere føle os opfordrede, da vi tidligere ikke have seet dem behandlede uden i Forbigaaende. H. C. Valentiner var født 1767 i Svensby i Angeln, hvor hans Fader, tidligere Overtorster, ejede en Gaard. Han blev opdraget til at studere og laa fra 1786—90 ved Universitetet i Kiel, men Landbruget tiltrak ham dog mere og 1791 overtog han Futterkamp i Forpagtning. 3 Be-

gyndelsen havde han her store Vanskeligheder at kæmpe med, fremkaldte dels af Gaardens forføjte Tilstand og hans ringe Pengemidler, dels af de vanskelige Tidsforhold ved Krigene og de politiske Omvæltninger, som dengang foregik i Europa. Ved Dngtighed, Udholdenhed og Ketsstaffenhed overvandt han imidlertid alle Vanskeligheder, erhvervede sig Ejerens, en Grev Platen's Tillid i høi Grad, og denne, som boede i Hannover, overdrog ham Bestyrrelsen af hele Godset, saaledes, at han kunde forvalte det efter bedste Skjøn mod en vis Afgift. Han arbejdede nu af al Evne paa at bringe Jorden i Kraft, drev Studiefodring i stort Omfang, tog kun faa Halme, udlagde Jorden til Græs i fuld Gjødningskraft, og afgræssede den i en Række af Aar væsentlig med jydste Stude. Han havde i Marsken seet Værdien af naturligt godt Græsland og søgte nu at frembringe det samme ved Kunst.

1823 var hans Forpagtning udløben, men da den ny Ejer saae hvilke store Afgrøder han mod Slutningen af Forpagtningen ved en stærkere Dyrkning bragte ud af Jorden, navnlig ved Kapsdyrkning, udkjøbte han ham til Fratrædelse allerede 1819 mod den betydelige Erstatning af 36000 Rd. Courant (57600 Rd. R. M.) foruden den Erstatning, som efter uwillige Mænds Skjøn tilstodes ham for Dyrkningsforetagender paa Gaarden og Bøndergodset. Han boede derefter 4 Aar i Lübeck, vel mest af Hensyn til Børnenes Opdragelse; men hans Bestemmelse var vistnok allerede dengang at kjøbe Tordegods paa Sjælland, som han kjendte fra tidligere Besøg, og 1821 kjøbte hans ældste Søn, Ulrik B., paa hans Vegne Gaarden Bredehave ved Præsto, og 1822 Gjeddesdal ved Roeskilde, hvortil han flyttede med sin Familie i Foraaret 1823.

Gjeddesdals Jorder vare, da han modtog Gaarden, i en meget simpel Tilstand, manglende baade Gjødningskraft og Bearbejdning, og Sædepriserne vare saa lave, at Korndyrkning medførte Tab. Som klog og forudseende Mand, der vidste, at gode Tider følge efter flette, benyttede han just de lave Sædepriser til at bringe Jorderne i Gjødningskraft ved en storartet

Studedefning, som han begyndte det samme Aar han havde kjøbt Gaarden, og skaffede sig Korn ved Indkjøb hos Bønderne i Omegnen. Efterat Jorden var udgravet, merglet og gjødet med den kraftige Studegjødning, tog han en Rugagrøde, som blev lagt ud med en Blanding af rød og hvid Kløver og Timothei. Jorden var taknemmelig og han frembragte Græsmarker, som man hidtil ikke havde seet Mage til i Sjælland,¹ og efter faa Aars Forløb holdt han Sommer og Vinter 400 store jydskke Stude, indkjøbt paa de bedste Studegaarde, som græsfeededes om Sommeren og feededes med Korn og Kartofler om Vinteren. Af de Beretninger, der ere opbevarede om dette interessante Agerbrug*), sees Driften at have været den, at efter Grønjordshavre, hvortil reolpløjedes, toges Brak, som dog hyppigt benyttedes til Bikkeshavre, som gjordes til Hø, hvorefter fulgte Rug, som udlagtes med Kløver og Timothei; Græsset blev aldrig flaaet, men aftøjret og henlaa i 5 Aar. Til en stor Stud var $\frac{1}{2}$ Td. Græsland tilstrækkelig, om Vinteren erholdt en Stud daglig $\frac{1}{2}$ Stp. Byg eller en tilsvarende Fodervardi i andre Sædarter eller kogte Kartofler, som i mættet Tilstand og blandet med Haffelse gaves til Studene, der desuden fik en Givt Bikkeshavrehø daglig. Studene bragtes til en Vægt af indtil 700 \mathcal{R} Rjød og 160—200 \mathcal{R} Tælle, altsaa til en Størrelse som de bedste jydskke Stude, der nu gaae til England.

Man seer saaledes, at H. C. Valentiner drev Landbruget med Kraft, men tillige med megen Tænkfomhed og stor Indsigt for snarest muligt at sætte de af Naturen gode men vanrøgtede Jorder paa Gjeddesdal i bedst mulige Stand. Dertil hørte imidlertid en stor Capital, og i de første 6 Aar tilfattede han paa Gaardens Drift 50000 \mathcal{R} .; Studedefningen kunde nemlig trods de lave Sædepriser kun udføres med Tab; Kjøbenhavn frembød ikke noget fordelagtigt Marked for de store fede Stude, han bragte frem, og i flere Aar naatte man salte Rjødet til

*) Begtrup: Ny landoekonomist Tidende, 7 Bind, 1830 S. 8 og A. Valentiner: Tidsskrift for Landoekonomi, ældre Række, 6te Bind, 1839, S. 288.

Udførelse, som vel undertiden kunde være fordelagtigt, men ialmindelighed bragte Tab. Naar man betænker, at dette stete paa en Tid, hvor andre Landmænd indskrænkede deres Udgifter til det allernødvendigste, maa man beundre den Tillid H. C. Valentiner havde til Jorden. To Afhandlinger findes fra hans Haand i Nye landoconomist Tidenders 4de Bind 1830, nemlig om Mergel og om Syllands Studehandel, der begge endnu ville læses med Nytte.

Fra 1828 begyndte man paa Gjeddesdal at erstatte Studene med Røer og 1831 indrettedes et fuldstændigt Mejeri, samtids med at Jorden dyrkedes stærkere og Kapsdyrkning indfortes. 1ste Mai 1831 overlod H. C. Valentiner, som nu ansaae sin Opgave ved Gjeddesdals Dyrkning for endt, Gaarden i Forpagtning til Sønnen Adolph Valentiner, og allerede den 19de Septbr. s. A. døde han af den typhøse Feber, som bortrev saamange Mennesker paa Sjælland og de mindre Øer i det Aar.

Da A. Valentiner i Foraaret 1831 overtog Gjeddesdal i Forpagtning, var han ikke fuldt 28 Aar; han havde nydt en omhyggelig Opdragelse, var i Latinstolen i Kiel fra 1813—15, men da denne Skole dengang ikke var god, fik han privat Undervisning hjemme til 1817, da han 14 Aar gammel kom i Gymnasiet i Lübeck, som han gennemgik til 1822, samme Aar Faderen havde kjøbt Gjeddesdal, og da han var bestemt til at være Landmand, sendtes han derhen, for at uddannes under den ældre Broder Ulrik, der styrede Gaarden. I ham fandt han uden Tvivl en god Vejleder, da hans Dngtighed som praktisk Landmand fiden er bleven almindelig erkjendt som Ejer af Bredehave og 30aarig Forpagter af Gjorslev.

Fra 1824 til 1830 var Indkjøbet af de fede Stude, som fededes paa Gjeddesdal, betroet Adolph Valentiner, og han færdedes i den Anledning baade i Vinter- og Sommertiden omkring i Sylland til Hest og ofte med mange tusinde Rigsdaler i sin Badsæk. Ogsaa Salget af de fede Stude var væsentlig overdraget ham, og han foretog i den Anledning en Rejse til

Kanaløerne, Frankrig og Holland, for at søge Affatning for det saltede Kjød. Han havde saaledes seet sig endel om, inden han overtog Gjeddesdal i Forpagtning, men meget kyndig i Agerbruget var han neppe. Efter Faderens Død overtog han Gaarden som Ejer for 160000 Rd., men under trykkende Forhold, da han havde 5 Brødre*) og 4 Søstre, som gik i lige Arv, hvis Arvepart efterhaanden skulde udredes, og midlertidig forrentes; selv ejede han neppe 12000 Rd. i Gaarden.

Som det sees af de Regnskaber, han senere har offentliggjort**), vare Indtagterne i de første 20 Aar ikke store, kun imellem 8 og 9 Rd. af en Td. Land. Det var først efter 1853 at Indtagten steg betydeligt, til 20 Rd. og derover pr. Td. Land. Dertil hidrog vistnok for endel de højere Priser, men væsentlig hidrørte det dog fra Drainingen, som begyndtes regelmæssigt 1853, efterat der 1848 var gjort et mindre Forsøg, fra en rigelig Dvægfodring, især ved Hjælp af Klid, og Anvendelse af Hjalpegjødning, hvorved der frembragtes rige Sædafgrøder og frodige Græsmarker, og det ikke alene under gunstige, men ogsaa under ugunstige Vejrforhold. Gjeddesdal afgav saaledes i en Række af Aar Exempel paa, hvorledes en Gaard, der er bragt i Kraft, og hvor der siden arbeides hen til at vedligeholde og forsøge den, bringes til at give firkte Afgrøder, og man kjender maaskee ikke nogen Gaard hos os, hvor Rapsdyrkning har kunnet fortsættes uafbrudt i 40 Aar paa omtrent $\frac{1}{16}$ af Arealen***), og i de sidste 10 Aar i Gjennemsnit givet en større Afgrøde, end i de første 10 Aar, trods Virkning af Mergling og den stærke Studesedning, som just i den første Tid skulde synes at maatte virke saa kraftig.

3 Faderens Tid førtes udførligt Regnskab og Optegnelser

*) De 3 af Brødrene bleve Landmænd: Ulrik B. Forpagter paa Gjorsløv, Herman B. Forpagter paa Søholm og Gustav B. Forpagter paa Klintholm, men døde ung. De vare saaledes alle tre Forpagtere hos Kammerherre Scavenius.

**) Tidsskrift for Landøkonomi, 3die Række, 6 Bind, 1858, S. 135.

***) See S. St., 3die Række, 9 Bind, 1861, S. 357.

over Gaardens Udbytte, Indtægter og Udgifter. Dette forfattedes af Sønnen, som tillige med stor Nabenhed fremlagde Resultaterne for Offentligheden, og derved gav et vigtigt Bevis for, at det er muligt at bringe et fordelagtigt Udbytte af Jorden, samtidig med at der arbejdes paa at forøge dens Kraft, men at der skal Tid til, inden det naaes, og at Landmanden ikke maa tabe Taalmodigheden, om Maalet ikke naaes saa tidligt, som han ventede det.

Gjeddesdal vandt snart Navn som en af Landets bedst dyrkede Gaarde, og der var altid stor Efterspørgsel efter at anbringe unge Landmænd der, hvortil Valentiner imidlertid ikke var meget villig; dog have mange, som navnlig ved Bekjendtskab vare knyttede til Familien, været anbragte der, og deriblandt flere, som siden bleve blandt vore bekjendteste Landmænd. Der kom hvert Aar en Mængde Besøgende fra Ind- og Udlandet, og enhver forstandig og tænksom Landmand tog sikkert et lærerigt Udbytte med derfra, men dermed ville vi dog ikke sige, at alle følte sig tilfredsstillede. Skjønne, storartede Bygninger, nye og kostbare Maskiner og pyntelige Omgivelser var nemlig ikke Valentiners Sag; han meente, at naar der sørgedes for lune Stalde til Dyrene og tilstrækkeligt Husrum for Sæden og Mejerilokale, har Landmanden gjort nok; at anvende meget paa Bygninger, bringer sjelden Renter; derimod havde han naaet efterhaanden at faae alle Markveje stenlagte, Hestene, hvoraf han holdt forholdsvis faa, bleve stærkt fodrede og Vogne og Redstaber vare altid i god Stand; han vidste overhovedet godt at gjøre Forstjel mellem hvad der skete for Stadsens og hvad for Rytters Skyld; paa Qvægets Fodring og Markernes Gjødning blev aldrig sparet. Maa skee gif han dog med Hensyn til Bygningens Økonomi noget vel vidt; hans Mejerilokaler lode ikke faa lidt tilbage at ønske, men hindrede ham dog ikke i at producere fint Smør; dog var han ogsaa her bestemt paa at foretage Forandringer, hvis Døden ikke havde overrasket ham.

I Landbostanden vandt Valentiner snart fortjent Tillid.

Allerede 1835 blev han Medlem af det kgl. Landhusholdnings-selskabs anden Agerdyrkningskommission, hvis Formand han var for 1849, og ved de enkelte Kommissioners Sammenfæltning 1858 blev han Medlem af den almindelige Kommission og gjenvalgte stadigt. Han var Formand for Kjøbenhavn's Amts Landboforening fra dens Oprettelse 1841³² til nogle Uger før sin Død, da han fratraadte. Han var Medlem af Udvalget for Landmandsforsamlingen i Kjøbenhavn 1852 og for det i Flensborg 1854; en af Direktorerne i Brandforsikringsforeningen for værlig Ejendom i Sjællands Stift, og blev baade af det Offentlige og Private benyttet i mange Tillidshverv, da hans Utrættelighed, Uegenntte og store Interesse for Alt hvad der kunde fremme Landbruget, almindelig anerkjendtes. Han var stadig Censor ved Examen paa Landbohøjskolen og indtil sin Død Formand for Sogneforstanderskabet i sit Sogn. Han arbejdede med stor Hurtighed, men var en Hader af alt Formvæsen; han klagede ofte over de mange Indberetninger, som hans Stilling som Sogneforstanderskabs Formand krævede; ogsaa kunde han let blive utaalmodig over formegen Tale, og var derfor ingen god Dirigent ved Discussionsmøder. — Regjeringen paaffjønede Valentiner's Fortjenester; 1854 udnævntes han til Ridder af Dannebrog, og 1859 til Etatsraad, samtidigt med Godsejer Tesdorpf paa Durupgaard.

Mange danske Landmænd kjende Valentiner fra Landmandsmøderne, hvor han altid var tilstede og med Liv og Interesse deltog i Forhandlingen. Ogsaa af Landhusholdnings-selskabet var han et virksomt Medlem; flere af de Foredrag, han holdt der ved Vintermøderne, navnlig over Forpagtningsforholdene, indeholde saamange grundige Betragtninger, at de høre til de vigtigste Indlæg i denne Sag. I Kjøbenhavn's Amts Landboforening holdt han flere Foredrag, hvoriblandt vi skulle fremhæve et meget betydeligt, som han holdt den 23de Novbr. 1864, det blev trykket, men kun som Manuskript, og omdelt til Foreningens Medlemmer. Det var fremkaldt

ved Tidens Tryk og indeholdt en indtrængende Opfordring til Arbejdsomhed og Nøjsomhed baade for Gamle og Unge, men tillige udtaltes der et frejdigt Haab om, at det, naar vi tage os sammen, kan lykkes os af det indskrænkede Land at frembringe et ligesaa stort Overflud til Udførsel som tidligere af det samlede Monarki, hvilket han ved Talsførrelser søgte at bevise. Ogsaa i Landbohøjskoleforeningen holdt han efter Opfordring flere Foredrag for at udvikle for de unge Landmænd en ældre Landmands Anskuelse om Kundstabers Nødvendighed; saaledes fandt man ham altid beredvillig, hvor han troede at kunne gjøre nogen Nytte.

Men det var ikke alene ved Exempel og ved Ordet at Valentiner søgte at fremme Agerbruget, ogsaa Pennen brugte han flittig. Den første trykte Afhandling vi kjende fra ham er den ovenomtalte i Brevform affattede Beretning om Studiefedningen paa Gjeddesdal i Faderens Tid, den er skreven 1838, og siden saae man nu og da i Tidsskriftet nogle Beretninger fra hans Haand. Men hans egentlige Stribentvirkomhed falder i Aarene mellem 1852 og 62 altsaa da han var mellem 50 og 60 Aar. Han skrev i den Tid en Række Afhandlinger til Tidsskrift for Landøkonomi, og da Aageskrift for Landmænd var begyndt 1855, tog han med megen Interesse Del i de forskjellige Discussioner over Landbrugsførgsmaal, som da kom frem. Han havde den Evne, som destoværre faa af vore Landmænd besidde, at føre en hurtig Pen, og da med hans livlige Temperament og store Interesse for Landbrugets Fremme, Deltagelse for en Sag snart var vaft, saae man hyppig Artikler fra hans Haand, der vel efter deres Natur ikke kunne gaa tilbunds i Sagen, men dog afgive Bidrag dertil, som havde Betydning. Hans største litteraire Virksomhed falder i Aarene 1859—61, da han udgav flere selvstandige Bøger. Den første: „Landbruget med særligt Hensyn til Forpagterne“, der udkom 1859 og i et andet omarbejdet Oplag 1864, blev nærmest fremkaldt ved Prof. Stöckhardt's Skrift: „Der angehende Pächter“, idet han paa dansk udarbejdede en

tilsvarende, men mindre omfangsrig Bog. Han søgte ogsaa heri at vise hvorimeget baade Ejer og Forpagter synde mod deres egen Interesse, ved ikke at ordne Forpagtningsbetingelserne saaledes, at Jorden bestandig holdes i Kraft og Besætningen fodres rigeligt. I 3 Smaafrifter, som udkom 1860 under Navn af „Peter kommer paa Landet“ 1ste, 2den og 3die Afdeling har han, mest i Samtaleform, udviklet en ung Mand's Uddannelse til Landmand, og bragt de forskjellige Landboforhold under Om- tale, indpræntende Arbejdsomhed, Nøjsomhed og et tænksomt Agerbrug. En anden lille Bog: „Hvorledes Hans fandt Guld herhjemme“, som udkom 1861 er nærmest bestemt til Folkelæsning og behandler især Forholdet mellem Husbonde og Tjenestetjende. Endelig udgav han i disse Aar første Gang en „Kommebog for Landmænd“, som, foruden at være indrettet til forskjellige Optegnelser for et Landbrug, tillige var ledsaget med mange forskjellige Arter Oplysninger. Den er siden flere Gange udkommen med nogle Forandringer.

Vi komme nu til at omtale Valentiner i hans huslige Liv, som Husbonde og Husfader.

Som Husbonde søgte han, saavidt muligt, at bringe de Regler til Udførelse, som han fremstillede i sine Skrifter. Han var en Fader for sine Husmænd, og var der noget tilbage at ønske i Forholdet, var det vel nærmest at hans Godhed ikke altid paastjønnedes. Med Tjenestefolkene havde han vel ogsaa Bansteligheder at kjæmpe imod, men i det Hele lykkedes det dog at bevare et godt og venligt Forhold. Neppe saae man paa nogen anden Gaard en saa god Samling Malkepiger, sædvanlig hjemmehørende i Eggen. Det var endog Tanken at arbejde hen paa at forene Malkepigegjerning med Uddannelse i Mejerivæsenet og saaledes danne en Slags praktisk Mejeriskole for Gaardmændsdøttre; dette lykkedes det dog ikke at bringe til Udførelse, men det vilde maaffte være skeet, hvis Gud havde forundt ham et længere Liv. Sine Folk beholdt han i lang Tid, og den der i en længere Arrække besøgte Gjeddesdal, traf mange be- kjendte Ansigter imellem Folkene.

Som Familiefader var Valentiner kjærlig, omhyggelig og opofrende, og derfor ogsaa en lykkelig Mand og Fader. Umiddelbart efterat han tiltraadte Forpagtningen, blev han (den 3die Juni 1831), gift med sin efterlevende Hustru Catharina Elisabeth Jacobsen, Datter af Grosserer Jacobsen i Kjøbenhavn, der i fuld Betydning var Moder for enhver, som blev betroet hendes Omsorg. Han paaskjønnede ogsaa sin Hustrues Bærd, og den Lykke hun beredte ham, og hans gjæstfri Hus, hvor der samledes en stor Kreds, vil mindes med Glæde af enhver, som har kjendt det. Alt hvad der kunde give det et overdaadigt Præg var undgaaet, men man fandt der en venlig, fin og dannet Omgang, og Interesse for alt, hvad der er stort og skjønt i Livet, en Konstfands, som viste sig ved de skjøne Malerier, hvormed Væggene i de efter Herregaardsforhold tarvelige men dog hyggelige Stuer vare forsynede, og man vilde neppe forgjæves søge om noget vigtigt Bærk, som hørte til den nyere danske Litteratur.

Vi have kaldet Valentiner en lykkelig Familiefader, og det var han, skjøndt han ogsaa kjendte ublide Tilfæltelser i sin Familie, indtil det sidste Aar af hans Liv, men da naaede Sorgen hans Hus. Han efterlod sig 5 Børn, 3 Sønner og 2 Døttre, disse sidste vare gifte med hæderlige Mænd, men i Løbet af 3 Maaneder døde begge Svigerfæmnerne, den ene efterladende sig 5 smaa Børn, og samtidig døde Husets trofaste Veninde paa Gjeddesdal efter et langt Sygeleje. Han bar ikke sin Smerte tilstue, men den trykkede ham derfor kun saameget mere, og han begyndte at tabe sin hidtil saa frejdige Stemning. Dog unddrog han sig ikke Omgang, endnu kort før Jul var han tilstæde ved Landmandsmiddagen i Decbr. Termin, hvor han blev valgt til Dirigent og udbroge flere Skaaler med Liv og Interesse. Han klagede imidlertid allerede dengang over Aldebefindende, som han dog haabede at forjage ved at holde sig inde i nogen Tid. Men Sygdommen blev i Vinterens Løb betænkeligere, han led heftige Smertes og afkræftedes mere og mere; han led imidlertid med den største Taalmod, som jo maatte overraske ved hans

af Naturen noget heftige Sind, men viste derved ogsaa, at han satte sit Haab til andet end hvad Møl og Rust kan fortære. I Foraarstiden blev Sygdommens uheldbredelige Natur klar for Lægerne, han faldt mere og mere hen og sov rolig ind den 23de Maj i sin kjærlige Hustrues Arme, som under hele hans Sygdom ikke var veget fra hans Bæje.

Pintseløverdag den 30te Mai jordes han i Familiegraven paa Greve Kirkegaard, hvor en stor Forsamling fjernt og nær fra havde samlet sig. Han havde udtrykkelig ønsket, at ingen rosende Digtale maatte holdes over ham, men kun en Bøn ved hans Kiste; dette skete vel ogsaa, men dog neppe ganske saaledes, som han havde tænkt det. En skøn Sørgefang af Chr. Richardt blev affungen før Kisten udbares til Graven.

Hvor hjært end Hjemmet var Valentiners, groede han dog ikke fast dertil, men færdedes navnlig i de senere Aar meget omkring. Dels gjorde offentlige og private Forretninger ofte Krav paa hans Tid udenfor Hjemmet, dels førte ogsaa hans mange Interesser ham hen, hvor han ventede, at der var noget at see og lære. Foruden vore egne Landmandsforsamlinger besøgte han 1847 den tydske Landmandsforsamling, der afholdtes i Kiel, den svenske i Gøtheborg og Malmø 1860 og 65, og 1867 Udstillingen i Paris; tillige gjorde han i de sidste Aar tvende Rejser til Wien for at besøge en der bosat Søster og var flere Gange i Skaane, hvor hans Virksomhed, ligesom her, var meget paastjønnet.

Født i Holsten, tydsk opdragen og i den første Tid af sit Ophold kun omgivet af tydsktalende Slægt kunde det ikke undgaaes, at han, skjøndt han kom hertil i en ung Alder, beholdt en kjendelig Accent; men han talte og skrev Dansk flydende og betragtede det ogsaa i den sidste Del af sit Liv som sit Modersmaal. Han var en meget fædrelandsfindet Mand, og da Bruddet kom mellem dansk og tydsk, var han intet Øjeblik i Tvivl om, til hvilken Side han hørte. Da hans yngste Datter blev forlovet med hans Søstersøn, der var Skibsfører fra

Eckernförde, gjorde han sit Samtykke afhængig af, at den unge Mand blev Borger i Danmark og sejlede under dansk Flag, og Skibet, hvori han selv tog en større Part, blev overført til den danske Skibsrolle. For ethvert Foretagende, der kunde fremme Fædrelandets Interesse, var hans Pung altid aaben, og i saa Huse fandt man en skønnere og mere sympathetisk Stemning baade i Fædrelandets lykkelige og ulykkelige Tider end paa Gjeddesdal.

B. S. Sorgenfen.

Jacob Christian Hald.

De fleste Læsere ville vistnok allerede have erfaret, at dette Tidsskrifts mangeaarige Redaktør og Landhusholdningssekselskabets gamle Secretair Justitsraad J. C. Hald i Slutningen af Maj er afgaaet ved Døden. Hans nidkjære, trofaste og uegenlyttige Arbejde i Landbrugets Tjeneste vil især dette Tidsskrift, hvis lange Tilværelse væsentlig skyldes ham, afgive Bevis for, og vi skulle derfor kortelig her omtale hans Livsvirksomhed.

Jacob Christian Hald er født den 10de Februar 1798 i Kjøbenhavn, tog 1814 dansk juridisk Examen og arbejdede derpaa 3 Aar paa en juridisk Embedsmands Kontor i Slagelse. Derefter ansattes han i et Kontor under Finantserne, hvor han 1819 blev Kopist, 1830 Fuldmægtig og tog Afsked 1860. Hans Arbejde i Regjeringskontoret udgjorde dog kun en underordnet Del af hans Livskald, hans Hovedvirksomhed blev fra en tidlig Alder i Landbrugets og da navnlig i det fgl. Landhusholdningssekselskabs Tjeneste. Da nemlig Botanikeren Professor Hornemann, som i en Række af Aar havde været Landhusholdningssekselskabets Secretair, ved Udgangen af Aaret 1817 frasagde sig denne Post, tilbød Sekselskabets Bestyrelse foreløbig at overtage Secretairens Forretninger, for at dennes Løn kunde anvendes til Sekselskabets mange andre Djemed, og kun en Afstønt skulde lønnes for at hjælpe med Kontorforretningerne. Det var navnlig Collin, der var den styrende Mand i Sel-

skabet, som Arbejdet paahvilede, og da han havde lagt Mærke til Hald i Kontoret som en flittig og paalidelig ung Mand, antoges denne til Assistent fra Begyndelsen af Aaret 1818, og som saadan fungerede han til 1826, da han ansattes som Secretair, hvad han vedblev at være til sin Død, og i hvilken Stilling han viste den største Iver for Selskabets Interesse, og med stor Orden og Nøjagtighed fremmede Sagernes Gang. 1845 blev han udnævnt til Kammerassessor, og da det i Februar d. A. var 50 Aar siden, at han begyndte at arbejde for Landhusholdningssekskabet, behagede det H. M. Kongen at udnævne den hæderlige Olding til Justitsraad.

Allerede tidlig begyndte Hald med litteraire Arbejder. Det blev ham nemlig overdraget at udarbejde Beskrivelsen af Randers Amt, og 1824 berejste han Amtet ledsaget af Proprietair Dalgas; Beskrivelsen udkom 1827 og er den 2den i Ordenen. Ligeledes overdroges det ham at udarbejde Ringkjøbings Amts Beskrivelse, hvor navnlig senere afdøde Statsraad Fjeldstrup ledsagede ham som landøkonomisk Vejleder. Ringkjøbing Amts Beskrivelse udkom 1833 og er den 8de i Rækken.

Halds største litteraire Virksomhed var dog Udgivelsen af Tidsskrift for Landøkonomi, til hvilket hans Navn i 40 Aar er knyttet, og deraf i de første 25 Aar som eneste Redaktør. Tidsskriftet har imidlertid bestaaet endnu længere, om end tidligere under et andet Navn. 1814 besluttede nemlig 3 Mænd, der interesserede sig levende for Landbrugets Fremgang, at udgive et Tidsskrift; disse vare Kammerraad Drewsen paa Strandmøllen, Pastor Rønne i Lyngby og Godsejer de Coninck paa Dronninggaard; de vare nemlig utilfredse med de af Prof. Oluffen udgivne „Deconomiske Annaler“ (begyndt 1797 og fortsat til 1820), der væsentlig kun indeholdt Oversættelser. 1815 begyndte det nye Tidsskrift at udkomme under Navn af „Landøconomiske Tidender“ og i de 3 Aar fra 1815—17 udkom 7 Bind, indeholdende en Mængde originale Artikler, væsentlig af Rønne og Drewsen, men ogsaa

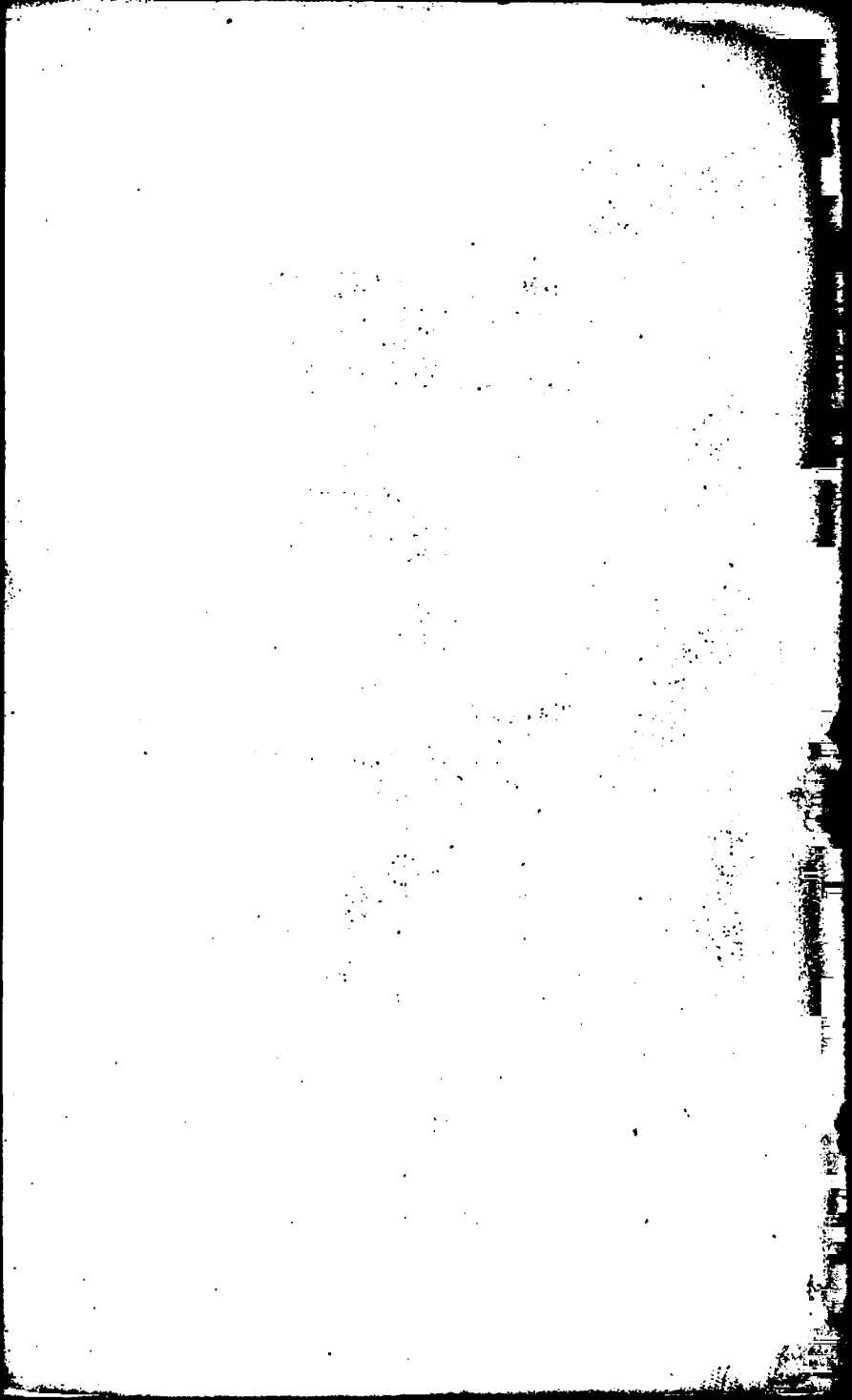
af andre Forfattere, hvis Interesse var vækket. 1818 overtoges Redaktionen af Dremsen alene og der udkom 2 Bind. Fra 1819 forandredes Titelen til Nye landoeconomiske Tidender, fra 1821 tiltraadte Collin Redaktionen og indtil 1823 udkom 5 Bind, men dermed standsede Udgivelsen i en Række; den for Landmanden saa strænge Tid gjorde ogsaa her sin Indflydelse gjældende, og Tidsskriftet trueedes med at ophøre. Da overtog Hald fra 1ste Januar 1828 Redaktionen, udgav endnu 2 Bind af Nye landoeconomiske Tidender og begyndte 1831 en ny Række under Navn af Tidsskrift for Landoeconomie og siden den Tid er regelmæssigt kommen et Bind aarligt. Indtil 1838 udkom 7 Bind, som danne den ældre Række; 1839 begyndte en ny Række, hvoraf udkom 14 Bind, 1853 3die Række, der ogsaa indeholder 14 Bind og 1867 begyndte den 4de Række. Indtil 1853 var Hald alene om Redaktionen, og skjøndt han hverken havde nydt landøkonomisk eller naturvidenskabelig Uddannelse, var dog Tidsskriftet meget respektabelt; ved sin Flid vidste han at forstærke sig Bidrag fra forskjellige Sider, og ved sin hensynsfulde og bestedne Karakter fandt han let Understøttelse hos de yngre Videnskabsmænd, til hvem han henvendte sig om Raad og Bistand. Fra 1853 overtog hans yngre Medarbejdere væsentlig Redaktionen af Tidsskriftet, dog unddrog han sig aldrig det ofte trættende Arbejde med Correcturlæsning, som et Tidsskrift medfører, og han var ved sin Redebonhed til at hjælpe, sin Bestedenhed og Uegennyttighed en behagelig Medarbejder og Forholdet med de yngre vedligeholdtes altid paa den venstabeligste Fod.

Hald arbejdede bestandig med samme Utrættelighed i sit Kald; i de sidste Aar af hans Liv optog Landhusholdningssekselskabets Sager al hans Tid; det tiltagende Medlemsantal og den udvidede Virksomhed forøgede Arbejdet, medens hans Kræfter toge stærkt af, og han bestandig klagede over Mæthed. Endnu den 14de Maj var han tilstede i et Bestyrelsesmøde i Landhusholdningssekselskabet, skjøndt han var meget svag. Et Par

Dage efter maatte han gaa til Sengs og døde den 27de Maj d. A., kun 4 Dage efter sin Svoger Etatsraad Valentiner.

Justitsraad Hald blev gift 1831 med Emilie Beate Jacobsen, Datter af Grosserer Jacobsen i Kjøbenhavn og Søster til Etatsraadinde Valentiner. Hun døde allerede 1847, efterladende ham 4 Døttre, der overleve ham. De ville savne en kjærlig og opoffrende Fader, hans Slægtninge en trofast Hjelper og mange, baade yngre og ældre Mænd omkring i Landet, ville med Erkjendtlighed mindes hans gjæstfri Hus, hvori de altid fandt en venlig Modtagelse.

B. S. Jørgensen.

C Bøgh pict.

W. Teagar & Kretschmer's lith. inst.

Holländska Tjuren Poller på Dybeck's Säteri

Kvægstammen, Fodringsmaaden og Mælkekjælderens paa Dybeck i Skaane.

I. Af et Brev fra Skaane.

„Långt borte — helt ovre i Sverig“ er en Talemaade, man ofte kan have Lejlighed til at høre i Sjælland; — her i Skaane er det anderledes —, her er saa nær til Sjælland, — Mejeri-produkter, Heste, Mælkekøer, Fedekreaturet etc. etc. finde saa let Vej til Danmark, og oftere har vel Skaaningen end Inden været i Kjøbenhavn. Grunden er simpelt den, at den danske Talemaade: „Långt borte“ om Sverig er forkert. Dampskibet gaaer til Malmø saa hurtigt som til Kungsted eller Humlebæk, og hvem kan ikke naae dertil? Og vandrer man op fra et af disse Steder, kan man vel finde smukkere Landskaber end dem, Malmøs Omegn kan fremvise, men en anden Befolkning finder man ikke, — den skaanske og den danske Bonde er den samme Person, — kan der end være nogle Aars Forstjæl i Udviklingen, saa er Grunden den samme i Karakteren, som den er det i Sproget, — Skaane er Danmark nær i alle Maader!

For Agerbruget gjælder det Samme; lad være at ogsaa her kan være nogen Forstjæl i Udviklingen, saa Aar ville udflutte den, og den sjællandske Landmand vil da have svært nok ved at følge sin skaanske Gjenbo, der med saa megen Ihærdighed og Dngtighed arbejder fremad.

Et lille Besøg paa een blandt det sydlige Skaanes mange større Gaarde vil snart vise, hvormeget her er udført; — lad os følge Landevejen ad Østad til, — vi komme da efter et Par Timers Kjørsel med vor Ven „Stjutspojken“ til Dybeck, hvis mange Bygninger sees mellem de gamle Elmetræer, som omgive Herresædet. Det er en stor Gaard med gode Forder, betydelige Enge, et stort og berømt Bryggeri, og fremfor Alt med en ganske usædvanlig smuk og fortrinlig Kvægbesætning paa — for Tiden — 200 Malkeføer.

Den dybeckske Besætning er indført til Sverige af den nuværende Besidders Fader, som var Kjøbmand i Stockholm; han lod sine Skibsførere hjemtage endel Kreaturer fra Groeningen i Holland. Det var den oprindelige Stamme til den fortrinlige Besætning, som nu findes paa Gaarden, og som paa denne Maade indførtes i Aaret 1824. Som en Følge af Ejendommens veksle Bestyrelse har imidlertid dens Eksistens ikke altid været saa god som ønskeligt i den Aarrække, som forløb før den nuværende Besidders Tid; forskjellige Fodringsmaader og en i det Hele taget knap Fodring havde paa dette Tidspunkt, nemlig i Aaret 1850, reduceret Antallet af de kraftige Individer i Besætningen til et Minimum, og bragt den større Del til at lide af Tuberkler; da Hr. Wallis imidlertid ansaa Racen for god, besluttede han, det koste hvad det vilde, at restituere den igjen; det kostede meget og krævede stor Taalmodighed og Omsigt; enhver Kalv blev tillagt, og af Tillæget blev i en Række af Aar det Bedste benyttet og meget omhyggeligt og kraftigt opfodret; Resultatet var, at Tuberklerne efter nogle Aars Forløb vare fuldkomment forsvundne, og at man nu paa Dybeck finder en af de smukkeste og bedste Kvægbesætninger, man nogensteds vil see. Maalet er naaet, og det har viist sig fuldkomment rigtigt, at Hr. Wallis bevarede den udhungrede, tuberkuløse Besætning, som i Aaret 1850 blev ham overleveret, for deraf at danne en konstant og fortrinlig Malkerace.

I Aaret 1863 indkjøbtes ved Landmandsmødet i Hamborg en 3 Aars Tyr fra Groeningen af en derværende meget gammel og

berømt Race, og skjøndt denne ikke ganske er den samme som findes paa Dybeck, er dog meget fælles i Karakteren. Ved Hjælp af denne Tilvæxt er en ny Udvikling af Racen begyndt, og det paatænkes at lade dens Afkom paa de bedste Køer af Besætningen efterhaanden danne den bestaaende Stamme; en ejendommelig Banstfeligheid fremstod i de første Aar, idet dens Afkom næsten udelukkende var Tyrekalve; nu er dette Forhold forandret, idet nu det overvejende Flertal er Kviekalve. Denne tilkjøbte Tyrs Indflydelse paa Besætningen er meget kjendelig, — dens usædvanligt smukke, sluttede, brede Legemsbygning, dens fine Ben og velformede hvide Hoved er gaaet over paa Kalvene, af hvilke der nu (Kvierne iberegne) existere omtr. 50 Stk. Kælvingstiden falder ved to Aars Alderen, til hvilken Tid Kvierne ere fuldkomment udviklede.

Besætningen fodres med Omhu, som man vel kan vente, men Forholdene have ikke hidtil tilladt en saa stor Detailberegning af Fodermængden, at bestemte Kvantiteter her ville kunne angives; et stort Brænderi og Albrøggeri levere paa selve Gaarden betydeligt Materiale til Fodringen, og forøvrigt anvendes Rapskager og Sæd i Forbindelse med Høet som Kraftfoder. Hvad der er karakteristisk er Køernes Fodring paa Stalden, til den første Kløverslet har fundet Sted; for at lette Overgangen til Vinterfodret benytttes et Stykke Rug, som høstes grønt og blandes i Høet i det tidlige Foraar; efterhaanden som dette ophører, er Kløveren voxet saameget frem, at endel af denne kan blandes imellem Høet og Halmen. Herved skeer en passende Overgang (uden Udvikling af Diarrhoe) til det friske Kløvergræs, indtil Markerne først i Juli Maaned ere tomme, og Besætningen slippes da ud.

Meget taler for denne Fodringsmaade, hvorved man undgaaer at lade Køerne udsættes for det højst veksende Vejrlig i den første Tid af Sommeren, og at løbe den Risiko, at indtrædende ugunstige Forhold skulle hemme Græs væxten, saa at der sættes af paa Mælken. Kreaturerne staa rigelig en Maaned længere inde end sædvanligt, det er sandt, men det er en

Maaaned af Sommeren, da Arbejdskraften ikke er saa særdeles optagen, og man følgerig uden at forsømme Andet kan have Besvær med Fodringen. Der vindes Gjødning, Hø og Mælk, og hvad tabs der? Intet andet end Arbejde paa en Aarstid, da det kan undværes. Den Indvending, der undertiden høres, at Staldens og Mælkens Renhed ikke kan overholdes under saadanne Forhold, viser sig paa Dybeck uden Betydning; — den nederste Del af Baasen er sat med Sten paa Kant, den øverste Del bestaaer af stampet Ler (for at ikke Forbenene skulle lide ved et altfor haardt Gulv), og ved Hjælp af omhyggeligt Tilsyn i Stalden kan en fuldkommen god Renlighed, overholdes. Køerne komme ud i den varmeste og behageligste Tid, efter at en fuldstændig Overgang fra Vinterfodret er gjort, — og baade Mælkejournalerne og Køernes Udseende vise, at Methoden er god. Om Efteraaret dannes Overgangen ved, saasnart Kulden indtræder om Natten, at tage Besætningen ind til et Aftenfoder, og senere, naar den for bestandig indbindes, at anvende Rodfrugter som Tilfoder, indtil Brændingen begynder.

Ved Siden af en fortrinlig Kvægbefætning maa ogsaa nævnes et velindrettet Mejeri efter den kun lidet bekjendte schwarzste Methode. En Kilde i Nærheden af Gaarden afgiver Midlet dertil. Dens Vand er i den varme Sommertid 6 til 7° R., og ved Hjælp af dette, der indledes i et Reservoir, frembringes en jævn Aftjøling af Mælken, naar den fra Mælkepladsen bringes ind i dette. Selve Mælkevognspandene af fortinnet Kobber, rummende 30 Kn. svenst (circa 80 Potter), benyttes som Mælkebøtter; — de indsættes lige fra Mælkevognen i det stadigt rindende Kildevand i saa stor Dybde, som Spandenes Højde tillader, og dermed er hele den ellers saa besværlige Proces ordnet. Mælken holder sig i den varmeste Sommertid 36 Timer, og ifølge sammenlignende Forsøg er det fuldkomment godgjort, at Udbyttet af Fløde og Smør efter Indførelsen af det nye Princip er blevet større.

Naar man erindrer, hvilken stor Bekostning Anlægget af et

af Nutidens velindrettede Mejerier volder, hvormeget Inventarium der daglig er i Benyttelse, hvormeget Arbejde der anvendes paa dette Inventariums Rensning, paa Mælkens Flytning fra en Beholder i en anden, saa maa man takke Hr. Wallis for, at han er gaaet foran i praktiske Forsøg ad en Vej, som vistnok efterhaanden vil betrædes af Flere.

Meget er saaledes udrettet paa Dybeck, og meget fortjener at sees; det er mig derfor en Glæde, samtidig med denne lille Skildring af Dybecks smukke og interessante Mejeriforhold at kunne bringe en hjertelig Velkomst fra Hr. Wallis til enhver dansk Landmand, der har Lust til selv at tage i Djejn, hvad her kun løseligt er antydet.

P. F.

Efter at have modtaget ovenstaaende Brev og yderligere tilskyndet af Mindet om et for os særdeles interessant Besøg paa Dybeck ifjor Sommer, henvendte vi os til Hr. Wallis med Anmodning om nærmere Oplysninger angaaende hans Kvægrace og den af ham opførte Mælketjælder, og det er os nu en Glæde nedenfor at kunne meddele disse fra den højagtede skaanske Landmand.

Redaktionen.

II. Meddelelser fra Godsejer Wallis, Dybeck.

År 1824 införskref min salig far med sina fartyg en uppfättning af circa 20 stycken kor med tjurar (svartbrofiga) ifrån Westfriesland i norra Holland, och samtidigt ett lika stort antal kor och tjurar ifrån norra Tyskland, af den så kallade Breitenburgerracen, som voro rödbrofiga; men, som Holländarne visade större mjölkproduktion, så affstafades Breitenburgarne sednare, och infördes kort derefter flera holländska kor, som aldrig blifvit croisferade med andra racer, och hvaraf närvarande befattning, bestående af 200 stycken kor, nu härstammar. Under denna tid har hjorden dock till följe af flera Hrr. Inspektorer

olika intressen för ladugårdsförförelsen, blifvit mer och mindre väl fodrade och stötte, och hade den, efter det våta året 1841, äfven hårda öden¹⁾ att genomgå, då en stor del fingo tuberkler, så att år 1850, då jag emottog egendomen, funnos ännu kor, som voro behäftade dermed; men af intresse för racen, som vid någorlunda fodring visade en särdeles god mjölkproduktion, pålade jag i flera år alla qvigkalfvar efter de kor, som ansågos vara friska, och utaf desic. uppfödningar utrangerades alltid de, som under uppvärten icke syntes vara fullt friska, hvilket visserligen blef temmeligen dyrt; men vann jag dock målet, att återigen få hela hjorden frisk.

Sedan jag år 1863, på den allmänna stora kreatursutställningen i Hamburg, köpte den ifrågavarande holländska tjur, som Hr. C. Bøgh porträtterat (see Lithografien), kommer den gamla stammen att nu få småningom²⁾ undergå en förändring, hvilken enligt³⁾ min förmodan, och som det ock af desic. afkomma redan tecknat sig, blir till desic. stora fördel; ty de tjurar och qvigor, som äro pålaggda efter honom, hafva med få undantag ärfst såväl desic. vackra former som desic. färg och teckning.

Denne tjur, „Potter“, föddes i maji år 1860 hos en bonde i provinsen Groningen uti norra Holland, och prisbelöntes å allmänna kreatursutställningen i Hamburg år 1863, dit den var sticad af holländska Landtushållningsfällskapet. Af fruktan för den elakartade⁴⁾ lungsjukan, som då grasserade i vissa delar af Holland, ämnade jag icke sticfa mig någon tjur; men på Hr. professor Nathorsts anvisning och inrådande (för desic. särdeles vackra former), köpte jag dock tjuren. Sednare blef den prisbelönt å 11te allmänna svenska landtbruksmötet uti Malmö år 1865, och nu sednast äfven med 1sta priset belönt af det 12te allmänna stanska landtbruksmötet i Östads, hvarest äfven hans afkomma, 2 ungtjurar, belöntes med 1sta och 2dra priset, samt 1 qviga belöntes med 1sta priset.

¹⁾ öde, Skjæbne. ²⁾ småningom, lidt efter lidt. ³⁾ enligt, ifølge. ⁴⁾ elak, ond.

Det första året fick tjuren icke komma i beröring med några kreatur, hvarföre han endast de sednare 3 åren tjenstgjort, och har jag tillfamnranräknadt haft omkring 80 tjur- och 60 quigkalfvar efter honom, hvilka, enligt hvad ofvan nämndt är, visa en så frappant likhet med tjuren, att det gaf mig anledning förmoda, det tjuren måste vara af någon färskildt, constant holländskt race; hvarföre jag gjorde förfrågningar derom uti Holland, och fick följande upplysningar: „Att racen är nära 280 år constant i provins Groningen, hvarest finns ett distrikt af circa 4 □ mil, der den hålles äfka och oblandad. Denna race har särdeles vackra former, som aldrig urarta. Färgen är svart, med alltid hvitt hufvud, hvita ben och hvit svans. Äro särdeles goda mjölkkor och äfven ganska lätt gödda¹⁾. Förutom detta har jag äfven nöjet att kunna documentera godheten hos denna race, framför den andra eller vanliga holländska racen, genom bifogade öfversättning utur holländska landbrukstidningen „Landbouw Courant“ för år 1852, utgifven af Dr. F. Wittevall och Dr. W. C. H. Staring (see Bilag 1).

Kreaturens fodring och stötsel har de sednaste 5 åren blifvit ombesörjd af en infödd Schweizare, som ibland annat godt, såsom ordning och renlighet, äfven infört ett märkligt sinne för kornas stötsel ibland folket, som kommit i beröring med honom, så att jag nu ledigt²⁾ har funnat undvara densamme, hvilket förut icke hade varit möjligt. — Kalfvarne uppfödas 1sta och 2dra veckan med modermjölken, och efter omständigheter litet ljumt³⁾ vatten deruti, 3dje och 4de veckan med sammanblandad föt mjölk, 5te, 6te, 7de och 8de veckan med föt mjölk och uppfokad stummad mjölk, som så småningom öfvergår till en bart uppfokad stummad mjölk; 9de och 10de veckan fortfattes dermed, och 11te og 12te veckan sker öfvergången så småningom till bart vatten, förutom fint hö (som de redan få efter 3dje veckan) och derjemte hafre och morötter, samt sednare på sommaren få de ock dagligen gå på gräsbyte. För

¹⁾ gödda, fedede. ²⁾ ledigt, lettelig. ³⁾ ljumt, lunfent.

närvarande har jag gjort en förändring, och i stället för hafre och morötter användt maltgroddar¹⁾, som enligt nmare försök vid akademien i Tharand recommenderas såsom ett särdeles godt foder till påläggskalfvar, hvilket äfven här synes vara förhållandet. Vid 1½ års ålder få de en ung tjur till sig, och fodras sedermera som korna. — Korna kalfva för det mesta i Februari, Mars och April; men önskar jag att få kalfningen hufvudsakligen före Jul, och sker ingen betäckning ifrån d. 1sta Octbr. till d. 1sta Januari.

Genom de af mig gjorda fabriksanläggningar, nemligen vattenvarn med franska stenar, bryggeri för bäjerskt öl och ängbränneri, så förmålas, bryggas och brännes icke allenast all spannemål²⁾ och alla potäter, som produceras på egendomen, utan³⁾ köpes äfven spannemål till dessa fabriker, så att alla kreaturen och en del gödkreatur⁴⁾ fodras under vintermånaderna med affallet derifrån, såsom kli, dras och drank, förutom foderbeten och hö, samt något rapskakor, som köpes. — Foderblandningen stedd förut efter Schweizarens eget bestämmande något godtyckligt; men numera har jag börjat, att dervid, så mycket som möjligt, följa foderblandningen efter Dr. Grouven's normer, och sker fodringen 2na gånger på dygnet, och hvarje gång i flera gifvor, tills korna blifvit mättade och vilja idisla⁵⁾. Vattningen sker äfven 2 gånger dagligen uti stallet, genom vattenledningar ifrån en reservoir. Halmen skäres till hackelse och blandas dagligen dermed de öfriga foderämnen, jemte så mycket salt som en liten hand full för 2na kor beräknadt, och deraf fodras hälften samma eftermiddag ifrån kl. 3—8, samt den andra hälften fodras om morgonen derpå ifrån kl. 5—10, och slutas dessa begge fodringar efter omständigheterna med en liten fodring hö eller haln. Emellan dessa fodringar lemnas korna i lugn och ro för att hvila och idisla, då karlarne, som beräknas till en för att föda 24 stycken

¹⁾ maltgrodd, Malt, som har begyndt at spire. ²⁾ spannemål, Korn.
³⁾ utan, men. ⁴⁾ gödkreatur, Fedekvæg. ⁵⁾ idisla, tygge Drøv.

for, under tiden ombesörja foderblandningen, vattenpumpningen uti reservoiren, utgödslingen, som sker 2 gånger dagligen, och för öfrigt renhållningen och putsningen af stallet och korna.

Om våren består den första grönfodringen af grön råg, som blandad med halm stäres till hackelse; derpå följer klöfver, som sammaledes med halm stäres till hackelse, hvarpå klöfvern fodras enbart¹⁾, då den blifvit något gröfre, och fortsättes denna fodring uti stallet, tills första störden af klöfverfälten och ängarne, som tages temmeligen tidigt, hunnit²⁾ att blifva inbergad, och derefter äfvenledes hunnit att uppväxa till ett godt bete³⁾, då korna släppas ut och gå lösa.

Denna fodring uti stallet, som vanligtvis räcker till början eller medio af Juli månad, medför 1° en betydlig besparing å klöfvern, som ökar höförrådet för vintern; 2° ökar mjölkproduktionen, emedan korna icke blifva tunnslivade genom en för hastig öfvergång ifrån vinterfodringen till det späda klöfverbetet och äro skyddade för värkylan och de isynnerhet kalla nätterna, samt 3° ökar gödselöförrådet, som ändamålsenligare kan användas, än att spillningen faller på klöfvern, den korna sedan förså.

Det medgifves, att denna stallfodring äfven kan hafva sina olägenheter, genom svårigheten att hålla korna rena i våra stallinredningar, då der saknas riklig tillgång på ströhalm; men å denna olägenhet har äfven blifvit början gjord att afhjelpas, derigenom att främsta delen af båsen blifvit belaggd med stam-pad lera, och den bakre delen utlaggd med tegelsten på kant, samt svansarne uppbindas i ett tjockt snöre, som sålunda fästes uti taket, att, när kon ligger, hålles svansen uppe, men när kon står, hänger den obehindrad rätt ned, såsom förhållandet är i vissa delar af Holland, der aldrig någon ströhalm begagnas⁴⁾, men det oaktadt den största renlighet är rådande.

Sedan korna blifvit utsläppta, betas de ömsom på

¹⁾ enbart, alene for sig. ²⁾ hunnit, naet. ³⁾ bete, Græsning. ⁴⁾ begagnas, bruges.

flöfvern och ömsom på ängarne, och få, då dessa beten icke blifva tillräckliga, under middagstiden ett mål grön vickrhafre uti stallet. Äfven om hösten, då nätterne blifva långa och kalla, drifvas de om qvällarne in uti stallet och fodras till en början med grön vickrhafre, samt sednare med bet- och morotsblast¹⁾, tills de helt och hållet uppställas för vintern, då fodringen hufvudsakligen sker med affallet ifrån fabrikena.

Af mjölken tillverkas här smör och holländst kumminost. Mjölken har förr, enligt hollsteinska metoden, blifvit uppsilad uti målade träbunkar, och sker detta äfven för närvarande under den kallaste årstiden; men sedan jag erhållit kännedom om de olika gräddsättningsmetoderna²⁾, gjorde jag några försök med Chevalliers Cremometre, att pröfva gräddsättningen uti olika temperatur, och fann, att, när den vid 14° R icke blef mera än 10%, så blef den af samma mjölk och under samma tid (24 timmar) vid 10° R 13% och vid 5° R 16%. Med anledning häraf, och då jag äfven blifvit öfvertygad, att afkyllningen uti vatten hade ett vida fördelaktigare inflytande på gräddsättningen än afkyllningen af samma temperatur i luften, så beslöt jag att sistlidet är bygga den mjölkfällare, hvaraf jag härmed enligt Deras önskan bifogar en ritning med beskrifning, och derjemte³⁾ äfven af de mjölkfåar utaf koppar, som dertill begagnas (Bil. II). Äfven torde resultatet af ett försök, som Hr. Statsagronomen Alfred Nathorst, under ett besök hos mig, gjorde, vara af intresse att härmed bifoga såsom ett bevis på denna kallvattenmetods fördelar (Bil. III).

Ett tillägg torde jag äfven få göra, att nemligen denna mjölkfällare icke blef färdig förr än i September månad sistlidet är; men af samma mjölmängd, som afkyldes deruti, blef dock resultatet något öfver $\frac{1}{4}$ del mera smör, än hvad jag då fick uti den gamla fällaren, och derjemte vanns den stora fördelen, att den skummade mjölken icke blef syrlig, så att äfven deraf osten blef bättre.

1) blast, Blade, Top. 2) grädde, Fløde. 3) derjemte, derjevne.

Bilag I. Den groningſke og den frieſiſke Kvægſtamme¹⁾.

Af Wittewall.

Vid Rhen hör man ofta påstås, att de kor, som nu för tiden införas från Groningen, icke äro så goda som förr. Några tillſkrifva detta croiseringen med frieſiſk boſkap i provinſen Groningen, under det att man vid Rhen helſt önskar ren groningers-ras. De groningſka korna triſvas der bättre än de frieſiſka, ſå att ett litet och flent groninge-djur ſnart blir ſtörre än en ſtor frieſiſk ko. De frieſiſka korna gifva mången gång förſta året mer mjölk än de från Groningen, men aftaga redan det följande.

Är ofvanſtående påſtående grundadt, ſå ſtulle det vara af ſtor vigt, att de groningſka landtmännen, ſå mycket ſom möjligt, hålla rasen ren, ſå framt man neml. vill bibehålla en fördel, ſom man egt i århundraden. Näſtan alla bönder i den trakt, vi nu tala om, äro mycket benägna att, för den händelſe boſkapspeſten ſtulle upphöra, åter inſtälla uppfödningen, eller åtminſtone mycket inſtränka denſamma.

De ſkola icke inſtälla uppfödningen, derföre att de äro miſsnöjda med den afvel de erhålla, utan endast derföre att bönderna här icke finna någon ſtor förbel i beſkapsuppfödningen.

De hålla före, att deras gräs betalas högst i ſmör och oft, och att ungbostapen koſtar för mycket i förhållande till deſſa penningar. Med andra ord, att ett djur ſåſom kalf, qviga, ſtut och gödkreatur, förtär vida mera foder än ſom motſvarar deras inköpspris vid denna ålder.

En ko, ſom vid Rhen anſes väcker, har följande kännetecken:

Wielmåttig ſtorlek;

Någorlunda ſluten;

Kal rygg;

Bred bog;

Fin benbyggnad;

Icke höga men fina ben;

Platt bakdel;

Icke högt (uppstående) ſvansben;

Zufret rundt och med tunn hud (ej läderartad);

Stora mjölkådror;

Hufvudet kort;

Hornen små, fina och böjda inåt och nedåt;

Ben och ſvansplym hvita;

Färgen ſvart med hvitt hufvud, dock ögonen i ſvart.

¹⁾ Överſat af det holländſke Landbrugstidsſkrift: Landbouw Courant.

Desse äro de egenskaper, som tillhöra groninger-forna, eller, som man vid Rhen påstår, i synnerhet tillkommo de forna groningsta forna. De i Rhentrakten pålagda eller uppfödda djuren förete merendels ofvannämnde kännetecken, men äro i allmänhet större; svansbenet är ännu omärkbarare, och hornen ännu mer inåt och nedåt böjda.

De friesiska forna, som förefomma i trakten af Leiden, stilja sig genom följande kännetecken:

- Högre ben;
- Mera långsträckt;
- Smalare;
- Gröfre;
- Högre svansben;
- Hufvudet långt och smalt;
- Hornen merendels gröfre och mera uppstående;
- Hufvudet svart med stjern eller bläs.

Förr, då man ej uppförde någon boskap, behöfde man icke fästa sig vid valet af tjur, men sedan påläggningen är i tilltagande, blir det af vigt, att man äfven härutinnan går till väga med uppmärksamhet.

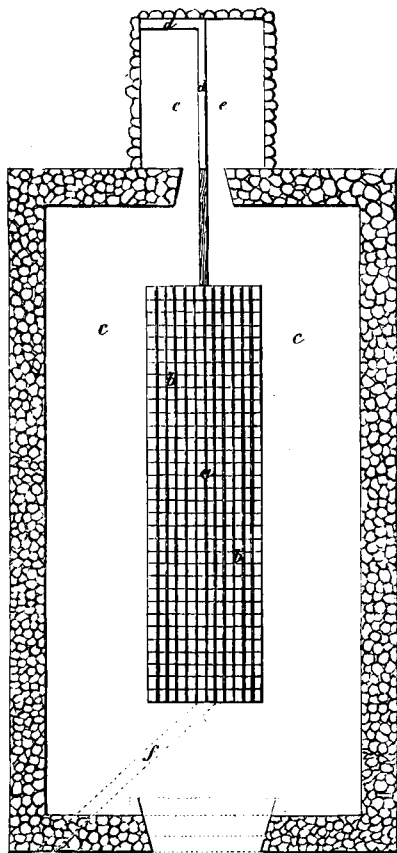
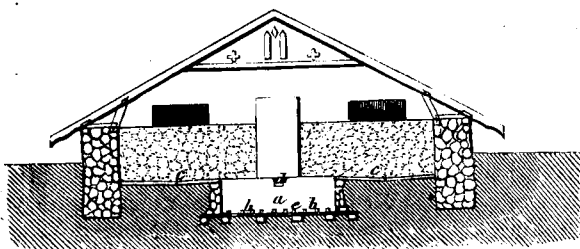
Såsom goda egenskaper hos en tjur fordrar man:

- Långsträckt kropp;
- God mustelbyggnad;
- Rat rygg;
- Hvarken tjocka lår eller klinker;
- Små och fina horn;
- Slätt hår, svart färg med bläs;
- Härkomst från en god mjölkko.

Bilag II. Målketjælder og Målkedar efter det schwarze System.

Fig. 1. Nya mjölkställaren på Dybeck.

1 2 3 4 5 10 15 20 Aln

Fig. 2 og 3. Det inre af källaren.

Fig. 1. Nya mjölkfällaren på Dybeck. Dess yttre utseende. a. Takfönster, som om sommaren blifva krita in- vendigt. b. Taket, laggd af takspån. c. Utbygget för rengör- ning af kärnen. — För öfrigt äro träd planterade omkring fällaren.

Fig 2 och 3. Det inre af fällaren. a. Battenbassin. b. Bottnen utaf plankor, hvarpå ribbor äro spikade, och stå mjölkfåarne på dessa, så att vattnet äfven kyls inunder. c. Golv- vet af tegelsten, fogad med cement, har ett sådant fall för spol- vattnet, att det icke kan rinna in i vattenbehållaren, men afledas till tvätthuset. d. Vattnets aflopp. e. Tvätthus för rengör- ning af mjölkfåarne. f. Trumme af sten för vattnets tilllopp ifrån en i närheten belägen vattentälla, hvars vatten om som- marn håller 6° R.

Fig 4. Yttre utseende af en mjölkfå med lock, sådan den här begagnas, som är af koppar, invendigt förtenat.

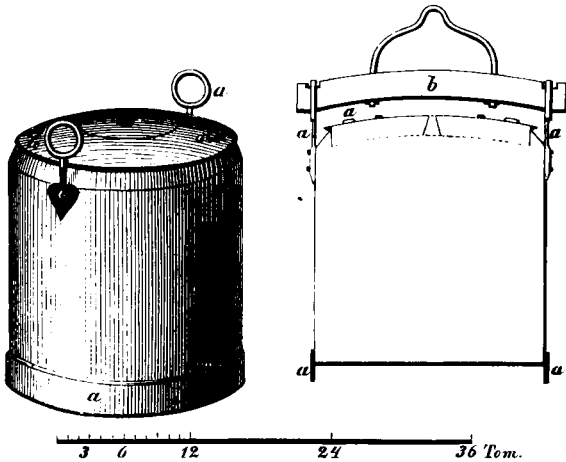

Fig. 4 og 5. En mjölkfå.

Fig. 5. En mjölkfå med lock i genomskärning. a. Jernbeslaget. b. En bygel att dermed bära fån i stång eller hänga den på mjölkvagnen.

En mjölkfå med lock väger inberäknad jernbeslaget 32 \mathcal{R} och kostar 38 Rd. (svenskt).

Bilag III. Sammenlignende Forsøg med det holstenste og schwarzste Mejerisystem.

Undertegnad har funnit, efter verkställdt försök, att vid Dybecksgård har, under Augusti Månad, till Ett skålpund Smör åtgått, nemligen:

1. efter den här i många år följda holsteinska methoden — 6,75 kannor mjölk; och
2. efter kallbatten=methoden d. v. s. mjölk i större säar, om 30 kannor, omgifven med is och vatten, åtgått endast — 4,20 kannor, som härmed intygas.

Dybeck, den 17de Augusti 1867.

Alfred Rathorst,

Stats-Agronom.

Tilläggas bör likväl att härvarande mjölkfällare saknar nödig luftverling och är något fuktig, hvarförutom gradtalet varit uppe dessa dager i + 14 å 15° R. — men för öfrigt är fällaren rymlig, 7 alnar hög med lufthål i taket och under fönsterna. Golvvet är af tegelsten, fogad med cement, och hela byggningen å södra sidan bebyggad af höga lummiga träd.

De af vore Læsere, der ønske nærmere at blive kjendte med de store Fordele, der knytte sig til det schwarzste Mejerisystem, ville kunne finde meget interessante Meddelelser i saa Henseende i en Afhandling „Om Mælkebrug især efter Aftjølings=methoden“ af Direktør Dahl paa Aas Landbrugsskole i Norge. Afhandlingen, der findes optaget i „Norsk Landmandsbog for 1868“, indeholder dels omfattende sammenlignende Forsøg mellem det holstenste, det guesanderske og det schwarzste Mejerisystem, dels en kort Anvisning til Indretningen af det sidstnævnte, den saakaldte Aftjølingsmethode, og fortjener i fuldt Maal de danske Landmænds Opmærksomhed.

Redaktionen.

Skovbrugsberetning for Vinterhalvaaret 1867—68.

Bejrliget. Den forhaandenværende Arbejdskraft. Bejrsørets Tilstand. Bedpriserne. Kulturarbejder. De unge Kulturers Udvikling. Den ældre Skov; Vinfæld; Snetryk. Den af Mus og Bilt foraarjagede Skade. Skovtyperier. Oldenhøstsudfigter. Omkostningerne ved Udsaaning af Bøgeolden i Baarsæd paa Knuthenborg. Oversigt over Middelpriiserne paa Bøgeved, Egeved, andet Løvtræ og Naaletræ.

For Skovningsarbejderne har Bejrliget i afvigte Vinter i Reglen været gunstigt, dog har Sneen, som de første kolde Vintermaaneder førte med sig, paa enkelte Steder vanskeliggjort og paa andre navnlig i Nordsjælland for en Tid endog ganske afbrudt Gjennemhugningerne i unge Bevøxninger. Alle øvrige Skovningsarbejder ere derimod ogsaa her uforstyrret gaaet deres Gang trods den strenge Kulde, der ofte bragte Arbejdernes Mad og Al til at fryse, og kun fra Skaane, hvor Sneen en Tidlang laa $1\frac{1}{2}$ Alen højt, klages over ugunstige Vejrforhold. I Sjælland og paa de sydlige Der maa Snefaldet uden Tvivl have været mindre; thi i disse Egne synes Sneen aldeles ingen Hindringer at have lagt iveau for Skovningens regelmæssige Gang. „Kun i de færreste Vintre“, skriver man fra Sydjylland, have „Skovningsarbejderne kunnet gaa saa uforstyrret for sig som i denne.“

Medens Vejret saaledes i det Hele taget har været gunstigt, klager man derimod paa enkelte Steder over Mangel paa den fornødne Arbejdskraft; dog synes denne Mangel nærmest at være fremkaldt ved særegne rent lokale Forhold af en temmelig tilfældig og forbigaaende Natur. Paa Holland var det saaledes før Jul vanskeligt nok at tilvejebringe det fornødne Antal Skovarbejdere; men dette havde sin naturlige Grund deri, at flere Hænder end sædvanligt vare sysselsatte med Tærstning, som Landmændene paa Grund af de høje Kornpriser søgte at paastynde saameget som muligt. Længere hen paa Vinteren, da Tærstningen var tilendebragt, strømmede Arbejdskraften derimod saa rigeligt til Skoven, at der alene paa Grevskabet Knuthenborg i Slutningen af Januar Maaned daglig bestjæftigedes henimod 250 Mand med Skovarbejde. Af en lignende om end mindre ephemer Natur er den Mangel paa Skovarbejdere, som Jernbaneanlægget gennem det nordlige Sylland har foranlediget, idet de fleste og kraftigste Arbejdere selvfølgelig foretrakke det bedre lønnede Jernbaneanarbejde for Skovarbejdet; men naar Jernbanen bliver færdig, vil denne Konkurrence af sig selv ophøre, og Arbejderne rimeligvis igjen vende tilbage til Skoven.

I Vinterens første Halvdel, medens Frostene endnu varede, var Transporten af Skovprodukterne ualmindelig let og bekvem. Navnlig var dette Tilfældet i Skaane, hvor man i lang Tid havde et fortrinligt Slædeføre, hvilket netop i de skaanske Skove, hvor gode Veje endnu for en stor Del savnes, er af mere end almindelig Bigtighed, især da Terrainet her ofte er couperet og opfyldt med en Mængde store Sten eller paa andre Steder fuldt af ufremkommelige Sumpe. Fra Nordsjælland og flere andre Egne af Landet roses det gode Føre ogsaa, og kun fra et enkelt Sted i Mellemsjælland klages over besværligt Slædeføre. I Sydsjælland maa Kulden uden Tvivl have været ringere; thi derfra berettes, at Elle- og Askemoserne ikke vare tilfrosne, saa at Frostene altsaa ingen Rettelse har medført for Transporten fra disse mindre let tilgængelige Steder.

Det milde Februarvejr var overalt ugunstigt for Trans-

porten, dog, saavidt skjønnes, især i Landets sydlige Egne, navnlig paa Holland, hvor Vortkjørslen, der først ret skulde til at begynde, da Tøvejret indtraadte, i høj Grad vanskeliggjordes ved de opblødte og næsten ufremkommelige Skovveje, saa at f. Ex. paa Knuthenborg over Halvdelen af det solgte Brænde endnu i April Maaned henstod uafhæntet i Skovene.

En let og bekvem Transport letter Affætningen og maa forsaavidt stedse have nogen Indflydelse paa Vedmarkedets Tilstand. Dette har ogsaa bekræftet sig iaar, idet Vedpriserne, saalange Vejene vare gode, paa de fleste Steder holdt sig usædvanligt høje. Dog maa det ikke oversees, at ogsaa andre Omstændigheder have bidraget til at fremkalde disse høje Priser.

Saaledes havde Tøveproduktionen paa Grund af den fugtige Sommer i visse Egne, hvor den ellers plejer at spille en vigtig Rolle, givet et betydelig mindre Udbytte end sædvanlig. Det derved fremkomne Deficit maatte dækkes med Brænde, og da Vinteren nu tilmed begyndte med usædvanlig stræng Kulde, er det intet Under, at Brændeaffætningen gik rask fra Haanden. Hertil kom, idetmindste for de sydlige Ders Vedkommende, at Skibene, der bragte Kul fra England, paa Grund af den tidlige Vinter ikke kunde naae deres Bestemmelsessteder, saa at altsaa hele Brændselsforbruget for en Tid maatte tilfredsstilles fra Skovene. Det synes saaledes utvivlsomt, at Vejrligets Bestaaenhed i visse Egne af Landet har haft ikke ringe Indflydelse paa Skoveffekternes Salg; i andre vil man derimod ikke have bemærket en saadan Indflydelse, men udleder der den gode Affætning alene fra gunstige Konjunkturer for Træhandelen i Almindelighed.

For Kulturarbejderne har Vejrliget i det Hele taget været mindre gunstigt, idet Plantningen først paa Efteraaret navnlig paa Holland og i andre sids Egne, vanskeliggjordes ved usædvanlig stærk Fugtighed, og længere hen, da Kulden begyndte, helt maatte ophøre. I December og Januar Maaneder hvilede det egentlige Plantearbejde overalt ganske, og kun paa enkelte Steder optoges det allerede igjen i Februar; men i Regelen

kunde det først paabegyndes i Marts Maaned. De fleste andre Kultur- og Forbedringsarbejder standsede ogsaa i den koldeste Del af Vinteren, dog kunde i enkelte Egne, f. Ex. paa 6te Kronborg Distrikt, Gravningen fortsattes uafbrudt hele Vinteren, overalt hvor Jorden var dækket godt med Græs, og Sneen ingen Hindringer lagde i Vejen for Arbejdet.

De unge Kulturer have i alle Egne af Landet, hvorfra vi have modtaget Indberetninger, overstaaet Vinteren godt og paa nogle Steder, f. Ex. paa de jydskke Heder, bedre end sædvanligt. I Nordsjælland ere de i forrige Foraar foretagne Granplantninger af en ganske fortrinlig Farve, selv hvor de ere udførte paa Tørvebund, og paa de store, ubeskyttede aabne Sletter i Skaane, hvor Kulturerne altid i høj Grad ere udsatte for Vejv og Vind, tegnede alt ved Foraarets Begyndelse ligeledes meget godt. Kun fra et enkelt Skovdistrikt i Sidsjælland klages over, at Stormen har løsrøkket en Del nylig plantede højstammede Træer i den af Regnen stærkt opblødte Jord, og i Nordjylland skal Nattefrosten have anrettet nogen Skade i Plantestolerne; dog synes disse Under kun at have været af ringe Omfang, og deres Virkninger maa rimeligvis betragtes som næsten forsvindende.

Heller ikke den ældre Skov synes i nogen væsentlig Grad at have taget Skade, uagtet hyppige og undertiden voldsomme Storme have huseret mere end almindelig i de fleste Egne. En Del Træer ere vel omblaste eller knækkede, især i de Naalestove, hvor Stammerne af Mangel paa betimelig Gjennemhugning ere blevene altfor slanke og svage, men i det Hele taget kan den Skade, Stormen har anrettet, ikke siges at være betydelig. Mindst har den som sædvanlig været i Lovstovene, hvor Vindfælde i Reglen kun er forekommet paa fide Steder, hvor Grundvandet har forhindret en kraftig Rodudvikling, og hvor den opblødte Jord desuden har været mindre vel stiftet til at fastholde Rødderne. En omhyggelig Afgravning vil derfor rimeligvis bidrage meget til at indskrænke dette Onde i Lovstovene.

Snetryk synes, som det efter den ringe Snemængde, der i

afvigte Vinter er faldet, var at vente, intet Sted at have for-
aarjaaget nogen kjendelig Skade.

Musene ere kun paa enkelte Steder optraadt i et saadant An-
tal, at deres Angreb paa de unge Kulturer har været føleligt.
Dette har til Exempel været Tilfældet paa Hestøen i Maribo Søn-
dersø, hvor der findes en for $2\frac{1}{2}$ Aar siden udført særdeles
vel lykket Bøge- og Granplantning. Mange Bøgeplanter ere
her beffadigede, dog have Musene i Reglen kun bortgnavet
Barken i $\frac{1}{3}$ — $\frac{2}{3}$ af Stammens Omfang, saa at man tør
haabe, at de ikke ville gaa aldeles ud, om de end selvfølgelig
ere fattede meget tilbage i Værten. Granerne ere næsten gaaede
aldeles fri, idet Musene ikke synes at have fundet Behag i
deres Bark, saalænge de have haft Overflødighed af Bøgebark.
Da Den ikke er ret stor og Ravene ikke have Adgang til
samme, har man tænkt paa at bekæmpe Ondet ved at sætte
nogle Ratte derover. Fra et Skovdistrikt i Sydsjælland klages
ogsaa over at Musene have afgnavet Barken paa en Del unge
Bøgeplanter tæt over Jorden, især hvor denne har været dækket
af en stærk Græs væxt; i de fleste andre Egne vil man derimod
aldeles ingen Museskade have bemærket, og man udleder dette paa
nogle Steder, f. Ex. i det sydlige Jylland, derfra, at Snelæget
kun har været tyndt og kortvarigt, paa andre, f. Ex. i Skaane,
fra den der almindelige Skovgræsning, hvorved Dannelsen af
et tæt sammensiltret Lag af visst Græs, Musenes kjæreste
Vinteropholdssted, forhindres.

I flere af Landets Skovegne synes Bildtet at have været
temmelig besværligt og at have anrettet ikke liden Skade ikke
alene paa de unge, men ogsaa paa de ældre Kulturer. I Syd-
sjælland er det især Rødgrankulturerne, der have lidt derved, at
Dyrene have afædt Endeknopperne og det yderste Endeskud; dog
ere Løvtræerne heller ikke gaaede fri, og navnlig ere Egebesaa-
ningerne paa flere Steder stærkt medtagne. Ogsaa plantede
højstammede Alfe efterstræbes stærkt af Raavildtet, der, selv om
Træerne ere 2 til $2\frac{1}{2}$ Alen høje, forstaaer at bemægtige sig
Topstuddene enten ved at overbide Stammerne eller ved at

ombøje dem. Paa et sydsjællandsk Distrikt har man gjort den Sagttagelse, at medens Bildtet i en Skov, hvor Aften længe har været dyrket, med stor Begjærighed søge dette Træes Knopper, rører det dem ikke i en anden, en Mils Vej fra den første beliggende Skov, hvor Aften tidligere har manglet og først i afvigte Efteraar er indplantet; her er det derimod især Naaletræerne, navnlig almindelig Fyr og Dværgfyr, der have maattet holde for.

Fra Skovegnen ved Rold i det nordlige Jylland skrives: „Bildtet anretter paa dette Distrikt ikke saa liden Skade paa Naaletræplantninger og Birkebesaaninger. Rødgranen er mindre udsat, hvorimod Edelgran, Kærk, almindelig Fyr og Birk saa meget mere efterstræbes saavel af Kronvildt som af Naavildt, og de tvende førstnævnte i en saadan Grad, at man næppe kan faae en Plante frem uden at indgjærde samme. Fyren søges mest af Naavildtet og mere i de senere Aar end tidligere; Birkeplanterne afsædes derimod kun af Kronvildtet, og det maa for Tiden næsten ansees for spildt Arbejde at opelske Birk paa de Steder, hvor dette Bildt tager Ophold.“

Ogsaa i de fynsborgske Skove i Mellemjylland har Bildtstaden været følelig; men her er det især de ældre Granplantninger, der have lidt ved Kronvildtets Angreb, medens Harene have anrettet en Del Skade paa unge underplantede Bøge, der paa Grund af det ringe Snelæg have været blottede saagodt som hele Vinteren. Fra enkelte andre Egne have vi ogsaa modtaget Beretning om Bestadigelse, der ere tilføjede de unge Planter af Harene. Navnlig skulle disse Dyr i de knuthenborgske Skove paa Volland have været nærgaaende mod de unge Bøgeplanter, paa hvilke de ikke alene have afgnavet en Mængde Sideskud, men hist og her endog Topstuddene. Det større Bildt skal derimod ingen væsentlig Skade have foraarsaget i de lollandske Skove, og heller ikke i Nordsjælland har Bildtstaden været betydelig.

Med Hensyn til Skovtyverier, der tidligere i mange Egne vare meget hyppige og ofte af et betydeligt Omfang,

synes en glædelig Forandring til det Bedre at være indtraadt. Fra alle Sider lyder den enstemmige Beretning, at der i afvigte Vinter enten slet intet er stjaalet eller dog kun faa lidet, at det næppe er Dmtale værd, og dette er et saameget bedre Bevis paa Rets sikkerheden i Skovene, som netop denne Vinter har været mere end almindelig trang for mange fattige Folk. Nogle mene, at Indførelsen af den nye Straffelov har bidraget sit til at fremkalde denne bedre Tilstand, andre søge Grunden deri, at man har indført Salg underhaanden af saadanne Sortimentter, som tidligere isar vare Gjenstand for ulovlig Efterstræbelse; men om vi end ikke kunne frakjende disse to Aarsager al Betydning, tro vi dog, at Hovedgrunden til Skovtyveriernes Afstagen maa søges dels deri, at den ældre nedarvede Forestilling om Skovene som noget Fælles, til hvis Brug Alle havde lige Ret, har veget Pladsen for rigtigere og sundere Ansuelser, dels og maasse fornemmelig deri, at mere udviklede Retsbegreber og en dermed følgende større Agtelse for Ejendomsretten med den vokende Oplysning har fæstet Rod hos Massen af Befolkningen.

Til en god Oldenhøst er der heller ikke iaar Udsigt, dog have Bøgetræerne hist og her baaret en Del Blomster, saa at man dog kan gjøre sig Haab om nogen Bøgeolden, hvortil Trangen paa mange Steder ikke er ringe, da man nu i flere Aar af Mangel paa Frø ikke har kunnet drive Bøgekulturen med den behørigte Kraft, saa at der altsaa i denne Henseende er ikke Lidet at indhente.

Om det i Skovbrugsberetningen for ifjor Sommer*) omtalte Kulturforsøg med Udzaamng af Bøgeolden i Baarsæd, have vi fra Skovrider Schleppegrell paa Knuthenborg modtaget følgende nærmere Oplysning, som det, da Sagen tilvisse fortjener almindelig Opmærksomhed, er os en Fornøjelse at meddele in extenso.

Af de 5 Tdr. Land, der bleve besaaede med Bog, var 1

*) 2det Bind, Side 25.

1 D. Land Grønjord og 4 Ddr. Land Stubjord, som umiddelbart forud havde baaret ikke mindre end 4 Grøder. I November 1866 blev alt en Gang pløjet og det til en Dybde af 7 til 8 Tommer; om Foraaret derefter blev Jorden, for saa meget som muligt at fjærne en Mængde Kvifrod, hvormed den var stærkt overløben, først bearbejdet med en almindelig Harve og derefter 1 til 2 Gange med en Svenskharve i en Dybde af omtr. 4 Tommer. I den saaledes tilberedte Jord saae des først 4 Tønder Bng og umiddelbart derefter 7½ Ddr. Bog, hvorefter Jorden overharvedes først en Gang med en svenst og derefter med en almindelig Harve. Bnggen kom, som det var at vente, kun tyndt op og gav efter Areallet kun 5 Fold, ligesom ogsaa den vundne Halmængde formindskedes noget derved, at man for at skaane de fremspirende Bøgeplanter ved Mejnningen maatte affætte en usædvanlig høj Stub.

Med Hensyn til Regnskabet over Indtægt og Udgift, da stiller dette sig som følger:

Indtægt.

25 Ddr. Bng à 7 Rd.	175 Rd.	
10 Læs Halm à 2 Rd.	20 —	
	195 Rd.	

Udgift.

Bearbejdningen af Jorden	20 Rd.	
Høstningen af Kornet, hvortil anvendes		
1 Mand i 6 Dage à 48 β	3 —	
Hjemfjørslen i 2 Dage à 2 Rd.	4 —	
Lærstningen	14 —	
4 Ddr. Saakorn à 7 Rd.	28 —	
7½ Ddr. Bog à 8 Rd.	60 —	
	129 —	

Overskud 66 Rd.

Denne Bøgekultur har altsaa ikke alene intet kostet, men endog givet et Indtægtsoverskud af over 13 Rd. pr. 1 D. Land, og den maa dertil anses for at være særdeles vel lykket, da de unge Bøgeplanter endnu i dette Foraar stode smukt og kraftigt, de fleste endog med en Mængde Sideknopper.

B. Duerligt ober Middelpriiserne paa Gædder i Vinterhalvaaret 1887/88.

Gædder og Sloubiffritt.	Søle Præiser		opffodret										Bart.								
	paa		fæde		Gædder		beskædiget		Svæs		Gædder		Udbyg.		Sam-		Bæj-				
	pr.	qnt.	pr.	qnt.	pr.	qnt.	pr.	qnt.	pr.	qnt.	pr.	qnt.	pr.	qnt.	pr.	qnt.	pr.	qnt.			
Nordlige Sjælland.	6te Kronborgs Diftfritt	300	β	8	13,6	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β		
	Sjdlige Sjælland.	300	β	11 60	19,9	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β		
	Kastarp Sloubiffritt	300	β	24	5	8,7	2	38	11,5	300	β	300	β	2	51	12,1	300	β	300	β	
Sjælland.	Grevel. Smuthenborgs Sloue	300	β	11	24	19,2	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	
	Nordlige Sjælland.	300	β	18	30,8	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β
	Østbygaard Sloue	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β
Sjælland.	Østholn Sloue	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β
	Mellemste Sjælland.	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β
	Grevelsket Strjfenborgs Sloue	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β	300	β
Sjælland.	Østfineshof og Torup Sloue	6 48	5,2	30	48	5	10,7	40	4,0	3	9,6	1	6,4	48	4,8	30	4,8	30	4,8	30	4,8

C. Duerligt over Middelpriiserne paa Maaletre i Winterhalvaaret 1897/98.

	Sole fælts bede Tærrer.				Tæmmer				Bumle-		Rouds		Tømmer		Støbe-		
	Tæmmeret i Bryghøjde				afslagt i den rette længde, men forøvrigt utildattet.				Rager		Rager		Udbyg		brende		
	over 16"	12—16"	8—12"	4—8"	pr. Skuffetok.	Stykker pr.	Tæm. 'gns.	Tæm. 'gns.	Tæm. 'gns.	Tæm. 'gns.	Tæm. 'gns.	Tæm. 'gns.	Tæm. 'gns.	pr.	Tæm. 'gns.	Tæm. 'gns.	Tæm. 'gns.
	under 4"	pr. Skuffetok.	Stykker pr.	3 fags pr.													
Nordlige Sjælland.	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β	β
6te hronborgske Distrikt.	20	"	"	12	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Syddige Sjælland.	"	"	"	"	"	"	40	12,1	"	"	"	"	"	80	32,0	36	1,8
Søftrup Skovdistrikt.	"	"	"	"	"	"	"	"	1 92	37,8	"	"	"	"	"	"	2 48
Golland.	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	4,8
Ørrepladset Skovhushverv	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Østøse.	22	16	13	18	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	40	4,0	48
Nordlige Sjælland.	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1 32	3,2
Budersdalholms Skovdist.	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1 32	6,4
Syddige Sjælland.	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Mandøsk Skovdistrikt.	"	20,8	22	25	25	1 68	20,8	"	70	23,8	2 16	27,7	1 32	28,4	53	22,1	34
Østøse.	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Christinehof og Torup	"	"	"	"	"	2 24	13,8	1	"	10,7	2	"	5,8	1 12	9,0	"	48
Østøse.	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	6,0

D. Overfigt over Middelepriserne paa Seb af forffjelligt Rødtre i Vinterhalvaaret 1887/88.

Egen og Forbiftrift.	Paa Skobben		Døftovet		Udbug						Rette- Kæppe. * pr. 100 Ct.			
	pr.	Sub.	pr.	Sub.	pr.	Sub.	Tangtræ		pr.	Sub.		pr.	Sub.	
							pr.	Sub.						
Nordlige Sjælland.	Røn	32	32	32	32	32	348	13,4	1	3,8	8	5,2	64	
	"	"	28	9	32	16,0	348	13,4	1	7,7	1	4,8	16	
	"	"	"	"	"	"	3	16	12,4	2	7,7	1	5,2	
	"	"	"	"	"	"	3	"	11,8	148	5,8	"	4,8	
	"	"	"	"	"	"	2	64	10,2	"	1	"	"	
	"	"	"	"	"	"	3	40	13,1	88	4,8	"	"	80
	"	"	"	"	"	"	"	"	"	216	8,2	"	"	20
	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
6te Kronborgs Distrikt	Røn	8	75	15,0	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
	"	6	5	10,4	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
Sydlige Sjælland.	Røn	6	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
	"	6	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
Sjælland.	Røn	4	8	1,5	4	8,5	4	8,5	4	8,5	4	8,5	"	
	"	5	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
Sjælland.	Røn	5	10,7	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
	"	6	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
Sjælland.	Røn	6	48	13,9	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
	"	5	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
Sjælland.	Røn	8	8	8,8	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
	"	5	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
Sjælland.	Røn	6	12,8	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
	"	6	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
Sjælland.	Røn	6	48	13,9	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
	"	5	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
Sjælland.	Røn	8	8	8,8	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
	"	5	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	

Til ovenstaaende Prisoversigter, hvor, ligesom i Prisoversigterne for 1850, de mindre paalidelige Prisangivelser, der ikke støtte sig paa direkte Opgivelser af Kubikmaalet, ere fremhævede ved Kursivskrift, skulle vi for Fuldstændigheds og større Tydeligheds Skyld endnu tilføje nogle faa oplysende Bemærkninger.

Ad A. Priserne ere paa 6te kronborgske Distrikt opførte særskilt for hvert Skovfogeddistrikt for at vise, at endog en lille Forskjel i Veligheden kan have en ikke ubetydelig Indflydelse paa Skoveffekternes Værdi. Favnbrandepriiserne gjælde kun de mindre Partier, der sælges i Skoven; Størsteparten af Bøgefløvebrandet fra dette Distrikt føres nemlig til Dronningmøllen, hvor det først sælges hen paa Sommeren, hvorfor Priserne paa dette ikke bør have Plads her.

Ved Priserne fra Volland findes i Rubrikken „godt Kløvebrænde“ to Tal, af hvilke det øverste gjælder firkløvet, det nederste tokløvet Brænde. At det første, kjøbt efter Favnemaal, betales bedst ligger simpelthen deri, at Favnen af samme indeholder mere fast Masse end Favnen af det sidstnævnte; mere paafaldende er det derimod, at Prisen beregnet pr. Kubikfod ogsaa er højere for det firkløvede end for det tokløvede, da det dog nu almindelig antages, at de unge Stammer, der levere det tokløvede Brænde, afgive et bedre Brændsel end de gamle, af hvilke det firkløvede erholdes.

Bindebrædet, der, som allerede i en tidligere Beretning omtalt, opstoves og sælges paa Buderupholm Distrikt, er i afvigte Vinter betalt med 2 Rd. 6 β pr. Favne, hvilket, da Favnen antages at indeholde 50 Kub.', kun bliver knap 4 β pr. Kub.'

Prisen 48 β , der anføres fra Frysensborg for Gavntra, gjælder kun et til særligt Brug solgt mindre Parti.

Ad B. At Affatningen af Egeved paa 6te kronborgske Distrikt kun er daarlig, antages dels at hidrøre derfra, at der nu, da Huse sædvanlig bygges af Grundmur og Skibe ikke sjelden af Jern, overhovedet er mindre Brug for Egetømmer

end tidligere, dels derfra at mange af de gamle Ege paa dette Distrikt ere af en saa maadelig Bestaaffenhed, at de ofte helt og holdent gaa i Kulmilerne eller kjøbes som Brændsel til Teglværkerne, ganske vist, som vor Korrespondent udbryder, en sørgelig Anvendelse af 2 Aarhundreders Produktion.

Grunden hvorfor der for de knuthenborgske Skoves Vedkommende ikke er opført nogen Pris for Bunker af Stangtræ, er den, at Egestangtræ der ikke lægges i Bunker men sælges som „Risegegavntræ“ efter Kubikindholdet. Som det af Skovrider Schleppegrells Efterskrift til Skovbrugsberetningen for Vinterhalvaaret 18^{66/67}*) vil være i Læserens Erindring, er det almindeligt paa Holland at tilदानe Egetræet til Skibstømmer, Hustømmer eller Planker. Af Skibstømmer er der i afvigte Vinter intet solgt; Hustømmer og Planker ere betalte med de samme Priser, der i den citerede Efterskrift nævnes som de almindelige, nemlig Fodtræer $\frac{6}{7}$ “ med 32 β , Løsholter og Stolper $\frac{5}{6}$ “ med 24 β pr. løbende Alen, og Planker paa 10“ Brede med 16 β for hver Tomme i Tykkelsen ligeledes pr. Alen, hvilket bliver for Fodtræer 54,9 β , for Stolper og Løsholter 57,6 β og for Planker 1 Rd. 19 β pr. Kub. Af Egeslingspaaner, der indeholde omtrent 15 Kub. pr. Favn, er der paa Knuthenborg solgt et betydeligt Kvantum til en Gjennemsnitspris af 1 Rd. 82 β pr. Favn eller 11,9 β pr. Kub. Favnen af disse Slingspaaner sættes 2 Alen i Bredden, 3 Alen i Længden og $1\frac{1}{2}$ Alen i Højden.

Hvad Rastrup Skovdistrikt angaaer, skal her kun gøres den korte Bemærkning, at Prisen paa de hele fældede Ege der kun gjælder Stammen, da Toppen frastilles og sælges for sig selv bunkevis.

Ad C. Da Naaletræpriserne fra Frysenborg ikke kunne indpasse i Tabellen, fordi de ikke, som denne fordrer, ere angivne pr. Stk. eller pr. Tylvt men kun, hvad der ganske vist ogsaa fra et rent forstvidenskabeligt Standpunkt er det væsent-

*) 1ste Bind, Side 505.

ligste, pr. Kub.', anføres de her særskilt. Prisen pr. Kubikfod var paa tildannede

Bjælker.	Sparrer	Lægter	
		3 fags.	2 fags.
14,25 β.	16,0 β.	18,3 à 34 β.	32,2 à 36 β.

Hele fældede Træer betales med 8,58 à 10,5 β pr. Kub.', men det sees ikke om den højeste Pris gjælder de tykkeste eller de tyndeste Træer, hvorfor heller ikke disse Tal kunne indføres i Tabellen. Stænger kostede 8,58 β pr. Kub.' og undtagelsesvis endog 58,4 β pr. Kub.', hvilken særdeles høje Pris maa antages at have sin Grund i Salgstedets Beliggenhed i en næsten skovløs Egn.

Paa Randbøl Distrikt afkortes det utildannede Tømmer ikke i den rette Længde, men aflægges stedse som hele blot afgrenede Træer, hvortil der selvfølgelig maa tages Hensyn ved Bedømmelsen af Prisen pr. Kubikfod, der maa blive lavere, end hvis den mindre værdifulde Topende frahuggedes.

Da vi gjennem en af vore Korrespondenter have bragt i Erfaring, at man idetmindste fra en enkelt Side har misforstaaet en Yttring i Skovbrugsberetningen for Sommerhalvaaret 1867, skulle vi her sluttelig med et Par Ord forklare samme lidt nærmere. Hvor Talen er om Skovens frodige Væxt siges nemlig, efter at de gunstige Vejrforhold først ere omtalte som Hovedaarsagen til samme, „dog kan den maaste ogsaa for den ældre Skovs Bedkommende tildels udledes deraf, at Blomstringen faa at sige fuldstændig er udebleven, idet som bekjendt en frodig Væxt i Reglen staaer i omvendt Forhold til en rig Blomstring.“ Dette har man forstaaet, som om vi havde ment, at en frodig Væxt skulde kunne forhindre en rig Blomstring, medens Meningen tvertimod er lige det Modsatte, at en rig Blomstring er tilhinder for Væxten, hvoraf igjen følger at Blomstringens Udebliven maa være gavnlig for Væxten. Blomstringen eller om man saa vil Blomstringens Udebliven er, saa synes det os, i den oven citerede Sætning tydelig nok

fat som Aarsagen, Værten som Virkningen, og anderledes kan det fornuftigvis heller ikke være, da Blomsterne allerede ansættes det forudgaaende Efteraar og Vejrliget i den paafølgende Væxtperiode altsaa ingen Indflydelse kan have paa deres Mængde. Derimod kan Blomsternes Mængde meget vel have Indflydelse paa Værten, dels fordi Blomsterne ikke ere andet end omdannede Grene, der ved at blive til Blomster gaa tabt for Træet, dels fordi Blomst- og Frugtsætningen lægger Beslag paa en stor Del af Træets Kraft, saa at der selvfølgelig kun bliver en mindre Del af den optagne og forarbejdede Næring tilovers for Udviklingen af de rent vegetative Organer, Grene og Blade. De Fleste ville sikkert ogsaa have gjort den Erfaring, at et stærkt bærende Frugttræ sjelden voxer ret meget, hvor gunstige Betingelserne for Værten end forøvrigt kunne være, medens Frugttræer, der kun give liden eller slet ingen Frugt, sædvanlig voxer langt frodigere. I denne Forstand — idet Blomstringen sættes som Aarsag, Værten som Virkning — tro vi derfor nok at kunne sige, at en frodig Væxt i Reglen staaer i omvendt Forhold til en rig Blomstring; men da vi maa indrømme, at denne Sætning, rigtignok især naar den ikke læses i Sammenhæng med det umiddelbart foregaaende, ogsaa kan forstaaes paa den Maade, at Blomstringen gjøres afhængig af Værten, hvilket, som foran viist, ikke har og heller ikke har kunnet være Meningen, skyldte vi den ærede Brevstriver Taf, fordi han har henledet vor Opmærksomhed herpaa og derved givet os Lejlighed til en nærmere Forklaring af et maasse mindre korrekt og mindre klart Udtryk.

Møde af Delegerede fra Landbosforeningerne.

J Henhold til den ved Landmandsforsamlingen i Aarhus vedtagne Ordning for de fremtidige større Landmandsmøder udsendte Landhusholdningssekskabet i Marts d. Aar en Opfordring til Landbosforeningerne om at lade sig repræsentere af 1—2 Delegerede ved et Møde paa Landbohøjskolen d. 12te og 13de Juni for at forberede det næste Landmandsmøde. Fra 41 Foreninger mødte 59 Delegerede, der under Lehnsgreve Holstein—Holsteinborgs Forsæde drøftede og tog Beslutning angaaende følgende af Landhusholdningssekskabet's Præsidium forelagte og motiverede Punkter:

1. Tiden og Stedet for det Landmandsmøde, der vil blive at afholde efter Mødet i Kjøbenhavn 1869.
2. Valg af 3 Mænd til Bestyrelsen for Mødet i Kjøbenhavn.
3. Valg af Præsident og Vicepræsident for dette Møde.
4. Dyrskuet's Ordning og Valg af Dommere til dette Møde.

1. Tiden og Stedet for næste Møde. Landh.=Seks-kabet havde i saa Henseende rettet Forespørgsler til de Øier, der særlig mentes at maatte kunne komme i Betragtning, navnlig til Rolding, Randers, Nykjøbing og Viborg. Fra de 3 førstnævnte var der modtaget meget imødekommende Svar med nærmere Opgivelse af de Lokalteter, som de mente at kunne stille til et eventuelt Landmandsmødes Raadighed.

Ved Valget af Tiden yttrede et Medlem Tvivl om, hvorvidt

Delegeretforsamlingen havde Myndighed til at fastsætte denne, da der ved den i Aarhus vedtagne Beslutning kun var givet Delegeretmødet Ret til at vælge Stedet; da imidlertid Valget af Stedet efter faldne Udtalelser for en Del vilde betinges af hvilket Aar Mødet skulde afholdes, da desuden selve Landmandsmøderne maatte ansees for at være et ligesaa uheldigt Forum for Valget af Tid som af Sted, idet begge Valg saa let vilde prægives Tilfældigheder, og da det endelig, navnlig naar Møderne skulde afholdes i en af de mindre Byer, maatte være særdeles ønskeligt ja tildels nødvendigt, for denne allerede flere Aar forud at vide, hvad Tid Mødet kunde ventes, og i hvilket Maal derfor de mangfoldige og mangesidige Forberedelser, som et slikt Møde krævede, skulde paastynes, — saa maatte det ansees for rigtigst allerede her samtidig med og forud for Valget af Sted at bestemme Tiden. Stemningen var i saa Henseende afgjort for at lade 3 Aar hengaa efter Mødet i Kjøbenhavn, thi foruden de ved tidligere Lejligheder fremførte Grunde for at afholde Møderne hvert 3die Aar istedetfor hvert 2det, nemlig at Møderne nu ere bleve saa store og omfangsrige, at de stille meget store Krav baade til den offentlige og private Hjælp, baade til Tid, Kræfter og Penge, blev det desuden fremhævet, at et Forløb af 3 Aar mellem Møderne maatte ansees for meget heldig, da de præmierede yngre Dyr da vilde være fuldt udviklede, og de præmierede ældre Dyr vilde kunne vise deres Afkom. Svenskerne havde ogsaa nu forandret deres hyppige (aarlige) store Landmandsmøder til hvert 2det Aar, og den stedse forøgede Samfærdsel mellem svenske og danske Landmænd, og det Ønskelige i at de besøgte hinandens Møder, talte ogsaa for, at man ikke gjorde Møderne saa hyppige i hvert af Landene, at man derved afholdtes fra at besøge det andet Lands. Da Mødet i Kjøbenhavn til næste Aar maatte antages at ville blive stort, indholdsrigt og meget interessant, vilde det tillige være tvivlsomt, hvorvidt allerede 2 Aar derefter Interessens for en nogenlunde rigelig Deltagelse i et mindre Provindsmøde vilde være tilstede i tilstrækkeligt Maal, og det maatte derfor,

uden at noget bestemt for senere Møder derved skulde ansees for fastslaaet, være ønskeligt, at det næste Møde først afholdtes 1872. Dette vedtoges da ogsaa fluttelig enstemmig.

Forhandlingerne om Stedet drejede sig navnlig om Valget mellem Jylland og Djerne, for hvis Bedkommende der som nævnt forelaa en Indbydelse fra Nykjøbing paa Falfster. For Jyllands Bedkommende blev gjort gjældende, at da Dyrskuerne maatte betragtes som noget af det vigtigste og nyttigste ved Landmandsmøderne, og da Husdyravlen indtog en saa væsentlig Plads i det jydsk Landbrug og netop var i en saa kjendelig god Udvikling, vilde der, ved at man bestemte det første Møde efter Kjøbenhavnsrådet til ogsaa at holdes paa Djerne, hvor sikkert meget lidt af det jydsk Kvæg paa Grund af de store med Forsendelsen forbundne Besværigheder vilde give Møde, hengaa altfor lang Tid, inden det næste Møde kunde holdes i Jylland. Møderne burde veksle, saa at hver andet holdtes paa Djerne, hverandet i Jylland, og der var store Egne i Jylland, i hvilke Kvægvælden spillede en overordentlig vigtig Rolle, nemlig Thy, Mors og Vestjylland, der hidindtil havde været ligesaa stedmoderlig behandlede med Hensyn til de større Landmandsmøders Afholdelse som Lolland og Falfster. Herimod blev indvendt, dels at Mødet i Aalborg maatte betragtes som et Møde for hele Limfjordspartiet og altsaa ogsaa for Thy og Mors, dels at disse Egne netop havde været stærkt repræsenterede paa Mødet i Aarhus og hjemført en Mængde Præmier derfra, medens Djerne kun vare mødte meget sparsomt, dels endelig, at med Undtagelse af Mødet i Odense 1863, havde alle Møderne siden Kjøbenhavnsrådet 1852 været afholdte i Nørre- og Sønderjylland, nemlig i Flensborg, Aalborg, Haderslev, Horsens og Aarhus. Endvidere maatte der særlig tale for at vælge Lolland-Falfster, at dette Stift endnu ikke havde seet noget af de store Landmandsmøder inden sine Grændser, skjøndt det ofte havde været omtalt at henlægge et Møde dertil, og at denne af Naturen rige og frugtbare Provinds dog ogsaa maatte siges at have Krav paa at blive delagtiggjort i det vækkende, belærende

og beaandende, der for en Egn er i at have et af de store Landmandsmøder i sin Midte; og var man først enig om at vælge Lolland-Falster, da kunde der neppe være Tale om andre Byer end Nykjøbing, hvorfra der forelaa en særdeles imødekommende Indbydelse, og hvortil der i Aaret 1872 maatte ventes baade tilføes og tillands at føre saa fortrinlige Kommunikationsmidler som nogensteds. Jernbanen dertil vilde saaledes rimeligvis være færdig, og ved at ogsaa de jydskt Baner blive færdige, saa at man let kunde samle Dyrene derfra til et enkelt eller nogle saa Udfibningssteder og derfra direkte overføre dem til Nykjøbing, vilde man undgaa at omlade dem to Gange. Desuden er det baade en smuk, venlig og veldyrket Egn, der endnu kun er lidt kjendt af Landmændene i andre Egne af Landet, og de vilde ikke blot der have Lejlighed til at see den glædelige Udvikling og Fremgang, som Fæstes Overgang til Selvejendom eller Arvefæste have foraarsaget, men de vilde ogsaa netop i Nykjøbings umiddelbare Nærhed finde det interessante og fortrinlige Agerbrug, der vel nok med Rette kan sættes som et af de bedste heri Landet. Vel vilde Nykjøbing være den mindste By, hvori hidtil noget Landmandsmøde var blevet afholdt, men ved Beboernes gjæstvenlige Beredvillighed, hvorom der kunde gives Tilfagn, og ved at de Besøgende begrænsede deres Fordringer, vilde Byen med den nærmeste Omegn nok kunne være istand til at modtage en ligesaa talrig Forsamling som f. Ex. den i Odense, og en større vilde der dog neppe kunne ventes af Hensyn til den noget affides Beliggenhed; vel forøgedes de Besøgendes Antal ved, at undertiden Damer og Børn følge med til disse Møder, men paa den anden Side var der mange Medlemmer, som kun for en enkelt Dag overværede Møderne, og navnlig et meget stort Antal, der ej havde deres Hjem længere borte fra Møderne, end at de derfra daglig kunde besøge disse. Efter at derfor først et Forslag om at opsætte Balget af Stedet til Delegeretmødet 1871, fordi det da bedre vilde kunne sees, om Jernbanen til Nykjøbing, hvis Fuldbendelse for mange vilde være en nødvendig Betingelse for

at stemme for denne By, vilde blive færdig inden Mødet, var forkastet med 33 Stemmer mod 7, dels fordi det vilde være en Afvigelse fra den nye, i Aarhusmødet fattede Beslutning om Ordning af de fremtidige Møder, og dels fordi det især for en mindre By vilde være absolut nødvendigt flere Aar forud at kunne forberede sig til Mødet, vedtoges det endelig med 37 Stemmer mod 7 at vælge Nykjøbing til Mødestedet 1872.

2. Ved Valget af 3 Mænd til Bestyrelsen for Mødet i Kjøbenhavn valgtes Professor Børgensen med 52 Stemmer, Kjøbenhavns Overpræsident, Gehejmerraad Bræstrup (52 St.) og Lehns greve Moltke-Bregentved (34 St.); derefter havde Baron Zytphen Adeler 15 St. og Etatsraad Tesdorpf 14 St. (han havde forud frabedet sig Valg saavel hertil som til Vicepræsident, hvortil han ogsaa var bragt i Forslag).

3. Til Præsident for Kjøbenhavnsmødet valgtes enstemmig Lehns greve Holstein-Holsteinborg og til Vicepræsident valgtes Kammerherre Sehestedt-Zuel til Naunholt ved bundet Valg, da det første Valg ikke havde givet absolut Stemmesflerhed, mellem ham og Kammerherre Steel, der forinden Omvalget havde bedet de Delegerede samle Stemmerne om Sehestedt-Zuel.

4. Angaaende Dyrskuet's Ordning ved det forestaaende Møde i Kjøbenhavn forelagde Præsidenten Landhusholdningssekskabets Forslag med Hensyn til Klasseinddelingen af Dyrene; denne stemmede i det Væsentlige med Planen for Mødet i Aarhus og findes anført nedenunder ved Valget af Dommere dertil. Der yttredes Ønske om, at Bedømmelses-Komiteerne skulde stilles saa frit som muligt med Hensyn til de enkelte Klassers Underafdelinger; Principerne burde vel fremsættes som en Vejledning for Komiteerne, men ikke fastslaaes som ufravigelige. Dette vedtoges af Forsamlingen

En meget stor Vanskelighed ved Dyrskuerne er de talrige Udeblivelser; ved Mødet i Aarhus var af 617 Mænd meldt 919 Dyr, hvoriblandt 19 Samlinger af Malkekvæg; men der

mødte kun 368 Mænd med 616 Dyr, hvoraf kun 11 Samlinger Malfekvæg; ligesaa var af 15 mældte unge Tyre kun mødt 7. Denne Udebliven tager ikke blot Synet bort selv fra det bedst ordnede Dyrskue, men den bliver tillige økonomisk for-
dærlig, især hvis man, som der af Landhusholdningssekskabets Bestyrelse erklæredes at være paatænkt, vilde indrette et saakaldet fast Dyrskue med luffede og bedækkede Bøge, saaledes som det bruges i England, og som det ogsaa saaes ved Landmandsmødet i Malmø 1865. Da vilde det neppe kunne undgaaes, at man søgte at afværge denne altfor hyppige Udeblivelse ved at lade Udstilleren betale Indskrivningspenge ved Dyrrets Anmeldelse; jo højere man satte disse Indskrivningspenge desto flere vilde man være paa, at de anmeldte Dyr ej udeblev, men da Rejsen til Møderne ad Søvejen i uheldigt Vejr vilde gjøre det misligt for Udstillerne at affende deres anmeldte rimeligvis bedste Dyr, saa burde Indskrivningspengene ikke være saa høje, at Tabet af dem ved en saadan ufrivillig Udeblivelse kunde hvile trykkende paa Udstillerne og hæmme de virkelig mente Anmeldelser. Fra alle Sider erkjendtes det Ønskelige i at kunne indrette Dyrskuet efter Bøgesystemet, men da Besøget, navnlig naar Møderne holdes i de mindre Byer, neppe vilde dække de store dermed forbundne Udgifter, maatte man enten have Understøttelse af Staten, saaledes som i Sverig, eller ogsaa maatte der stilles Opfordring derom til de større Jordbrugere, hvilket sikkert ikke vilde vise sig frugtesløst.

Fra enkelte Sider udtaltes det Ønskelige i, at Bedømmelsen af Dyrene i Righed med den af Redskaberne kunde finde Sted inden Mødet, da Dommerne ellers for en Del vilde forhindres i at deltage i Forhandlingerne; dette maatte imidlertid af andre Grunde betragtes som utilraadeligt, thi dels vilde Kommunikationsmidlerne, der i Reglen ordnes for de Besøgende med Hensyn til Mødets Åbningsdag, neppe tillige passe for Forsendelsen af Dyrene 1—2 Dage forud, navnlig fra længere fraliggende Egne, og man burde dog bestræbe sig for at gjøre Skuet almindeligt og ikke for lokalt, dels ville Udstillerne ofte

gjerne følge med deres Dyr og altsaa derved holdes længere borte fra deres Hjem, og endelig vilde man enten blive nødsaget til at holde Dyrene i mindst 4—5 Dage paa Udstillingsstedet, hvorved man ikke blot fik Udgifterne ved Opholdet forøgede og mistede Brugen af dem i en mer end almindelig lang Tid, men hvorved de tillige vilde tabe i Huld og Udseende, eller man maatte indskrænke Dyrskuet til den første eller de 2 første Dage af Mødet, hvilket vilde være uheldigt, da netop Dyrskuet er dettes Glanspunkt, og Mødet derfor vilde tabe i Interesse i de sidste Dage. Derimod syntes det at maatte være heldigt, den 1ste Mødedag, da Forhandlingerne, der iøvrigt vist vilde faae en underordnet Betydning ved Kjøbenhavnsmødet, i Reglen drejer sig om mere formelle Ting, at bedømme Dyrene og derefter holde dem udstillede i 2 Dage. Ogsaa paa selve Bedømmelsesdagen burde Ikke-Dommere kunne faae Udgang til Dyrskuepladsen mod en særlig Betaling og naturligvis kun paa en saadan Maade, at Dommerne fuldt uhindrede kunde røgte deres Hverv. Præmieskiltene burde ikke paahænges Dyrene før den sidste Dag, og altsaa Bedømmelsens Resultat først da komme til Offentlighedens Kundskab, dels fordi der burde gives Ikke-Dommere Lejlighed til, upaavirkede af Dommernes Resultat, at fælde Dom over Dyrene, dels fordi det vilde gjøre det lettere at holde alle, ogsaa de ikke-præmierede, Dyr tilbage, hvilket, hvor ubehageligt det end af flere Grunde maatte være for Udstillerne, dog maatte ansees for nødvendigt, da ellers Kontrollen med Bedømmelsen og Parallellen mellem Dyrene vilde falde bort for de Besøgende.

Om den her berørte Side af Dyrskuets Ordning fattedes ingen Beslutning, da man, efter at Dnsterne i saa Henseende vare komne frem, mente at burde give Komiteen nogenlunde frie Hænder ved den endelige Ordning.

Efterat ogsaa nogle mindre Punkter angaaende Dyrenes Klassifikation vare afgjorte paa en lignende Maade, idet der blev udtalt Dnsket om, at der ingen Klasse skulde være for unge Tyre, og at Kvier kun burde præmieres i Sam-

lignerne af Køer og Kvier, samt at Klassen for Hingste under 4 Aar skulde udgaa, og at Klassen for blandede Racer af Faar og Svin ligeledes skulde udgaa, — udspandt der sig en livlig Diskussion om, hvorvidt der i Samlingen af Malkekvæg skulde fordres, at ikke blot Køerne og Kvierne, men ogsaa den hver Samling ledsagende Tyr skulde være selvtillagt og selvopdrættet eller ikke. Paa den ene Side gjordes gjældende, at enten burde Tyren være selvtillagt og selvopdrættet, for at Udstilleren kunde vise, at han ligesaa godt forstod at opdrætte Tyresom Kviekalve, eller ogsaa burde Tyrene, hvis de vare indkjøbte og altsaa ikke paa samme Maade som Samlingerne af Køer og Kvier kunde vidne om Udstillereus Dygtighed som Opdrætter, udstydes af disse Samlinger og henvises til Klassen for enkelte Tyre. Paa den anden Side fastholdt man, at hos de Opdrættere, der lægge Vægt paa en stærk, kraftig og ikke forfinet Besætning med en vel udviklet Malkeevne, vilde en Indblanding af fremmed Blod være absolut nødvendig, og at det vilde være høist urigtigt at vrage en Tyr fra en fremmed Besætning, der var opdrættet med stor Omhu, og som iøvrigt egnede sig til at bringe friskt Blod ind i ens egen Besætning. Saadanne 2 Besætninger maatte ganske vist have samme Karakter, men man burde dog, naar man fremstillede en sliq Samling, møde netop med de Han- og Hundyr, hvorpaa Kvægstammens Forædling og Forbedring var baseret, følgelig ogsaa med den Tyr, man maatte betragte som sin Hovedtyr, og det kunde da let hændes, at dette netop var en fremmed, men for Kvægstammens Udvikling netop særlig god Tyr. Navnlig i alle mindre Besætninger vilde det være i høj Grad misligt ved en sliq Bestemmelse at fremtvinge saa nært Slægtskab, som Fordringen om selvtillagte og selvopdrættede Tyre snart vilde medføre. Da Meningerne i dette Punkt stode skarpt mod hinanden, blev det væsentlig overdraget den Komite, bestaaende af Kammerraad Andersen, Forpagter Heide, Etatsraad Tesdorpf, Kammerraaderne Eriksen og Neergaard (til Dovergaard), Professor Jørgensen og Dyrlæge Fenger, der valgtes ved Mødet om Fredagen for indtil Lørdagsmødet

at foreslaa Dyrskuet's endelige Ordning og Valget af Dommere, at afgjøre det her omhandlede Punkt, og dennes Forslag om, at der kun skulde fordres, at Dyren, der mødte i Samlingerne, var selvtillagt og ikke tillige selvopdrættet, vedtoges med 27 Stemmer mod 7.

Den samme Komite havde ogsaa drøftet Spørgsmaalet, om der allerede ved dette Møde kunde være Anledning til at præmiere Samlinger af Rjødqvæg, men der var fra flere Sider udtalt, at dette vilde være unyttigt, da de Stammer af Rjød-racen, man flere Steder var ifærd med at danne, endnu ikke vare naaede saa vidt, at de kunde udstille Samlinger. Derimod blev der blandt „Fede Dyr til Slagting“ indført en Klasse for Stude og Kvier indtil 3 Aar.

I det af Landhusholdningssekselskabets Bestyrelse forelagte Udkast til Dyrenes Klassifikation fandtes en Klasse for udenlandske Racer. Det maatte heraf formodes at være Hensigten at aabne Dyrskuet for Udlandet; dette var meget ønskeligt, da man ellers strengt taget maatte udelukke Slesvigerne, og da kun ogsaa derved det svenske navnlig skaanske Kvæg, hvorefter man vidste at der vilde møde en Del, kunde faae Plads paa Dyrskuet. Smidlertid var det en saa væsentlig Principforandring fra de foregaaende Landmandsmøder, at den, hvor ønskelig den end var, burde tydelig accentueres, og for tillige desto stærkere at henlede Opmærksomheden derpaa, foresloges det, at Mødet skulde kaldes internationalt. Dette vilde vel lyde stort, men dels paa Grund af Kjøbenhavns Beliggenhed, hvor vi nærmest maatte vente at see de 3 nordiske Rigers Kvæg-racer repræsenterede paa eet Sted, dels paa Grund af, at Landhusholdningssekselskabets Hundredeaarsfest vilde falde sammen med Landmandsmødet, maatte vi nok kunne gaa noget ud over det almindelige Omfang for vore Landmandsmøder. Der fremførtes tillige, at vi desuden ere blevene mere og mere fortrolige med de fremmede Racer og erkjende, at vi med Fordel kunne drage Nytte af disse, efterat vort Agerbrug, der jo er Husdyrbrugets Bærer, udvikler sig saa kjendeligt. Det vilde derfor

ikke være uvæsentligt, om vi i de Indbydelsler, som vi sende til England og Skotland, allerede ved Navnet kunde stemple vort Dyrskue som internationalt, thi vel vilde de Præmier, som vi kunde byde, neppe i og for sig foranledige de engelske Kvægopdrættere til at sende deres Dyr herved, selv om vi belagde de enkelte Klasser, hvori de kunde konkurrere, med gode Præmier og begrænsede Underafdelingernes Antal, men det, der ogsaa væsentlig skulde lokke dem hid, vilde være, om der her var Udsigt til, at de kunde finde et Marked for deres hidsendte fortrinlige Tillægsdyr; det var dette, der gjorde deres Deltagelse i Hamburgs internationale Dyrskue 1863 saa omfangsrig, og om vi naturligvis hverken kunde vente eller gjøre Fordring paa at sammenligne vort Dyrskue med det i Hamburg, der netop paa Grund af det store Opland og Marked for Tillægskvæg, maatte blive stærkt besøgt, saa kunde vi dog maaske nok ved en klar og hensigtsmæssig Anmeldelse af vort Dyrskue som internationalt bevirke, at en Del udenlandsk og ved et fornuftigt Brug som Tillægsdyr nyttigt Kvæg fandt Vejen til Kjøbenhavn til næste Aar.

Herimod blev stærkt gjort gjældende, at Benævnelsen „international“ prætenderede noget langt mere end det, vi egentlig tilsigtede eller kunde byde, thi efter den almindelige Opfattelse af dette Begreb fordredes saa at sige en Ligestilling med Hensyn til de udsatte Præmier for de forskjellige Landes repræsenterede Kvægstammer; Dyrskuet i Paris 1856 var saaledes et internationalt Skue, men der fik ogsaa hver Klasse en Mængde Præmier; vi vilde blot berede os Ydmængelser ved at bruge dette Navn, og vi kunde jo iøvrigt lige godt og indtrængende gennem udenlandske Landbrugsfæltskaber og Aviser gjøre bekendt, at vi ved Dyrskuet til næste Aar ogsaa præmierede udenlandsk Kvæg, Faar og Svin. — Da de ulige Meninger angaaende dette Punkt stode bestemt overfor hinanden, blev det ved Afstemning afgjort med 19 Stemmer mod 15, at Benævnelsen „international“ ikke skulde bruges, efter at det dog først med Enstemmighed var vedtaget, at Udlændinge have Ud =

gang til Præmieæfkning ved Dyrskuet lig med de danske Udstillere.

Derefter foretoges Valg af Dommere og Suppleanter for Skuet af inden- og udenlandske Dyr samt for Redstaber og Produkter ved det forestaaende Kjøbenhavns møde. Saafremt nogle af de Valgte afflaa Valget, skal vedkommende Komite supplere sig selv i Forbindelse med Bestyrelsen for Mødet.

1. Tillægsdyr.

1. Hornkvæg.

A. Malketvæg

(enkelt, og selvtillagte Samlinger af 5 Køer eller Kvier og en Tyr ej under 2 Aar).

a. Tydsk.

Dommere	}	Forpagter Lund, Palsgaard ved Hersens	51	Stem.
		Forp. Meyer, Børglumkloster ved Hjørring . . .	51	—
		Prop. Hansen, Thorsølund ved Aarhus	44	—
Suppl.	}	Gaardeier P. Buch, Nørregaardslund ved Kolding	51	—
		Prop. Faurshou, Brendstrup ved Aarhus . . .	43	—

b. Angler

Dommere	}	Inspektør Buus, Rosvang ved Thisted	51	—
		Jægermester Buchwald, Øbjerggaard ved Kjøng. .	51	—
		Prop. Friis, Lillerup ved Horsens	44	—
Suppl.	}	Prop. Høyer, Holløse Mølle ved Næstved . . .	51	—
		Forp. Hansen, Korseløse ved Rytjølbing p. F. . .	51	—

c. Andet indenlandsk.

Dommere	}	Kmrd. Andersen, Gunderslevholm ved Næstved. .	51	—
		Forp. Mackeprang, Rakkebølle ved Faaborg. . .	51	—
		Prop. Røck, Thomasmindel ved Aarhus	35	—
Suppl.	}	Forp. P. Neergaard, Fuglebjerregaard ved Næstved	51	—
		Forvalter Westergaard, Pedersdal paa Amager . .	51	—

d. Udenlandst.

α. høit Lands (Airs hire ic.)

β. Marst (holl. ic.)

Dommere	{	Profesfor Rathorst, Alnarp i Skaane	51	Stem.
		Statsraad Tesdorpf, Durupgaard pr. Nykjøbing .	51	—
		Propr. P. Breinholt, Bodumbisgaard ved Thisted	51	—
Supl.	{	Grev Holstein, Langebetsgaard ved Bordingborg.	51	—
		Propr. Søtoft, Glibing Mølle ved Horsens . . .	51	—

B. Kjødkvæg.

a. Jydsk.

Dommere	{	Kmrd. Neergaard, Dovergaard ved Thisted . . .	51	—
		Propr. C. Breinholt, Damsgaard ved Nykjøbing p. Mors.	50	—
		Propr. Hansen, Kjærbygaard ved Aarhus	47	—
Supl.	{	Propr. Poulsen, Kvelstrup ved Æbeltoft	51	—
		Gaardejer Lars Sørensen, Bandet ved Thisted. .	51	—

b. Andre rene Kacer } inden- og
c. blandet Kvæg } udenlandst

Dommere	{	Kitmester P. v. Møller, Stottarp i Sverig (Halland)	36	—
		Kmrd. Loft, Lovisebal ved Aalborg	51	—
		Dyrlæge Fenger, Askov ved Kolbing	46	—
Supl.	{	Propr. Breinholt, Vestergaard ved Lemvig . . .	51	—
		Gaardejer H. C. la Cour, Havmøllen ved Æbeltoft	26	—

II. Heste.

A. Heste til sværere Trækbrug.

Dommere	{	Godsejer A. Mourier Petersen, Solbetsgaard ved Randers	51	—
		Propr. Hagen Jørgensen, Tangsgaard ved Lemvig	45	—
		Overrigskommissær Branth, Klarupgaard ved Aalborg	20	—
Supl.	{	Møller Erhardt Møller, Norningsmølle ved Aarhus.	48	—
		Propr. Hollesen, Hornbøl ved Randers	48	—

B. Heste af Landracen til Ride- og lettere Trækbrug.

Dommere	{	Gaardejer Jens Lønborg, Brøndum ved Skive. . . 50 Stem.	
		Forpagter Bache, Fiurendal ved Fuglebjerg. 36	—
		Oberst Bruun, Formand i Remontekommissionen. 28	—
<hr/>			
Supl.	{	Prop. Vosbein, Birumgaard ved Lyngby . . . 51	—
	{	Møller Feldhusen, Stausmølle ved Svenborg . 51	—

C. Forædlede Heste til Ride og Trækbrug.

Dommere	{	Grev Scheel, Gl. Estrup ved Randers. 51 Stem.	
		Lehnsgreve Reventlov, til Christiansøde. 28	—
		Kmr. Schmidt, Rønnede 24	—
<hr/>			
Supl.	{	Gaardejer P. C. Clausen, Bejerslevgaard paa Mors 46	—
	{	Lieutn. F. Jørgensen, Aarhus 35	—

III. Faar.

A. Uldfaar.

Dommere	{	Hoffjægerm. Bøch, Balbygaard ved Slagelse. . . 51 Stem.	
		Forstander Fangel, Næsgaard ved Stubbekjøbing. 51	—
		Forvalter Kryger, Frijsendal ved Aarhus. 51	—
<hr/>			
Supl.	{	Forpagter J. Hofmann-Bang, Hofmannsgave . . 51	—
	{	Forpagter Brohm, Bavelse. 42	—

B. Rjødfaar.

- a. Kortuldede af rene Racer.
- b. Languldede af rene Racer.
- c. Andre Faar.

Dommere	{	Forpagter Andersen, Bellinge ved Nykjøbing p, F. 51	—
		Forp. Bøch, Balsølle ved Ringsted 48	—
		Gaardejer, Landssthingsmand Larsen, Søborggaard ved Kjøbenhavn 46	—
<hr/>			
Supl.	{	Prop. Lieutn. Fabricius, Bramminge ved Ribe 51	—
	{	Forvalter Jørgensen, Ravnholt ved Nyborg . . . 51	—

IV. Svin.

- A. Forædlede af større Race.
 B. do. af mindre Race.
 C. Svin af Landrace.

Dommere	{	Propr. Eckardt, Drumgaard ved Horsens	51	Stem.
		Fægern. Saxtorph, Vosnæsgaard ved Aarhus	51	—
		Forpagter Langkilde, Kjørup ved Odense	51	—
Supl.	{	Proprietær Lorenzen, Christinedal ved Aarhus	51	—
		Møller Steenholt, Nymølle ved Aarhus	51	—

2. Fede Dyr til Slagtning.

I. Hornkvæg.

A. Sydsk Race.

- a. Stude fra 3—6 Aar.
 b. Tyre, Bøller,
 c. Køer og Kvier over 3 Aar.
 d. Stude og Kvier indtil 3 Aar.

Dommere	{	Kmrd. Eriksen, Frydenlund ved Aarhus	51	Stem.
		Slagtermester G. Ebstrup, Kjøbenhavn	51	—
		Kommissionær Hütten, Kjøbenhavn	48	—
Supl.	{	Kommissionær N. C. Petersen, Kjøbenhavn	51	—
		Propr. P. Ingversen, Elisabethsminde ved Kolding.		

B. Andre Racer.

- a. Stude fra 3—6 Aar.
 b. Tyre og Bøller.
 c. Køer og Kvier over 3 Aar.
 d. Stude og Kvier indtil 3 Aar.

Dommere	{	Propr. Ingversen, Hejre ved Skive	51	—
		Slagtermester C. Ebstrup, Kjøbenhavn	51	—
		Kommissionær Trebbien, Kjøbenhavn	51	—
Supl.	{	Propr. Møller, Ejstrup paa Mors	51	—
		Møller Trolbal, Graamølle ved Aarhus	51	—

II. Kalve, Faar og Evin.

Dommere	{	Prop. Poulsen, Dalsgaard ved Randers	51	Stem.
		Prop. Hestbæk, Refsgaard ved Thisted	51	—
		Slagterm. A. Nathansen, Randers	51	—

Supl.	{	Slagterm. A. Danielsen, Rykjøbing p. F.	51	—
		Gaardejer Søren Jespersen, Dreby ved Skjelskør	51	—

For Redstaber:

Dommere	{	Statsraad Hummel, Kjøbenhavn	51	—
		Mekanikus Winstrup, Kjøbenhavn	51	—
		Forpagter Heide, Bygholm ved Horsens	51	—
		Prop. Ingerslev, Marselisborg ved Aarhus	51	—
		Lieut. J. E. la Cour, Lyngby ved Kjøbenhavn	43	—

For Smør:

Dommere	{	Cand. Segelcke, Kjøbenhavn	51	—
		Grosferer H. Broge, Aarhus	51	—
		Grosferer J. Halberstadt Kjøbenhavn	51	—

Supl.	{	Prop. Valentiner, Gjeddesdal	51	—
		Grosferer Rützou, Kjøbenhavn	31	—

For Ost:

Dommere	{	Prop. Carøe, Skjervad ved Grenaa	51	—
		Grosferer E. H. Christensen, Kjøbenhavn	51	—
		Forpagter Lawætz, Refsnæsgaard ved Kallundborg	38	—

Supl.	{	Urtekræmmer Sundorph, Kjøbenhavn	20	—
		Urtekræmmer L. Aagaard, Kjøbenhavn	16	—

Efterat Forretningsordenen var udtømt med de her meddelte Punkter forelagde Landhusholdningssekskabet det i et af Selskabets Vintermøder drøftede Spørgsmaal: „Ad hvilke Veje

kan Landbosforeningernes Virksomhed udvikles syldigere og mere tidssvarende", til fornøjet Diskussion, da de fleste af Landets Foreninger havde Repræsentanter tilstede.

Det er navnlig Dyrskuerne, der overalt indtager Hovedpladsen i Landbosforeningernes Virksomhed, og om der end ved flere af disse i de sidste Aar ere skete umiskjendelige Fremskridt, saa er der dog endnu meget tilbage at gjøre. Den stadige Samarbejden i saa Henseende, der finder Sted imellem 4 Landbosforeninger omkring Aarhus, idet hvert af disse Stuer overværes af Delegerede fra de andre Foreninger, ligesom ogsaa navnlig den Udsendelse af Delegerede fra fjernere liggende Landbosforeninger, der paa Horsens Landbrugsforenings Opfordring fandt Sted ifjor Sommer, og hvorom forrige Hefte af Tidsskriftet indeholdt en Beretning fra D'Her. Vech, Balslillegaard, og Keergaard, Fuglebjerggaard, synes at være heldige Midler til at fremkalde større Ensamthet, og allerede har den foranlediget en Omsarbejden af Reglerne for Sorø Amts Landbosforenings Dyrskuer. Det er ogsaa fra Horsens Landbrugsforening, som modtog Tak for den Digtighed og Iver, hvormed den gaaer i Spidsen ved Foranstaltninger til Agerbrugets Fremme, at Tanken er udgaaet om, at Dyrskuerne, vejelvis i de enkelte Egne, arrangeres efter en større Maalestok omfattende 2 eller flere Amter og da overværes af Delegerede fra alle Landets øvrige Landbosforeninger; foruden den Samarbejden der herved kom tilveje mellem alle Landbosforeninger, vilde en saadan Ordning ogsaa paa en heldig Maade supplere Dyrskuerne ved de store Landmandsmøder, der altid have et temmelig lokalt Præg, og som, da der hengaaer saa lang en Aarrække mellem at de vende tilbage til samme Egn, ikke give tilstrækkelig ofte Lejlighed til en Konkurrence for de dygtigere Opdrættere, der staa for isolerede uden passende Medbejlere paa de smaa Landbosforeningsstuer.

Der bliver ved vore Dyrskuer i Reglen ikke gjort nok for de Besøgende; anden Vejledning til Bedømmelse af Dyrene end den, enhver tilfældigvis kan forskaffe sig, bliver i Reglen ikke de Besøgende til Del. Der kan ved Dyrskuerne virkes meget i den landøkonomiske Folkeopdragelses Tjeneste; thi vel kan der ikke ved disse vises meget Nytte, men hvis de ret bleve gennemgaaede og benyttede som et belærende og ej blot konkurrerende Apparat, da vilde Nytten af dem være meget større. De Besøgende bør saaledes ligefrem have Ret til baade at see de belønnede og ikke belønnede Dyr, og en Borttagen af disse sidste inden Skuets Slutning bør bestemt forbydes. Hvis f. Ex. Dommerkomiteens Formand inden Uddelingen af Præmierne offentlig gjorde Rede

for de Grundsætninger, hvorefter Bedømmelsen havde fundet Sted og om muligt ved hvert af de præmierede Dyr tillige angav dettes særlige Fortrin, da vilde meget være vundet.

Af andre Ulemper ved vore Dyrskuer fremhævedes, navnlig for Hestenes Bedkommende, at Dommerne vare ukjendte med deres Afkom og Frugtbarhed og blot holdt sig til Exteriøren; det vilde derfor være meget ønskeligt, om Dommerne inden Dyrskuet kunde blive bekendt med Dyrenes Præstationer i saa Henseende.

En anden Side af Landbosforeningernes Virksomhed, der ofte ikke stjøntes den tilbørlige Opmærksomhed, er paa en fornuftig og heldig Maade at fremkalde Foredrag og Diskussioner. Man bør altid sørge for at faae en passende Indleder af ethvert Spørgsmaal, thi steer det ikke, bliver Diskussionen vild og leder ikke til noget samlet eller brugeligt Resultat. Desuden bør man ej heller begrænde sig formeget ved Omraadet for de Spørgsmaal, man bringer frem i Landbosforeningerne; de blive trættende ved at begrænses til de rent landøkonomiske, og man vil, hvad der desuden vil være mere tidsvarende med hele vort friere Samfundsliv, godt kunne fremdrage saa overordentlig vigtige økonomiske Spørgsmaal som de om Arbejdernes Stilling og Belvære, om Fattigvæsenet, Tvangsarbejdsanstalter o. lg. uden mere end ønskeligt at komme ind paa det rent politiske Omraade.

Men lykkes det saaledes at fremkalde større Liv i Foreningerne, da vil det være meget ønskeligt at faae Forhandlingerne ligesaavel som Resultaterne af Dyrskuerne og Generalforsamlingerne offentliggjorte, og blandt de til forskjellig Tid i saa Henseende foreslaaede Midler synes det sidste af Redaktionen for „Ugeskrift for Landmænd“ at være særlig anbefaleligt og let for Foreningerne at gaa ind paa; det bestaaer i, at Redaktionen vil levere de enkelte Landbosforeninger særskilte Aftryk af de i Ugeskriftet optagne Meddelelser fra de landøkonomiske Selskaber til Fordeling blandt Medlemmerne for en Pris af 1 β pr. Ark. Udgiften for de enkelte Foreninger bliver saaledes meget ringe, og det maa formodes, at naar Medlemmerne saaledes faae et trykt Referat af Forhandlingerne hjem i deres Huse, vil derved ofte fremkaldes en Drøftelse med Naboer, og disse derved faae Lust til at indtræde i Foreningen.

At den i de senere Aar hyppig foretagne Deling af de tidligere i Reglen et helt Amt omfattende Landbosforeninger i og for sig skulde være uheldig, saaledes som der paastodes fra en enkelt Side, blev fra andre bestemt benægtet, idet den lettere Afgang til at deltage i Foreningerne nødvendigvis maatte styrke

denne; kun maatte disse mindre Foreninger da ikke isolere sig mere, end at de beredvillig og let lode sig samle til Løsning af større Opgaver, som hver enkelt af dem ikke kunde magte.

Den sidste Mødedag foretog Forsamlingen under Prof. Jørgensens Vejledning en særdeles interessant Vandring gennem Landbohøjskolens Forsøgsmark. Mødet sluttedes med en Fælles-spisning paa Skydebanen, og begge Mødedagene vare de Delegerede innbudte til Frokost hos Prof. Jørgensen.

Maj og Juni Maaneder.

Agterdyrkningsberetning fra Begyndelsen af Juli.

Danmark. Vejrliget. Høstudsigtene. Græsningen. Høudbyttet. Mejerierne. Uldklipningen. Grundforbedringer. — Sverig. Norge. England. Det øvrige Europa.

Vejrliget har i den forløbne Del af Sommeren været ligesaa afvigende som i den tilsvarende Del af Sommeren ifjor, men medens denne bragte Kulde, Sne og megen Regn, har Sommeren iaar lige siden Slutningen af April kun bragt Varme, Tørke og Blæst, og det er denne Samvirken af en for Aars-tiden ualmindelig Varme, af en saa sparsom Regn, at flere Egne saa godt som intet have faaet i de her nævnte 2 Maaneder, og endelig af en hyppig skarp og tørrende Blæst, der saa meget have forandret de mere end almindelig lovende Udsigter, som Markerne frembøde i Begyndelsen af Maj, og hvorom vor sidste Meddelelse berettede. Dog maa et uheldet Blik nødvendigvis indrømme, at hvor sørgeligt det end seer ud i mange lette og højtliggende Egne, saa er Afgrødens Udseende dog i Øjeblikket ikke lidet bedre, end man efter et saa ugunstigt Vejrlig skulde have troet, og den frodige, kraftige Farve, som Kornet har bevaret paa de fleste bedre velgjødede og dybtbearbejdede Jorder, fremhæves stærkt i mange af de modtagne Beretninger, og der gives derved Plads for et begrundet Haab om, at en snarlig indtrædende Forandring af Vejret endnu vil

kunne hjælpe meget af Kornet paa disse Zorder, medens det samme desværre ikke kan siges om de lette, tørre og højtliggende Zorder, hvor ikke blot en Del af Vintersædens men tildeels ogsaa Vaarsædens Skjæbne forsaavidt allerede er afgjort.

Det er paa disse sidstnævnte Zorder, navnlig i Midten af Inland, men dog ogsaa strøgvís paa Østkysten og paa Øerne, at Rugen er modnet eller rettere gulnet og visnet saa brat, at den allerede er høstet uden at indeholde nogen Kjerne; noget Straafoder har man da faaet, og ved en ny Udsæd af Bøghvede i de pløjede Rugstubbe haaber man at bøde lidt paa det store Tab, som Misvæxten af en saa vigtig Kornart for disse Egne nødvendigvis foraarsager. Den danske Rug skal have holdt sig bedre paa denne Slags Zorder end Provstirugen. Men naar de her nævnte, dog for Landets Rugaavl i det Hele taget mindre betydningsfulde Egne undtages, saa ere Udsigterne til en nogenlunde Rughøst nu i Grunden langt bedre end de vare midt i Maj, thi Rugen var dengang meget tynd, kort og spids og uomtvistelig den mindst lovende af Kornarterne. En rask Skridning og en meget heldig Dræning, undtagen af den Rug i det nordlige Inland der først dræede meget sent, og hvori der findes mange Spring, har baade givet Straaet Længde og fyldt Aret med ret talrige og fyldige Korn, og naar den derfor kun vil give et nogenlunde godt Udbytte, da ligger Skylden mere i den sildige Saaning og det uheldige Efteraar, der gjorde den tynd, end i den forløbne Sommers Tørke og Varme. I en Beretning fra det vestlige Fyen skrives: „Det var mærkværdigt at see saa hurtigt Rugen stjøb i Vejret efter at være stredet ud, hvad der iaar skete ualmindelig tidligt, henimod den 20de Maj. Dengang frygtede man allerede meget for Tørken, og navnlig at den skulde hindre Rugen i at udfolde sig; men denne Frygt viste sig aldeles ugrundet, i alt Fald de fleste Steder, idet Aene med Lethed kom frem, og Straaet endog førend Regnen den 24de Maj allerede havde naaet en anseelig Længde. Da Regnen nu kom, hjalp den yderligere til, saa Rugen næsten overalt har samme Højde som i et almindeligt Aar. Aene

ere hellerikke smaa, og Blomstringen havde særdeles heldigt Vejr først i Juni, saa der kun findes saa Spring i Agene. Kjønnen er allerede stor og, navnlig efter Regnen den 24de Juni, fylldig, og den vil snart kunne naae sin fulde Størrelse, saa Høsten neppe lader længe vente paa sig."

Hveden staaer gjennemgaaende en Del bedre end Rugen; den bukkede sig ret godt i Foraaret, er jævn, blomstrede heldig og har fyldige År. Det tegner derfor i Øjeblikket til en ret god Hvedehøst, kun er Straaet noget kort, navnlig af den sildigsgaaede Hvede. I de fleste Egne har den hidtil holdt sig fri for Røst, men i enkelte har denne Plantesygdom indfundet sig i Slutningen af Juni og trods Tørken udbredt sig temmelig stærkt, rimeligvis begunstiget af et stærkt Dugfald.

Kapsen, hvoraf der iaar kun er saaet lidt, er allerede staaet flere Steder og vil give et godt Udbytte, da den har været temmelig fri for Insekter.

Vintersæden staaer altsaa i det Hele taget ret godt og har rimeligvis paa Grund af sine dybere nedtrængte Rødder, der bedre have kunnet drage Nytte af Jordens rigelige Vinterfugtighed, udholdt Tørken langt bedre end Vaarsæden; thi vel er denne, som foran nævnt, navnlig hvad dens Farve angaaer, bedre end man efter Omstændighederne kunde have ventet, men den er dog selv paa de bedste Jorder ikke lidet under det almindelige, og paa de lette, tørre og magre Jorder er den yderst slet, og for en stor Del allerede saa meget henviøst, at de sidste Dages Regn ikke vil kunne hjælpe den; ja, enkeltvis er Vaarsæden endog saa allerede hugget, fordi den var skoldet eller visnet hen uden at sætte Kjerne. Den tidligsgaaede Vaarsæd er ogsaa iaar den bedste, thi om den end ikke bukkede sig, saa at ogsaa den er tynd, kom den dog frem med Kraft, og da dens Rødder vare naaede dybere, inden Tørken kom, end ved den sildigsgaaede, har den, om end trykket i Skridningen, dog haft bedre Kraft til at bryde igjennem. Dette gjælder ikke for det nordlige Jyllands Bedkommende, hvor den sildigsgaaede Vaarsæd endnu ikke var skredet ved Regnens Komme

først i Juli, og hvis Skridning derfor kraftig blev understøttet af Regnen. Tørken har iaar skadet Vaarsæden mere end i de tørre Aar 1857—59, fordi den iaar er indtruffen tidligere paa Sommeren og derfor har havt meget mere Indflydelse paa Roddannelsen og Skridningen; og af den Grund mene mange, at man maa gaa tilbage til 1826, før man træffer et Aar, hvis Tørke har været Vaarsæden saa skadelig. I et Par Beretninger fra baade det østlige og sydvestlige Jylland menes der, at ikke blot Tørken men ogsaa nogle Frostnætter eller i alt Fald kolde Nætter, der afløste de varme Dage i Begyndelsen af Juni (5te—6te), stærkt have skadet Sæden. Paa Derne, navnlig paa Volland-Falster, er Byggen bedre end Havren, i Jylland er derimod det omvendte i Reglen Tilfældet. Af Egne, hvorfra Beretningerne forholdsvis lyde gunstig, skulle vi nævne Egnen mellem Slagelse og Kallundborg og i Vestsjælland, hvor Forventningerne vel ere ændrede meget, men dog endnn forholdsvis ere nogenlunde gode. Den mest Vaarsæd, men dog navnlig den sildig-saaede, hvoraf meget ikke kom op, har tillige været stærkt fyldt med Ukrud, der end yderligere har trykket den. Fra mange Sider fremhæves, hvor mærkværdig godt Kornet har holdt sig paa alle kraftiggjødede og veldrevne Jorder, og blot en dybere Behandling af Jorden har iaar ret vist sin Overlegenhed og langt bedre modstaaet Tørkens Indflydelse. Som et Exempel i saa Henseende nævnes fra Nordsjælland, at Kornet paa en i 12—14 Tommers Dybdereolpløjet Jord, der endog blev tilfæet meget sent og ikke fik Regn efter Saaningen, dog, om end noget sen i sin Udvikling, har bevaret et særdeles smukt og frodigt Udseende, saa det heldig har kunnet konkurrere med Korn paa Jord af samme Godhed, som blev tilfæet under de gunstigste Forhold, men derimod kun behandlet i den almindelige Dybde.

Erterne staa i Reglen ret godt; de tidligsaaede ere kun korte af Væxt, men have blomstret overordentlig rigelig; kun synes Afblomstringen at ske temmelig hurtig, og Bælgenes Mængde og Givtighed vil neppe svare til Blomsterrigdommen; men dog udtales ogsaa Tilfredshed dermed fra de fleste Egne.

Derimod have Bønnerne, der tegnede ret godt i Maj, ikke holdt sig i Tørken, de ere meget tynde og kun daarlig besatte med Bølge.

Boghveden er i Reglen daarlig, den tidligsaade ofte meget belempret af Ukrud, og den senere saadet for en stor Del ikke spiret. — Hørrer staaer nogle Steder nogenlunde tæt, men er meget kort; andre Steder, f. Ex. Thorseng, er den næsten helt mislykket.

Kartoflerne staa de fleste Steder meget godt, og vise endnu ikke Spor af den almindelige Sygdom, men der findes kun faa Knolde under dem. Raalrabi, Kunkelroer og navnlig Gulerødder ere derimod som oftest meget simple. De meget tidligt saade ere vel komne op, men staa i Stampe, hvorved Rengjøringen for den store Mængde Ukrud, som i Reglen er kommet frem, er bleven yderligere besværlig. De senere saade ere kun fremspirede pletvis eller i alt Fald meget tyndt og have længe trængt til Efterplantning, der, ligesom den almindelige Udplantning, hidtil har været umuliggjort af Tørken. Det Rigtige i at have Roemarkerne færdige om Efteraaret, saa de ej om Foraaret behøve anden Bearbejdning end Harvning og Opkamning, hvor denne bruges, har iaar viist sig meget isjnesaldende, idet Roemarker, der ere behandlede paa denne Maade, afgjort staa bedst. Fra Horsensøgnen skrives: „Det er sikkert, at hvor den fornødne Omhu ved Røgning af Kunkelroefrøet er anvendt, staa Roemarkerne, selv i dette tørre Foraar og Forsommer, fortrinligt.“

For Plantesygdomme og Insektangreb have Afgrøderne i den forløbne Del af Sommeren, mærkbarlig nok, næsten ganske været forstaaede; kun findes hist og her en ikke ringe Mængde Støvbrandag i Baarsæden. I en Beretning fra det nordlige Benschsel omtales en Sygdom i Rugen, der vel kun har viist sig paa 2 større Gaarde, men der næsten helt ødelagt $\frac{1}{3}$ af den; Straaene ere brækkede paa Midten, den nederste Del deraf staaer med en stærk grøn Farve, men bære ingen Bipper; begge Gaarde havde saadet af samme Sædekorn.

(Meddelelsen har ikke tidligere seet Sygdommen; vi beklage at intet Materiale til en mulig Bestemmelse af den medfulgte.)

Stærke og mest enstemmig lyde Klagerne i de modtagne Beretninger om den forhaandenværende Græsmangel. I Begyndelsen var Græsset baade rigeligt og fortrinligt, men da det i den stærke Varme gulnedes, hentørredes og visnede, blev det mindre kraftigt og behageligt for Kvæget, og da det tilmed slet ikke kom igjen, hvor det engang var afgræsset eller flaaet, traadte Nøden i Løbet af Juni Maaned lidt efter lidt skarpere frem; alle Midler bleve benyttede for at afhjælpe den; de fleste Steder blev en stor Del af den Agergræsning, der skulde være flaaet, sparet til Aftøjring; da ikke heller det forslog, offrede man et Stykke af Havre- eller Blandsædsmarkerne og lod det enten slaa i Tøjreslagene eller opfodre paa Stald, og nogle Steder har man endog i den sidste Halvdel af Juni begyndt med en Tilgiwt af Lintager eller af Grutning, enten paa Græsgangen eller ved at tage Kreaturerne paa Stald, sammen med overgjemt Hø eller Halm blandet med friskflaaet Græs. I de fattigere, magrere Egne af Landet, navnlig i Sjællands lettere Heedeegne, hvor Beboerne ikke i Almindelighed have Raad til at gribe til slige kraftige Foranstaltninger, har Kvæget lidt Sult, og de overalt dalende Kvægpriser, der endog udvise en Forskjel af 20—40% mellem Priserne i Maj og i Juni, afgive det bedste Vidnesbyrd om, hvor nær Nøden har været, da nu endelig Regnen i Begyndelsen af Juli atter har begyndt at kalde Græsset frem paa de henvisnede Marker. I flere Beretninger fremhæves det stærkt, at man utvivlsomt staaer sig bedst ved at følge den hos Nyderne brugelige Fremgangsmaade ved Markerne's Afgræsning, nemlig at lade Kvæget hurtigt gaa over Markerne og hurtigt komme igjen. — Den nye Kløver er i Reglen spiret frem, men er mange Steder atter næsten henvisnet.

At Mejeriudbyttet, der indtil Maj Maaned's Udgang var godt, efterhaanden er blevet simplere vil være let forstaaeligt af det Foregaaende, især naar hertil kommer, at selv om

Mælken i og for sig ofte har været temmelig fed, har den dog kun givet et lille Smørudbytte, da den i den stærke Varme kun har kunnet holde sig i kort Tid. Efter Regnen d. 24de Juni blev Luften kjøligere og Behandlingen og Opbevaringen af Mælken derfor lettere.

Ogsaa Højbjergningen for Agrenes Bedkommende har selvfølgelig været meget ringe i Kvantitet. Kun smaa Arealer ere blevne flaaede, de maatte flaaes meget tidligt, da Kløverens Blade begyndte at visne, gave derfor endog kun ringe Udbytte efter Arealen, $1\frac{1}{2}$ Læs pr. Td. Land regnes som et godt Udbytte, og hele Hømængden, der hjemførtes fra Agrene, beløb sig derfor neppe til mere end $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{8}$ af et almindeligt Aars.

Godheden af det bjergede Agerhø er derimod i Reglen fortrinlig; det meste af det er bjerget uden at faae den mindste Regn, og meget ofte har man flaaet det den ene Dag og stakket det den næste. Det vil derfor sikkert blive udmærket at fodre med, men vil dog neppe kunne bøde paa den store Knaphed paa Foder, som vil blive almindelig overalt i den kommende Vinter, men dog navnlig i de lettere Egne, fordi Vaarsæden vil fylde saa yderst lidt; Bekymringer i saa Henseende findes stærkt udtalte i næsten hver Beretning.

Ogsaa fra alle højtliggende, tørre eller mosede Enge har Høudbyttet været ringe, da Græsset baade var tyndt og kort; derimod have alle de lavtliggende fugtige Enge, eller navnlig alle de Bændingsenge, der have kunnet faae en rigelig Bænding, givet et meget godt Udbytte, eller ville i hvert Fald give det, thi endnu ere de ikke flaaede alle Steder.

Uldklippingen har været ret rigelig, men de lave Uldpriser gjøre ogsaa Indtægten af Faarene temmelig simpelt.

Trods disse temmelig ugunstige Udsigter for Udbyttet af det indeværende Aar, foretages dog ikke saa Grundforbedringer; Drainingen drives, hvor uheldig Tørken end har været for Gravningen af Grøfter i den haarde Jord, dog med en saadan Kraft, at de fleste Teglværker, der jo have været begunstigede af Vejret, kunne sælge alle de Rør, de faae færdige.

Byggeforetagender finde ogsaa Sted i rigeligt Maal, og en større Anvendelse af kunstig Gødning vinder god Udbredelse. Alt dette vidner glædeligt om den forøgede Kraft i det danske Agerbrug, som nu vil gjøre det lettere for Landmanden at bære et uheldigt Aar.

Sverig.

Baade i det sydlige og nordvestlige Skaane have Vejrsforholdene omtrent været de samme som her i Danmark, og Høst-udsigterne ere derfor ogsaa der meget simple, saa meget mere som Jorderne i Reglen ikke ere i Kraft, og Sæden derfor har lidt mere. Vintersæden er bedst, navnlig Rapsen, hvoraf der dyrkes en Del; Hveden er kort, men godt hjærnesat; Rugen er den simpleste af Vintersædsarterne, og da den indtager langt den største Plads, vil Tabet føles kjendeligt. Vaarsæden paa de lette Jorder er yderst simpel, og vil ikke kunne reddes af en nu indtræffende Regn. Paa de bedre Jorder har den endnu bevaret sit Udseende nogenlunde, takket være en god blødende Regn, som en stor Del af Skaane fik den 7de Juni.

Det er rimeligvis den samme Regn det skyldes, at Beretningerne fra Skaane ikke klage saa meget over Græsmangel som de her fra Danmark.

Norge.

Baaren kom iaar usædvanlig tidligt, og Vejret begunstigede i høj Grad alle Baararbejder, som bleve hurtigt og vel udførte, og saavel Ager som Eng stod indtil Maj Maanedes Udgang særdeles vakkert over det hele Land. I det Indre af Landet skulle Udsigterne fremdeles være lovende, da man der jævnlig har havt Regn; langs Kysterne derimod har vedholdende Tørke meget formørket de før saa lyse Udsigter, Engen er mangstedes ganske fortorret, saa at man har været nødt til at slaa den før Tiden, og man kan vistnok med Sikkerhed regne, at Høudbøttet for det hele Lands Bedkommende ikke vil blive over et Middelaars. Vintersæden staaer i Almindelighed mindre godt, tildels maasse som Følge af, at den mangstedes kom sent i For-

den, tildels fordi den led under den tørre Forsommer; Vaarsæden blev meget oplivet ved Regnen den 24de Juni, og kommer der af og til Regn i den nærmeste Fremtid, vil den endnu kunne give et godt Udbytte, men hver Dag blive Udsigterne mørkere, da den nu snart begynder at stride. Kartoflerne staa særdeles godt overalt og love et rigt Udbytte. Turnipsen derimod er paa de fleste Steder, i alt Fald i Kystegnene, enten ikke kommet op eller opødt af Insekter, men den har endnu kun liden Betydning for Landet i det Hele taget.

England.

Kun det vestlige England har ikke lidt af Tørke og der har alt et lovende Udseende; derimod er Hveden, der stod fortrinligt i egentlige Hvedeegne, navnlig det midterste og østlige England, ved Foraarets Komme, nu meget svækket af den vedholdende Tørke, og staaer kun tynd. Byggen staaer endnu flettere end Hveden, og ogsaa Havren er meget flet og kort. Bedst staae Ærterne; de vrede særdeles godt til, men have i den senere Tid ogsaa lidt meget af Tørken, om end ikke saa meget som Bonnerne, hvis Blomster for en stor Del ere henvisnede og faldne af. Rodfrugtmarkerne see nderst sørgeligt ud; kun hist og her findes en Plante, og mange af disse Marker ere endnu aldeles nøgne. Endog Kartoflerne lide af Tørken; men værst seer det dog ud med Græsmarkerne, der i mange Egne ere saa visne, at man maa undre sig over, at Kvæget endnu kan friste Tilværelsen paa dem, hvilket da ogsaa vilde være umuligt, hvis der ikke saa at sige overalt blev givet en Tilgivt af Oliefager. Udbytet af Engene er meget ulige, men i det Hele taget naaer det neppe det Halve af et almindeligt Aar.

Det øvrige Europa.

Høstudsigterne, der ved forrige Beretnings Affattelse vare nogenlunde gode, forbedrede sig end nderligere gjennem et særdeles gunstigt Vejr i Maj Maaned. I de Lande, hvor Ud-

viklingen paa Grund af deres sydligere Belliggenhed falder tidligt, fæd Kornet, navnlig Vintersæden, derfor kraftig igjennem, inden den tørre Periode havde faaet nogen Magt, og med Undtagelse af de Egne af Tydskland og Frankrig, hvor Vintersæden i Vinter og Foraar var meget svækket af stærkt Snelæg eller af et altfor stort Regnfald eller Oversvømmelser i Floddalene, lover den derfor et godt Udbytte, ligesom Høudbyttet ogsaa der er som i et almindeligt Aar. Vaarsæden, navnlig Havren, har derimod senere lidt meget af Tørken, men navnlig er det dog Rodfrugterne, hvorover der fra alle Sider klages, og paa Grund af de saa Knolde under Kartoflerne, hersker der Mismodighed i de stærkt kartoffeldyrkende Egne. I de nordligere Lande, navnlig det nordlige Tydskland, har Juni Maanedes Tørke derimod i høj Grad forringet Høstudsigtene, og da Nøden fra forrige Aar trykker haardt paa flere af disse Egne, navnlig Ostpreussen, er Tilstanden der for Øjeblikket yderst trykkende. Den sidste Tids Regn, hvori Størstedelen af Europa er bleven delagtiggjort, har vel lettet Trykket noget, men vil i det Hele taget dog neppe bringe Aaret op fra at blive et simpelt Aar for Landmanden. — I Spanien, hvor Tørken allerede begynde samtidig med Foraaret, er der overalt en yderst slet Høst, og i mange Egne saa at sige Misvæxt.

Korn- og Produktmarkedet i Juni 1868.

Middelpriser i Kjøbenhavn.

		5te	12te	19de	26de
		Rdt β	Rdt β	Rdt β	Rdt β
Hvede 127 127 126 \mathcal{H} 's	pr. Td.	12 8	12 64	12 68	
Rug 120 118 121 \mathcal{H} 's	-	8 8	8 28	8 88	
Bvg 2rd. 110 112 112 \mathcal{H} 's	-	7 8	7 56	7 84	
— 6rd. 104 \mathcal{H} 's	-	" "	7 48	" "	
Havre 84 84 83 \mathcal{H} 's	-	5 8	5 28	5 36	
Erter, alm. gule	-	8 72	8 72	8 72	
Biffer	-	" "	" "	" "	
Hørfro	-	10 "	10 "	10 "	
Kommen	-	24 48	24 48	24 48	
Raps	-	11 24	11 24	11 24	
Røbs	-	10 72	10 72	10 72	
Malt	-	" "	8 "	8 36	
Hvedemel, Flor=	pr. L \mathcal{H}	1 28	1 32	1 32	
Byggrøn	pr. Td.	" "	10 80	10 68	
Kartofler	-	2 76	2 48	2 40	2 56
Bedste Stude	pr. L \mathcal{H} Kjødv.	4 "	4 "	4 "	4 "
Ringere do.	-	3 48	3 48	3 16	3 16
Unge, fede Køer	-	3 48	3 48	3 16	3 16
Tyre	-	3 16	3 16	2 80	2 80
Gode, fede Kalve	-	3 80	3 80	3 40	3 48
Flæsk, fersk, prima til Udførsel	pr. L \mathcal{H}	3 56	3 80	3 56	3 64
Smør, Herregaards=	pr. Td.	96 "	98 "	98 "	
— Bønder=	-	82 "	83 "	86 "	
Æg	pr. Snes	" 30	" 30	" 29	" 30
Rugbrød	pr. 8 \mathcal{H}	" 31	" 31	" 31	" 31
Uld, jydsk	pr. \mathcal{H}	" 52	" 52	" 51	
— sjællandsk Nr. 1	-	" "	" "	" "	
Skind, spilede Kalve=	pr. Deger	15 88	15 72	15 60	
— Uld=	pr. \mathcal{H}	" "	" "	" "	
Huder, saltede Kø= u. S. og S.	pr. L \mathcal{H}	2 64	2 56	2 48	
— Heste=	pr. Stf.	5 48	5 48	5 48	
Talg, smeltet	pr. L \mathcal{H}	3 "	3 "	3 "	
Rapskager	pr. 100 \mathcal{H}	3 "	3 "	3 "	
Linfager	-	4 "	4 "	4 "	
Klid	pr. L \mathcal{H}	" 26	" 28	" 28	
Halm Hvede=	-	" 8	" 8	" 9	" 10
— Rug=	-	" 12	" 11	" 12	" 16
— Bvg=	-	" 8	" 9	" 10	" 14
— Havre	-	" 10	" 9	" 11	" 14
Hø	-	" 18	" 18	" 21	" 22

Peru Guano	pr. 100 \mathcal{H}	6 Rdt " β	Portland Cement	pr. Td.	5 Rdt 72 β
Fosfo do.	5 — 72 -		Frandsen og Meyers		
Gur fosforfur Kalk	3 — 32 -		Cement	3 — 64 -	
Benmel	3 — 48 -				
Gibs	1 — 32 -				

Veirforholdene

i Maj Maaned 1868 paa Landhusholdningssekskabets Stationer.

	Middelvarme. (°).	Varmeste Dag.		Kuldeste Dag.		Luftens Middel= tryk.	Regnhøjde i Linier.	Regnbøgenes Antal.	Luftens Middel- fugtighedsgrad Sl. 2 i pct.
		Dag.	Varme.	Dag.	Varme.				
Smidstrup (Hjørring), ved Forstander Vi- borg	13,16	21de	20,87	6te	7,7	—	11,62	4	68
Larm (Varde), ved Lærer Rasmussen .	12,67	21de	19,60	5te	6,7	—	6,24	6	57
Viborg, ved Distrikts- læge Berg	12,79	21de	19,53	7de	6,20	—	5,88	4	51
Silleborg, ved Di- striktslæge Fibiger .	12,55	21de	19,53	7de	5,29	—	4,96	5	51
Stelund (Skodborg- hus), ved Læge Bay	12,62	21de	19,73	5te	4,63	—	8,65	6	54
Gjerlev (Randers), ved Lærer Frederiksen .	12,18	21de	18,93	6te	5,00	—	6,11	6	54
Daugaard (Veje), ved Landinspektør Lind- hardt	12,41	21de	19,27	5te	3,70	27" 11,39	4,83	8	56
Majbølgaard (Søn- derborg), ved Pro- prietær Jesen . .	13,08	14de	19,07	6te	7,07	—	6,17	6	58
Nyslinge (Odense), ved Lærer M. Jørgensen	11,93	30te	19,00	6te	4,93	—	5,30	4	63
Hindholm (Næstved), ved Aulsbefyrer Sansen	12,80	30te	19,50	6te	5,67	—	5,23	4	69
Landbohøjskolen (Kjø- benhavn), ved Assi- stent Greve	12,47	30te	18,20	6te	5,20	28" 1,91	3,30	9	56
Næsgaard (Stubbe- høbing), ved Dver- lærer Jacoppidan .	12,14	30te	18,37	6te	7,00	28" 1,79	2,88	3	68
St. Nicolai (Born- holm) ved Lærer Clausen	11,81	27de	17,93	6te	5,00	—	7,23	7	62

Regnhøjde i Skovegnene.

a) Silleborg-Frynsborg:

Nørresnede	3,23	Linier.
Guldforhøved	4,21	—
Rødbæk	5,77	—
Grønbæk	5,92	—
Kalbysgaard	4,13	—
Kraghslund	5,00	—

b) Frederiksdal ved Fursøen:

Smørum	3,18	Linier.
St. Hareskov	3,42	—
Humletofte	4,67	—

Regnhøjden ved Ørnslund paa Samsø har været 5,22 Linier.

do.	„	Taarborg ved Korsør	4,64	—
do.	„	Bukkehave Mølle paa Thorseng	5,43	—
do.	„	Lille Kjøbelegaard ved Raskov	5,75	—
do.	„	Lovisehøst ved Helsingør	5,18	—

Middelvarmen af ovennævnte 13 Stationer har været 12,51° C., hvilket er 3,12° højere end Maj-Middelvarmen af de 7 foregaaende Mars Sagttagelser paa Selskabet's Stationer og 1,6° højere end Kjøbenhavns Middelvarme for samme Maaned efter 82 Mars Sagttagelser. Højest Varmegrad paa Landbohøjskolen havde d. 28de med 24,3° C.; Varmen sank ikke i Maj Maaned uuder Frysepunktet. Det var først fra d. 9de og 10de, at en for Maj Maaned høj Varme indfandt sig; indtil da var Vegetationen paa Grund af Kulden midt i April snarere forsinket end fremstødet i sin Udvikling, men i Løbet af nogle faa Dage indvandedes ikke blot hvad den var tidligere end i et almindeligt Aar, saa at Bøgen om-trent sprang ud d. 10de—11te, altsaa kun 1 à 2 Dage senere end den plejer, men Vegetationen tog efterhaanden et stærkt Fremspring for et almindeligt Aar, — Rugen stred saaledes allerede strax efter Maanedens Midte. Tillige har en ualmindelig Tørke, en klar Himmel, og en ringe Værling i Luften karakteriseret Maj Maaned iaar; kun d. 24de og 25de faldt der Regn (en Landregn) af nogen Betydning, og som Gjennem-snit af ovenstaaende 27 Stationer har hele Maanedens Regumængde kun været 5,3 Linier, medens den plejer at være 17,8 Linier; den var lidt større paa de jydskke Stationer, i Gjennemsnit 5,9 Linier, end paa Øerne i Gjennemsnit 4,8 Linier.

Juni 1868.

	Middelvarme (C°).		Varmeste Dag.		Kuldeste Dag.		Luftens Middelt-rupf.	Regnhøide i Linier.	Regnbogens Antal.	Luftens Middelt-hugtlighedsgrad Fl. 2 i pGt.
	Dag.	Varme.	Dag.	Varme.	Dag.	Varme.				
Smidstrup . . .	15,64	22de	23,33	8de	10,17	—	19,63	9	64	
Tarm	15,24	22de	25,00	8de	10,93	—	6,81	6	56	
Viborg	15,84	22de	24,60	8de	9,47	—	13,93	2	52	
Silleborg	14,97	22de	24,79	8de	10,19	—	14,40	6	56	
Effelund	15,37	22de	24,80	8 & 9.	10,93	—	6,39	5	52	
Gjerlev	14,87	21de	21,93	8de	9,37	—	8,98	3	50	
Daugaard	15,45	22de	24,20	8de	10,87	27" 11,71	5,77	4	53	
Majbølgaard . . .	16,25	21de	21,73	8de	10,37	—	8,00	4	58	
Rønslinge	15,01	22de	23,07	8 & 9.	10,93	—	3,83	4	58	
Sindholm	15,82	22de	23,20	8de	11,70	—	0,23	2	59	
Landbohøjskolen	16,01	22de	23,33	8de	12,47	28" 1,97	1,19	3	51	
Ræsgaard	15,92	15de	21,40	8de	12,53	28" 1,93	7,77	6	64	
St. Nicolai . . .	15,28	22de	22,07	9de	12,00	—	5,69	6	62	

Regnhøjde i Skovegne:

a) Silkeborg-Frysenborg:	b) Frederiksdal ved Fursøen:
Rødbel 24,83 Linier.	Smørum 1,61 Linier.
Grønbeek 12,61 —	St. Hareklov 1,13 —
Kalbysgaard 13,92 —	
Kraghslund 8,18 —	

Regnhøjden ved Drnsølund paa Samsø har været 9,01 Linier.

do. „ Taarnborg ved Korsør	1,23 —
do. „ Bukkehøve Mølle paa Thorseng	5,51 —
do. „ Lille Kjøbelevgaard ved Nakstov	3,87 —
do. „ Loviselyst ved Helsingør	1,38 —

Middelvarmen af ovennævnte 13 Stationer har været 15,51° C., hvilket er 1,56° højere end Juni-Middelvarmen af de 7 foregaaende Aars Sagttagelser paa Selstabet's Stationer og lig med Kjøbenhavns Middelvarme for samme Maaned efter 82 Aars Sagttagelser. — Højest Barmegrad paa Landbohøjskolen havde d. 15de med 28,0° C.

Den stærke Varme, der begyndte i Maj Maaned, har altsaa ogsaa i Juni holdt sig betydeligt over denne Maaned's Middelvarme, og Regnen er falden endnu sparsommere end i hin Maaned. Middeltallet for samtlige 24 Stationer har nemlig kun været 7,75 Linier eller kun $\frac{1}{3}$ af det for Juni almindelige, som er 25,2 Linier.

Middeltallet for Jyllands 11 Stationer har været 12,3 Linier med 5 Regndage, medens det for Verne's 13 Stationer kun har været 3,9 Linier med 4 Regndage.

De vestlige Vindretninger have været meget overvejende.

Den høje Varme og den ringe Regnmængde har fremkaldt en usædvanlig Tørke. — Den Regn, der er falden, skyldes væsentlig Dagene omkring den 8de og særlig omkring den 24de Juni. I de første er der paa de fleste Stationer, i de sidste paa alle Stationer, undtagen ved St. Nicolaj paa Bornholm, opsamlet Regn. Begge Regnsaldene bebudedes af en høj og derpaa faldende Barometerstand, saa at det laveste Lufttryk indtraf den 8de Juni, om Morgenen i Jylland, om Middagen paa Verne, samt den 22de om Aftenen i Jylland og paa Falster, den 23de om Morgenen ved Kjøbenhavn. Foruden Regnen iagttoges som sædvanlig ved de laveste Lufttryk en Drejning af Vinden fra SØ gennem S henimod N og især for det sidste lave Lufttryks Vedkommende en stærk Stigning og derpaa et pludseligt Fald af Thermometret.

Jagttagelser fra en Rejse gennem Tyskland, det sydlige England og det nordlige Frankrig i Foraaret 1868.

Af Professor B. Prosch.

Fodringsforsøg. Opfordring dertil fra Landmandsforeningen i Nykjøbing. Vansteligheder ved Forsøgene. Et usikkert Grundlag og mange ukjendte Størrelser i de hidtidige Underjøgelsler. Den kemiske Side hidtil Hovedrollen; den fysiologiske tilfidesat, men med Urette. Fodringsforsøg kun mulige ved videnskabelige Anstalter. — Hesteavlens Tilstand. Stutterierne ved Stuttgart; Grundene til deres Forfald. Englands Hesteavl. Stor Mængde Blandingsformer. Hestekue i Agricultural Hall. Frankrigs Hesteavl. Dyrskuerens Indflydelse derpaa og Grundene dertil; Valget af Dommere. Tillægsdyr og Brugsdyr. Stutteristyrelsens Indflydelse for at tjene Rytteriets Forsyning. Beddeløbene. Et Net af Rideskoler. Bestræbelserne for at danne Luxusheste. „Forbedring“ af den normanniske Hesterace ved Krydsning. Forandringer i Rytteriets Fordringer.

1. Fodringsforsøgene ved de forskjellige Forsøgsstationer.

Under 11te Januar 1868 udgik der fra Landmandsforeningen i Nykjøbing p. Falster til den kgl. Veterinar- og Landbohøjskole en Skrivelse, hvori Foreningen — næst efter at anmode om at faae nogle Klidprøver analyserede — udtalte sig saaledes:

Forsamlingen erkjender imidlertid saare vel det Vanstelige i gennem en kemisk Analyse at besvare det her opkaastede Spørgsmaal fyldestgjørende, og tillader sig derfor, benyttende Lejlig-

heden dertil, for Landbohøjskolens høje Bestyrelse at andrage om, at omhyggelige Fodringsforsøg maa blive udførte med de drøvtyggende Husdyr paa selve Skolen, i Lighed med Forsøgene paa Jorden, hvis store Nytte mer og mer erkjendes af den danske Landmand, i Lighed med hvad man veed bliver iværksat paa andre videnskabelige Forsøgsstationer i Udlandet.

Forsamlingen nærer det Haab, at vor oplyste Regjering med Glæde vil foreslaa for Folkerepresentationen Bevillingen af de til dette Djemed fornødne Midler; thi det maa erkjendes, at disse for Landets Husdyravl saare vigtige Forsøg kun paa en virkelig solid Maade kunne udføres, hvor en nøjagtig Kontrol kan gennemføres paa alle Steder.

Forsamlingen nærer det Haab, at saafremt Regjeringen erklærer sig villig til at bevillige de fornødne Midler, vil Landbohøjskolens Bestyrelse opfylde det gennem dette Andragende udtalte Ønske, og derved erhverve sig nye Krav paa den danske Landmands Taknemmelighed. For endydermere at fremme denne Sag indgiver Forsamlingen til Indenrigsministeren et Andragende, hvori den anmoder om at bevillige de til dette Djemed fornødne Midler.

Underkrifterne.

Hertil knytter sig Højskolens, af Indenrigsministeriet æfede, Betænkning af 25de Febr. 1868, ved hvilken der kaldes tilbage i Erindringen, at Højskolen allerede d. 10de Nov. 1859 har indgivet et lignende Andragende.

Det var kun i Overensstemmelse med hele den Opfattelse af de videnskabelige Forsøgs Betydning, som har givet Landbohøjskolen sit ejendommelige Præg ligeoverfor de talrige saakaldte praktiske Landbrugsstoler, at det nedsatte Udvalg, der affattede Indstillingen, med Iver greb Lejligheden til at søge en væsentlig Brist i Undervisningsplanen udfyldt; og samtidigt med at Indstillingen drøftedes og vedtoges, kom ogsaa paa Tale, hvor ønskeligt det var, at der søgtes Oplysning om de vigtigste af de virksomme Forsøgsstationers Indretning,

førend der skredes til noget fuldstændigt Udkast saavel af de nødvendige Bygninger som af de enkelte Udgiftsposter. Efter mine Kollegers Opfordring henvendte jeg mig derfor til Direktionen for det Classenske Fideicommis, og udviklede for den, at det muligt vilde kunne fremstynde Anstaltens Oprettelse, naar den lovgivende Magt, strax naar Spørgsmaalet første Gang kom frem for den, var istand til at overskue den baade fra den videnskabelige og den økonomiske Side, samt at Fideicommisets Understøttelse tillige ligeoverfor Landet vilde være et talende Bevis for, at de, hvem Landbrugets Fremme laa paa Sinde, og som havde ikke blot Hjerte for det, men ogsaa Indsigt i dets sande Lær, virkelig satte Pris paa en saadan Institution. Direktionen opfyldte med sædvanlig Gæmildhed det yttrede Ønske, og jeg har derved været sat istand til at see Laboratorierne i Beende (pr. Göttingen), i Halle, i Tharand, München, Hohenheim, Cirencester og Rothamstead; det er mig ogsaa en ublandet Glæde her at udtale, hvormeget Sagtagelsen af den paa de forskjellige Steder valgte Fremgangsmaade, og de personlige Forhandlinger med paagjældende Bestyrere og Medhjælpere, har bidraget til at skjærpe og klare mine Ansøelser om Naal og Midler for saadanne Forsøg.

Den Opgave, der skulde løses ved Fodringsforsøg, er imidlertid af et meget stort Omfang, og det er kun i enkelte Retninger, at der hidtil er indvundet mere væsentlige Bidrag.

Selve Grundvolden for hele vor Opfattelse af Ernæringen, Erkjendelsen af den Rolle, som de enkelte Næringsstoffer spille, kan end ikke siges endnu at være naaet. Det er indlysende, at alle Forsøg, der lede til Indblik i Stoffstiftet, ogsaa maa kunne give mere eller mindre ligefrem Oplysning om dette Forhold, netop fordi det er et Grundforhold; men naar der stadigt skjule sig saa mange ukjendte Størrelser i Udbyttet af Forsøgene, er det kun ad Slutningernes tvivlsomme Vej, at man har kunnet stifte imellem, hvad der maatte tillægges hver enkelt, og Erfaringen viser ogsaa, at Meningerne staa saa brat mod hver-

andre, som vel muligt. Medens saaledes Liebig og hans Skole tillægge Eggehvidthofferne den overvejende Betydning som egentligt nærende, stofdannende eller plastiske, og derfor vurdere Næringsmidlerne nærmest efter deres større eller mindre Rigdom paa disse, hvorved Sukker og Fedt nedsættes til den mere underordnede Rolle at vedligeholde den dyriske Varme, og saaledes spare paa Eggehviderne, der ellers ogsaa maatte tjene dette Formaal (jfr. f. Ex. Panum), saa see vi paa den anden Side, at Lawes og Gilbert*) udele som Hovedsummen af deres talrige og storartede Forsøg, at Ernæringens raske Gang staaer i ligefremt Forhold til Fødens Rigdom paa hine miskjendte Næringsstoffer. Men det er ogsaa bekendt, at Løsningen af et saadant Spørgsmaal ikke blot har en afgjørende Vægt for den videnskabelige Erkjendelse af en af Livets væsentligste Ytringer, og derigjennem paa fjernere Haand ligeledes for det praktiske Livs Fordringer; men at det netop hvert Øjeblik paatvinger sig den offentlige Opmærksomhed, fordi den rette Benyttelse af Næringsstofferne ved Misvært og Fodertrang ofte bliver et Livsspørgsmaal for Folket, saa at Livgivningen ikke tør vrage noget Lynglimt, der maatte udgaa selv af den videnskabelige Gransknings første famlende Skridt. Vi have jo ogsaa hos os kjendt Virkningerne af et saadant Krav, idet vi nylig have seet en Videnskabsmand, der efter sin Stilling maatte føle sig særlig kaldet til at optage Kampen mod Dyrtidens Tryk, støttet paa den liebigste Theori om Eggehvidthofferne Betydning, at arbejde paa at forøge Eggehvidthofferne i de daglige Næringsmidler og især i Brødet; og naar en saadan Stræben er gaaet hen uden at efterlade Spor, og naar den har staaet alene uden at samle Medkjæmpere om sig, saa er det kun i Samklang med, at det jo for Mange ikke kunde

*) Jfr. On the composition of foods in relation to respiration and the feeding of animals, 1852, og Food in its relations to various exigencies of the animal body, 1866, foruden mange mellemliggende Udtalelser.

være skjult, at den Vej, man vilde slaa ind paa, netop var den modsatte af den, som Oplysning og Erfaring hidtil vare stredne hen ad for stadigt at forbedre Levemaaden baade for Menneffets og Husdyrenes Bedkommende; thi det er saa langt fra, at Hovedudbnyttet af Laves' og Gilbert's Forsøg kan siges at være enestaaende, at det tvertimod ganste stemmer overens med det, som en i Tidernes Løb langsomt opsamlet Erfaring efterhaanden har lært Landmændene, og det stemmer ogsaa med den Gang, som Menneffeslægten har fulgt ved Balget og Tilberedelsen af sin Føde; ligesom det jo i det Hele taget ogsaa følger af sig selv, at Lovene for Ernæringen i sine Hovedtræk maa være de samme for alle Dyr, og stemme desto nøjere overens selv i Enkeltheder, jo nærmere Skabningerne staa hinanden i Udviklingsrækken.

Det vil heraf være indlysende, hvor meget der endnu staaer tilbage at oplyse ved dette Hoved=Spørgsmaal, eller rettere sagt, at de hidtil anstillede Forsøg snarere have viist Banffelighederne, der optaarne sig foran Spørgsmaalets Løsning, end egentligt bidraget til at løse dem. Det er ogsaa aabenlyst, at Vejen til Løsningen maa være den, at bringe Forsøget ind under mindre sammensatte Former, saa at Tallet af de ubekjendte Størrelser i Ligningerne stedse bliver mindre; men dette vil heller ikke sige andet, end at Forsøgene maa bringes ind under en stræng videnskabelig Form. Det er ogsaa den vægtigste Indvending, som kan rejses mod de iøvrigt saa omfattende og saa omhyggelige Forsøg af Laves og Gilbert, at de ere altfor „praktiste“; de have villet holde Forsøgene saa nær det daglige Livs Forhold som muligt; men dette, som unægteligt vilde være den for Landmanden mest oplysende Maade, naar blot alle Mellemforholdene, der kunde indvirke paa det endelige Udfald, vare kjendte, aabner kun Døren for talrige afvigende Fortolkninger, naar denne Forudsætning ikke er givet. Dog troer jeg, at alle ville være enige i, at de store Arbejder, som ere foretagne i disse Herrers Laboratorium, og som dels allerede ere nedlagte i Skrifter, dels gjemmes for fremtidige Underføgelses,

altid ville staa som Mærkepæle paa disse Forsøgs vildsomme Veje.

En anden Række Undersøgelser, som ligeledes kræver meget omhyggelige og omstændelige Forsøg, gaaer ud paa at følge Omdannelserne gennem Fordøjelsesredskaberne, indtil de træde over i Blodet. Der foreligge vel en Del Arbejder, ved hvilke der aabnes os et Indblik i de almindelige Love for disse Omdannelser, skjøndt man dog endnu ingentunde kan siges at have støttet disse paa noget paalideligt og utvivlsomt Grundlag; men de særlige Forhold, som gjøre sig gjældende ved Fordøjelsen af de mange forskellige jevnløbende Former, hvorunder samme Gruppe af Næringsstoffer (de mange Eggehvideformer paa den ene Side og Kulbrinte forbindelserne paa den anden) optræder i Fødemidler af samme Næringsværdi, og endnu mere, de Ejendommeligheder, som regelmæssigt udmærke de forskellige Slægter, eller endog de forskellige Arter af samme Slægt (f. Ex. Drøvtyggerne ligeoverfor Hesten og Svinet, eller Faaret ligeoverfor Dyren), alle disse Forhold have endnu ganske hjemme i Skjægernes Land, og dog høre de saa aldeles med til de ovenfor nævnte ubekjendte Størrelser, der maa være givne, inden Hovedspørgsmaalet om det nødvendige Grundforhold mellem Næringsstofferne nogensinde fuldstændigt kan løses. Men naar jeg udhæver denne Række Undersøgelser her paa dette Sted, saa er det ikke blot fordi den hidtil saa ganske er forsømt, om end ikke overseet, men ogsaa fordi den forudsætter en saadan Samvirken af forskellige Fagmænd, som ikke let vilde være mulig uden netop ved den Forening af Veterinær- med Landbofagene indenfor samme Værestansalt, som udmærker vor Landbohøjskole.

Den Retning, i hvilken der er foretaget flest Undersøgelser, og som saagodt som udelukkende har lagt Beslag paa de nyeste Forsøgsstationers Kræfter, er den kemiske Prøvelse af Fødens Bestanddele paa den ene Side, samt af de udfilte Stoffer paa den anden Side, idet man hermed har sammenholdt den Forandring, som det levende Dyr samtidigt har frembudt dels

som Helhed (i Bægt, Omfang o. s. v.) dels ogsaa med Hensyn til enkelte Legemsdele eller enkelte Bæv (som Fedt, Uld o. s. v.). Disse Undersøgelser, for hvilke de bekjendte Boussingault'ske Forsøg tjene som Forbilleder, have utvivlsomt ydet vigtige Bidrag, eftersom de Oplysninger, de meddele, ere aldeles uundværlige for enhver Forstaaelse af Ernæringen. I flere Henseender kunde man maasse endog gjerne foreløbig slaa sig til Ro ved Udbyttet af dem, og bygge nye Forsøgsrækker paa dem; og især turde dette gjælde om de Undersøgelser, der kræve ganske ejendommelige og meget kostbare Redskaber, saaledes som det er Tilfældet med Undersøgelse af den udaandede Lufts Sammensætning; thi naar disse allerede nu foretages i stort Omfang af meget kyndige Hænder baade i München (af Professor Voit) og i Veende (af Professor Henneberg), og der er Tale om at anstille lignende i Prossau og Eldena og maasse paa flere Steder, saa synes der at være tilstrækkelig Sikkerhed for, at den gjensidige Kontrol vil føre til paalidelige Resultater. Men naar det indrømmes, at dette Slags Forsøg har forøget vore Kundskaber i mange Retninger, tør det dog heller ikke oversees, at de lide af den væsentlige Brist, at de altid prøve Næringsmidlerne som det Ukjendte paa det levende Dyr, som om dette var et kjendt, fast og sikkert Provemiddel; og dog er intet visere, end at det levende Dyr ikke blot efter Slægt og Art, men ogsaa efter Alder, Kjøn og tilfældige (dels blivende, dels forbigaaende) Tilstande kan forholde sig mere forstjelligt til et og samme Næringsmiddel, end selv de i fysisk og kemisk Henseende meget afvigende Fødemidler ofte forholde sig til (eller virke paa) samme Individ. Og med jo større Nøjagtighed eller endog ligefrem ængstelig Omhu de kemiske Undersøgelser af Næringsmidlerne, af Urinen, Gjødningen og andre Udskillelsesstoffer foretages, desto mere afstikkende bliver det, at det i fysiologisk Henseende langt mere usikre Forhold saa ofte neppe ændses. Og dog er det vel aabenbart, at man allerede heri kunde finde en fyldestgjørende Forklaring af de helt afvigende Resultater, som Forsøgsstationer, der ledes med ligestor Sam-

vittighedsfuldhed og Iver, jevnligt komme til, selv i mere elementære Spørgsmaal, som f. Ex. om et enkelt bestemt Næringsstofs Betydning for Ernæringen*).

Men naar det saaledes gjenemgaaende er den fysiologiske Side af Undersøgelsen, der staaer tilbage, saa er dette kun en simpel Følge af, at disse Forsøg stille saa store Fordringer til den tekniske Færdighed, at kun meget dygtige praktiske Kemikere kunne paatage sig dem; og da det paa den anden Side ikke kan være andet, end at jo Naturvidenskabernes store Omfang maa lede til en stedse snevrere Begrændsning af det Omraade, hver Enkelt tilegner sig, er det aabenbart, at man intetsteds hos Bestyreren af et saadant Værksted har kunnet finde alle de Kundskaber forenede, som egentligt forudsattes; og paa den anden Side er det ligesaa overensstemmende med den almindelige Opfattelse, at man, naar der skulde vælges imellem den, der besad den større videnskabelige Oversigt, og den, der udmærkede sig ved praktisk Dygtighed, troede at komme hurtigst til Maalet ved at foretrække den Sidste. Det er jo ogsaa klart nok, at man lettere vil kunne finde praktiske Kemikere, der have saamegen almindelig Indsigt i Livets Ytringer, at de tør give sig i Kæft med at løse dets Opgaver, end Fysiologer, der uden at forsumme det almindelige Overblik over alle Naturvidenskaber, tillige have været istand til at erhverve sig tilstrækkelig Færdighed i Laboratoriet; idetmindste er det indlysende nok, at den Sidste langt snarere vil faae Troen i Hænde paa, at der fattes ham noget væsentligt, end den Første. Det er kun i Tidens Løb, og efter mange uheldige Erfaringer, at man endelig maa erkjende, at det er den vanskeligste Del af Opgaven, at stille det Spørgsmaal, der ved Forsøget skal løses, paa en videnskabelig Maade; thi dertil udfordres netop et saa-

*) For blot at nævne eet Exempel, staa saaledes Forsøgsstationerne i Tharand og i Hohenheim i stærk Modsatning til hinanden med Hensyn til Resultaterne af Forsøg med Tilsetning af Fedt til Malkeføers Foder.

dant Indblik i samtlige Livets Ytringer, at man ikke staaer foran det Uklare eller Ukjendte som i Blinde, men strax fatter hvilke Muligheder det er, som kunne enes med det Sagttagne og Kjendte, og i hvilket Forhold disse Muligheder staa til hinanden, hvilke der forudsætte hinanden eller dog ere forenelige, og hvilke der udelukke hinanden; saaledes at ethvert Spørgsmaal, der gjennem Forsøget rettes til Naturen, nødvendigt maa lede til bedre Indsigt, og om end ikke strax til Opgavens Løsning, saa dog gjennem Indskrænkningen til stedse nøjere Begrænsning af det tilbageblivende Ukjendte. Det er ogsaa langt fra, at Kemikerens Rolle derved skulde blive mindre hverken i Omfang eller i Vægt; han stilles derved netop i det Forhold, i hvilket alle de almindelige Videnskabsfag staa til de anvendte; og særligt i dette Tilfælde maa det erkjendes, at de tekniske Banfeligheder ved største Delen af de Undersøgelser, der træde i Fysiologiens Tjeneste, ere saa overordentligt store, at neppe nogen anden Side af Kemien frembyder dem større; der vil derfor heller aldrig gøres noget Skridt fremad i denne Del af Fysiologien, uden at de kyndigste og dygtigste Kemikere ville hævde sig en Broderlod deraf; saameget lettere kunne de derfor affee den lille Levning til Fysiologien, som den offentlige Mening selv blandt Videnskabsmænd dog sjældent veed at vurdere det Arbejde, der kun træder frem for Omverdenen som Tanke, i Sammenligning med det, der ifører sig en mere haandgribelig Stikkelse.

Det var ogsaa paa ikke faa af de Steder, jeg besøgte, erkjendt som en Hovedmangel ved Stationerne, at man havde glemt den fysiologiske Undersøgelse over den kemiske, Maalet over Midlet. Og at der heri ikke skjuler sig den just ikke usædvanlige Skilshge mellem Dyrfere af jevnløbende Fag, turde være indlysende deraf, at den næsten overvældende Masse af Sagttagelser og Forsøg hidtil nærmest ere komne Kemien selv, navnlig selve Undersøgelsesmetoderne, til Gode, og at det kun er i en ganske forsvindende Grad, at Fysiologiens Kjendstab til denne Side af Livets Ytringer kan siges at være bleven rigere

og snidigere, eller blot at have vundet i Fasthed og Paalidelighed. For enhver, som har fulgt Fysiologiens Udvikling gennem en lang Arrække, vil det ogsaa være klart, at blandt samtlige dens Hjælpevidenskaber har Kemien indtaget Jndlingens Blads, og det ikke alene fordi den er yngst i Rækken, men mest maaste fordi man har forvevlet Haab med Virkelighed, og i Anerkjendelsen af, at en stor Del af Fysiologiens Opgaver kun kunne løses ved Kemiens Hjælp, overseet, at der var en meget lang Vej tilbage, inden Kemien naaede den Fjnhed i sine Prøver, som er nødvendig for at kunne følge Omsætningerne i det levende Legeme. Jeg har derfor i det foregaaende heller ikke talt om Forsøg paa at følge Næringsstoffernes videre Omdannelser i Blodet og i Vævene inden den endelige Udskillelse, thi disse ville først da staa paa Dagsordenen, naar — i en maaste fjern Fremtid — de allerede nævnte foreløbige og tildels ganste elementære Spørgsmaal have fundet deres Afgjørelse. Det er derfor maaste heller ikke ganste uden Nytte her at minde om, at blandt alle Fysiologiens Hjælpevidenskaber er det selv i den sidste Menneſtealder ikke Kemien, som har bidraget mest til Forøgelsen af vore Kundskaber om Livet, men at den i saa Henseende maa vige Pladsen for Fysiken, og at Anatomien — baade den almindelige, sammenlignende og pathologiske — trods den Tilfidesættelse, den i samme Tidsrum har maattet lide, stadigt hævder den langt fremragende Plads.

Dg er der Grund til at anke over Fysiologiens Tilfidesættelse ved de simple almindelige Fodringsforsøg, saa bliver Misforholdet end større, hvor det tillige er Opgaven at efterspore Fødemidlets Betydning for særlige Sider af Ernæringslivet, f. Ex. for Muskelvirksomheden, for Kjønslivet, for Mælkeafføringen eller Fedtdannelsen; thi her er det, som maaste kunde opløses ad den kemiske Vej, saa gennemvævet med det, som hidrører fra andre Kræfter, at man ved at forfølge den ene Side af Sagen alene føres ind i den største Forvirring, saaledes som Udfaldet af de praktiske Forsøg ogsaa altid har ledet til. Men ikke destomindre ere netop saadanne

Forfølg af den største Betydning for Landmanden, og det kan ingenlunde siges, at de skulde ligge udenfor Fysiologiens Omraade, om end maaste flere af de tidligere nævnte foreløbige Undersøgelser helst forud maatte bringes til et Slags Afslutning.

Jeg har maaste noget for omstændeligt søgt at vise, hvilke Vanskeligheder, der endnu ere at overvinde, inden man kan vente at komme paa det Rene med, 1) hvad der fordøjes og 2) hvorledes det fordøjes, og at disse tvende Spørgsmaal dog maa være nogenlunde løste, inden man med Nytte tør vove sig ind paa at vise 3) hvorledes det Fordøjede kommer de forskjellige Væv og Virksomheder til Gode; men jeg veed af daglig Erfaring, i hvor høj Grad disse Vanskeligheder oversees, og det uagtet man dog ikke kan være uvidende om, at det saa langt simplere Spørgsmaal om Planternes Ernæring endnu neppe har naaet ud over de første foreløbige Trin. Og naar jeg har dvælet ved det Forhold, i hvilket Fysiologien staaer til saadanne Undersøgelser, og at det er denne alene, som vil kunne antages at yde det tilstrækkelige Indblik i samtlige Livets Kræfter, for at lede de Forsøg, ved hvilke der skal løstes saa klare og saa bestemte Svar som muligt ud af disse Kræfters Brydning, dog at den dertil ikke vil kunne undvære jevnlig Hjælp ikke alene — om end mest — fra Kemien, men ogsaa baade fra Fysiken og fra Anatomien, saa er det fordi det heraf vil være tydeligt, at saadanne Forsøg kun med Nytte ville kunne foretages, hvor Repræsentanter for Naturvidenskabens forskjellige Grene ere tilstede, altsaa ved videnskabelige Værestalter. Det kunde nemlig synes, at saadanne Forsøg ligesaa godt eller bedre maatte kunne anstilles paa Gaarde, der drives af Mænd, som havde Interesse for Landbrugets Fremstrid, eftersom jo dog Betingelserne for Holdet her lode sig skaffe tilveje paa den letteste og billigste Maade, og de særlige Indretninger ved Stalden samt Udstyret til et Laboratorium ligesaa let kunde foretages paa det ene Sted som paa det andet; det er jo ogsaa bekjendt nok, at saadant har været den første Tanke, og Laves og Gilbert's For-

søg, der staa saa højt i Rækken, have alle en saadan Oprindelse. Men saasnart det saaes, at selv den største tekniske Dngtighed ikke var tilstrækkelig til at løse Opgaven, og at Dnyger af Sagttagelser og Forsøg henligge ubrugte og ubrugelige som Følge af Brift paa den Kundskab, der fra først af vragedes som unyttig Lærdom, har man lidt efter lidt maatte bøje sig for Erfaringen; i München og i Halle staaer Universitetet ved Siden, i Beende higer man efter at flytte ind i selve Byen Göttingen, i Frankrig arbejder man ivrigt paa at faae et videnskabeligt Institut anlagt i Paris i Stedet for den praktiske Skole i Grignon, og selv i England er det meget tvivlsomt, om Rothamstead vil kunne fortsattes i sin nuværende Skikkelse, naar den skal drives med Tilskud fra Staten istedetfor som tidligere ved private Kræfter. Det fortjener derfor ogsaa den største Anerkjendelse, at Landmandsforeningen i Nykjøbing paa Falster, som har givet Stødet til denne Sags Gjenoptagelse her i Landet, strax har viist den hen paa sin rette Plads, og det saa meget mere, som vor Landbohøjskole yderligere har den Fordel, at aabne Adgang for saadanne Forsøg, som ikke ret vel kunne foretages uden veterinær Hjælp, og som rimeligvis netop af denne Grund hidtil ganske ere blevne satte til Side paa de forskjellige Steder.

Med Hensyn til Enkelthederne ved de fremmede Forsøgsstationers Lokaler og Udstyr, da ere Staldindretningerne saagodtsom i alle Henseender at kalde temmeligt mangelfulde, naar Forsøgene skulle have den nødvendige Nøjagtighed; men man har ogsaa maattet hjælpe sig saa godt som muligt ved Omændring og Udbedring af gamle Rum. Ved nye Bygninger vil det imidlertid ikke være vanskeligt at forene hensigtsfærende Indretning med Simpelt; og forsaavidt et Overflag kan gjøres uden Bygmesterens Medvirkning har jeg ikke Grund til at fravige det i Højskolens Indstilling udtalte Skjøn.

II. Undersøgelser over Hesteavlens Tilstand, foretagne med Rejsepenge fra Indenrigsministeriet.

Da mit Ophold i Tyskland havde et andet Formaal, som lagde Beslag paa hele min Opmærksomhed i den korte Tid, jeg kunde dvæle paa hvert Sted, samt da Rejsen tilmed førte mig gennem Egne, hvor Hesteavlens kun spiller en underordnet Rolle, indskrænke mine Jagttagelser i dette Land sig til Stutterierne ved Stuttgart, som jeg ikke havde seet siden 1853.

Men hvilken Forandring ogsaa i dette forholdsvis saa korte Tidsrum! Da jeg saa disse Stutterier for 15 Aar siden, vare de i fuld Blomst. Man saa dengang arabiske Heste af eget Tillæg, som ikke alene ikke havde mistet noget af Racens nypperste ejendommelige Bygningstræk, men tvertimod udmærkede sig ved en selv blandt orientalske Heste sjældent fuldendt Skulderform, og som desuden havde vundet saameget i Størrelse, at deres Brugbarhed under europæiske Forhold derved i høj Grad forøgedes; og det var ikke blot enkelte tilfældigt vellykkede Individuer, som tiltrak sig Opmærksomheden, men det var hele Stammen, som frembød et saa ensartet Præg, at det maatte varsle godt for Fremtiden. Det er ogsaa denne Overensstemmelse imellem de parrede Individuer, som længe vedblev at udmærke Stammen; og Staldmester Hügel, som beskrev Stoddet c. 1860*), tilstaaer, at Avlen efterhaanden er bleven dreven i nært Slægtskab, men ikke fordi man enten lagde an derpaa eller ønskede at undgaa det, kun fordi man uvilkaarligt lededes dertil, ved stadigt at udvælge det Bedste og mest Ensartede. Det skulde imidlertid ikke vare længe, inden ogsaa her det jevnligt gjentagne Raad, at søge at forøge Frugtbarheden ved en „Opfriskning“ af Blodet, skulde begynde at vinde Indgang. Og ligesom Optagelsen af fremmed Blod nu engang er det Universalmiddel, som altid paakaldes af de Halvkyndige, saaledes er det ogsaa kun et Tidsspørgsmaal, naar

*) J. v. Hügel und G. F. Schmidt. Die Gestüte und Meierien des Königs v. Württemberg. Mit Illustrationen. Stuttgart 1861.

Opløsningen skal indtræde, efter at dette Middel først har faaet Lov at virke. I Kongen af Würtembergs Stutterier var det egentlig det store Ky, der gik om en af Vicekongen af Ægyptens Stodhingste, som først bidrog til at bryde det hidtil strengt fulgte Princip; ved Vicekongens Død skulde hans Stutterier nemlig sælges, og man turde ikke lade en saadan Stat komme i andre Hænder, naar de würtembergste Stod ikke skulde være udsatte for at komme til at tabe i Rang. Altsaa Hingsten, hvis Navn er Gadir, kjøbtes for en høj Sum, og da den strax opstilledes som Stodhingst, er det let i de tilbageværende Levninger at see, hvor forstyrrende en Indflydelse den har udøvet. De arabiske Stod i Würtemberg vilde derfor alligevel have mistet saagodtsom enhver fremtidig Betydning for Hesteavlens, selv om ikke deres for faa Aar siden indtraadte Overgang til en ny Ejer, der ikke, som den afdøde Konge, særligt interesserede sig for Sagen, gjorde en brattere Ende sandsynlig. At der i de sidste Aar tillige er optaget mange Trakehner- og engelske Halvblods-Hopper i Stoddene, har heller ikke kunnet andet end fremstynde Opløsningen, idet den fremmede Indflydelse derved lettere sammentrængtes paa de faa øvrige Hopper af arabisk Blod. Thi det hændte sig vel ogsaa tidligere, at der nu og da kjøbtes nye Hingster i Syrien og Arabien, men dels brugtes de kun til enkelte Hopper, dels var det let for den brede Strøm af Bairaktar-Blod, der gik igjennem Stutteriet, igjen at udfille disse excentriske Tilløb; først da Blandingen med det fremmede Element blev mere gennemført, — som den jo ogsaa maatte, naar Frugtbarheden skulde paavirkes deraf —, see vi at det tidligere ejendommelige Præg er blevet udvisket*). Gadir beskrives som en Hingst af meget ædelt Præg, men med korte Skuldre, tilrundet Manke og meget gennemtrædende Forkoder; den stod

*) Man sammenligne hermed, hvorledes man ogsaa i de ungarske Stutterier forlængst er kommet til Erkendelsen af det Farlige i at bringe nye Elementer, selv om de i og for sig ere fortrinlige og af samme oprindelige Herkomst, ind i et Stod, der har vundet en vis Fasthed i sin Familie-Ejendommelighed. See min Rejseberetning fra 1857.

derfor langt tilbage for Bairaktar = Stammen i det Bygnings-
 træf, den flade og faste Skulder, der er det vanskeligste at ud-
 vikle og fastholde, fordi det ligesom er Slutstenen for Ride-
 hestens samlede Form; og intet er derfor naturligere, end at
 denne Form ogsaa er gaaet tabt i dens Afkom, selv med Bai-
 raktar-Hopper. Alt det unge Tillæg efter Gadir havde desuden
 grove store Hoveder, var ofte noget langt af Krop og mang-
 lede Dybde i Laarets Muskel; hos en Følhoppe efter denne
 Hingst vare disse Fejl endogsaa meget iøjnefaldende. Der
 fandtes ogsaa Afkom efter Amurath og Antar af Bairaktar-
 Stammen, men intet af det yngre kunde sammenlignes i Form
 og Adel med den gamle Hingst Arkoub, der nu var 17 Aar
 gammel. Gadir blev udmønstret ifjor, og jeg kunde saaledes
 ikke faae den at see; men efter den Forringelse, som hele Stut-
 teriet har lidt ved den, er der ikke længere Grund til at haabe,
 at man skulde være villig til at bringe de Dffre, der vilde
 være nødvendige for igjen at høve det, og have Taalmodighed
 til at vente de mange Aar, som behøves for igjen at opbygge,
 hvad nogle faa Aar have været tilstræffelige til at nedbryde.
 For den kongelige Gjer maatte dog Stutteriet, selv om det
 endnu svarede til sit Formaal, altid være en meget tung Byrde,
 som kun kunde bæres, naar der derved kunde gives Hestevælden,
 og særlikt den württembergste Landavl, et større Opving; men
 da Blandingerne med orientalsk Blod dog aldrig i Handelen
 mægte at kappes med det engelske Halvblod, og Landavlen der-
 for ikke heller har viist sig meget ivrig efter at bruge de ara-
 biske Stodhingste, kan der heri ikke søges nogen vægtig Bevæg-
 grund; og der bliver saaledes kun tilbage en paa æstetiske
 Grunde støttet Forkjærlighed, som ganske vist fandtes hos den
 afdøde Konge af Württemberg, men som hos hans Efterfølger
 ikke synes at kunne veje op mod den Trang til store og hur-
 tige Heste, som Nutiden kræver. Hoffstaldens nuværende Styrke,
 sammenlignet med den for 15 Aar siden, viser noksom, i hvad
 Retning Forkjærligheden gaaer. Baade af hvad jeg saa og af
 hvad jeg hørte, maatte jeg faae det Indtryk, at det arabiske

Stods Dage ere talte, og at dets Undergang ikke vil vække megen Deltagelse udenfor selve Stutteriet. Hvorvidt den arabiske Race har øvet nogen Indflydelse paa Landavlen, kan jeg ingen bestemt Erfaring have for, da jeg ikke har seet mere end Omegnen af Stuttgart; men der, hvor Udgangen dog har været lettest, var ingen Indvirkning at spore, og naar jeg undtager, at der i selve Stuttgart, især blandt Militæret, saaes flere elegante Rideheste af vistnok ublandet orientalsk Blod, frembød Würtemberg ikke nogen Form af Heste, der afveg fra den, der saaes i det øvrige Sydtyskland.

I England hviler Hesteavlen paa saa gammel og fast en Grundvold, at nogle saa Aar ikke kunne frembyde nogen kjendelig Forandring. Men ikke desto mindre vil man snart kunne iagttage, at den i sin Tid saa betydelige Forskiel mellem den kjæmpemæssige Slæbehest, the dray horse, og den egentlige Landhest, the agricultural horse, mere og mere er blevet udvistet, og det saaledes, at det er førstnævnte, der saagodt som ganske er forsvundet; og det er let nok at finde Grunden hertil, eftersom den stedse stigende Udbredelse af Jernbanenættet paa den ene Side og af Maskinerne paa den anden nødvendigt har maattet føre med sig, at et friere og mere jordvindende Skridt fik større Værd end en noget større Trækraft. Jeg behøver neppe at gjøre opmærksom paa, at de forskjellige stedegne Racer af engelske Landheste alligevel høre ind under Delingen svære Heste, og at de, sammenlignede med vore, endog ere at kalde meget svære; men de staa nu for Tiden alle nærmere et fælles Gjennemsnits-Maal, og slutte sig herved meget nøje til de andre svære Hesteracer i Nordsøbækket, til den flamske og hollandske Hest og til Boulonnais-Stammen. — Aarstiden var ogsaa heldig for at see større Samlinger af Fuldblodsracen, der viste sig saa kraftig og blomstrende som nogenfinde. Derimod havde jeg mindre Tilfredsstillelse af at overvære Derby-Beddelsøbet, ligesom ogsaa et Par Uger senere det store Løb i Boulogne-Skoven om Præmien paa 100,000 Frs.; thi hvad man end maatte dømme om Beddelsøbdagens Be-

tydning som Folkeforhøstelser, saa er det vist, at det ikke er ved denne Lejlighed, at man skal vinde nogen grundet Dom hverken om Racen i og for sig eller om de kjæmpende Individier. Hvad man derimod kun seer i England, er den fuldstændige Trinfølge af Blandingsformer, tilvejebragt ved Krydsning imellem Landracerne og Fuldblodsracen i alle sine forskjellige Grader, ligesom den svære Hest, der kun har netop „et Stænk af Blod“ (a dash of blood), og ligetil den, der staaer Fuldblodet saa nær, at Øjet ikke kan afgjøre Forstjellen. Men det er aabenbart, at ligesom paa den ene Side en saadan Tilstand af Blandingsavl kun er mulig ved en saa altsidig Udvikling af Kulturlivet, at der er Brug for en ubegrændset Mængde af forskellige Forbindelsesmaader af Trækraft og Væthed, saaledes vinder paa den anden Side denne Axl herved meget i Sikkerhed, efter som den Tilfældighed, der klæber ved enhver Bastardavl, har langt færre Chancer imod sig, hvor den finder et Marked, bedre eller mindre godt, men dog altid sikkert, som Udløb for enhver Frembringelse, end hvor den Blanding, der ikke netop er Ride- eller Kjørehest af et ganske bestemt Præg (Kavaler- eller Raretheft), er usælgelig uden som Affald til Lejedroster og til Smaakjørere. I denne Henseende frembød ogsaa et stort Hestestue, som holdtes i Agricultural-Hall, Islington (i Nordkanten af London), stor Interesse; thi selv om det maa indrømmes, at det ikke holdt, hvad det lovede, efter som alle svære Heste holdt sig borte fra det, og selv om de have Ret, der paastaar, at Skuet, der hverken staaer i Forbindelse med Staten eller med nogen af de store landøkonomiske Foreninger, men er af rent privat Natur, efter hele sin Plan og Ordning ikke indgæder saa stor Tillid, at de bedste Heste skulde ville give Møde ved det, saa staffede det dog en fyldig Overføgt over de mange forskellige Former af blandede Heste, som avles i England, og satte den Rejsende istand til ligesom med eet Blik at opfatte Forhold, som det ellers vilde have kostet ham lang Tid og Rejser til mange forskellige Egne at klare for sig. Selv i sin ufuldstændige Skikkelse, uden at en eneste

Landhest var indtegnet, omfattede Skuet dog c. 350 Heste; men med Undtagelse af omtrent 20 Hingster (blandt hvilke en enkelt Araber og 8 Fuldblods) vare de alle Brugshefte, inddelte i Jagthefte, Ridehefte, Kjørehefte og Klepperter. Jagthestene vare ordnede i 4 Afdelinger, dels efter Størrelse, dels ogsaa efter den Bægt, de kunde bære; 1ste Klasse var saaledes bestemt til Ryttere af ikke under 190—200 Punds Bægt (15 stone); Ridehestene vare endog delte i 5 Klasser efter deres særegne Brug, enten til Landevejsridt (roadsters) eller egentligt Spadfereridt (hacks) eller til Dametjeneste; og endelig vare Kjørehestene ogsaa skilte i 3 Delinger, efterfom de enten vare egentlige Kæresthefte, eller lettere Heste dels til Brug som Enspændere for lettere Vogne, dels som Tospænd. Og trods disse talrige Delinger var det endda ofte temmelig let at opfatte nydeligere Afstygninger, der gave Hestene særligt Værd til bestemt Brug.

Men til at frembringe disse mange forskellige Former gaaer Avlen dog kun to Veje, idet den nærmest holder sig til Forskjellen mellem de sværere og de lettere Heste; og det afhænger da af de mange Muligheder, for hvilke Blandingsavlen aabner Øren, om Produktet skal komme ind under den ene eller anden Klasse eller Underdeling, hvilket blandt andet ogsaa fremgaaer deraf, at Afkom af de samme Forældre som oftest finder helt afvigende Bladser. Det sees ogsaa, at det er langt vanskeligere at frembringe gode Individuer af de sværere Slags, og Vanskeligheden forøges med et Mangefold, naar en saadan sværere Hest tillige skal have saamegen Lethed og Holdning, at den lader sig bruge som Ridehest, eller endnu mere som Jagthest. Allerede Priserne, som betales for saadanne Heste, viser denne Trinsfølge; thi medens de sidstnævnte, skjøndt de sjældent ere høit forædlede og i Reglen neppe mere end $\frac{1}{2}$ Blod, ikke kunne faaes under 200 til 500 Guineer, ere derimod høit forædlede Heste, der staa Fuldblodet meget nær, men som kun egne sig for lette Ryttere, i Overflod tilstede, og de sælges for en Pris, der ved lige Godhed snarere er under end over det,

som betales hos os. Klepperter vare meget søgte og betaltet dyrt, men det syntes at være en Modesag, og jeg skal derfor ikke heller lægge nogen Vægt derpaa.

I Frankrig er det derimod saa langt fra, at Hesteavlens, ja selv Husdyravlen i Almindelighed, kunne siges at finde nogen fast Støtte i deres Fortid, at det endog har kostet lang Tids utrættelig Arbejde at faae den fremstridende Landmands Dine aabnet for den henholdsvisse Værdi af Landets forskjellige Racer; og, som Erfaringen ogsaa andetsteds har lært, det har altid været langt vanskeliggere at faae ham til at holde sin Race i Hævd, og til at gaa Plejens og Udvalgets langsomme Vej, end at føre ham ind paa Krydsningernes Glidbane. Men hertil kommer endnu, at Indvirkningerne udenfra ingenlunde have været overensstemmende, idet den Oplysning, der er udgaaet fra de velordnede Dyrstuer, stadigt har sat sig som Maaal at støtte og udvikle enhver værdifuld Race, medens den officielle Stutteristyreelse ligesaa utrætteligt har opmuntret til Krydsning især med engelsk Fuldblod og dets Afleggere. Nu er det vel ganske vist, at Stutterivæsenet har forbeholdt Ledelsen af Hesteavlens for sig alene, og at Dyrstuerne nærmest kun have haft de øvrige Husdyr at virke for, idet der kun ganske som en Undtagelse, og endda altid efter privat Tilskyndelse, har været givet Hesten Afgang til disse; men paa den anden Side var det dog uundgaaeligt, at Ijo ogsaa Hesteavlens maatte drage nogen Nytte af den større Indsigt i Lovene for Husdyravlen, som Dyrstuerne udbredte, og som forsøgedes dels ved det personlige Samkvem med de dygtigste Opdrætttere, hvortil Landmanden ved disse fandt rigelig Lejlighed, dels ogsaa ved den udførlige Offentlighed, som blev Forhandlingerne og Resultaterne til Del. Det maa tillige holdes i Erindring, at den samme Ubevægelighed og Frugt for det Nye, som saagodt som allevegne er den mindre oplyste Landmand egen, ogsaa ved denne Lejlighed har været en værdifuld Allieret for dem, som af videnskabelige Grunde søgte at værne om de rene Racer, og det selv førend Erfaringen havde faaet Tid til at lære de Landmænd, der vare

gledne med Modens Strøm, hvormeget Krydsningen var til Skade for det Arbejde, som Landbruget krævede.

Det er saaledes Dyrskuerne at det skyldes, at blandt andre franske Husdyrracer ogsaa Bercheronhesten har vundet den Anerkjendelse, som den fortjener; da jeg i min Rejseberetning for 1853 omtalte denne Race som et Mønster for en Arbejdshest, var den kun lidet kjendt og sjældent omtalt, men efter at de store Udstillinger i 1855 og 56 havde draget saa talrige Fremmede til Frankrig, blev den mere søgt og vurderet i Udlandet, og Tilbagevirkningen heraf kom atter Aflen til Gode i Hjemmet, hvor den netop dengang havde en haard Kamp at udholde med Krydsningsstyremets Tilhængere og med Stutteristyrelsen, der i Krigsvæsenets Interesse ønskede dens lyse, graa Farve ombyttet med en mørkere. Og det maa erindres, at Navnet „Bercheron“ egentlig giver en urigtig Forestilling om denne Races Udbredelse og Betydning; thi le Perche er nemlig et Opdrætningsdistrikt, der indkøber Plage allevegne i Nordfrankrig, naar de kun henhøre til den store udbredte Race, hvis sværeste Stammer ere bekjendte som Boulonnais-Racen, og hvis letteste have hjemme i Bretagne. Slægtfæbspræget er imidlertid tydeligt nok fælles for dem alle, og ligesom den graa Farve er saa iøjnefaldende ejendommelig for dem, saaledes ere de ogsaa allevegne højt vurderede af Landmanden for deres Udholdenhed og Kraft under Arbejdet, samt for deres lette Bevægelse; allevegne have de ogsaa viist sig uskiftede til Blanding med engelsk Blod, saa at selv de letteste Slags, Bretagne's bekjendte postiers, efter mange Aars Forsøg have hævdet deres Overlegenhed til den Tjeneste, som har givet dem Navn, fremfor de engelske Blandinger. Efter Stutterivæsenets Reorganisation i December 1860 have de svære Racer levet under bedre Vilkaar, efter som der nu kun virkes med indirekte Midler, nemlig ved aarlige Præmier, som svinge mellem 300 og 500 Frs. (medens der gives det dobbelte til Halvblods Hingster af lige Godhed, og det 3dobbelte til Fuldblodshingster), og ved Anerkjendelses Medailler, som Hingsten tør bære om Halsen,

og som give de Hopper, der dækkes af den, Udgang til at ætse Præmie ved Siden af de Hopper, der ere dækkede af Landstodhingster*). Samtidig blev Tallet af Landstodhingster af de svære Racer, som efterlodes i Etablissementerne i Bretagne, i Boulonnais og i Ardennerne, for at bevare disse stedegne Racers ejendommelige Præg, indskrænket fra 240 til 80**); og at dette maa betragtes som et Gode af alle dem, der sætte Pris paa disse Racer for Landbrugets Skyld, fremgaaer nok som af den hertil knyttede officielle Dom: „hvad den svære, grove og tunge Hest angaaer, da mister den Dag for Dag sin Adkomst til at taales (sa raison d'être), thi gives der end forskjellige Slags Arbejder, som endnu ikke godt kunne undvære den, saa findes der ogsaa Egne, som paa Grund af Jordbundens naturlige Bessaffenhed frembringe mer end nok til at fuldestgjøre Forbruget. Efter vor Mening skjuler der sig en virkelig Fare i at lade et saadant Slags Heste formere sig over al Maade, og det er med Smerte, at vi see dem saa ofte at opmuntres og belønnes ved Dyrskuerne, blot fordi de ere graa og uskaarne“***). Jeg gjengiver denne officielle Udtalelse, fordi den viser, med hvilke Djne Stutterivæsenet betragter de Hesteflags, som ikke alene ere de langt overvejende i Tal, men som ogsaa af Landmændene ansees som Landets egentlige Rigdom, og at man derfor altid vel maa erindre, at de officielle Forholdsregler ensidigt og udelukkende ere rettede paa at fremkalde en lettere Forsyning af Rytteriet; thi kun derved bliver det tillige klart, at Landmændenes Modstand væsentligt gaaer ud paa, at Landbrugets Interesser ikke skulle opoffres for at gjøre Rytteriets Udgifter tilsyneladende lavere. Ogsaa vore Landmænd ville vel samstemme med de franske i, at dette er den dyreste Maade, paa hvilken man kan skaffe sig

*) Disse Hoppe-Præmier gif dog ind 1864.

***) § 1862 gif de helt ind (compte rendu).

****) Compte rendu de l'administration des haras pour l'année 1861 par le directeur général des haras, général Fleury à son Excell. Mr. le Ministre d'état.

de nødvendige Heste til Rytteriet, og at det har sit Sidesykke i det Raad, som Rapporten iøvrigt ogsaa andetsteds tilbyder, at staaene Hesten for Ploven α : pløje mindre dybt og dyrke Jorden daarligt, for at den bedre skal kunne staaene sin Figur. Men at Dyrskuerne have haft en væsentlig, om end mere middelbar, Del i den Fasthed, med hvilken der fra Landmandens Side er værnet om disse Landets gamle Hesteracer, fremlyser tydeligt deraf, at den samme Bevægelse samtidig har viist sine Frugter for de andre Husdyrs (og især for Kvægets) Vedkommende; ligesom det ogsaa er gennem Beretningen om Dyrskuerne, at Grundsætningerne for Avlen have vundet folkelig Anerkjendelse, og at Rampen er blevet overført ogsaa paa Literaturens Omraade. Enhver, der følger disse meget udførlige og oplysende Meddelelser gennem en længere Arrække, vil saaledes overbevise sig om, hvorledes det mere og mere er blevet klart for Landmanden, at enhver Races sande Værdi ligger i, at den helt og holdent gaaer op i en enkelt bestemt Ydelse, eller som man med et teknisk Navn har kaldt det dens „Specialisation“, og at det største Udbytte kun kan naaes, hvor denne Egenkab træffer sammen med at Husdyret er triveligt og hjemmevant (α : passer til Klima og Levemaade). Man behøver kun at see sig om; baade paa Landet og i Byerne vil man finde, at det nært er ligesaa sjældent i Frankrig, som det forlængst er det i England, at finde et Dyr sat til et Arbejde, der ikke passer til dets Bygning og Anlæg*).

Det vil muligt ogsaa lønne sig Umagen at undersøge, ved hvilke særlige Midler det er lykkedes Dyrskuerne at udøve en saa heldig Indflydelse. At de have raadet over betydelige Pengemidler til Prisbelønninger er vist nok; men man vilde

*) Men endnu i Comptes rendu for 1865 udtaler Chefen for Stutteri-væsenet, „at han paa ingen Maade vil lægge Hindringer i Vejen for (proscire) Tillægget af svære Heste, men at han kun ønsker at føre dem ud af den snevre Specialitet, inden hvilken deres Anlæg holdes“. Men i al Teknik er dog Specialisation det samme som at spare Kraft.

dog tage meget fejl, hvis man lagde Hovedvægten derpaa, eftersom Præmierne aldrig have været saa store, at Aolen kunde sætte sig dem som Formaal, eller at de skulde have udgjort mere end en Brøkdæl af Dyrets Værdi; de ere snarere ansatte saaledes, at de godt og vel kunne opveje den almindelige Ulyst til at gjøre sig Ulejlighed, og til at sætte sig i Udgift dels til Rejseomkostninger, dels til den bedre Køgt og Pleje, som ethvert Skuedyr kræver, naar det ret skal tage sig ud; kun Vrespræmien for det bedste Dyr i sin Slags gjør en Undtagelse herfra, men denne Præmie vil heller aldrig kunne falde i andre end de mest fortjente Opdrætterses Hænder, altsaa i saadannes, som allerede fra mange tidligere Kampe have et Navn at hævde. En større Vægt maa lægges paa Ordningen efter bestemte Racer, saaledes at stadigt kun det ensartede sammenslignes indbyrdes, og derved det i hver Race Karakteristiske og Værdifulde tydeligt og klart udpeges for Bestueren; men den største Betydning tilkommer aabenbart det, at Ledelsen og Dommen er overgivet til Udvalg, i hvilke alle Sider af Sagskundskaben er repræsenteret, ikke mindre den videnskabelige Indsigt end den praktiske Dygtighed. At det er Regjeringen, der vælger Dommerudvalgene, har mindre at betyde, thi Flertallet er altid praktiske Landmænd, og skjøndt det vistnok ligger i Tidsaanden, at disse Valg skulle udgaa fra Landmændene selv, og denne Forandring derfor ogsaa kun kan udsættes for en Tid, saa har Regjeringen dog paa den anden Side gjort saa skøn som en Brug af sin Ret, at selv den skarpe Kritik i de bedste Landhusholdnings-Tidskrifter sjældent har vidst heri at finde noget Holdpunkt for Klage, og det uagtet disse Tidskrifter ledes af Mænd som Barral og Lecouteux, der ere den nuværende Regjerings politiske Modstandere. Hovedsagen er, at Regjeringens videnskabeligt dannede, sagkyndige Tilhynsmænd deltage i Dommen, og afgive Beretning om Skuet; thi herved kommer Kjendelsen til at staa i Højde med hele den Erfaring, der er indvunden i Tiden, lige langt fra enhver utaalmodig Foregriben af Fremtiden og fra en selvtilfreds Kredsgang i

gamle Fordommess Trædemølle. At det er faste Tilsynsmænd, og altsaa Regjeringens Embedsmænd, der repræsenterer Fagkondskaben, er allerede givet derved, at der selv i et saa stort Land som Frankrig sjældent er saadan Overslod paa Fagmænd, at der kan siges at være Plads for Balg; men deres faste Stilling medfører desuden de væsentlige Fordele, at der bliver en vis Sammenhæng og Enhed i Domme trods Mængden af Dommerudvalg, og dernæst at de efterhaanden erhverve en nøje og indtrængende Kundskab til hele Landets Husdyrstand*), hvorved Regjeringen til enhver Tid har Maalet for en af Landets vigtigste Rigdomskilder i sine Hænder. Endelig skyldes det ogsaa disse Tilsynsmænd, at Udbytten af Skuerne er bevaret for Erindringen og for den udenfor staaende Verden ved omhyggelige Beretninger, hvortil ofte knytte sig Billeder af de prisbelønnede Dyr; alene herved er det blevet muligt for Kritikeren at følge Udviklingens Gang, medens de paa den anden Side ogsaa tjene som Prøvesten for Tilsynsmændens Indsigt og Dygtighed, efterfom hvert følgende Aar stadigt sidder til Doms over sin Forgjænger**); det er derfor ogsaa egentlig paa Beretningen, at Tilsynsmændens Indflydelse i Dommerudvalget hviler, men denne Magt er saameget mere i sin Drøden, som den kun er af ren moralsk Natur, og desuden staaer i ligefremt Forhold til hans overlegne Indsigt.

Det har maasse heller ikke været uden Betydning for den Indflydelse, som Dyrskuerne have øvet, at de ikke have været indskrænkede til Tillægsdyr alene, men at de (efter engelsk Mønster) tillige have omfattet Brugsdyr; der afholdes saaledes

*) De forskellige Tilsynsmænd have derfor ej heller hver sin Del af Landet, men bytte aarligt Distrikter, saa at de i Løbet af nogle Aar blive kjendte med dem alle. Paa Grund af Landets Størrelse ere gjerne 5 til 6 saadanne Tilsynsmænd i Virksomhed.

***) Efterhaanden som Interessen for Dyrskuerne er blevet mere levende, udgive ogsaa de landøkonomiske Tidsskrifter udførlige Beretninger om Skuerne, hvorved den Oversigt, med hvilken Tilsynsmændene indleder Dommen, gjerne tillige meddeles.

aarligt et stort Antal Skuer for Fededyr, og i de sidste Aar er der — om end ved private Midler — ogsaa bragt Festskuer frem, der (ligeledes efter engelsk Mønster) frembød Publikum et rigt Udvalg af Handelsvarer. Det er nemlig aabenbart, at den Erfaring, der udtaler sig gennem Brugsdyret, er langt simplere at tilegne sig og efterligne, medens man ved Tillægsdyret altid maa have dets nødvendige Sideslykke (eller Komplement) i det andet Kjøn samtidigt for Dje. Men hver Dags Erfaring lærer, at den store Mængde altid dømmer Tillægsdyret ganske paa samme Maade, som om det var et simpelt Brugsdyr, og at det især er derved, at Uolen bliver saa rig paa Skuffelser; ved Skuet for Brugsdyr lemper man sig derfor mere efter den almindelige Opdræters Indsigt og Faaiteevne, og de gjøre saaledes megen og utvivlsom Nytte, hvor Skuet for Tillægsdyr blot forvirrer og misforstaaes. Disse sidstnævnte Skuer ville derfor ingenlunde tabe deres Betydning, om de end efter hele deres Anlæg forudsatte et højere Dannelsesstrin; og hvor ofte det ikke alene er Almuen, som er i Bilde med Synspunktet for Tillægsdyrets Burdering, men ogsaa selve dem, der som Dommere paatage sig at vejlede Hjorden, vil let skjønnes, naar man seer, hvor almindeligt det andetsteds er, at endogsaa de højeste Præmier gives til alle Slags Blandinger, ja endog fortrinsvis til saadanne.

Ligeoverfor denne mere skjulte, men derfor ikke mindre betydningsfulde, Virksomhed, staaer nu Regjeringens (o: Staterivæsenets) mere iøjnefaldende, men ganske vist tillige energiske og vedholdende Stræben efter at staafe Krydsningerne med det engelske Fuldblod en stedse større Udbredelse. Og det er ikke heller nogen ringe Statsinteresse, som staaer bagved disse Anstrengelser; thi det er Rytteriets Forsyning det gjælder om, og som stor Militærmagt behøver Frankrig ikke alene en vis Styrke af Stamdyr, — dem kunde det jo altid kjøbe —, men der maa til enhver Tid staa saa store Mængder færdige paa Markedet eller dog i Landets egne Borgerees Hænder, at det med ikke altfor langt Varfel kan udfylde sine Kammer, og

have faa stor en Styrke i Baghaanden, at det kan bøde paa ikke alene uundgaaelige men ogsaa rimelige eller blot mulige Tab i Krigen.

Det er da ogsaa tydeligt nok af de Udtalelser, som fra Tid til anden ere udgaaede fra de forskjellige Stutteristyreiser, at det er heri, de have søgt deres egentlige Opgave; og jeg har andetsteds viist, at hele Krydsningsvæsenet saavel i Frankrig som i Tndstland altid har havt sin Rod i militære Hensyn. Den nye Stutteriordning, som traadte i Virksomhed 19de Dec. 1860, afviger ogsaa kun fra sine Forgjængere ved de nye Midler, den anvender, og ved den større Kraft, som den tildeleer det gamle Maskineri.

Af de gamle Midler er det især Krydsningen med engelsk Blod, som Styrelsen fremsthynder med største Iver. Eget Opdræt af Landstodhingster i Stamstutterier er blevet den for langsomt og kostbart, hvorfor det helt er opgivet; heller ikke er Tallet af Landstodhingster blevet egentligt forøget; men medens der tidligere blandt 1320 Hingster fandtes 240 af Trætræcer, ere disse sidsite i Løbet af faa Aar ganske blevne udjagne, og erstattede med Fuld- og Halvblod. Ved Siden heraf søger den at løfte den private Fuldblodsavl paa alle Maader; den sætter aarlige Præmier af fra 178—534 Rd. (500 Frcs. til 1500 Frcs.) for hver Fuldblodshingst, som den finder skicket for Djemedet, og hvor Hingsten er af fremragende Godhed, kan Præmien stige til 1068 Rd. (3000 Frcs.); Følgen heraf har været, at der allerede i 1865 fandtes 783 saadanne Hingster i private Hænder, og i 1867 endog 880, og den aarlige Præmie var i Gjennemsnit 213 Rd. 76 β (600 Frcs.). Ogsaa til Hopper af Fuld- eller Halvblod uddeles der dobbelt faa store aarlige Præmier som hidtil*), og disse Statens umiddelbare De-

*) Før 1860 anvendtes der 39,160 Rd. (110,000 Frcs.) om Aaret i denne Hensigt; i Aaret 1865 derimod det dobbelte (220,000 Frcs.), og i samme Aar gave Departementerne 85,440 Rd. (240,000 Frcs.) i Hoppepræmier.

Lønninger forøges end yderligere derved, at mange Departementer efter Statens Opfordring virke ved samme Slags Midler indenfor hver sin Kreds. Fremdeles opmuntrer Staten denne Retning af den private Vøl ved at trække sig tilbage og gjøre Plads for den, overalt hvor den opstiller saa mange Hingster, at den offentlige Station kan undværes; ja den viser sig saa velvillig ligeoverfor den, at den endog overgiver den sine Hingster, naar den troer at Ledelsen er sagkyndig nok; og hvad Staten gjør, efterlignende Departementerne, som ligeledes kjøbe Hingster for igjen at overlade dem til private Stationer indenfor Departementet.

Drivhjulet for hele dette Opsving af Fuldblodsavlens er imidlertid Beddeløbet, som søges fremmet paa alle Maader; der var i 1860 63 Baner i Frankrig, i 1867 er der 122; og medens Præmierne i 1860 løb op til en Sum af 306,121 Rd. (862,700 Fræ.), hvoraf Staten ydede 135,992 Rd. (382,000 Fræ.), udgjorde de i 1867 777,495 Rd. (2,183,975 Fræ.), hvoraf Statens Del var 177,163 Rd. (497,650 Fræ.), Rejserens 43,610 Rd. (122,500 Fræ.), og de forskjellige private Selskabers, Børnes, Departementernes og Jernbanekompagniernes 556,722 Rd. (1,563,825 Fræ.); og ligesom der findes flade Løb for Fuldblodet, saaledes er der ogsaa indrettet Travløb og Løb med Forhindringer for de forskjellige Blandingsgrader.

De nye Midler, som Stutteristyrelsen har anvendt, gaa ud paa at fjerne den Hovedvanskelighed ved Tillæget af ædle Heste, at Opdrætteren savner Lejlighed og Midler til at give den unge Hest den rette Ovelse og Udvikling, idet han som oftest kun har at vælge mellem enten at lade Hesten staa ledig og samle Unoder, eller at bruge den til et Arbejde, som fordrer dens Figur samtidigt med at Arbejdet alligevel udføres daarligt. Styrelsen har derfor gennemført et Net af Ride-skoler, écoles de dressage, hvis Hensigt er at modtage den unge Hest i Kost og Pleje, og give den den Uddannelse enten til Ridning eller til Kjørebrug, som maatte ønskes, og saaledes

gjøre det muligt for Opdrætteren at bringe den paa Markedet i bedste Stand og fuld færdig til sin Tjeneste. Tanken er just ikke aldeles ny for den nuværende Styrrelse, eftersom der allerede i 1860 vare 3 saadanne Skoler i Virksomhed; men de vare ikke blot for faa, men tillige yderst slet udrustede, hvorfor der ogsaa strax i 1861 oprettedes en Normal-skole i Caen, og Skolernes Tal øgedes nu Aar for Aar, saa at der i 1867 fandtes 27 *). I Forbindelse med Skolerne staa nu offentlige Prøver, ved hvilke der uddeles Præmier, men til hvilke der ogsaa strømme en Del Kjøbere, saaledes at der fremkomme Markeder, der i høj Grad bidrage til at fremme Om-sætningen. I det Hele taget fortjener Styrrelsen ogsaa den Roes**), at den har indseet, at det er alene paa en livlig Handelsomsætning, at denne, som enhver anden Industri, kan grundlægges; og det er derfor kun i Overensstemmelse med denne Opfattelse, at den har viist den yderste Forekommenhed mod enhver Stræben efter at bringe Kjøbere og Sælgere sammen, i den Grad endogsaa, at f. Ex. Industripalais'et i Paris overlades et privat Selskab for Hesteavlens Fremme til der at afholde et stort aarligt Skue, hvor de store Opdrættere og Hestehandlere kunne fremvise deres Varer i det heldigste Lys. I Mod-sætning til de tidligere Styrrelser lægger den ej heller Eftertrykket paa Krigshesten alene; tværtimod sætter den altid denne i anden Række og udhæver Luxushesten som det egentlige Formaal for Avlen. Dette er utvivlsomt ogsaa det ene rigtige; thi Erfaringen har noksom viist, at Krigshesten bliver altfor dyr, naar den sættes som den egentlige Fabrikationsgjenstand, i den Grad endogsaa, at Staten undertiden har været nødt til selv at overtage den, eller dog yde Tilskud baade in natura og i Penge. Men vækkes derimod Smagen for lette og kraftige Heste, som en væsentlig Del af den Riges

*) En Bivirksomhed ved disse Ride-skoler er det at uddanne dygtige Rudste og Staldfolk.

***) Den tillægger sig ogsaa selv denne Roes i sin officielle Beretning for 1865.

Pragt og den blot Velhavendes Livsnydelse, saa vil der frembringes saa mange Individier, som uden at savne de væsentligere Egenstaber alligevel falde udenfor Modens eller Smagens Fordringer, at Rytteriet der vil kunne finde stort, maaste tilstrækkeligt Udvalg; det er jo dog kun Levninger af andre Landes Luxusheste, der ellers tilbydes det. Nogle af de Tal, som nævnes, synes i det mindste at tale for, at Maalet rykkes nærmere; i 1865 regnede man saaledes paa omtrent 50,000 Føl aarligt efter ædle Hingster, medens der i 1860 efter samme Regnemaade kun faldt omtrent 35,000; og det Antal Heste, der aarligt indføres fra England, Belgien og Tyskland, og som i Almindelighed antages at være Luxusheste, udgjør kun omtrent 15,000 Stykker. Endelig synes ikke heller Dyrenes Bestaafenhed at levne nogen Grund til Klage; Beretningerne tale højt til deres Fordel, og det er vist, at man nu seer mange smukkere og dygtigere Halvblodsheste af normannisk Herkomst end af den tidligere saa højt priste Yorkshires-Blanding; de kejserlige Stalde, Hundredgarden, Kyradser- og Dragon-Regimenternes Forsyning, samt den private Luxus i Paris afgive Exempler herpaa.

For at fælde den rette Dom over Værdien af hele denne Stræben, vil det ganske vist ikke være rigtigt at anlægge en simpel landøkonomisk Maalestok; det at give Overflødighedens Strøm en Retning, der tjener til at styrke de velhavende Klassers aandelige og legemlige Udvikling istedetfor at nedbryde den, er i og for sig et ikke ringe Gode; saalænge denne Retning af Hesteavlens derfor røgtes som det, der ikke bør forsømmes, vil den med Rette kunne hævde sin Plads; kun naar den truer det, der bør gøres, Udviklingen af Landracerne som en af Jordbrugets Rigdomskilder, selv om den end ikke just ligefrem lægger an paa at danne sig et Fodstykke af disses Ruiner, er det Pligt for Landbrugets sagkyndige Bærger at træde op imod den. Og det er kun retfærdigt at indrømme, at den franske Stutteribestyrelse snarere kan siges at forsømme Landracerne, end ligefremt at skade dem. For de fleste Landracers Vedkom-

mende har Brugernes nedarvede Forkjærlighed for deres gamle kjendte Medhjælpere havt mere end Støtte nok i Mistilliden til det Nye og i Almuens naturlige Oppositionslust imod det, der raades dem ovenfra; kun for en enkelt Races Vedkommende, nemlig for den normannisses, er Forholdet anderledes, og da de her gjorde Erfaringer have en vis Betydning som Sideslykker til dem, der ere indvundne i Yorkshire, vil det maaske være rigtigt at omtale dem med saa Ord.

Ligesom Clevelænderen hører nemlig ogsaa den normanniske Hest til Mellemslagene, der vel have den Brede og Dybde, som søges hos de fleste Luxusheste, men uden hermed at forbinde de grove og plumpe Former, som ere ejendommelige for de egentlige Trækheste. De egne sig derfor ganske fortræffelig til Krandsning med Fuldblodsracen, og i første Led, som virkeligt Halvblod, falde ogsaa saa mange Træffere, at Landmanden snart taber sin Frygt for Blandingen og kaster sig med Iver over den. Det gaaer nemlig hermed, som med enhver anden Koudrift; de første Afgrøder ere saa rige, at man kun higer efter at benytte Lejligheden, og rent overseer, at det er Aarhundreders opsparede Kapital, man saaledes bruger op i saa Slægtled. Forstod Landmanden Sammenhængen, indsa han, at det heldige Resultat skyldes begge Parter, at Hundhret giver lige saa værdifulde Bidrag til Blandingen som Handhret, da vilde han naturlignvis værne om Hønen, der gjør Guldæg, og ved Siden af Blandingerne sørge for, at Stammen ogsaa holdtes ren, og gjemte til Fremtidens Brug ligesaa gode Hopper som dem, Nutiden raadede over. Men saaledes gaaer det ikke til; Blandingen betragtes som en Forbedring af den gamle mangelfulde Race, og Landmanden kan derfor ikke skynde sig nok med at gennemføre den helt; han er i og for sig mere end villig til at sætte Njeblikkets Larv over Fremtidens, hvad Under da, at han styrter blindt frem, naar Regjeringen — som den franske Stutteristyreelse — opmuntrer ham dertil, som til en patriotisk Handling. Men i Tidens Løb ere de gode Hopper snart opbrugte; de „forbedrede“ halv- eller $\frac{3}{4}$ blods Hopper,

som jo skulde give langt bedre Afkom, skuffe aldeles Forventningerne; Afkommet er naturligvis ædlere, men Markedet kalder det for „fint“, thi det søger netop en Sammensmeltning af det Edle med det, der ikke længere findes, det Brede, Dybe og stærkt Knoklede. Yorkshire har allerede gennemløbet hele denne Kreds; allerede i henved 30 Aar indfører det stadigt Hopper, ikke alene fra de tilgrændsende Egne, men fra Holland, fra Flandern, ja selv de krumnæsede holstenste Hopper vrages ikke; men ikke desto mindre kan Avlen ikke holde sig paa sit tidligere Trin. Derfor indtog Anglo-Normannen ogsaa strax saa høj en Plads, thi det var en jomfruelig Forbund, der toges i Drift; men hvor længe vil denne Stamme kunne hævde sin Rang? Hidindtil lyder Dommen i det Hele taget gunstig, men der røbe sig dog allerede Tegne, der varfle om, at den bedste Tid er forbi. Eug. Gayot, — tidligere Direktør for Stutteri-væsenet, som har havt stor Del i at fremkalde disse Krydsninger, og som med en vis Faderkjærlighed har fulgt Udbredelsen af denne Blandingsform, som han vil have hævet op til egen Race —, kan ikke skjule, at „Racen“ i de sidste 10 Aar er blevet for fin, han raaber derfor ogsaa stadigt paa, at der maa iagttages det rette Blandingsforhold af Blod (dosage du sang), og at man nu bør søge at holde Racen ren i sig selv, aldeles som det i sin Tid var Feltraabet i Yorkshire. Og ved sidste Skue i Industripalais'et i Paris, hvor netop den anglo-normanniske Race indtog den første Plads, viste det sig ogsaa, at de lettere Former vare overvejende i Tal, uagtet det altid er de største og sværeste, der betales bedst; og hermed stemmer det fuldkomment, at Flertallet af de udstillede Heste var faldet efter Blandinger baade paa fædrene- og mødrene Side, medens det virkelige Halvblod, ved Fuldblodshingster af en original normannisk Hoppe, var i afgjørende Mindretal. Teknikeren feer derfor i den saakaldte Race kun et Sidestykke mere til de mange Døgnfrembringelser, som Husdyravlens Historie minder om; men nu som tidligere styder Landmanden gjerne Historiens Erfaringer til Side som „Theori“.

Men see vi bort fra, hvad Fremtiden vil bringe, og spørg vi kun om, hvorledes de med saa store Dpoffrelser fremkaldte Blandinger tilfredsstille de mest paatrængende øjeblikkelige Krav, nemlig Rytteriets, da er det aabenbart, at først Erfaringerne fra en større Krig kunne give det tilfredsstillende Svar herpaa; men lige saa vist som det er, at de Rytter=Regimenter, der ere udrustede med anglo=normanniske Heste (eller med andre lignende engelske Blandinger), frembyde et prægtigt Skue i Garnisonen (saaledes som jeg havde Lejlighed til at see det i Paris), ligesaa vist er det, at Krydsferernes og Landsenerernes Heste i Vejren ved Chalons saae stærkt medtagne ud, vare magre og opknebnede, da deres Dvelfestid nærmede sig sin Ende (jeg saae dem nemlig henad Midten af Juni), og at dette deres Udseende stak kjendeligt af mod den sunde og trivelige Tilstand, som Artilleriets og Trainets Heste udviste; men disse sidste vare rigtignok af de graa Landracer, Flertallet rimeligvis fra Bretagne.

Men hvad enten man vil lægge større eller mindre Vægt paa denne sidste Sagttagelse, — thi Kavallerihestenes større Udmattelse kunde jo hidrøre fra tilfældige Aarsager, f. Ex. strængere Dvelfer —, saa afgiver Nutiden dog stærkere Beviser end nogensinde for, hvor varsom man maa være med at anlægge den store, varige og organiske Interesse, som Agerbruget har i Hesteavlens, efter en saa vejlende og ustadig som Rytteriets. Det er nemlig tydeligt nok, at det er det svære Rytteri og Linie=Rytteriet, som skal søge sin Forsyning i de engelske Blandinger; det lette Rytteri har altid været henvist til de smaa smidige og udholdende Racer fra det sydlige Frankrig, fra Limousin og fra Egnen ved Tarbes, indtil det i den nyeste Tid har fundet nye Forsyningsskilder i Algerien, og i allernæste Tid i Ungarn; men det er bekjendt nok, at de sydfranske Racer slet ikke egne sig til Blanding med engelsk Fuldblod, og at Blandingen, naar man nu engang har naturlig Modbydelighed for rene Racer, maa foretages med østerlandske Heste. Og det er naturligvis noget, som ingen, der syssler med Hesteavlens,

tør være uvidende om, at den sidste Tids forbedrede Studevaaben ogsaa maa komme til at øve en væsentlig Indflydelse paa Rytteriets Rolle og derigjennem paa dets Udrustning. Der gives jo nok dem, der strax have været færdige med deres Dom, at Rytteriets Tider nu vare forbi, at det vel endnu kunde bruges til Ordonnantser og til Forposttjeneste, men at dets Rolle i Slaget var gjort umulig; men de virkelige Hærførere vise aldeles uomtvisteligt, at de nære en hel anden Mening. Ingen af de store Hære har indskrænket sit Rytteri, og der gøres tværtimod fra Militærets Side den Baaftand gjældende, at Rytteriets Rolle muligt endog vil blive større end tidligere; thi ville de nye Studevaaben end maaske føre med sig, at Rytteriet vanskeligere vil kunne bruges til at sprænge Fodfolkets Mæsker, saa fører de samme Vaaben paa den anden Side ogsaa med sig, at Fodfolket hyppigst vil kæmpe i spredt Stilling; men da vil Rytteriet jo netop være det rette Middel til at tvinge Fodfolket sammen og saaledes bringe det ind under Virkningen af sammentrængt Ild. Men skulde denne Forudsætning vise sig at være den rigtige, da ville Hærene aabenbart komme til at søge de forskjellige Slags Heste i et ganske andet Forhold end tidligere. Hidtil har det svære Rytteri indtaget den væsentligste Plads i Slaget, og det er i Overensstemmelse hermed, at man ved Krydsning har stræbt at omdanne de svære og mellemsvære Landheste, saa at de fik noget større Lethed og Hurtighed uden derfor at savne Størrelse og Vægt; men bliver det for Fremtiden det lette Rytteri, som kommer til at spille Hovedrollen, da ville de fleste Landes offentlige Stutterivæsen tabe deres Fodfæste, og de Tab, der allerede ere tilføjede Landbruget ved Landracernes Omdannelse, ville da tvinge paa Eftertiden uden Erstatning. I Frankrig er der begyndt en kjendelig Bevægelse i Retning af det lette Rytteries Udvikling, samtidigt med, at Stutteristyrelsen netop troede at kunne lykkes sig til at have løst den Opgave, der var anlagt efter den tidligere Tilstand; men i hvilket Omfang det vil være ønskeligt, og for Øjeblikket muligt, at udstrække denne Rytteriets Omstøbning,

er endnu ikke klart. Det er bekjendt, at de store Opkjøb, som pleje at finde Sted, naar Hæren sættes paa Krigsfod, denne Gang ere fete i Ungarn, og ikke som tidligere i Tyskland, Belgien og Danmark; og man vil saamtidigt have mærket en Stræben efter at gjøre de svære Regimenter bevægeligere end før ved at give dem ædlere Heste. Men Markederne for lette Heste ere ikke saa nøje kjendte, da det at frembringe lette Racer, som Berberen og den ungarske og polske Hest, netop er Særkjendte for Egne, der staa lavt med Hensyn til Agerbrug og — hvad gjerne dermed følger — i Kultur; man veed derfor ikke saa nøje Bested om hvilke Mængder, der staa til Raadighed, saaledes som naar Talen er om de mere veldyrkede Landes Hestestyrke, og ligeledes ligger det i selve Kulturtilstanden, at man ikke tør gjøre Regning paa en raast stigende Tilvæxt, fordi Søgningen bliver større. Spørgsmaalet om Rytteriets Forsyning med tidsvarende Heste vil derfor utvivlsomt stadig komme paa Dagsordenen i den nærmeste Fremtid, og jeg har af den Grund ikke heller villet undlade at henlede ogsaa danske Læseses Opmærksomhed derpaa.

Jeg maa beklage, at jeg ikke har havt Lejlighed til at gjøre mig bekjendt med de sydfranske Remonter, eller til at see de fra Ungarn indkjøbte Heste; derimod har det været mig en Tilfredsstillelse at see et Husar-Regiment, som var udrustet med lutter berberiske Hingste. Hele Hestestyrken frembød nemlig et saa ensartet Præg, at Baabenets Sammenhold og Kraft derved i høj Grad maa forøges; og det er bekjendt nok, at netop denne Ensartethed er en af de Fordringer, som det slet ikke vil lykkes at naae, hvor Hestene ere af blandet Race.

Det kgl. Landhusholdningsselekskabs Halvaarsmøde,

den 17de Juni 1868.

Den styrende Præsident, Lehnsgreve Holstein-Holsteinborg havde sluttet det sidste Vintermøde i Selskabet den 1ste April med varmt at udtale saavel Selskabets som Bestyrelsens Tak til Justitsraad Hald for den Nidkjærhed og Samvittighedsfuldhed, hvormed han i Løbet af et halvt Aarhundrede havde udført de omfattende og ofte besværlige Forretninger, som hans Stilling ved Landhusholdningsselekskabet havde paalagt ham; Grev Holstein maatte nu aabne dette Møde med at meddele, at Døden den 27de Maj havde affluttet denne mangeaarige Virksomhed. En ny Sekretær skulde følgelig vælges, men man ansaa det ikke for rigtigt allerede ved dette Møde at lade et saa vigtigt Valg foretage, da Valget formedelsf den korte Frist let vilde blive prisgivet Tilfældigheder. Styrelsen havde derfor midlertidig konstitueret polyteknisk Kandidat, Landbrugsingeniør Hannemann i Sekretærpladsen og det endelige Valg vilde først finde Sted ved det næste Halvaarsmøde.

Angaaende det kommende Sekretærvalg udspandt sig senere en kort men livlig Diskussion, idet der fra flere Sider yttredes Ønske om, at dette Valg ikke burde foretages af Selskabets Medlemmer, da uheldige Agitationer derved let kunde gjøre sig gjældende, men at det derimod burde overdrages Styrelsen at antage og afskedige Sekretæren, thi for enhver Styrelse, der

skulde virke med Kraft, var det nødvendigt, at Sekretæren saa vidt muligt var i fuld Overensstemmelse med den, saa at han ikke blot ifølge Bligt, men ogsaa ifølge egen Overbevisning udførte de ham meddelte Ordre. Fra andre Sider blev fremhævet det Ønskelige i at forbinde Sekretær- og Kassererforretningerne i samme Person, da disse sidste kun vare saa, og den sammenlagte Lønning for begge Funktioner vilde stille dygtigere Kræfter til Selskabets Raadighed. Et Forslag, der fremkom om allerede i dette Møde at nedsætte et Udvalg til at tage hele dette Spørgsmaal under Behandling inden næste Møde, da Valget skal gaa for sig, bortfaldt, da det ikke mentes, at Forsamlingen var kompetent til at foretage Valg i Medfør af et saa sent fremkommet Forslag.

Zustitsraad Halds Død var ikke det eneste Tab, som Selskabet havde at beklage siden sit sidste Møde. Dets Kommission havde mistet et af sine dygtigste og virksomste Medlemmer i den af det danske Agerbrug saa højtfortjente Statsraad Valentiner til Gjeddesdal. Et Valg i hans Sted vilde af samme Grunde som Valget til Sekretærpladsen blive opsat til Vinterhalvaarsmødet.

Selskabets hidtidige Kasserer, Zustitsraad Dorn, der i en ikke kort Arrække uden nogetsomhelst Bederlag havde besørget Kassererforretningerne, var nu bleven forflyttet, og Styrelsen havde derfor søgt at formaa en Anden til at overtage hans Forretninger for Selskabet; ifølge Lovene skulde der saa vidt muligt ikke gives nogen Løn for den Tjeneste, Vedkommende yder Selskabet, men det havde ikke været muligt paa denne Maade at finde nogen dertil passende Mand; derimod havde Kasserer Faber ved Privatbanken overtaget Selskabets Kassererforretninger mod at erholde 2 pCt. af Oppebørslerne Aaret rundt, og efter det forøgede Omfang, som Forretningerne i de senere Aar havde faaet, og som de end yderligere ville faae ved at imødekomme et fra mange Sider udtalt Ønske om at kunne sende sit Medlemskontingent pr. Post, maatte det ogsaa ansees for det mest passende, at Kassererforretningen lønnes. Tillige vedtoges paa

Styrelsens Forslag, at Selskabet skulde, samtidig med dets Tak til Justitsraad Dorn for hans mangeaarige uegennyttige Hjælp, overrække ham en Taknemligheds gave.

Derefter optoges følgende Medlemmer: Propr. Hasselius, Soldatergaarden ved Rønne; Lieutn. Bluhme til Nørslund og Thorstedlund ved Hobro; Forp. Jensen paa Bngholm ved Horsens; Lieutn., Propr. V. Fabricius til Bramminge ved Varde; Forp. Rønnenkamp, Buellinge ved Storeheddinge; Lieutn. Sehested i Kjøbenhavn; Gaardejer Buch til Nørsgaardslund ved Kolding; Grosferer Frederik Owen; Propr. Schæffer til Ralsbøl ved Horsens; Fabrikant J. Stallnecht i Horsens; Forp. H. Fabricius paa Holmegaard; Murmester C. Wienberg i Kjøbenhavn; Gaardejer L. Sørensen i Bangede; Landmandsforsamlingen for Nykjøbing og Omegn; Godsejer A. Mourier Petersen til Holbekgaard; Justitsraad, Herredsfoged G. C. Saxild i Kolding; Propr. Varner til Søbo ved Faaborg; Inspektør ved Grevskabet Aalholm pr. Nysted, Kammerraad Alstrup; Forp. C. Schrader paa Kristiansholm under Grevskabet Aalholm pr. Nysted; Propr. H. Christiansen til Rast pr. Horsens; Propr. H. F. Jespersen til Endrupholm; Overlærer Pacoppidan, Næsgaard; Propr. Salicath, Lundergaard ved Aalborg; Baron E. Adeler, Eskjær ved Skive; Forvalter Krøger, Frijsendal ved Aarhus; Kammerraad Neergaard, Døvergaard ved Thisted; Frijsenborg-Faurstov Birks Landbosforening; Profurator Rasmussen, Skrobølsgaard ved Rudkjøbing; Forp. F. Hempel Syberg, Gjeldstov pr. Brobyværk, Odense; Propr. H. v. Rosen, Birchshill, ved Engelholm, i Skaane; Forp. Blædel, Vilhelmsborg ved Årsens; Lehnsharoon Guldencrone til Vilhelmsborg, Mariendal ved Aarhus; Landvæsenkommisær Ostenberg til Aastrupgaard ved Aarhus; Grosferer Holger T. Foss, Amaliegade, Kjøbenhavn; Forpagter, Lieutn. Frederik Rosen, Skelstofte ved Raststov; Propr. A. P. H. Müller, Alstrup, Salling. — Medlemstallet blev

derved 409. Dets Tilvæxt i Løbet af de sidste 14 Aar havde været 333; Medlemstallet var nemlig:

1854	76	Medl.	1859	259	M.	1864	276	M.
1855	91	—	1860	258	—	1865	289	—
1856	119	—	1861	270	—	1866	309	—
1857	120	—	1862	270	—	1867	373	—
1858	119	—	1863	278	—	1868	409	— indtil nu.

Paa en Forespørgsel om hvorvidt det maatte ansees for ønskeligt at Kontingentet nedsattes til 5 Rd. for alle Gaardejere under f. Ex. 10 Tdr. Hartkorn, oplyste Prof. Jørgensen, at noget lignende havde været bragt paa Dmtale 1854, da 3 nye Præsidenter valgtes, og Selskabets Medlemstal kun var meget lavt. Smidlertid havde man anseet det for rigtigt at beholde det samme Kontingent, men derimod at give Medlemmerne større Vederlag for det, og blandt andet besluttedes det at sende dem et Exemplar af „Tidskrift for Landøkonomi“ og af de Bøger, Selskabet udgav. De senere Aars stærke Stigning i Medlemstallet viser, at det var den rigtige Maade, der var slaaet ind paa, og det vilde derfor være misligt nu at forlade den.

Derefter meddeltes en Oversigt over Selskabets Virksomhed i det sidste Halvaar og over Indtægterne og Udgifterne i det forløbne Finantsaar. Indtægterne, indbefattet et Laan paa 2000 Rd. i Privatbanken, havde beløbet sig til 13,270 Rd. og Udgifterne til 13,015 Rd.

Bed Selskabets Medvirken var der d. 1ste Maj 1868 blevet anbragt paa forskellige Gaarde 23 Landvæsenlærlinge, 22 Dræningslærlinge og 6 Mejerilærlinge.

Selskabet havde i den forløbne Vinter holdt 8 Møder, ved hvilke der var holdt Foredrag: 1. Om Kreaturudførelsen til Storbritanien af Docent Westring. 2. Det kgl. Landhusholdningselskabs Lærlinge-Institution af Prof. Jørgensen. 3. Rogning i Hø af Docent Fjord. 4. Om Landboforeningernes Virksomhed af Forpagter Heide. 5. Retningen for det danske Agerbrugs Udvikling af Etatsraad Tesdorpf.

6. Om Jordens Dyrkningsmaade og Udsædens Størrelse i Danmark 1866 af Konferentsraad David. 7. Om Jordens Dyrkning med Dampkraft af Forstander J. E. la Cour, samt 8. Om Forskjellen mellem Foder- og Græsmør af Kandidat Segelcke. Alle disse Foredrag med de dertil knyttede Diskussioner findes, med Undtagelse af det sidstnævnte, meddelte i „Tidskrift for Landøkonomi“.

Selskabet havde modtaget Indbydelsler til og Programmer for det store Landbrugsmøde i Stockholm i Begyndelsen af August, og 2 af dets Præsidenter, Grev Holstein og Prof. Jørgensen, vare blevene bærede med Ordførerpladserne i et Par Bedømmelseskomiteer for Kvæg. Der blev fremhævet det Ønskelige i at Deltagelsen fra dansk Side i det nævnte Møde ej maatte være for sparsom, og der meddeltes, at en Landboforening (Sorø Amts) havde bestemt at sende Delegerede derover.

Under Mødet gaves følgende interessante Oversigt over Fordelingen mellem Amtene af den Ladning Peru Guano, som Hr. H. Foss i dette Foraar havde indført direkte fra Chincha Verne, hvortil dog blev bemærket for Inlands Vedkommende, at der her desuden indføres en Del Peru Guano gennem et hamburgsk Hus. Af de indførte 12,178 Centner var der benyttet i:

1.	Kjøbenhavns Amt . . .	omtr. 1165.
2.	Frederiksborg do. . . .	— 312.
3.	Holbæk do.	— 1053.
	(hvoraf Samsø 116)	
4.	Sorø Amt	— 1332.
5.	Præsto do.	— 540.
6.	Odense do. . ; . . .	— 968.
7.	Svendborg do.	— 392.
	(deraf Langeland 348)	
8.	Maribo Amt	— 1054.
9.	Aarhus do.	— 830.
10.	Viborg do.	— 202.

11.	Randers Amt	omtr.	685.
12.	Veje do.	—	682.
13.	Nalborg do.	—	320.
14.	Hjørring do.	—	451.
15.	Lhisted do.	—	517.
16.	Ringkjøbing do.	—	89.
17.	Ribe do.	—	47.
18.	Bornholm do.	—	21.
19.	Nord Slesvig	—	112.
20.	Skaane	—	1406.

Dampens Anvendelse i Landbruget paa Fyen.

Ved at læse 2det Bind's 1ste Hefte af Tidskrift for Landøkonomi fik jeg Lust til at give Dem nogle Oplysninger om Dampens Anvendelse i Landbruget for Fyens Bedkommende, i det Haab at det maatte interessere Dem.

I Sommeren 1860 byggede min salig Fader et nyt Mejeri til mig paa Hovedgaarden Hellerup, aldeles efter Mejeriet paa Bonnerup i Sjælland; det blev forsynet med en Dampmaskine af 2 Hestes Kraft, som anvendes til Pumpning af alt Vandet, Rjærning og Grutning; Dampen anvendes endvidere til at fuge Vandet, varme Mælken til Ost og en Tid lang til Madlavning til Folkene; dette blev imidlertid opgivet, da Bygningerne laa uhensigtsmæssigt for hinanden, og Dampen paa sin Vandring affjøledes formeget.

1861 byggede Lehns greve Petersdorff et nyt Mejeri paa Einjiedelsborg i samme Stil og med aldeles lignende Dampapparat.

Samme Aar indrettede Bærgemeester Buß paa Skovsbo et Dampapparat, men uden Maskine, til Mejeriet og tillige til Røgning af Svineføden.

1864 byggede jeg paa Ravnholt et nyt Mejeri ligeledes med en Maskine paa 2 Hestes Kraft, og denne anvendes til at fjærne og pumpe Vandet (hvoraf dagl. bruges 50 til 60 Tdr., da den Brønd forsynet Mejeriet, Svineriet, c. 55 Hefte, et Badekammer, Rjøkken, Badstehus og Bryggers). Dampen bruges fremdeles til at fuge Vandet, varme Mælken til Ost, til Badst og til Madlavning for c. 50 Folk.

Nu i Sommer bliver der hos Baron Holt paa Holkenhøvn bygget et Mejeri med Dampapparat ligesom mit paa Ravnholt.

Der er et Dampapparat (men jeg troer uden Maskine) i Mejeriet paa Søbysøgaard.

1864 om Efteraaret anskaffede jeg mig et Lokomobil med dertil hørende transportable Tærskemaskiner; Lokomobilet har 6 Hestes Kraft, og begge Maskiner arbejde udmærket; vi have i Oktober Maaned tærstet og rensat 110 til 115 Tdr. Rug, og 150 til 170 Tdr. Baarsæd; fremdeles bruger jeg Lokomobilet til at stjære Sækkelse til 150 Kreaturer, til en Kværn, hvorpaa der aarlig males c. 1500 Tdr. Korn, og til at save c. 120 Favne Brænde.

Alle de her omtalte Maskiner ere leverede af M. B. Allerup i Odense; de smaa Maskiner i Mejerierne koste, troer jeg, c. 500 Rd., og en dertilhørende Sjedel ligeledes c. 500 Rd.; Lokomobilet til 6 Hestes Kraft koster 2200 Rd., og Tærskemaskinen (der arbejder særdeles godt) koster 800 Rd. Maskinen paa Hellerup var den første, Allerup havde leveret, og undergik efterhaanden flere Forandringer, da den fra Begyndelsen var for svag, — men de senere leverede have været meget tilfredsstillende.

Jeg er først ifjor bleven færdig med Draining paa Ravnholt, og saaledes maa jeg sikkert vente noget, inden jeg tænker paa Dampplojning, hvilket jeg dog haaber at opnaa, hvis Herren giver mig Aar at leve i.

Slutteligen skal jeg endnu meddele, at jeg de to sidste Aar har benyttet Høstemaskiner: 1 fra Fabrikken Phoenix i Odense, og 1 engelsk, som Allerup ifjor lod komme; begge arbejdede tilfredsstillende, men den engelske dog bedst, den gik langt roligere og var maaste noget lettere for Hestene; jeg brugte 4 Heste, men saa gik de med Letthed hele Dagen.

Bemærkninger om Betons Anvendelighed som Byggemateriale.

Ved Arkitekt K. Borring.

Uagtet det nu ifølge de i flere Egne af Landet gjorte Erfaringer kan siges at være praktisk godtgjort, at Beton, naar den bliver behandlet med den fornødne Kyndighed og Omhu, i de fleste Tilfælde vil være at foretrække for de andre hidtil brugte Byggematerialer, saa findes dog endnu temmelig udbredte Fordomme mod Anvendelsen af den til Bygninger; dels fordi det er en gammel Regel, at ethvert nyt Fremstridt i kortere eller længere Tid vil have at kæmpe mod Fordomme; dels fordi Behandlingen af Betonmaterialet fordrer grundig Indsigt, hvis der ikke skal foranlediges store Støffelser og Pengetab, og en saadan Indsigt er endnu ikke almindelig udbredt blandt dem, der paa-tage sig at arbejde med Beton. Det maa derfor sikkert ansees for rigtigt at offentliggjøre nedenstaaende Erklæring, hvis vægtige Understøttelse af Betonsagen ikke vil kunne bestrides, naar hensees til de Navne, med hvilke den er understrevet, og som ikke blot borge for Kompetancen til at dømme i denne Sag, men tillige for at denne Erklæring udelukkende er afgiven i selve Sagens Interesse. Den nævnte Erklæring lyder saaledes:

„Ifølge Anmodning af Hr. Arkitekt Knud Borring, have vi Undertegnede den 1ste dennes i Overværelse af Bygherren, Hr. Forpagter Hastrup paa Svendstrup, beseet en af nævnte Hr. Borring opført Beboelsesbygning af Beton, som er beliggende ved Borup Jernbanestation.

Bygningen, der dels er een og dels to Etager høj, er efter Bygherrens Meddelelse opført i Sommeren 1867, støbt i Former, saaledes at ikke blot Ydermurene men ogsaa alle indre Skillemure ere af Beton uden Anvendelse af Bindingsværk, og

med Blandingsforhold af 1 Maal Cement fra Frandsen & Meyers Fabrik i Kjøbenhavn, til 4 Maal Grus og 7 Maal Skjærver; kun i Soffelen er Blandingsforholdet 1 Maal af samme Cement til 3 Maal Grus og 6 Maal Skjærver. Bygningen er afpudset glat, indvendig med Kalk, udbvendig med samme Cement, dog med Undtagelse af Soffelen, der er ru pudset og stænklet med Cementen.

Vi fandt Bygningen, der er beboet, aldeles upaavirket af Vejrliget og i enhver Henseende i fuldkommen god Stand, naar nogen Fugtighed paa den indre Side af Ydermuren undtages, hvilken dog kun strakte sig i 1 til 2 Alens Højde over Gulvene, og syntes at skrive sig, enten fra at den ru Puds paa Soffelen ikke har holdt Regnvandet saa godt ude som den øvrige glatte Puds, eller fra at intet isolerende Lag forbyder Jordfugtigheden at stige op, i hvilken Henseende vi bemærke, at der kun delvis var anbragt Tagrender, og slet ikke nogen Brolægning udenom Bygningen til at bortlede Regnvandet fra den. Desuden var et lille Stykke Cementpuds paa en Trappevange løsnet af Frost.

Naar vi tage Hensyn til at Bygningen har udholdt den stærke Frost i Begyndelsen af denne Vinter og den paafølgende Tø, samt til at den ligger aldeles frit og udsat for Vejrligets fulde Indvirkning paa alle Sider, maa vi udtale, at den har holdt sig saa godt som ønskeligt, og at vi ikke skjønte, at en Bygning af Mursten, og opmuret i Kalk paa samme Sted, og til samme Tid, vilde have været saa solid og tør som den. Vi maa hertil føje, at den nævnte Byggherre udtalte sin fulde Tilfredshed med to andre af Hr. Borring for ham i 1866 ved Siddingsfjord opførte toetages Betonbygninger.

Vi have saaledes ved denne Besigtigelse fuldstændig faaet den Anskuelse bekræftet, at Betonen er et ganske fortrinligt Byggemateriale, der i Styrke, Holdbarhed og Tørhed snarere staaer over end under andre Materialer, naar kun Arbejdet udføres med fornøden Kjendskab og Omhu, ligesom at Cementen fra Frandsen & Meyers Fabrik er af tilstrækkelig Godhed til Brug ved Husbygninger. Vi skulle dog, til yderligere Sikkerhed for at de Arbejder, der udføres af Beton, blive tilfredsstillende, tilraade:

at Murværket i Jordskorpen indtil 6 til 12 Tommer over og under den, støbes i Portlandscement, og pudses dermed, samt dækkes med et vandtæt Lag (Asfalt, stærk Mørtel af Portlandscement eller deslige);

at Betonarbejderne udføres saa tidlig paa Aaret, at Ydervæggene ere helt færdige og pudsede inden Udgangen af September, og

at Murtykkelserne og Blandingerne vælges med Skjonsomhed efter Murenes Højder og andre Forhold; der vil dog ikke behøves større Tykkelser end for Murstensmure.

Vi udtale til Slutning, at Besigtigelsen ogsaa har viist os, at Hr. Borring, der i 1867 har skrevet en Afhandling i Tidsskrift for Landøkonomi: „om Beton, og dets Anvendelse paa Landbrugsbygninger“, hvis Indhold vi i det Hele kunne tiltræde, er i Besiddelse af den Indsigt og Omhu, der udkræves til en heldig Udførelse af Betonarbejder, hvis Anvendelse sikkert paa mangfoldige Steder vil medføre meget store Fordele, baade hvad Arbejdets Godhed og dets Billighed angaaer.“

Kjøbenhavn, den 7de Marts 1868.

J. F. M. Ernst,
Oberst
i Ingenieurkorpsen.

N. S. Rebelong,
Stadsbygmester
i Kjøbenhavn.

Gerholdt,
Arkitekt.
Kjøbenhavn.

E. A. Petersen,
Kaptain i Ingenieurkorpsen.

For fuldstændig at belyse den ovennævnte Erklæring maa det fremhæves, at der til Besigtigelse af en Betonbygning, som havde bestaaet sin Prøvetid, netop valgtes den ved Borup-Jernbanestation opførte Betonbygning, dels fordi denne Bygning var saaledes beliggende, at Besigtigelsen her kunde iværksættes uden at udkræve en uforholdsmæssig Opoffrelse af Tid, dels fordi Bygherren her var i Stand til at meddele enhver forønsket Oplysning angaaende tvende ved Siddinge-Fjord opførte Betonbygninger, som havde bestaaet en endnu længere Prøvetid, og endelig fordi denne Bygning baade er en Een- og en To=Etages Bygning. Endvidere maa det fremhæves, at den til Besigtigelse valgte Bygning ej kan ansees som et for det gunstige Udfald af en kritisk Besigtigelse fordelagtigt Valg, idet berørte Bygning ikke blot er opført i det svageste Blandingsforhold, men tillige i Forhold til Højden har de spinkleste Murtykkelser, som tør anvendes ved en Betonbygning, hvorhos der her af Cement alene er benyttet af Frandsen & Meyer's; fremdeles er denne Bygnings hele Udstyrelse i alle Retninger af den tarveligste Bessaffenhed, idet der her af Bygherren var stillet den særlige Opgave uden Svækkelse af Soliditeten at opføre Bygningen for den laveste Byggesum, hvortil en saadan Bygning kunde leveres.

Da en Sammenstilling af den foranførte Erklæring og det Overslag, hvorefter den i berørte Erklæring omtalte Betonbygning ved Borup-Station er leveret, vil fremvise et for Beton sagen i dobbelt Henseende gunstigt Resultat, idet denne Sammenstilling vil tjene til yderligere at godtgjøre, at Betonmaterialet under Forudsætning af en rigtig Behandling forener Soliditet

med en forholdsvis høj Grad af Prisbillighed, saa fremsættes nedenanførte Uddrag af Overslaget til den nævnte Bygning for Beton- og Murarbejdets Bedkommende, nemlig:

„Beboelsesbygningen skal bestaa af een Etage med en lavere Etage over den vestre Ende til to Gæstetamre. I Forbindelse med Hovedbygningens østlige Side og parallelt med dennes nordre Endeparti skal tilbygges en mindre Økonomi- eller Udhus-Bygning.

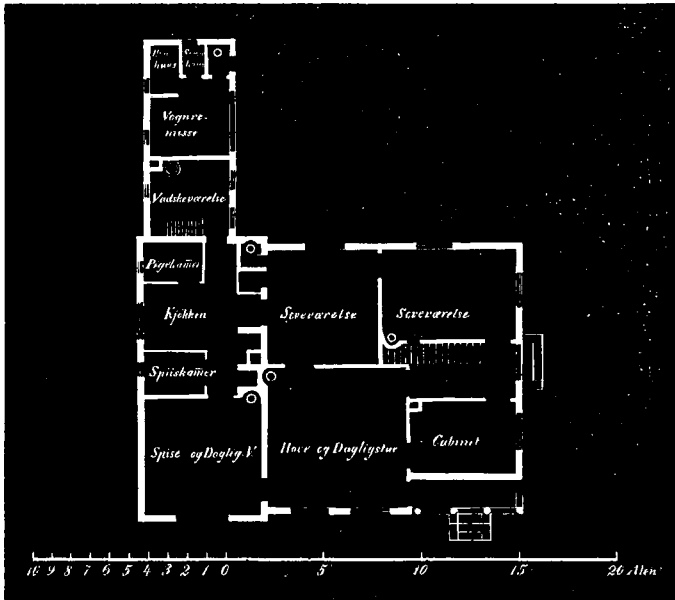
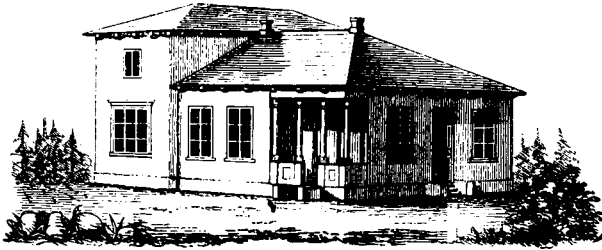
Beboelsesbygningen skal være $19\frac{3}{4}$ Alen lang; af denne Længde skulle 13 Alen have en Bredde af 14 Alen og en Højde af $5\frac{3}{4}$ Alen fra Jordlinien til Gesimsen, inklusive, samt af $9\frac{1}{2}$ Alen fra Jordlinien til Rippen; de af Bygningens hele Længde endnu resterende $6\frac{3}{4}$ Alen skulle have et Fremspring af 9 Tommer, og følgelig bliver denne Del af Beboelsesbygningen $14\frac{3}{8}$ Alen bred. Den sidst anførte Del, hvis Længde skal være $6\frac{3}{4}$ Alen, skal bestaa af to Etager og skal have en Højde af $9\frac{1}{2}$ Alen fra Jordlinien til Gesimsen inklusive og af 11 Alen til Tagryggen. Udhuset skal være 10 Alen langt, $4\frac{3}{4}$ Alen bredt og have et Halvtag, saa at Udhusets nordlige Mur bliver 5 Alen høj fra Jordlinien til Rippen, medens dets sydlige Mur bliver $3\frac{1}{2}$ Alen høj fra Jordlinien til Tagstjægget.

Alle Dimensioner ere ansatte i udvendigt Maal. Iøvrigt skal Alt med Hensyn til Bygningens Dimensioner, Konstruktioner, Indretninger og Udseende udføres overensstemmende med vedlagte approberede Tegning.

Beton-Arbejdet. Bygningerne skulle opføres i Beton. Soffelen skal have en Dybde af $\frac{3}{4}$ Alen under og en Højde af $\frac{3}{4}$ Alen over Jordlinien og skal være 12 Tommer tyk under Ydermurene og 9 Tommer tyk under Stillerrummene. Blandingsforholdet i Soffelen skal være 1 Del Cement til 3 Dele Grus og 6 Dele Stjærver eller Smaasten. I den øvrige Mur over Soffelen skal Blandingsforholdet være 1 Del Cement til 4 Dele Grus og 7 Dele Stjærver. Den udvendige Mur i Beboelsesbygningen skal være 9 Tommer tyk, med 12 Tommer tykke Hjørner paa den Del, som skal være to Etager høj, hvilken Del fremdeles skal have en Pille af 2 Alens Bredde og 12 Tommers Tykkelse paa Midten. De indvendige Stillerum og den udvendige Mur over Bjælkelaaget i Udhuset skulle være 6 Tommer tykke. Samtlige Betonmure skulle støbes op i Former. Hvad der til Betonen udfordres af Grus og Smaasten leveres af Bygherren for dennes Regning betimeligen paa Byggestedet. Af Cement skal bruges af Frandsen & Meyer's.

Mur-Arbejdet. Soffelmuren pubses udvendig ru i Cement. Det Øvrige af Facaden pubses glat i Cement. Bæg-

gene indvendig i Værelserne pudses glat i Kalk, og i den nederste Etage gibses Loftterne. I Udhuset berappes Murene ind-

vendig med Kalk. I Udhuset, med Undtagelse af Vognporten og i Verandaen lægges Betongulv af 3 Tommers Tykkelse med et Blandingsforhold af 1 Del Cement af Fr. & M.'s til 4 Dele

Grus og 8 Dele Stjærver, og over dette et Lag, 1 Tomme tykt, i et Forhold af 1 Del Portland=Cement til 2 Dele Grus. Til Verandaen, der danner det sydvestlige Hjørne af Bygningen, støbes Søjlerne i Beton i et Forhold af 1 Del Cement til 2^{1/2} Dele Grus og 5 Dele Stjærver. Med dette sidste Blændingsforhold støbes ligeledes Trappen ud for Verandaen og Gangdøren, men med et Lag ovenpaa i et Forhold af 1 Del Portland=Cement til 1 Del Grus. De tre Storstene opføres af halvbrændte Mursten, indvendig berappet, og Riberne udvendig glat affsurede.

Naar fraregnes Transport af Materialer fra Stationen til Byggestedet, der besørges af Bygherren, vil Materialer og Arbejds løn for Beton=, Mur= samt Jordarbejdet ved den ovennævnte Bygning beløbe sig til 1010 Rd. foruden 60 Rd. til Stjærvernes Slaaning; de øvrige Arbejder ville beløbe sig til: Tommer= og Smedearbejdet 920 Rd., Smedker= do. 240, Maler= do. 87, Glarmester= do. 33, Jernstøber= do. 210, Blikkenslager= do. 12 og Stiferdækningen 278, saa at hele Bygningen ialt vil koste 2850 Rd."

Som yderligere Beviser for, at Beton som Byggemateriale kan være betydeligt billigere end Mursten, anføres efterfølgende Exempler, nemlig:

1) En Bygherre i det sydlige Fyen havde modtaget Overslag, hvori var indbefattet Materiale og Arbejds løn, fra sin Landmurer betræffende Opførelsen af Ydermurene med Mursten til en Kostald, 60 Alen lang og 15 Alen bred, med en 4 Alen høj 1 Stens Mur, staaende paa en Kampestenssoffel af kløvede Sten; fremdeles havde Bygherren til den ommeldte Kostald kjøbt Mursten til 9 Rd. 48 β pr. 1000 Stk. I Henhold til Foranførte vilde Ydermurene til berørte Kostald i Alt koste 670 Rd. Den samme Bygherre modtog dernæst et Overslag, som ligeledes indbefattede Materiale og Arbejds løn, hvorefter Ydermurene, opførte af Beton i de samme Dimensioner, men med en Betonsoffel, i Alt vilde koste 400 Rd. Som Følge af denne Forskjel i Prisen folgte Bygherren de alt anskaffede Mursten, og lod dernæst Ydermurene til Kostalden opføre i Beton.

2) En Bygherre i det nordøstlige Sjælland, som agtede at opføre en Lade= og en Stald=Bygning af Mursten, havde til disse Bygninger kjøbt Mursten til 13 Rd. pr. 1000 Stk. halvbrændte og 11 Rd. pr. 1000 Stk. halvbrændte 2den Sort Mursten. I Henhold til et Overslag fra en Murmester i samme Egn vilde Murstensmurene til disse Bygninger, opførte med 1^{1/2} Stens tykke Piller og 1 Stens tykke Blændinger, i Alt koste 1504 Rd. 2 ₧ 8 β, medens samme Mure opførte i Beton

med 12 Tommers Tykkelse, ifølge et Overslag vilde koste i Alt 985 Rd. 3 $\frac{1}{2}$. Paa Grund af denne Prisforskjel solgte Byg-herren de alt indkjøbte Mursten og lod Murene til de nævnte Bygninger opføre i Beton.

Betræffende Anvendelsen saavel af Portlandscement som af Fr. & M.'s Cement ved Arbejder i Beton fremsættes efterfølgende paa Praxis begrundede Erfaringer, nemlig:

Sammenstilles Ejendommelighederne for Portlandscementen og for Fr. & M.'s Cement, da har Portlandscementen det store Fortrin, at den fuldstændig hærdes i en forholdsvis meget kortere Tid, hvorimod Fr. & M.'s Cement bruger længere Tid, men efterat være fuldstændig hærnet, besidder samme Styrke og Haardhed som den fuldstændig hærde Portlandscement. Hvad derimod Prisen for hvert af disse Materialer angaaer, da er, som bekendt, Portlandscementen i en meget betydelig Grad kostbarere end Fr. & M.'s Cement.

Som Følge af fornævnte Ejendommeligheder ved disse to Cementsorter, er disses særegne Anvendelse til Bygning af Beton hovedsagelig betinget af det Overslag, hvorefter der bygges. Hvor saaledes Hensynet til Besparelse i den størst mulige Udstrækning gjøres til en Hovedbetingelse ved Overslaget, vil denne Hovedbetingelse kunne fyldestgøres ved alene at anvende Fr. & M.'s Cement, idet t. Ex. den i ovennævnte Erklæring omtalte Bygning ved Borup-Jernbanestation, ved hvilken udelukkende er anvendt af Fr. & M.'s Cement, ej lader noget tilbage at ønske med Hensyn til Soliditet og Varighed. Hvor derimod Hensynet til Billigheden ej har en aldeles overvejende Betydning, idet at der ved Overslagets Beregning tillige skal tages tilstrækkeligt Hensyn til at opnaa det for Bygningen mest tilfredsstillende Resultat, der vil en delvis Anvendelse af Portlandscementen være vel begrundet.

Tages nemlig i Betragtning, at den Fugtighed, som fra Jorden kan stige op i Murene, ved udelukkende Anvendelse af Fr. & M.'s Cement, erholder Lejlighed til at medføre en Del Ulemper for Kjælbere, Gulvunderlag, Gulve, Paneler m. m., idet denne Fugtighed først efterhaanden aftager fra det Tidspunkt at regne, da Cementen er bleven fuldstændig hærnet, hvortil omtrent medgaaer eet Aar, da vil det indsees, at det er fordelagtigst strax under Murenes Opsørelse at forhindre Jordens Fugtighed fra at stige op i Murene. Dette opnaaes fuldstændig ved Anvendelse af Portlandscementen, idet dennes fuldstændige Hærning næsten umiddelbart efter Anvendelsen aldeles ophæver Betydningen af den fra Jorden i Murene opstigende Fugtighed.

I Henhold til Foransførte maa det derfor særdeles anbefales, saaledes som i Erklæringen tilraades, at støbe Murværket i Jordkorpren 6 til 12" over og under denne i Portlandscement, samt at pudse hermed, og ligeledes maa det særdeles anbefales i den i ommeldte Erklæring anførte Højde over Jordkorpren at dække Murværket med et vandtæt Lag, saasom en stærk Mørtel af Portlandscement.

Besvarelse af nogle Spørgsmaal.

De os velvilligt tilsendte Beretninger fra Landets forskjellige Egne indeholde undertiden Spørgsmaal, som vi hidtil, saa vidt det har været os muligt, have besvaret i de Agerdyrkningsberetninger, der ere udarbejdede efter de modtagne Meddelelser. Denne Gang er der imidlertid stillet os flere Spørgsmaal, der fordre en noget udførligere Besvarelse, og vi foretrække derfor nedenfor at samle dem paa eet Sted, idet vi tilføje de Oplysninger, som det hidtidige Kjendskab sætter os i Stand til at meddele.

1) Kartoflernes Rydannelse.

Om denne er der fra flere Sider ønsket en Forklaring, og særlig ønsker man at vide, om de spirede Kartofler ville være holdbare eller ikke. Den Maade, hvorpaa vi mene at denne Kartoflernes Gjenspiring maa forklares, er følgende, som af Mangel paa en Tegning vil være lettere forstaaelig ved at den sammenholdes med en gennemskaaet spiret Kartoffel.

Den i Foraaret lagte Kartoffel udstyder som bekendt Rødder til at optage Stofferne fra Jorden, overjordiske Stængler, i hvis Blade de optagne Stoffer under Luftens og Lysets Paavirkning blive omdannede eller organiserede, og underjordiske Stængler, paa hvilke de nye Knolde ansættes. De Stoffer, hvoraf disse sidste skulle dannes, maa først have været oppe i Plantens Blade, inden de kunne benyttes til Knoldenes Væxt. Saalænge denne gaaer uforstyrret for sig dannes stadig nye Celler, navnlig i

Knoldens Omkreds, af et celledannende Lag, der i den gennemstaarne Kartoffel viser sig som en noget mørkere Kreds lidt indenfor Knoldens Overhud, og som kun naaer ud til denne, hvor der paa Knolden er ansat en Knop, hvoraf der i Reglen findes 3 i hvert af de saakaldte „Djne“. Den tilstrømmende Plantesaft benyttes saaledes dels til at danne nye Celledreftse i Knoldens Omkreds, hvorved den voxer i Størrelse, dels til at fylde de tidligere dannede Celler med Stof (navnlig med Stivelsekorn), hvorved den fastnes og modnes. Hvis Saffttilstrømningen standser, standser ogsaa Celledannelsen, idet det omtalte celledannende Lag hentørres, Kartoffelknolden afflutter sin Væxt, den modnes. Begynder nu, foranlediget af en Forandring i Vejrliget, atter Saffttilstrømningen, saa maa et af to skee; 1) hvis der endnu er et Sted paa Knoldens Omkreds, hvor Celledannelsen ikke helt er ophørt, hvor altsaa det celledannende Lag endnu er i Virksomhed, saa strømmer Safterne hertil, og der dannes en større eller mindre Ud væxt eller Vorte paa Knolden, saaledes som vi ogsaa ofte iagttagte i denne Sommer; 2) eller hvis det celledannende Lag i Kartofflens Omkreds helt er ophørt at virke, da maa Saften strømme til Djnene, Knopperne paa Knoldene, thi i disse findes et celledannende Parti, der ikke døer bort ved Kartofflens Modning, men som er bestemt til næste Foraar at begynde sin Virksomhed, og hvorved der da skulde fremvoxe en Kartoffelplante. Det er da dette celledannende Parti, der paa Grund af Stoffernes Tilstrømning allerede i denne Sommer maa begynde sin Virksomhed, og det skyder nu ud som en underjordisk Stængel, paa hvilken, ligesom ved de først udfødte underjordiske Stængler, der afsætter sig Knolde, som kunne tjene som Aflejringsplads for de tilsendte Stoffer. Der haves iaar endog Exempler paa, at disse nye (2det Sæt) Knolde ogsaa have affluttet deres Væxt, og at atter fra deres Djne er udfødt Stængler, der have dannet et nyt (et 3die) Sæt Knolde. Med denne Forklaring vil det ogsaa stemme, at det navnlig er de Kartoffler, der have bevaret en nogenlunde kraftig Top, der spire, ligesom ogsaa

navnlig de fildig lagte og derfor i deres Udvikling mindre fremstredne Kartofler ere mest tilbøjelige dertil.

See vi nu hen til hvad Indflydelse dette maa have paa de først dannede Knolde, da er det den, som det ogsaa ved Undersøgelsen viser sig, at disses Midtparti maa tjene som Gjennemgang for en Del af de senere tilstrømmende Stoffer, ligesom dette ogsaa er den eneste Vej, hvorigennem de Stoffer, som Rødderne fra de nyudsudte Stængler have optaget, kunne sendes til de overjordiste Stængler og Blade, for der at bearbejdes. Men en saadan Gjennemføring af Stoffer gennem den først dannede Knolds Midtparti destruerer tildels Celleindholdet i dette Parti, gjør det løst og vandet, og derfor finde vi ogsaa ved at gjennemskjære en saadan ny spiret Kartoffel, at dens Midte er løs i Kjødet og ikke af den faste stivelsesrige Masse som den øvrige Del af Knolden, der har været uberørt af denne Gjennemføring. Især naar den spirede Kartoffel koges, bliver dette destruerede Midtparti tydeligt, idet den bliver vandet, indstrumpet og undertiden endog danner Hulheder, medens den øvrige stivelsesrige Del af Kartofflen som sædvanlig er mer eller mindre fast og melet. Hvorvidt dette vil gjøre Kartofflen mindre holdbar er ikke let absolut at afgjøre, men det er sandsynligt, thi en Plantedel med en saa løs og destrueret Masse i sit Indre plejer ikke at kunne staa sig imod Forraadelse; dog er det jo muligt, at hvis ikke selve Cellehinderne i Midtpartiet ere ødelagte, disse da ved den endelige Afslutning af Plantens Væxt atter kunne fyldes med Stivelsesform og saaledes blive holdbare — det er muligt men ikke sandsynligt, thi selv om Cellehinderne ikke opløses, omformes de dog sikkert og ville da neppe kunne tjene som Aflejningsrum. Om de nydannede (2det Sæt) Knolde ville blive holdbare, er vel ogsaa tvivlsomt, men dog sandsynligere; afbrydes Værten ved Menneskets Indgriben uden at de dannede Celler ere blevne fyldte med de Stoffer, der skulde aflejres i dem, og uden at de celledannende Lag ere henvisnede paa en naturlig Maade, da kan en saadan Knold ikke være holdbar,

men strumper ind og raadner; afflutter Planten derimod selv paa en naturlig Maade sin Bæxt ved at Rødderne bortdø, Saftoptagningen standser og Toppen visner, da er det sandsynligt, at Knolden, om end lille af Størrelse, vil vise sig holdbar, thi der vil da neppe være dannet flere nye Celler, end Planten selv har faaet Tid til at fylde med faste holdbare Stoffer.

2) Kaalormen og en af dens Fjender.

„Roerne og Kaalen er iaar bleven hjemsogt dels af den grønne Kaalorm, formodentlig hidrørende fra de almindelige hvidgule Sommerfugle, der i Sommer have grasferet saa stærkt, og dels af en graagul Orm, lidt mindre end hin, der føder smaa gule levende Orme, som sætte sig i Rhynger — indtil 50 i Tallet — og spinde sig derpaa strax ind, imens Moderen umiddelbart efter Ungernes Fødsel døer. At den gamle Orm føder levende Unger vides deraf, at vi, ved at rykke en saadan over, have fundet Ungerne levende i dens Indre. Ynglen sættes dels paa Kæstænglen og dels paa andre Steder, blandt andre ogsaa paa Huse, som ere i Nærheden, og da helst paa Bæggen oppe under Tagstøtten.“

Vi uddrage denne Udtalelse af en af de modtagne Beretninger fra en æret Korrespondent, hvis Sagttagelser paa det praktiske Agerbrugs Omraade ellers altid udmærke sig ved en høj Grad af Grundighed og Sikkerhed, ikke blot for at henpege paa, at man i sine Slutninger paa Naturens Omraade let ledes vild, naar ikke et nøje Kjendskab ligger til Grund for Slutningen, men navnlig for at benytte Lejligheden til at lægge et godt Ord ind for en af Landmandens allerbedste Hjælpere, der paa Grund af sin Fejlslutning, der er saa almindelig, ofte af al Evne efterstræbes af Landmændene selv.

Det er ganske rigtigt, at Kaalormen er Larven af en hvidagtig Sommerfugl, men den graagule Orm, der omtales, er rimeligvis ikke andet end en af de almindelige Kaalorme paa et ældre Stadium, og i hvert Fald er den ogsaa en Larve af

en hvid Sommerfugl og anretter, som det ovenfor er anført, ogsaa stor Skade paa Raal- og Roemarkerne. Med de levende Unger, som den menes at føde, hænger det nu saaledes sammen, at en lille Smuthvepse lægger sine Æg i de nævnte Orme, og netop naar disse krybe op for at forpuppe sig, bryder Smuthvepsens Larver, der hidtil have levet inde i Ormene, ud af Siden af den og spinde sig strax ind i smaa gule Puppehylstre, hvori deres Forpupning da foregaaer. Selve Ormene derimod, som i lang Tid have maattet nære disse Snylstedyr, skrumpes nu sammen og dø. Istedetfor at ødelægge disse smaa Smuthvepselarver, som man seer komme ud af Raalormene, og som man derfor kan være tilbøjelig til at tro at være deres Afkom, bør man altsaa netop holde sin Haand over dem, thi skjønt Raalormene have flere Fjender og vistnok ogsaa ere underkastede smitsomme Sygdomme, saa er dog intet saa virksomt til at ødelægge dem som Smuthvepsen, undertiden ødelægges endog Halvdelen af Raalormene af den, og uden dens Hjælp vilde Menneskets Bestræbelser for at skjærme sine Roemarker for Raalormene sikkert være magtesløse.

3) Venbrudsyge.

„Er der Grund til at vente, at mange af de i Sommer flet græsfede Kreaturer skulle være udsatte for til Vinteren at faae Venbrudsyge? Ved hvilke Midler vil man i saa Fald kunne forebygge Sygdommen eller modvirke den, hvor den fremtræder?“

Det kan ikke undre, at disse Spørgsmaal stilles, skjønt Sygdommen saa vidt vides endnu ikke har viist sig mere end almindelig, men det er saa kort Tid siden, at Sygdommen efter de tørre Sommere 1857 og 59 bredte Ødelæggelse i mange Besætninger, og den er efter den almindelige Opfattelse saa væsentlig knyttet som en Følgesvend til de tørre Aar, at der ogsaa iaar maa siges at være Grund til at frygte for dens Optræden i Vinterens Løb og i det kommende For-

aar, thi det er navnlig naar Kvæget flaaes paa Græs, at den af flere Grunde træder stærkest frem.

Sygdommen udvikler sig enten lidt efter lidt eller den kommer pludselig; i første Tilfælde synes den at skyldes en mangelfuld Ernæring, hvorved vel i Reglen maa forstaaes slet Hold, daarlige Græsgange med simple Foderarter o. lg., men hvorunder dog ogsaa maa henføres, at Foderet, skjøndt givet i rigelig Mængde, paa Grund af dets forskellige Udvikling og Indhold i tørre og vaade Aar i mer eller mindre Grad savner et eller flere af de for Kvægets gode Ernæring nødvendige Stoffer. Det synes navnlig at være en Mangel paa fosforsur Kalk i Foderet, eller en Mangel hos Dyret til at tilegne sig sig den, enten formedelst en Sygelighed i Organismen eller formedelst et slet Blandingsforhold af Føden, der fremkalder Sygdommen. Det er derfor ogsaa udelukkende kun hos Køerne, at Sygdommen optræder, og hos disse er Udskillelsen af fosforsur Kalk, dels i Mælken, dels til Fosterets Bygning, langt større end Udskillelsen af det samme Stof hos Tyre, Stude og Ungkvæg, der derfor heller ikke angribes af Sygdommen. Derfor bliver ogsaa en stærk Forøgelse af Mælkeaffondringen, som trods Sygdommen godt kan finde Sted, en nderligere Kilde til at fremskynde Sygdommen.

I de Tilfælde, hvor Sygdommen optræder pludselig, og det netop ofte i velholdte Besætninger, er den egentlig af en anden Art og fortjener egentlig rettest Benævnelsen „Stivng“, hvormed Benbrudsygen almindelig sammenblandes. Denne Sygdomsart maa tilskrives rheumatiste Lidelser fremkaldte ved en pludselig Overgang fra lune Stalde til kolde Græsgange eller ved at lade Kvæget gaa længe ude i koldt sludrigt Vejr.

I hvert af de her nævnte 2 Tilfælde maa baade Forebyggelses- og Behandlingsmidlerne ifølge Sygdommenes forskellige Karakter være forskellige. I første Tilfælde er en kraftig Ernæring det bedste Middel til at forebygge Sygdommen, og da det især gjælder om at indlemme i Dyrets Organisme en større Mængde fosforsur Kalk, og dette neppe

ad direkte Vej kan ske ved at give Dyret dette Stof, saa vil det sikreste være at give et kraftigt Foder, der er rigt paa æggehviderige Næringsmidler, saasom Bælgfrugter og Oliefager, fordi disse netop begunstige Optagelsen i Dyrets Organisme af den Fosforsyre-mængde, hvormed de selv ere forenede. Hvis Sygdommen opdages, inden den endnu har naaet nogen Styrke, og inden derfor Fordøjelsen er synderlig svækket, vil en kraftig Fodring ventelig ogsaa kunne standse den, men er Fordøjelsen derimod svækket, vil det neppe i og for sig nytte at anvende Kraftfoder i stor Mængde, thi Organismen er da ikke i Stand til at optage det; det vil da være rigtigt at malke Koen god og derved have en væsentlig afmagrende og mattende Årsag, og samtidig bør da gives bittre, salte og krydrede Midler, der kunne styrke Fordøjelsen.

Det andet Tilfælde, hvor Sygdommen bliver af rheumatisk Karakter, forebygges simpelt ved at bevare Kvæget mod stærke Temperaturvekslinger, Træk o. lg. Er Sygdommen kommen til Udbrud, maa der anvendes en sveddrivende Kurmethode i Forbindelse med Gnidning med Halmviske eller uldent Tøj og god Tildækning.

I hvert Fald vil der naturligvis for Behandlingen af disse Sygdomme blive tilkaldt en Dyrlæge.

Angaaende denne Sygdom skulle vi iøvrigt henvise til de interessante og grundige Undersøgelser af Professorene Bagge og Prosch, der ere meddelte i dette Tidsskrifts 3die Række 6te Bind Side 323 og 8de Bind Side 200.

4) Vil Halmen blive drøj at fodre med i Vinter?

„Umindelig høres den trøstende Mening: „Straaet er fortrinligt og meget nærende“; det vilde imidlertid være ønskeligt at vide, om denne Mening er rigtig og paa-lidelig.“

Der foreligger, saavidt os bekjendt, intetsomhelst Materiale til en videnskabelig Undersøgelse eller Besvarelse af hvorvidt og i hvilke Tilfælde Foderet er mere nærende i et tørt end i

et vaadt Aar. At Spørgsmaalet derfor ikke ad den Vej kan besvares maa være et nyt Bevis paa Trangen til at faae Fodringsforsøg satte i Gang, saaledes som Landmandsforsamlingen i Nykjøbing har foreslaaet, og som Prof. Brosch i sin Afhandling i dette Hefte nærmere har udviklet. Om der vel kunde anføres flere Grunde for og imod, saa vil ingen af disse dog være afgjørende, og vi maa derfor indskrænke os til at sige: 1) at det jo er en almindelig Erfaring, at Halmen fra et tørt Aar er mere nærende end fra et vaadt; 2) at Kornets hurtige Modning, især hvor Kjærnen bliver lille og spids som ved en Del af Vaarsæden iaar, snarere maa gjøre Halmen mere end mindre nærende; 3) at den nye Halm, efter den Fodring, der allerede enkeltvis har fundet Sted med den, har viist sig drøj, og 4) at denne Anskuelse end yderligere bestyrkes ved at see hen til den Drøjelse, der unægtelig i den forløbne Sommer har været i det fortørrede og henvisnede Græs. Som et Bevis paa dette sidste skulle vi efter en anden Beretning tilføje: „Forpagteren paa L. tog en Del af sine Køer fuldstændig paa Stald for en Tid og fodrede dem med grøn Havre, men der forsikkes, at denne Del af hans Besætning ikke nær — hverken i Huld eller Mælkeudbytte — kunde maale sig med den anden Del, der blev gaaende ude paa tilsyneladende fortørrede Græsmarker.“

Juli og August Maaneder.

Agerdyrkningsberetning.

Fra Begyndelsen af September.

Danmark. Kornets Indbjergning. Høstudbyttet; en dyb Bearbejdning og en kraftig Roddannelses Indflydelse paa dette. Kartoffel- og Rodfrugtmarkerne. Plantning efter Plov. Græsmarkerne. Den unge Kløver. Stubroer. Mejeriudbyttet. Fodermængde til Vinteren. Brakmarkerne. Sverig. Norge. Storbritanien. Tydskland. Frankrig.

Danmark.

Vel var Regnmængden i Juli, om end i og for sig ringe, saa dog en Del større end i Maj og Juni, og vel bleve de undertiden endog temmelig kraftige Tordenbyger, der faldt i Juli, ikke uden kjendelig heldig Indflydelse paa Vaarsæden paa de bedre Jorder, men til at medføre nogen gennemgribende Forandring i de Høstudsigter, som vor sidste Beretning fra Begyndelsen af Juli fremstillede, var dels Jorden altfor udtørret i de 2 foregaaende Maaneder, dels Sæden for langt fremrykket mod Modenhed. Thi allerede strax efter Midten af Juli begyndte Rughøsten, og forbausende hurtig fulgte Modningen af de andre Kornarter efter, og da Vejret i selve Høsttiden var ualmindelig gunstigt, fuldendtes Høsten i en kortere Tid, end de Fleste ville kunne mindes, — allerede til Slutningen af Juli var man enkeltvis færdig paa mindre Gaarde, en halv Snes Dage ind i August var Hovedmassen af diøse og en

Mængde af de større Gaarde færdige, og midt i August kunde Høsten i sin Almindelighed siges at være bjerget. Høsten er altsaa iaar falden 2—3 Uger tidligere end almindelig, og sammenlignes den med den meget sildige og besværlige Høst ifjor, bliver Forholdet end mere grelt; thi man var iaar mange Steder færdig med den til samme Tid, som man ifjor begyndte den.

Indbjergningen gif altsaa meget raft fra Haanden, og imod Sædvane var det kun undtagelsesvis at man behøvede at omsætte Neghobene. Naar derfor de høstede Marker ikke desmindre nu mange Steder grønnes mere end almindeligt, og der altsaa er falden en Del Sæd af, skjøndt vi saa temmelig vare forflaandede for Storme i Høsttiden, saa er Skylden vel for en stor Del den, at de enkelte Kornarter modnedes saa hurtig efter hinanden, at en Del af det blev overmodent, inden man kunde tage fat paa det, men ogsaa for en Del maa Grunden søges deri, at man flere Steder tøvede vel længe med at begynde, saa baade Korn faldt af og Ar knækkede af under Mejnningen. Modsat klages fra enkelte Steder over, at det mejede Korn for hurtig er taget fra Marken til Laden, idet man har ladet sig stufte af Barmen, der snart gav de ydre Dele et tørret Udseende, medens Plantestafen i det Indre endnu ikke havde sat sig; at saadan Sæd vil „flaa“ sig i Laden og give mindre vægtig Kjærne er naturligt. Men dette fraregnet, saa vil der maasse neppe mindes et Ar, da Kornet i sin Helhed, men dog navnlig Rug, Byg og tildels Hvede vil give en smukkere, lysere og vægtigere Handelsvare end iaar, og ligeledes er Halmen udmærket smuk og lys.

Hvad nu Høstudbnyttet for Landets Bedkommende i sin Helhed angaaer, da maa man sige, at det er bedre end man efter en saa ugunstig Sommer turde haabe, og det baade for Vintersædens og Vaarsædens Bedkommende, ihvorvel der er stor Forskjellighed imellem dem, saa den første endog synes at naae over en Middelhøst, medens den sidste, hvad Kjærnen angaaer, ikke naaer en Middelhøst, og hvad Halmen angaaer

bliver langt derunder. Bedst har Høsten forholdsvis været i Vendsyssel, især i den vestlige Del, dels paa Grund af en fugtig Undergrund, dels paa Grund af jævnlige Tordenbyger i Sommerens Løb; dernæst synes den at have været bedst paa Vol-land og Falster, Sjælland, Fyen og de gode Egne af Østjyl-land. Slet og utilfredsstillende lude derimod Beretningerne fra Thy, Salling, Mors og navnlig fra de lettere Egne i Jyllands Midte og langs dens Vestkyst. Naturligvis er der stor Ulighed indenfor Grændserne af de her nævnte Egne, men fra dem alle lyder det, at Aargangen stærkt har viist den heldige Indflydelse af en dyb og omhyggelig Bearbejdning og af en god Gjødningskraft. En kraftig Roddannelse i en Sommer som den forløbne er det bedste Middel mod en saa vedholdende Tørke. Hvor Roddannelsen i den beredede Plovsfure har kunnet finde Sted under gunstige Forhold, som navnlig ved Vinterfæden og den tidligsaaede Vaarsæd, der have de mange kraftige Rodgrene trængt dybt ned i Undergrunden, altsom Tørken sænkede Vandspejlet i denne. I en tør Sommer træffer man derfor, som naturligt er, de dybeste Rødder, og man har saaledes iaar kunnet følge de fine Hvederødder over 2½ Alen ned i Jorden.

Hveden er den Kornart, der synes at være lykkeligst bedst, navnlig de Steder, hvor den var saaet tidlig; om den end sine Steder var temmelig tynd, saa har den overalt store, fyldige smukke År, hvis Kjørner, forsaavidt de ikke ere blevne glassede, hvorover der klages i flere Beretninger, afgive en ret smuk og meget vægtig Handelsvare, som ofte vejer over 135 *℔* holl. og undertiden endog 140 *℔*.

Rugen, som i Foraaret var tynd og spids, er maaske den Kornart, der mest har overtruffet Landmandens Forventninger. Kun paa lette sandede Jorder skoldedes den flere Steder, gif fra Grøden uden at sætte Kjørne, afhuggedes derfor tidligt og vil kun give Halmudbytte; men ellers giver den lang smuk Halm og en Kjørne, der endog ofte vejer over 130 *℔* holl.

Af Baarsæden synes Byggen med enkelte Undtagelser, navnlig det nordøstlige Sjælland, at være bedre end Havren, og om den end kun fylder lidt, ere Aæene i Reglen gode og vægtige; dette gjælder dog kun den 2rd. Byg og især den, der blev faaet tidlig; den sildigfaaede og den paa lettere Jord er kun simpel, og navnlig er den 6rd. Byg meget simpel; thi meget af den spirede ikke, det Spirede fik ingen Længde, saa en stor Del er høstet som Rivelse, og da Aæet stød frem, skoldedes det enten helt eller gav kun en lille og svag Kjerne. Navnlig fra det nordvestlige Sjælland lyde Klagerne stærkt i denne Retning, og saa meget stærkere, som den meste Byg, der her faaes, er 6rd., og at dette tilmed er Hovedsæden, der gives den bedste Plads, nemlig som Grønjordsbyg; Bygafgrøden for denne og de lettere Egne i Midten af Sjælland er ofte kun $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ Del af den almindelige.

Havren har vel i flere Egne givet større Halmmasse end Byggen, men den er ofte kun slet kærnesat og giver hverken saa megen eller saa smuk Kjerne som Byggen. For begges Vedkommende gjælder, at en hurtig Tilfaaning i et heldigt Djeblif har havt megen Indflydelse.

Erterne have kun givet et lille Halmudbytte, da de vare meget korte, saa de ofte vare vanskelige at pille af med Leen; derimod bare de en stor Mængde Blomster, der vel for en Del satte Bælge, men da disse vare korte og kun indeholdt saa Kjærner, vil Udbyttet neppe blive større end almindeligt.

Bønnerne bleve derimod overordentlig flette inden Høstens Komme; de tegnede fortrinlig i Maj, satte meget tidlig nogle saa Bælge, men visnede senere hen uden at voxerlynderlig mere.

Ogsaa Boghveden er saa at sige fuldkommen mislykket i de egentlige Boghvedeegne i Sjælland; i Fyen kom den, begunstiget af Regn, ret godt op, men tørredes senere hen undtagen paa de bedre Jorder; i det nordøstlige Sjælland er man derimod godt tilfreds med Boghvedehøsten.

Kartoffelmarkerne have trods Tørken bevaret et frodigt Udseende hele Sommeren; naar Udbyttet af dem ikke desmindre, saavidt nu kan skjønnes, bliver temmelig ringe, saa er Grunden dels den, at der enten kun ere saa om end temmelig store Knolde eller mange og kun smaa Knolde under dem, og dels og navnlig den saa meget omtalte Spiring af Knoldene. Om det end ikke er første Gang, at denne Spiring viser sig, saa er der dog aldrig lagt rigtig Mærke til den før iaar, da den har fundet saa stor en Udbredelse ej blot her i Landet men ogsaa i Udlandet. Der vides derfor ikke at være indsamlet Erfaringer med Hensyn til disse Kartofflers Behandling. Grunden til Spiringen synes at være den, at Stofaflejringen i de først ansatte Knolde er standset ved Tørken, at Celledannelsen i disse Knolde derfor hovedsagelig er ophørt, eller med andre Ord at Knoldene ere begyndte at modnes, saa at de ved en ny Tilstrømning af Stof maa begynde at spire paany. Paa et andet Sted i dette Hefte have vi søgt, saa godt vore hidtidige Kundskaber tillade, at forklare denne Nydannelse, og vi have tillige fremsat den Formodning med Hensyn til Knoldenes Holdbarhed, som en flig Undersøgelse maatte føre os til, nemlig at de spirede Knolde ikke ville være holdbare, medens derimod de nydannede maa formodes at blive det, selv om de ere smaa, naar det bliver Planten selv der afflutter sin og deres Væxt, og ikke Menneskehaand der afbryder den.

Det er navnlig de kraftige Kartoffler, hos hvilke en saadan Nydannelse findes, og den synes ogsaa at være meget stærkere hos nogle Sorter end andre, rimeligvis hidrørende fra deres større eller mindre Modenhed paa den Tid, da Vejrforholdene have begunstiget en ny Væxt. I nogle Beretninger menes de lange Kartoffler at være mindre udsatte for den end de runde.

Rodfrugterne ere simple iaar; mange Marker ere temmelig nøgne eller have større bare Pletter, dels fordi Frøet ikke er spiret, og Efterplantningen ikke er lykkes i den tørre Jord, dels fordi de smaa Planter, navnlig af Turnips, strax ved Fremspiringen ødelægges af Jordlopper, og ligesaa hver

Gang senere naar de bleve omfæede. Kunkelroerne staa, som det i en varm og tør Sommer var at vente, i Almindelighed bedst, ogsaa Kaa[r]aberne ere flere Steder taalelig gode, men have i den sidste Tid lidt meget af Kaa[r]orm, der have bortædt Bladjødet og derved standset dem i Værten, ligesom ogsaa af Bladlus, hvorved Markerne see usle ud, som om Planterne vare nedtrampede. Ogsaa Knopormen har gjort kjendelig Skade paa disse Marker og er maasse den egentlige Aarsag til at navnlig Bladlusene have kunnet faae saa megen Magt med Planterne, idet den ved at gjennemboe disses Rødder har svækket dem. Andre Steder, hvor Kaa[r]aberne have været forstaaede for disse Insektangreb, staa de vel med en svær Top, men de ere der ofte tilbøjelige til at løbe i Stof, og Rødderne synes tilbøjelige til istedetfor en fuldgyldig Knold at danne „Rødpisse“, rimeligvis paa Grund af deres Trang til ved en kraftig og virksom Røddannelse at modstaa Tørken saa meget bedre. Turnipsen og Gulerødderne ere, dog med enkelte Undtagelser, de Rødderarter, der ere flettest.

Fremgangsmaaden ved Rødderfrugtmarkerne Tilsaaning eller Tilplantning har iaar havt stor Indflydelse paa den senere Udvikling. De velbehandlede Marker, der bleve tilfæede i rette Tid, ere overalt de bedste, især hvor Jorden har været dybt behandlet eller undergrundsplojet. Af plantede Roer staa de afgjort bedst, der ere lagte efter Plov, da Jorden ved denne Plantningsmaade holdes anderledes stjør end hvor man planter paa almindelig Maade og derved træder den sammen. I et Aar, da Planten for saa stor en Del skal tage sin Vandforsyning af den Fugtighed, der er i Atmosfæren, og som om Natten affættes paa Jorden som Dug, er det af særdeles Bigtighed, at Jorden er saa stjør og porøs, at den let tillader Luften at trænge ned i sig, for der ved Afkølingen at affætte sin Fugtighed; derfor staa Roerne som sagt bedre ved at være plantede efter Plov, og derfor staa de især godt paa dybt behandlet eller undergrundsplojet Jord, thi Luftens Fugtighed kan her affættes ned i Jorden, og bortdunster ikke saaledes

som Duggen, der lægges ovenpaa Jorden, strax ved næste Morgen sol.

Angaaende Roernes Plantning efter Plov indeholder en Beretning fra det vestlige Fyen følgende interessante Meddelelse: „Her paa Gaarden prøvede vi at lægge Runkelroefrøet i Haven, og da Planterne vare saa store som almindelige Raalplanter, bleve de plantede ud paa den Maade, at 3 Plove fulgte efter hinanden og Planten lagdes i den sidste Fure, saaledes at den første Plov, der gif omtrent 3 Tommer dybere end de 2 andre, dækkede Plantens Rod, som i Forvejen var flæmmet i en Blanding af Ler, Vand og frist Kogjødning. Denne Methode er langt lettere end at lægge Frøet; thi man undgaaer derved en senere Udtynning af Roerne, og naar man passer ikke at plante i den stærkeste Solhede, undgaaer man ogsaa Efterplantningen, de 2 besværligste Arbejder ved hele Røedyrkningen. Dette Arbejde skete her med Omhyggelighed, idet alle Planterne efter Arbejdets Tilendebæring omhyggelig bleve eftersejete og Jorden klemt sammen om Roden; men for Sammenlignings Skyld har jeg midt i min Roemark et Stykke, der paa Bøgestedet er lagt som Frø paa den almindelige Maade i oppløjede Kamme, og Roerne ere her aldeles bestemt ikke halv saa store, skjøndt de bleve lagte 4 Uger før jeg foretog Udplantningen fra Haven. Disse sidste ere kun lugede een Gang, hvorimod de, der bleve lagte som Frø foruden Udtynning og Efterplantning ere lugede 2 Gange og bør vistnok luges en Gang endnu. Det fortjener ogsaa at bemærkes, at man ved Udplantning 1) meget lettere kontrollerer Arbejdets rigtige Udførelse, 2) at man som oftest kan henlægge Udplantningen til Vejrliget fører sig, og 3) at man, ved at foretage Udplantningen omtrent 4 Uger senere end Frøets almindelige Lægningstid, har Vejrlighed til at rense Jorden for Ukrudet, idet jeg antager, at disse 4 Uger netop er den værste Tid, og i hvert Fald den Tid, hvor Ukrudet forarsager Planten mest Skade.“

De saa Snyltefvampe, navnlig Rust og Brand, der

enkeltvis kom frem i Juni Maaned, svandt snart bort igjen, da den tørre Sommer ikke var gunstig for deres Udbredelse. Af samme Grund er det, at Kartoflerne iaar have været saa at sige helt forstaaenede for den almindelige Sngdom. Derimod er det mærkeligere, at Insekterne ikke have gjort større Skade end Tilfældet er, og det er egentlig kun Rodfrugtmarkerne, der som ovenfor omtalt have været hjemfagte af disse.

Størst Skade har den forløbne tørre Sommer forarsaget paa Græsmarkerne, thi saa gulnede, henviøenede og usle mindes de neppe nogenfinde at have været i saa lang Tid. Mørkest Inder Skildringen fra de lettere Egne i Sjælland, hvor der hverken habes Udmarker eller Enge; i en af Beretningerne herfra hedder det: „I de 3 Maaneders Tørke til d. 10de August blev al Græsgrøde paa Marken affveden. Enge ere ikke almindelige paa Middelgaardene her i Egnen og gave, hvor de habes, kun lille Hjælp mod en Græsmangel, der truede med at Besætningen skulde styrte af Sult. Hertil kom en truende Vandmangel, da baade de gamle Damme og Brøndstederne bleve udtørrede indtil Mudderet. Ja, det var en næsten til Fortviøvelse pinlig Tid; Heden bød Indbinding af Kvæget om Morgenen Kl. 7 og Udslag om Aftenen omtrent ved samme Klokkeslet; altsaa 12 Timers Sultetur.“ Vel passer denne Skildring kun paa de uheldigst stillede Egne, og vel viste det visne Græs sig at være kraftigere, end man skulde troet, men ogsaa dette gif med i alle de Egne, hvor Græsarealerne ere smaa og Enge og Udmarker saa eller ingen; der blev Jorden tilsidst næsten nøgen, og naar man ikke vilde følge den Fremgangsmaade, som ifølge mange Beretninger er fulgt en Mængde Steder, nemlig „simpelthen at indstrænke sig til at lade Kvæget sulte“, saa har man maattet tage sin Tilflugt til usædvanlige Hjælpemidler. Det første man greb til, var da i Reglen at offre en Del eller endog hele Slaakløverne; det næste var at tage fat paa Blandsædsmarken eller de grønne Havremarker, som enten græssedes af eller opfødredes paa Græsmarkerne eller paa Stalden. Da ej heller dette altid forflog, tog man mange Steder Kvæget paa Stald

om Ratten eller bandt det endog ind flere Uger itræf og fodrede med gammel Halm og lidt Grønfoder, hvortil da ofte gaves Miekager, Grutning eller Klid. Paa enkelte Steder har man ogsaa i selve Marken givet en Tilgift af Miekager eller Klid enten samtidig med Vandingen eller i Truge, der henses i Tøjreflaget. At Kvægets Huld under saa trykkende Forhold ikke er godt er indlysende; længe bevaredes det nogenlunde, idet den knappe Fodring mere bevirkede Afslag i Mælken end Forringelse af Huldet, men tilsidst tabte ogsaa dette sig, og hvis Efteraaret ikke bliver særdeles gunstigt, vil Kvæget komme paa Stald i daarlig Stand, og Følgen deraf vil da vise sig i et simpelt Vinterudbytte af Mælk. Men heldigvis tegner det i Øjeblikket til en ret god Efteraarsgræsning, takket være den blødende Regn, der er falden i de fleste Egne; langt bedre end man skulde ventet grønnes de gulnede Græsmarker igjen, og selv den unge Kløver, der var kommet kraftig frem i Foraaaret, men senere ligesom henvisnet, saa Stubbene ved Mejeriingen ofte syntes helt blottede derfor, spirer nu kraftig frem. Dog er den i Reglen tynd og vel ogsaa fine Steder helt gaaet bort, og en Eftersaaning har derfor allerede fundet eller vil finde Sted i stort Omfang. Ligeledes er der mange Steder i Stubjorden faaet Spergel, Stubroer eller andet til at bøde paa Efteraarsgræsningen; naar Udsæden af Stubroer ikke er større end Tilfældet synes at være, skjøndt den usædvanlig tidlige Høst maatte synes særlig at have opfordret dertil, saa ligger Grunden vist nærmest deri, at der hos den danske Landmand er Tvivl om Stubroens Henfigtsmæssighed for vore Forhold, thi man mindes godt, at selv de efter den tidlige Høst 1859 saaede Stubroer ikke opnaaede nogen synnerlig Størrelse, men væsentlig kun gav Top, og naar de ikke givte andet, da er der anden Udsæd, der vil være fuldt saa tjenlig i samme Øjemed.

At Mejeriudbyttet under disse Foderforhold, især naar hertil kommer at Mælken kun daarlig har kunnet holde sig, har været meget simpelt, er naturligt; de høje Smør- og Ostepreiser ville vel bøde noget herpaa og navnlig gjøre Landmændene

mindre tilbøjelige til at spare paa Kraftfoder i den kommende Vinter, men det bliver dog Mejeriudbyttet, der vil foranledige den største Underbalance i Landmandens Regnskab for det indværende Aar. Paa Studegaardene gjælder det samme for Studenes Vedkommende; de unge ere ikke voxede, de ældre ikke blevne fede, saa Landmanden vilde være glad ved at kunne sælge dem uden andet Tab end det, ingen Indtægt at have for sine Græsmarker i Sommer.

Landmandens Tanke beskæftiger sig naturligvis meget med den Fodermængde, hvormed han kan gaa Vinteren imøde. Man kan forudsætte, at den yderste Sparommelighed vil blive viist overalt, og af al Slags Hjælpefoder: Oliefager, Palmenødfager, Klid, Malt o. s. v. er overalt opkjøbt langt mere end almindelig. I Hedeegnene er der bjerget en Masse Lyng til Vinterfoder, i enkelte Sogne endog 6—800 Læs, men Lyngen er desværre ikke saa frisk og god, som den plejer at være. Det er navnlig paa Høet og Baarfædshalmen, at det vil storte, og et Spørgsmaal af stor Betydning er det derfor, hvorvidt Halmen kan ventes at være mere drøj end i et vaadt Aar, hvorfor vi ogsaa fra flere Sider have modtaget dette Spørgsmaal og paa andet Sted i dette Hefte ment at maatte besvare det bekræftende.

Hvor trangt det derfor end seer ud, mældes dog i næsten alle Beretningerne, med Undtagelse af den fra de magreste Egne i Jylland, at man venter at kunne overfodre Besætningerne uden at formindste disse, saaledes som man tidligere frygtede for. At denne Formodning blandt Landmændene er den almindelige viser sig ogsaa ved at Kvægpriserne i den senere Tid atter ere stegne.

Hvor man itide begyndte at behandle Brakmarkerne i Foraaret, have de for saavidt været lette at behandle, at denne tørre Sommer har lettet Kvikroddernes Udryddelse; men derimod har kun lidt af Frøkrudet kunnet spire, og man maa derfor frygte for, at det senere vil vise sig i stor Mængde i Vinterfædsmarkerne. Mange Brakmarker have imidlertid seet

meget simple ud i Sommer, fordi Vedkommende have opsat Bearbejdningen i Haab om at der skulde komme Regn, men derved er den rette Tid ofte forløben. Halvbrakken har paa mange Forder saa at sige været et uoverkommeligt Arbejde; mange Steder laa den endnu urørt i Slutningen af August, og hvor man har faaet den brækket om, ligger Grønsværen som visnet Hø uden at ville raadne af Mangel paa Fugtighed.

Sverig.

Hvad der ovenfor er sagt om Høsten i Danmark gjælder ogsaa i det væsentlige for Skaanes Vedkommende, thi Vejrforholdene have omtrent været de samme. Høsten endtes omtrent d. 20de August og var kortvarig og let. Meget sjældent sees Stafke; Kvantiteten er altsaa ringe, men Sæden er vægtig og Halmen ogsaa af fortrinlig Godhed. Vintersæden er god, undertiden fortrinlig, paa drainet og dybbearbejdet Jord; paa fast, seig Lerjord og paa løs Sand er den derimod temmelig simpel. Baarsæden har selvfølgelig været flettest, paa lette og sandede Forder ofte saa flet, at kun lidt mere end Udsæden er bleven høstet. Rodfrugtmarkerne ere næsten overalt mislykkede, og af Kartoflerne venter man sig ogsaa kun et tarveligt Udbytte. Græsmarkerne synes en Tid at have holdt sig bedre end her i Danmark, men bleve sluttelig nderst flette, indtil Vejrforandringen i Slutningen af August har kaldet nyt Liv i dem. I de Egne af det midterste Sverig, hvor Græsmarkerne ere Hovedsagen, er Tilstanden meget ussel; derimod skal Udbyttet, baade hvad Korn og Græs angaaer, i det nordlige Sverig være meget godt.

Norge.

Paa Grund af den tidlige Vaar og den varme og drivende Sommer er Kornhøsten indtraadt tidligere end sædvanlig, og den er allerede nu i de første Dage af September for en væsentlig Del tilendebragt. Vejrtilstanden har i Sommerens Løb været meget forskjelligt for de forskjellige Dele af Landet, og Aarsudbyttet er derfor blevet meget ulige. I hele den vest-

lige og nordlige Del, ligesom Bøden til Nordland, fik man hyppigt Regn og som Følge heraf er saavel Hø- som Korn-udbøtten blevet meget tilfredsstillende her, ligesom Rodfrugterne love en rig Avling. I den sydlige Del har man ikke været saa heldig; Bøden var meget gunstig, men da den ligesom hos os efterfulgtes af en usædvanlig tør og varm Sommer, blev Høudbøtten lidet, saa det i Kvantitet kun kan anslaaes til en Del under et Middelaar, medens Kvaliteten derimod blev særdeles tilfredsstillende. Agrene bleve meget fordrevne af den stærke Barme, og man kan neppe i denne Del af Landet regne paa at faae et Middeldudbøtte af Korn, ligesom ogsaa Halmen er ganske usædvanlig kort. Det var navnlig Bøden, som led under Tøken; Vinterbøden stod bedre imod og gav et langt bedre Udbytte, end man skulde have ventet. Kartoflerne, der stode særdeles lovende i den første Del af Sommeren, led senere meget af Tøken og ville neppe give Middeldudbøtte; efter i den sidste Halvdel af August at have faaet Regn begynde de ligesom her at sætte nye Knolde. Hele Norge har i usædvanlig Grad været staaet for Frost, og man nærer Haab om, at faae fuldmodent Korn paa Steder, hvor saadant ellers ikke er almindeligt. I det Østnordlige vil den knappe Foderhøst rimeligvis bevirke adskillig Formindskelse af Kreaturbeføtningen, omendstjøndt man i mere end almindelig Udstrækning har indsamlet Løv og andre Fodersurrogater.

Storbritanien.

Vejrforholdene have her i deres Hovedtræk været de samme som i Danmark, kun Vestkysten og tildels det sydlige har havt noget mere Regn. Høsten er bjerget i særdeles god Tilstand men neppe saa givtig, som mange Handelsberetninger mælde. Hveden er afgjort den bedste, og om den end blev noget tyndere, end den ved Foraarets Komme tegnede til, giver den dog en særdeles god Høst, og har udmærket smukke Ar, der dog ifølge de sidste Beretninger om Udtærningen ikke synes at give saa meget som ventet. Ogsaa Erterne og tildels Vinterbønnerne

have givet ret godt, omtrent en Middelhøst, men hermed er ogsaa alt det Gode udtømt, der kan siges om Udbyttet af Aaret 1868 for Storbritanniens Vedkommende. Byggen og Havren er meget slet, langt under en Middelhøst; de i Foraaret saaede Bønner ere tildels mislykkede; Kartoflerne, der efter Toppen at domme tegnede godt, lide af samme Ulempe som her i Landet, idet de spire paany; enkelte Landmænd have derfor taget dem op, men efter faa Dages Forløb udbredte Forraadnelse sig i Bunkerne, og det tilraades derfor i de engelske Tidsstrifter at lade dem blive i Jorden, for dog om muligt gjennem de sidst dannede Knolde at høste en holdbar Afgrøde. Rodfrugtmarkerne ere yderst flette, mange Steder ganske nøgne, idet Jordlopperne bortaad de faa Turnips, da der endelig kom faa megen Regn, at de kunde spire. Græsgangene have været yderst flette hele Sommeren, undtagen i det vestlige og tildels i Dalene i Højlandene. Ved den sidste Tids Regn ere de grønnes godt i det sydlige, men i det midterste England og i de rige østlige Egne er det endnu tarveligt. Fodermængden til Vinteren er naturligvis ringe og af faa meget mindre Betydning, som det netop er Rodfrugterne, der især mangle; kun disse sætte Engländerne i Stand til at fede med Fordel, derfor vil der ogsaa kun blive fedet lidt i den kommende Vinter, idet man vil indstrænke sig til at overfodre Kvæget med Halm og Oliefager, for at det i Righed med vore „Staldstude“ kan være tjenligt til at græsfedes ved Foraarets Komme. Det er altsaa den gode Hvedehøst, der skal opveje det andet, men den kan umuligt gjøre et iøvrigt slet Aar til et godt Aar, og Priserne ville sikkert holde sig høje, naar det mindes, at Hvedeudbyttet iaar paa Grund af den tidlige Høst skal række ud over 13—14 Maaneder, og at Engländerne, som de sige, ualmindelig stærkt have „drænet“ Europas Kornmarkeder i det forløbne Aar; de have saaledes indført over 12 Millioner Centner Hvede fra Rusland og 4 Mill. fra Amerika i det forløbne Aar, medens de i 1864 ikke indførte 4 Mill. fra det førstnævnte og kun noget over $\frac{1}{2}$ Mill. fra det sidstnævnte Land.

Preusen.

Høstuddbyttet har været meget forskjelligt ikke blot mellem de enkelte Regjeringskredse men ogsaa indenfor hver af disse Grændser, efter som den sparsomme Regn, der som oftest har været Tordenregn, er falden paa en gunstig Tid eller ikke. Kun i Provindsen Gumbinnen, der ifjor havde Misvæxt, og i Vinter har kæmpet med Hungerød, er Høsten iaar atter meget flet, og det saavel for Vintersædens som for Vaarsædens Bedkommende. I det øvrige Preusen er Høsten, om ikke rig, saa dog nogenlunde god; Vintersæden navnlig Hveden er overalt bedst, og en Del over en Middelhøst; Rugen, om end mindre god, har dog givet en rigelig Middelhøst. Derimod er Byggen en Del under en Middelhøst og Havren endog meget derunder; det er navnlig i Provindserne Posen, Frankfurt, Münster, Minden, Püneburg, Wiesbaden og Holsten, at Vaarsæden er saa flet. Kartoflerne tegne endnu ret godt, men Knoldene ere smaa, og medens man paa den ene Side ønsker Regn for at fremme deres Væxt, er man paa den anden Side bange for at Regnen vil fremme Spiringen af de nye Knolde i for høj Grad.

Østerrig.

I de vigtigste kornproducerende Dele af Østerrig stiller Høstuddbyttet sig saaledes, at det i Schlesien har været ret godt med Undtagelse af Rugen, der led en Del i Vinter; i Kärnthén og Krain er det derimod kun middelmaadigt, da store Sne-masser i Vinter svækkede Vintersæden, og Tørken i Sommer end yderligere har skadet saavel denne som Vaarsæden; ogsaa i Galizien er Høstuddbyttet kun middelmaadigt, og for Kartoflernes og Koernes Bedkommende vil det endog blive simpelt. I Ungarn stod Vintersæden meget godt indtil Begyndelsen af Juni, men hyppig Regn i mange Egne i Sommerens Løb har kastet Hveden i Leje og derved skadet den, ligesom den ogsaa sine Steder har lidt en Del af Brand; dog synes dens Udbytte at være noget over en Middelhøst, hvilket ogsaa fremgaaer af føl-

gende Bekjendtgjørelse fra det ungarſke Handelsministerium, der angiver Udbnyttet at være for

Vinterſæd			Baarsæd		
i 2	Komitater	meget godt	i 2	Komitater	meget godt
13	—	godt	6	—	godt
12	—	ret godt	11	—	ret godt
11	—	Middel-	15	—	Middel-
2	—	ringe	4	—	ringe
3	—	flet	5	—	flet

Damptærſtemaſtinerne ere i fuld Virksomhed, og flere Godſjer ere allerede færdige med at udtærſte Sæden. Endnu er Kornudførfſen dog kun temmelig ringe, men man venter, at den vil blive betydelig større henad Efteraaret, ſkjøndt den ikke menes at naae det Omfang, ſom man tidligere i Sommer ventede.

Frankrig.

Ogsaa Høſten i Frankrig ſynes at være overvurderet i Handelsberetningerne, om den end er ikke lidet bedre end i de ſidſte meget ugunſtige Aar. Bedſt er Høſten i det nordlige og øſtlige, de vigtigſte korndyrkende Provindſer og Hvedehøſten naaer i Gjennemſnit her op over en Middelhøſt; dette er ogsaa enkeltvis Tilfældet i det ſydlig og veſtlig, men i Reglen er den lidt under. Havren er daarlig i hele Frankrig, og Erterne og Rodfrugterne have ogsaa lidt meget ved den lange vedholdende Tørſe, der kun af og til er bleven afbrudt af en Tordenregn, ſom dog ſjældent har givet nogen gjennemblødende Regnmængde. Græsmarkerne ere nderſt ſimple, en ſtor Mængde af Engene ligesaa, og en 2den Slet, ſom Franſkmændene ellers altid gjøre Regning paa, vil kun undtagelſesviſ faaes iaar. Fodermængden til Winterholdet vil følgelig ogsaa her blive ringe, Befætningerne indſkrænkes, og Kvægpriferne ere meget lave. Vinhøſten er overordentlig løvende iaar, men i den ſidſte Tid er fra flere Vinegne mældt om en ny Sygdom, der ikke ſom den gamle ſkyldes en Snylteſvamp, men derimod menes at være

foranlediget ved et Insekt, der i meget kort Tid fuldstændig kan ødelægge et stort Antal Vinstokke; det er navnlig i Vinhaverne langs Rhone's Bredder, at denne pludselige Bortdøen af Vinstokkene har viist sig, og en stor Uengstelse for Sygdommens Omfiggriben har betaget Beboerne. En Komission er sendt dertil, og den mener som sagt, at et Insekt er Skyld i Ødelæggelsen, men endnu ere dens Undersøgelser kun naaet til de første forberedende Skridt.

Sluttelig skulle vi efter »Agricultural Gazette« meddele, hvornaar Høsttiden almindelig falder i de vigtigste korndyrkende Lande, og hvorledes Udbøttet i korte Hovedtræk har været i indværende Aar i de ikke ovenfor særlig omtalte Lande.

I December og Januar gaaer Høsten for sig i Australien; den var iaar tildels mislykket.

I Slutningen af April bjergedes i Ægypten en udmærket Afgrøde.

I Maj begynder Høsten i Spanien, Algier og de sydlige nordamerikanske Fristater. I det førstnævnte Land er flere Steder Misvæxt og overalt en meget simpel Høst med Undertagelse af Andalusien; i det næste har Høsten været ret god, i hvert Fald langt bedre end sidste Aar; og i de sidste er der bjerget en god Hvedehøst.

I Juni fortsættes Høsten i Nordamerika. Kalifornien, Alabama, Tennessee og Indiana have haft en god Høst; i Texas har Kusten ødelagt megen Hvede.

I Juli gaaer Høsten for sig i det sydlige Frankrig, Italien, Sydtyskland, Ungarn, Donaufyrsterdømmerne, Sydrusland (en ret god Høst), Tyrkiet, Lille Asien og de nordvestlige Stater i Amerika.

I August og September endelig falder Høsten i Storbritanien, Nordfrankrig, Nordtyskland, Skandinavien, Nordrusland og i Landene omkring det asyiske Hav.

Korn- og Produktmarkedet i Juli 1868.

Middelpriiser i Kjøbenhavn.

	3bie	10be	17be	24be	31te
Hvede 128 \mathcal{H} 's pr. \mathcal{L} d.	12 68	12 12	11 88	12 40	12 24
Rug 119 \mathcal{H} 's - -	8 68	8 52	8 8	8 "	7 52
Byg 2rd. 112 \mathcal{H} 's - -	7 72	7 68	8 12	8 12	7 84
— 6rd. 104 \mathcal{H} 's - -	" "	7 64	7 64	7 48	7 48
Havre 84 \mathcal{H} 's - -	5 72	5 72	5 56	5 60	5 60
Ørter, alm. gule - -	8 72	8 72	8 72	8 72	8 72
Biffer - -	8 48	8 24	8 24	8 24	" "
Hørfros - -	10 "	10 "	10 "	10 "	10 "
Kommen - -	24 48	24 48	" "	" "	" "
Raps - -	11 24	11 24	10 48	10 36	10 36
Rybs - -	10 72	10 72	10 12	10 12	10 12
Malt - -	8 40	8 44	8 52	8 52	8 52
Hødemel, Flor=. pr. $\mathcal{L}\mathcal{H}$	1 33	1 32	1 29	1 26	1 24
Byggryn pr. \mathcal{L} d.	10 68	10 68	10 68	11 "	11 24
Kartofler - -	" "	" "	" "	" "	" "
Bedste Stude pr. $\mathcal{L}\mathcal{H}$ Kjødv.	4 "	4 "	3 80	3 80	3 80
Ringere do. - -	3 16	3 16	3 16	3 16	3 16
Unge, fede Køer - -	3 16	3 16	3 "	3 "	3 "
Tyre - -	2 80	2 80	2 64	2 32	2 32
Gode, fede Kalve - -	3 16	3 16	2 80	2 64	2 64
Flæsk, ferst, prima til Udførsel . . . pr. $\mathcal{L}\mathcal{H}$	3 64	3 56	" "	3 72	3 64
Smør, Herregaards=. pr. \mathcal{L} d.	101 "	100 "	102 "	102 "	110 "
— Bønder=. - -	84 "	84 "	84 "	84 "	89 "
Øg pr. Snes	" 34	" 36	" 34	" 35	" 37
Rugbrød pr. 8 \mathcal{H}	" 29	" 29	" 29	" 29	" 29
Uld, jydsk pr. \mathcal{H}	" 51	" 51	" 51	" "	" "
— sjællandsk Nr. 1. - -	" "	" "	" "	" "	" "
Stind, spilede Kalve=. pr. Deger	15 24	15 24	15 24	15 24	14 84
— Uld=. pr. \mathcal{H}	" "	" "	" "	" "	" 46
Huder, saltede Ko= u. S. og S. pr. $\mathcal{L}\mathcal{H}$	2 52	2 60	2 60	2 60	2 52
— Heste=. pr. Stk.	5 48	5 48	5 48	5 48	5 48
Talg, smeltet pr. $\mathcal{L}\mathcal{H}$	3 "	3 "	3 "	3 "	3 "
Rapskager pr. 100 \mathcal{H}	3 32	3 32	3 48	3 48	3 48
Lintager - -	3 88	3 88	4 "	4 "	4 "
Klib pr. $\mathcal{L}\mathcal{H}$	" 42	" 44	" 45	" 45	" 44
Halm Hvede=. - -	" 11	" 12	" 12	" 12	" 16
— Rug=. - -	" 17	" 19	" 18	" 18	" 19
— Byg=. - -	" 16	" 17	" 16	" 17	" 20
— Havre=. - -	" 13	" 15	" 15	" 15	" 17
Hø - -	" 23	" 23	" 23	" 25	" 29
	pr. 100 \mathcal{H}				pr. \mathcal{L} d.
Peru Guano 6 \mathcal{R} " β					Portland Cement. 5 \mathcal{R} 72 β
Fosfo do. 5 - 72 -					Frandsen og Meyers
Sur fosforfur Kalk. 3 - 32 -					Cement. 3 - 64
Benmel. 3 - 48 -					
Gibs. 1 - 32 -					

Korn- og Produktmarkedet i August 1868.

Middelpriser i Kjøbenhavn.

	7de		14de		21de		28de	
	Rd	β	Rd	β	Rd	β	Rd	β
Hvede 129 \mathcal{L} 's pr. Td.	10	84	11	8	10	56	10	48
Rug 126 \mathcal{L} 's ny -	8	64	8	56	8	40	7	88
Byg 2rd. 112 \mathcal{L} 's -	7	56	7	38	7	48	7	72
— 6rd. 104 \mathcal{L} 's -	7	48	7	48	7	48	7	72
Havre 85 \mathcal{L} 's -	5	28	5	36	5	48	5	72
Erter, alm. gule -	8	72	9	12	8	48	9	„
Biffer -	10	„	10	„	10	„	10	„
Hørfrø -	10	„	10	„	10	36	10	36
Kommen -	15	48	15	48	15	48	15	48
Raps -	10	36	10	72	11	24	11	24
Rybs -	10	12	10	72	11	„	11	„
Malt -	8	52	8	52	8	52	8	64
Hvedemel, Flor= pr. \mathcal{L}	1	16	1	17	1	16	1	12
Byggryn pr. Td.	11	24	11	36	11	24	11	24
Kartofler -	„	„	3	„	„	„	3	16
Bedste Stude pr. \mathcal{L} Kjødd.	3	48	3	48	3	48	3	48
Ringere do. -	3	16	3	16	3	16	3	16
Unge, fede Køer -	3	„	3	„	2	80	2	80
Tyre -	2	32	2	32	2	32	2	32
Gode, fede Kalve -	2	64	2	64	2	64	2	64
Glæst, ferst, prima til Udførsel pr. \mathcal{L}	3	64	3	72	3	64	3	72
Smør, Herregaards= pr. Td.	117	„	117	„	117	„	118	„
— Bønder= -	95	„	95	„	95	„	98	„
Æg pr. Snes	„	39	„	38	„	32	„	32
Rugbrød pr. 8 \mathcal{L}	„	29	„	29	„	29	„	27
Uld, jydsk pr. \mathcal{L}	„	„	„	„	„	„	„	„
— sjællandsk Nr. 1 -	„	„	„	„	„	60	„	60
Skind, spilede Kalve= pr. Deger	14	84	14	84	14	8	14	8
— Uld= pr. \mathcal{L}	„	46	„	46	„	46	„	46
Huder, saltede Kø= u. H. og H. pr. \mathcal{L}	2	52	2	52	2	44	2	44
— Heste= pr. Stk.	5	48	5	48	5	48	5	48
Talg, smeltet pr. \mathcal{L}	3	„	3	„	3	„	3	„
Rapsfager pr. 100 \mathcal{L}	3	48	3	48	3	48	3	48
Vinfager -	4	„	4	„	4	48	4	48
Klid pr. \mathcal{L}	„	44	„	44	„	42	„	41
Halm Hvede= -	„	15	„	20	„	20	„	21
— Rug= -	„	25	„	26	„	25	„	25
— Byg= -	„	23	„	24	„	22	„	25
— Havre -	„	20	„	21	„	21	„	21
Hø -	„	34	„	34	„	32	„	29

Peru Guano pr. 100 \mathcal{L}	6	Rd	„	β	Portland Cement 5	Rd	72	β
Fosfo do. 5	—	72	—	—	Frandsen og Meyers			
Gur fosforfur Kalk 3	—	32	—	—	Cement 3	—	64	—
Benmel 3	—	48	—	—				
Gibs 1	—	32	—	—				

Vejrforholdene

i Juli Maaned 1868 paa Landhusholdningselskabets Stationer.

	Middelvarme (C°).	Varmeste Dag.		Koldeste Dag.		Luftens Middel= tryk.	Regnhøide i Linier.	Regnbøgenes Antal.	Luftens Middel= fugtighedsgrad R., 2 i pct.
		Dag.	Varme.	Dag.	Varme.				
Smidstrup (Hjørring), ved Forstander Vi- borg	18,51	14de & 17de	24,60	6te	13,00	—	3,90	3	57
Larm (Varde), ved Lærer Rasmussen .	18,12	17de	24,27	7de	12,87	—	10,88	5	57
Viborg, ved Distrikts- læge Berg	18,97	13de	24,67	6te	13,80	—	11,69	4	50
Silkeborg, ved Di- striktslæge Fibiger .	18,11	15de	23,90	7de	12,86	—	12,32	7	56
Eftelund (Skodborg- hus), ved Læge Bay	18,59	17de	24,63	7de	12,47	—	12,37	6	51
Gjerlev (Randers), ved Lærer Frederiksen .	18,00	16de	23,60	6te	12,67	—	11,90	6	53
Daugaard (Vejlse), ved Landinspektør Lind- hardt	18,46	17de	23,70	7de	13,30	27" 11,03	15,08	7	52
Majbølgaard (Søn- derborg), ved Pro- prietær Jesen . . .	18,79	12te	23,70	5te	10,73	—	10,85	9	62
Kyslinge (Odense), ved Lærer M. Jørgensen	18,47	17de	23,57	5te	11,77	—	9,23	9	63
Hindholm (Næstved), ved Nølsbestyrer Hansen	18,56	18de	24,13	5te	13,47	—	13,17	10	56
Landbohøjskolen (Kjø- benhavn), ved Næf- stent Greve	18,85	17de	23,73	24de	14,63	28" 1,36	3,61	11	54
Næsgaard (Stubbe- høbing), ved Over- lærer Lacoppidan .	18,07	18de	23,67	5te	13,67	28" 1,15	22,19	10	70
Sct. Nicolai (Born- holm) ved Lærer Claußen	18,06	18de	22,87	1fte	14,53	—	12,99	10	59

Spør varm end Maj og tildels Juni Maaned var iaar, har dog Juli Maaned ej blot absolut men ogsaa forholdsvis været endnu varmere, thi medens hine Maaneders Varme iaar oversteg hvad den som Middeltal af de sidste 7 Aar har været paa Selskabets Stationer med henholdsvis 3,12° og 1,56°, har Juli Maaned iaar oversteget de 7 foregaaende Aars Sagttagelser for samme Maaned med 3,23°, idet dens Varme som Mid-
deltal af alle Stationerne iaar har været 18,43° C. — Det er navnlig det 3die, 4de og tildels 5te Femdøgn, der have været saa usædvanlig

varme, og d. 23de naaede Barmen paa Landbohøjskolen endog op til 29,0° C. i Styggen.

Ogsaa med Hensyn til Regnmængden ligner Maanedene sine 2 For-gjængere, men har dog forsaavidt været gunstigere, at medens Regnmængden i disse ikke naaede op til $\frac{1}{3}$ af den almindelige for disse Maaneder, har den i Juli nærmet sig til Halvdelen, nemlig som Gjennemsnit af alle 26 Stationer 12,64 Linier, medens den som Gjennemsnit af 44 Aars Jagt-tagelser for Kjøbenhavn er 27,40 Linier; denne Regnmængde i Juli iaar har været nogenlunde ligelig fordelt mellem Verne og Halsøen, nemlig 13,20 Linier paa hine og 12,08 Linier paa denne; men medens Verne i Gjennemsnit have haft 10 Regndage, har Halsøen kun haft 5. En saa ringe Regnmængde i Juli finde vi ikke saa Steder i de mangeaarige Optegnelser fra Botanisk Have, og naar Juli Maanedes Tørre desuagtet iaar har været saa overordentlig trykkende for al Plantevæxt, saa skyldes det væsentlig de 2 foregaaende Maanedes yderst ringe Regnmængde. — Da Høsten nu er endt de fleste Steder, og Kornets Væxt altsaa væsentlig affluttet i disse 3 regnfattige Maaneder, Maj, Juni og Juli, skulle vi her anføre den samlede Regnmængde, som hver Station har faaet i Løbet af disse 3 Maaneder:

Halsøen:		Verne:	
Smidstrup . . .	35,15 Linier.	Majbølgaard	25,02 Linier.
Larm	23,93 —	Kyslinge	18,36 —
Biborg	31,50 —	Ørnslund	24,25 —
Silleborg	31,68 —	Bullehave Mølle	25,32 —
Nørresnede	34,28 —	Taarborg	17,77 —
Rødbæk	40,68 —	Hindholm	18,63 —
Grønbæk	36,61 —	Landbohøjskolen	8,10 —
Kalbysgaard	30,62 —	Emorum	10,89 —
Kraghslund	25,09 —	Store Hareftov	13,13 —
Effelund	27,41 —	Lille Kjøbelevgaard	29,71 —
Gjerlev	26,99 —	Næsgaard	32,84 —
Daugaard	25,68 —	Bornholm	25,91 —

∑ Gjennemsnit 30,80 Linier.

∑ Gjennemsnit . 20,83 Linier.

Halsøen har altsaa i de forløbne 3 Sommermaaneder faaet over $\frac{1}{3}$ mere Regn end Verne, og paa disse er det navnlig Kjøbenhavn og Egnen deromkring, der har faaet yderst lidt Regn.

∑ Gjennemsnit af alle Stationerne har Regnmængden i de 3 Maaneder kun været 25,51 Linier, medens den for Kjøbenhavn plejer at være 70,40 Linier. — Det er den tørreste Sommer, hvorom der her i Landet findes Optegnelser i dette Aarhundrede; derimod findes blandt Optegnelserne for Kjøbenhavn fra forrige Aarhundrede en tørrere Sommer, nemlig 1783, da Regnmængden i de samme 3 Maaneder kun var 19,52 Linier; som det sees har dog Regnmængden for Kjøbenhavn og dens Omegn endog været meget mindre end i hin tørre Sommer. Selv den for sin Tørre bekjendte Sommer 1826 bragte mere Regn end iaar, nemlig i Maj

3,23, i Juni 9,86 og i Juli 18,13, tilsammen 31,22 Linier. — Det er navnlig den Omstændighed, at den stærke Tørke begyndte saa tidlig om Sommeren baade 1826 og iaar, der har gjort den saa følelig for Vegetationen, thi Sommeren 1834 var omtrent ligesaa tør som 1826, idet den kun bragte 31,37 Linier; men den stærke Tørke indtraf da først i Juli; — Maj havde nemlig 17,44 Linier, Juni 12,68 og Juli derimod kun 1,25 Linier Regn.

August 1868.

	Middelvarme (°C).	Varmeste Dag.		Kuldeste Dag.		Luftens Middel- tryk.	Regnhøjde i Linier.	Regnbagens Antal.	Luftens Middel- fugtighedsgrad Sl. 2 i pCt.
		Dag.	Varme.	Dag.	Varme.				
Smidstrup . . .	18,36	17de	25,33	29de	12,00	—	30,82	12	58
Larm	18,08	17de	26,73	28de	11,93	—	34,54	11	63
Biborg	18,25	17de	25,27	28de	12,00	—	21,21	8	53
Silkeborg	18,06	17de	26,75	28de	11,88	—	27,43	14	57
Effelund	18,42	18de	26,30	28de	12,90	—	33,90	12	60
Gjerlev	18,10	17de	25,33	28de	12,73	—	26,13	11	56
Daugaard	18,04	17de	26,53	29de	11,03	—	38,03	14	63
Majbølgaard . . .	18,87	17de	24,40	25de	12,23	—	20,67	12	63
Ryslinge	18,63	17de	25,83	29de	11,63	—	27,50	15	68
Hindholm	18,79	17de	26,60	29de	12,00	—	32,42	14	62
Landbohøjskolen	18,74	18de	24,90	31te	13,07	—	27,43	14	61
Ræsgaard	18,11	16de	22,80	28de	12,00	—	22,78	13	75
St. Nicolai	19,77	19de	25,93	29de	14,80	—	25,88	11	52

Regnhøjde i Skovegne:

a) Silkeborg-Frysenborg:	b) Frederiksdal ved Fursøen:
Nørrefnede 24,02 Linier.	Smørum 27,45 Linier.
Guldborhoved 28,51 —	St. Hareklov 16,86 —
Rødbæk 34,58 —	Humletofte 16,50 —
Grønbæk 33,55 —	
Kalbysgaard 25,33 —	
Kraghslund 31,28 —	

Regnhøjden ved Drnslund paa Samsø har været 27,37 Linier.

do.	„	Taarnborg ved Korsør	26,49	—
do.	„	Bufftehøve Mølle	23,62	—
do.	„	Lille Rjøbelevgaard	28,08	—

De foregaaende Maaneders stærke Varme vedblev ind i August; for hvert Femdøgn steg Varmen højere og naaede i det 4de Femdøgn endog op til en gennemsnitlig Middelvarme af 24—25° C.; men da fste pludselig et Omflag, idet Vinden, der i nogen Tid havde holdt sig østlig, d. 21de—23de gik sønden om og holdt sig nu næsten stadig sydvestlig Maa-

neden ud. Samtidig sank Varmen, saa det sidste Fembøgn endog blev over 10° koldere end det 4de; men uagtet dette Fald i Varmen, har August dog været Sommerens varmeste Maaaned, og det saavel naar den ligefrem sammenlignes med de foregaaende Maaaneder, som naar hver af Maaanederne sammenlignes med deres Middelværme efter de 7 foregaaende Aars Sagttagelser paa Selstæbets Stationer; thi medens Maj, Juni og Juli iaar henholdsvis have oversteget deres Maaanedes Middelværme med $3,12^{\circ}$, $1,56^{\circ}$ og $3,23^{\circ}$, har August iaar været $3,63^{\circ}$ varmere end Gjennemsnittet af August for de 7 sidste Aar; og medens den højeste Varmegrad, der i Juli blev iagttaget paa Landbohøjskolen, var $29,0^{\circ}$, naaede den d. 18de August op til $29,4^{\circ}$. — I Gjennemsnit af alle Stationerne har Middelværmen været $18,48^{\circ}$ C. i August Maaaned.

Derimod stiller August sig fra de nærmest foregaaende Maaaneder ved at have bragt omtrent lige saa megen Regn som den plejer, nemlig i Gjennemsnit af alle 26 Stationer 27,4 Linier, medens den for Kjøbenhavn plejer at være 29,5 L.; denne Regnmængde har været nogenlunde ligelig fordelt, og Sjællands 13 Stationer have i Gjennemsnit faaet 29,9 Linier og Værnes 13 Stationer 24,8 L. Det er navnlig Slutningen af Maaaneden efter den omtalte Vinddrejning d. 21de—23de, der har bragt temmelig stadig Regn, og Begyndelsen af Maaaneden maa kaldes tør, om der end paa enkelte Stationer faldt meget stærke Tordenbyger. Af stor Regnmængde paa enkelte Dage kan nævnes d. 24de paa Smidstrup med 14,1 Linier, d. 22de i Silkeborg med 7,2 L., d. 22de i Gjerlev med 12,7 L., d. 8de paa Daugaard med 9,6 L., den 21de paa Hindholm med 7,4 og d. 28de med 7,9 L. og d. 29de i Sct. Nikolai med 7,9 L.

Landbrugsmøderne i Leicester og Aberdeen,

(Juli 1868).

Mødet i Leicester. Mødets Forberedelse. Bestillingsmændene. Udstillingspladsens Indretning. Omfanget af de forberedende Arbejder; Omkostningerne derved; disses Dækning. Besøgenes Antal. Dyrskuet. Betalingen for de udfillede Dyr. Sikring for at de anmeldte Dyr møde. Foderleverance. Middele mod falsk Angivelse. Kun rene Racer. Ej For-
dring om Selvtillæg. Betingelser for Dyrenes Udfilling. Ikke „Fedt-
kvæg“, dog for fedt Den Betydning Udfillingen tillægger mindre ud-
bredte Racer. Ej stor Forskel paa Præmierne. Fremgangsmaaden ved
Bedømmelsen. — Produktudstillingen meget lille. Redskabsudstillin-
gen. Særlig Afdeling for arbejdende Maskiner. 100 Lokomotiver. Intet
Redskab maa drives med Hestkraft. Redskabsprøverne. 5aarigt
Skifte. Opposition imod Præmieringsystemet; — Grunde for og imod.
Plovprøverne; disses Ordning. Dampplovprøverne. Resultaterne. — Mø-
det i Aberdeen. Dyrskuet; stor Betydning. Afvigelse i Ordning fra
de engelske Møder. Klasse for „Fedtkvæg“. Redskabsudstillingen.
Svingplov og Hjulplov; Bredsaanings- og Radsaaningsmaskiner. Ejen-
dommeligt Præmieringsystem.

Paa det Udviklingsstrin, hvorpaa det danske Agerbrug for Tiden
befinder sig, er England utvivlsomt det lærerigste Land for os, thi de
Faktorer, som et fremadskridende Agerbrug i Danmark i denne
Tidsperiode maa lægge Hovedvægten paa, nemlig bedre Husdyr,
kraftigere Fodring, udvidet Rodfrugtdyrkning, rigelig Gjøds-
ning, udmærkede Maskiner og Redskaber, uden hvilke en intensiv
og fordelagtig Dyrukning af store Arealer ikke bliver mulig, —
finde vi intetsteds kraftigere udviklede end i England.

den vil komme, da det danske Agerbrug maa bryde sine egne Baner, da Agerbruget paa Sletlandet uden Bjergværksdrift, uden store Fabriker, uden rige Kolonier, hvor Overfluddet af Befolkningen naturligt søger hen, at Tiden maa komme, da dette Agerbrug maa skabe sig selv en Industri, maa afsætte sine Produkter i en mere forædlet Form, maa af en Del af Jorden tage værdifuldere Afgrøder end nu er Tilfældet, — dette er baade sandsynligt og ønskeligt; thi kun da kan den voksende Befolkning finde sit Erhverv inden Fædrelandets Grændser; — men, som sagt, endnu rettes ved Ønsket om Fremstridt Tanken mod Storbritanien og det med Rette.

Det var derfor med megen Glæde, at jeg modtog det kgl. Landhusholdningssekselskabs Tilbud om at rejse til England for at besøge Landbrugsmøderne i Leicester og Aberdeen, thi at man der vilde finde det bedste af Englands og Skotlands fortrinlige Husdyrstammer, at man der paa en Gang vilde blive kjendt med alle de senere Aars Forbedringer i Redskabs- og Maskinafdelingen, og at man der tillige vilde have Lejlighed til at træffe de Mænd, der saavel paa det theoretiske som praktiske Omraade kunne siges at være Førerne for det engelske Agerbrug, kunde man forud være temmelig vis paa; — disse Aarsmøder af de 2 store Landbrugsekselskaber i England og Skotland ere Agerbrugets Aarsfester, og med stoffet Forventning vil neppe nogen vende tilbage fra dem. Jeg har derfor troet, det muligvis maatte interessere danske Læsere at blive kjendt med den Beretning, som jeg desangaaende har afgivet til det kgl. Landhusholdningssekselskab, og meddeler den derfor nedenfor, efter dog først at have gjort opmærksom paa, at det ifølge Rejsens Formaal navnlig maatte være Mødernes Ordning og de udstillede Redskaber og Maskiner samt de Prøver, der bleve foretagne med disse, hvorpaa jeg maatte have Opmærksomheden henvendt.

Modet i Leicester,

omtrent midt i England, var foranstaltet af det store engelske Landbrugsselskab, hvis Medlemstal er mellem 5—6000. Dette Selskab udvidede 1839 sin Virksomhed til saadanne Møders Afholdelse; det første blev holdt det nævnte Aar i Oxford; ved dette vare Præmierne ialt omtrent 9000 Rd., men kun en ringe Del, nemlig 45 Rd., 1 Guld- og 3 Sølvmedailler, faldt paa Redstaberne, hvoraf der kun var 20 Udstillere. Siden den Tid er der afholdt et Møde hvert Aar med Undtagelse af 1866, da det opgaves formedelst Kvægepesten, og i samme Tidsrum er Præmiernes Beløb efterhaanden steget til henimod 27,000 Rd., men paa den anden Side Selskabets Indtægter ved Møderne ogsaa steget fra omtrent 36,000 til 80—100,000 Rd.

Mødestederne vaxle mellem de forstjellige Byer i England, og de Byer, der mene at kunne komme i Forslag, sende da allerede 1½ Aar forud Delegerede til Landbrugsselskabet for at underhandle med dette og give Oplysning om hvilke Lokalteter og Kræfter, de kunne stille til dets Raadighed. Af Pengehjælp fra vedkommende By og Landdistrikt fordres i Reglen mindst 18,000 Rd.; men som oftest bliver der tilbudt betydelig mere, uden at dog det højeste Bud giver noget særligt Krav. Inden Valget falder mellem de foreslaaede Byer, blive de af dem, hvorom der kan være Tale, besøgte og undersøgte af en Komite, i hvilken der mindst maa være 3 Medlemmer af en tidligere Udstillingskomite. Til Modet i Leicester iaar har Byen og Landdistriktet sammenskudt omtrent 47,700 Rd. og desuden anvist og med stort Besvær planeret en Plads til Dyrskuet og Redstabsamlingen paa 38 Tdr. Land tæt ved Byen og ligeledes stillet noget over 100 Tdr. Land til Selskabets Raadighed til Prøve af Redstaber.

Den store Forstjellighed af Forberedelser og Arbejder, som et slikt Møde nødvendiggjør, har fremkaldt en Mængde Komiteer, der alle virke med temmelig stor Frihed og Selvstændighed; den ønskelige og nødvendige Samarbejden mellem dem

steer ved en dertil valgt Formand (Direktør) for selve Mødet, og det er egentlig ham og Selskabets Sekretær, hvem Hovedarbejdet kommer til at paahvile, saaledes at den sidstnævnte navnlig har Forberedelserne for Mødet, medens den førstnævnte er Hovedlederen under selve Mødet. Foruden Lokalkomiteen, der forestaaer alle Arrangement udenfor selve Udstillingspladsen tilligemed nogle af de forberedende paa denne, vælges der af Selskabet 4 »Stewards« eller Medlemmer til en Finantskomite og 3 Stewards eller Inspektører for Dyrskuet og 3 for Redstabsudstillingen, hvem det er paalagt at overholde Orden i deres Afdelinger under Redstabsprøverne og Dyrenes Fremvisning som og ellers, men som da ogsaa have Fuldmagt til at bortvise fra Pladsen ethvert Dyr eller Redskab, hvis Gjer ikke holder sig de givne Regler eller Inspektørernes Anvisninger efterrettelig. Inspektørerne ved Dyrskuet afgive senere en Rapport om dette til Selskabets Raad, hvorimod det er Dommerne og ikke Inspektørerne ved Redstaberne, der give Beretning om disse. Desuden er der en Inspektør for Dyrenes Fodring og en anden for Indretningen og Ordningen af de paa Pladsen værende Restaurationer og Beværtningslokaler. Ved Redstabsprøverne ere begge Selskabets raadgivende Ingeniører, D'Yrr. Amos og Gaston, tilstede for at hjælpe Dommerkomiteerne, hvoraf der omtrent er en for hver Redstabsklasse, der skal prøves. Dommerne vælges formelt af Selskabets Medlemmer, reelt af dets Raad (Council), hvorover der netop i denne Tid hersker en Del Uvillie blandt Medlemmerne.

Ved et Møde i Selskabet i Begyndelsen af November lægges Planen for Udstillingen næste Aar, navnlig for Præmiefordelingens Bedkommende, og den offentliggøres da strax, for at Opdrætterne og Fabrikanterne kunne forberede sig til Mødet; denne Forberedelsestid vilde naturlignovis alligevel være for kort, naar ikke Hovedprinciperne omtrent vare de samme for hvert Aar. Anmeldelsen af Dyr og Redstaber maa være indsendt til Sekretæren indtil 1ste Maj, og samtidig indbetales

den Sum, som det engang er vedtaget, at der ved Anmeldelsen maa erlægges for hvert Dyr og Redskab. I Henhold hertil slutter Sekretæren da Afford med Entreprenører om Opførelse af de nødvendige Stalde og Skure, foruden hele det øvrige Apparat af Kontorer, Plankeværker, Vandledninger, Indgange, Barrierer osv. osv., der bruges til Mødet. Det er interessant at see den Hensigtsmæssighed, Styrke og Godhed og dog store Økonomi, hvormed den hvert Aar fornøede Erfaring efterhaanden har lært dem at opføre alle disse interimistiske Foranstaltninger, og jeg skal her blot eksempelvis anføre, at man overalt finder Plankerne og Tømmeret anvendt og forbundet paa en saa findrig Maade, at kun nderst lidt af det bliver fordærvet, saa at Entreprenøren i Regelen kan realisere Materialierne ved Auktionen efter Mødet uden noget syndeligt Tab — undertiden faaer han endog hele Indkjøbsprisen dækket. For at give en Ide om Størrelsen af de her omtalte Arbejder skal jeg anføre, at omkring Udstillingspladsen iaar var der opført et omtrent 7000 Fod langt og $7\frac{1}{2}$ Fod højt Plankeværk og en Samling af Skure til Dyr og Redstaber, der med en Bredde af 18—22 Fod omtrent havde en samlet Længde af 16,000 Fod, hvoraf næsten 6000 Fod brugtes til Kvæg, Faar og Svin, og over 10,000 Fod til Redstaber og Maskiner; alle disse Skure vare dækkede med Sejldug, hvoraf der omtrent var medgaaet, da det flere Steder tillige dækkede Skurenes Sider, 580,000 Kvadratfod; desuden var der 4 dobbelte Hestestalde, hver halvandet Hundrede Fod lang og en samlet Række af enkelte Hestestalde af ialt 600 Fod. Hertil kommer nu alle Bureauerne, Restaurationerne, Udsalgstederne for Kataloger osv. Paa en Mængde Steder langs Skurene, navnlig langs Kvægskurene og de Skure, hvor Maskinerne vare i Gang, fandtes Opstandere med Bandhaner fra de i denne Anledning nedgravede Bandrør. Selve Hovedindgangen var en temmelig lang i smuk Stil opført Bygning, foran hvilken der var anlagt et findrigt System af Barrierer for at bryde Trængslen og lede de Besøgende ad forskellige

Strømninger mod de 7 Indgangsdøre. Erfaringen viste senere, hvor absolut nødvendig denne Foranstaltning var.

Foruden Udgifterne til selve Andretningen af Stuepladsen ere Selskabets væsentligste Udgifter de til Præmier, til Forsøgene, til Trykning og Korrespondence og til Inspektørerne, Dommerne og de mange Arbejdere. Dommerne af Dyr, der kun ere i Virksomhed 1 Dag, faae i det væsentlige kun deres Rejsseudgifter dækkede, hvorimod Retsfadsdommerne, der omtrent ere beskæftigede ved Mødet i 14 Dage, ligesom ogsaa Inspektørerne og det øvrige Personale foruden frit Logi og fri Foræring paa Udstillingspladsen og i Forsøgsmarken tillige erholde Diæter til deres øvrige Udgifters Dækning.

Selskabets Indtægter bestaa foruden af den Sum, som vedkommende By og Landdistrikt tilskylder, af hvad der indkommer i de 5 Dage, Mødet er aabent, af hvad der betales for Pladsen for de udstillede Dyr og Retsfads, og af Salget af Kataloger (1 sh. for Dyrkataloget og 1 sh. for Retsfads-kataloget). Den første af Udstillingsdagene koster Adgangen 5 sh. (1 shilling = 2 $\frac{1}{2}$ 12 β), de 2 næste 2 $\frac{1}{2}$ sh. og de 2 sidste 1 sh. Alle Selskabets Medlemmer have fri Adgang. Mødet iaar i Leicester besøgte den 1ste Dag af 3052 betalende Deltagere, d. 2den af 10,290, d. 3die af 5987, d. 4de af 52,786 og d. 5te af 24,538. Selskabet har i Gjennemsnit hverken Tab eller direkte Fordel af disse Udstillinger; Mødet ifjor i Bury St. Edmund gav en Underballance af omtrent 18,000 Rd. og det forrige Møde (i Plymouth) af 10,000 Rd., medens Møderne i Leeds og Newcastle gav en Nettoindtægt af mellem 30—40,000 Rd.

Dyrskuet. Adgangen til dette staaer naturligvis aaben for saavel Medlemmer som Ikke-Medlemmer kun med Forskjel i Indskrivningspengene. For hvert Dyr, hvad enten Hest, Hornkvæg, Faar eller Svin, betaler hvert Medlem 5 shilling og Ikke-Medlem 15 sh.; desuden betales for hver Hestebox £ 2 (18 Rd.). Disse Indskrivningspenge betales samtidigt med Anmeldelsen, og allerede heri har Selskabet en nogenlunde

men ogsaa en nødvendig Borgen for, at de anmeldte Dyr virkelig ville blive udstillede; men desuden maa der bødes 10 sh. for hvert Dyr, der udebliver, med mindre en Dyrlage bevidner, at Dyret er syg eller er død. Betales denne Bøde ikke, er Bedkommende udelukket fra at udstille ved et kommende Møde. For disse Penge leveres ikke blot Staldrum eller Plads i et dækket Skur, men tillige foruden Dyrlagetilsyn det nødvendige Halm og Hø samt Grønfoder, der udleveres fra de Dplag, som Selskabets Sekretar i Reglen allerede det foregaaende Efteraar foranstalter opkjøbte eller (for Grønfoderet) bestilte i dette Djemed. Kraftfoder, som Korn, Mel, Oliefager el. Igr., leveres ikke af Selskabet, men kunne faaes til bestemte Priser af en autoriseret Handlende, der i dette Djemed har indrettet Dplag i Udkanten af Dyrskuepladsen.

Intet Dyr maa borttages fra dets Plads i Skurene, under en Bøde af £ 1, og intet Dyr kan føres bort fra Dyrskuet uden en skriftlig Tilladelse fra Inspektørerne; dette tillades undertiden for Hingstens Bedkommende, som Ejerne onste om Matten at have i andre Stalde, men saafremt de da ikke atter møde, idømmes Bedkommende en Bøde af £ 5. Man seer altsaa, at der, og sikkert med Rette, er gjort, hvad der kan, for at forhindre at de, der besøge Skuet en af de sidste Dage, skulle finde nogle Pladser tomme og derved unddrages Sammenligningen mellem de præmierede Dyr og dem, der ingen Præmie have faaet, og det er jo navnlig dem, man har vanskeligt ved at holde paa. Sa der gives ved de engelske Møder endnu en anden Klasse, som Ejerne sikkert endnu hellere vilde borttage, og det er de Dyr, der under Bedømmelsen ikke blot ingen Præmie faae, men mærkes med »disqualified«, fordi Inspektørerne have fundet, at Udstillernes Angivelser af Dyrenes Alder eller andre Udstillingsvilkkaar have været falske; — ved en saadan offentlig Tilskuestillen af et attenteret Bedrageri har man søgt at værne sig derimod, og naar der desuagtet ved hvert Møde ikke findes saa Dyr eller rettere Udstillere, der ere

blevne „tilkjendte“ dette Mærke, saa sees deraf bedst, hvor nødvendigt det er at have strænge Regler.

Det er kun rene Racer, der tilstedes Afgang til Skuet; Selvtillæg og Selvopdræt forlanges ikke, men kun at Udstilleren, indtil Præmierne ere uddelte, er Ejer af Dyret; strax efter kan han sælge det, og ved selve Mødet foregaaer ikke saa ringe Handel, selv med præmierede Dyr. Før Dyrene modtages og anvises Plads, blive de undersøgte af Dyrlæger, for hvilke der er bygget et Bureau ved Indgangsporten for Dyrene, og af hvilke stadig nogle have Vagt under hele Mødet. Tillige fordres, at der med hver Hest skal følge et Bevis fra en Dyrlæge om, at den ikke har arvelige Sygdomme. Af andre Bestemmelser skal jeg blot fremhæve følgende: Intet Dyr, der en Gang har taget 1ste Præmie i en Klasse ved et af Selskabets tidligere Møder, kan æste samme Pris ved et kommende Møde. Intet Dyr, der har været udstillet ved et Skue for Fedtkvæg kan æste Pris. For at kunne tage Præmie fordres: at Dyrene over 3 Aar mindst have bedækket 3 forskjellige Køer i de sidste 3 Maaneder inden Indmeldelsen; at Køerne have født en levende Kalv i det sidste Aar inden Mødet; at Kvierne, der anmeldes at være med Kalv, ere blevne bedækkede inden d. 31te Marts, og Præmien udbetales end ikke med mindre de inden d. 31te Januar efter Skuet have født en levende Kalv.

Skuet omfatter kun Avls- og Tillæggsdyr, medens Udstillingen af „Fedt Kvæg“ for Englands Vedkommende er henvist til det bekjendte store Smithfield Skue kort før Jul. At Kvæg, Faar og navnlig Svin desuagtet i Reglen er i en saadan Stand, at de maa kaldes fortrinlige for Slagtebænken, er desværre altfor vist, thi om det end kan siges at være mer eller mindre nødvendigt for alle Fededyrenes Vedkommende, fordi man derved bedre kan vurdere dets Former og Anlæg for Fedning, saa foraarsager det ikke desmindre Opdrætterne en væsentlig Ulempe, da de selvfølgelig maa afmagre Dyrene, inden de atter kunne bruge dem til Avl; — den fedede Stand,

hvori Malkfvæget møder, maa derimod sikkert i alle Retninger misbilliges.

De iaar udstillede Kvægracer vare Rorthorns (133 Stkr.), Herefords (38 Stkr.), Devons (52 Stkr.), Sussex (5 Stkr.), Kanal-Dernes (39 Stkr.), (Aldernen, Fersen og Guernsen) og en Afdeling under Navn af „andre Racer“, der ialt omfattede 4 Tyre og 7 Køer af Langhorn, 1 Tyr og 2 Køer af den lille smukke sorte Brittanrace, samt 2 Tyre og 5 Køer af Norfolk kullede Race. Hver af disse Klasser havde da et forskjelligt Antal Underafdelinger, og til hver af disse var henlagt en 1ste Præmie paa £ 15—25, en 2den Præmie paa £ 10—15 og i Reglen en 3die Præmie paa £ 5, der dog ikke maatte uddeles, med mindre der var mindst 6 Dyr i samme Deling, undtagen naar Dommerne særlig fandt Anledning dertil. Jeg anfører dette saa amfændeligt for at vise, at medens de enkelte Racers Betydning for Englands Kvægavl ere saa højt ulige, og endstjøndt der af Kvæget i „andre Racer“ sikkert kun findes meget lidt i England, saa har man dog, da det er gamle i sig selv vedligeholdte Racer, omtrent tildelt dem lige saa store om end ikke lige saa mange Præmier som de andre verdensberømte Racer. Det forekommer mig, at dette kun kan forklares ved, at Englænderne erkjende Vigtigheden af disse Racers rene Bevaring for vedkommende Lokalteter.

For skotsk Kvæg (Angus, Galloway, Aberdeens Polled, Highlands og Ayrshire) var der ingen Præmier udsatte, og der var selvfølgelig heller intet udstillet. Dette er derimod Tilfældet, naar Skuet holdes i det nordlige England nær Skotlands Grændser, ligesom der ogsaa er Klasser for irsk og væstsk Kvæg, naar Skuet holdes i en vestlig Bn.

En anden Ejendommelighed var den, at Præmierne for Kvæg, Faar og tildels Heste vare lige høje, fordi, som de sagde, det omtrent betinger lige megen »skill« (Omdømme) hos opdrætterne at lede Avlet af dem paa bedste Maade, og fordi et godt Faars Betydning for Faareavlen kan være ligesaa stor som den af en god Ko for Kvægavlen. Det forstaaes da ogsaa,

at Indstrivningspengene for alle Slags Dyr ere lige store, skjøndt Selstabet's Udgift til Plads, Foder og Strøelse er saa ulige for dem.

D. 16de om Morgenens vare alle Dyrene (167 Heste, 291 Stkr. Hornkvæg, 417 Faarenummere, 119 Svinenummere) paa Pladsen, og Dommerne begyndte da deres Arbejde. En Opgivelse af Dyrenes Nedstamning ønskes, men fordres ikke, og Dommerne maa i hvert Fald ikke faae den at see, inden Bedømmelsen har fundet Sted, da de ellers ofte kunde slutte sig til hvem Dyrene tilhøre. De faae kun opgivet Nummer, Klasse, Alder og Farve paa den ene Side i en blank Bog. Umiddelbart efter at Bedømmelsen var falden, bleve Præmie-stilkene hængte paa Dyrene. Hestene bleve klassevis den og de følgende Dage viste 2 Gange i Ringen, der var 600 Fod lang og 130 Fod bred, og Hornkvæget ligeledes klassevis en Gang daglig i en mindre Ring, 200 Fod lang og 60 Fod bred. Udstillingen varede til d. 21de om Aftenen, og først da maatte Dyrene som sagt borttages. — Til at indlade mig paa en kritisk Omtale af de udstillede Dyr, anseer jeg mig ikke kompetent; jeg skal kun bemærke, at det baade ansaaes for at være et mere end almindelig stort Dyrstue, rimeligvis som Følge af at der ikke de 2 sidste Aar formedelst Kvægsygen har været noget Dyrstue, og at de udstillede Dyr tillige vare bedre og smukkere end ved tidligere Møder, — et stærkt Bevis paa Rigdommen af de fortrinlige Husdyr, som England ejer, selv efterat Kvægsygen har bortrevet saa mange af dem.

Produktudstillingen var temmelig ubetydelig, naar undtages de store og righoldige Samlinger af Frø, kunstig Gjødning og Kraftfoderblandinger, som vedkommende Handelsmænd og Fabrikanter havde udstillet, ikke for at konkurrere om Præmier, men udelukkende for Affatningens Skyld. Af Uld var der kun 19 Prøver, af Smør endog kun 16 og af Ost kun 45.

Nedskabsudstillingen har ikke ved noget tidligere Møde været saa stor som iaar, da den har omfattet 6369 Num-

mere; men hertil maa rigtignok bemærkes, at der efterhaanden har indfundet sig paa disse Udstillinger en Masse Gjenstande og Varer, som kun højest uegentlig kunne siges at være Landbrugsartikler, om de end mer eller mindre ere Nødvendighedsartikler for Landmandens Hus saavel som for enhver anden Borger. Man har for nogle Aar siden prøvet paa, ikke at bortvise, men at henvise til en særlig Plads alle disse Varer, men maatte opgive det paa Grund af Bønsfeligheden ved at trække en bestemt Grændse for Landbrugsfager; — det er derfor nu saa godt som ubegrændset, hvad man kan finde i denne Del af Udstillingen; endog Vegetøjsfabrikanten har der faaet en Plads.

Alle Redskaberne vare udstillede i aabne Skure, der vare 9—10 Alen brede, og for hver løbende Fod i Længden maatte Udstillerne betale 2 sh. (5 $\frac{1}{4}$ 8 β), og de maatte selv besørge opførte de lukkede Skure til Kontorer, som de fleste af dem havde midt i deres Udstillingsplads. Opstillingen var ikke ordnet efter Redstabsklasser, men hver Udstiller havde alle sine forskjellige Redskaber samlede paa et eller rettere paa 2 Steder, thi der var truffet den særdeles heldige Foranstaltning, at alle de Redskaber og Maskiner, som Fabrikterne vilde vise i Gang, vare henviste til særlige Skure. Ved denne Foranstaltning vedligeholdtes ikke blot den nødvendige Orden i Udstillingen, men det var et ligesaa interessant som imponerende Skue at see den lange Række af 100 Lokomobiler i Arbejde paa een Gang udenfor de 1700 Fod lange Skure, indenfor hvilke den store og righoldige Samling af Tærste-, Kense- og Knusmaskiner af Halmelevatorer og Hakkelsesmaskiner, af Benmøller og Stenknusere, af Pomper, Drænrørs- og Murstenspresser osv. osv. naafbrudt vare i Arbejde. Intet Redskab blev drevet med Hestekraft, alle skulde drives med Dampkraft, hvilket unægtelig er langt bedre og giver det hele en Sikkerhed og Stadighed, som det ikke er muligt at opnaa med Heste, der altid ville være mere eller mindre urolige i saa støjende Omgivelser. Saavel Raamaterialerne, der bleve bearbejdede ved Fremvisningen af

disse Maskiner, som og selve Dampkraften maatte Fabrikkerne selv skaffe tilveje. Til en temmelig stor Plads mellem Redskaberne vare de selvbevægelige Lokomobiler henviste, og her saae man dem hele Dagen kjøre, fremad og baglænds, vende og dreje i større og mindre Sving. Den Lethed, hvormed der manøvreredes med dem, var overraskende; et lille Lokomobil fra Aveling og Porter, der trak en transportabel Kran 6—7 Al. lang efter sig, kunde med denne vende paa en Plads med en indre Radius af kun 6 Alen.

Her at ville indlade mig paa at beskrive de Redskaber og Maskiner, der egne sig for vore Forhold og derfor fortjene vor Opmærksomhed, vilde blive for vidtløftigt, og end ikke være af nogen egentlig Nytte, naar Beskrivelsen ikke ledsages af Tegninger, saameget mere som Forudsætningen for i Korthed at kunne beskrive de Forbedringer, som de senere Aar have bragt i Redskabsafdelingen, nemlig et nogenlunde Kjendskab til de vigtigste af de allerede i lang Tid i England brugte Maskiner, ikke kan siges at være tilstede her i vort maskinfattige Land i noget synderligt Omfang. I Haab om, at jeg derimod senere kan komme til at omtale nogle af de bedste Maskiner enkeltvis og da ledsage dem med Afbildninger, skal jeg derfor her indskrænke mig til at omtale

Redskabsprøverne. Det er kun en Del af de udstillede Redskaber, der aarlig prøves, idet alle Slags Redskaber i saa Henseende ere delte i et 5aarigt Skifte; men til Gjengjæld foretages da ogsaa Prøverne med en Omhu som neppe noget andetsteds. Det er hovedsagelig kun til de Redskabsklasser, der prøves, at der uddeles Præmier, og man skulde paa Forhaand tro, at der intet kunde være at indvende mod disses Uddeling, hvor en saa omhyggelig og dygtig Prøvelse af dem er gaaet forud. Dette er ikke desmindre Tilfældet, og for et Par Aar siden søgte en Del af Fabrikkerne, og det endog af de betydeligste, at tvinge Selskabet til at forlade Præmierings-systemet ved at erklære i modsat Fald ikke at ville udstille. Deres Argument var dette, at selv om man forudsætter, at Bedømmelsen

af Maskinens øjeblikkelige Værd kunde fældes rigtig efter de anstillede Prøver, saa er der dog een Faktor, som Dommerne ikke med nogen Sikkerhed kunne bedømme, og det den allervigtigste, nemlig Godheden og Styrken af det anvendte Materiale, eller med andre Ord Maskinens Varighed. Da nu imidlertid Erfaringen har viist, at Kjøberne tage meget Hensyn til det Stempel, som Selskabet ved dets Præmier sætter paa de forskellige Redstaber, og da de præmierede Redstaber derfor vinde en uforholdsmæssig Udbredelse, stader hele denne Foranstaltning navnlig de solide Firmaer, der ikke lægge Hovedvægten paa at fabrikere et Udstillingsredskab, men et i alle Maader godt og varigt Arbejdsredskab. Det lykkes dem imidlertid ikke at sætte deres Villie igjennem, da ikke alle Fabrikanterne bleve enige, men en Del vedblivende vilde konkurrere til Præmier; — de andre bleve da derved nødsagede til ogsaa at udstille og tildels at konkurrere.

Det kan imidlertid heller ikke nægtes, at naar Bedømmelsen finder Sted med den ønskelige Omhu og Indsigt, saa vil den dog altid kunne være nogen Vejledning med Hensyn til Konstruktionens Hensigtsmæssighed og Godhed navnlig af alle nyere lidet kjendte Maskiner, og det vilde maaste nok blive et Savn for Landmændene, om de skulde undvære denne Vejledning; det gjælder blot om, at de ikke opfatte den som en Bedømmelse af Maskinens absolute Værd, men kun af det ved Maskinen, som kan bedømmes ved en sliq Prøve. Noget andet er det derimod, hvor en Maskine eller et Redskab har naaet en saadan Fuldkommenhed og udstilles af saa gode og bekjendte Firmaer, at der næsten ingen Forskjel er imellem dem; der kan Præmieringen let blive uheldig. Dette var iaar f. Ex. Tilfældet med Plovene. Hovedkonkurrencen i denne Klasse stod mellem de 3 anerkjendte fortrinlige Plovfirmaer: Howard, Ransomes og Hornsby, og det var yderst vanskeligt for Dommerne at tage Bestemmelse; ikke desmindre tilkjendtes de 2 førstnævnte næsten alle Præmierne, og deres Plove fik derved en offentlig Anerkjendelse, der ikke vil blive

uden Indflydelse paa Landmændenes Kjøb, uagtet Dommerne selv erkjendte, at de 3 Firmaers Plove i Godhed stode hinanden saa nær, at det ikke vil bringe Landmændene „4 Skillings Tab“, hvad enten de bestemme sig for at kjøbe sine Plove fra den ene eller anden af disse 3 Fabriker.

Redskabsprøverne omfattede iaar Plove, Harver, Grubberer, Tromler og Redskaber til Dampdyrkning og til Drænrør- og Murstensfabrikationen; Prøverne begyndte d. 9de og fortattes hver Dag til d. 15 medregnet; de sidstnævnte Redskaber prøvedes paa Udstillingspladsen, de øvrige paa nogle Marker af temmelig stærk Lerjord, der omtrent indtog et Areal af 112 Tdr. Land, og som laa $\frac{1}{4}$ Mil fra Byen. Hver af de her nævnte Redskabsklasser havde sin Dommerkomite; fra Sekretariatet var der for nogle af Klassernes Vedkommende meddelt enkelte Betingelser, som Redskaberne maatte fyldestgjøre, og hvorpaa Opmarksomheden derfor særlig maatte være rettet, men iøvrigt bestemte Dommerne selv den Fremgangsmaade og det Pointeringsystem, som de vilde bruge ved Prøverne. Alle Udgifterne ved disse Prøver bleve afholdte af Selskabet. Med hvilken Omhu, disse Prøver gik for sig, vil sees ved noget nærmere at omtale Prøverne med Plove og med Damppløve, det ældste og det yngste Redskab.

Pløvforsøgene. Pløvene deltes i Hjulpløve, Svingpløve, Undergrundspløve og Dobbeltpløve, og de første deltes igjen i almindelige, lette og dybtgaaende Hjulpløve, Svingpløvene derimod mærkelig nok kun i almindelige og lette. Ved den første Prøve med almindelige Hjulpløve konkurrerede 12; det tillodes først at tage 3 Omgange for at aabne Arbejdet, derefter pløjedes 4 Omgange 6" dybt, andre 4 Omgange $7\frac{1}{2}$ " dybt, og endelig gjordes Ageren færdig ved en 9" dyb Pløjning; blandt de 12 Plove valgtes 6 til en anden Prøve i $7\frac{1}{8}$ " Dybde og af disse atter 3 til den 3die og afgjørende Prøve. Det rette Forhold mellem Jurens Brede og Dybde blev omhyggelig varetaget; ved et lille Instrument paafaaes, at Landfiden og Jurebunden dannede en ret Vinkel, og ved med en

Spade og Skraber at aabne Tværsnit over de lagte Furer undersøgte man, hvorvidt begge Sider af Furebunden havde samme Dybde. Foruden dette var der jo at tage Hensyn til den Renhed, hvormed Furerne blev lagte, til hvorledes Ploven brød og vendte Furen, til Stadigheden i dens Gang osv. Med samme Omhyggelighed undersøgtes alle de andre Plove, kun med Forskjel i Dybden, idet de lette Plove kun gik 5" og 6" dybt, de svære Plove derimod 12" dybt, — et næsten urimeligt Arbejde med Hestekraft i en saa stærk, fast og tidligere kun saa grundt dyrket Jord. Efterat man saaledes i Løbet af de 4 første Dage havde gennemgaaet alle de udstillede Plove og udpillet de 3 bedste af hver Slags, blev disses Kraftforbrug prøvet den 5te Dag. Ved disse som ved alle andre Kraftprøver have Englænderne indført den særdeles heldige Forandring at erstatte den ustadige og vaklende Hestekraft, der har ødelagt saa mangen Kraftprøve, med Dampkraft.

Af ubetinget størst Interesse iaar vare Prøverne med Damppløve, Dampgrubbere o. lg. Det er i et Aar som dette, da Jorden er bleven saa fast og tør, at Hesteplovene mange Steder ere udelukkede fra Marken, at Damppløvene især kunne vise deres store Fortrin, og dette forøgede end mere den usvækkede Interesse, hvormed Englænderne i de 5 Dage fulgte Prøverne med dette Redskab, i hvilket de see en af den nyere Tids væsentligste Forbedringer for Agerbruget.

Der var 5 Firmaer, der konkurrerede, men egentlig var det kun mellem 2 af disse, Fowler og Howard, at Kampen kunde siges at staa, thi Mr. Smith paa Woolston, Førerer for det 3die System af nogen Betydning, har, misfornøjet over den ubillige Medfart han mener at have lidt ved tidligere Prøver, ikke i de sidste 7—8 Aar givet Møde ved Selskabets Udstillinger. Af de andre Firmaer, der vare mødte, brugte Aveling & Porter Fowlers Gravepløve efter Kredssystemet men med et Vindeapparat, der lignede Howards, men var noget hensigtsmæssigere i enkelte Smaating; Taffer & Sons brugte Smiths Grubber og en af dem selv konstrueret Vinde, og Mr.

Hayes brugte ligeledes Smiths Grubber, men med en Forbedring af dennes Vendekrog, saa Lokomotivet ikke behøver at standse, idet man kommer til Agerens Ende; tillige brugte han et af ham selv konstrueret Vindeapparat, der havde flere væsentlige Fortrin fremfor de hidtil brugte, blandt andet den, at Manden, der styrer det arbejdende Redskab, ved en Snor til Binden selv kan standse denne og derved Redskabet, hvilket ikke er af ringe Betydning i taaget Vejr, thi Signalflaget, som Redskabsmanden maa hæve, idet han ønsker Lokomotivet standset, kan da ofte kun med Vanskelighed sees af Lokomotivstyren, der skal foretage Standningen. Af Fowlers og Howards mange forskellige Redskaber vare alle tilstede undtagen Howards Dobbeltssystem, hvilket meget maatte beklages. Keppe har nogen Fabrikant nogenstunde udstillet en saa imponerende Samling af Redskaber og Maskiner, som den Fowler først havde i Forsøgsmarken og senere paa Udstillingspladsen. Vægten af de af ham sendte Redskaber beløb sig til over 600,000 *ℳ*; han mødte med 9 Lokomotiver, hvoraf det mindste var paa 8 Hestes Kraft, 4 paa 10 Heste, 2 paa 12 og 2 paa 20 Hestes Kraft hvert; disse sidste, som for første Gang vare udstillede iaar, vare overordentlig smukt og godt forarbejdede, idet den stedse stigende Benyttelse af Staal for at give stor Styrke med forholdsviis ringe Vægt her næsten var helt gennemgaaende. Det var i Sandhed et mærkeligt Syn, der kastede et forunderligt Lys over Nutidens Agerbrug i Modsætning til som det var for et halvt Aarhundrede siden, da man, efterat Prøverne i Forsøgsmarken vare sluttede, saa disse Lokomotiver hver med en lang Række af Plove, Harver, Grubbere, Rebbærere, Vogne efter sig og følgende tæt efter hinanden komme kjørende fra Forsøgsmarken ind i Redskabsudstillingen med en Sikkerhed, Værdighed og Stadighed i Gangen, saa man næsten skulde tro, de selv havde Følelsen af at de vendte hjem fra en fejrrig Bedrift.

Blandt de mange Forsøg med Damppløvene skal jeg kun omtale et Par. Hvert af de nævnte Firmaer opstillede et

(Fowler 2) Sæt Apparater, passende til Gaarde af »a moderate size» (vel omtrent 4—500 Tdr. Land), i en indhegnet Mark; nogle af Apparaterne kunde flyttes uden Hestekraft, idet Lokomobilerne vare selvbevægelige, andre maatte derimod bruge Hestekraft for at komme fra en Mark i en anden. I en Mark affattes Stykker for hvert Apparat og nu iagttoges nøjsagtig, hvor lang Tid der medgik, inden hvert Apparat kom ind i Arbejdsmarken til sit Stykke, Tiden der medgik for at fastgjøre Ankrene, udstikke Jernougene og sætte Redstaberne i Gang, hvor lang Tid Arbejdet medtog, og hvor stor Jordoverflade og hvor stor Vægt af Jord, der var bleven bearbejdet. I nedenstaaende Tabel ere disse Data gjengivne.

Fabrikantens Navn.	Pris.	Damp= maskinernes Hestekraft.	Den nødven= dige Haand= kraft.			Redstabs= Brede.	Tiden for at slutte og ind= stille Apparatet.		Bearbejdet Areal pr. Time.	Hvor dybt be= arbejdet.	Vægten af den be= arbejdede Jord i Pund.]
			Mand	Drenge	Tom.		Timer	Min.			
Avelling & Porter . . .	6030	10	5	2	40	„	48	2,9	8,9	854,145	85,415
Howard . . .	4680	10	5	2	40	1	5	5,7	6,7	1,649,016	164,902
Taffer & Sons	5913	10	5	2	33 $\frac{3}{4}$	„	44	3,6	6,7	743,714	75,371
Fowler (Clip= drum) . . .	6372	8	3	2	40	„	33	6,3	8,9	1,839,348	229,918
Haye . . .	4950	10	4	2	36	1	48	*)			
Fowler (2 Binder) . .	7524	10	3	2	50	„	25	5,9	10,1	2,062,919	206,292

Med et andet Forsøg undersøgte man ved en kolossal der-til særlig konstrueret Kraftmaaler de forskellige Redstabs Kraftforbrug. De bleve alle trukne med samme Lokomobil, et af Howard, og arbejdede alle efter Redstabsystemet, saa Forholdene for hvert enkelt Redstabs vare de samme. Resultatet findes i nedenstaaende Tabel.

*) Hayes Apparat endte ej Prøven den bestemte Dag, men leverede det næste Dag smukt udført.

Det benyttede Redskab.	Redskabets	Arbejdsmi-	Kraftforbrug.	Kraftforbrug pr. Kvadrat- tomme af Fu- rens Gjennem- snit.	Den bearbei- dede Jordens Vægt pr. Kon- draffod.
	Brede.	gens Dybde.			
	Tom.	Tom.	\bar{A}	\bar{A}	\bar{A}
Howards 1-surede Reolplov	16	13	1634	7,7	852
Fowlers dobbeltsurede do.	30	14 $\frac{1}{2}$	2913	6,7	961
Fowlers 4-surede Plov	40	9 $\frac{1}{2}$	2992	7,8	483
Howards do. do.	40	6	1938	8,1	500
Howards do. Graveplov	40	6	2795	11,7	380
Fowlers do. do.	40	9	2998	8,4	547
Fowlers 5-surede do.	50	8	3055	7,8	365
Tassers 3-tandede Grubber	36	6	1089	5,0	400
Howards 4-tandede do.	40	6 $\frac{3}{4}$	2544	9,5	462
Fowlers 5-tandede do.	50	5 $\frac{1}{2}$	2956	10,8	359
Payes 5-tandede do.	33	4	2012	15,1	353
Fowlers 9-tandede Kultivator	70	3	2345	8,8	230
Howards do. do.	90	4 $\frac{1}{2}$	3006	7,4	352

Efter Forsøgenes Slutning uddeltes Præmierne saaledes: Fowler fik 1ste Præmie (£ 100) og begge 2den Præmierne (hver paa £ 50) for den bedste Benyttelse af Dampkraft til Jordens Dyrkning; Howard fik derimod 1ste Præmie for Dampdyrkningsapparater til Gaarde af »a moderate size«, og 2den Præmie uddeltes ikke. Af de 10 Præmier, der vare udsatte for enkelte Dele af Dampdyrkningsapparaterne, tog Howard de 2 Præmier for Harver og en femtandet Grubber, Fowler derimod alle de andre. Desuden tilkjendtes ogsaa Fowler den af Vicekongen af Egypten udsatte Sølvpokal til en Vardi af £ 150 for det bedste Redskab til Jordens Dyrkning med Dampkraft, og som tillige forbandt Styrke med Simpelt i Konstruktionen, saa at det særlig maatte passe for Lande som Egypten, hvor det er vanskeligt at finde dygtige Arbejdere til at reparere mulige Bræk. Jeg anfører denne Præmiefor- deling, fordi den viser, hvor bestemt Engländerne udtale sig til Fordel for de kraftigste om end samtidig sværeste og dyreste Dampdyrkningsapparater.

Modet i Aberdeen.

Det skotske Landbrugselskab, der omtrent tæller 4000 Medlemmer, holdt iaar sit Møde i Aberdeen d. 28de, 29de og 30te Juli. Det var det 41de Møde, som Selskabet afholdt. Vel stiftedes Selskabet allerede 1784, men først 1822 begyndte det med disse Udstillinger, og siden den Tid have de med faa Undtagelser været holdte aarlig. I de første 4 Aar vare Møderne i Edinburgh, senere have de stiftet mellem de vigtigste Byer i Skotland. 1827 gaves første Gang Plads til Redskaber paa Udstillingen; 1834 optoges Mælkeriprodukter som en Afdeling, og 1843 optoges Hjerkræ for første Gang.

Det som især give de skotske Møder Interesse er deres store Samling af Husdyr. Den var iaar næsten ligesaa stor som den i Leicester, nemlig 373 Stkr. Kvæg, 139 Heste, 260 Faar, 39 Svin og desuden 160 Nummere Hjerkræ, og ved Dyrskuet uddeltes Præmier for omtrent 14,400 Rd. Desuden er det tildels andre men ligesaa berømte Racer af Dyr vi træffe ved de skotske som ved de engelske Møder, thi vi mødes der med det berømte Ayrshire- og Anguskvæg, med Galloway- og Highlandskvæg, med Cheviotfaar og de bekjendte Blackfacede fra de skotske Højlande. Desuden findes i Skotland Besætninger af Korthornskvæg og af Leicesterfaar, der omtrent kunne maale sig med de engelske Hjorder af disse Racer. Det er interessant at lægge Mærke til, at trods den overordentlig lette Forbindelse ved Jernvejene paavirkes Tallet af de udstillede Dyr dog stærkt af, hvorvidt den Egn, hvori Mødet bliver holdt, navnlig er et kvæg- eller mest et kornproducerende Landskab. Vi see saaledes, at medens Glasgow, der ligger de kvægopdrættende Egne nærmere end Edinburgh, i Gjennemsnit af de der hidtil afholdte Dyrskue har udstillet 390 Stkr. Kvæg og 410 Faar, har Edinburgh kun udstillet henholdsvis 155 og 273. Derimod har Tallet af de udstillede Heste været lidt mindre i Glasgow end i Edinburgh; den vigtigste hesteopdrættende Egn ligger

nemlig imellem dem, og Edinburgh ligger i et mere forndyrkende altsaa ogsaa mere hestebrugende Landstæb end Glasgow.

Planen og Principerne for de stotste Dyrskuer ere omtrent de samme som for de engelske, og jeg skal derfor ikke nøjere omtale dem her, men kun berøre de Punkter, hvori de stille sig fra hinanden. Betalingen for hvert udstillet Dyr er her ulige høj, idet der for Pladsen til

	af Medl.	af 3ffe-Medl.
3 Aars Hingste betales	10 sh.	20 sh.
Andre Heste samt Kvæg over 2 Aar	7½ —	15 —
Føl, Kvier og Kalve	5 —	10 —
Faar og Svin (pr. Nummer)	5 —	10 —
Fjerkræ (pr. Nummer)	1½ —	2½ —

Herfor gives den fornødne Plads under Skur og den første Strøelse, hvorimod den senere brugte Strøelse, samt al Slags Foder maa kjøbes af Udstillerne til bestemte Priser af en dertil antaget Foderhandler. Hestene kunne borttages hver Nat imod at deponere £ 2 som Sikkerhed for at de bringes næste Morgen. Ogsaa med Hensyn til Præmiernes Størrelse ved de forskjellige Husdyrklasser er der større Forskjel end ved de engelske Møder, om end ikke saa stor som almindelig hos os. 1ste og 2den Præmie ere Pengepræmier, 3die derimod en Sølvmedaille, hvis Uddelelse ikke betinges af Tilstedeværelsen af et vist Antal Dyr i samme Klasse, saaledes som i England. Til Fjerkræ uddeles kun Sølv- og Broncemedaille, ingen Pengepræmier. Dommerne ere bemyndigede til at bortvise de Dyr fra Udstillingen, som forekomme dem uværdige til at have Plads der. Mens Bedømmelsen gaaer for sig (her som ved Leicester den første Udstillingsdags Formiddag), kunne Selskabets Medlemmer og Udstillerne af Dyr være tilstede mod at erlægge 5 sh. og andre mod 10 sh.; kun fra den nærmeste Plads omkring Dommerne, efterhaanden som disse gaa igjennem Rækkerne, er Publikum afspærret. Ogsaa med Hensyn til Forbringerne angaaende Avlsdyrenes Avledngtighed var der nogen, om end ikke væsentlig Forskjel mellem Mødet her og i Leice-

ster, derimod var der endnu den Hovedforskjel ved Dyrskuet, at dette i Aberdeen tillige omfattede „Fedt Kvæg“, som imidlertid ikke tildeltes Pengepræmier, men kun Guld- og Sølvmedailler. Dette var særlig heldigt for Besøgerne iaar, idet Mødet jo afholdtes i Skotlands berømteste Fedeegn, der omslutter de bedste baade Korthorns- og Angusfedere, der findes i Skotland. Blandt Angusfederne hævdede M'Combie paa Tillyfour ogsaa denne Gang sin Plads, idet en $3\frac{1}{4}$ Aar gammel Stud, en Broder til hans berømte Stud „Black Prince“ fra sidste Smithfield Skue, tog 1ste Præmie; derimod bevarede han ikke sin Overlegenhed i Klasserne for yngre Dyr. — Konkurrencen voxer stærkt, thi det er forbausende, hvor stærke Fremstridt et fortrinligt Opdræt og en kraftig Fedning gjør i denne Egn.

Kedska bsudstillingen, der i de første 10 Aar ikke noget Aar talte over 30 Nummere, indsluttede iaar mellem 11 og 1200, og frembød altsaa en ret anseelig Samling, men dog kun meget lille mod den i Leicester. Dog kan Overværelsen af et engelsk Møde ej heller gjøre et Besøg ved det skotske Møde overflødig for Kedskabernes Bedkommende, thi vel indeholde de ikke saa mange Nyheder og en saadan Rigdom af Former som ved de engelske Møder, men derimod vise de en alvorlig Stræben efter at simplificere de engang anerkjendte Maskiner, og at lægge Hovedvægten paa en økonomisk og dog solid Udførelse. Hertil kommer nu, at de skotske Kedsfaber i Reglen ere lettere, og, da de ere mindre elegant udstyrede, tillige billigere end de engelske, hvorfor de i mange Tilfælde vilde passe bedre for vore danske Forhold end de engelske. Desuden møde vi ogsaa der Kedsfaber, som bruges hos os, men som kun undtagelsesvis findes i England; saaledes hører jo Svingploven Skotland til, medens man næsten overalt i England bruger Hjulplove, saa at der endog fra flere Sider rejstes ivrig Opposition imod, at man ved Mødet i Leicester havde villet give „en saa jammerlig Ting“ som Svingploven Udgang til Blovprøverne. Ligeledes er Bredsaamaskinen saa at sige banlyst fra de engelske Udstillinger, og jeg mindes

kun der at have fundet Radsaamaskiner*), hvorimod den endnu udgjør omtrent Halvdelen af alle de ved de skotske Møder udstillede Saamaskiner; men alle ere de efter samme Princip, nemlig en i Sædekassens Bund liggende Jernaxe med Jernvinger, der bringe Sæden ud af Huller i Siden af Kassen, og sikkert fortjene de mere Udbredelse hos os end de have, idet de uden at være tunge for Hestene i Forhold til det Arbejde, de udrette, ere lette at styre og stille, komme ikke i Uorden, Sædfordelerne slides saa at sige slet ikke, og de udrette meget Arbejde. Skotterne ere imidlertid ogsaa stærkt inde paa Radsaaning, men de Maskiner, de bruge hertil, ere tildels efter samme Princip som deres Bredsaamaskiner, og da de ikke som Engelskmændene stille den Fordring, at Maskinen skal kunne faae i mere end een eller nogle faa ulige Afstande mellem Raderne, saa kan den være langt simplere i sin Konstruktion og derfor ogsaa langt billigere end de engelske. Striden i saa Henseende staaer ligesaa bestemt mellem Engelskmænd og Skotter, som om Hjul- og Svingploven; de faa skotske Fabrikanter, der mødte i Leicester, havde maattet omforme deres Radsaamaskiner efter Engelskmændenes Fordringer.

Hvad Ordningen af Mødet i Aberdeen angaaer, da var ogsaa den ret smuk om end noget tarveligere end i Leicester. I Redskabsamlingen var Udskillelsen af de blot udstillede og de arbejdende Maskiner og Redskaber kun delvis gjennem-

*) Bestræbelserne for at spare Saasæd gaa som bekjendt endnu videre, og navnlig har den bekjendte Mr. Mechi iaar agiteret stærkt for at dibble Kornet i Raderne. Han bruger dertil Haandkraft, men jeg havde iaar Lejlighed til at see to Stykker med Hvede og Byg, paa omtrent 5—7 Edr. Land hvert, der vare dibblede med en Maskine, som jeg for 3 Aar siden saae paa Landmandsmødet i Plymouth i en noget raa Form, men som iaar var paa Udstillingen i betydelig forbedret om end endnu temmelig kompliceret Form. Saavel Hveden som Bygget stod trods Sommerens Tørke særdeles godt, ligesaa tet som de ved Siden af paa samme Maade behandlede men radsaede Marker, og med saa fyldige, vægtige Ax, som jeg aldrig mindes at have seet tidligere.

ført, og da hertil kom, at mange af Redskaberne først kom tilstede efter Mødets Begyndelse, og at de ikke alle vare under Tag saaledes som i Leicester, gjorde denne Del af Udstillingen langtfra det Indtryk af at være vel ordnet som ved hint Møde. Udstillerne kunde nemlig ved Mældingen om, hvad de vilde udstille, angive, hvorvidt de ønskede det under Tag eller ikke; i første Tilfælde betalte Udstillere, der vare Medlemmer af Selskabet, intet, hvorimod Ikke-Medlemmer maatte betale $\frac{1}{2}$ sh. for hver løbende Fod med 20 Fods Brede; i sidste Tilfælde (under Tag) betalte Medlemmer $1\frac{1}{2}$ sh. og Ikke-Medlemmer 2 sh. for samme Plads. Den samme Opposition mod Præmieringsystemet, som jeg omtalte under Leicester-mødet af de engelske Fabrikanter, havde de skotske udøvet her, og her var det lykkedes dem at sætte deres Villie igjennem, fordi Præmierne her tidligere ikke uddeltes efter denne nøje Prøvelse som ved de engelske Møder, saa Mislighederne, der fremkom ved Bedømmelsen, vare langt større. Der uddeltes altsaa nu ingen Redskabspræmier ved Mødet, men naar Fabrikanten mener, at hans Redskab eller Maskine fremstiller en ny Opfindelse eller en gennemgribende Forbedring, og dette opgives ved Anmeldelsen af Redskabet, blive disse Redskaber paa Mødet inspicerede af en dertil valgt Komite, og forsaavidt denne finder dem værdige dertil, blive de af Selskabets Bestyrelse henviste til at prøves af en Lokalkomite til de Tider af Aaret, da Betingelserne for at prøve dem ere de mest passende. I Henhold til den derefter afgivne Beretning kan Bestyrelsen for Selskabet tilkjende dem en Præmie, hvis Størrelse bestemmes efter den Betjndning, som Opfindelsen eller Forbedringen menes at maatte have. I Reglen finde disse Prøver Sted i Nærheden af den By, hvor Mødet har været afholdt, men bundet dertil er Selskabet ikke.

Af det Foranstaende fremgaaer, at der navnlig i 2 Retninger er Forskjel mellem de engelske og de hidtil afholdte

danste Landbrugsmøder, nemlig hvad Forhandlinger og Redstabsudstillingen angaaer.

De danste Møder have som bekjendt forandret sig meget fra hint Møde i Randers for 23 Aar siden, da Diskussionen var det overvejende, Dyrskuet kun ringe og Redstabsudstillingen saa at sige intet. Allerede i en Række af Aar have de egentlige Dyrskuedage været Mødernes „store Dage“, og allerede i mange Aar have Redstabs- og Produktudstillingerne været temmelig umfangsrige; det er aabenbart disse 2 Sider af Mødernes Virksomhed og ikke Diskussionen, der drage de fleste Folk til Møderne, og ere disses egentlige Bærere. Om de derfor ikke bør være eneraadende, er det dog paa dem at Hovedvægten bør lægges. Dette maa ansees for heldigt; thi ikke blot vil enhver hellere oplyses gennem Djet end gennem Dret, men den første Oplysning slaaer ogsaa i Reglen dybere Rodder og er derfor i og for sig ønskeligere. Desuden tillader Udstillingen enhver frit at bevæge sig derhen, hvor hans Hovedinteresse drager ham; den frembyder en rig Afværling, kjeder man sig over et Redstab eller ved en Dyrsklasse, er man ej bundet dertil, — med eet Ord, det bliver nødvendigt for hver enkelt at være aktiv Deltager i Mødet, hvis han vil have noget Udbytte af det, men det er netop denne Selbvirkelse, som enhver levende Deltager ønsker sig og som bedst udvikler.

Forhandlingernes Opgave er jo dels den at virke belærende, dels den at virke agiterende; belærende ved at klare Spørgsmaalene og søge Klarheden tilvejebragt eller styrket ved at saa mange som muligt komme frem med deres Erfaringer og Meninger desangaaende; — agiterende, ved at vække Interesse for den fremsatte Sag. I første Hensende er Diskussionen ved Landmandsmøderne ej længer nødvendig, thi saavel Landhusholdningsforeningen, de landøkonomiske Foreninger, Landbohøjskolen som og den landøkonomiske Presse kunne fuldtvel udrette dette Arbejde og gjøre det ligesaa godt eller endog bedre end det kan stee ved et Land-

mandsmøde, hvor Samlingen af stillede Spørgsmaal i Reglen er saa stor, at Forhandlingen af et Spørgsmaal jævnlig maa afbrydes for at give Plads for det næste, og hvor en stor Del af Talerne i Reglen møde uforberedte, saa at der ofte falder lige saa megen forvirrende som vejledende Tale. Ganste vist knytter den samme Ulempe sig ogsaa til Forhandlingerne andesteds, men det gjør for saa vidt mindre Skade, som Tilhørernes Antal er mindre og Tiden ikke saa overordentlig kostbar, som vi maa sige Tilfældet er med hver Time under et Landmandsmøde. I den sidste, den agiterende, Retning ere Forhandlingerne derimod ikke overflødige og ville aldrig blive det, naar de blot ere grundige og sande, thi vi trænge og ville altid trænge til et varmt og grundigt Ord, der kan dryppe Liv og Interesse for Fremstridt ind i alle dem, der helst ville slaa sig til Ro med Nutidens Standpunkt; en saa gunstig Lejlighed i saa Henseende, som et Landmandsmøde unægtelig kan være, bør derfor ikke gaa ubenyttet hen, og vi bør derfor sikkert for saa vidt afvige fra det engelske Møde.

Det bliver altsaa ikke et Spørgsmaal, der skal besvares, ikke en Tvivl, der skal klares, men derimod en eller flere Sager af almindelig Interesse og Betydning, der skal virkes for. Dette skeer bedre ved sluttede Foredrag end ved Diskussioner og det vilde derfor vist være rigtigt, at overdrage enkelte Mænd med særlig og anerkjendt Dngtighed i de Retninger, for hvilke man vil paakalde Forsamlingens Interesse, at stille dem frem i vel overvejede grundige Foredrag. Af saadanne bør der neppe være mere end eet hver Dag, og til at bestemme de Emner, der skulle fremsættes, synes det egl. Landhusholdningselskab særlig kaldet, fordi dette Selstab fremfor noget andet eller nogen Enkeltmand maa have Indseende i „i hvad Retning det danske Agerbrug i den nærmeste Fremtid bør søges ledet“; og hvad Valget af Personer angaaer, da bør man i Reglen dertil søge at formaa anerkjendt dngtige Mænd i praktiske Stilling, thi at disses Ord ville have bedst Autoritet ligeoverfor Flertallet af Forsamlingen er sikkert utvivlsomt; dennes Grund-

karakter er nemlig praktisk, og Kjendsgjerninger er derfor saa at sige den eneste Begrundelse, der har nogen rigtig Vægt og Betydning for den. Det gjælder derfor mindre om at føre noget Nyt og Ukjendt frem end om at give et kraftigt paa egne Erfaringer støttet Indlæg for Fremstridt, der allerede have vundet Indgang paa enkelte Gaarde uden endnu at kunne siges at være Almenhedens Ejendom.

Da Hovedopgaven for Redskabsudstillingen er den at skaffe gode Redskaber Udbredelse, vil ethvert Middel, der særlig fremmer denne Opgave, være paa sin Plads. I Længden vil det ogsaa kun være dette, der kan holde saavel Fabrikanternes som Landmændenes Interesse for denne Side af Landmandsmødernes Virksomhed vedlige. Som det virksomste Middel nu for Tiden til her i Landet at fremstaffe gode Redskaber kan neppe noget bedre anføres end grundige Redskabsprøver, hvorved Redskaberne mere eller mindre absolut kunne finde deres Bedømmelse. Som man ovenfor har seet, er der Tvivl hos nogle af de engelske Fabrikanter om, hvorvidt dette Middel længer er tidsvarende for deres Forhold; men Grundene hertil ere 1) at mange af Redskaberne hos dem ere naaede saa vidt frem, at det bliver meget vanskeligt selv ved en grundig Prøve at give det ene Fortrin fremfor et andet, saaledes som iaar f. Ex. ved de 3 Firmaers Blove, hvor Hornsbys Blove saa at sige ingen Præmier fik; men paa den anden Side er det dog værd at lægge Mærke til, at det gjentagende næsten er de samme 3 Firmaer, der sluttelig komme til at konkurrere om Præmierne, og mellem hvilke Fordelingen bliver vanskelig; Vanskeligheden ligger derimod ikke i at udstille de andre Firmaers Blove, thi ihvorvel ogsaa deres Blove under andre Forhold maa kaldes gode, ere de dog vedblivende en Del tilbage for de 3 nævnte Firmaers. For det 2det var man imod Redskabsprøverne, fordi Forholdene der vare saa store, at det kan betale sig for et Firma at fabrikere et Udstillingsprodukt uden Soliditet i dets Materiale og Bygning; thi hvor Affætningen er saa stor, finder den usolide Fabrikant, naar han blot kan skaffe sit Red-

skab en officiel Anerkjendelse for dets hensigtsmæssige Konstruktion, altid nogle Kjøbere ligesaa vel som den solide. Denne Frygt vil neppe være begrundet under vore Forhold, thi disse ere saa smaa, at de Firmaer, der vilde lægge an paa en sliq Trafik, snart vilde blive kjendte og derved altsaa ødelægge deres egen Fremtid. Den 3die og maaste den væsentligste Grund til at den engelske Fabrikant ej trænger til den Hjælp, som Redskabsprøverne kunde yde, er den, at det er blevet en Nødvendighed for den engelske Landmand at holde nogenlunde Skridt ogsaa i denne Retning med Forbedringerne i Agerbruget; det større Kjendskab og den større Fortrolighed med Redskaber og Maskiner, som derved er fostret hos den engelske Landmand, borger derfor Fabrikanten for, at han nok skal finde en Affætning, og det inden for lang Tid løber hen, for sine virkelig gode Maskiner, uden at de strængt taget behøve Præmieringens Stempel. Saaledes ere Forholdene ikke hos os. En Mængde af vore Landmænd ønske at bruge Maskiner i større Maal end Tilfældet nu er, men de indrømme i Reglen deres Mangel paa Kjendskab til at bedømme dem, og navnlig ere de i stor Uvisshed om, hvorvidt vedkommende Fabrikants Redskab fortjener Fortrinet fremfor samme Slags Redskaber fra andre Fabriker. De ville derfor være særlig taknemmelige, om de kunde erholde en om end blot delvis Vejledning i saa Henseende ved en Bedømmelse foretaget af anerkjendt dygtige Mænd. Naar da engang med Tiden vore Redskaber have naaet, om jeg saa maa sige, mere Modenhed, og naar da tillige Forfærdigelsen af de enkelte Klasser Redskaber er blevet mere fordelt mellem de forskjellige Fabrikanter, hvilket langt bedre vil svare Regning for dem, der nu nødes til at lave næsten alle Slags Redskaber, og naar endelig vore Landmands Fortrolighed med Redskaberne er bleven saaledes udviklet, at de ikke længer som nu trænge til den ovennævnte Vejledning, saa vil Tiden muligvis være kommet til atter at øpgive Redskabsprøver, men som et Gjennemgangsled maa de betragtes som nødvendige.

Vel vil der nu være Vanskelighed ved at finde Kræfter, der egne sig til at foretage saadanne Prøver, og som tillige ere villige til at virke med i saa Henseende; men hvad dette sidste angaaer, saa bør det neppe forudsættes, at Kræfterne i denne Retning mere end i andre skulde ville unddrage sig, saafremt det virkelig erkjendes, at dette er en Vej, ad hvilken der kan virkes til Gavn for et almennyttigt Formaal; og hvad Dygtigheden angaaer, saa er det vel at forudse, at Kræfterne, der kunne findes her, i Reglen ikke ville være saa dygtige som de engelske, men paa den anden Side ere Ulighederne mellem vore Redstavers Godhed ogsaa langt større, og den relative Bedømmelse derfor lettere at fælde, og i det Hele taget vil det dog være bedre at gjøre Sagen saa godt den kan gjøres, selv om det skulde vise sig mer eller mindre mangelfuldt, end ikke at tage fat paa den, saa meget mere, som det jo kun vil være ved at Kræfterne faae Lejlighed til at øve og udvikle sig i den her antydede Retning, at de efterhaanden ville kunne blive dygtigere til at foretage de mere vanskelige Redstabsprøver og =bedømmelser. — Saa grundige og omhyggelige Redstabsprøver, om end kun af nogle enkelte Klasser Redstaber, som Forholdene tilstede, ville derfor være et vigtigt Middel til Fremskaffelsen af gode Redstaber. Til saadanne Prøver give selve Landmandsmøderne imidlertid neppe den nødvendige No og Tid, og en Ordning af dette Forhold i Lighed med det, der, som ovennævnt, finder Sted i Skotland, forekommer mig derfor at være det, der bedst vil passe for os; nemlig at de Redstaber, der fortjene at prøves, udtages ved selve Møderne og da senere paa passende Steder og Tider blive prøvede.

Hvad dernæst Affættningen af Redstaberne paa Landmandsmøderne angaaer, saa synes de engelske Møder ogsaa i denne Retning at være inde paa den rette Vej. Ved disse har nemlig hver Fabrikant sine Redstaber og Maskiner samlede, hvorved han lettere kan optræde som Handelsmand, og han har desuden Lejlighed til, saa ofte han anseer det for ønskelig eller hensigtsmæssigt, at kunne vise de fleste af sine Maskiner

i Arbejde for de eventuelle Kjøbere. Den smukke Udstillingsordning, hvor Redskaberne uden Hensyn til Fabrikanter ere samlede i Klasser, og hvor der hersker Ro og Orden i Udstillingslokalet med Undtagelse af de Timer, da den officielle Fremvisning finder Sted, vil ganske vist lide derved; men dette Offer bør sikkert bringes, hvis, hvad der er sandsynligt, Betingelserne for en livligere Affætning ville begunstiges af en sliq Ordning.

Regnskabsoversigt for Gunderslevholm Skovdistrikt for Aarene 1849—68.

Det har ikke fra først af været min Mening at offentliggjøre Uddrag af Skovbrugsregnskabet hersteds, thi jeg har fornemmelig ført og samlet det i det Djemed, derved at kunne opnaa Resultater, hvorpaa der i Fremtiden kunde bygges en fastere, mere velbegrundet og velberegnet Plan for de herværende Skoves Drift og Behandling. Det er saaledes heller ikke Hensigten herved at vilde fremlægge Beviser for et i alle Henseender velført og godtberegnet Skovbrug, thi det lader vistnok meget tilbage at ønske i flere Retninger, navnlig hvad en fast og regelmæssig Benyttelse angaaer. Men da Skovenes Ejer, Hr. Godsejer de Neergaard, velvilligen har givet Tilladelse til nærværende Oversigts Offentliggjørelse, og da det formenes, at Andre, ved at blive bekendt med samme, ogsaa kunne uddrage Resultater deraf, som muligen kunne komme Skovbruget tilgode for dem, og da Skovvesenet nu i det Hele taget omfattes med saamegen Interesse, saa har jeg ikke taget i Betænkning at bede Dem offentliggjøre disse saa Bidrag til Belysning af dets økonomiske Vilkaar her i Landet.

De efterstaaende Oversigter omfatte:

- A. Gunderslevholm Skoves Fladeindhold.
- B. Sammes Materialforraad ifølge Taxation efter Dje-
maal af Træer paa $\frac{1}{4}$ Fv. og derover.

- C. Uddrag af Driftsbogen, eller det udviste og opstavede Materiale fra 1849 til 1868.
 D. Udgibt ved Skovene 1849—68 og
 E. Indtægt ved Samme 1849—68.

Jeg skal tillade mig at fremsætte nogle faa oplysende Bemærkninger til hver især af disse Oversigter.

A. Gunderslevholm Skoves Fladeindhold.

Ældre Egebevogning	80 ¹ / ₁₄	Ed. Ed.
Yngre Egebevogning	24 ⁵ / ₁₄	— —
Bøgebevogning	902 ⁴ / ₁₄	— —
Elle- og Aftemofer	52 ⁵ / ₁₄	— —
Naaletræbevogning	39	— —
Eng og ubevøgede Moser . .	38 ² / ₁₄	— —
Embedsjord	21 ⁴ / ₁₄	— —

Salt 1157¹/₂ Ed. Ed.

Opmaalning og Optagning af Kort over Skovene er foretaget i Aarene 1843—46 af Forstkandidat, Landmaaler Heger. Senere er der, dels efter disse Kort, og dels ved Opmaalninger i selve Skovene, foretaget Beregninger for at erholde en i alt Fald tilnærmelsesvis Forvisning om de forskellige Bevøgnings Fladeindhold. At denne kun kan være tilnærmelsesvis, grunder sig fornemmelig paa, at de gamle Ege for Størstedelen ere blandede imellem de andre Bevøgninger, og saaledes er deres rette Fladeindhold vanskeligt at erholde.

Foruden den her anførte Embedsjord findes endnu omtrent 10 Ed. Ed. til samme Brug udenfor det egentlige Skovareal.

Ad B. Taxationen i 1846 er foretaget af Forstkandidat Heger og de i 1856 og 1866 af Meddeleeren.

Af den yngre Egebevogning er Størsteparten 26 Aar gammel; dog findes omtr. 5 Ed. Ed. bevøret med omtrent 38 Aar gamle Ege. — Naaletræet er ikke taxeret; de ældste Bevøgninger ere 35 til 38 Aar gamle, Størsteparten derimod 28 til 30 Aar.

1 Favn Brænde eller Træ paa Roden er beregnet til 75 Kubikfod, idet der i Reglen faaes en Bunte Top til 19 à 20 Kubikfod for hver Favn Brænde, der fløves ud af et Træ; og naar en Favn opstøvet Brænde beregnes til 56 Kubikfod, bliver altsaa Træets Indhold 75 Kubikfod pr. taxeret Favn paa Roden.

Ad C. Stykketallet af de Ege- og Bøgetræer, som ere opstøvede, er ikke angivet.

Først fra 1860—61 er Barken af det fældede og opstøvede Egetræ fuldstændig benyttet og ført i Regnskab.

Da det fløvede Bøgebrænde fornemmelig er anvendt som Deputat og til Hovedgaardens eget Forbrug, saa har en fuldstændig Sortering imellem godt, knudret og lampet Brænde i Reglen ikke fundet Sted. Ligeledes ere Bøgegrene (fra 6 til 3") ikke altid opstøvede som Fagotter, men undertiden som Topbrænde.

Stødebrændet er ansat som Hovedbenyttelse.

Af Udhugget ere de Træer, som have indeholdt $\frac{1}{4}$ Favn og derover, ansat til Hovedbenyttelse; dette har været Tilfældet i Regnskabets 2de sidste Aar.

Naaletræ, Kvas og Stødebrænde er ikke altid opstøvet, da der var Sandsynlighed for, at det ikke kunde betale Opstøvningslønnen.

Bøge-Mellembenyttelsen stiller sig her til Hovedbenyttelsen omtrentlig som 10 til 13. Under almindelige Forholde vil Mellembenyttelsen vel neppe blive saa høj, og vel ikke heller i Henseende til Arealet, men i de herværende Skove var ikke foretaget nogen egentlig Gjennemhugning før 1844—46, og der forefandtes da i en Række af Aar derefter et større Udhugstmateriale end sædvanligt.

Paa den anden Side kan Hovedbenyttelsen vel ogsaa med Rette siges at være for lav, eller det kan ikke betale sig at have et saa stort Materialforraad.

Det opstøvede Materiale er selvfølgelig ikke altid affat det samme Aar, det er opstøvet.

1854-55	189	87 $\frac{1}{4}$	"	"	4255 $\frac{3}{4}$	262	55 $\frac{3}{4}$	"	"	"	214	4	"	101	"	52	15318	1671	2,88
1855-56	360	239 $\frac{1}{4}$	"	"	380 $\frac{3}{4}$	480	58	"	"	201	104	9	"	5	"	"	21054	75	3,20
1856-57	237	118 $\frac{1}{4}$	"	"	214 $\frac{1}{2}$	1133 $\frac{1}{2}$	159	"	"	175	28	11	"	49	"	"	10684	735	1,68
1857-58	184	166	"	"	199	2582 $\frac{1}{2}$	55	"	"	604	70	18	"	114	"	"	16331	1720	2,75
1858-59	152	115	"	"	582	2099 $\frac{1}{4}$	263 $\frac{1}{2}$	"	"	"	116	14	"	46	"	"	12988	690	2,20
1859-60	"	"	"	"	156	130 $\frac{3}{4}$	400 $\frac{3}{4}$	1099 $\frac{1}{4}$	275	123	47	10	"	57	101	"	12460	855	2,10
1860-61	"	"	"	"	216	156 $\frac{1}{4}$	130 $\frac{3}{4}$	2161 $\frac{1}{2}$	274 $\frac{1}{2}$	381	140	15	"	167	466	94	17947	2787	3,60
1861-62	"	"	"	"	114	69 $\frac{1}{2}$	141 $\frac{1}{2}$	3277 $\frac{1}{2}$	174 $\frac{1}{2}$	125	296	20	"	169	580	"	16571	2535	2,80
1862-63	"	"	"	"	226	118 $\frac{3}{4}$	"	546 $\frac{1}{2}$	28 $\frac{1}{4}$	1522	106	9 $\frac{1}{2}$	71	180	456	154	18054	4475	3,04
1863-64	"	"	"	"	143	63 $\frac{1}{2}$	75	1456	106	813	140	8	22	68	327	44	10370	1702	1,75
1864-65	"	"	"	"	168	112 $\frac{1}{4}$	84	211	180 $\frac{3}{4}$	175	40	3	68	64	288	101	10293	2963	1,74
1865-66	"	"	"	"	82	49 $\frac{1}{2}$	84	525 $\frac{1}{2}$	94	46	225	4	75	72	206	148	5977	3399	1,00
1866-67	"	"	"	"	125	58 $\frac{1}{4}$	"	129 $\frac{1}{2}$	128 $\frac{1}{2}$	288	216	2	25	26	206	35	6300	1020	1,18
1867-68	"	"	"	"	167	84 $\frac{1}{4}$	"	564	94 $\frac{1}{2}$	88	306	5	107	155	338	193	9303	5579	1,74
Øfter i alt for 19 Aar	"	1011 $\frac{1}{2}$	"	990 $\frac{1}{2}$	9492	23411	2564	3057	1329	8096	1789	186 $\frac{1}{2}$	368	1336	3169	821	236515	31151	
og i Øjen= nemfint aarlig . . .	"	53,91	"	52,1	500	1232	135	160,9	70	425	94,15	9,8	19,88	70,21	166,8	43,2	12448	1639,5	2,07

D.

Udgivet.

Har regnet fra 1ste Maj til 30te April.	Fødsling m. m.						Bedtighedsbølse og nyt Anlæg.						Skulturnomføringer.			Salgs- og Satsations- omføringer.			Kønninger i Fænge, Korn, Strænde og Græsfl.						Embeds- og Sørder.			Kgl. Tatter, Stender, Tatter og Kommune- Bøder.			Gortfælligt.			Salt
	Tønningsarbejde.		Bortomføringer.		Kømmers Afdan- nelse.		Strænde og Kømmer Transport i og fra Østøen.		Føgen.		Bandafløbning.		Bele.		Kultur- omføringer.			Salgs- og Satsations- omføringer.			Kønninger i Fænge, Korn, Strænde og Græsfl.		Embeds- og Sørder.		Kgl. Tatter, Stender, Tatter og Kommune- Bøder.			Gortfælligt.						
	RM	β	RM	β	RM	β	RM	β	RM	β	RM	β	RM	β	RM	β	RM	β	RM	β	RM	β	RM	β	RM	β	RM	β	RM	β	RM	β	RM	
1849-50	832	33	19	36	98	24	184	9	155	32	31	264	13	185	14	739	52	716	28	294	16	394	"	14	90	16	393	81						
1850-51	684	16	"	"	90	22	137	72	88	86	168	64	290	44	255	20	822	84	929	48	263	"	396	16	14	90	414	182						
1851-52	585	52	"	"	59	"	103	"	48	24	137	23	160	9	144	52	625	58	994	78	195	22	480	"	29	9	351	249						
1852-53	690	26	38	13	118	21	166	16	91	8	279	50	260	57	58	16	664	82	996	52	166	64	562	"	10	74	410	295						
1853-54	696	76	"	"	148	81	134	68	140	56	287	38	187	14	186	4	809	72	1050	54	173	"	636	"	12	12	446	291						
1854-55	755	53	"	"	38	20	126	54	110	4	130	58	88	56	190	56	847	64	1103	16	165	"	487	"	13	40	4036	37						
1855-56	882	60	"	"	38	74	168	72	18	36	117	42	141	32	192	87	1192	94	1247	58	165	"	583	"	18	32	4767	11						
1856-57	803	22	"	"	101	14	231	92	79	74	265	72	468	89	149	26	1266	60	1273	54	330	"	582	"	60	34	5612	57						
1857-58	673	35	"	"	151	53	141	"	21	14	246	1	847	49	475	6	925	76	1185	18	330	"	856	"	4	4	5856	64						
1858-59	638	44	"	"	151	3	124	72	92	88	117	91	537	62	375	23	631	74	1106	90	330	"	913	"	71	40	5391	11						
1859-60	653	26	16	22	65	58	137	88	4	109	56	425	10	316	79	701	10	1119	36	330	"	560	"	19	20	4458	15							
1860-61	631	80	178	7	145	74	147	73	24	34	100	11	535	60	208	45	790	16	1266	68	342	"	772	37	58	12	5151	37						
1861-62	817	20	534	45	190	70	368	6	46	70	303	20	1021	80	269	95	885	80	1479	18	342	"	628	16	53	94	6941	38						
1862-63	698	92	559	17	282	22	273	94	3	439	77	849	75	450	37	828	18	1387	28	342	"	916	34	28	56	7059	70							
1863-64	640	70	356	34	237	28	143	44	18	8	374	44	499	41	388	8	820	14	1366	29	412	39	871	12	77	61	6205	48						
1864-65	798	80	425	87	35	11	149	16	10	64	80	428	16	331	71	903	46	1343	83	392	"	721	29	192	93	5813	20							
1865-66	737	59	386	31	100	95	65	72	5	30	184	40	1185	66	653	21	826	64	1275	14	385	92	793	40	55	21	6645	69						
1866-67	770	65	236	92	75	16	99	24	6	24	209	55	300	78	650	81	750	28	1331	66	402	80	964	9	12	78	5811	24						
1867-68	1241	76	637	84	87	42	137	92	62	22	139	24	270	90	674	51	1306	4	1623	94	385	80	785	79	22	23	7375	89						
Salt for 19 Jar. S Gjens- nemfint	14233	25	3388	84	2215	56	3032	4	1027	2	4021	94	8743	77	6136	24	16339	36	22747	68	5737	19	12852	"	725	31	101280	28						

Slæt regnet fra 1ste Maa til 30te April.	Øg.		Øg og forskjelligt Løvtræ.				Maaletræ.		Forskjelligt: Englet, folgte Planter m. m.	Gjeldbragt.		Gjeldbragt pr. Ld. Ld.		Rentindbragt pr. Ld. Ld.						
	Gjeldbrøntetle.	Øg.	Gjeldbrøntetle.		Mjeldbrøntetle.		Gjeldbrøntetle.			Gjeldbrøntetle.	Rentindbragt.	Gjeldbragt pr. Ld. Ld.		Rentindbragt pr. Ld. Ld.						
			Øg	β	Øg	β	Øg	β				Øg	β	Øg	β	Øg	β			
1849-50.	1886	8	6932	13	3191	6	381	14	12190	41	8256	56	10	51	7	13				
1850-51.	1187	4	6724	64	3158	40	442	66	11578	75	7436	89	10	1	6	41				
1851-52.	1881	44	5764	40	2112	62	384	"	10142	50	6630	1	8	73	5	70				
1852-53.	2021	29	6163	61	2062	72	380	52	10628	22	6525	23	9	17	5	61				
1853-54.	2045	44	7165	67	2353	42	418	91	11983	52	7520	57	10	34	6	48				
1854-55.	2430	6	9344	42	2493	72	400	5	14882	15	10845	74	12	82	9	36				
1855-56.	3694	74	10377	85	3792	4	412	45	18607	16	13840	5	16	8	11	92				
1856-57.	1890	30	9838	75	3808	53	417	43	16140	93	10528	36	13	91	9	9				
1857-58.	2946	76	6387	93	3698	76	424	17	13530	48	7673	80	11	66	6	60				
1858-59.	2438	27	4866	10	2564	17	456	66	10412	64	5021	53	9	4	32					
1859-60.	1833	5	5522	61	2496	10	340	12	10331	9	5872	90	8	89	5	7				
1860-61.	3355	36	8785	74	4150	36	290	85	16750	82	11599	45	14	45	10	2				
1861-62.	2997	53	6955	36	4461	42	221	16	223	32	15083	63	8	142	7	3				
1862-63.	2476	20	5068	88	4514	12	304	24	13045	4	5985	30	11	26	5	16				
1863-64.	1857	36	4823	60	4093	88	477	6	11613	78	5408	30	10	3	4	64				
1864-65.	3607	66	4317	64	6013	84	624	76	15721	38	9908	18	13	56	8	54				
1865-66.	1586	33	4038	44	5612	24	487	76	12735	36	6089	63	11	"	5	25				
1866-67.	1370	36	5400	84	3685	68	749	76	12092	71	6281	47	10	43	5	41				
1868-68.	2665	72	9880	16	4749	64	529	"	19792	92	12417	3	17	10	10	70				
Salt for																				
19 Mar.	43701	27	2771	72	128359	21	69203	8	5018	2	8220	51	257263	85	155983	57	222	26	134	72
3 Øjens nemfuit carlig . . .	2800	6	145	84	6755	72	3642	25	264	10	432	63	13540	20	8209	63	11	67	7	8,8

Ad D. Med Hensyn til Hegnsomkostningerne bemærkes, at Skovene fra Fortiden have været anordningsmæssigt indhegnede, derfor har der i Reglen kun fundet Istandsættelse Sted af Hejnene.

Omkostningerne ved Vandafledning have været høje paa Grund af en stor Del af Skovenes lave Veliggenhed og formedelst tidligere Forsømmelse i Henseende til Afgravning.

Bejarbejdet har ligeledes været betydeligt paa Grund af Vejenes Stenlægning og Mangel paa Grus til Befyld.

Til Kulturarbejde er henregnet Omkostningerne ved Plante-skolerne og Forbedring af Engene.

Arbejdspriserne have i de sidste Aar været høje efter de stedlige Forholde; men dette grunder sig paa, at de tillige have været betragtede som en Understøttelse for Arbejdsmanden i de trange Aar. Selvfølgelig ere Udgifterne blevne højere i disse Aar og navnlig i det sidste end under almindelige Forhold.

Under Udgivtsposten til Embeds-Bygninger og Sorder er beregnet 5 pCt. af Bygningernes Assuranferum. Embedsjorden i Skovene er ikke beregnet til Administrationsudgift, hvorimod det er Tilfældet med 10 Tdr. Land til dette Brug, som ligger udenfor Skovarealet.

Under de kommunale Udgifter er Stenlægning og Vedligeholdelse af de Sogneveje, som ifølge Hartforret er tillagt Skovene.

Ad E. Alt Deputat og bortgivet Ved er selvfølgelig ført til Indtægt i Regnskabet, og Taxering af samme har fundet Sted efter Auktionspriserne og med Tillæg af Transportomkostningerne, hvor disse have været foretagne fra Skovene.

Udgiot og Indtægt ved Sagt og Dyrehave er ikke medtagne i nærværende Regnskab.

Naar der sees hen til de betydelige Grundforbedringer m. m., som ere foretagne ved de herværende Skove i de senere Aar, saa antages, at Udgifterne ville blive lavere i det Hele taget i de kommende; og naar der sees hen til det store Materialforraad, som begrunder en forøget Benyttelse, saa maa man og-

faa ansee en Stigning af Indtægterne for at være sandsynlig. Forholdene ved det herværende Skovbrug maa saaledes, efter min Formening, stille sig heldigere i Fremtiden, end det har viist sig i de sidste 19 Aar.

Endvidere tillader jeg mig at henvise til de af mig tidligere i „Tidskrift for Landøkonomi“ udgivne Tabeller over Middelspriserne paa Bed og Middelhøjden af Arbejdslønnen ved det herværende Skovdistrikt, og beder jeg samme betragtet som et Supplement hertil.

Tolleruphus i September 1868.

N. G. Sparre.

Om Insekternes Bygning som Middel til Bedømmelse af deres Levemaade.

Af Forstkandidat N. Frig.

Insekter med Graveben, med Gangben, med Løbeben. Benformen viser Opholdsstedet; Munddelene vise Ernæringsmaaden. Planteædernes og Rovinsekternes Munddele. Forholdet mellem Larvernes Bygning og deres Opholdssted og Levemaade. Starnbasferne (Diblenborren og Gaasebilleren), Træbukkene, Snudebillerne, Vastborerne, Træhvepserne og Bladhvepserne; deres Bygning, Opholdssted og Levemaade.

Et nøjere Kjendskab til Insekterne maa absolut faae mere og mere Betydning her i Landet, efter som den stadig voksende Interesse for de jydskke Heder jo nu giver et grundet Haab om disses Beplantning i en ikke fjern Tid. Med de tiltagende Maaletrakulturer ville nemlig de skadelige Insekter ogsaa formere sig, hvis vi ikke itide søge at formindste deres Udbredelse, ligesom de sikkert allerede mange Steder have foraarsaget Odelæggelser, som Jordbund og Klima have faaet Skyld for, eller idetmindste fuldbyrdet, hvad disse have paabegyndt. Det tør vel ogsaa nok antages, at vi ere ude over den Tid, da Insekternes store Betydning i Land- og Skovbruget helt fornegtedes af den praktisk dannede Mand. Der er heldigvis Mange, der have indseet, at der bør gjøres Noget imod disse Kulturplanternes Fjender, men — dette er ikke nok, vi maa først og

fremmest lære vor Fjende at kjende og navnlig kunne skjelne ham fra vor Ven. I dette Punkt ligger den største Banse- lighed, da Mange ville indvende: „Sa vi ere ikke Entomologer, vi kunne ikke saadan give os af med at bestemme Insekter eller deres Larver.“ Nej! i mange Tilfælde ikke, men dog i betydelig flere end man i Almindelighed troer, og det netop fordi vi i Retning af Entomologi have Mænd, der af Interesse for Sagens praktiske Side søge at bringe Resultaterne af deres Studier i Samklang med de Erfaringer, som Landmanden og Skovdyrkeren hente ad den praktiske Vej, hvorved Videns- skaben er bleven mere populær end tidligere.

Det er oftere anbefalet de Mænd, hvis Korn eller Plan- ter ere angrebne af Insekter, at indsende de fundne Larver og Insekter til en Entomolog, der sikkert kan bestemme dem, og jeg tiltræder ganste denne Opfordring, forsaavidt Bedkom- mende kan finde de rigtige Insekter, men det er netop her at Skoen trykker; thi fordi man finder et angrebet Sted besat med en Mængde Insekter, kan man langtfra stole paa, at det er Fredsforstyrreerne, man der seer; det kan tvertimod ofte være deres Fjender, nyttige Insekter, der altid ville indfinde sig paa saadanne Steder, og som lettest falde i Djnene, da de løbe eller flyve omkring og opsøge de andre, der som oftest ud- øve deres Ddelæggelsesværk i Skjul, ligesom det ogsaa tidt kan være Insekter, der slet ikke have noget paa det Sted at gjøre, men som ved Vinden eller af andre Grunde ere førte derhen. — Derfor vil det være meget heldigt for Land- og Skovbru- geren at kjende saameget til Hovedtrækkene i Insekternes Na- tur- og Livshistorie, at han ikke helt famler iblinde, men idet- mindste har et aabent Øje for Forholdet mellem Insekternes Bygning og deres Levemaade, saa at han kan skjelne mellem et Rovinsekt og et planteædende eller træborende Insekt; — det første er vor Ven, det sidste vor Fjende.

Til Forstaaelse af dette Forhold mellem Bygning og Leve- maade hos Insekterne skal jeg i det Følgende søge at give et lille Bidrag.

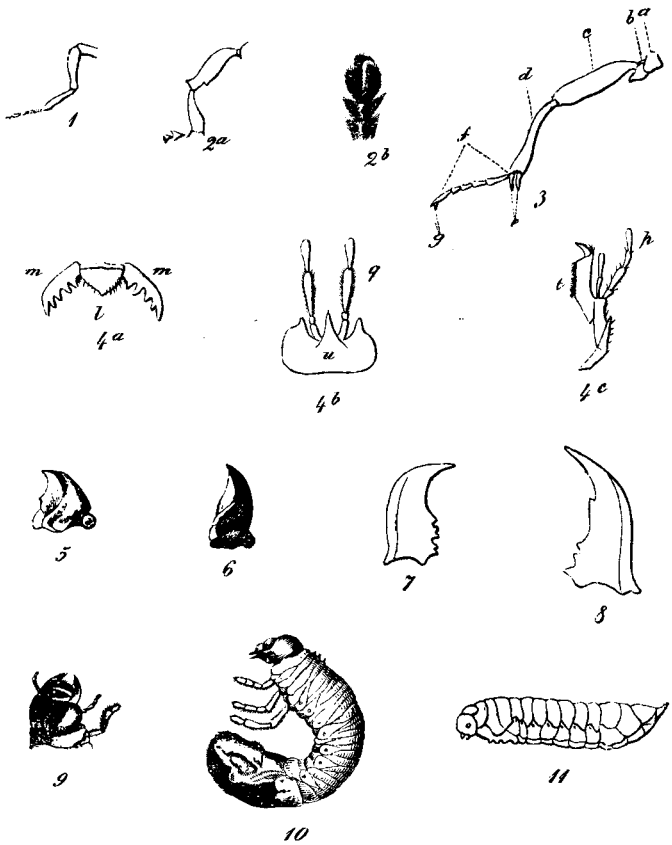

Fig. 1. Forben af en Oldenborre.

— 2 a. Do. af en Snudebille.

— 2 b. Fod af en Træbuk

— 3. Forben af en Løbebille:

a. Hoften.

b. Hofsteringen.

c. Laaret.

d. Skinnebenet.

e. Sporerne.

f. Foden.

g. Klørne.

Fig. 4. Munddelene af en Løbebille:

l. Overlæben.

m. Kindbakterne.

t. Tuggeslign.

p. Palpen.

u. Underlæben.

q. Læbepalpen.

— 5 og 6. Kindbakter af Træbukker.

— 7 og 8. Do. af Løbebiller.

— 9. Hoved af en Oldenborrelarve.

— 10. En Oldenborrelarve.

— 11. En Træhvepselarve.

Det er navnlig Venenes og Munddelenes Bygning, der hos Insekterne saavel som hos Larverne betinges af deres Leve- maade og Opholdssted, og vi ville derfor see lidt nøjere paa de forskjellige Former, disse kunne have.

Skal et Insekt enten for at søge sin Næring eller for at aflægge sine Æg grave sig ned i Jord eller i lignende Sub- stanser, da omdannes Venene, navnlig Forbenene, saaledes, at de kunne gjøre Tjeneste som Spader. — Vi finde saadanne Ven hos den store Skarnbaskefamilie, hvortil Oldenborrene, Torbisterne o. fl. høre. Denne Venform kaldes Graveben (Fig. 1). For at give Kraft i Retning af Gravning ere Hosterne valseformede, Hosterne paa Forbenene dybt indsen- kede i en Tværgrube paa Forbryststykket. Skinnebenene, navn- lig de forreste, ere korte, lidt krummede, flade og taffede udvendigt. Kløerne ere meget fine hos de stærkt gravende For- mer (Torbisterne), men stærkere udviklet hos dem, der leve paa Planter (Oldenborrene) og da bøjede stærkt, saa at de blive stikkede til at klattre og omklamre med.

Hvis derimod Insektet er henvist til at leve paa Bladene, og det ikke behøver at være særegent udrustet for Æglægningsens Skyld, da er det forsynet med Trædepuder*) under Fødderne. Disse Trædepuder hjælpe Dyret til at staa fast og ikke glide ud under Gangen paa de stærkt heldende tørre Flader, de skulle betræde. De ere tilstrækkelige, naar Insektet ifølge sin Leve- maade kun behøver at bevæge sig langsomt og da er forsynet med Gangben (Fig. 2), hvor alle tre Par Ven ere lige lange og deres Stilling under Gangen saadan, at Skinnebenet føres lodret paa Fladen, de gaa paa — saaledes hos Guldbiller og Snudebiller. — Naar derimod (som hos de fleste Træbukke, der maa udføge det Træ, der er passende til at aflægge deres Æg paa, og derfor stadig ere i Bevægelse) Venene ere indret-

*) Trædepuder vise sig ved Forstørrelser at bestaa af utallige Børster, der alle ere afflebne i samme Rængde (ligesom i en Klædebørste), og hvis Retning er skraa udefter Fodspidsen.

tede til Løb, da er tillige Skinnebenet forneden forsynet med en Spore til endydeligere at hindre Udglidningen, der let vilde ske, uagtet Trædepudernes Tilstedeværelse, paa Grund af Venenes skraa Stilling udefter, idet disse parvis tiltage i Længde, saa at det forreste Par er det korteste, og de to Vinkler mellem Laar og Skinneben og Skinneben og Fod blive mere eller mindre stumpe.

Hos de Insekter, der ikke ere Planteboere, og navnlig hos de Rovinsekter, der maa bevæge sig hurtigt og behændigt paa Jorden, paa Træstammer eller deslige for at opsoge og gribe deres Bytte, finde vi de fuldkomnest udviklede Løbeben (Fig. 3) (f. Ex. hos Løbebillerne). Her mangle Trædepuderne*). Venene ere lange, tiltage parvis i Længde, have Styrken i de Dele nærmest Bryststykket og blive slankere ned imod Foden, der bestaaer af fine Led. I Almindelighed findes en eller to Torne paa Skinnebenet. Venenes Stilling er skraa udefter.

Foruden disse Hovedformer af Ben og Fødder gives der endnu to, nemlig Springben og Svømmeben. Af de Insekter, der vedkomme os her, have kun Jordloppe Springben, og af de med Svømmeben forsynede Insekter have ingen videre Betydning for Kulturplanterne.

Venenes forskjellige Bygning viser os altsaa nærmest Insekternes Opholdssted, men tildels ogsaa deres Levemaade. Munddelenes Form viser os fortrinsvis deres Ernæringsmaade.

Munden bestaaer af følgende Dele: Yderst see vi Kindbakterne, som hos de fleste Biller rage stærkt frem udover de andre Munddele**).

Foruden disse bestaaer Munden af et Par Rjæber med

*) Hos Løbebillerne finde vi Hannernes Forsødder og undertiden ogsaa Fødderne paa Mellembenene forsynede med udvidede Led til Hjælp ved Fastholdelsen af Hunnen under Parringen. Disse maa ikke forveksles med Planteboernes Trædepuder. — Det bageste Benpar er aldrig forsynet med de udvidede Led hos Rovbillerne.

***) Med en stærk Naal kan man paa de større Insekter let spærre dem ud fra hinanden.

Palper, Underlæben med Palper og Overlæben. Rindbakterne tjene til at afbide og gribe Føden, og Sjæben og Underlæben til at fastholde, rense den og skyde den ind i Munden (Fig. 4 a, b og c).

Det er paa Forhaand klart, at det Redskab, der skal afbide og gribe Føden, ikke kan være ligedan bygget hos Rovdyr og hos Planteædere, — vi see det ogsaa hos Pattedyrene (smlgn. Rattens og Harens Tandforhold) —, og vi ville nu betragte lidt nøjere, hvorledes det lempes efter Brugten.

Hos de udprægede Planteædere, der kun leve af Blade, tjene Rindbakterne til at afklippe Bladstykker og ere derfor formede som Bladene i en Sax, skarpe og flade, og de bevæges som saadanne. Forneden ere de i Almindelighed forsynede med en Knusetand til at tykke og male Føden med. Dette er Hovedformen, som dog modificeres hos de Planteædere, der tillige have anden Anvendelse for Rindbakterne, f. Ex. hos nogle Træbukke, og navnlig hos dem, der have Betydning for Forstmanden (Fig. 5—6). Deres Larver forpuppe sig indeni Ved, og det udviklede Insekt maa da med Rindbakterne gnave sig ud gennem det yderste Vedlag og Basten, men som Figuren viser, vil man dog altid kunne gjenkjende Hovedformen ligeoverfor Rovinsekternes Knibtænger.

Rovinsekternes Rindbakter, der skulle tjene til at gribe og afbide Byttet, ere med al deres indbyrdes Forskjellighed dog tydelige at skjelne fra Planteboernes ved deres, som oftest med Tænder forsynede, lange i en Spids tilløbende Eg (Fig. 7—8). Kortere eller længere have de altid Form af Tænger. Ofte ere de paa den indvendige Side besatte med en Rad Børster.

Det samme Forhold mellem Bygning og Levemaade, der viser sig hos det udviklede Insekt, træffe vi hos Larverne, og navnlig kunne vi strax see paa en Larve, om den lever frit eller i et indesluttet Rum. Den frit levende Larve, der skal bevæge sig langt omkring under Luftets Paavirkning, er forsynet med Øjne, veludviklede Ben og forskjellige mer eller mindre brogede Farver, som oftest tillige med Haarbeklædning.

Den Larve, der lever i Jorden eller i Bed, hvor Lyset er udelukket og Bevægelsen ringe, mangler Djne og har blege Farver, er som oftest nøgen eller kun forsynet med enkelte Borster, og har kun svagt udviklede eller slet ingen Ven.

Vi ville da samle de ovenfor omtalte Kjendetegn og uden i mindste Maade at gaa ind paa de specielle Slægter og Arter eller deres forskjellige Virksomhed*), anvende dem paa de Billefamilier, hvoraf de skadeligste Insekter ere Medlemmer. — Vi have da navnlig kun Skarnbasserne (Scarabaides), Træbukkene (Cerambyces), Snudebillerne (Curculiones) og Bastborerne (Tornicines) at omtale.

Af Skarnbasserne's Familie optræde kun et Par Oldenborreslægter som skadelige, nemlig Oldenborren og Gaasebillen. Disse Insekter ere vel saa almindelig bekjendte, at det vil være overflødig at beskrive dem nærmere her. Kun skal jeg minde om, at Oldenborrene ved deres Rindbakter ere Typer for en Planteæder, og at deres Ven ere Graveben.

Oldenborrelarverne synes derimod ofte at blive forvekslede, saalænge de ere meget smaa, med Larverne til en Gjødnings-torbist (Aphodius)**). Derfra skriver sig den Paastand, at Oldenborrelarven skulde leve af Gjødning. Da man i Kasser og i Gjødning, der er paakjort Marken, ofte finder Aphodielarver i stor Mængde, er det af Bigtighed at kunne skjelne dem fra Oldenborrelarverne***) (Fig. 9—10). Disse

*) I Ugebladet „I Hjemmet“ for 1859 findes en Afhandling: „Om de Insekter, som ved at angribe Træernes Bed kunne blive farlige for de danske Løv- og Naaletræer“, af Det. Bergsø. Afhandlingen begynder i Nr. 14 Pag. 103 og fortsættes i flere Nummere. Der gives deri en Fremstilling af de forskjellige Arters Optræden og Midler mod deres Udbredelse.

**) Herom see Prof. Schjødtes: „Hvoraf lever Oldenborrelarven“ (dette Tidsskrift 3 R. 8 B.) og „Lil Forsvar for nyttige Dyr“ (s. T. 3 R. 7 B.), hvoraf særskilt Aftryk er udkommet.

***) I 1862 skrev Det. Bergsø en Bog betitlet: „Oldenborrens Naturhistorie, dens Udbredelse i Danmark og Midlerne til dens Formindskelse“. Denne Bog gjennemgaaer Oldenborrens Natur- og Livs-

sidste have, da de skulle overklippe Rødder og grave sig frem, meget stærke Rindbakter, der dels ere indrettede som Bladene i en Sax, dels som to Skovle; Gjødningsstorbisternes Larver have derimod meget slankere Rindbakter, der kun tjene til at gribe det bløde Næringsstof, Gjødningen, og som derfor ende i to smaa Spidser. Oldenborrelarvens Ben ere uddannede til at deltage i Gravningen og derfor tykke og stærke, og Leddene opsvulmede i Enden og beklædte med stive Børster. Endeledet er forsynet med en spids Klo. Gjødningsstorbistens Larve har, da den skal leve i Gjødning og ikke grave, glatte, slanke Ben, der uden Opsvulmning af Leddene aftage jævnt i Tykkelse ud imod Spidsen.

Af Træbukkenes Familie findes ikke mange Slægter, der have Betydning for Kulturplanterne, og det er kun Larverne, der skade.

Træbukkenes Rindbakter ere med eller uden Knusetand indrettede til at skjære og klippe med. Benene ere lange og i den Gruppe, hvortil Poppeltræbukken (Saperda) hører, tiltage de parvis i Længde, men Fødderne ere forsynede med Trædepuder.

Rindbakternes Form og Trædepuderne ville tilstrækkeligt forraade Planteboeren*).

De fleste Træbukkelarver leve i tørt Ved og blive ofte ved deres iøjnefaldende Størrelse fejlagtigt antagne for at være de Skyldige, naar Træet er ødelagt af Bastborere. Det er imidlertid kun dem, der angribe friske Træer, der faae Betydning, og da egentlig kun Poppeltræbukkenes Larve.

Træbukkelarverne ere hvide, fodeløse, valseformede med et lille fladtrykt Hoved. De større Arter kunne blive 1 til 2" lange. De Huller, som vise sig udvendig paa de Træer, hvori

historie saa grundigt og letfatteligt, at Enhver derefter kan skjelne Larven fra andre nærtstaaende Former. Dette bliver saameget lettere, som Beskrivelsen er ledsaget af nogle af Prof. Schjødte udførte Tegninger.

*) Fig. 2 b viser en saadan „Plantefod“ seet fraoven.

Træbuffelarverne have opholdt sig (Flyvehullerne), ere elliptiske, hvorimod Træhvepsernes Flyvehuller ere runde.

Snudebillerne have stærkt udviklede Gangben (Fig. 2). Forøvrigt udmærke de sig ved, at Hovedet er forlænget til et Næb, i hvis Spids Munden sidder. Munddelene ere smaa og svagt udviklede. Følerne knækkede.

Deres Larver ere fodeløse, noget krummede og have et stort haardt Hoved med bidende Munddele. De, der leve i Stød, ere hvide (Hylobius, Pissodes etc.). 3 Korn lever Larven til en lille Snudebille med et meget forlænget Næb (den røde og den sorte Kornorm).

Den brune Kornorm, der ofte anretter stor Skade (gule Pletter i Byg), er en Smelderlarve. Den kjendes paa den lange, smalle noget fladtrykte Form og korte, kraftige Ben. Kroppen er haard at føle paa og ender i en eller flere Takker.

Vastborene, hvortil høre de mange smaa, overordentlig stadelige Insekter (Tornicus, Hylesinus, Deedroctonus etc.), der bore i Stammens saftførende Lag, ere fuldstændig uddannede til at bevæge sig i de runde Gange, som de danne indenfor Barken; (Flyvehullerne i Barken see ud, som om de vare stufne med en grov Stoppenaal).

Hovedet er stort for at rumme de stærke Tuggemuskler, og Bryststykket danner en Kappe om det for at støtte det under det strænge Borearbejde; Munddelene ere korte og haarde til at bore med; de kølleformede Følere ere korte ligesom Venene, der tillige ere stærke og takkede til at stemme imod med, og endelig har hele Kroppen omtrent Cylindrerform. Farven er mørkebrun, og de største Arter ere kun 1 til 2 Linier lange.

Vil man prøve, om det er en Vastborer, man har fundet paa en angreben Stamme, kan man sætte den ind i et Flyvehul, og den vil da passe deri som en nøjagtig Prop. Ethvert andet Insekt vil enten være for stort, for lille eller afvige saameget fra Cylindrerformen, at det ikke vil udfylde Hullet helt.

Larven ligner Snudebillens meget, de ere smaa, hvide, blinde og fodeløse med et brunt, haardt Hoved. Alt indrettet

efter Opholdsstedet i de mørke Gange, hvor Bevægelsen er ringe og Arbejdet haardt.

De andre Insektordner indbefatte ogsaa skadelige Insekter, men dels have disse endnu ikke megen Betydning for de danske Skove, dels staa de hinanden saa fjernt, at de ikke kunne indordnes under fælles almindelige Kjendetegn. — Kun skal jeg her omtale Træhvepserne (Sirex) og Bladhvepserne (Tenthredo), der høre til de Aarevingede (Hymenoptera s. Piezata).

Træhvepserne lægge Æg i Naaletræstammer og staae ikke ubetydeligt ved at deres Larver gjennebore Stammen og derved forhindre dens Anvendelse til Tømmer. Deres Flyvehuller ere, som ved Træbukkene omtalt, runde. Træhvepserne ere tilligemed Bladhvepserne bestemt adskilte fra alle andre Aarevingede ved at have Bagkroppen tilfæstet Bryststykket i hele sin Tilstielse, hvorimod de øvrige af denne Orden have stillet Bagkrop. Da Træhvepsens Larve lever i Ved, er den nogen, hvid og har stærke bidende Munddele; de tre Par Brystfødder ere meget lidt udviklede, og Kroppen ender i en Torn (Fig. 11).

Bladhvepsens Larve ligner i Hovedsagen denne, men da den er bestemt til at leve i det Friske og nære sig af Blade, er den farvet og har 2 smaa Øjne, der see ud som to sorte Prikker paa Hovedet, dernæst en meget bevægelig Bagkrop og ligner Sommerfuglelarverne endel med Undtagelse af at disse ikke have Bortefødder paa de første Bugringe*). —

Det har, som ovenfor bemærket, kun været min Hensigt her at henlede Opmærksomheden paa, hvorledes vi til Bestemmelsen af Insekternes Levemaade og deraf deres Skadelighed kunne benytte den almindelige Regel i Naturens Økonomi, at ethvert Dyr er tilstrækkelig forsynet med de Redskaber, som det har Brug for i sin Virksomhed, men ogsaa kun med saadanne; (Øjnene mangle hos de Larver, der leve i Mørke, da de al-

*) Sommerfugle- og Bladhvepse-Larver have Kroppen inddelt i Ringe (eller Led), hvoraf de 3 forreste ere Brystringene, der hver bære et Par Fødder. De følgende ere Bugringe, der svare til Insektets Bagkrop.

ligevel ikke kunne bruge dem der). Det er ikke noget Nyt, der her fremsættes, men det er et Forhold, som sjældent paaagtes, førend Vedkommende er gjort opmærksom derpaa. Jeg vil kun tilføje, at det i det Hele er hensigtsmæssigt at see først paa et Insekt, om det kan have foraarsaget Skaden, inden man forsøger paa at bestemme det nøjere, og i alle Tilfælde maa man tage Alt med i Betragtning og ikke fordømme et Insekt, fordi det er fundet under mistænkelige Omstændigheder og maaske har et eller andet af de paaapegede Kjendemerker.

Det vil vel synes de Fleste at være vanskeligt at faae fat paa Bastborerne og andre smaa Insekter, naar de krybe paa en Stamme eller Sligt, men det gaaer meget snildt, naar man, istedetfor at anvende to Fingre til at gribe dem med, blot væder Spidsen af en Finger og trykker denne let imod Insektet, det skal da nok hænge ved Fingeren. Undersøgelsen af flige Smaadyr skeer gennem en Lupe eller gennem et ganske almindeligt, godt forstørrende Brændeglas.

Notiser om det skotske Agerbrug.

(En Rejseberetning til det kgl. Landhusholdningselskab).

Sædskifterne. Gjødningsforbruget. Udbyttet. Turnipsdyrkingen. Kartoffeldyrkingen. Græsmarkerne. Radsaningen. Hø- og Kornhøsten. Staffætningen. Agerbruget og Mejerierne i Ayrshire. Fedning. Damppløjning. Arbejderforholdene.

Understøttet af det kongelige Landhusholdningselskab og forsynet med anbefalinger, rejste jeg i Begyndelsen af April 1867 til Skotland og England, og blev først henvist til et Sted i Northumberland.

Af Sædskifterne synes 4 eller 5 Marksdriften at være mest almindelig. 4 Marksdriften er: 1ste Aar Græs, 2det Havre, 3die Turnips, Bønner, Erter o. lg., 4de Hvede. 5 Marksdriften er den samme, undtagen at der haves 2 Aar Græs. Paa en Gaard, den bedst drevne jeg har seet, traf jeg en 7 Marksdrift, nemlig 1ste Aar Græs, 2det Græs, 3die Havre og undertiden nogle Kartoffler, 4de Turnips, Bønner, Kartoffler, Raal o. lg., 5te Hvede, 6te Turnips og 7de Byg. At dette strænge Sædskifte kan bruges, er for en Del begrundet i: det gunstige Klima, i den Masse kunstig Gødning, som anvendes, i at hele Brakmarken besaaes med Turnips og i Forbruget af en Mængde Oliefager og Klid, hvorved der fedes en Mængde Kreaturer.

Foruden Guano og sur fosforsur Kalk m. m., anvendes fin Kalk samt Tang til Dvergjødfning af Græsmarkerne, navnlig

til 2det Aars Græsmark; Græsset bliver mere velsmagende for Kreaturerne ved denne Overgjødsning med Kalk eller Tang.

De største Føld af Korn, som jeg hørte opgive, vare 18—19 Edr. Hvede, 20 Edr. Byg, 21 Edr. Havre, de mindre vare 8 Edr. Hvede, 9 Edr. Byg, 11 Edr. Havre, alt pr. E. Land. Turnipsen giver en udmærket Afgrøde. Kloverhoet var i Gjennemsnit godt, fra 3—500 \mathcal{R} pr. E. Land. — I et Distrikt brugtes meget at avle Rajgræs til Frø; i Gjennemsnit antoges at 1 E. Land vil give 9 Edr.; 1 E. vejede 90 \mathcal{R} og kostede iaar 4 Rd. 4 \mathcal{F} pr. E., hvilket var temmelig billigt. Værdien af 100 \mathcal{R} utærsket Rajgræs vil være 29 Rd. 3 \mathcal{F} og af 100 \mathcal{R} tærsket 21 Rd.

Turnipsfæden tager sin Begyndelse midt i Maj Maaned og vedvarer til Udgangen af Juni; den forekommer mig at være det Arbejde, hvorpaa der bliver anvendt mest Umage; naar Jorden er kammet op og al Græsrod omhyggelig pillet af, hvortil der bruges Koner, bliver Gjødningen lagt imellem Kammene; disse blive derefter flækkede og væltede over Gjødningen, og Turnipsen strax saet meget grundt; Varmen, som Gjødningen udvikler, menes at skulle hjælpe Frøet til hurtigere Spirning og Væxt; haves ikke animalsk Gjødning, bruges ofte 550—700 \mathcal{R} Guano pr. E. Land, enten bredsaet eller saet i Kammene, og disse blive saa siden flækkede. Rugningen og Udtyndningen skeer med et passende bredt Hypejern; 2—3 Koner ville kunne rense og udthnde 6 Skpr. E. om Dagen. Dersom det kan overkommes, bliver Turnipsen renset 2 Gange, hvilket vil koste 3 Rd. 1 \mathcal{F} pr. E. Land; Kadrenseren benyttes hele Sommeren igjennem; naar Planten er stor nok til Hynnning, foretages denne med en, for det meste dertil indrettet, mindre Plov; Turnipsen staaer efter Udtyndningen næsten lige med Jorden; ved Hynnningen paasees, at Jorden ej kommer Planten for nær, men at Planten staaer som om det kunde være i et fladt Hjulspor; om den end bliver rokket lidt under Hynnningen, ansees det ej for skadeligt. En flem Sygdom indfinder sig undertiden paa Roden; den viser sig som en Borte paa Roden, og standser

aldeles Plantens Bægt, hvilket dog skal kunne forebygges ved at lægge et lille Lag af fin Kalk paa Jorden, før Turnipsen saaes. Den grove Turnips («Common») bruges meget, og er især tjenlig til tidlig Brug, da den udvikler sig hurtigt og giver et større Udbytte. At lade Faar æde Turnipsen af paa Marken afgiver en udmærket Gødning for Jorden, ligesom der ogsaa derved ødelægges en Mængde Ufrud. Turnipsens Opbevaring om Vinteren er ej heller vanskelig; en Mængde bliver ej taget op, før de bruges med det samme; undertiden spredes lidt Halm eller Tang over dem paa Marken; det bruges ogsaa at kule dem ned, idet der nemlig somme Steder haves store Beholdere i Jorden, hvori Roerne om Efteraaret pakkes ned efterat være skaarne i Skiver, saa at Luften ej kan komme til dem; paa denne Maade opbevares de meget godt.

Kartoflen dyrkes meget i somme Egne og giver et godt Udbytte. Jorden bliver kammet op, Gødning lagt i Rammene og Kartoflen dernæst ovenpaa Gødningen; Rammene blive da fiden slækkede. Tidlige Kartofler (75—85 Tdr. pr. Td. Land) betales med 290 Rd.; for sildige (150—160 Tdr. pr. Td. Land) opnaaes fra 290—310 Rd. pr. Td. Land i Marken. Saa snart de tidlige Kartofler ere tagne op, saaes som oftest Raps i Rader til Afgræsning for Faarene, eller der saaes Turnips til Frø til næste Aar.

Der findes en Mængde permanente Græsgange, som afgive en fortrinlig Græsning. Naar en saadan Mark lægges ud, anvendes følgende Frøsorter: 14 \mathcal{H} fleraarig Rajgræs, 7 \mathcal{H} Hvidklover, $2\frac{1}{2}$ \mathcal{H} Comgræs, $3\frac{1}{2}$ \mathcal{H} Rødklover, $2\frac{1}{2}$ \mathcal{H} Alfikeklover, $2\frac{1}{2}$ \mathcal{H} Sneglbalg, 1 \mathcal{H} Ribgræs, 1 \mathcal{H} Timothee pr. Td. Land. Til 2 Aars Græsning anvendes 14 \mathcal{H} alm. Rajgræs, 5 \mathcal{H} Hvidklover, $3\frac{1}{2}$ \mathcal{H} Rødklover, $2\frac{1}{2}$ \mathcal{H} Alfikeklover, $2\frac{1}{2}$ \mathcal{H} Sneglbalg; til 1 Aars Græsning bruges $7\frac{1}{2}$ \mathcal{H} italiensk Rajgræs, 14 \mathcal{H} alm. Rajgræs, $2\frac{1}{2}$ \mathcal{H} Alfikeklover, $7\frac{1}{2}$ \mathcal{H} Rødklover. Tidlig om Foraaret tromles Stubben i den med Klover udlagte Mark med svære Jern-tromler, bestaaende af Ringe, som hver for sig løbe om en Axe,

for at nedbøje den staaende Stub. En Mark, som udlægges til permanent Græsning, er fordetmeste god i de to første Aar, men saa mindre god indtil det 7de—8de Aar, og bliver da bedre Aar for Aar. De permanente Græsgange gives undertiden lidt Guano om Foraaret; Tidsler og andet Ukrud luges omhyggeligt af. Der bruges ogsaa meget at give de paa permanente Græsgange gaaende Kreaturer et Tilskud af grønne Biffer, Oliefager eller Turnips og herved afgives ligeledes god Gjødning.

Kadsaaning kommer mer og mer i Brug; dels holdes derved Marken langt lettere ren for Ukrud, dels bruges ej saamegen Saafæd, og det antages, at Kornet giver mere i Skjæppen; det koster lidt mere Arbejdskraft, mere Opmærksomhed og er lidt senere; Maskinen er ogsaa noget dyrere end en almindelig Saamaskine.

Lige før Høsten blev Kornet flaaet meget slemt ned af Regnen, hvilket især fordyrede Høstarbejdet meget. Gaardens egne Folk ere fordetmeste lønnede ens hele Aaret rundt, men den Mængde fremmede Arbejdere, som plejer at komme fra Irland, var iaar ikke saa stor som sædvanlig, og Mejemaskinerne kunde ikke bruges meget, hvor der var en svær Afgrøde. Sjelden bo de fremmede Høstfolk paa Gaarden, men maa som oftest leje sig ind i nærmeste By, og komme da til Gaarden om Morgen. Naar de blive lejede for hele Høsten, faae de 11 F daglig; Kosten paa Gaarden til 1 Mand regnes rigelig at koste 2 F 12 β om Dagen; Daglønnen var fra 9 Rd. til 11 Rd. 1 F ugentlig; een Uge blev der betalt 12 Rd. 5 F og Kosten. $3\frac{1}{2}$ Kone skjære daglig 1 Td. Land af svært liggende Korn, lave Baandet og lægge Kornet i samme; 1 Mand binder og stiller det op efter 4 Koner. Med en Mejemaskine mejes, naar der kun mejes paa en Ved af Marken, 4— $5\frac{1}{4}$ Td. Land om Dagen, hvorved 6—7 Mand og ligesaa mange Koner ere beskæftigede med at binde og stille det op. Kornet bliver samlet renere og Arbejdet bliver gjort bedre end de fleste Steder her i Landet. Kun sjelden faae jeg en Maskine meje rundt i en Mark, om det endogsaa kunde

ladet sig gjøre for Kornets Skyld, thi Arbejdet bliver ikke saa godt udført, og det er betydelig strengere for Hestene og Maskinen. Naar der mejes rundt, kan der mejes 10½—12 Tdr. Vand om Dagen. Kløverhø mejes ofte med Maskine; en Afgrøde af 8000 *R* pr. Td. Vand bliver med Maskine mejet for 7 *Ɔ*, naar der kun kan mejes paa en Led af Marken; kan der mejes rundt, vil det kun koste 2 *Ɔ* 12 *β* pr. Td. Vand; at slaa det med Haandkraft vil koste 2 Rd. 2 *Ɔ* pr. Td. Vand. — Kornet stilles op paa samme Maade som hos os, dog ej saa mange Røg i en Høb (undertiden kun 6); man bruger meget at stille Høbene med Siden imod Syd, enten det saa er paa langs eller paa tværs af Agrene.

Kornet bliver sat i smaa runde Staffe, 6—7 Al. i Diameter, paa Jernfodder, omtrent 1 Al. høje; vel ere disse lidt kostbare, men meget hensigtsmæssige; en saadan Staf indeholder omtrent 10 danske Læs. Til at sætte Staffen bruges kun 2 Mand, fordetmeste 1 Mand og 1 Kone; de kunne sætte 3 Staffe paa en Dag; Rivelsen bliver aldrig opsamlet, førend alt Kornet er fjørt ind, og bliver da tærsket for sig selv; ved Sætningen af disse smaa Staffe er det en stor Lettelse at være fri for denne Rivelse; Staffene staa fordetmeste udmærket. Tækningen af Staffene foregaaer meget let; kun Toppen bliver tækket, idet nemlig et tykt Lag af løs Halm bliver spredt over Toppen og da fastbunden med Halmbaand; 30—40 Baand ere ofte bundne over en saadan lille Staf; 3 Mand kunne tække 5 til 6 Staffe paa en Dag, naar Baandene ere lavede forud. Alt Hø sættes ogsaa i Staffe, der fordetmeste ere lange og smalle; kun 1—2 Læs kunne have i Hus ad Gangen; et lille Stykke bliver da flaaet fra Staffen med en Høkniv.

I Ayrshire opholdt jeg mig i kort Tid. Næsten paa alle Gaarde træffer man Mejeri; men de fleste ere kun smaa; 40 Malkokser er det meste, jeg har truffet. Af en Gaard paa 85 Tdr. Vand, som jeg besøgte, gives der 25 Rd. 3 *Ɔ* pr. Td. Vand i Forpagtningsafgift. 4 Marks Driften bruges mest der i Eggen. Af Besætning findes der paa Gaarden for en Del

af Aaret 2 og for en Del 3 Heste og 27 Malketøer af den lille Ayrshirerace; 10 Kalve blive opdrættede hvert Aar; 12 Faar blive fordetmeste indkjøbte til Fødning. I 1866 havde 27 Køer givet 3600 *℔* Smør til en Værdi af 2721 Rdl. og omtrent 400 *℔* Ost til en Værdi af 1043 Rdl.; desuden var der solgt Mælk for omtrent 157 Rdl. og 27 Kalve, der vare udbragte til 111 Rdl.; Svinene, der havde faaet en Del Korn, regnedes at have betalt Driftsudgifterne ved Mejeriet. Baade Morgen- og Aftenmalken bliver stummet den paafølgende Morgen. — Malkestuerne ere meget smaa og mindre gode til Mælkens Konservering. Bøtter, Osteballer og andre Mejeriredstaber bruges meget af Zink; Malken staaer sig godt i Bøtterne; de ere meget lette at holde rene, og ej dyre i Forhold til Styrken. Fra Mejerierne gaaer sædvanlig en Dør lige ind i Kostalden; denne holdes meget ren. Køerne komme paa Stald baade Morgen og Aften for at malkes; de staa fordetmeste paalangs i Stalden med Hovederne imod Væggen, og i Midten findes en ophøjet Gang; for at fodre maa man gaa op imellem dem; det bruges sjældent at vande dem i Stalden, da det menes at skade dem ej at komme lidt ud. I 8—10 Aars Alderen blive Køerne fordetmeste udsatte, for ej at blive for gamle til Fødning. I Reglen ere de 3 Aar inden de kælve, for at faae en saa stor Ko som mulig, navnlig af Hensyn til at den engang skal fedes. En 3 Aars Kvie betales ofte med 27 Rdl. mer end en 2 Aars; en Forpagter havde dette Foraar kjøbt flere 3 Aars Kvier med Kalv for en Pris af 90—120 Rdl. Smørret bliver kun saltet lidt og som oftest slet ikke; det sendes til Markedet i Pundeviss og kostede 3 $\frac{1}{2}$ 10 β — 4 $\frac{1}{2}$ 3 β pr. *℔*. — En Mejeriforpagter paa en anden Gaard havde forpagtet Køerne for 106 Rdl. pr. Ko; paa Gaarden er 4 Marksdrift, og der holdes ingen Faar, saa Køerne have alt Græsset, undtagen det, som Hestene faae; i Vintertiden faae de 260 *℔* Bønnemel, 2000 *℔* Klib og 300 Tdr. Turnips pr. Ko. Kløverhøet bliver alt tærstet, og Ejeren anser ikke Høet efter at være tærstet for at have større Foderværdi end god Havrehalm.

Kun i dette ene Distrikt fandt jeg Mejeri, ellers var det overalt Fedning af Stude og Faar. Studene blive fedede i 3 Aars Alderen. En Blanding med Korthornsracen er den mest almindelige. Kalve lægges til hele Aaret rundt; disse opfodes meget godt; i Reglen gives dem lidt Mælk med Høfrømel, indtil de ere blevne 1 Aar gamle. Paa de bedst drevne Korngaarde opdrættes ikke, da det ej kan betale sig, men disse indkjøbe Kreaturer til Fedning, naar der haves Brug for dem. I de daarligere Egne opdrættes en Mængde Ungkvæg, der i 1 Aars Alderen betales med 80—98 Rdl. og i 2 Aars Alderen med 124—141 Rdl. Naar en Forpagter først har kjøbt dem, gives dem altid en rigelig Ernæring; er Græsmarken lidt knap, kjøres Bikkhavre, Oliefager, Hø eller tidlig i Efteraaret Turnips paa Marken til dem; om Vinteren gaa de løse i Baase eller i aabne Gaarde med et lille Halotagshus ved Siden, saa at de kunne staa og æde deres Foder i Tørvejr. Af Turnips gives i Vinteren saa mange, som de ville æde; Oliefager bruges meget til Fedning, hvorimod Korn menes at være for dyrt dertil. For en fed 3 Aars Stud gives i Foraaet fra 212—248 Rdl.

Seg faae en Dampplow arbejde og kom til det Resultat, at det afgjort betalte sig godt; paa stive lerede Jorder kan Arbejdet ej gøres saa godt og saa billigt med Hestekraft som med Damp. Der gives Jorder, ovenpaa hvilke Vandet bliver staaende, saafnart det har regnet lidt, men efterat de ere damppløjede, staaer der aldrig Vand paa dem. For at udføre en god Pløjning, 8—9" dyb, med Hestekraft paa en saadan Jord udfordres ofte 3 gode stærke Heste. Paa en Gaard, hvor jeg opholdt mig, var en Dampplow, der dreves af to Lokomobiler, et placeret i hver Side af Marken; hermed arbejdedes der bedre end med et enkelt Lokomobil. Der bliver i Gjennemsnit pløjet $4\frac{1}{2}$ Tdr. Land om Dagen, 7—9" dybt i stiv Lerjord, og grubbet $7\frac{1}{2}$ —10 Tdr. Land om Dagen. Et enkelt Lokomobil, staaende paa et bestemt Sted i Marken, vil kunne udrette ligesaa meget og ligesaa godt Arbejde som to Lokomobiler, naar det først er

stillet, men det er langt fra saa nemt at arbejde med og tager langt mere Tid at flytte fra en Mark til en anden, ligesom det ogsaa fordrer Hjælp baade af Heste og af flere Folk; Brud paa Redstaber og Red indtræffer lettere ved Brugten af et enkelt Lokomobil, end naar der bruges 2; er Jorden fugtig eller leret, hændes det let, at et Lokomobil kan synke saa dybt i Jorden, at det kan være forbunden med Vanskelighed eller Brud paa Maskineriet at faae det op deraf; have derimod 2 Lokomobiler kan det ene hjælpe det andet, hvis de, hvad der som oftest er Tilfældet, ere selvbevægelige. Have 2 Lokomobiler, foregaaer Flytningen fra den ene Mark til den anden ogsaa ved deres egen Kraft, hvorimod der, naar der kun have et Lokomobil, udfordres Hestekraft. Paa større Gaarde, 750—900 Tdr. Land, hvortil der er anstaflet en Dampplow, ere 3—4 Par Heste i Reglen affaffede, og Gaarden kan da lettere behandles, end for Maskinen anstuffedes; tillige kan alt det sværeste og længst bortliggende Pløjearbejde udføres af Maskinen. At anstafte en saadan Maskine for en mindre Gaard vil ikke kunne betale sig; derimod ville Folk, der rejse fra Gaard til Gaard og leje Maskinen ud, kunne gjøre gode Forretninger.

Det forekommer mig, at Arbejderen i Skotland har det bedre end den danske Arbejder; han arbejder ikke saa længe, men udfører i den kortere Tid vistnok ligesaa meget og bedre Arbejde end vor; hans Arbejde udføres mere ubunden og under mindre Opsigt end her; han bliver behandlet nettere end Tilfældet er paa mange Gaarde her i Landet; han faaer mere for sit Arbejde og bliver som oftest betalt med Mel, Kartofler og andre Produkter; hans Bolig er bedre og hyggeligere end vore; han er i det Hele mere selvstændig og ej saa afhængig af Forpagter eller Gjer som her, ligesom der jo ogsaa er flere Udveje for ham at tjene sin Føde paa, navnlig ved Fabrikdrift, Kulminer etc.

Gudhammar i Sverig.

A. Plesner.

September og Oktober Maaneder.

Agerdyrkningsberetning.

Fra 1ste Halvdel af November.

Rodfrugthøsten. Efteraarsgræsningen. Kvægets Sundhedstilstand. De nye Kløvermarker. Vintersædens Tilstand. Efteraarsarbejderne. Arbejderklassen.

Siden vor sidste Beretning (midt i September) har Rodfrugthøsten fundet Sted, og Bjergningen af Markens Afgrøde er dermed bragt til Ende. I Slutningen af September, men dog navnlig i Begyndelsen af Oktober, bleve Kartoflerne tagne op; vel havde Frygten for at den stærke Spiring og Gjenvært af Knoldene skulde ødelægge de først dannede Knolde, uden at de sidst ansatte alligevel skulde naae nogen Størrelse eller Fasthed, saa de kunde bruges, ledet til flere Steder allerede tidlig at tage Kartoflerne op, men da Eftersommeren var gunstig og Kartoflerne uagtet den varme og hurtig modnende Sommer vedbleve længere end almindelig at staa med kraftig grøn Top, lode de fleste dem dog staa urørte, indtil de selv paa naturlig Maade affluttede deres Vært. Dette har ogsaa viist sig at være rigtigt; thi dels voksede Kartoflerne ualmindelig meget i Løbet af September, saa at Massen, der avledes, vel næsten blev fordoblet i denne Maaned, og dels viste de først Optagne sig saa uholdbare, at de strax maatte sælges

eller bruges, og selv om de sidst Optagnes Holdbarhed ifølge de sidste Ugers Erfaringer synes at lade en Del tilbage at ønske, og paany har vaakt Frygten for at det vil blive vanskeligt at overvintre dem, saa have de dog holdt sig ulige bedre end de først Optagne. En omhyggelig Sortering af Kartoflerne har allerede viist sig at have havt kjendelig Indflydelse paa deres Holdbarhed. Saavel de spirede som de nydannede Knolde, paa hvilke sidste Huden sidder løs, og som de fleste Steder ere meget løse og vandede i Rjodet, saa at de efter Optagningen skrumpede ind, tage lettere Skade og udbrede da, ved at være blandede med de andre, Ddelæggelsen til hele Rulen.

Saavel Udbyttet af Kartofler som disses Tilbøjelighed til at spire og danne Knolde paa ny er helt ulige paa de forskjellige Steder. Medens saaledes det nordøstlige Sjælland har havt en rig Kartoffelhøst, der vel endog kan sættes over en Middelhøst, synes den at have været en Del under i det sydlige Sjælland; og medens Volland = Falster = Møen have avlet godt, saa der endog eksempelvis anføres et Udbytte af 120 Tdr. pr. Td. Land og endog derover, har Thorseng og det østlige Fyen kun havt en simpel Høst. Vignende Forskjelligheder frembyder Sjælland, og som et Hele taget kan Udbyttet vel neppe sættes over en Middelhøst, hvilket dog er betydelig mere end det tegnede til i Begyndelsen af September. Priserne, der vare naaede op til $3\frac{1}{2}$ —4 Rd. pr. Td., ere derfor ogsaa, desuden paavirkede ved en rigelig Tilførsel fra Tyskland, efterhaanden faldne til knap $2\frac{1}{2}$ Rd. Imidlertid er det sandsynligt, at de atter ville stige betydelig i Vinterens Løb. — Den almindelige Kartoffelsygdom har næsten slet ikke viist sig iaar; det oftere udtalte Haab, om at den dermed maatte være tilintetgjort, vil imidlertid desværre neppe bekræftes, om det end er sandsynligt, at den ikke det første Aar efter en saa temmelig sygdomsfri Kartoffelhøst atter vil kunne vinde nogen stærk Udbredelse.

Ogsaa de andre Rodfrugter udviklede sig godt i Sep-

tember og Oktober, men Sommerens Tørke havde udtyndet Markerne saa stærkt, at Udbytten desuagtet i Reglen blev simpelt. Man hører derfor samtidig Tale om Koer paa 16—18 *H's* Bægt, og dog kun et Udbytte af 100—150 *Edr. pr. Ed.* Land. Kun paa de Gaarde, hvor Jorden er i stærk Kraft, dybt bearbejdet og Koerne enten ere saaede tidligt eller plantede efter Plov, har man havt et ret tilfredsstillende Udbytte, enkeltvis endog 300—350 *Edr.*; og dette er dog kun Tilfældet med Kunkelroerne, der altid bedst nytte en varm Sommer, og tildels med Gulerødderne, hvorimod Kaalraberne og Turnipsen næsten overalt have givet et slet Udbytte, da de kun delvis ere spirede, og senere have lidt meget baade af Kaalorm og Bladlus. Medens Kaalraberne have været tilbøjelige til at danne Top, for saa vidt denne ikke ødelagdes af de nævnte Onder, have Kunkelroerne forholdsvis kun havt ringe Top, saa „en 10—14 *H's* Koe ofte ikke har havt mere Top end almindelig en Koe paa 4—5 *H.*“. Søvrigt maa Aaret med dets tørre Forsommer stærkt have viist det Rigtige i, foruden at have en kraftig og dybt bearbejdet Mark, at man faaer Koemarken i fuldstændig Orden om Efteraaret, saa at Frøet kan lagges tidligt, mens der endnu er Vinterfugtighed i Jorden; thi dets Spiring bliver da ikke prisgivet vore Somres meget varslende og usikre Regnforhold.

Efteraarsgræsningen har været ret god, fine Steder endog meget god. Ikke blot grønnedes de fortørrede Græsmarker forbausende hurtigt efter Regnen i August og begunstige af det milde Efteraarsvejr, men ogsaa Stubmarkerne klædte sig snart med et grønt Tæppe efter den betydelige Mængde Korn, der paa Grund af den pludselige og varme Høst var faldet af. Denne ret rigelige Græsning, i Forbindelse med at Græsset paa de egentlige Græsmarker var nærende og kraftigt, viste sig ved det efter Omstændighederne ret gode Huld, hvori Kvæget kom, hvorimod Mælkeudbyttet, engang formindstet, som bekendt vanskeligt atter øges paa denne Tid af Aaret. Hvor Kvæget derfor blev taget paa Stald inden de kolde Uvejrsdage

sidst i Oktober og først i November, er det ogsaa trods den ugunstige Sommer i ligesaa god Stand som almindelig, men desværre fandt dette kun undtagelsesvis Sted, og endnu d. 1ste November gif det meste Kvæg ude. Udsigterne til at kunne overfodre Besætningerne ere blevne ikke lidt lysere paa Grund af det lange og ret gunstige Efteraar, og de snarere stigende end dalende Priser paa Kvæget pege ogsaa tydeligt hen derpaa. I de Egne, hvor Aarets Foderudbytte har været særlig ringe, altsaa paa Thy, Mors og de lettere Egne af Sjælland, og hvor man altsaa, saa længe det paa nogen Maade er muligt, vil lade Kvæget søge sin Dagføde i Marken, er og bliver Kvæget derimod i meget tarvelig Foderstand. I en Beretning fra Mors skrives saaledes om dette Punkt: „Af Frygt for Fodermangel ville de fleste Besætninger, hvis muligt er, blive holdte ude til December Maanedes Begyndelse. Faarebesætningerne har man næsten overalt belavet sig paa at holde ude hele Vinteren, hvad der efter de foreliggende Erfaringer ret vel lader sig gjøre. At Kvæget vil komme paa Stald i usædvanlig simpel Foderstand er desværre at befrygte, og dette bliver dobbelt misligt, naar der sees hen til de knappe Foderbeholdninger og de høje Kornpriser, der begge ere farlige Frister.“ I de egentlige Hedeegne har man hjerget megen Lyng, og dette i Forbindelse med en stærk Formindstelse af Besætningerne vil muliggjøre Overvintringen. Fra Hammerum Herred skrives: „Lyngen i Hederne har holdt sig overmaade godt og i kraftig Væxt, saa at der i den sidste Del af Sommeren og ind i Oktober er hjemhjerget en betydelig Mængde Lyng til Vinterfoder. Denne er vel ej et kraftigt Foder, men kan dog nogenlunde vedligeholde Kvægets Kræfter, naar en Del godt Foder og lidt Kjerne tilige anvendes. Her holdes for meget Kvæg, men enhver gaaer ud fra, at kan der blot holdes Liv i det til Foraaret, saa er Maalet naaet; mange Steder vil dette lede til formeligt Dyrplageri, især hvis Vinteren bliver streng og langvarig. Besætningerne ere i Reglen formindstede med $\frac{1}{4}$ til $\frac{1}{3}$ Del.“

Husdyrenes Sundhedstilstand er i det Hele taget

meget god; kun blandt Hestene har der flere Steder været en Del Kolik. Disse see ofte lidt medtagne ud, da Sommergræsningen var saa knap, Efteraarspløjningen ofte har været stræng og Foderhavren er let og tykstykket.

De nye Kløvermarker have bedret sig meget i Efterommeren. Det efter Høsten udsaaede Kløver- og Græsfrø er kommet godt frem, og Planterne efter det i Foraaret saaede Frø, der syntes henviisnede i Sommerens Tørke, have udviklet sig med Kraft.

Nedlægningen af Vintersæd fandt Sted under ualmindelig heldige Forhold. Regnen efter Høsten gav nemlig Jorden en passende Fugtighedstilstand, saa den faldt udmærket for Plov og Harve ved Saaningen, og da Høsten saa tidlig var sluttet, kunde Saaningen falde tidlig. Rugen blev saaet i Begyndelsen af September og Hveden strax efter, saa Vintersæden i Reglen var lagt inden Oktober Maaned. Vintersæden staaer derfor fortrinligt, og mange Steder er Rugen saa svær og buftet, at man af den Grund længes efter lidt Værfrost for at lade Faarene gaa over den; i en Beretning fra Sindhjælland hedder det endog „at man maa have Betænkelighed ved at lade Rugen gaa Vinteren imøde med den Masse Blade, den har, thi den er da udsat for at raadne bort, hvis den tidlig skal blive dækket af Sne, inden en Del af Toppen er frossen bort.“ Mange Steder er Rugen saaet alt for tæt; $\frac{1}{2}$ Td. pr. Td. Land i et Aar som dette vilde paa velhandlede Jorder være det heldigste; det er naturligvis ogsaa særlig i et saadant Aar, det viser sig, hvor urigtigt det er at saae for tæt, thi Planterne staa nu flere Steder og trykke hverandre uden at kunne brede sig med Kraft, hvilket naturlig vilde give de stærkeste Planter. Hift og her har Rugen pletvis lidt en Del af Smældelarver.

Indtil nu, Midten af November, har Jorden været aaben; den sidste Uges vedholdende Nordøstvind har vel bragt Kulde og Nattefrost med sig, men dog ikke mere end at alle Markarbejder uhindrede ere fortsatte. Da nu tilmed Efteraars-

arbejderne kunde begynde saa usædvanlig tidligt, have Forholdene sjældent været gunstigere for disse og for nye Grundforbedringer, Dræning og Mærgling, end i Aar. Der er derfor ogsaa udført meget Drænings- og Mærglingsarbejde, og som et Exempel kan anføres af en Beretning fra Falslev, „at der, støttet paa de ved de 4 Teglværker solgte Kør, iaar er drænet 2000 Tdr. Vand eller $\frac{1}{25}$ Del af det drænbare Areal, og i det nærmest forløbne Par Aar er der drænet omtrent lige saa meget.“

Det heldige Efteraar har ogsaa stillet Udsigterne for Arbejderklassen lidt bedre end de viste sig ved Høstens Ende, da de almindelige Efteraarsarbejder kunde ventes at blive udførte flere Uger tidligere end almindelig. Tærstningen vil imidlertid kun give lidt Vinterarbejde, Priiserne paa Livsfornödenhederne ere høje, om end de to væsentlige Forbrugsartikler, Brød og Kjød, forholdsvis ere billige, og det maa tillige befrygtes, at det mindre Aarsudbytte vil afholde en Del Landmænd fra at iværksætte flere ellers paatænkte Forbedringer. Der er derfor i mange Egne Fare for mer eller mindre Arbejdsløshed, og hvis Vinteren ikke bliver god, saa at baade Landmandens egne Markarbejder og de betydelige Jernbanearbejder paa Sjælland og i Inland kunne fortsættes gjennem største Delen af Vintermaanederne, vil Nøden haardt mælde sig i mange Huse. At de fleste Landmænd i Aar ville lade Plejlen træde i Tærstningsmaskinens Sted, i alt Fald til en større Del af Udtærstningen, tør temmelig sikkert forudsættes, thi ikke blot vil dette være til Fordel for Arbejderen, for hvis Stilling og Aar de fleste Landmænd dog have Hjerte, især naar Nøden truer ham, men ogsaa Landmanden selv vil i et saa foderknapt Aar staa sig bedst ved at lade mere end almindelig plejstærste.

Fra de foran nævnte Egne, hvor Høsten har været flet, navnlig i Thy og paa Mors, lyde Beretningerne i den her omtalte Henseende mørkt. Fra Mors skrives saaledes: „Tærstningen, og hertil indskrænker sig hovedsagelig Vinterarbejdet paa Mors, vil ikke kunne bestjæftige mere end $\frac{1}{3}$ eller $\frac{1}{4}$ af Ar-

bejdskraften, og Resten vil da være henvist til Fiskeriet eller — til fattigvæsenet; Fiskeriet slaer ofte fejl og kræver i hvert Fald baade Redskaber og Færdigheder, som de fleste af Beboerne mangle. Den slette Høst og den dyre Koft vil nøde Gaardmændene til selv at tage Haand i Hanke, og de ejendommelige Tyendeforhold paa Den vilde i Almindelighed ingen Hindringer lægge i Vejen for at stille sig ved en Karl eller Pige. Det er derfor med mørke Udsigter, vi gaa den lange Vinter imøde, en Vinter, som vil blive fuld af Nød og Savn for mange, og destoværre ogsaa til Fristelse for mange, hos hvem Begrebet „Mit og Dit“ ikke er stærkt udviklet.“

Endnu høres ikke Tale om særlige Foranstaltninger til at imødegaa en mulig truende Arbejdsløshed; at det almindelige Middel til at afhjælpe Nøden med Gaver eller Godtjobssalg af Korn eller Brød vil blive brugt i mange Kommuner er rimeligt, dertil er det næsten blevet en Vresfag for Kommunerne i mange Egne; men heldigvis have dog Erfaringerne fra ifjor ogsaa i mange Kommuner viist det ikke blot lidet taknemmelige men ligefrem uheldige, demoraliserende og ødelæggende for Arbejdsklassen kun at komme den til Hjælp og bedre dens Kaar ad denne Vej; — Arbejde og ordentlig betalt Arbejde, — det er det eneste Middel, der kan afhjælpe Ondet og bringe Sundhed og Styrke ind i et Forhold, hvorpaa hele Samfundets Vel hviler.

Korn- og Produktmarkedet i September 1868.

Middelpriser i Kjøbenhavn.

	4de		11te		18de		25de	
	Kd	β	Kd	β	Kd	β	Kd	β
Hvede 135 \mathcal{H} 's	pr.	Ld.	10	76	11	12	11	16
Rug 127 \mathcal{H} 's ny	-	-	8	28	8	28	8	44
Byg 2rd. 113 \mathcal{H} 's	-	-	7	88	7	88	7	92
— 6rd. 111 \mathcal{H} 's	-	-	8	4	7	92	7	92
Ħavre 81 \mathcal{H} 's	-	-	5	52	5	44	5	60
Ħrter, alm. gule	-	-	8	64	8	64	8	80
Ħiffer	-	-	"	"	"	"	"	8 48
Ħorsrø	-	-	10	72	10	72	10	72
Kommen	-	-	19	"	19	"	19	72
Kaps	-	-	10	72	10	72	10	72
Kybs	-	-	10	12	10	12	10	12
Malt	-	-	8	68	8	68	8	72
Hvedemel, Flor=	pr.	Ld.	1	6	1	6	1	6
Byggryn	pr.	Ld.	11	24	11	24	11	"
Kartofler	-	-	"	"	3	48	3	40
Bedste Stude	pr.	Ld. Kjødv.	3	48	3	48	3	48
Ringere do.	-	-	3	16	3	16	3	16
Unge, fede Kær	-	-	2	80	2	80	2	80
Tyre	-	-	2	32	2	32	2	32
Godde, fede Kalve	-	-	2	64	2	64	3	32
Klæst, ferst, prima til Udsørjel	pr.	Ld.	3	64	3	48	3	64
Smør, Herregaards=	pr.	Ld.	118	"	122	"	122	"
— Bønder=	-	-	98	"	100	"	100	"
Ħg	pr.	Snæs	"	34	"	37	"	36
Rugbrød	pr.	8 \mathcal{H}	"	27	"	27	"	27
Uld, jydsk	pr.	\mathcal{H}	"	"	"	"	"	"
— sjællandsk Nr. 1	-	-	"	60	"	60	"	60
Stind, spilede Kalve=	pr.	Deger	14	8	14	36	14	36
— Uld=	pr.	\mathcal{H}	"	46	"	46	"	46
Huder, saltede Ko= u. G. og G.	pr.	Ld.	2	44	2	52	2	52
— Heste=	pr.	Stf.	5	48	5	48	5	48
Talg, smeltet	pr.	Ld.	3	"	3	"	3	"
Kapslager	pr.	100 \mathcal{H}	3	48	3	48	3	48
Linskager	-	-	4	48	4	48	4	48
Klid	pr.	Ld.	"	41	"	42	"	41
Ħalm Hvede=	-	-	"	19	"	19	"	20
— Rug=	-	-	"	25	"	24	"	23
— Byg=	-	-	"	24	"	22	"	26
— Ħavre	-	-	"	21	"	19	"	23
Ħs	-	-	"	34	"	31	"	32
	pr.	100 \mathcal{H}					pr.	Ld.
Bern Guano	6	Kd " β	5	Portland Cement	5	Kd 72 β		
Norsk Gisteguano	5	" -	5	Frandsen og Meyers				
Fosfo Guano	5	- 72 -	3	Cement	3	- 64 -		
Baker Guano Superfosfat	4	- 32 -						
Sur fosforsur Kalk	3	- 32 -						
Do. koncentreret	4	- 24 -						
Benmel	3	- 48 -						

Vejrforholdene

i September Maaned 1868 paa Landhusholdningselskabets Stationer.

	Middelvarme. (°C).	Varmeste Dag.		Koldeste Dag.		Luftens Middel- tryk.	Regnhøjde i Linier.	Regnøgens Antal.	Luftens Middel- fugtighedsgrad R. 2 i pCt.
		Dag.	Varme.	Dag.	Varme.				
Smidstrup (Hjørring), ved Forstander Vi- borg	11,92	7de	18,20	27de	8,07	—	41,01	15	76
Larm (Varde), ved Lærer Rasmussen .	12,56	7de	19,27	14de	9,67	—	36,85	9	73
Viborg, ved Distrikts- læge Berg	12,41	7de	19,20	13de	9,00	—	48,47	14	67
Silleborg, ved Di- striktslæge Fibiger .	12,31	7de	19,09	13de	9,86	—	38,93	13	70
Effelund (Skodborg- hus), ved Læge Bay	12,70	7de	18,73	12te	9,47	—	24,57	8	„
Gjerlev (Manders), ved Lærer Frederiksen .	12,26	7de	19,13	13de	9,37	—	40,04	16	72
Daugaard (Veje), ved Landinspektør Lind- hardt	12,36	5te	18,20	13de	9,43	27" 9,59	23,77	14	73
Majbolgaard (Søn- derborg), ved Pro- prietær Jessen . . .	13,65	7de	19,47	14de & 16de	9,73	—	28,18	15	73
Nyslinge (Odense), ved Lærer M. Jørgensen .	13,01	7de	19,66	14de	9,37	—	37,08	16	74
Hindholm (Rastved), ved Avlsbestyrer Hansen	12,99	7de	18,93	14de	9,27	—	34,10	11	76
Landbohøjskolen (Kjø- benhavn), ved Assi- stent Greve	12,76	6te	17,60	13de	8,83	27" 11,87	29,50	15	74
Rasgaard (Stubbe- høbing), ved Over- lærer Lacoppidan .	13,45	6te	18,67	13de	8,93	27" 11,75	36,60	11	77
Sct. Nicolai (Born- holm) ved Lærer Clausen	13,34	8de	17,80	13de & 14de	9,67	—	27,73	16	76

Regnhøjde i Skovegne:

a) Silleborg-Frysenborg:

Nørresnede	21,48	Linier
Guldsforhoved	48,29	—
Rødbæk	36,17	—
Grønæk	30,02	—
Kalbysgaard	38,31	—
Kraghlund	30,56	—

b) Frederiksdal ved Fursøen:

Smørum	40,06	Linier.
St. Hareskov	31,17	—
Humletofte	41,67	—

Regnhøjden ved Ørnslund paa Samso har været 33,63 Linier.

do. paa Taarnborg ved Korsør 25,08 —

do. ved Buffehave Mølle 27,12 —

do. „ Lovisehøst ved Helsingør 44,64 —

3 September Maaned have Vejrforholdene ikke afvejet ret meget fra det almindelige. — Varmen, der som Gjennemsnit af alle Stationer har været $12,75^{\circ}\text{C}$., har saaledes kun været $0,24^{\circ}$ højere end Middelvarmen for September efter de 7 foregaaende Aar paa Selskabets Stationer; den var højest i det 2det Femdøgn ($16-17^{\circ}$), hvorimod Midten af Maaneden var koldest. — Paa Landbohøjskolen havde den højeste Varmegrad d. 6te med $23,6^{\circ}\text{C}$.

Regnmængden har været lidt højere end almindelig. — Medens der er temmelig stor Forskjel mellem de enkelte Stationer, og medens navnlig det nordlige Jylland har haft en Del mere Regn end det sydlige, saa er Gjennemsnittet af Regnmængden paa Jyllands 13 og Dernes 13 Stationer dog omtrent det samme, nemlig 35,27 Linier paa de førstnævnte og 33,58 paa de sidstnævnte. — Det var navnlig den sidste halve Snes Dage af Maaneden, der bragte Regn, hvorimod den første Halvdel var temmelig tør; især faldt der d. 24de en ualmindelig stærk Regn paa alle de jydskke Stationer og Næsgaard, nemlig paa Smidstrup 8,57 Linier, Larm 15,83 L., Viborg 22,56 L., Effelund 11,34 L., Gjerlev 15,58 L., Daugaard 10,27 L., Majbølgaard 10,42 L. og Næsgaard 10,65 L.; ogsaa d. 21de havde Næsgaard en stærk Regn, 8,50 L., og Bornholm 11,59 L., og d. 20de faldt ved Ryslinge 13,70 Linier.

Oktober 1868.

	Middelvarme ($^{\circ}\text{C}$).	Varmeste Dag.		Koldeste Dag.		Luftens Middel- tryk.	Regnhøjde i Linier.	Regnbogens Antal.	Luftens Middel- fugtighedsgrad Sl. 2 i pGt.
		Dag.	Varme.	Dag.	Varme.				
Smidstrup . . .	7,01	7de	11,07	21de	3,13	—	42,86	23	79
Larm	7,38	7de	11,53	2den	4,73	—	64,44	17	81
Viborg	7,37	7de	12,87	27de	4,47	—	43,42	21	75
Effelund	7,36	7de	11,87	27de	4,30	—	55,65	21	79
Gjerlev	6,88	7de	11,27	26de	4,17	—	31,90	17	81
Daugaard	7,05	7de	11,60	26de	3,70	27" 9,42	43,79	22	85
Majbølgaard . . .	8,39	1fte	12,83	29de	5,13	—	29,40	16	90
Ryslinge	7,87	7de	12,27	27&30	5,00	—	29,64	20	84
Bornholm	7,59	1fte	11,60	28de	5,20	—	23,50	11	85
Landbohøjskolen	7,67	1fte	11,07	28de	4,03	27" 11,83	27,90	20	83
Næsgaard	8,30	1fte	12,87	20de	5,27	27" 11,97	33,72	11	84
Sct. Nicolai . . .	8,59	1fte	12,93	29de	6,00	—	36,74	19	86

Regnhøjde i Stovegne:

a) Silkeborg=Frynsborg:	b) Frederiksdal ved Fursøen
Nørresønde 39,03 Linier.	Smørum 19,46 Linier.
Guldforhoved 48,15 —	St. Hareffov 20,92 —
Rødbæk 46,21 —	
Grønbæk 36,36 —	
Kalbygaard 50,56 —	
Kraghslund 30,37 —	

Regnhøjden ved Drnslund paa Samsø har været 25,17 Linier.

Do. paa Taarnborg ved Korsør 20,16 —

Do. ved Bukkehøve Mølle paa Thorseng . 23,21 —

Do. „ Lille Rjøbelevgaard ved Raskov . 27,31 —

Oktober Maaned begyndte og sluttede med kolde Dage, men iøvrigt afveg dens Varmeforhold ej synderlig fra de almindelige. Middelvarmen af de ovennævnte 12 Stationer har været 7,62°, medens den som Gjennemsnit af de foregaaende 7 Aars Jagttagelser paa Selskabets Stationer har været 8,27°. Den laveste Varmegrad paa Landbohøjskolen havde d. 29de med 0,8° C.

Sele Maaneden, men dog især den sidste Halvdel af den, har været regnfuld, baade hvad Hyppigheden og Mængden af Regn angaaer; navnlig har Jylland faaet megen Regn, i Gjennemsnit af de 12 Stationer 44,4 Linier, medens Dernes 12 Stationer kun have faaet 26,4 L., og den almindelige Regnmængde for Oktober endog kun plejer at være 25,8 L.

Oktober havde jævnlig temmelig voldsomme om end kortvarige Storme. Den 25de Kl. 9 Form. viste Barometret paa Landbohøjskolen kun 27" 0,57.

Benyttelsen af Mejemaskiner i Danmark.

Meddelelser fra Forpagter Borries, Søholm; Forvalter N. la Cour, Durupgaard; Proprietar Nyholm, Frederiksdal; Høffjægermester Pech, Balbygaard; Kammerherre Sehestedt-Suul, Ravnholt; Proprietar Petersen, Holmstrupgaard og Forpagter Olsen, Rønnebæksholm.

Da det synes, at Mejemaskinen, trods de mange Vidnesbyrd om dens store Fordelagtighed, der ledsagede den hertil fra Udlandet, kun meget langsomt vil vinde en nogenlunde almindelig Udbredelse i det danske Agerbrug, og da det maa antages, at en almindelig Benyttelse af Mejemaskiner bedst vil kunne fremmes ved, at der offentlig meddeles Beretninger om de Forsøg, der i saa Henseende ere gjorte her i Landet, henvendte vi os for en Tid fiden til Mand i Landets forskjellige Egne, der allerede i længere eller kortere Tid havde brugt en eller anden af de forskjellige Slags Mejemaskiner, med Anmodning om at de godhedsfuldt vilde meddele deres indvundne Erfaringer til Offentliggjørelse i Tidsskriftet. Dette maatte ansees for saa meget mere ønskeligt, som der var hængaet flere Aar, siden den sidste Beretning om Prøver med Mejemaskiner var meddeelt her i Tidsskriftet. Vor Anmodning blev ikke frugtesløs, idet vi nu have den Glæde at kunne meddele vore Læsere nedenstaaende interessante Meddelelser*). Flere af de i disse nævnte Maskiner

*) Vi tillade os tillige at anmode d'Err., som have brugt Mejemaskiner, men til hvem vi, af Mangel paa Kjendskab dertil, ikke direkte have henvendt os, om at meddele os deres Erfaringer til Offentliggjørelse i et kommende Hefte.

findes omtalte, beskrevne og ledsagede af Afbildninger i Tidsskriftets 3die Række: 8de Bind, Side 372; 11te Bind, Side 424 og 12te Bind, Side 170, hvilke Meddelelser og Tegninger vi bede sammenholdte med nedenstaaende Beretninger. Et Par af de nedenfor omtalte Maskiner lade vi ledsage af Tegninger, der dog fremstille Maskinerne, saaledes som de i Sommer fandtes ved det store engelske Landbrugsmøde, altsaa med de Detailforbedringer, som de sidste Par Aar have bragt med sig.

De Punkter, hvorpaa vi ved nedenstaaende Besvarelse navnlig bad Opmærksomheden rettet, vare følgende:

1. Mejemaskinens Navn og Konstruktion.
2. Dens Fabrikationssted.
3. Fabrikationsaar.
4. Pris. a) Indkjøbspris. b) Told og Fragt.
5. Er Maskinen i det Hele taget forarbejdet godt og af gode Materialier?
6. Hvilke Dele af Maskinen have særlig været udsatte for Slid eller Bræk og ere som Følge deraf blevne fornyede?
7. Hvor store have Bedligheds- og Fornyhelsesomkostningerne været hvert Aar?
8. Hvilke Mangler har Maskinen med Hensyn til Arbejdets gode Udførelse i Almindelighed, og særlig naar Sæden ligger eller Jorden er vaad?
9. Hvorledes behandler den Kornet ved Afmejningen og Afslægningen?
10. Til hvilke Kornarter egner Maskinen sig bedst?
11. Hvor stor Haand- og Hestekraft bruges til Maskinens Betjening?
12. Hvor meget Arbejde har Maskinen kunnet udføre i en Arbejdsdag paa 11 Timer, Hviletiden fraregnet?
13. Hvormange Tdr. Land af de forskjellige Kornarter har Maskinen høstet hvert Aar siden dens Anskaffelse?
14. Har De efter Anskaffelsen af Maskinen formindstet Antallet af de faste Høstfolk?

15. Hvilke Forbedringer i Jordens Dyrkning nødvendig-
gjøres, og hvilke Forandringer i Jordens Drift mulig-
gjøres af Maskinen?

Red.

I Henhold til Redaktionens ærede Opfordring til at meddele
hvilke Erfaringer jeg har gjort ved Brugen af Mejemaskiner, til-
lader jeg mig at besvare Spørgsmaalene i samme Orden, som
de ere fremsatte.

1. Navnet paa de her brugte Maskiner er „Sa-
muelfsons selvaflæggende Høstemaskiner“ (see Fig. Side 587).
Sæden affjæres ved „Sav“ og bortføres fra Bordet saa
langt ud til Siden, at den senere hen ikke ligger i
Bejen for Hestenes Gang. Afslægningsapparatet bestaaer af 2
Stænger, der sidde paa en lodret staaende Axl. Riverne, der
sidde paa Enden af Stængerne, gribe og trykke Sæden nedad
mod Bordet og føre den i Bue ud derfra; deres mer eller
mindre vandrette Vandring er betinget af en Slags Jernbane,
som ved sine Krumninger op og ned bevirker, at Riverne hæves
og sænkes netop i det passende Øjeblik.

2. Den ene Maskine er fra Fabriken Phønix i Odense,
den anden fra Samuelson, Britannia-works, Banbury i Eng-
land. Begge ere i det Væsentlige af samme Konstruktion.

3. De ere fabrikerede 1863.

4. Maskinen fra Phønix kostede leveret i Kjøbenhavn 308 Rd.

— — England — — do. 388 —

nemlig: selve Maskinen 310 Rd., Reserve dele 24 Rd., Pakkasser
14 Rd., Fragt 24 Rd. og Told 16 Rd.

5. Begge Maskiner ere særdeles godt forarbejdede. Ved
den fra Phønix ere, efter at den har været i Brug et Aar, ad-
skillige Forandringer foretagne, som ere virkelige Forbedringer,
deriblandt en opretstaaende Skjærm ved Savens ene Ende,
som hindrer den i at skjære Axene af, naar Maskinen gaaer i
en vis bestemt, uheldig Retning.

6. Den Del, som mest har været udsat for Brud, er Savstangen. Dog viste sig denne Ulempe især i det første Aar ved den danske Maskine, idet Savstangen gik itu ved Djet eller andre Steder. Efterat være undergaaet en Forandring har Savstangen senere holdt. Sav- eller Knivbladene have ikke lidt synderlig, og have været lette at bringe i Orden paa Marken ved Fil og Nethammer. Smaa Marksten hindre ikke i mindste Maade Maskinen, som gaaer hen over dem, og større løse Sten, som jo let findes paa drainet Jord, hvor de gamle aabne Grøfter ere pløjede til, have været for brede til at kunne komme ind mellem 2 Spyd, og Maskinen er gaaet hen over dem, hvis man ikke holdt stille for at fjerne dem.

7. Bedligholdelses-Omkostninger hidrørte kun fra itu-brudte Savstænger.

8. Hvor Sæden staaer oprejst eller hænger ensartet til en Side, udfører Maskinen Arbejdet fortrinlig, naar man mejer efter den rette Led, nemlig ved hængende Sæd naar Toppen viser, om end nok saa lidt, ind mod Sæven. Hænger Sæden lidt eller meget bort fra Sæven med Toppen, falder den affaarne Sæd ud paa den, som endnu ikke er staaet, og tynger denne ned, saa at det meste af Halmen bliver staaende paa Roden, og kun Toppen skjæres af. I kraftig Sæd, hvori Maskinen ellers arbejder smukt, findes undertiden hist og her Pletter, paa hvilke Sæden ligger i en uheldig Retning, og man er da nødsaget til at meje saadanne Pletter af med Mejeredet, hvis man ikke vil finde sig i at see en mindre ordentlig Mejning af Maskinen. I Almindelighed mejer Maskinen kun langs med de 2 Sider af Marken, og man kjører tom den halve Vej; fjældnere mejes langs med de 3 Sider, og kun under gunstige Forhold, hvad ogsaa Bindens Styrke har Indflydelse paa, langs med 4 Sider. Lejesæd, som saa at sige er staaet ned til Jorden, kan Maskinen slet ikke meje, men den kan godt arbejde sig ind under og gjennem liggende Sæd, naar man kjører i den rigtige Retning. Om Morgenens og Aftenens i Duggen og lige efter Regn arbejder Maskinen ikke godt, da Riverne ikke ville føre

Sæden bort fra Bordet, og Afslægningen bliver uordentlig udført. At presse Riverne stærkere ned mod Bordet har sine Banskfeligheder, da Kjæden derved enten let hopper over eller rækker sig for meget. Paa vaad Jord, og især naar det regner, vikler sig et tykt Lag Jord, blandet med Stub, omkring det store Hjul og umuliggjør Arbejdet, desuden sætte de smaa Blade af Vaarsæden og Ukrudet sig fast mellem Savtænderne og Spydnes indvendige Side og standse derved Savens Bevægelse.

9. Sæden lægges særdeles ordentlig af i smaa Neg. Da Sæden ikke altid er eens over hele Marken, maa man ved Bindingen, naar man ikke vil have meget smaa Neg, tage 2 eller 3 Bunker sammen for at danne et Neg. Bindingen gaaer lettest, naar den skeer snart efter Mejningen, da det Afmejede, især naar der er mejet efter 3 eller 4 Ved, maa lempes lidt. Bindingen gaaer langsommere efter Maskinen end efter Mejerede, og i vaadt Vejr spirer Sæden let inde i Bunkerne. Man faaer glattere og mere skjære Neg efter Maskinen, og faaer derfor færre Læs pr. Td. Land. Der bliver langt mindre Rivelse efter Maskinen end efter Haandmejningen, da der ikke bliver liggende halvt saameget efter Bindingen. Hvad Kjørnetabet angaaer, da spildes meget lidt ved Maskinen; dette viser sig især i Havren, der kun høstes med Maskine, naar den er fuldkommen tør.

10. Hvede og Havre egne sig bedst til at mejes med Maskinen; ogsaa Bygget mejes godt, naar det staaer oprejst, men derimod mindre godt naar det ligger, da det bløde Straa og den tunge Top saa let lægger sig i alle Retninger. Rug har jeg ikke mejet med Maskine, men der vil neppe være noget til Hinder for at dette kan lade sig gjøre med Fordel, og Kjørnetabet vil ved den sikkert ogsaa være mindre end ved Haandmejning. Grøn Vikkehavre er neppe god at meje, dels fordi Riverne ikke godt kunne føre den af Bordet, og dels fordi man, selv om Maskinen stilles nok saa lavt ned for at tage kort Stub, dog maa tage Hensyn til Ujevnheder, som kunne

bevirke, at Saven slæber paa Jorden, og man kan derfor, ved omhyggelig Mejning ved Haanden, faae en kortere Stub, end med Maskinen.

11. Naar 2 Maskiner, og flere maa ikke gjerne arbejde sammen, gaa efter hinanden, kan det være nok at have 2 fornuftige Knøse og een forstandig Mand til at smøre og eftersee Maskinen og til at sætte Stopperen paa, naar de komme til Enden, hvor de skulle kjøre tomme. Det kommer jo rigtignok an paa, om man har 2 saa paalidelige Menneſter; ellers ſtaaer man ſig ved at tage Folk, der ikke ganſke kunne gjøre Fjldſt ved Mejningen, men ere mere at stole paa ved paakommende Vanſteligheder, thi ſtulde Maſkinerne gaa raſt, er det ikke let at følge dem hele Dagen tilføds, og der kan let indtræde noget under Arbejdet, naar den, ſom ſkal paſſe Maſkinen med Smørelſe, ſtaaer paa den anden Ende af Marken, medens en mere maſkinkyndig Kuſt kunde behøves til at afhjælpe en pludſelig indtraadt Ulempe. Jeg har altid brugt 2 ſtarke Heſte for Maſkinen og ſædvanlig ſtiftet hver 3die Time. Til mine 2 Maſkiner har jeg holdt 4 Mand, ſom ſtiftedes med at kjøre, meje Hjørnerne runde, tage ſmaa Stykker Lejeſæd bort, etc.

12. Naar man mejer efter 2 Ved og har en jevn Mark for ſig af 40 Tdr. Lands Størrelſe og jevnt ſtaaende Sæd, mejer man med 2 Heſte og Skifteheſte ikke ſynderlig mere end 4½ til 5 Tdr. Land om Dagen i 11 Timer. Naar man mejer helt rundt paa alle 4 Sider 7 Tdr. Land.

13.	1 Maſkine mejede i 1864	. 67	Tdr. Land
	2 Maſkiner — i 1865	. 83	—
	do. — i 1867	. 95	—

I 1866 bleve Maſkinerne af flere Grunde ikke benyttede, tildels og fordi den hyppige Regn ſtandsede Bindingen og fremſkyndede Haandmejnningen.

14. Da jeg omtrent har ligemange Folk Aaret rundt, har der ej kunnet være Tale om at indſtrænke Antallet af faſte Hoſtfolk.

15. Af Forbedringer i Jordens Dyrkning veed jeg ikke

at nævne andet, end at Drainingen er nødvendig, naar man ret med Nytte skal bruge Maskinen. Endvidere maa man gjerne anvende en god Del af Gjødningen til Udlæget, for at blive fri for den stærke Lejesæd i Brakken, som vil sinke Høsten — og sinke Mejemaskinerne.

Hvad nu Fordelen ved Mejemaskinerne angaaer, maa man ikke betragte Mejningen ved Maskine som billigere end Mejning ved Haanden, thi naar man regner Amortisation, Hestekraft, Mandskab og Tilsyn, saa udføres Arbejdet vist fuldt saa billigt ved Haanden. Men paa Steder, hvor Arbejdskraften er lille, hvor alt drejer sig om at faae Sæden mejet i rette Tid, og hvor Opbinding og Indkjørsel næsten blive til Biting i Sammenligning med det store Tab, man har ved at have den overmodne Sæd staaende paa Roden, udsat for Storm og Sædens øvrige Forringelse ved at blive overmoden, der skjønner man nok paa at have saa gode Venner i Roden, og anseer det for større Fejl at have for saa end for mange Maskiner, selv om de paa Grund af abnorme Forhold slet ikke blive brugte et eller andet Aar. Under Forhold, som de her omtalte, kunne jo maaste Firehøste-Maskiner, eller 4 Heste anvendt paa disse Maskiner, være paa deres Plads. Jeg troer derfor, at hvor man paa større Arealer har nogenlunde jevn Jord uden Grøfter, og har Marker med en heldig Form, vil man see Brugen af 2 eller flere Maskiner blive hyppigere, og de fleste Landmænd, der drive større Gaarde, ville synes vel om en Arbejdskraft, som i ustadige Regnvejrskdage staaer rolig hen uden at kræve Dagløn.

Soholm paa Stevns.

Ch. Borries.

Som Svar paa Forespørgsel fra Redaktionen af „Tidskrift for Landøkonomi“ om Mejemaskiner og deres Anvendelse her paa Gaarden kan følgende fremføres:

Vi have her 3 Mejemaskiner nemlig: 1) Husseys, for-

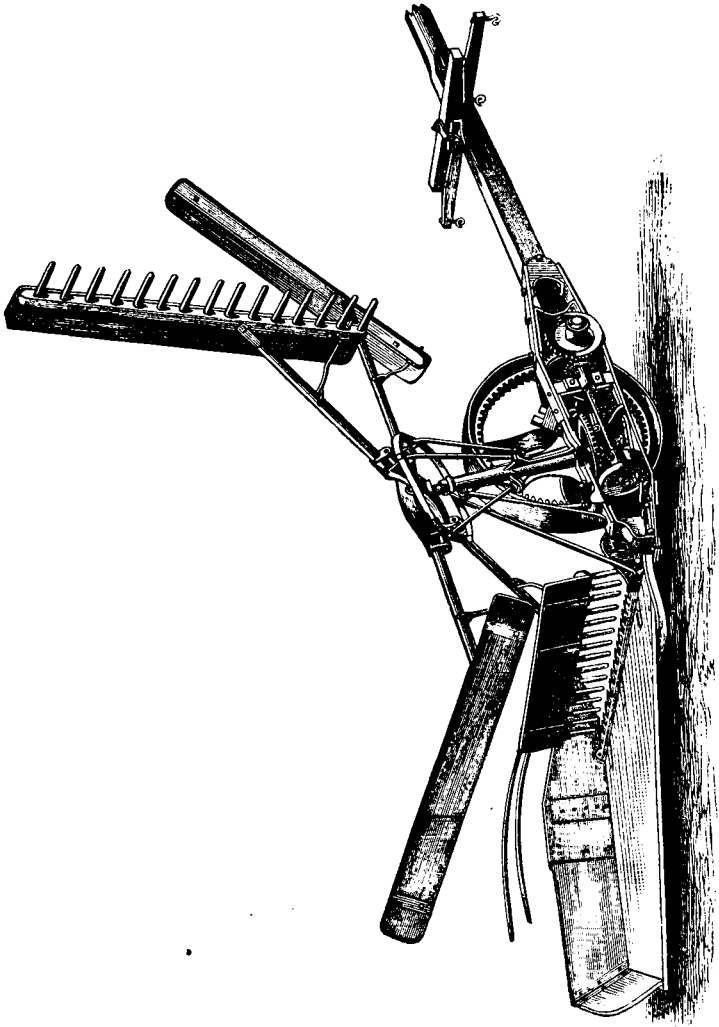
arbejdet af Schreffell & Howard i Kiel; 2) M'Cormicks, forbedret og forarbejdet af Burges & Key og 3) Samuelsons & Comp.

Hussens Mejemaskine er anskaffet hertil 1860 og formentlig forarbejdet samme Aar. Skjærcapparatet bestaaer af temmelig spidsvinklede glatte Knive, der virke som Saxe mod de faste Spnd, som tjene til Støtte for Knivstangen. Da den er uden Afslæggerapparat, maa Kornet aflægges ved Haandkraft. Det falder, afftaaret af Knivene, tilbage paa en Bro, der kan bevæges om en Axe. Er der samlet tilstrækkeligt Korn til et Neg, letter Manden, som sidder paa en over Hovedhjulet anbragt Kasse, med det venstre Ben den forreste Ende af Broen i Bejret, og idet han tillige hjælper til med en Nive, glider Kornet ned ad den nu sakraat staaende Bro og aflægges i Neg bagved Maskinen. Knivstangen bevæges meget hurtig; det er nødvendigt, da Maskinen ellers meget let stoppes. Er Kornet lidt fugtigt, eller er der Græs eller Kløver i det, samler det sig let mellem Spndene og de spidsvinklede Knive, saa at disse kun ved en meget hurtig Bevægelse kunne skjære sig fri. Det er en væsentlig Ulempe ved Maskinen, og det er Skyld i, at den kun har gjort meget lidt Gavn her, thi den stærke Bevægelse gjør, at den stadig er udsat for Bræk. Maskinen maa vel nok siges at være forarbejdet af gode Materialier, og det maa udelukkende tilskrives en uheldig Konstruktion, at den ikke kan holde. Navnlig er det Knivstangen og dennes Forbindelse med Krumtappen, som idelig springer. Endvidere er der den Ulempe, at det er yderst besværligt og sent at skifte Knivene. Der er Møtrikker, Splitter, Kiler og Bøsninger at tumle med, hvergang en ny Kniv skal sættes for, saa der gaar meget let en halv Times Tid bort med det. Afslægingen er meget vanskelig; det er et strængt Arbejde for en stærk Mand, og kan endda med yderste Flid neppe gøres godt. Ligger Kornet lidt med Maskinen, vil det afftaarne ikke glide tilbage paa Broen, men samler sig op paa den forreste Ende af denne og filtrer sig sammen der, saa det ofte er umuligt at faae Broen vippet

og Kornet aflagt uden at standse. Kornet maa jo nødvendig bindes strax efter Maskinen, for at gjøre Blads for Hestene til næste Omgang. Trods alle disse Mangler kan Maskinen dog nok i staaende ikke for svært Korn udføre Arbejdet endog meget tilfredsstillende, men det, at der, som nævnt, idelig gaaer Bræk paa den, har gjort, at den aldrig har ydet nogen virkelig Hjælp. Den trækkes af 4 Heste.

Burgess & Reys Mejemaskine er kjøbt 1863 paa Landmandsmødet i Odense. Stjærcapparatet bestaaer af meget stumpvinklede Knive, fintakkede i Randen paa den øverste Flade. Den har Afslæggerapparat: 4 Binger, af hvilke de 3 tvinge Kornet ind mod Knivene, og den fjerde, forsynet med en Rive, skyder det affaarne Korn af Broen, og lægger det i Neg ud til Siden bagved Maskinen. Dette Afslæggerapparat er noget klodset og kompliceret. Det har sit væsentlige Støttepunkt i en opretstaaende Bom, som er fastgjort til den Ramme, i hvilken Hovedhjulet har sine Pandelexer. I den anden Ende, ind mod det staaende Korn, er det meget løst understøttet, og det er en væsentlig Mangel, da det giver hele Apparatet en vakkende og uregelmæssig Bevægelse. Det drives fra Hovedhjulet ved en Rjæde uden Ende. Maskinen balancerer saagodtsom udelukkende om det ene store Hjul; kun Broen er understøttet af et mindre Hjul ind mod det staaende Korn. Maskinen har kostet i Odense 273 Rd.; Fragten var 11 Rd., tilsammen 284 Rd. Den er godt forarbejdet af solide Materialier og har ikke været meget udsat for Bræk. De første 2 Aar, 1863 og 64, gif den saagodtsom uden Bræk; 1865 blev den, tilbøds fordi Høsten gif saa let fra Haanden, brugt mindre, og først 1866 begyndte den at lide. Det var navnlig Afslæggerapparatet, som ikke kunde staa sig. For at holde Ligevægt mod Riven, der er noget tung, er der modsat Riven paa en lang Stang anbragt en Jernkugle, der end ydermere forøger Apparatets Vægt og gjør, at det, da det mangler sikker Understøttelse i den anden Ende, slides stærkt i Bøsninger og Sammensøjninger. Støbegodset ved Afslæggerapparatet blev derfor fornyet 1866. Endvidere har Aen,

hvorpaa Skiven, som driver Knivstangen, sidder, været fornyet. 1867 gif den aldeles uden Bræk. Bedligholdsomkostningerne kunne anslaaes til omtr. 40 Rd. ialt. Med Hensyn til Arbejdets Udførelse har Maskinen den Mangel, at den ikke skjærer hele Skaaret rent, da det lille Hjul, som understøtter Broen, paa sine Steder navnlig ved Hjørnerne trækker nogle Straa ned til Jorden, som Maskinen ved næste Omgang ikke kan skjære bort. Forøvrigt udfører den Arbejdet meget godt. Rejsesæd kan den, som vel forøvrigt enhver Mejemaskine, vanskeligere magte. Dog, naar Kornet ikke ligger altfor slemt i Hvirvler og ikke ligger aldeles med Maskinen, klarer den sig nogenlunde, især hvis man paa de værste Steder vil lade en Mand rette ved Sæden, saa at den med Toppen faaer et Bræk ind mod Maskinen. Bingerne kunne da faae fat paa den og føre den ind mod Knivene. Dette er ingenlunde uoverkommeligt. Kjører Maskinen f. Ex. rundt om et Stykke, som ligger alt i samme Retning, kan en Mand med en Rivestage eller lignende meget godt besørge den Side rejst, som ligger med, og Arbejdet kan da næsten altid udføres tilfredsstillende. Er Jorden derimod opblødt, eller er Kornet vaadt, arbejder Maskinen meget tungt, og er det i høj Grad Tilfældet, kan den endog ikke benyttes. Det er en meget vægtig Maskine, og paa blød Bund over Mosehuller f. Ex. synker det store Hjul trods dets Brede altid noget i Jorden. Knivene komme til at gaa for nær paa denne, og der samler sig Stubbe, Ukrud eller Jord ved Spydene, saa Knivene ikke kunne skjære sig fri, Maskinen stoppes, og den er da let udfat for Bræk. Den giver en smuk Stub, aflægger Kornet i regelmæssige Røg, glatte i Roden, og flaaer ikke en Kjerne ud. Den trækkes af 4 Heste uden Skiftning og betjenes af 1 Kust, en Mand til at hugge Hjørner og Huller og en Oghnsmand til at smøre og være ved Haanden, naar der er noget i Vejen. 10 Bindere kunne med Lethed binde, (9 efter Maskinen, 1 efter Manden). Den kan meje 10 Tdr. Land nogenlunde staaende Korn pr. Dag. De Arealer, den har mejet de forskjellige Aar, kunne opgives tilnærmelsesvis saa-

Samuelsons selvstjærende Mjelmaffine.

ledes: 1863 og 64 hvert Aar 80 Tdr. Land, 1865 40 Tdr. Land, og 1866 og 67 hvert Aar 50 Tdr. Land.

Samuelsons Maskine (see Tegningen forrige Side) er direkte forstrevet hertil ifjor. Det er en særdeles smuk Maskine, let i hele dens Bygning og dog solid. Den har stumpvinklede glatte Knive, der dog ere spidsere end ved den ovenfor nævnte. Spidserne af Knivene ere afhuggede hvilket har det Fortrin, at de, hvor meget de end slibes, stadig beholde den samme Vinkel, hvorimod Burges & Reys stadig blive mere stumpe ved Slibning. Den har til Afslæggeapparat en opretstaaende Axe, der drives ved 2 Sæt koniske Hjul fra Hovedhjulet, og paa Enden af denne ere de 4 River befastede. Disse ere under Bevægelsen støttede af en Bue fastgjort til Stativet, hvori Axen bevæger sig, og denne kan hæves og sænkes, hvorved Riverne gives den rette Hældning mod Broen. De 2 af Riverne ere forsynede med Tænder, altsaa aflægges der 2 Neg for hver Omdrejning, Bingerne gjøre, og Negene lægges ligesom ved Burges & Reys til Siden bagved Maskinen. Det er et særdeles findrigt og hensigtsvarende Afslæggerapparat. Den koster i Indkjøbspris 291 Rd. 58 β, i Fragt 24 Rd. 21 β og i Told 33 Rd. 45 β, tilsammen 349 Rd. 28 β. Den er meget solid forarbejdet, og endnu har der aldeles ikke været Bræk paa den. Den udfører Arbejdet meget godt, selv om Kornet ligger noget, eller Jorden er lidt vaad. Den er, som nævnt, meget let, hvilket er en betydelig Fordel. Her har den kun været brugt til Hvede og Havre; der er intet Spørgsmaal om, at den ogsaa kan meje Byg, skjøndt det jo er mere svampet i Straaet, men vi have ikke haft Lejlighed til at bruge den der. Den betjenes, som den ovenfor nævnte, af 3 Mand og 10 Bindere og trækkes let af 3 Heste. Den har mejet af Hvede og Havre henholdsvis 12 og 10 Tdr. Land pr. Dag. Salt har den mejet 46 Tdr. Land Hvede og 55 Tdr. Land Havre.

De 2 sidstnævnte Mejemaskiner bidrage meget til at lette Høstarbejdet her paa Gaarden, men selvfølgelig kan der alligevel ikke være Tale om at indskrænke Antallet af Høstfolk. Vi

faae vanskelig for mange Hænder i Høsten, og da vi omtrent have alt Kornet modent paa en Gang, tage vi dog bestandig faamange Folk, som vi paa nogen Maade kunne skaffe Plads til. Vi kunne hjælpe os med mindre Mandskab, men ville dog nødig gjøre det. Derimod skulle Mejemaskinerne hjælpe til at forkorte Høsten, og det have de ogsaa gjort i afvigte Aar. Som ovenfor nævnt, mejede de 150 Tdr. Land. Med Maskine mejes og bindes 10 Tdr. Land af 13 Mennesker, hvorimod det samme Arbejde udelukkende udført med Haandkraft fordrer 20 til 24; og tages i Betragtning, at ved Maskinmeining kunne de 10 af 13 være svagere Folk, saa kan man nok uden Overdrivelse sige, at en god Mejemaskine leverer en Mark mejet og bundet med den halve Haandkraft mod Mejejernet. Paa de 150 Tdr. Land kunne vi altsaa regne at have sparet 150 Mand, hvilket omtrent svarer til 2 Dages Arbejde med hele den her værende Arbejdsstyrke. Det er et Resultat, som vi kunne være fornøjede med, thi det kan ofte være til uberegnelig Nytte at være 2 Dage tidligere færdig. Saaledes havde det især stor Betydning 1867.

Hvor Mejemaskiner skulle anvendes, er det selvfølgelig heldigt at have regelmæssige Marker; nødvendigt er det jo ikke, men det fremmer Arbejdet. Derimod kan man næsten sige, at det er nødvendigt, at Jorden er drænet, da det vilde være yderst besværligt, næsten umuligt, at tumle med en Mejemaskine mellem Brakgrøfter. Det fremmer Meiningen grumme meget, naar Marken er fri for Sten; man kører da langt sikkrere, og Knivene holde sig dobbelt saalænge skarpe. Her kjøres Stenene af Kornmarken, naar den tromles; vi have en Kasse paa Tromlen, som gaar langs Agerrenen, og den tømmes af i hver Ende. I Hvedemarken samles Stenene af og lægges fladt ned i Agerrene.

Sluttelig endnu den Bemærkning, at Maskinmeining har det væsentlige Fortrin, at der aldeles ikke piskes Korn ud, hvilket dog altid er mere eller mindre Tilfældet, hvor Meje-

jernet bruges, især naar man, som her paa Derne, hugger ud fra den staaende Sæd.

Uf Oventstaaende fremgaaer det klart, at Mejemaskinerne stadig forbedres. Den fra 1863 slaaer afgjort den fra 1860, men bliver lige saa afgjort slaaet af den fra 1867, der er stærkest, anvendes lettere under vanskelige Forhold og udretter mere og bedre Arbejde. Selv om man tænker sig dem staaende paa det Trin, de nu have naaet, uden videre Forbedringer, ville de kunne gøde Landmanden en væsentlig Støtte.

Iffjor blev der gjennem Schulke & Schemann i Hamborg indforstrevet en Samuelsons Slaamaskine hertil. Ved Uheld naaede den ikke frem i rette Tid, saa vi fik den ikke brugt, men det er en smuk lille Maskine, der sikkert vil arbejde godt. Den kostede i Indkjøbspris 208 Rd. 4 β, i Fragt og Told 34 Rd. 41 β, tilsammen 242 Rd. 45 β.

Paa Hr. Etatsraad Tesdorps's sydligere Gaarde, Gjedsergaard og Frisensfeldt, haves 3 Mejemaskiner, nemlig paa den førstnævnte en Samuelsons fra Fabriken Phönix i Odense og en af Hornsbys, paa den sidstnævnte en Samuelsons. De have udrettet noget Arbejde.

Durupgaard, Nykjøbing paa Falster.

A. la Cour.

Ifølge Deres ærede Opfordring, skal jeg gjerne besvare de til mig rettede Spørgsmaal angaaende den af mig anskaffede Mejemaskine.

1. Den her paa Gaarden benyttede Mejemaskine er af Samuelson & Co.'s Konstruktion. Den trækkes af 2 Heste og affjærer Kornet ved en Sav; ved Hjælp af 2 Binger lægges det paa en Platform, og ved 2 River aflægges det i Mæg.

2. Den er fabrikeret i Banbury.

3. Jeg veed ikke, hvad Navn Maskinen er fabrikeret.

4. Den har i Indkjøbspris, Told og Fragt kostet 380 Rd. 5 β.

5. Det forekommer mig, at Maskinen er godt forarbejdet og af gode Materialier.

6. Nogen enkelt Del af Maskinen har ikke i nogen betydelig Grad været udsat for mere Slid end andre.

7. I de 4 Aar, jeg har haft Maskinen, har dens Vedligeholdelse været for intet at regne, maaske et Par Rd.

8. Naar Kornet ligger stærkt, og Jorden er meget opblødt, kan Maskinen efter min Mening ikke bruges med Nytte.

9. Naar Kornet staaer godt, afmejer og aflægger Maskinen det meget smukt, endog bedre og ordentligere end det kan gøres ved Haandkraft. Da Kornet aflægges til Neg, kan Opbindingen udføres hurtigere, Negene blive ens og tillige glattere og kunne af den Grund stilles bedre i Hov, ligesom de ogsaa fylde mindre saavel til Læs som i Laden. Hertil kommer endnu den Fordel, at der kun bliver meget lidt Rivelse efter Maskinen.

10. Til Havre og Hvede finder jeg Maskinen bedst; til Byg har jeg ikke brugt den, da jeg kun har Chevalierbyg, som jo er blødt i Straaet, og som oftest ligger.

11. Til Maskinen bruger jeg 1 Mand og 2 Heste, som skifte hver $\frac{1}{4}$ Dag.

12. Maskinen har omtrent mejet 8 Tdr. Land om Dagen, i 10 Timer.

13. Det første Aar, jeg fik Maskinen, mejede den 12 Tdr. Land med Hvede; men da Sæden flere Steder var nedflaaet, affar den flere Ar, naar den kom med Kornet, da jeg saavidt mulig bestandig mejer rundt paa Stykket, hvorfor jeg bestemte, at den skulde meje Havre, hvilket dog ikke skete, da vi fik et stærkt Uvejr med uafbrudt Regn og Storm i 24 Timer, hvorved alt Korn blev flaaet til Jorden. De 3 følgende Aar har jeg hvert Aar mejet en 40 Tdr. Land med Havre. Det er ikke meget, men i en travl Høst har det ikke lidet at betyde, da Arbejdet udføres, uden at det mærkes paa Arbejdskraften, saa at Høsten endes et Par Dage, før den ellers vilde blive endt, hvilket naturligvis kan være af stor Bigtighed.

14. Jeg har ikke formindsket Antallet af de sædvanlige Høstfolk siden Maskinens Anskaffelse, dels fordi mit Korn temmelig ofte gaar i Leje, da det paa Grund af Gaardens Beliggenhed optil Langleandsbæltet er meget udsat for stærke Storme, dels af den Grund at jeg har en Del faste Affordarbejdere, som jeg finder mig forpligtiget til at give stadigt Arbejde, saalænge Høsten varer.

15. Naar Maskinen skal bruges med rigtig Nytte, maa Jorden være drainet og renset for Sten.

Jeg har omtalt, at Maskinen affjar Axene, hvor de vare nedslaaede enten af Regn eller af Vind; men ved at bruge en Høstrive, som jeg 1863 bestilte af en engelsk Fabrikant, fandt jeg at Skaden derved ikke var saa betydelig, da Riven optog næsten alle Axene. Denne Rive har funden megen Udbredelse, som den vist ogsaa fortjener.

Frederiksdal ved Raskov.

H. Anholm.

Idet jeg efterkommer den ærede Redaktions Opfordring om at give en Meddelelse om Anvendeligheden af Mejemaskiner under vore Forhold, for saavidt min Erfaring strækker, maa jeg paa Forhaand bemærke, at naar jeg ikke er kommet til bedre Resultater end dem, jeg kan meddele, da er Skylden vistnok mindre vedkommende Maskiners end min Mangel paa Udholdenhed til, ved fortsatte Forsøg, at bringe disse til at vinde den Anerkjendelse, som mange Andres Erfaring viser, at de maa fortjene, men det er i Sandhed en egen Sag, ved et meget stort Avlsbrug og under en travl Høst at experimentere med Heste og Folk, for hvis Kræfter der er saa fuldt Brug. Det er de hyppig indtræffende Brud paa Maskinernes mest paavirkede Dele og den derved opstaaede Standsning i Arbejdet, som har forhindret mig i at bruge Maskinerne saaledes, at nogen Arbejdsbesparelse ved dem er bevirket. Naar saaledes en halv Snæs Bindere, to Mand ved Maskinen og mindst en

Mand ved Afrunding af Hjørnerne af det Stykke Sæd, som mejes, ere bestjæftigede, og et Brud paa en Maskindel indtræffer, eller et Hjul synker ned i fugtig eller løs Jord, saaledes at Savens Bevægelse standses, da er det megen Tid og Arbejdskraft, der gaaer tabt, naar Folkene skulle vente, indtil en Reparation har fundet Sted, og disse Standsninger indtræffe desværre alt for hyppig, selv om Maskinen behandles med Omhu og rigeligen forsynes med Smørelse.

Efter disse forudgaaende Bemærkninger maa jeg anføre, at de Maskiner, jeg har ejet og ført i Brug, ere:

1. M'Cormick's, forfærdiget af Opfinderen i Chicago, Illinois i de amerikanske Fristater, og allerede af mig fremstillet ved Landmandsforsamlingen i Kjøbenhavn 1852; den kostede med Fragt fra Chicago c. 600 Rd.

2. Woods, kjøbt ved Landmandsforamlingen i Horsens 1861 for 275 Rd., medens Indkjøbsprisen i England ved Komiteen er mig ubekjendt.

3. R. Ransomes og B. Samuelsons Patentmaskine, indkjøbt af Udstillingskomiteen ved Odense Landmandsforamling 1863 for £ 37—12—5, medens jeg ved Auktionen betalte 270 Rd. Km. for den.

4. Fabriken Phoenix's forbedrede Samuelson'ske Maskine.

Den M'Cormick'ske Maskine var en af de første, som kom til Europa; den var kun plumpt forarbejdet, meget tung at trække; den kom, saavidt jeg mindes, 1849 eller 1850 til mig og blev kun lidet brugt. Den findes nu i Landbohøjskolens Samling, efter at jeg havde gjort en Del mislykkede Forsøg med den.

Wood's Maskine blev formodentlig, skjøndt forarbejdet i Amerika, kjøbt af Komiteen i England. Jeg fandt mig foranlediget til den 30te August 1861 at indrykke i Berlingske Tidende en Meddelelse om Maskinens Gang, der lød saaledes: „Den ved Landmandsforamlingen i Horsens af Undertegnede kjøbte „Wood'ske Mejemaskine“ fra Newyork har været brugt ved Balbngaard saavel til Hvede som til Bng. Den har i

fuldste Maal svaret til de Forventninger, man kan gjøre sig om en sliq Maskine, idet det har viist sig, at den fuldkommen jevnt kan afmeje Sæden, hvor den er nogenlunde staaende, paa omtrent 8 Tdr. Pd. om Dagen, trukken med Væthed af 2 Heste og betjent af 2 Mand, af hvilke den ene siddende har hjørt Maskinen, og den anden, staaende bagpaa, ikke alene har samlet Sæden, men ogsaa seet sig istand til at føre den fra Maskinen i Hobe af et Regs Størrelse. For at dette gunstige Resultat kan naaes, er det, som nævnt, nødvendigt, at Sæden ikke altfor meget er gaaet i Veje, saaledes at Mejningen kan finde Sted fra alle Sider. Denne Betingelse vil imidlertid være en Hovedanstødssten imod Maskinens Brugbarhed i Landets frugtbareste Egne; den har saaledes hos mig kun kunnet finde en meget indskrænket Anvendelse, hvorimod den vil blive af uberegnelig Nytte i de af Natur og Dyrkning mindre begunstigede Dele af Landet, hvor Arbejdskraften derhos er dyrest og vansteligst at erholde. Den Mangel, jeg, forinden jeg lærte Brugen af den Woodske Maskine, troede at finde ved den, at den ikke aflægger Sæden ved et særegent Apparat og derfor behøver 2 Mandes Betjening, medens f. Ex. Burgess & Ken's kun behøver een Mand, viser sig nu netop, istedetfor en Mangel, at være en stor Fordel, idet Opnegningen steer samtidig med Aflægningen ved een Mand's Kraft. Slutteligen tilføjes, at Maskinen i Horsens skal have viist sig fortrinlig til Slaaning af Græs."

Det samme Vidnesbyrd, jeg den Gang gav Maskinen, kan jeg endnu understrive, dog har jeg forandret min Mening om dens Mangel paa Aflægeapparat, efter at have lært dette at kjende ved den af Fabrikken Phoenix forbedrede Samuelsonske. Naar det kan holdes i en stadig Gang, er det selvfølgelig at foretrække for intet Apparat, da dog aabenbart een Mand's Arbejde spares. Maskinen er siden af og til benyttet hos mig, men, som dengang, efter en mindre Maalestof.

R. Ransomes og B. Samuelsons Patentmaskine svarede ikke saa godt til mine Forventninger, som den foregaaende

Maschine. Den var meget tung og vanskelig at holde i Arbejde, dels fordi Krumtappen, som bevæger Saven, ofte gik itu, dels, og i Hovedsagen, fordi Remforbindelser ved Maskiner, som skulle arbejde under aaben Himmel, ere uheldige. Remmen, som driver Bingerne, gik bestandig af, og Arbejdet underkastedes saaledes idelige Standsninger. For at gjøre mig Maskinen anvendelig henvendte jeg mig til Fabrikken Phoenix med Forlangende om, hvis det kunde lade sig gjøre, at sætte et Afslæggeapparat af Fabrikens paa. Der blev gjort uheldige Forsøg hermed, og Resultatet blev, at jeg bortbyttede Maskinen med en af Fabrikens Maskiner. Det glæder mig at kunne sige, at:

Fabrikken Phoenix's forbedrede Samuelsonske Mejemaskine er den bedste af alle dem, jeg har anvendt. Jeg troer, at den nærmer sig meget Idealet. Den arbejder med temmelig lidt Hestekraft, men jeg antager dog, at skjøndt 2 Heste kunne trække den, vil man bedst fremme Arbejdet ved Forspænd af 4 Heste. Den gjør en smuk jævn Skaar, aflægger godt, arbejder fortrinlig paa staaende Sæd og paa jævnt liggende imod Sæden, men — dog har jeg ikke brugt den meget; saaledes har den i 1867 kun mejet 27 Tdr. Land Svede paa Brorupgaard. Spørger man mig om Grunden, da henviser jeg til de denne Meddelelse indledende Ord.

Balsbygaard ved Slagelse.

A. W. Bsch.

Angaaende Mejemaskiner skal jeg tillade mig at give Dem følgende Beretning:

1866 benyttede jeg en Maschine fra Fabrikken Phoenix i Odense, med Afslæggeapparat efter „Samuelsons & Comp.“ System.

Indkjøbsprisen var 300 Rd.

Maskinen var i det Hele taget godt gjort og af gode Materialier. Krumtappen og Knivstængerne lede forholdsvis mest;

og vi gjorde enkelte Smaaforandringer for at forhindre Mottriker i at løbe af.

Vedligeholdelses-Omkostningerne have været højst ubetydelige.

Som Mangler maa jeg nævne, at Knivene let stoppe, naar Maskinen ikke gaaer meget hurtigt, og at det har sine store Banfæligheder at bruge den til Vejefæd, og naar den gaaer med Kornet.

Afmejsningen og Aflægningen forretter den meget godt.

Havre og Bng høster den bedst.

Maskinen arbejder bedst og mest uafbrudt ved 4 Heste, som da med Lethed arbejde hele Dagen, 2 Folk til at ride Hestene og 1 Mand til at fjerne eventuelle Forhindringer og hjælpe at smøre.

Den kan meje fra 7 til 9 Tdr. Land paa 1 Dag.

1866 høstede den 20 Tdr. Land med Rug, 20 Tdr. Rd. Havre og 25 Tdr. Rd. Bng, og 1867 5 Tdr. Land Hvede, 20 Tdr. Rd. Havre og 9 Tdr. Rd. Bng.

Antallet af de faste Høstfolk er forblevet uforandret, men Høsten er derved bleven faa meget hurtigere tilendebragt.

Jorden maa være drainet og tillige helst være faa jævn som mulig.

Forandringer i Driften indseer jeg ikke mulige.

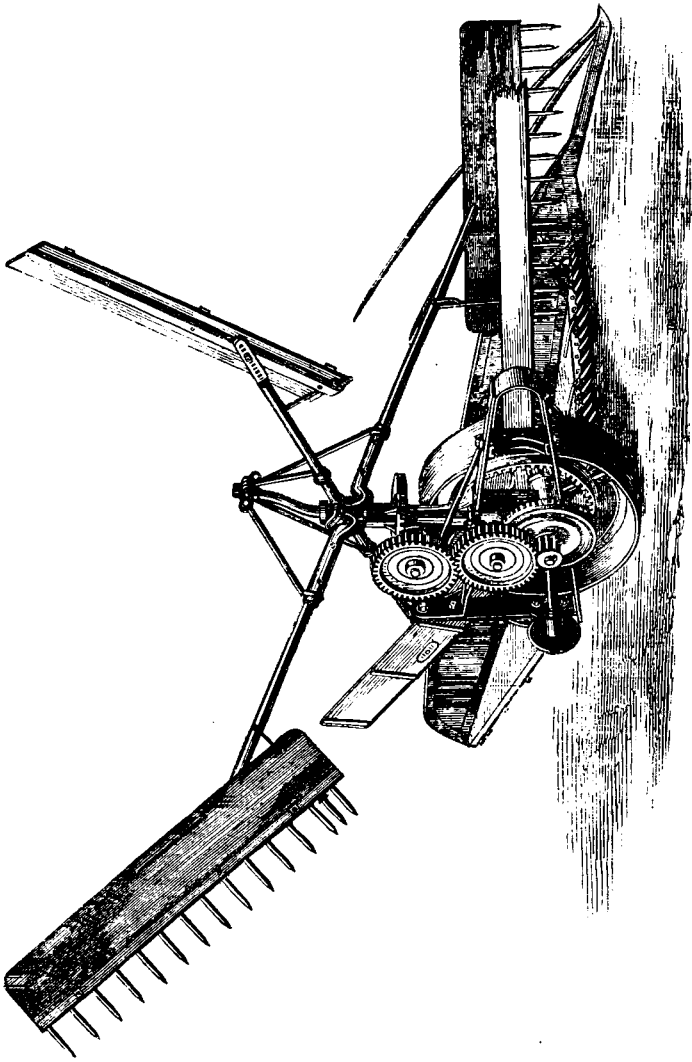
1867 indforskrev Firmaet M. P. Allerup i Odense en Maskine fra England, som de overlod mig til Prøve, og som tilfredsstillende langt bedre end den ovennævnte, faa at jeg efter endt Høst købte denne Maskine.

Dens Navn er: »Governor Self-Raker Reaper« fra Firmaet „Hornsby & Sons“, Grantham, og den kostede med Told og Fragt 360 Rd.

Maskinen var meget solidt forarbejdet og vejer mere end den fra Phoenix, men er dog lettere at trække for Hestene.

Intet Bræk skete i Løbet af Høsten, og der er altsaa ingen Vedligeholdelsesomkostninger faldet paa den.

I Vejefæd og med Kornet har det ogsaa sine Banfælig-

Gorishy & Son's Mjemaffine (Governor Self-Raker).

heder at bruge denne Maskine, men dog mindre end ved den anden.

Om Punkterne 9, 10, 11 og 12 gjælde det samme som ved den Ovennævnte.

Den høstede 5 Tdr. Land med Hvede, 20 Tdr. Rd. Havre og 9 Tdr. Rd. Byg.

Grunden, til at jeg i Sommeren 1867 brugte Maskinen saa lidt, laa væsentligst i, at mit Korn ikke stod smukt.

Denne sidstomtalt Maskine har følgende Hovedfordele fremfor den fra Phoenix: 1. den arbejder langt roligere og mere stødt; 2. Aflægningsapparatet er langt bedre, idet det bevæges ved en stæv Krumtap, der giver det en jævnere og roligere Gang end dem, der bære en uregelmæssig Plan med Ruller som Ledebane for Aflæggerarmene.

Denne Maskines Konstruktion har Firmaet M. P. Allerup i Odense optaget, og det vil kunne levere en saadan Maskine til samme Pris som den førstnævnte, nemlig 300 Rd.

Ravnholt ved Odense.

Schestedt-Inul.

Som Svar paa deres ærede Skrivelse kan jeg herved meddele Dem, at min Mejemaskine er fra Fabrikken Phoenix i Odense, fabrikeret Aar 1864 og har Nr. 18. Den lægger selv Sæden af i Negbunker ved Hjælp af 4 Binger, hvoraf hveranden er forsynet med Rivetænder. Den blev kjøbt paa sidste Landmandsmøde i Aarhus for 300 Rd. uden videre Omkostninger. Den er i det Hele taget forarbejdet godt og af gode Materialier; kun vilde det være gavnligt, om der var Split for alle Nøttriker, som ikke skulle bruges til at stille Maskinen med, og Dobbelt-Nøttriker, hvor Maskinen stilles, da Nøttrikerne let gaa løse og tabes. Ligeledes vilde det være ønskeligt, om der kunde anbringes en Smørelsebeholder ved det lille

ovale Hjul, der trækker Knivene, ligesom ogsaa ved det lille Hjul, der bærer Maskinen ind til Sæden, da disse Hjul maa smøres meget ofte, skjøndt de dog næsten ere umulige at forhindre fra at blive varme. I de to Aar, Maskinen har arbejdet hos mig, ere ingen Dele blevne synderlig slidte, og ingen fornyede, og som Følge deraf har jeg ingen Vedligeholdelses- eller Fornyelsesomkostninger haft. Maskinen arbejder meget godt, naar Sæden staaer op, men naar Sæden ligger, kan den kun høste den, naar den kommer imod Lejet, og paa vaad Jord eller Mosebund arbejder den sig fast. Den høster og aflægger Kornet meget godt, uden at noget falder af, om Kornet end er nok saa modent.

Paa Grund af at jeg er meget plaget med Lejekorn, har jeg kun brugt Maskinen til Hvede, Havre og Raps, og det har den høstet udmærket. I anden Sæd har jeg ikke benyttet den, da denne Sæd altid har ligget. Til at trække Maskinen udfordres fire Heste, skjøndt den er beregnet til to Heste, to Kuste og en Mand til at runde Hjørnerne af.

Jeg har ikke brugt at lade Kornet binde op lige efter Maskinen, saa jeg kan ikke sige, hvor mange Bindere den kan beskæftige. Dog antager jeg, at 8 Mennesker kunne binde op og sætte Kornet sammen ligesaa hurtig, som den kan høste det, da den vel omtrent i 11 Timer kan høste 10 Tdr. Land. Første Aar, 1866, høstede jeg omtr. 40 Tdr. Land Havre, 7 Tdr. Ld. Hvede og 7 Tdr. Ld. Raps, hvilke sidste den høstede i 4 Timer; dog bemærkes det, at Rapsen ikke var stærk og ikke sammenfiltret i Toppen. I 1867 høstede den kun 10 Tdr. Ld. Hvede, da den anden Sæd laa ned, og jeg ingen Raps havde. Jeg benytter endnu det samme Antal Høstfolk. Det er nødvendigt for Maskinens Brug, at Jorden er fri for Grøfter, da der, som bekendt, maa kjøres rundt om Marken, ligesom denne ogsaa maa være nogenlunde renset for større Sten. Paa Jorder, hvor der i Reglen ikke er Lejekorn, tør jeg anbefale Maskinen som meget brugbar; hos mig er den mindre

anvendelig, da næsten hvert Aar største Parten af mit Korn ligger mere eller mindre i Leje.

Solmstrupgaard ved Aarhus.

M. V. Petersen.

Den her brugte Mejemaskine, der er kommet fra det Schmitzke Jernstøberi i Aalborg, blev kjøbt paa Landmandsmødet i Horsens. Den blev kun benyttet lidt her paa Gaarden den første Sommer. Maskinen kostede i Horsens 500 Rd., og Omkostningerne, inden den kom hertil, beløb sig omtrent til 50 Rd. Grunden, hvorfor den ikke er bleven benyttet senere, er den, at den var altfor tung; 4 Heste kunde kun trække den $\frac{1}{4}$ Dag, og med den Hestekraft og 2 Mandes Betjening kunde Maskinen kun meje 6 à 7 Tdr. Land om Dagen. Dertil kom, at hvor Sæden laa meget, mejede den ikke alene mindre, men lavede det daarligere.

Kannebeksholm ved Ræstved.

J. Olsen.

Rettelse.

Side 590, Lin. 20 f. o., noget, læs: meget.

Cræplantningen i de jydskke Klitter.

Beretning til Indenrigsministeriet
af Hoffjægermester de Thyggeson.

I de aarlige Indberetninger, jeg har havt den Ære at indsende angaaende Klitplantningerne, har jeg saavidt mulig søgt at anstueliggjøre Forholdene, under hvilke der arbejdes, og hvad der er udrettet. Smidlertid skal jeg, foruden senere hen at anføre nogle Enkeltheder betræffende Arbejdet i indeværende Finantsaar, tillade mig at resumere det Vigtigste eller Ejendommeligste ved Klitplantningen, der i mange Retninger afviger betydelig fra Beplantninger af Arealer under almindelige Forhold, hvorved Ministeriet forhaabentlig vil erholde et saavidt mulig klart Overblik.

Først og fremmest maa jeg da fremhæve de ejendommelige, ofte besværlige og kostbare Forarbejder, der ere uundgaaelige, forinden Klitterne kunne beplantes med Skovtræer. Det vil nemlig være indlysende, at saalænge Sandet er saa flygtigt, at det kan overslyve Planter, eller Vinden kan bortføre det fra Planterne og blotte disses Rødder, vil en Plante ikke kunne gro. For at raade Bod herpaa, maa Sandet bringes i Ro, og for at bevirke dette, blev den almindelige Maade, Sandflugtsvæsenet anvender, benyttet, nemlig at plante Klittag. Et saaledes med Klittag beplantet Areal blev saa liggende i flere Aar uden at beplantes med Skovtræer, indtil Jordbunden eller rettere sagt Sandbunden havde sat sig, og fremkommende Græs

eller andre Plantearter afgave Kjendetegn paa, at Jordbunden var fast. Da det imidlertid viste sig, dels at Klittaget ofte gik ud, inden Bunden fæstede sig, navnlig i Indsande, dels at Jordbunden slet ikke vilde gro sammen, selv om Klittagsplantningen holdt sig, forsøgtes det at dække Jordbunden med L yng. Dette lykkedes, og overalt, hvor L yng er at faae, bliver den nu anvendt istedetfor Klittag. Det har ikke alene viist sig, at L yngen, naar den, efter at være udbredt paa Jordsmonnet, er bleven dækket med noget Sand, strax bringer Sandet i Ro, men ogsaa at den er langt varigere end Klittaget. Naar hertil kommer, at L yngen, naar den haves i Nærheden og ikke skal kjøbes, er et billigere Dæmpningsmiddel end Klittagsplantning, er den, hvor den anvendes, i alle Henseender at foretrække og frembyder tillige den Fordel, at der med det Butlarste Jern eller ved Anvendelse af en 15" lang 6" bred flad Jernspade til Spaltplantning i Reglen kan plantes Skovtræer strax, efter at Dæmpningen har fundet Sted. Iblandt de Arealer, hvor L yngbelæguing har været anvendt i større Omfang, skal jeg tillade mig at henlede Opmærksomheden paa Beplantningsarealet i Tversted i Hjørring Amt. Gjennem dette Areal strækker sig en Række af meget høje Klitter, af Omfang vel en 30 Tdr. Land, som med stejle, nøgne Sider og Skrænter og hvide Toppe røg som Vulkaner ved mindste Windpust. De stejle Skrænter og Toppe udjevnedes, og Siderne, ligesom Toppen ned til Klittens Fod, belagdes med L yng, som nu dækker $\frac{2}{3}$ af Klitrækken, og i Aar ere de blevene beplantede med pinus austriaca og montana (den odsherredste inops). L yngens Fortrinlighed som Dæmpningsmateriale er efter de mange Forsøg, som i flere paa hinanden følgende Aar have været udførte i alle 4 Amter, uomtvistelig, men alligevel vil man i Klitterne finde Steder, hvor den ikke formaaer at dæmpe Sandet saa tilstrækkelig, at der strax kan plantes Skovtræer. Hvor Nordvestvinden uhindret i flere Aar har kunnet stryge opad en skaldet Flade, eller hvor der paa flade Strækninger henligge Pletter, som i sin Tid ikke have været tilstrækkelig dæmpede, er det fine Sand

tilligemed Glimmer og Kalkpartikler ført bort af Vinden, imedens de grove, afrundede Sandkorn ere blevene tilbage. Saa-danne Steder maa først beplantes med Klittag, dernæst belægges med L yng og endelig tilplantes med Naaletræer med eller uden Klump.

En anden Ejendommelighed ved Klitplantningen er, at i Reglen ingen af vore indenlandske Træarter ville trives under de nuværende Forhold i Klitterne. Hverken Rødgran eller den almindelige Fyr, ligesaa lidt som Løvtræer (Bil, Hyl, Røn, Birk, Elm, El, Bøg, Eg), med hvilke der er foretaget en Mængde Forsøg, have villet trives. Derimod maa det vel nu kunne ansees for afgjort, at fremfor alt *pinus montana* (den odsherredste inops), dernæst *austriaca* og endelig *abies alba* vil kunne trives i Klitterne, naar den fornødne Omhu med Planternes Opelskning og Udplantning iagttages, og man er heldig i at træffe de rette Jordbundsforhold for hver af disse Naaletræarter. Plantningerne ere allevegne i det Hele taget i Fremgang, og der er endnu ingen Anledning til at antage, at Jordbunden skulde mangle Næringsstoffer til Udvikling af en kraftig Trævegetation, eller at en sluttet Plantning, naar den har opnaaet en vis Højde, ikke vil kunne taale Paavirkningen af Stormvind. Nogle paa en høj Klitbanke vidt fra hinanden staaende *austriaca*, overblevne Rester fra en Plantning i Tvorup Klit i Aaret 1859, som nu ere 4 til 6 Alen høje, ere i de sidste Par Aar blevene svedne paa Naale og Grene, som vende mod Vest. Dette i Forbindelse med, at det lader til, at *austriaca* ikke kan taale Trækvind, som fra Nordvest med Voldsomhed farer igjennem dybe Slugter, har svækket den tidligere ubetingede Tillid til dens Haardførhed og har foranlediget, at den nu kun anbringes, hvor Forholdene synes passende for den, og altid i en stærk Blanding med *pinus montana*.

Uagtet *pinus cembra* kun er prøvet et Par Aar, saa har dog Resultatet været saa gunstigt, at jeg skal tillade mig at omtale den med et Par Ord. For 3 Aar siden forstreges nogle

tusinde 2aarige Planter fra Skotland, som paa Grund af slet Indpakning faae meget mislige ud ved deres Ankomst. Nogle Exemplarer udprifledes i Planteskolerne, og Resten udplantedes i Klitterne under forskjellige Situationer, for at deres Haardførhed kunde prøves. Overalt hvor de udplantedes, lykkedes Plantningen særdeles godt, og de staa fremdeles meget lovende. *Pinus cembra* synes at gro langsomt og først jent hen i Foraaret at skyde sine Naale, et Fortrin, som, i Forening med at Forsøget lykkedes saa godt, har foranlediget, at der i Aar er forstrevet 8000 toaarige *p. cembra* Planter. Frø af *p. cembra* blev forstrevet, men kom aldrig. I Planteskolerne i Tversted og Husby staa c. 15,000 eetaarige meget kraftige *p. cembra* Planter, der ere opelskede af Frø.

Der næst skal jeg tillade mig at henlede Opmærksomheden paa Planteskolerne, der ere anlagte i Klitterne.

Det er ikke altid paa et enkelt Sted, som udsøges i et Klitreal, at Planter opelskes, hvilket man paa Grund af Benævnelsen, Planteskole, kunde foranlediges til at antage. Planterne opelskes nemlig meget ofte hist og her, hvor man kan finde en nogenlunde passende Bund, og de Steder, hvor Frøet faaes, eller Planterne udprifles, udgjøre undertiden kun nogle faa Kvadratalen, andre Steder derimod ere de af større Omfang. Indhegning finder ikke Sted, og Beskyttelse mod Sol og Vind gives kun med Vynghelagning eller Skyggelemmer, hvilke sidste dog mere og mere aflægges, dels paa Grund af deres Kostbarhed, dels fordi Læbelterne i de ældre Planteskoler, saavel som Naaletræbevojringerne, efterhaanden afgive tilstrækkelige Beskyttelsesmidler. For at kunne opelske brugelige Planter midt inde imellem vilde Klitter er en overordentlig Opmærksomhed nødvendig. Snart er Jordbunden for tør, eller Solen brænder for stærkt paa, — saa maa der vandes og dækkes med Vyngh eller bestnges. Snart stiger Grundvandet fra Kvissandet for højt, og der maa raades Bod derpaa. Endog midt om Sommeren kan en eneste Nattefrost ødelægge baade Frøbede og udprifede Planter, som da atter maa dækkes, naar Nattefrost

forudsees. I min Indberetning af 6. Novb. 1863 er der givet en detailleret Beskrivelse over Fremgangsmaaden ved Anlæg af Planteskoler i Klitten, og den er uden Forandring bleven fulgt. Kun i Thisted Amt, i Tvornø Klit, ere ingen smaa Planteskoler anlagte, dels fordi det der var mindre hensigtsmæssigt, dels af Frygt for, at Anlagene muligvis skulde mislykkes, hvilket kun vilde have forøget de Vanskeligheder, der vare at overvinde paa Grund af den hos alle Paagjældende stærke Mistillid til Muligheden af at opelske Planter i Klitten.

Et Spørgsmaal, som uvilkaarlig maa opstaa hos Enhver, som interesserer sig for Klitters Beplantning, vil være: Hvad koster en Td. Land Klit at beplante?

Umuligheden for Øjeblikket af at kunne besvare dette Spørgsmaal fyldestgjørende vil allerede vare fremgaaet af de Oplysninger, jeg har meddelt i de foregaaende Aars Indberetninger. Først naar et indtaget Areal er fuldstændig færdigt, ville de Omkostninger, der ere medgaaede, kunne beregnes gennemsnitlig for hver Td. Land. Uagtet jeg endnu ikke er saa heldig at kunne fremvise et saaledes fuldt færdigt Areal, har jeg dog, formedelst den Betydning, jeg tilskriver Besvarelsen af Spørgsmaalet om Beføsteligheden, troet, at det vil være det høje Ministerium behageligt at erholde saadanne Oplysninger, som jeg i den Henseende formaaer at give, men som dog tildels kun ere støttede paa min Overbevisning om, hvad der er sandsynligt, og i Henhold hertil, skal jeg tillade mig at meddele Følgende:

Beplantningsarealet i Thisted Amt, som udgjør 300 Tdr. Land og er beplantet hovedsagelig med *p. austriaca*, vil forhaabentlig være fuldt færdigt om to Aar. Af dette Areal var der ved Begyndelsen af Aaret 1861 tilplantet omtrent 30 Tdr. Land, men da der var plantet i en Afstand af $2\frac{1}{2}$ Alen imellem Planterne, som bestode af en Blanding af alle Slags Løvtræer og Naaletræer, der alle gif ud igjen, med Undtagelse af nogle faa Exemplarer *austriaca*, *montana* og *martima*, maatte Arealet undergaa en hel ny Beplantning, som

begyndtes i Foraaret 1861. Foraarskulturerne i 1868 maa tildels ansees for mislykkede. Fra 1867 og til Udgangen af 1869, den supponerede Tid da Arealet vil være fuldstændig færdigt, vil der ialt være medgaaet 18,000 Rd., nemlig 2000 Rd. aarlig i 9 Aar, hvilket vil udgjøre 60 Rd. for hver Td. Land. Men saa staaer der omtr. 14,000 Planter paa en Td. Land eller 4,200,000 Planter paa det hele samlede Areal, og ingen Dæmpning af Sandflugt vil i Fremtiden behøves, under Forudsætning af at der stadig føres et nøjagtigt Tilsyn, og ingen uberegnelige Ulykker, saasom Ildbrand eller voldsomme Storme, som kunne kuldfaste Plantningerne, naar de have naaet en større Højde, ville ramme de tilkultiverede Arealer. Vil man imidlertid være strengt retfærdig, bør Værdien af det Planteantal, som vil findes i Plantestolen om to Aar, og som rimeligvis vil være meget betydeligt, overføres paa det nye Areal, som indtages til Beplantning.

Klitplantningen i Tversted, Hjørring Amt, vil rimeligvis stille sig ligesaa billig som i Thisted, naar der tages Hensyn til, at der af de til aarlige Kulturarbejder bevilgede Pengemidler, aarlig maa afgives 200 Rd. til Afdrag paa Kjøbesum for Areal og Planteurbolig. Derimod ville Kulturomkostningerne i Husby Klit falde meget højere, dels fordi en stor Del af Areallet er meget ufrugtbar Sande med mellemliggende golde Sletter, hvor det er meget vanskeligt at faae Planter til at flaa an, dels paa Grund af høje Arbejdspriser i den for Klitplantninger heldigste Tid. Ogsaa for Bordreup Klitplantnings Bedkommende ville Kulturomkostningerne stille sig betydelig højere end i Tvorup og Tversted, uden at jeg dog seer mig istand til at opstille nogen Beregning, efterfom der i hele Areallet endnu findes større eller mindre Pletter, hvor Beplantningerne ere mislykkede. Iblandt Hovedaarfagerne, til at Kulturomkostningerne ville stille sig høje i Bordreup, maa fremhæves de betydelige Forarbejder, hvorom jeg allerede i min Indberetning ifjor har givet en Antydning, og endelig det uheldige Valg af *p. austriaca*, som er vanskeligere at faae til at gro i Bordreup

end i de andre Klitstrækninger, istedet for den odsherredste inops.

Sluttelig skal jeg tillade mig at meddele, at der i Foraaaret 1867 er udprykket i Planteskolerne ialt over 4 Millioner Planter, og i Løbet af indeværende Finantsaar er der ialt udplantet c. 2,600,000 Planter.

Oversigt over Træplantningen i Klitterne ved Udgangen af Aaret 1867.

Sogn	Herred	Amt	Bed Eyrpro- prietation er er- hvervet		Uden Bederlag til Eieren er overtaget et Areal af	Summen af Arealer, eobberede til Beplantning.	Tilplantet, men Efterplantning mulig endnu nødvendig ¹⁾	Til Planteskoler eller anden særlig Brug anvendes
			Tdr. Land	Pris				
Eversted	Horns . .	Hjørring . .	600	1720	Dr. S.	Dr. S.	Dr. S.	Dr. S.
Evorup	Sundborg .	Ligsted . .	5	50	295	300	230	4 ²⁾
Husby . .	Ulfborg . .	Ringkjø- bing . .	17	636	178	195	120	5
Rindom Belling See	Hind . .	do.	80	1560	"	80	50	"
Orby . .		Bester . .	Ribe . .	250	116	"	250	205

¹⁾ Naar der ikke er opført Arealer som fuldkommen færdige, da er det, fordi det endnu kan gøres gjældende, at der hist og her med Nytte kan indsættes Planter.

Forberedende Arbejder bestaa i Beplantning med Klittag, Belægning med Lyng, Redskjæring og Planering af Klitstrænder o. s. v. Størrelsen af de saaledes forberedede Arealer kan ikke opgives, fordi Stykkerne, der ere af ulige Størrelse og irregulære Figurer, ligge spredte omkring i Arealerne. Denne Bemærkning gjælder ogsaa de Arealer, som endnu ikke ere under Behandling.

²⁾ Planteskolen er beliggende paa Færgegaardens Ejendom og haves kun i Leje for en aarlig Afgift af 60 Rd.

³⁾ Heraf ligge de 4 Tdr. Land spredte i Klitterne, og de andre 3 ere lejede for 36 Rd. 60 St. aarlig paa Hesselmed-Gaards Mark, 1 Mil fra Klitten.

Skovbrugsberetning for Sommerhalvaaret 1868.

Bejrligets Indflydelse paa Træværten; bebudede Underjøgelse deraf; Tørkens Skade paa den ældre Skov, den unge Opvært og Nykulturerne. Den tørre Sommer især viist Dybbearbejdningens Nytte. Tørken stadet de forskjellige Slags Naaletræ ulige. Tørken og det udsaaede Naaletræfrø; ogsaa her Bevis paa Dybbearbejdningens Nytte. Rodskud af Hvidel til Udplantning. Skadelige Insekter. Skovgræsningen. Bog og Agern. Middelpriiserne paa Skoveffekter.

Vegetationen begyndte iaar under de allergunstigste Auspicier for Skovbruget, og navnlig dannede Foraarets usædvanlige Mildhed og Frugtbarhed en slaaende Modsatning til Kulden og Raaheden ifjor Foraar. Men Sommeren holdt ikke, hvad Foraaret lovede. Den allerede tidlig indtrædende Tørke, der kun meget sjældent her tillands har været saa vedholdende eller været ledsaget af en saa paafaldende høj Barmegrad, dæmpede snart alle store Forventninger, idet det var let at indsee, at saadanne Bejrforhold ikke kunde være gunstige for vore under et fugtigt Øklima hjemmehørende Skove. Dog har Staden i det Hele taget været mindre, end man skulde have ventet, og navnlig synes den ældre Skov intet væsentlig at have lidt; ja, Tilvæxten i Løvskovene skal endog paa flere Steder have været over et Middelaars. Det kraftige Tilløb, Vegetationen allerede tidlig tog i det milde regnsfulde Foraar, har vistnok i denne Henseende været af væsentlig Betydning idetmindste for Bøgestovens Bedkommende, da Bøgen, som bekjendt, tidlig og hurtig udvikler sine Aarskud. Dog er det et Spørgsmaal, om Tyl-

kelfetilvæksten, under den snart indtrædende kjendelige Standsning i Vegetationen, har kunnet holde Skridt med Længdevæksten, og det glæder os derfor at kunne meddele, at man allerede har havt Opmærksomheden henvendt derpaa, idet en af vore Korrespondenter har bebudet Undersøgelser i denne Retning. Da saadanne Undersøgelser, der let lade sig anstille paa de i Vinterens Løb fældede Træer, ganske vist vilde afgive en paalidelig Maalestof for Tilvæxtens Størrelse, kunne vi i Sagens Interesse ikke andet end ansee det for ønskeligt, om flere vilde følge Exemplet. De vundne Resultater kunne da, om man maatte ønske det, gennem nærværende Tidsskrift blive bragte til almindelig Kundskab og ville sikkert blive modtagne med Interesse som et Bidrag til Besvarelsen af Spørgsmaalet om Tilvæxtforholdene i vore Skove.

Kun undtagelsesvis har Tørken skadet de ældre Træer. I Nordsjælland skal saaledes adskillige gamle Ege have lidt en Del, og fra Lolland skrives, at en halvgammel Hasselbestand, der dannede Understoven i en Egebevoksning, for en stor Del er gaaet ud; men ellers synes Tørken dog intet Sted at have virket dræbende paa større Træer med dybtgaaende Rødder. Det Paafaldende i, at den har kunnet skade de omtalte nordsjællandske Ege, af hvilke mange ere blevne toptørre og enkelte endog aldeles udgaaede, forstaaes dog lettere ved en nærmere Betragtning af de ejendommelige Forhold, hvorunder disse Træer forefindes. Jordbunden, hvorpaa de ere opvoxede, har nemlig oprindelig været meget fugtig; men er i de senere Aar ved en fuldstændig Afgravning befriet for Grundvandet. Allerede den derved frembragte betydelige Forandring i Jordens Fugtighedsgrad kan neppe have været gavnlig for Træerne, hvis hele Rødhjstern nu engang havde lempet sig efter den fugtige Grund uden at have kunnet trænge dybere i Jorden, og man vil saaledes nok kunne forstaa, at en saa stærk og vedholdende Tørke som den i Sommer kunde svække eller endog aldeles standse deres allerede forud hemmede Livsvirksomhed.

Maalestovene synes at have været noget mere modtagelige

for Tørfens skadelige Indflydelse end Løvskovene, navnlig paa højliggende, tørre Jorder, hvor Aarsstuddene neppe have naaet Halvdelen af den sædvanlige Længde, og hos en stor Del af de yngre Træer slet ikke ere brudte frem. Træer, som ere aldeles udgaaede af Mangel paa Fugtighed, findes ogsaa hist og her, selv i Bevøxninger der have naaet en Alder af 20—30 Aar. Dog omtales Tilfælde af denne Art kun fra en enkelt Egn, og, da en noget ringere Tilvæxt, selv om en saadan ogsaa skulde være iagttaget i andre Egnes Naalestove, ikke, naar den er indskrænket til et enkelt Aar, kan tillægges saa stor Betydning, maa den ældre Skov, saavel Løvskov som Naalestov, vistnok siges kun i ringe Grad at have været paavirket af Tørken. Dog gjælder dette kun de danske Stove; fra Skaane skrives derimod, at Tilvæksten saavel paa yngre som paa ældre Bestande paa Grund af den stærke Midsummertørke har været meget ringe.

Den unge Opvæxt har, som man let kan forestille sig, lidt betydelig mere ved Tørken end den ældre Skov, og en stor Mængde unge Træplanter ere gaaede fuldstændig tilgrunde. Plantninger fra de sidste tre Aar ere navnlig stærkt medtagne og hist og her aldeles ødelagte; men ogsaa ældre Opvæxt af Naaletræ, der allerede havde naaet en Alder af 8—12 Aar og en Højde af 3 til 6 Fod, er paa flere Steder i det sydlige Jyllands Hedeegne gaaet aldeles til Grunde. For Skovdyrkeren, der i lang Tid med afvejlende Haab og Bekymring trolig har plejet og fredet om de spæde og svage endnu kun usikkert rod-fæstede Hedeplantninger, men derefter har havt den Glæde og Tilfredsstillelse at see dem komme til Kræfter og voxte kraftig til, saa at han med god Grund har kunnet ansee dem for at være ude over den vanskeligste Periode, er der ganske vist noget saare nedslaaende i at see slike smukke Bevøxninger henvisne aldeles i Løbet af et Par Maaneder, saa at det møjsommelige Kultiveringsarbejde maa begyndes forfra igjen. Men enhver, der kjender Jyllands Heder, veed, at der skal Taalmodighed og Udholdenhed til, naar man vil haabe at besejre de Vanskelig-

heder, som her møde den, der vil omdanne disse golde og øde Byngsletter til Skove, og de Mænd, der have paataget sig dette smukke og hæderlige Hverv, ville sikkert være de sidste til at tabe Modet over et Uheld, der dog forhaabentlig vil blive ligesaa sjældent, som det har været føleligt. I Gjennemsnit tør man vel antage, at i Byland tre Fjerdeparten og paa Verne Halvparten af samtlige Planter fra de sidste 3 Aar ere gaaede tabt, saa at der rimeligvis vil hengaa flere Aar, inden Tabet nogenlunde kan blive oprettet, selv om de ordinære Nykulturer — hvad man vistnok paa flere Steder har til Hensigt — stilles aldeles i Bero.

At de ifjor Efteraar og i sidste Foraar udførte Kulturer heller ikke ere gaaede fri, kan næsten betragtes som en Selvfølge, og Planteafgangen har været stor nok, til at en virksom og flittig Skovdyrker paa Volland har kunnet udbryde, at al Skovdyrkning iaar hellere maatte have ligget aldeles stille; men paa mange Steder synes Nykulturerne mærkelig nok at have udholdt Tørken bedre end de to- og treaarige Plantninger. Paa det petersgaardste Distrikt, hvor der iaar er plantet 114,000 Planter, er saaledes dog omtrent kun Fjerdeparten gaaet tabt, og fra Nordsjælland skrives, at Granplantningerne fra iaar staa ret godt og kun paa de sumpige Moser have lidt noget ved en lokal Nattefrost, som indtraf midt i Juni, medens de unge Skud endnu vare bløde. Ogsaa fra det østlige Volland mældes om en rigtignok kun lille men isvrigt temmelig vellykket Granplantning, ligesom ogsaa Naaletræplantningerne paa Hederne i det nordlige Byland skulle have haft et vel ikke godt men dog nogenlunde taaleligt Udfald. I Begyndelsen tegnede Plantningerne udmærket godt, men i Slutningen af Juli begyndte de at visne især paa græsbevoxede Pladse inde i Skoven eller paa gammel Agerjord, og i September fandtes paa saadanne Lokalteter paa det buderupholmske Distrikt kun meget faa Planter i Behold, medens Hedeplantningerne paa dette Distrikt, som alt bemærket, havde holdt sig noget bedre. Det er ret mærkeligt, at medens den ældre Bøgestov har lidt

mindre ved Tørken end den ældre Naaleflov, synes det Modfatte at have været Tilfældet med Nykulturerne. Bøgekul-
turerne ere saa at sige overalt mere eller mindre fuldstændig
mislykkede, og kun fra 4de Kronborgske Distrikt, der udgjør en
Del af den store Gribflov i Nordsjælland, have vi modtaget
Underretning om, at Bøgeudpriflingsplanterne have holdt sig
godt hele Sommeren saavel i Planteskolerne som i det Frie,
hvor Jorden har været bearbejdet til en Dybde af 15 Tom-
mer. Det har i det Hele taget iaar ret tydelig viist sig, af
hvor stor Betydning en omhyggelig og dyb Bearbejdning af
Jorden kan være ogsaa for Træplantning. Derom foreligger
Bidnesbryd fra flere Egne af Landet, og navnlig fra det syd-
lige Jyllands Hedeegne, hvor det især har været iøjnefaldende.
Saaledes findes der paa Randbøl Distrikt en Plantning fra
ifjor Efteraar i kulegravet Jord, hvor neppe 3 pCt. af Plan-
terne ere gaaede ud, ligesom det ogsaa i Almindelighed har
viist sig, at Plantninger i Huller paa 14 à 16 Tommers
Dybde og Bidde have staaet sig meget bedre, end de paa den
sædvanlige Maade udførte. I Egekrattene, hvor de unge Naale-
træplanter ellers pleje at trives bedst, ere de iaar lykkedes
mindre godt end paa de aabne Lyngheder, maaste fordi Ege-
bustene have lagt Beslag paa en større Del af den iaar kun
sparsomt tilstedeværende Fugtighed end Lyngen*).

Af alle Træarter er Bjergfyrren (*Pinus montana*), der
hidtil sædvanlig fejlagtig er gaaet under Navn af *P. inops*, den,
der ubetinget har udholdt Tørken bedst, idet man, idetmindste

*) Ogsaa fra Mols have vi modtaget en interessant Beretning om den
særdeles heldige Virkning af dyb Bearbejdning i en tør Sommer.
En derværende Skovejer har nemlig fuldstændig afdrevet et lille
Stykke Skov, kulegravet Jorden i 2—3 Fods Dybde og i Foraaret
tilplantet den med en blandet Bestand af $2\frac{1}{2}$ —3 Fod høje Bøge,
tagne ud af Selvbefaaningerne i den hosliggende Bøgeflov, og 3—4
Aars Graner. Saagodt som ingen af de paa denne Jord plantede
Træer ere gaaede ud i Sommerens Løb, medens de almindelige Naale-
træplantninger i gravede Huller her som overalt have lidt særdeles
meget og tilbøjs ere mislykkede. Red.

i det sydlige Inland, kun sjelden træffe udgaaede Planter af denne Træart. I Skovene ved Frysenborg skal den derimod have lidt mere og hyppig være bukket under for Tørken. Edelgran og Balsamgran have kun viist en ringe Modstands- evne mod Tørken, Rød- og Hvidgran derimod en noget større, skjøndt ingen af dem paa Grund af deres fladt udløbende Rødder kan siges at høre til de af Regnforholdene mest uafhængige Træarter. Vor Hjemmelsmand har bestræbt sig for at komme paa det Rene med, hvilket af disse to Træer man i denne Henseende maa give Fortrinnet, da Afgjørelsen af dette Spørgsmaal med Hensyn til den Rolle, de begge spille ved Hedekulturen, ikke er uvigtigt; men han er ikke kommet til noget bestemt Resultat endnu, om han end efter de modtagne almindelige Indtryk er mest tilbøjelig til at ansee Rødgranen for noget mere udholdende og noget bedre istand til at taale Tørken end Hvidgranen.

For Saaning af Træfrø i det Frie har Vejrlyget været i høj Grad ugunstigt, da der paa de fleste Steder i de første 4 Maaneder efter Udsaanningen manglede den til Frøets Spiring fornødne Fugtighed i Jordoverfladen. Kun fra Bornholm berettes om en ret vellykket Fyrresaaning i Rø Indlæg, hvor Planterne efter Omstændighederne ere komne ganske godt frem, idet det kan antages, at ikke over 10 pCt. af de besaaede Huller ere uden Planter. I de fleste andre Egne af Landet har Saanningen derimod havt et temmelig uheldigt Resultat. Paa Buderupholm Distrikt i det nordlige Inland spirede saaledes vel en Del af det i Kvadrater udsaaede Frø, men de fleste fremkomne Planter visnede igjen i Sommerens Løb, og i Sydsjælland er det ikke gaaet bedre. Efter en her med den rosenste Maskine udført Saaning kom saagodtsom slet intet af Frøet op før hen paa Eftersommeren, da der indtraadte fugtigere Vejr, men største Deelen udeblev dog, og om man end tør haabe, at noget mere vil spire til Foraaret, kan man dog neppe vente nogen god og rigelig Opvæxt efter denne Udsæd; dels maa man nemlig være belavet paa, at en Del af Frøet,

som ikke har været tilstrækkelig dækket med Jord, enten kan have tabt Spireevnen ved i lang Tid at ligge udsat for Solvarmens umiddelbare Paavirkning, eller være bleven opædt af Fuglene, der iaar have haft saa god Tid til at opsøge og fortære alt ubedækket Frø, dels maa det befrægtes, at de spæde Planter, der først ere komne op i September, ikke ville kunne taale Vinterkulden. Ogsaa i Skaane, hvor en Del øde Hede-strækninger i Foraaret bleve tilsaede med Fyrrefrø, har Saaningen havt et uheldigt Udfald, idet kun enkelte Planter have viist sig hist og her paa de mest fugtige Steder. Som Exempel paa Nyttens af en grundig Jordbundsbearbejdning ogsaa for Saaning af Træfrø kan anføres, at en Birkebesaaning i kulegravet Jord paa et Distrikt i Sydsjælland er kommet godt op og har overstaaet Tørken uden at taget Skade. I Plante-skolerne have Planterne, som det var at vente, lidt mindre. Paa Petersgaard har Afgangen her saaledes kun været omtrent 3 pCt., og fra Bornholm meldes endog om en usædvanlig frodig Væxt hos de treaarige Lærkeplanter, der have gjort Skud paa over en Alen.

Forsøg med fremmede Træarter synes intetsteds at være gjort, skjøndt den store Betydning Bjergfyrren, den østerrigste Fyr og Hvidgranen, der alle tre ere fremmede, i de sidste Aartier have faaet for Sjællands Heder og Klitter, kunde synes at maatte anspore til nye Akklimatiseringsforsøg. Særlig interessant kunde det være at faae prøvet den virkelige Pinus inops, hvoraf der rimeligvis neppe endnu findes et eneste Exemplar i hele Landet, efter at den allerede saa længe ved en ren Forverling har været saa meget omtalt og saa stærkt anbefalet og rost.

Heller ikke have vi modtaget Meddelelser om egentlige nye Kulturforsøg; dog fortjener det uden Tvivl at omtales, at man paa 6te kronborgske Distrikt i Nordsjælland med Held har anvendt 2aarige Rodskud af Hvidel til Udplantning paa en Mosestrækning af $1\frac{1}{2}$ Tønde Lands Størrelse. Vel er denne Anvendelse af Hvidellens Rodskud til Udplantning ikke ny, men

dog saa ualmindelig, at det heldige Udfald endog i en saa vanstelig Sommer som den forløbne fortjener at konstateres, især da Hvidellen, som bekendt, er meget tilbøjelig til at stnde Rodskud, og en mindre Hvidellebevogning saaledes vil kunne levere mange brugbare Planter, hvor større Mosekulturer forestaa. Af andre sjeldnere Kulturmetoder skal dog ogsaa nævnes Plantning i kulegravet Jord, der uagtet sin Kosterbarhed fortsættes paa det kastrupske Skovdistrikt i Sydsjælland og nu ligeledes omtales fra et andet sydsjællandsk Skovdistrikt, nemlig det gundersløsholmske. Gravningen udføres der i Strimler paa 2 Alens Brede og med 2 Alens Mellemrum mellem Strimlerne til en Dybde af 20—22 Tommer, dels under de gamle Træer, og dels, hvor disse allerede ere borttagne, saavel paa haard Bund som paa Mosebund. Den koster 3—4 β pr. løbende Favn, og da den saaledes er temmelig kostbar, er den kun foretaget i det Mindre. Da dette Forsøg først paabegyndtes ifjor, foreligger der endnu ikke bestemte og sikre Resultater; dog synes det, at Planterne paa de kulegravede Strimler udvikle sig kraftigere, end de paa den sædvanlige Maade plantede.

Skadelige Insekter have kun viist sig sporadisk og uden at anrette nogen væsentlig Skade, uagtet den tørre og varme Sommer maa have været gunstig for de fleste af disse besværlige Smaadyr's Udvikling. Vel have Oldenborre-Larverne hist og her gjort nogen Fortrød i Plantestolerne ved at afæde de unge Planter's Rødder, men Skaden er dog selv paa saadanne Steder i det Hele taget ikke betydelig. Paa Petersgaards Distrikt have de især angrebet Lærke- og Elleplanter, dog kun pletvis og i ringe Omfang, paa Gundersløsholm især Elle-, Hassel- og Bøgeplanter; men ellers synes de intetsteds at være bemærkede. Fra Sydsjælland nævnes af andre skadelige Insekter Bombyx pudibunda, hvis Larve har huseret saaledes i en Bøgeskov paa det kastrupske Distrikt tæt ved Stranden i Nærheden af Karrebæk, „at hele Midtpartiet af Skoven, vel omtrent 50 Tdr. Land, fidsi i September Maaned

var ligesaa bladløst som ellers midt om Vinteren." Den samme Larve skal i Aaret 1850 have aflædt en stor Strækning i Gribstov, dog uden at efterlade nogen varig skadelig Virkning paa Skoven.

Paa Volland har en lille grøn Sommerfugl, - rimeligvis *Tortrix viridana*, viist sig i stor Mængde i en ældre Egebevoring under Knuthenborg. Alle Træerne i denne ikke ubetydelige Bevoring bleve strax efter Løvspring fuldstændig afbladede af dette Insekts Larver, saa at de stode bladløse lige til St. Hansdag. Hidlokkede af Larverne samlede en Mængde Stære i Skoven, hvor de hele Dagen kunde sees i travl Virksomhed med at gribe de fra Træerne i Spindet nedhængende Larver, hvormed de derefter made de deres Unger; og Stæren har saaledes ogsaa her viist sig som en overordentlig nyttig Fugl.

Med Hensyn til Græsningen i Skovene synes ingen væsentlige Forandringer at være foregaaede, siden denne Sag sidst var paa Tale her i Tidsskriftet. De fleste ere enige om, at en moderat Græsning er til Gavn for Skoven, navnlig af den Grund, at Kvæget afæder Græsset fra de unge Planter og forstyrrer Musenes Tilholdssteder, men fra en enkelt Side gjøres der dog tillige opmærksom paa den Skade, de løsgaaende Kreaturer forarsage paa Beje og Grøfter.

I de fryslenborgske Skove, hvor Græsningens Anvendelse som Kulturmiddel, som bekjendt, er bragt fuldstændigst i System, har den iaar fundet Sted i langt videre Omfang end tidligere, idet man, istedetfor som ellers at indstrænke Græsningen til de Steder, hvor Græsset truede med at kvæle den unge Opvæxt, for at afhjælpe den store Græsmangel, der overalt herskede paa Markerne, har ladet græsse overalt, hvor ikke en ligefrem Fare for Skoven var iøjnefaldende. Ogsaa i nogle af Statens Skove er der for at bøde paa Græstrangen optaget flere Kreaturer til Græsning, end man maaste under almindelige Forhold vilde have fundet tjenlig, dog antages det ikke, at denne ekstraordinære Forholdsregel har afstedkommet nogen væsentlig Skade. Men om end ethvert Misbrug lykkelig

er undgaaet, lader det sig dog ikke nægte, at Hensynet til Landbrugets Interesse ved denne Lejlighed har været det overvejende, saa at Faren for Misbrug i alt Fald har været tilfede. Den i Skovbrugsberetningen for Sommerhalvaaret 1867 udtalte Frygt for at Landbruget som den betydeligere og vigtigere Næringsvej, naar det kom til Stykket, skulde tage Magten fra Skovbruget og tilfidesætte sammes Interesse for sin egen, har saaledes allerede viist sig ikke at være ugrundet, forsaavidt som Skovens Tarv ikke er det eneste, man denne Gang ved Græsningen i Skoven har havt for Øje. Naar Skoven først er aabnet for Kreaturerne, er det under en indtrædende Græstrang næsten umuligt at modstaa Trykket fra Landbrugets Side. Dette har i afvigte Sommer viist sig tydeligt, og Skovbrugerne maa derfor være paa deres Post for at afværge, at et i visse Tilfælde vigtigt og virksomt Kulturmiddel skal blive misbrugt til Skovens Skade.

Af Bøgeolden har der iaar kun været meget lidt og paa mange Steder slet intet. I Nordhjølland blomstrede Bøgene temmelig rigelig, men kun ganske enkelte Træer have frembragt saa megen Olden, at Planteskolerne kunne blive nogenlunde forsynede. Paa Volland frygter man endog for ikke engang at have nok til disse. Ørholm Skov i det nordlige Jylland er det eneste Sted, hvorfra der meldes om egentligt Oldenfald i Bøgeskoven; alle andre jydste Bøgeskove, hvorfra vi have modtaget Meddelelser, have været saagodtsom aldeles ufrugtbare. Den paa mange Steder levende følte Trang til Bøgeolden kan saaledes endnu ikke iaar blive afhjulpen, men da Bøgen i mange Egne er vel besat med Blomsternopper, tør man dog gjøre sig Haab om en rigeligere Oldenhøst til næste Aar.

Paa Agern er der derimod neppe nogensteds Mangel, da Egene, navnlig alle fritstaaende, have baaret temmelig rigelig Frugt, hvis gode Udvikling og ualmindelige Størrelse fra alle Sider omtales. —

Til de hofølgende Overfigter over Middelpriiserne paa de

forskjellige Skoveffekter ansee vi det for hensigtsmæssigt at føje nogle faa korte oplysende Bemærkninger.

Ad A. Den ved 6te kronborgske Distrikt anførte Pris 8 Rd. for godt Kløvebrænde er — som sædvanligt i Prisoversigterne — Prisen i Skoven. Ved Dronningmøllen, hvor en stor Del af Brændet fra Gribstov sælges, kostede det 9 Rd. 48 β.

Bed Petersgaards Distrikt findes under godt Kløvebrænde 3 forskjelligte Priser, af hvilke den øverste gjælder storkløvet, den mellemste halvkløvet og den nederste smaa kløvet Brænde. Ligeledes maa det bemærkes, at de for dette Distrikt opgivne Priser saavel i denne som i de øvrige Oversigter ikke, som de egentlig burde være, ere Middelpriiser for Sommeren men for hele Aaret, regnet fra 1ste Oktober 1867 til 30te Sept. iaar.

Paa det buderupholmske Distrikt er det for samme ejendommelige Pindebrænde betalt med 2 Rd. 7 β pr. Favn, hvilket, naar Favnen antages at indeholde 50 Kub.', paa det nærmeste bliver 4 β pr. Kub.'

Ad B. Vaade ved det 6te kronborgske og ved det Petersgaardske Distrikt angives under Stangtræ 2 forskjelligte Priser. Den øverste gjælder paa første Sted Fagotter af unge Stammer, paa sidste „Stammeklodstræ“ ∴ den nederste grenløse Del af de unge Træers Stamme, den nederste paa første Sted almindeligt Stangtræ, paa sidste „Topklodstræ“ ∴ den øverste grenede men for Grenene befrieede Del af Stammen.

Under Kvas findes ligeledes ved Petersgaards Distrikt to Prisangivelser, af hvilke den øverste gjælder Klodstræ af gamle Træers Grene, den nederste egentligt Kvas.

De paa Gunderslevholm paa Roden folgte Ege vare kun paa $\frac{1}{4}$ à $\frac{1}{2}$ Favn.

Bed Grevstabet Knuthenborgs Skove er Prisen paa Skibstømmer anført under Gavntræ; det har iaar paa Grund af Stilstand i Skibsbyggeriet været mindre efterspurgt end ellers. Den under Kvas øverst anførte Pris gjælder Grene-fagotter.

Ad C. Den under smaat Udhug opførte Pris gjælder for det petersgaardste Distrikts Vedkommende Hasseludhug, i hvilket Rjeppene ere indbefattede, da det i den senere Tid har svaret bedre Regning ikke at udtage disse.

Ad D. Den for Bornholm anførte temmelig lave Pris hidrører dels derfra, at der i de senere Aar har været hugget meget store Kvantiteter i Forhold til Dens Behov, dels fra Pengemangel hos Beboerne, som en Følge af daarlig Høst 2 Aar i Rad.

Bunkerne af stort Udhug ved det buderupholmske Distrikt indeholde Stænger og Stager saavelsom Rægter og mindre Sparrer.

g.

B. Overligt over Middelepriserne paa Egeved i Sommerhalvaaret 1868.

	Hele Træet				opffoet													
	paa Roden		sælvede		@anttra		bestabiget Kløvebrænde		Kvass		Udbug				Bart			
	Qvan.	Sub.	Qvan.	Sub.	pr.	Qvan.	Sub.	pr.	Qvan.	Sub.	Qvan.	Sub.	pr.	Qvan.	Sub.	pr.	Qvan.	Sub.
Egn og Stovdistrikt.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β
	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"
	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β
	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"
	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β
Nordlige Sjælland.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β
	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"
	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β
	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"
	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β
Sydlige Sjælland.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β
	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"
	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β
	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"
	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β
Lolland.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β
	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"
	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β
	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"
	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β
Østlige Skaane.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β
	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"
	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β
	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"
	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β
Vestlige Skaane.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β
	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"
	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β
	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"	Sub.	"	"	Sub.	"	"	Sub.	"
	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β	pr.	Qvan.	β

D. Dverftigt over Middelpriserne paa Ved af forffjelligt Rødtre
i Sommerhalvaaret 1868.

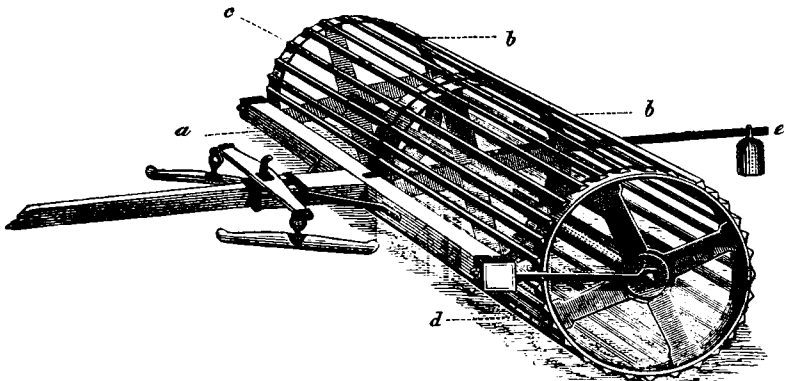
	Udbyg														
	Grensfaagetter (Schippe)			Røds			Støbebrænde			Stangtræ		Mistæ		Smaat Udbyg	
	Favn. pr.	Rub. ¹	Bunke. pr.	Rub. ¹	Favn. pr.	Rub. ¹	Bunke. pr.	Rub. ¹	Bunke. pr.	Rub. ¹	Bunke. pr.	Rub. ¹			
Egn og Støbsffritt.															
Østlige Sjælland.															
Det Petersgaardste Distrikt	30 ^M	β	β	30 ^M	β	β	30 ^M	β	β	30 ^M	β	β	30 ^M	β	β
Sølland.															
Grevelstebet Knudtenborgs Stove	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Bornholm.															
Mikminningen	7	"	13 ¹ / ₄	"	80	4 ⁰ / ₀	1	"	1 ⁹ / ₈	2	48	8 ⁰ / ₀	"	64	3 ² / ₂
Myltøbbe Plantage	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"

Jernstangstromlen.

Af Landbrugskandidat S. Greve, Assistent ved Landbohøjskolen.

Skjøndt Jernstangstromlen ikke er noget nyt Redskab, men i flere Lande, navnlig i England, har været kjendt og anvendt i mange Aar, saa er det dog her til Lands kun meget lidt kjendt, og maa derfor kaldes nyt. Da den imidlertid fortjener at blive mere udbredt herhjemme, skal jeg kortelig beskrive Bygningen af den Jernstangstromle, der i det sidste Par Aar er bleven brugt paa Landbohøjskolens Forsøgsmark med god Virkning.

Hele Redstabet bestaaer af Jern med Undtagelse af Forstillingen a, der er af Træ (see hosføjede Tegning). Tromlebommen er delt i 2 Cylindre b, b, der hver har en Længde

af 34 Tommer og en Diameter af 30 Tommer; de ere sammensatte af smedede firkantede Stænger af omtrent 1 Tommes Gjennemsnit, og som $1\frac{1}{4}$ Tomme fra hinanden ere fastgjorte med Enderne til støbte Ringe (c), saaledes at en skarp Kant af Jernstængerne vender udad. Begge Cylindre bevæge sig paa en temmelig stærk Axe; Afstanden mellem dem er $1\frac{1}{4}$ Tomme, og dette Mellemrum giver netop Plads for den flade Stang e, der med sin forreste Ende er fastgjort paa Midten af Forstillingen. Ved at hænge Vægt paa den bagerste frie Ende af denne Jernstang kan man altsaa modvirke Forstillingens Vægt og derved det Tryk, som denne vilde udøve paa Hestene.

Det vil heraf være indlysende, at saavel Tromlens større Vægt som Tromlebommenes skarpkantede af Mellemrum brudte Omkreds bidrager til at gjøre den til et langt virksommere Redskab end Trætromlen. Herved faaer den især Betydning som et pulveriserende Redskab, og for et saadant har man jo megen Brug, især paa stærke Lerjorder. Navnlig i den forløbne Sommer har man vistnok mange Steder stærkt følt Savnet af et slikt kraftigvirkende Redskab, især ved Behandlingen af de Brakmarker, der pløjedes tidlig i Foraaret, mens Jorden var vaad. En af Brakkens væsentligste Fordele er jo som bekendt den, at en god Bearbejdning og Findeling af Jorden ikke alene giver Luften lettere Afgang, og derved fremmer Stoffernes Omdannelse og Forvittring, men at den ogsaa letter Ukrudets Spiring, der jo er Betingelsen for at kunne ødelægge det; saalænge Froet ligger indesluttet i de faste Jordklumper, kan det ikke spire og derfor ej heller paavirkes af Harven. Ligeledes vil Tromlen med stor Fordel kunne anvendes til Pulverisering af Mærgel, et Arbejde man paa mange Steder seer udført med Haandkraft, der selvfølgelig baade er dyrere og langsommere. Anvendt paa løse Sandjorder vil den ved sin Tyngde fæstne Jorden og derved modvirke dennes Udtørring og Jordrøg i stormfuldt Vejr.

Trods Tyngden er det dog et forholdsvis let Redskab at trække, idet det kun fordrer samme Kraft som en almindelig Brakharve, omtrent 14 EA Hestekraft. Da det er saa lidt kjendt her i Landet, er Fabrikanternes Opmærksomhed endnu ikke ret bleven henvendt paa det; imidlertid har Bernstøber Meldahl paa Vesterbro i Kjøbenhavn nu begyndt at lave denne Slags Tromler og sælger dem for omtrent 90 Rd. pr. Stk.

Bog anmeldelser.

Kubiktabeler for rundt Træ, Planker, Bræder og Lommer
af Overforster Dahlstrøm. Kjøbenhavn. 1868.

Vor Literatur er, som bekendt, særdeles fattig paa selvstændige forstlige Arbejder, og hvad, der heraf foreligger, er ligesaa ubetydeligt i Kvalitet som i Kvantitet. I Tydskland havde man tidlig faaet Øjnene op for, at en blot og bar Experimenteren, saaledes som Pragis i og for sig kan give den, slet ikke eller i alt Fald kun sent og usikkert førte til noget Fremstridt i Skovbruget, men at man kun igjennem en videnskabelig Behandling af alle de Problemer, der fremstillede sig, og en samtidig Hensyntagen til Resultaterne af de Videnskaber, hvortil Forstvidenskaben naturlig støtter sig, kunde vente at finde Vejen til de Forandringer, som Tidens Fordringer nødvendig gjorde. Skovbrugskunst var ikke længer nok i og for sig; Videnskaben maatte træde til og lyse Kunsten frem. — En særdeles rig og i mange Retninger fortrinlig Literatur har Tydskernes forstvidenskabelige Stræben ført med sig; Forfatterne have ikke blot været Theoretikere, men ogsaa praktiske Folk, der have erkjendt, at Skovbrugerens Virksomhed ikke er bundet alene til Tjenesteforretningernes Udførelse, men at der ogsaa udenfor det dagligdags Trivielle er mangt et Maal at stræbe hen til for Skovens Bedkommende, saasandt som der gives en Forstvidenskab.

Vi tro nu ikke at kunne slutte fra Forstlitteraturens Udviklingsstrin i et Land til Skovbrugets sammefteds, men vi tør vel paasta, at Tydslands rige forstlige Literatur i alt Fald tydeliggjør en levende Interesse for Skovvæsenet ikke alene hos de mange Forfattere, ikke alene hos Skovbrugere, men ogsaa udenfor disses snævrere Kreds hos Befolkningen; uden dette havde den tydske Forstliteratur ikke naaet sit nuværende Omfang, da samtlige Skovbrugere alene ikke vilde have været istand til at skaffe fornøden Afsetning paa den Masse af Skovbrugsliteratur, der stadig kommer frem.

Stedet er ikke her for en nøjagtigere Undersøgelse af Aarsagerne til, at vi hidtil aldeles have savnet originale literære forstlige Arbejder; vi skulle blot i Almindelighed bemærke, at et saadant vilde have svært ved at komme frem hos os, da dets Udgivelse formedelt dets ringe Afsettelighed kun vilde medføre Pengetab for Forfatter og Udgiver; i alt Fald vil man kun kunne vente en videre Udbredelse for saadanne Arbejder, der ikke behandle rent forstlige Emner, og som derfor kunne være af Interesse, være praktisk anvendelige for andre end Skovbrugere alene.

Et Arbejde, der gaaer i den sidst antydede Retning, er i denne Tid fremkommet, idet Hr. Overførster Dahlstrøm har udgivet Kubiktabeller for rundt Træ, Bræder, Planker og Tømmer. Vi havde vel hellere ønsket at see en Besvarelse af et eller flere af de mange brændende forstlige Spørgsmaal, der i Øjeblikket staa paa Dagsordenen, især af en saa erfaren og dngtig Skovbruger som Hr. Dahlstrøm; dog maa vi indrømme, at Trangen til et omfattende og paalideligt dansk Tabelværk til Indholdsbestemmelse af Træ, især i utildannet Tilstand, er saa betydelig, at selv et Forsøg paa at afhjælpe Manglen maatte være Tak værd.

Administrator Hoskjærs Tabeller for tildannet og rundt Træ er et godt og findrigt Arbejde, der har en fortjent Udbredelse, og især har Betydning for Træ- og Tømmerhandlere etc.; til Indholdsbestemmelse af større Stammer vil Tabellen

derimod ikke kunne bruges uden nogen Besvær, da den i saa Henseende er for snævert begrændset.

For et Par Aar siden udgav Tømmerhandler Meldola sin praktiske Vejledning for Træ- og Brændehandlere; i denne forefindes Kubiktabeller for Løvtræ samt for runde Savntræklodse og Naaletræer; disse sidste vil Forfatteren have udmaalt efter Regleformlen, idet han angiver deres Indhold lig med en Treiedel af en Cylinder med samme Højde og Grundflade som Træet; naar undtages denne Fejl, er Bogen iøvrigt ret brugbar, forsaavidt ingen større Nøjagtighed udfordres, og den har ogsaa vundet en ikke ubetydelig Udbredelse.

Af fremmede Tabeller findes her flere i Brug. Nogle foretrække Cottas, Andre Königs, Andre Burchhardts eller Preßlers; ingen af dem er imidlertid trængt igjennem overalt. Det var derfor ønskeligt for os at faae et Tabelværk, der ved sin Brugbarhed kunde vinde almindelig Udbredelse, saameget mere som det dog var en Begyndelse til at befri os fra det Trykkende i altid at skulle ty til fremmed især tydske Literatur paa forstligt Omraade.

Forinden vi give os isærd med at undersøge, hvorvidt Overførster Dahlstrøms Bog vil være istand til at svare til sin Hensigt, maa vi bemærke, at vi ikke have anseet det for vor Sag at gaa i Detail med Undersøgelsen af Beregningernes Paalidelighed; ved Prøveregninger, foretagne hist og her, have vi ingen Fejl fundet. Vi skulle derimod see at komme paa det Rene med, hvorvidt Planen for Tabellerne, disses Indretning og Begrændsning er saadanne, at man deraf tør slutte til deres Brugbarhed.

Tabel IV, beregnet for Bræder, Planter og Tømmer ansee vi for Bogens væsentligste og heldigste Del. Den Maade, paa hvilken Forfatteren har indrettet denne Tabel, har bevirket, at han ikke har kunnet undgaa en Del Gjentagelser for Sortimenter, hvis Form vel er forskjellig, men hvis Indhold dog er ens, da det er bestemt af de samme Faktorer; disse Gjentagelser findes ikke i Høstjærs førnævnte Bog, idet vi der kun

have en Angivelse for de 3 Kombinationer, som Dimensionernes indbyrdes Omblytning kunne medføre; dog dette skal ikke være nogen Anke mod D's Tabeller, da deres Anvendelighed intet Skaar har lidt ved den noget større Vidtløstighed.

Et ubestrideligt Fortrin fremfor de hosfjærste Tabeller have de dahlstrømste derved, at de angive Indholdet af Sortimentet indtil 2" 's Tykkelse for Tykkelsesdifferentser af $\frac{1}{4}$ " og Brede-differentser af $\frac{1}{2}$ ", af Sortimentet indtil 5" 's Tykkelse for Brede-differentser af $\frac{1}{2}$ " og af Sortimentet indtil 8" 's Tykkelse for Tykkelsesdifferentser af $\frac{1}{2}$ ".

Tabellen er endvidere gjort endnu fuldstændigere, ved at der gives Anvisning til paa en nem Maade at finde Indholdet af saadanne Sortimentet, hvis Dimensioner maatte falde mellem de Dimensioner, for hvilke Indholdet ligefrem er anført.

Indretningen af Tabellen er letfattelig og kan ingen Anledning give til Misforstaaelse; dens Brug fordrer ingen særlige Forkundskaber, og den vil derfor kunne anvendes af Enhver. Vi skulle kun gjøre en Bemærkning, der forøvrigt gjælder hele Tabelværkets formelle Indretning, den nemlig, at Streger paa tværs af Kolumnerne i passende indbyrdes Afstand betydelig vilde have lettet Benyttelsen, da Djet, saaledes som Bogen nu er indrettet, ofte har Møje med at finde det til de givne Dimensioner søgte Indhold.

Angaaende Tabellens Udstrækning ere vi ikke sagkyndige nok til at turde fælde nogen afgjørende Dom. Der er vel nok til Skibsbygning Brug for store Sortimentet, hvis Brede er mere end 3" over Tykkelsen; dog ere de sjeldne og forekomme neppe i Handelen. Til Indholdsbestemmelse af Lægter, Bræder, Planter og alt kantet, lige Lømmer er Tabellens Begrænsning vid nok. Vi skjønte derfor ikke rettere, end at Tabel IV i det Hele taget vil kunne tilfredsstillende, hvad der med Billighed kan forlanges.

Tab. I til III give Anvisning til Udmaaling af Træer paa Roden, hele Stammer eller afdelte Dele af samme. Tab. I angiver Indholdet af Regler med Diametre fra 1" til 48" og

Højde fra 5'—140'. For selve Indholdsbestemmelsen er det ligegyldigt, om vi lægge Cylindren, Halvcylindren eller Reglen etc. til Grund for Beregningen, naar vi blot reducere med det rette Forholdstal, men det forekommer os dog, at praktiske Hensyn tale for ikke at vælge Reglen. Ved et overfladisk Blik paa Stammeformen vil man nemlig let fristes til at antage den for at stemme nærmest overens med Reglens Form og derfor beregne Træet som en Regle. At denne Beregningsmaade medfører en betydelig Fejl, behøve vi vel ikke at paavise. Vi vide, at Forfatteren har tænkt sig Benyttelsen af Tab. I i Forbindelse med Formtal, men det forekommer os ikke at fremgaa tilstrækkelig tydelig af den Anvisning, der i Forordet gives til Tabellernes Benyttelse. Side III hedder det nemlig: „I Tilfælde, hvor der fordres høj Grad af Nøjagtighed f. Ex. ved Tilvæxtberegninger, vil hverken denne eller overhovedet nogen Tabel kunne afgive betryggende Garanti for Paalidelighed; man maa derfor i Tilfælde af ovenberørte Natur anstille sammenlignende Maalinger i Band for at finde det Forholdstal, hvormed man skal multiplicere det i Tabellen fundne Indhold for at faae det virkelige Kubikindhold ud.“ Den Slutning ligger da ikke fjern, at man, hvor stor Nøjagtighed ikke behøvedes, kunde slaa sig til Ro med Regletabellens Resultater. Side V staaer der: „Selv af Maaletræerne er det egentlig kun Rødgranen og Edelgranen, der i en ældre Alder bibeholde Regleformen.“ Kubikindholdet for Rød- og Edelgranen igjennem alle Aldre og for de øvrige Maaletræer i Ungdommen skal altsaa med tilstrækkelig Nøjagtighed kunne beregnes ved Regleformlen. Saaledes kan Tabellen misforstaaes, og saaledes vil den blive misforstaaet i alt Fald af ikke Sagtyndige, indtil Forfatteren ved et Par Exempler oplyser, hvorledes han vil have Tabellen anvendt. Vi frygte denne Misforstaaelse især for Maaletræernes Vedkommende, saameget mere som den fejlagtige Anskuelse om bemeldte Træarters rene Regleform allerede ifølge Melodias Bog har faaet Indpas hos Flere.

Hvor der maatte stilles større Fordringer til Indholdsbestemmelsens Nøjagtighed, anbefaler Forfatteren med fuld Føje Tabel II, der angiver Indholdet af Cylindre fra 1'—16' lange og 1—72" i Diameter; denne snævrere Begrænsning med Hensyn til Længden, der ved længere Klodse vilde medføre, at de maatte maales i flere Stykker, har bevirket, at Forfatteren har givet en Tabel for større Længder, beregnet efter Kegletrunkusformlen. Ved Udarbejdelsen af denne Tabel ere de Diametersammensætninger, som hyppigst fandtes ved Prøvemaalinger, lagte til Grund for Beregningen. Indholdet findes angivet for Længder fra 17—40' og for Diametersummer fra 6"—72". Forfatteren har altsaa ment, at den Forskjel, der kan finde Sted mellem forskellige Træklodfers øverste og underste Diametre, naar disses Sum er den samme, er for ubetydelig til at kunne udøve nogen væsentlig Indflydelse paa Indholdet for samme Længde (mellem 17 og 40'). Vi ere fuldstændig enige med Forfatteren heri, og skulle kun indvende mod Tab. III, at dens Indhold for de fleste Træarter vil blive lidt for lavt; dog Fejlen bliver jo langt mindre end ved Beregningen af hele Træets Indhold som Kegle, og den vil derfor være temmelig betydningsløs for Anvendelsen.

Bogen er udkommen hos Hoffensberg & Schwark's Efterfølger; den har en passende Udstyrelse, og sælges til en forholdsviis billig Pris, naar Hensyn tages til det betydelige Arbejde, den har medført saavel for Forfatteren som for Udgiveren.

W.

Torv og Torvdrift, af Forstmaster P. Chr. A. Sbjørnsen. Kristiania. Stensballe's Forlag.

Skvad der hidtil skriftlig er fremkommet her i Landet eller i Norge om denne Sag er dels meget lidt, dels meget ufuldstændigt og ofte værdiløst; — Professor Stenstrups og afdøde Dr. Baupells interessante Undersøgelser af Torvedan-

nelsen og Tørvemosernes Fremvæxt og Docent Holms Afhandlinger om Tørvedriften danne naturligtvis en Undtagelse herfra.

Derfor vil ovennævnte Bog, skjøndt den er udarbejdet for norske Forhold og norske Læsere, ogsaa udfylde et Savn hos os. At den behandler Sagen paa en tydelig, temmelig fuldstændig og velordnet Maade, derfor borgede paa Forhaand Forfatterens Navn, og da Bogen er udkommet efter Foranstaltning af den norske Regjerings Indredepartement, har dette sat ham i Stand til at illustrere Texten med en Mængde oplysende Træsnit.

Tørvedriften har gjort kjendelige Fremskridt her i Danmark i den sidste Snæs Aar, og det ikke blot paa Grund af den store Indvandring om Sommeren af Hannoveranere og Westphalere, men ogsaa ved den omhyggelige Benyttelse og Bearbejdning, der bliver Tørven til Del i de Egne af Landet, hvor dens Værdi særlig er steget i de sidste Aartier, paa Grund af den sølelige Mindsten i Tørvemoserne. Det er navnlig ved de Vint, som Bogen yder til en Forbedring af de allerede benyttede Fremgangsmaader, at den vil kunne være af Nytte for os, thi en Maskintilvirkning af Tørv i det Store er endnu saa usikker og mislig, at der ikke uden stor Varsomhed kan raades til at forsøge den. Forfatteren har ogsaa erkjendt dette og derfor kun offret Maskintilvirkningen en ringe Plads; dog tro vi, at han, hellere end at omtale den maskinmæssige Veltning, Malning og Presning af Tørv, skulde have yderligere omtalt Fremgangsmaaden ved det af ham nævnte Fabrik ved Derrylea i Irland, hvor der intet Vand sættes til den raa Tørvemasse, men denne formes og presses i tør Tilstand, thi dette er dog vist den eneste Vej, ad hvilken Maskintilvirkningen med Tiden kan ventes at naae til et praktisk økonomisk Resultat.

Landtmannabhugnader, hufvudsakligen för mindre jordbruket, af Ch. Em. Pöfvenskiöld. Stockholm. P. A. Norstedt & Söner's Forlag.

Forfatteren har tidligere udgivet Bygningstegninger for større Gaarde. Af Staraborgs Låns kongl. Hushållningsfällskap blev han derpaa opfordret til ogsaa at udgive saadanne for mindre Jordbrug. Han fulgte Opfordringen og forelagde sit Arbejde foruden for andre Autoriteter ogsaa for en Komite nedsat i dette Djemed af det kgl. Landbrugsakademi. Denne Komite udtalte sig rosende om det og anbefalede dets Udgivelse. Denne er nu paabegyndt, og 3 Hefter ere udkomne. Det er et ualmindelig smukt udstyret Værk med en stor Mængde smagfulde og gode Udkast til Byggeplaner og en rig Samling af Detailtegninger. Det omfatter Arbejderboliger, Lader, Mejerier, Stalde, Kornmagasiner, Korn tørringshuse, Faarehuse, Svinehuse, Hønehuse, Redstabssture, Smedier, Villaer og slutelig Vandpumper, Priveter m. m. Hver gives en stor Samling af Arbejderboliger, Stalde og Lader. Foruden de Beskrivelser, der ledsage hver Plan, slutter der sig til Værket, men med særskilt Paginering, en lille Bygningslære eller Samling af Byggregler. Vel er der stor Ulighed mellem det Byggemateriale, der fornuftigvis anvendes i Sverig og her; men ikke desto mindre bør Værket ogsaa vinde Udbredelse her baade paa Grund af den Rigdom paa Ideer og de nyttige Vink, som det indeholder, og paa Grund af den Smagfuldhed, hvormed saavel de enkelte Tegninger som hele Værket er udstyret. — Hvert Hefte koster 72 β dansk.

Kortfattet Vejledning til Landmaaling og Nivellement af Landmaaler og Adjunkt F. W. Johnson.

Dette er en særdeles god lille Bog, der paa et Par Afdels giver en kort, men klar og fyldestgjørende Vejledning i at opmaale, affætte, beregne og inddele Markerne og i at foretage almindelige Nivellements og beregne Jordflytningsarbejder, dels tillige gjør Læseren bekendt med Fremgangsmaaden ved Jorders Udstykning, Hartkorns Fordeling samt Draining. Foruden de vel udførte Kort og Planer, der ere heftede bag i Bogen, indeholder den ogsaa nogle Øvelses-Opgaver. Disse

Opgaver ere vel valgte, og dette gjør Bogen særlig skiftet som Lærebog ved Landhøstskolerne, ligesom den i det Hele taget paa Grund af sit klart fremsatte og vel afpassede Indhold særlig kan anbefales til Landmænd, der skulle have et eller andet af de omhandlede Arbejder udførte.

Comme- og Noteringsbog for Landmænd af P. Holt.
Kolding. Wisbechs Forlag.

Af denne Bog er udkommet 3 Aargange, og Tilføjn-
gerne og Forbedringerne i hver ny Udgave vidne paany om
Udgiverens Bestræbelse for at gjøre Bogen saa praktisk nyttig
for Landmændene som mulig, ved kortelig at sammenstille en
stor Mængde Oplysninger, som de stadig have Brug for, men
som de enten ikke eller kun med Besvær ad anden Vej kunne
skaffe sig, og ved tillige at indeholde en Del velordnede Ta-
beller til den daglige Regnskabsførelse over Daglejere, Indtægt,
Udgift, Gødning, Udsæd, Høst, Korn- og Mejeriudbyttet o. s. v.
I hver Aargang findes desuden af Auditor Dahlerup med-
delt en kort Oversigt over de i Aarets Løb udkomne for Land-
mændene vigtigste Love, hvilket maa ansees for et særdeles hel-
digt Hjælpe middel til lidt efter lidt at skaffe Lovene Indgang
i Befolkningens Bevidsthed.

Dansk Landbotidende, udgivet af E. Møller-Holst og
Hertel, har i det Par Aar, den er udkommet, vundet for-
tjent Anerkjendelse. Planen for den er ved Siden af en po-
pular Behandling af Landøkonomien at fremdrage sociale, øko-
nomiske og humanistiske Emner, der ere af ikke mindre Betyd-
ning for Befolkningens Velvære, og som Læserne af de større
Landbrugs-Tidskrifter maa skaffe sig ad andre Veje. I de
nævnte Retninger har den indeholdt mange fortræffelige Bi-
drag, navnlig fra en Del yngre intelligente Skolelærere. En
klar og livlig Fremstilling og en vel afpasset Vexling af Stof
gjør den til en Bog, der ikke bør savnes i noget Sognebiblio-

thet, og som de større Gaardejere ville gjøre vel i at give Plads paa Folkestuens Boghylde.

Tidskrift for Veterinærer, udgivet af Lektorerne ved den kgl. Vet. og Landbohøjskole, Professorerne H. Bendz og H. Bagge. Kbhvn. Gyldendalske Boghandel. 5te Bind 1867. 6te Bind 1868.

Om Byggeplaners Udarbejdelse, navnlig med Hensyn til større Avlsbrug, af Landinspektør B. A. Klein. Udgiven af det kgl. Landhusholdningselskab.

Praktisk Vejledning for den vordende Bygmester, nærmest med Hensyn til Beregning af Omkostningerne ved Udførelsen af en projekteret Bygning, af Arkitekt G. Hoffmann. 2det Dplag. Kbhvn. Fr. Woldikes Forlag.

Årsberetning om det kgl. Landhusholdningselskabs Forhandlinger i Året 1867, samt en Rejseberetning, trykt som Manuskript, af Landbrukskandidat M. Koføed, om det skotske Agerbrug. Kbhvn.

Beretning om det danske Hedeselskabs Foretagender i 1867, samt Arbejdsplan for 1868. Aarhus. 1868.

Geografiske Billeder fra Heden af Ingeniørkaptajn E. Dalgas.

Disse livlig tegnede Billeder ville utvivlsomt vække og styrke den Interesse for Hederne og deres Benyttelse, som Forfatteren saa meget har bidraget til at fremkalde i de sidste Åar. Det første Hefte, der udkom ifjor, omhandlede Lerhederne, det bakkede Kullestenssandparti og Sandfladerne, og det i Slutningen af 1ste Hefte udtalte Øste om en Skildring af Forholdene paa Bakkeøerne i Hederne er nu indfriet ved det

foreliggende 2det Hefte, der tillige ledsages af et Kort over de vigtigste Hedebrækninger i Sjælland.

Haandbog for Husmødre af Bøndestanden, af Augusta Nielsen. Kbhvn. 1868. D. Wroblewskys Forlag.

Det er den Bog, der sammen med 9 andre Manuskripter indgaves som Konkursarbejder til den af det Classenske Fideikommiss udfatte Prisopgave paa 300 Rd. for den bedste Haandbog for Husmødre af Bøndestanden. En af det kgl. Landhusholdningsselskab nedsat Komite til at bedømme de indkomne Arbejder udpegede enstemmig den ovennævnte som den bedste, baade hvad Form og Fremstilling angaaer, og som værdig til at vinde den udfatte Præmie og at offentliggøres efter at enkelte mindre Affnit vare blevne omarbejdede i Henhold til de af Komiteen vedføjede Bemærkninger. Bogen udfylder i Virkeligheden ogsaa paa en heldig Maade det Savn i vor Literatur, som den nævnte Prisopgave tilsigtede at afhjælpe.

Den danske Husmoder, en Vejledning for mindre Husholdninger paa Landet. Kbhvn. Den Gyldendalske Boghandel.

Nogle af de Anvisninger, denne lille Bog indeholder, ere lidt forældede, f. Ex. flere af dem om Vass og Mejerivæsenet, eller noget mangelfulde, som f. Ex. om Slagtning, Syltning og Bøstøbning; men en Husmoder, der ej er aldeles ukjendt i Husvæsenet, vil den være af Nytte, fordi den jævnlig indeholder praktiske Vink, der faae forøget Værd, ved at man overalt faaer Indtrykket af, at det er en dygtig, ordentlig, erfaren, ældre Husmoder, der meddeler dem.

Norsk Landmandsbog for 1868, udgivet af P. Chr. Asbjørnsen. Kristiania. Jacob Dnhwads Forlag.

Norges landøkonomiske Literatur er vel ikke stor, naar dertil kun henregnes de Bøger, der udelukkende omfatte Jordbruget og dets Binæringer, men i populære Tidsskrifter, Folkeblade og i hele Dagpressen finde vi næsten bestandig de

til Jordbruget knyttede økonomiske og sociale Spørgsmaal dragne frem, drøftede, bekæmpede og forsvarede med en Varme, et Liv, en Friskhed, der særlig maa gjøre et velgjørende Indtryk paa os Danske, hos hvem den landøkonomiske Debat er saa sparsom og ofte saa mat. Og om end Landbosforholdene jo ere meget afvigende der og her, saa er det dog baade interessant og nyttigt at følge disse Forhandlinger paa et eller andet socialt Landbospørgsmaals Omraade (som f. Ex. Om Arbejderens Stilling, Husmandsvæsenet, Udvandringen, Græsbrug kontra Kornbrug, Skovbrug og Skovrov o. lg.), thi dels ere Befolkningernes Grundkarakter i Hovedtrækkene den samme, og dels ere de ældre Love, hvorpaa Sagernes hidtidige Ordning for en væsentlig Del støtter sig, nogenlunde fælles i begge Lande. Det vil jo nu ganske vist kun højst undtagelsesvis være gjørligt for den danske Landmand at følge denne Side af Norges landøkonomiske Literatur, og vi have blot nævnet den, fordi det maa glæde at høre, at vort Broderrige med en saadan Varme og Alvor behandler alle Spørgsmaal, der staa i Forbindelse med Jordbruget, skjøndt kun en forholdsvis mindre Del af Befolkningen direkte er henvist til at leve af det, men derimod skulle vi ganske særlig henlede vore Læseres Opmærksomhed paa den saakaldte „Norske Landmandsbog“, hvoraf der aarlig udkommer et lille Bind til den billige Pris af omtrent 4 K 4 B , og som med Undtagelse af saa Afhandlinger egner sig ligesaa godt for danske som for norske Forhold, — ja vi kunne endog sige, at den ligesom udfylder et Savn, som ofte er fremhævet for vor Literaturs Bedkommende, idet den gennem større og med megen Dygtighed skrevne Afhandlinger populært behandler Emner af ren praktisk Karakter.

Første Bind af denne Landmandsbog blev udgivet 1865 af den dygtige og begavede Agrikulturkemiker ved Nas højere Landbrugsstole Anton Rosing, der i Løbet af nogle saa Aar erhvervede sig fortjent Anseelse ej mindre ved den Dygtighed og Varme, hvormed han, trods sin Sygdom, røgte sit Lærereembede, end ved den livlige, klare og kvikke Maade, hvorpaa

han førte Pennen, saa han fra Sngesengen udsendte en Del høist læseværdige Afhandlinger. Han udgav 3 Aargange, inden Døden kaldte ham bort (d. 29de Marts 1867), og det bedste Bevis paa disses Værd er, at de udkom i flere Oplag, og at enkelte af Aargangene endog bleve affatte i omtrent 5000 Exemplarer. Efter hans Død har Forlæggeren formaaet den berømte Samler af de norste Folkeeventyr Forstmæster P. Chr. Asbjørnsen til at overtage Udgivelsen, og den foreliggende Aargang for 1868 indeholder foruden et af Udgiveren med Kjærlighed tegnet Bivsbillede af Anton Rosing tillige: Remien som Undervisnings- og Dannelsesmiddel for Landmænd, af A. Rosing; om Bezelbruget, af P. D. Boyesen; om Torden og Lynild, af Prof. Christie; om Flødeaffætning, af Forvalter Aaser; om Fællesskab og Udskiftning, af Landbrugs-kandidat Egvind Dahl; lidt om vore Ferskvandsfisteriers lovmæssige Ordning, af Hetting; om Mælkebruget især med Hensyn til Aftjølingsmetoden, af Direktør Dahl; om Hejmdalsmyrene, af Prof. Dr. Kjerulf og Forstmæster Asbjørnsen, samt nogle Smaaafsnit. Af disse Afhandlinger skulle vi særlig fremhæve den af Direktør Dahl, i hvilken han meddeler nogle meget interessante Forsøg med de forskjellige Mejerisystemer, det holstenste, det gussanderste og Aftjølingsmetoden (den schwarzste) og kommer herefter til følgende Resultat:

„Efter den Erfaring, jeg i Løbet af fire Maaneder har erhvervet mig, vover jeg at udtale, at Aftjølingsmaaden er den bedste af alle hidtil kjendte Fremgangsmaader for Mælkens Behandling, og det ikke alene for den egentlige Mejeribedrift eller Mælkebruget i det Store, men ogsaa for Mælkebruget i det Smaa eller den private Husholdning og for Mælkehandelen. Det er ogsaa min Overbevisning, at Aftjølingsmetoden med Tiden vil blive almindelig antagen overalt, hvor der er Tilgang paa Is eller kolde Rilder, thi uden synderlig stor Bekostning kan den nyttes overalt; og Rjørelshold, Skuring og Rengjøring er ved denne endda let-

tere, simplere, mindre tidsspildende endog end ved den Gussanderste Methode; ikke at tale om de øvrige.

En stor Binding ved denne Fremgangsmaade er det, at man aldrig er udsat for at faae sur Mælk. Har man ikke samme Dag Brug for den stummede Mælk til Ystning eller a. dsl., kan den efter Stumningen staa i flere Dage, uden at surne, og har man i et mindre Mælkebrug for lidet Mælk for Dagen til at yste Ost af en vis Størrelse, lader man den kun blive staaende i Vandbadet, til man har samlet nok. For Mælkehandlere, som sælge fin Mælk til fjernere Steder, har det hidtil, især i Sommermaanederne, været meget vanskeligt at skaffe frem Mælk, som ikke var sur eller syrlig. Men naar den nu først engang er affjølet, holder den sig godt, og kan føres lange Veje, inden den bliver saa stærk ophedet, at Syredannelsen kan begynde. Mælkehandlere i Byerne have ogsaa i Affjølingsmetoden et Middel til at holde baade Mælk og Fløde uforandrede i lang Tid.

Den Ost, der tilvirkes af affjølet Mælk, bliver ogsaa bedre og har aldrig den Tilbøjelighed til at tage Stade under Modningen, som ellers meget let hænder. Kjørnemælken efter den sødkærnedede Fløde kan ogsaa med Binding nyttes til Ystning og giver mere Ost end den stummede Mælk.“

Korn- og Produktmarkedet i November 1868.

Middelpriser i Kjøbenhavn.

	6te		13de		20de		27de	
	Rd	β	Rd	β	Rd	β	Rd	β
Hvede 133 \mathcal{H} 's pr. Td.	10	32	10	46	10	46	10	46
Rug 127 \mathcal{H} 's ny - -	8	52	8	68	8	68	8	68
Byg 2rd. 114 \mathcal{H} 's - -	8	26	8	36	8	36	8	36
— 6rd. 108 \mathcal{H} 's - -	8	20	8	16	8	16	8	16
Have 83 \mathcal{H} 's - -	5	84	5	84	5	84	5	84
Erter, alm. gule - -	9	48	9	48	9	48	9	48
Wifler - -	8	56	8	56	8	56	8	56
Hørfrø - -	10	72	10	72	10	72	10	72
Kommen - -	19	72	19	72	19	72	19	72
Raps - -	10	72	10	60	10	60	10	60
Rybs - -	10	12	10	24	10	48	10	48
Malt - -	8	72	8	72	8	72	8	72
Hvedemel, Flor= pr. $\mathcal{L}\mathcal{H}$	1	2	1	2	1	2	1	2
Byggryn pr. Td.	10	84	10	84	10	84	10	84
Kartofler - -	2	72	2	40	2	56	2	56
Bedste Stude pr. $\mathcal{L}\mathcal{H}$ Kjøbv.	3	80	3	80	3	80	3	80
Ringere do. - -	3	32	3	32	3	32	3	32
Unge, fede Køer - -	3	16	3	16	3	16	3	16
Tyre - -	2	48	2	48	2	48	2	48
Gode, fede Kalve - -	3	80	3	80	3	88	4	"
Flasf, fersf, prima til Udsæfjel . pr. $\mathcal{L}\mathcal{H}$	3	56	3	64	3	64	3	64
Smør, Herregaards= pr. Td.	130	"	130	"	128	"	128	"
— Bønder= - -	106	"	106	"	106	"	106	"
Ug pr. Snes	"	52	"	56	"	65	"	58
Rugbrød pr. 8 \mathcal{H}	"	27	"	27	"	27	"	27
Uld, jydsk pr. \mathcal{H}	"	46	"	45	"	47	"	47
— sjællandsk Nr. 1 - -	"	"	"	"	"	"	"	"
Skind, spilede Kalve= pr. Deger	14	48	14	36	14	72	14	72
— Uld= pr. \mathcal{H}	"	36	"	"	"	"	"	"
Suder, saltede Kø= u. S. og S. pr. $\mathcal{L}\mathcal{H}$	2	56	2	40	2	44	2	44
— Heste= pr. Stk.	5	48	5	48	5	48	5	48
Talg, smeltet pr. $\mathcal{L}\mathcal{H}$	3	"	3	"	3	"	3	"
Rapskager pr. 100 \mathcal{H}	3	48	3	48	3	48	3	48
Sinkager - -	4	48	4	56	4	56	4	56
Rid pr. $\mathcal{L}\mathcal{H}$	"	42	"	43	"	43	"	43
Halm Hvede= - -	"	23	"	22	"	23	"	23
— Rug= - -	"	25	"	26	"	27	"	27
— Byg= - -	"	25	"	25	"	24	"	25
— Have - -	"	22	"	23	"	23	"	23
Hø - -	"	34	"	32	"	31	"	32

	pr. 100 \mathcal{H}		pr. Td.	
Peru Guano	6	Rd " β	5	Rd 72 β
Norff Fiskeguano	5	" - -	5	" - -
Fosfo Guano	5	- 72 -		
Baker fosforfur Superfosfat	4	- 32 -		
Sur fosforfur Kalk	3	- 32 -		
Do. koncentreret	4	- 24 -		
Benmel	3	- 48 -		
Portland Cement			5	Rd 72 β
Frandsen og Meyers Cement			3	- 64 -

Vejrforholdene

i November Maaned 1868 paa Landhusholdningselskabets Stationer.

	Middelvarme. (C°).	Varmeste Dag.		Koldeste Dag.		Luftens Middel- tryk.	Regn- og Sne- høide i Linier.	Regn- og Sne- bøgenes Antal.	Luftens Middel- fugtighedsgrad St. 2 i p. G.
		Dag.	Varme.	Dag.	Varme.				
Smidstrup (Hjørring), ved Forstander Vi- borg	2,32	1ste	11,33	20de	÷ 3,20	—	26,67	17	87
Larm (Varde), ved Lærer Rasmussen .	2,61	1ste	12,00	21de	÷ 2,13	—	21,86	7	86
Viborg, ved Distrikts- læge Berg	2,39	1ste	11,23	20de	÷ 2,27	—	23,89	13	73
Silleborg	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Eftelund (Skodborg- hus), ved Læge Dag Gjerlev (Randers), ved Lærer Frederiksen .	2,34	1ste	11,40	20de	÷ 2,80	—	19,68	10	87
Daugaard (Veisle) ved Landinspektør Lind- hardt	2,39	1ste	11,80	20de	÷ 3,03	—	19,85	12	86
Majbølgaard (Søn- derborg), ved Pro- prietær Jesen . . .	3,40	1ste	9,07	21de	÷ 0,70	—	23,78	10	95
Ryslinge (Odense), ved Lærer M. Jørgensen	2,99	1ste	11,50	20de	÷ 1,53	—	23,24	13	"
Hindholm (Næstved), ved Auldsbestyrer Sansen	2,14	1ste	10,07	20de	÷ 4,00	—	9,87	9	89
Landbohøjskolen (Kjø- benhavn), ved Asst- sient Greve	2,22	1ste	11,10	20de	÷ 4,77	28" 0,66	11,32	17	86
Næsgaard (Stubbe- høbing), ved Over- lærer Lacoppidan .	2,73	1ste	11,00	20de	÷ 2,43	28" 0,42	16,74	11	91
Sct. Nicolai (Born- holm) ved Lærer Clausen	2,66	1ste	10,07	19de	÷ 3,00	—	13,84	18	86

Regnhøjde i Stovegne:

a) Silleborg=Frynsborg:

Nørresnede	28,79	Linier.
Guldforhoved	29,43	—
Rødbæk	30,46	—
Grønbæk	19,23	—
Kalbygaard	25,79	—
Kraghslund	20,22	—

b) Frederiksdal ved Fursøen:

St. Harekrov . . . 13,67 Linier.

Regnhøjden ved Ørnslund paa Samsø har været	14,06	Linier.
do. paa Taarnborg ved Korsør	7,12	—
do. ved Bukkehavn Mølle	17,88	—
do. „ Lille Kjøbelevgaard ved Naffkov .	18,82	—
do. „ Lovisehøst ved Helsingør	20,33	—

Maanedens første Dag var den varmeste; men lidt efter lidt sank Varmen indtil d. 20de, da den paa Landbohøjskolen naaede ned til $-7,5^{\circ}$ C. Derefter steg den atter i nogle faa Dage, men sank atter i Maanedens Løb, navnlig i de sidste Dage, uden dog at naae mere end $\frac{1}{2}-1^{\circ}$ under Frysepunktet. — Middelvarmen af de ovennævnte 12 Stationer for hele Maaneden har været $2,55^{\circ}$ C., hvilket er $1,37^{\circ}$ lavere end November-Middelvarmen af de 7 foregaaende Mars Sagttagelser paa Selstabet's Stationer.

November var meget stormfuld. I de første Dage af Maaneden havde saaledes en stærk sydvestlig Blæst, der flere Gange gik over til stærk Storm. Disse Storme antydedes ved et lavt Luftryk, der holdt sig næsten uforandret i flere Dage, saa at Barometret fra d. 3die om Middagen til d. 6te om Middagen stadig holdt sig under $27'' 5,5'''$.

Regnmængden har været lidt lavere end almindelig, nemlig 20,2 Linier imod 24,2 Linier; det er navnlig paa Øerne, at den har været ringe og da især i det vestlige Sjælland (Taarnborg og Hindholm). Kun i de kolde Dage omkring d. 20de faldt der Sne, men da Snemængden var meget ringe, opføres endnu for denne Maaned Nedslagsmængden paa de mindre Stationer, skjøndt der ingen Snemaalere ere udfillede ved disse.

R e g i s t r e .

a) **Ommer.**

- Aberdeen, Landbrugsmøde i —. Side 523.
 Agerbruget paa Durupgaard, Gjedsergaard etc. 132.
 Agerdyrkningsberetninger. 82, 245, 331, 410, 483 og 565.
 Agerfløberen. 109.
 Analyser, Landhusholdningssekslæbets Virksomhed ved —. 77.
 Arbejdslønninger i Skotland. 560 og 564.
 Ayrshire, Agerbruget og Mejerierne i —. 561.
- Belgien, Landbruget i —.** 89.
 Benbrudsyge. 479
 Betons Anvendelighed som Byggemateriale. 465.
 Biografi af A. Valentiner. 345.
 — — J. C. Halb. 357.
 Boganmeldelser. 627.
 Brak. Hvorvidt er den nødvendig i Danmark. 213.
 Bygningsvæsen. Betons Anvendelighed som Byggemateriale. 467.
 Bøg. Nedhakning af Bøgeolden. 23 og 382.
 Bottagaard, Agerbruget paa — 1866—67. 132.
- Dampens Anvendelse i Landbruget paa Fyen.** 465.
 Dampdyrkning. Jordens Dyrkning med Dampkraft. 281.
 Damppløve. Prøver med —. 519.
 Dymbearbejdning i Flandern. 113.
 — . Nyttens deraf i Skovbruget. 612.
 Dybeck, Kvægstammen, Fodringsmaaden og Mælkedjælderen paa —. 361.
 Dyrestuer og deres Ordning. 180.
 — i Horsens og Randers 1867. (Tillæg).
 — Ordningen af — ved Landmandsforsamlingen 1869. 396.
 — Hestestuer i England og Frankrig. 441 og 443.
 — i Leicester og Aberdeen. 510 og 523.

- Et, Svid** —. Rodstod deraf til Udplantning. 614.
 England, Landbruget i — 1867. 9.
 — Landbrugsstatistik. 226.
 — Agerdyrkningsberetninger fra —. 338, 418 og 494.
 — Dets Hesteavl. 440.
- Flandern, Agerbruget i** —. 99.
Foder. Saltning af flet bjerget Hø. 248.
 — . Vil Halmen blive drøj at fodre med i Vinter? 481.
Fodringsmaaden paa Dybed i Staane. 368.
Fodringsforsøg, Principerne for —. 425.
Franrig, Landbruget i — 1867. 14.
 — Dets Hesteavl. 443.
 — Agerdyrkningsberetning fra. 132.
Frederiksdal, Benyttelse af Mejemaskiner paa —. 590.
Frisensfeldt, Agerbruget paa — 1866—67. 132.
- Gjedsfergaard, Agerbruget paa** — 1866—67. 132.
 — Mejeriregnskabet paa — 1866—67. 239.
Gjødning. Amtsfordeling af en Ladning Peruguano. 463.
Grubber, Damp —. 290, 293 og 306.
Græsmarkerne's Behandling i Skotland. 559.
Guano. Amtsfordeling af en Ladning Peruguano. 463.
Gunderslevholm, Regnskabsoversigt for Skovene ved —. 324 og 534.
- Hatten eller Flæmingernes Braat.** 113.
Hald, Metrolog over —. 357.
Harver i Belgien. 108.
 — , Damp —. 292 og 306.
Hedeplantning. 21.
Hesteavl i England og Franrig. 437.
Holmstrupgaard, Benyttelse af Mejemaskiner paa —. 598.
- Insekter.** Raalormen og en af dens Fiender. 478.
 — Deres Bygning. 546.
Insektangreb i Skovene. 27 og 616.
Irland, Landbruget i — 1867. 11.
- Raalormen og en af dens Fiender.** 478.
Kapitelstaxter for 1867. 172
Kartofler, Rydannelsen ved —. 475.
Klitter, Træplantning i de jydsk —. 601.
Klima, Sammenligning mellem det engelsk=skotske og det dansk —. 195
Kogning i Hø. 142.

- Korn- og Produktmarkedet. 87, 173, 260, 340, 420, 499, 572 og 641.
 Kringelborg, Agerbruget paa — 1866—67. 132.
 Kvægavl. Kvægstammen paa Dybeck. 365
 Kvægpesten i Storbritanien 1867. 10.
 Kvægudførslen til Storbritanien 41.
- Landbosforeningernes Virksomhed. 177 og 406.
 — , Møde af Delegerede fra —. 392.
- Landbruget 1867. 1.
 — i Belgien. 89.
 — . Retningen for det danske Agerbrug. 189.
 — Notitser om det skotske Agerbrug. 557.
- Landhusholdningsforeningens Møde i Decbr. 1867. 65.
 — — Juni 1868. 459.
 — Læringsinstitution. 117.
- Landbrugsmøde i Stockholm. 262.
 — i Leicester og Aberdeen 1868. 505.
- Landmandsforsamling, Ordning af — i Kjøbenhavn 1869. 392.
 — , Forslag fra — i Nykjøbing. 425.
- Landvæsenlæringer. 117.
- Leicester, Landbrugsmøde i — 1868. 507.
- Lokomobiler anvendte ved Dampdyrking. 288.
- Mejemaskiner, Nytten af —. 577.
 Mejerivæsenet i Ayrshire. 561.
 Mejeriregnskab for Tveddorpfs Gaarde 1866—67. 239.
 Mælketjælden paa Dybeck. 372.
 Mælkerindbytten, Forsøg over —. 375.
- Norge, Landbruget i — 1867. 6.
 — Agerdyrkningsberetninger fra —. 337, 417 og 493.
- Durupgaard, Agerbruget paa — 1866—67. 132.
 — Mejeriregnskabet for 1866—67. 239.
 — Benyttelse af Mejemaskiner paa —. 583.
- Bløve i Flandern. 101.
 — Damp —. 282 og 296.
- Bløjning i Bede i Flandern. 104.
 — Damp —. 282 og 519.
- Preussen, Agerdyrkningsberetning fra —. 496.
 Prøvebløjning i Leicester 1868. 518.
- Ravnholt, Benyttelse af Mejemaskiner paa —. 595.
 Redskaber og Maskiner, Forsøgsstation for — ved Halle. 13.

- Kædsfaber og Maskiner. De rosenfæ Saamaskiner. 20.
 — — i Flandern. 101.
 — — anvendte ved Dampdyrking. 281.
 — — Udfikling og Prøver af — i Leiceſter og Aberdeen 514 og 525.
 — — Benyttelsen af Mejemaskiner i Danmark. 577.
 — — Jernſtangsſtromlen. 624.
- Rideſkoler i Frankrig. 452.
- Rodfrugtdyrking i et lille Agerbrug. 176.
 — — Plantning efter Plov. 489.
- S**altning af ſlet bjerget Hø. 247.
- Skotland, Landbruget 1867 i —. 9.
- Skovbrug. Om Statsſkovenes Salg. 265.
 — Regnskabsoverfigter. 321.
 — Regnskab fra Gunderslevholms Skove for 1849—68. 324 og 534.
 — Træplantning i de jydſke Klitter. 601.
- Skovbrugsberetninger. 18, 376 og 608.
- Skoveffekter, Priser paa —. 33, 384 og 620.
- Spader i Belgien. 111.
- Statiſtik. Kvægpriser i Storbritanien. 51.
 — Jordbrugenes Størrelſe i Belgien. 99.
 — Værdierne af vore landøkonomiſke Frembringelser. 199 og 211.
 — Jordens Dyrkningsmaaade og Udsædens Størrelſe i Danmark 1866. 215.
 — Vedpriserne i de ſidſte 15 Aar. 274
 — Tilſkud til Væddeløbene i Frankrig. 451.
 — Overſigt over Træplantningen i Klitterne. 607.
- Stutterierne i Frankrig. 444.
 — i Stuttgart. 437.
- Sverig, Landbruget i — 1867. 6.
 — Nogle Bink om Forpagtning af Ejendomme i Skaane. 233.
 — Agerdyrkningsberetninger fra —. 336, 417 og 493.
- Sædſifte i Skotland. 557.
- Søholm, Benyttelse af Mejemaskiner paa —. 579.
- T**romlen. Jernſtangsſtromlen. 624.
- Turnips og deres Dyrkning i Skotland. 558.
- Tybſkland, Landbruget 1867 i —. 11.
- U**dførsel af Kvæg til Storbritanien. 41.
- Udfiklinger i Leiceſter og Aberdeen. 505.
- V**albysgaard, Benyttelse af Mejemaskiner paa —. 592.
- Valentiner, Nekrolog over —. 345.

Beddeløb i Frankrig. 451.
 Bejriagttagelser. 88, 174, 261, 342, 420, 501, 574 og 642.

Økonomi. Udbytte af Læsdorps Gaarde. 132.
 — Mejeriregnskab for — — 239.
 — Børdierne af vore Landbrugsprodukter. 199 og 211.
 — Bedpriserne i de sidste 15 Aar. 274.
 Østerrig, Agerdykningsberetning fra —. 496.

b) Forfattere.

Bech, N. W. Benyttelsen af Mejemaskiner paa Balbygaard. Side 592.
 — G. G. Dyrskuerne i Horsens og Randers (Tillæget).
 Borring, R. Betons Anvendelighed som Byggemateriale. 467.
 Borries. Benyttelsen af Mejemaskiner paa Søholm. 579.
 la Cour, A. Benyttelsen af Mejemaskiner paa Durupgaard. 583.
 — , J. C. Landbruget 1867. 1.
 — — Landbruget i Belgien. 89.
 — — Bejrliget 1867. 166.
 — — Jordens Dyrkning med Dampkraft. 281.
 — — Landbrugsmøderne i Leicester og Aberdeen 1868. 505.
 David, C. N. Jordens Dyrkningsmaade og Udsædens Størrelse i Danmark 1866. 215.
 Fejlberg. Et Brev fra Skaane. 361.
 Fenger, N. Rodfrugtdyrkning i et lille Avlsbrug. 176.
 Fjord, N. J. Røgning i Sø. 142.
 Fris, N. Insekternes Dyrkning. 546.
 Greve. Jernstangstrømmen. 624.
 Heide. Landbosforeningernes Virksomhed. 177.
 Jørgensen, B. S. Landh. Selskabets Lærlingelinstitution. 117.
 — — Retnolog over A. Valentiner. 345.
 — — — — J. C. Hald. 357.
 Lütken, Ch. Om Statskøvenes Salg. 265.
 Neergaard, P. Dyrskuerne i Horsens og Randers. Tillæget.
 Nyholm. Benyttelsen af Mejemaskiner paa Frederiksdal. 590.
 Olsen. — — — — Rønnebæksholm. 600.
 Peterfen. — — — — Holmstrupgaard. 593.
 Plesner, A. Det flodste Agerbrug. 557.
 Prosch, B. Almuens fagmæssige Uddannelse. 127.
 — — Jagttagelser fra en Meje. 425.
 Sehested-Juul. Dampens Anvendelse i Landbruget paa Fyen. 465.
 — Benyttelsen af Mejemaskiner paa Ravnholt. 595.
 Sparre, N. G. Regnskabsoverfugt for 1849—68 fra Gunderslevholms Stovdistrikt. 324 og 534.

- Ager
- Lesdorp, C. Stovbruget paa Durupgaard etc. 1866—67. 132.
- — I hvilken Retning bør det danske Agerbrug ledes? 18.
- Thygeson, de. Træplantning i de jydskke Klitter. 601.
- Wallis. Kvægstammen, Fodringsmaaden og Mælketjælderen paa Dybeck. 361
- Westring. Kvægudførslen til Storbritanien. 41.

239
189

e) Tøgninger.

- Den flamske Plov. Side 102.
- Limburgerploven. 103.
- Den flamske Harve. 108.
- Agerfløberen. 109.
- Spader. 111—113.
- Apparat til Røgning i Hø. 152.
- Tavler over Barmeforholdene i Danmark. 169 og 170.
- Dampdyrkning. Fowlers System med 2 Lokomobiler. 284.
- — — — 1 — og Patentanker. 286.
- — Patentanker. 287.
- — Lokomobil med Landtridse. 288.
- — Balancegrubber. 291.
- — Smith's Høppeplov. 295.
- — Vendekrog. 296.
- — Howards System med 2 Lokomobiler og 2 Redstaber. 298.
- — — — 1 — og flere Ankre. 299.
- — Exempler paa Kreds-systemet. 300, 301 og 302.
- — En Tridseflytter. 303.
- — Howards Dampplov. 304.
- — Undergrundsroder. 305.
- Den hollandske Tyr „Potter“ paa Dybeck. 361.
- En ny Mælketjælde paa Dybeck. 372.
- Gjennemsnit og Plan af en ny Mælketjælde paa Dybeck. 373.
- En Mælkespand til Afkjølingsmaaden. 374.
- En Betonbygning. 471.
- Insekter. 548.
- Samuelsons Mejemaskine. 588.
- Hornsby's Mejemaskine. 595
- Jernstangstrømmen. 624.

